Ratni štab
Teritorijalne obrane Općine Rijeka
u Domovinskom ratu

Damir Badurina

NAJDRAŽA RIJEKO

Iz tvoje sam kolijevke,
Rijeko
otplovio negdje daleko
Al' uvijek si bio i ostao,
Grade
čežnja u srcu mom.
Ja sam u tvojoj,
ti u mojoj duši,
Rijeko, jer moj si dom

Najdraža Rijeko,
otvori njedra.
Vraćam se tebi,
primi mi jedra.

Voljeni Grade,
otvori vrata,
da pogledam Kvarner
s vrha Trsata.

Najdraža Rijeko,
pružam ti ruku.
Spustit ću sidro
u tvoju luku.

Voljeni Grade,
za tebe dišem,
najljepšu pjesmu,
srcem ti pišem.

Mladost je htjela daljine,
luke bez tvoje topline.
Al' uvijek si bio i ostao,
Grade,
čežnja u srcu mom.
Ja sam u tvojoj,
ti u mojoj duši,
Rijeko, jer moj si dom.

Voljeni Grade, za tebe
dišem.
Najljepšu pjesmu srcem
ti pišem.

Rijeko, moj si dom.

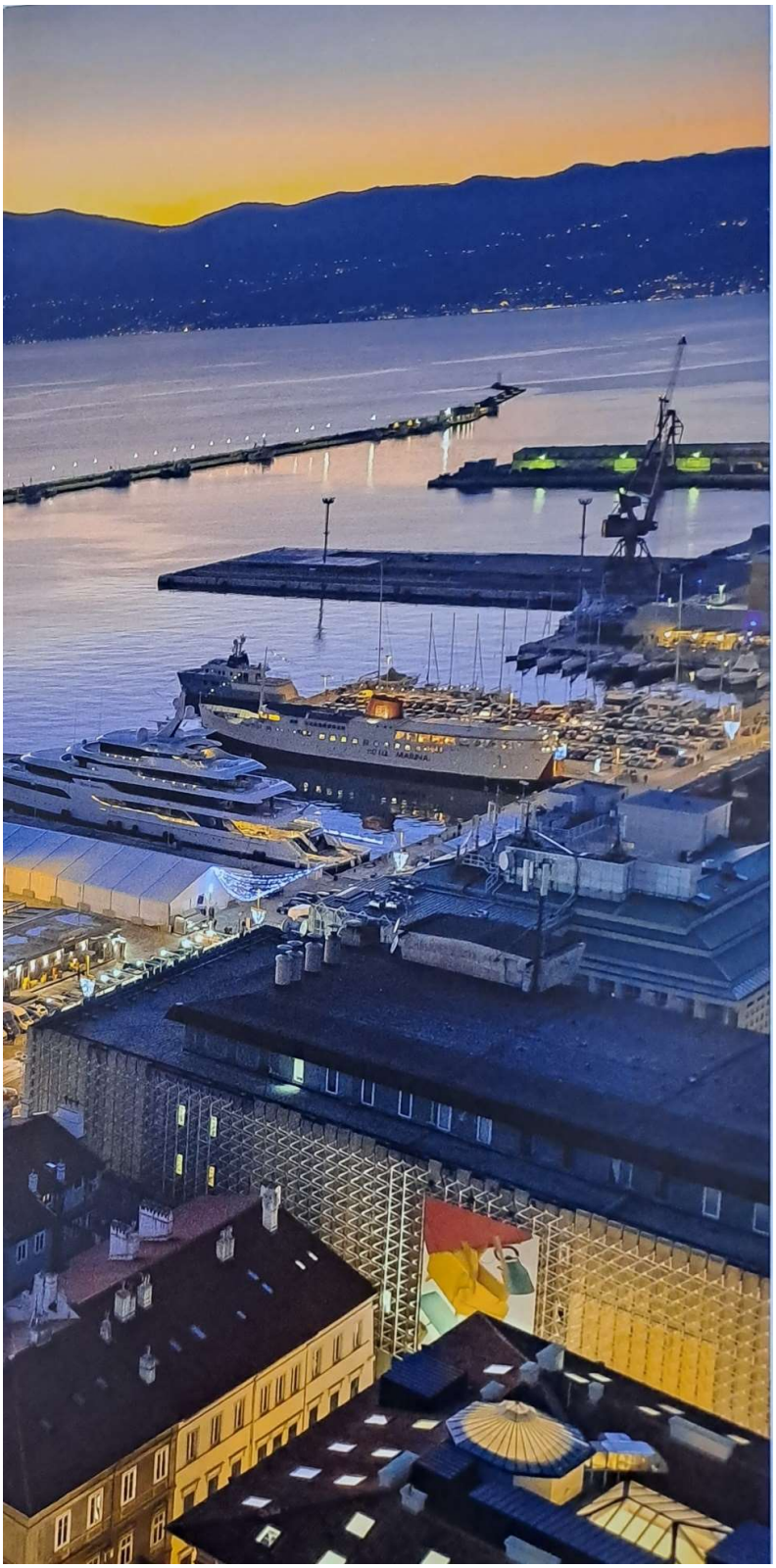

Ratni štab Teritorijalne obrane Općine Rijeka u Domovinskom ratu

Naklada Kvarner
Rijeka, 2022.

Naslov
Ratni štab Teritorijalne obrane Općine Rijeka u Domovinskom ratu

Nakladnik
Naklada Kvarner

Za nakladnika
Franjo Butorac

Uredništvo
Šime Radulić, Jasenko Kolić, Ljubomir Mičetić, Dinko Tamarut i Zdravko Turk

Lektura i korektura
Doris Žiković

Fotografije
Petar Lovrović, Hrvoje Saršon, Vanja Vinković i iz privatne zbirke članova Ratnog štaba TO

Likovno i grafičko oblikovanje te priprema za tisak
Branko Lenić

Tisak
Tiskara Zelina

Naklada
500 primjeraka

Rijeka, 2022.

Knjiga se izdaje pod pokroviteljstvom Grada Rijeke
ISBN 978-953-8315-32-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem 150322096.

Ovu knjigu poklanjamo građanima Rijeke i svih općina i gradova riječkog prstena koji su 1991. godine bili u sastavu Općine Rijeka, kao dokument jednog vremena.

Želja nam je da nove generacije „grada koji teče“ u budućim vremenima neće imati potrebu da pišu knjige o ratnim zbivanjima na ovim prostorima.

Sadržaj

Uvodna riječ Vojka Obersnela u ime pokrovitelja 1
Sjećanje Slavka Linića na 1991. 2
Antun Rački 4
Sjećanje Dušana Širole iz Sekretarijata za narodnu obranu o suradnji s Ratnim štabom TO Općine Rijeka 5
Predgovor 6
Političko stanje u svijetu i Jugoslaviji na prijelazu iz 1989. u 1990. godinu 8
Odluka o raspisivanju prvih višestranačkih izbora 11
Stanje u Rijeci nakon izbora 1990. godine 13
Dopis Ministarstva unutarnjih poslova RH i Ministarstva obrane RH od 16. srpnja 1991. 19
Stavovi i zaključci Izvršnog vijeća Skupštine Općine Rijeka od 31. srpnja 1991. 22
Pripreme za formiranje Zbora narodne garde u Rijeci. 25
Odluka o Kriznim štabovima (NN 44/91) 32
Pismo Izvršnog vijeća Skupštine Općine Rijeka od 26. kolovoza 1991. 34
Konstatacije i zaključci Izvršnog vijeća Skupštine Općine Rijeka od 27. kolovoza 1991. 36
Dopis Ministarstva obrane RH od 5. rujna 1991. 38
Dopis Štaba TO Rijeka od 10. rujna 1991. 39
Ugovori o osiguranju objekata 40
Dopis Kriznog štaba Općine Rijeka Ministarstvu obrane RH od 17. listopada 1991. 42
Dopis Izvršnog vijeća Skupštine Općine Općinskom javnom tužilaštvu Rijeka i MUP-u PU Rijeka od 22. listopada 1991. 43
Dopis Predsjednika kriznog štaba Općine Rijeka Potpredsjedniku Vlade Republike Hrvatske Zdravku Tomcu 23.10.1991 44
Zapovijed Ministarstva obrane Republike Hrvatske od 12. rujna 1991. 46
Zaključci Kriznog štaba Vlade RH od 19. rujna 1991. 47
Zaključci Vlade RH od 19. listopada 1991. 48
Organizacijske pripreme za obranu 50
Formiranje Vojno-operativnog štaba 50
Dopis Šime Radulića generalu Martinu Špegelju 53
Počeci djelovanja Ratnog štaba TO Općine Rijeka 54
Zapovjedništvo Štaba TO Općine Rijeka na dan 28. kolovoza 1991. 70
Zapovijed broj 1. za upotrebu jedinica TO u obrani grada Rijeke 71
Procjena sigurnosne situacije na teritoriji Općine Rijeka od 27. kolovoza 1991. 77
Zahtjev Ministarstva obrane RH od 27. kolovoza 1991. 80
Izvješće Ministarstvu obrane RH od 29. kolovoza 1991. 81
Popis potrebne municije od 31. kolovoza 1991. 82
Popis potrebnog naoružanja od 31. kolovoza 1991. 83
Dopis Kriznog štaba riječko-goranske regije od 27. kolovoza 1991. 84
Analiza smotriranja jedinica TO općine Rijeka od 9. do 12. rujna 1991. 85
Obavještajna djelatnost Ratnog štaba TO 88
Inženjerija i zaprečivanje 92
Zapovijed za transportiranje minsko-eksplozivnih sredstava iz bivših skladišta JNA 111
Ustrojavanje veze za potrebe Ratnog štaba TO Općine Rijeka 112
Protuzračna obrana 114
Prijedlog zapovjedniku Operativne zone za formiranje puka PZO 115

Izvještaj načelnika PZO-a od 6. veljače 1992. 116
Program zaštite vitalnih infrastrukturnih i drugih objekata 119
Naoružanje 120
Dan kad je spašena Rijeka 13. rujna 1991. 121
Naređenje br. 1 zapovjednika Ratnog štaba TO za upotrebu jedinica u obrani grada Rijeke 130
Naređenje br. 2 zapovjednika Ratnog štaba TO za upotrebu jedinica PZO u obrani grada Rijeke 131
Naređenje o mobilizaciji 3. bataljuna od 2. listopada 1991. 132
Zauzimanje prvog vojnog objekta JNA 133
Operativna zona Rijeka 135
Izvješće o stanju u jedinicama TO Na dan 22. rujna 1991. zapovjedniku Operativne Zone 137
Dopis Ministarstvu obrane RH s popisom zapovjednika i zapovjedništava jedinica TO Rijeka od 24. rujna 1991. 144
Dopis Ministarstvu obrane RH od 4. listopada 1991. 152
Eksplozije u vojnim skladištima Zahum i Pulac 154
Izvješće istražnog suca od 16. listopada 1991. 166
Čuvanje raketne topovnjače „Kralj Petar Krešimir IV.“ 168
Zabrana sportskih aktivnosti na nogometnom igralištu Oštro 187
Osvajanje vojnog skladišta Draga 188
Preuzimanje vojnih objekata JNA. 193
Razminiranje područja Općine Rijeka i uklanjanje minsko-eksplozivnih sredstava 198
Nesreća na Pulcu 207
Naređenje za čišćenje terena i objekata od MES-a na Zahumu 209
Izvještaj o pregledu područja vojarne Klana i skladišta Studena 210
Izvještaj o izvršenom čišćenju područja Lisac 212
Izvješće o aktivnostima inženjerijskih postrojbi PS HV Općine Rijeka od 6. veljače 1992 214
Prilog za konferenciju za novinare u OZ o izvedenim inženjerijskim radovima 219
Izvješće Operativnoj zoni od 11. travnja 1992. 221
Izvješće operativnoj zoni o broju izvađenih i uništenih mina u bivšim objektima JNA 228
Odlazak jedinica JNA iz Rijeke 231
Sporazum o odlasku 13 korpusa JNA iz Rijeke 241
Naredba SSNO, Generalštaba oružanih snaga SFRJ od 7. studenog 1991 245
Prijedlozi generala Marijana Čada komandi 5. vojne oblasti oko uvjeta za odlazak jedinica JNA iz Rijeke 247
Izvješće o učešću u realizaciji sporazuma o premještanju jedinica 13. korpusa JNA s teritorija RH od 24. prosinca 1991. 248
Napad zrakoplova JNA na području Urinja. 250
Sigurnosna zaštita Ratnog štaba TO Općine Rijeka 253
Naređene mjere sigurnosti u RŠ TO Općine Rijeka 254
Izvješće o aktivnostima načelnika sigurnosti od 7. veljače 1992. 269
Logistika i Komanda stana 271
Ostali prilozi dokumenata vezani za djelovanje Ratnog štaba TO Općine Rijeka 274
Atomsko-biološko-kemijska zaštita (ABKO) – Izvješće. 274
Prijedlog za upotrebu zatečenih kemijskih materijala i sredstava zaštite u skladištima JNA 275
Izvješće o organizacijsko-mobilizacijskim poslovima 280
Izvješće sanitetske službe 282
Promjene naziva Ratnog štaba TO Općine Rijeka 284
Prestanak djelovanja Kriznog štaba Općine Rijeka 285

Dopis predsjednika Kriznog štaba Općine Rijeka od 31. ožujka 1992. 285
Rješenje o prestanku djelovanja Kriznog štaba Općine Rijeka 286
Rasformiranje Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka 287
Zapisnik o primopredaji intendantske opreme i uviđaja u vojarni Klana 290
Potvrda o predaji novca 291
Kadrovska i ostala dokumentacija PS HV Općine Rijeka predata OZ Rijeka 293
Dopis Uprave za obranu Rijeka od 29. lipnja 1994. 296
Odgovor na dopis Uprave za obranu Rijeka vezano uz dokumentaciju bivše TO 297
Dopis zapovjedništvu V. ZP OSRH od 25. listopada 1996. radi obilježavanja 5. obljetnice 299
Odnosi s medijima 301
Obilježavanje 15. obljetnice osnutka Zapovjedništva Pričuvnog sastava HV Općine Rijeka 304
Pozivnica za obilježavanje 15. obljetnice osnutka Zapovjedništva Pričuvnog sastava HV Općine Rijeka 305
Pozivnica za otvorenje izložbe „Go home - 25 godina od odlaska jedinica JNA iz Rijeke“(5. prosinca 2016.) 306
Plaketa „Štit '91“ 309
Popis vojnih obveznika Pričuvnog sastava HV 1991./92. 311
Životopisi 330
Šime Radulić, pukovnik, zapovjednik Ratnog štaba TO 331
Arsen Ivić, satnik, načelnik Ratnog štaba TO Rijeka od 25. kolovoza do 30. rujna 1991. 333
Ivan Juričić 334
Jasenko Kolić, satnik, pomoćnik zapovjednika za sigurnost 335
Ljubomir Mičetić, satnik, pomoćnik zapovjednika Ratnog štaba TO Rijeka za obavještajne poslove 336
Zdrave Zafirov, bojnik, načelnik za ONP 337
Zdravko Turk, bojnik, načelnik inženjerije 338
Igor Štrucelj, bojnik, načelnik PZO 339
Veselko Dika, bojnik, načelnik veze 340
Vladimir Vuković, bojnik, pomoćnik zapovjednika za logistiku 341
Miro Marušić, satnik, načelnik tehničke službe 342
Ratko Hinić, satnik, pomoćnik načelnika za tehniku 343
Branko Mrvčić, satnik, zapovjednik zaštitne čete Vojne policije Ratnog štaba TO Rijeka 344
Dinko Tamarut, satnik, zapovjednik Komande stana 345
Radenko Srdoč, satnik, zapovjednik Rajonskog štaba Kastav 346
Važnija događanja u gradu Rijeci i njegovoj okolici uoči formiranja i tijekom djelovanja Ratnog štaba TO Općine Rijeka do njegovog rasformiranja 347
Dodaci (VestaHR) 352
Domagoj Štefančić: ratovanje generala Čada i odlazak 13. korpusa JNA iz Hrvatske 352
Marijan Čad: Priča sa suprotne strane 368
Marijan Čad: Čovjek čiji je neposluh spasio Rijeku 381
Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama: Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991. 386
128. brigada HV „Sveti Vid“ 391
111. brigada HV 395
Riječki 13. korpus JNA u Lici 1991. godine 399
Nepoznati Linić: Kad su Slovenci izvadili kofer pun love, rekao je: „Pa nismo mi trgovci konjima!“ 402
Komentari s druge strane 408
Oklopno vozilo ručne izrade „Hrvatina“ 412

Straško (HIAV).....413
Lako Oklopno Vozilo LOV-1.....415
Riječki „band aid”.....418

Uvodna riječ Vojka Obersnela u ime pokrovitelja

Sada kada obilježavamo 30 godina od osnutka svih brigada i postrojbi iz Domovinskoga rata s našeg područja, drago mi je da se pred nama nalazi knjiga „Ratni štab Teritorijalne obrane Općine Rijeka u Domovinskom ratu“ koja svjedoči o samim počecima i izvorištima Domovinskoga rata stavljajući poseban naglasak na obranu Rijeke i ustrojavanje ratnih brigada na području bivše Općine Rijeka proizašlih iz djelovanja Štaba Teritorijalne obrane.

Poznavanje povijesti Teritorijalne obrane i funkcije koju je ona imala u tumačenju toga dijela hrvatske povijesti iznimno je važno jer je TO predstavljala izvor obrane Rijeke, a slijedom događanja i dijela Hrvatske. Zbog toga je nužno da se sjećanja svih sudionika tih događanja objedine, sistematiziraju i ostanu trajno zapisana.

Bila su to teška vremena, nedostajalo je naoružanja, a svaki pogrešan i nepromišljen potez mogao je dovesti do potpunoga uništenja Rijeke. Teški zadaci stavljeni su pred zapovjednika Ratnog štaba Teritorijalne obrane i njegove suborce kao i Krizni štab Općine Rijeka koji su imali ne laku misiju sačuvati Rijeku od mogućih razaranja pod svaku cijenu. Danas, s odmakom, znamo da su prisebnost i mudri potezi Štaba Teritorijalne obrane i Kriznog štaba doveli do mirnog preuzimanja ondašnjih vojarni i odlaska Jugoslavenske narodne armije iz Rijeke. Rijeka se vlastitim snagama organizirala, obranila i sačuvala od razaranja.

Nakon nekoliko mjeseci djelovanja, Ratni štab TO preimenovan je u Zapovjedništvo pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka. Brojne su bile aktivnosti Zapovjedništva pričuvnog sastava – od razgovora i provjera rezervnih časnika i dočasnika, poduzimanja sigurnosnih mjera oko sigurnosne zaštite zapovjedništva i postrojbi u zoni odgovornosti, zaštite novogradnje raketne topovnjače „Kralj Petar Krešimir IV.“ do njenog napuštanja akvatorija Kraljevice, pa do čišćenja Pulca, Zahuma i podmorja od zaostalih minsko-eksplozivnih sredstava. Njihovom organiziranošću, staloženošću, hrabrošću i nadasve s ponosom, očuvali su mir u gradu Rijeci i okolici do završetka rata.

Ne smijemo zaboraviti naglasiti činjenicu da su ogromnu pomoć oko ustrojavanja samog zapovjedništva i svih postrojbi pružile brojne tadašnje tvrtke odnosno poduzeća – od 3. maja, preko Torpeda, Vulkana do RIO-a i Modesta, ne umanjujući ničiji značaj činjenicom što ih ovdje sve ne navodim.

Osobno, uvijek sam inicirao i podupirao nastojanja da se svjedočanstva povijesnih događanja što prije zapišu. Domovinski rat i hrvatski branitelji našega kraja, njihova borba i žrtva od neprocjenjive su vrijednosti za slobodu i razvoj našeg grada, za život kakav danas imamo u gradu koji teče.

Vjerujem da će ova knjiga, kao istinsko svjedočanstvo o ratnim zbivanjima u Rijeci, biti važan putokaz budućim naraštajima o tome kako su njihovi preci sačuvali naš grad od ratnih razaranja.

Hvala svima koji su dali svoj doprinos u nastanku ove knjige.

Veljača, 2021.

Sjećanje Slavka Linića na 1991.

Vraćati se u povijesnu 91. godinu meni osobno vrlo je bolno zbog izgubljenih života naših građana koji su poginuli u borbi za našu neovisnu Domovinu te zbog boli i patnji njihovih najbližih.

No te godine su i godine kad su se naši sugrađani nedvosmisleno opredijelili u borbi za svoje obitelji, svoj grad, svoju domovinu. Ta želja, to jedinstvo, ta masovnost bila je i motivacija svima nama koji smo bili odgovorni za donošenje odluka važnih za sudbinu kvarnerskog i goranskog dijela naše države. Odlukom Vlade RH u ljeto 1991. godine osnovan je Krizni štab Općine Rijeka zadužen za pripremu građana na moguću agresiju te ratne sukobe. Veliki dio članova Kriznog štaba činili su članovi tadašnjeg Izvršnog vijeća Općine Rijeka, a njegov predsjednik je bio predsjednik Izvršnog vijeća. Članovi Kriznog štaba imali su veliko iskustvo iz gospodarstva što je rezultiralo efikasnom pripremom Civilne zaštite, osiguranjem opskrbe prehrambenim artiklima iz susjedne Slovenije kao i pripremom skloništa te zdravstvenog sustava.

Organizacija vojne obrane Općine prepuštena je Policijskoj upravi u Rijeci i pripadnicima vojnih struktura. Nažalost, nedovoljna operativnost i međusobno nepovjerenje rezultiralo je nedovoljnim aktivnostima i izbjegavanjem donošenja potrebitih odluka. Osobno, kao pripadnik nekadašnje jedinice Teritorijalne obrane Općine Rijeka, bio sam svjestan snage i dobre organiziranosti tih jedinica kao i kvalitetne opreme i oružja a što je sve financirano iz tadašnjeg budžeta Općine Rijeka. To je bio razlog da sam kao predsjednik Kriznog Štaba članovima Kriznog štaba predložio odluku o aktiviranju Štaba Teritorijalne obrane. Dana 24. kolovoza 1991. godine aktiviran je Štab Teritorijalne obrane na čelu sa zapovjednikom Šimom Radulićem. Početkom rujna 1991. godine temeljem izrađenih spiskova vojnih obveznika izvršena su postrojavanja te formiranje novih jedinica. Odaziv na pozive bio je iznad 90-95% što pokazuje da je spomenuta odluka o aktiviranju Štaba Teritorijalne obrane bila ispravna te da je volja građana za organiziranom obranom kao i povjerenje u rukovodstvo Štaba bilo ogromno.

Uvježbavanje jedinica Teritorijalne obrane kao i njihovo okupljanje na Platku, te razrađeni planovi aktivnosti za obranu od agresora stavili su pred Krizni štab Općine Rijeka nove obveze. Trebalo je osigurati naoružanje, odjeću, obuću, te ostalu potrebitu opremu kako bi žrtve u ratnim sukobima bile što manje. Nakon dogovora Policijske uprave Rijeka sa slovenskom stranom pokušalo se kupiti oružje od Teritorijalne obrane Slovenije što nažalost nije uspjelo iako su financijska sredstva bila uplaćena na račune Vlade Republike Slovenije. U isto vrijeme Krizni štab pregovarao je sa zapovjednikom snaga JNA generalom Marijanom Čadom. Jedna od tema pregovora bilo je i preuzimanje naoružanja Teritorijalne obrane Općine Rijeka koje je bilo uskladišteno na području vojnih skladišta Zahum na Grobniku. Tijekom rujna pregovorima smo uspjeli dobiti dio naoružanja koje je pripadalo općinskoj upravi te dogovoriti razminiranje skladišta preostalog dijela naoružanja jedinica Teritorijalne obrane. Preuzeto naoružanje koristilo se za uvježbavanje jedinica Teritorijalne obrane na Platku.

Nakon eksplozija skladišta oružja na Zahumu 16. listopada 1991. godine, Krizni štab pregovorima je uspio osigurati prijevoz oružja iz zapaljenih skladišta u skladišta Draga. Prilikom prijevoza kojeg je organizirao Krizni štab, zapovjedništvo Štaba Teritorijalne obrane uspjelo je

jedan dio oružja prebaciti na Platak. Okončanjem pregovora s generalom Čadom kompletno oružje jedinica Teritorijalne obrane preuzeto je u skladištima Draga 9. studenog 1991. godine čime je završeno naoružavanje svih jedinica Teritorijalne obrane pod zapovjedništvom Ratnog štaba TO Općine Rijeka, Operativne zone i drugih.

Nakon povlačenja bivših jedinica JNA iz Rijeke i ostalih mjesta primorsko-goranskog kraja, jedinice Teritorijalne obrane odlaze na ratišta u Gorski kotar i Liku. Krizni štab Općine Rijeka vodio je brigu oko nabavke opreme za ratovanje, opskrbe hranom i dostavom istih na ratište te šivanja odora za branitelje.

Želim istaknuti izvanrednu suradnju članova Kriznog štaba s članovima Ratnog štaba Teritorijalne obrane što je rezultiralo kvalitetnom pripremom obrane kao i visokim postocima odaziva građana na mobilizacije i odgovornošću prema pripadnicima jedinica Teritorijalne obrane. Očuvani mir i sigurnost građana u Rijeci u tim izuzetno teškim vremenima omogućili su braniteljima jedinica Teritorijalne obrane da se posvete svojim zadacima.

Izvanredna suradnja civilnih vlasti (Krizni štab) i vojnih struktura (Ratni štab Teritorijalne obrane), te Policijske uprave na primjeru obrane Općine Rijeka u Domovinskom ratu svjedoče koliko povjerenje imaju građani u čelne ljude institucija i njihove odluke kad su one rezultat suradnje, povjerenja i odgovornosti.

Na kraju možemo zaključiti, da su svoj kraj obranili sami Primorci i Gorani te time dali i veliki doprinos u obrani i slobodi Domovine Hrvatske.

Slavko Linić

nekadašnji predsjednik Kriznog Štaba Općine Rijeka

Antun Račkі

U sudbonosnim danima ratne ugroze RH upoznao sam Šimu Radulića kao čestitog čovjeka i odanog domoljuba.

Sve svoje umne i fizičke sposobnosti stavio je na raspolaganje u službu obrane domovine RH.

Antun Račkі, zapovjednik Operativne zone

Sjećanje Dušana Širole iz Sekretarijata za narodnu obranu o suradnji s Ratnim štabom TO Općine Rijeka

Suradnja na ustroju jedinica TO, a poglavito brigade TO (buduće 128. brigade HV-a) bila je rezultat zajedničke želje i potrebe svih građana Rijeke da daju svoj doprinos u obrani Rijeke i RH u Domovinskom ratu.

Bilo je to vrijeme puno neizvjesnosti, napetosti i različitih pristupa u rješavanju problema oko formiranja postrojbi za obranu Rijeke i RH.

Osim MUP-a, nikakva vojna struktura nije postojala.

Stoga smo samo Mladen Vukelić, Milovan Frlan i ja, Dušan Širola, tijekom lipnja 1991. u tajnosti, izvan radnog vremena, s načelnikom Mirnodopskog štaba TO Zdenkom Jurčićem radili na spiskovima za sastav teritorijalne brigade.

Takvim postupkom i zajedničkom suradnjom formirana je, na papiru, okosnica brigade u kojoj su se vojni obveznici od ranije poznavali, bili obučeni na mnogim vojnim vježbama i mogli se osloniti jedni na druge.

Ustroj ove brigade završen je tijekom lipnja 1991., a za zapovjednika brigade TO Rijeka je 28. srpnja 1991. imenovan Šime Radulić.

Formiranjem Ratnog štaba TO, definiran je zapovjedni kadar za sva četiri bataljuna kao i za ostale postrojbe prema ustroju TO Općine Rijeka.

Po pozivu Ratnog štaba TO bili smo prisutni na prvom postrojavanju postrojbi TO Rijeka u Omladinskom naselju Lovorka Kukanić od 2. do 5. rujna 1991.

Odaziv vojnih obveznika na prvo postrojavanje bio je veći od 90% pozvanih vojnih obveznika.

Suradnja našega Sekretarijata i Ratnog štaba TO bila je vrlo korektna i jedino moguća u tim uvjetima priprema za obranu grada Rijeke i RH.

Predgovor

Pisati o događajima u kojima smo sudjelovali i u kojima smo obavljali odgovorne dužnosti nije nimalo lak zadatak. No kako se ne radi o zbivanjima koja sudbinski tangiraju svjetska događanja i kako ne podliježemo strogim pravilima velikih svjetskih državnih arhiva, odlučili smo progovoriti o tim događajima i upoznati našu javnost s dijelom dokumenata koji su nastali u to vrijeme, a koje su mnogi od nas sačuvali jer smo emotivno vezani za to razdoblje i za sve ono što se tada zbivalo.

Zapovjedništvo Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka djelovalo je od 24. kolovoza 1991. do 15. kolovoza 1992. godine. U tom razdoblju odigrali su se mnogi važni događaji o kojima je već podosta pisano, često i bez pravog uvida u dokumente koji mnogo ozbiljnije iznose relevantne činjenice o tom vremenu od svih naših sjećanja i naknadnih interpretacija.

Ljudi su skloni pridavati veći značaj onome što se događalo ako su i sami sudjelovali u tim događajima. To je ljudski i to je dio subjektivnog pristupa bilo kojem problemu, pa i onda kada se piše o događajima od prije tri desetljeća. U želji da, koliko je to god moguće, izbjegnemo taj subjektivni pristup, mi, članovi Zapovjedništva Ratnog štaba TO Općine Rijeka, napisali smo svoja sjećanja o tim prijelomnim događajima na početku Domovinskog rata u Rijeci i onda usporedili ta naša viđenja. Zajedničkim dogovorom u cijeli smo posao – uz naša sjećanja – „uveli“ niz dokumenata i naredbi koje su nastale u to vrijeme i koje danas ne treba mijenjati ni ispravljat jer odražavaju ono što se tada i u tom trenutku zbivalo i kako se na te događaje reagiralo.

Stoga će i ovaj naš pregled zbivanja u Rijeci i okolici, s posebnim naglaskom na ulogu i značaj organiziranja Ratnog štaba TO Općine Rijeka, biti protkan našim osobnim sjećanjima i doživljajem tih događaja nakon proteka toliko vremena. Kao korektiv tim sjećanjima prilažemo i dokumente koji se tiču događaja koje opisujemo. Jasno, čak i uz taj korektiv ne isključujemo određenu dozu pristranosti i naše subjektivnosti, ali smo uvjereni da ovako pristupamo povijesnim zbivanjima na najkorektniji mogući način, ne skrivajući ništa i ne preuveličavajući ništa od onoga što se tada događalo.

Ono što je nepobitna činjenica iz onoga vremena i koja se ni do danas nije bitnije mijenjala – jest da je Ratni štab TO Općine Rijeka od dana kada je aktiviran pa sve do trenutka rasformiranja doživljavan kao nešto na što treba gledati s dozom podozrenja i sumnjičavosti.

Naime, u to se vrijeme na sve što je imalo ikakve veze s bivšom državom gledalo s podozrenjem, iako su štabovi Teritorijalne obrane bili po zakonskim odredbama Zakona o općenarodnoj obrani tretirani kao republička vojska. Unatoč tome, aktiviranje Ratnog štaba TO dočekano je s mnogo sumnje i nepovjerenja. To je na neki način bila i razumljivo jer su ti štabovi Teritorijalne obrane (od nivoa republika do općinskih razina) doživljavani kao produžena ruka tadašnje JNA i kao poluge režima u službi vladajuće stranke Saveza komunista, pa su tako i tretirani-sumnjičavo, prezirno i optužujuće.

Moramo odmah na početku naglasiti da nitko od nas koji smo bili u Zapovjedništvu Ratnog štaba TO Općine Rijeka ni tada ni danas nije mislio da je manje Hrvat ili da mu je manje stalo do ostvarenja samostalnosti suverene hrvatske države od bilo kojeg pripadnika drugih

dragovoljačkih postrojbi koje su se tada također počele formirati. Posebno nismo osjećali da smo manje Hrvati od onih koji su se busali u prsa zazivajući i ističući svoje hrvatstvo, ali to nisu dokazivali odlaskom na prvu crtu bojišnice u obrani Republike Hrvatske. Mi smo uvjereni da smo svojim radom, predanim izvršavanjem zadataka koje su pred nas postavljali čelništvo Republike Hrvatske i Krizni štab RH, kao i Krizni štab Općine Rijeka, te nešto kasnije zapovjedništvo Operativne zone Rijeka, odradili najbolje što smo znali i mogli dug prema našoj Domovini, gradu i kraju u kojem živimo.

To nas je i motiviralo da u godinama kada se uglavnom bavimo umirovljeničkim poslovima, čuvanjem unučadi i pomaganjem djeci, svoja sjećanja i dokumente koje posjedujemo predamo sudu javnosti i na taj način u potpunosti odradimo naš dug prema povijesnoj istini.

Stoga smo sve dokumente i naredbe Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka koje smo prikupili i koristili pri pisanju ove knjige priredili u elektronskom obliku i predali Državnom arhivu Rijeka, Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja (odjel Domovinskog rata) Rijeka, Hrvatskom dokumentacijsko-memorijalnom centru Domovinskog rata i Ministarstvu obrane Republike Hrvatske. To je naš prilog utvrđivanju povijesne istine o tome kako se i u kojim uvjetima organizirala obrana u našem kraju i šire.

Uredništvo

Političko stanje u svijetu i Jugoslaviji na prijelazu iz 1989. u 1990. godinu

Posljednjih dvadesetak godina 20. stoljeća obilježio je niz proturječnih procesa koji su bitno utjecali na oblikovanje svijeta u tom razdoblju. Dolazak Gorbačova na vlast u tadašnjem SSSR-u i proglašavanje glasnosti kao službene doktrine koja je zamijenila do tada vladajuću doktrinu ograničenog suvereniteta (poznatu i kao Brežnjevljeva doktrina), a koja je svoje najdrastičnije lice pokazala u vojnoj intervenciji na ondašnju Čehoslovačku u kolovozu 1968. godine, označila je početak procesa koji se pokazao nezaustavljivim.

Paralelno s tim procesom u gotovo svim zemljama tadašnjeg Varšavskog ugovora javljaju se sve snažnije tendencije osamostaljenja, jačanja demokratskih težnji i ograničavanja djelovanja tajnih službi i policija. Taj proces iniciran u Poljskoj formiranjem prvog nekomunističkog sindikata – Solidarnošć – u zemljama istočnog bloka i vojnim udarom generala Jaruzelskog u prosincu 1981. godine označava početak urušavanja istočnog bloka i slabljenja stege koju je nametao tadašnji SSSR kao predvodnik tzv. komunističkog lagera.

Ne treba zanemariti ni ulogu tada izabranog poljskog primasa Karola Woytile za rimskog papu kao Ivana Pavla II. koji je već u drugoj godini svog pontifikata posjetio rodnu Poljsku (1979) i javno pozvao Poljake na buđenje i promjene riječima: „Ne plašite se, promijenite lice Zemlje, naša nacija se budi, ostale nacije se bude“. Uz tako jaku podršku pape Ivana Pavla II. Solidarnošć je u narednom desetljeću promijenila sliku Poljske i bitno utjecala na pad komunističkih sistema na istoku Europe.

Procesi koji započinju polovicom osamdesetih godina prošlog stoljeća u istočnoeuropskim zemljama, potencirani utrkom u naoružanju (Rat zvijezda) koju je SAD nametnuo SSSR-u, kao ekonomski znatno slabijem partneru, odrazili su se i na stanje u tadašnjoj Jugoslaviji.

Smrt Josipa Broza Tita, dugogodišnjeg predsjednika Saveza komunista Jugoslavije i doživotnog predsjednika države, u svibnju 1980. godine, te njegova spektakularna sahrana, označili su početak labuđeg pjeva tadašnje jugoslavenske zajednice. Jačanje republičkih etatizama potpomognutih snagama republičkih organizacija Saveza komunista doveli su do apsurda osnovne zasade koje je Tito gotovo četiri desetljeća pokušavao utvrditi kao okosnice jugoslavenske zajednice. Bili su to bratstvo i jedinstvo i JNA.

Vrlo brzo nakon njegove smrti postalo je jasno da nacionalno pitanje u Jugoslaviji ne da nije bilo riješeno već je duboko zapretano tinjalo i čekalo trenutak kada će se rasplamsati svom snagom. S druge strane JNA, koja je po slovu tada važećeg Ustava trebala štititi ustavni poredak zemlje, koncem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog stoljeća počela je kliziti u jednom smjeru koji se pokazao poguban za opstanak tadašnje Jugoslavije. JNA je sve više prihvaćala politiku tadašnjeg predsjednika Saveza komunista Srbije – Slobodana Miloševića i postajala armija koja je sve jasnije iskazivala tendenciju obrane velikosrpskih ambicija.

U to je vrijeme (u rujnu 1987.) u beogradskim Večernjim novostima objavljen prvi nacrt onoga što će kasnije postati poznato pod nazivom Memorandum SANU (Srpske akademije nauka i umetnosti). Memorandum, koji su srpski akademici i Slobodan Milošević branili kao znanstveno propitivanje budućeg razvoja Srbije i Jugoslavije uredništvo Večernjih novosti najavilo je upravo onako kako se kasnije povijesni proces i odvijao. Najavljujući Memorandum

na naslovnoj stranici uredništvo je izvuklo podnaslov „Dva su barjaka pod kojima autori nacrta Memoranduma pozivaju na otvaranje očiju: jedan je nacionalizam, drugi država, a sve zajedno zvuči kao novi poziv na bratoubilaštvo i na novo prolivanje krvi“.

Ova proročanska najava očito nije bila slučajna jer je Slobodan Milošević od dolaska na čelo Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije početkom 1986. godine neprekidno isticao važnost jedinstva i okupljanja Srba kao i potrebu da svi Srbi žive u jednoj državi. Nemiri na Kosovu izbacili su Miloševića kao spasitelja srpstva i dali mu aureolu nacionalnog spasitelja, a njegove riječi u Kosovu Polju 24. travnja 1987. godine – „Niko ne sme da vas bije!“ – pokazale su se kao izvrstan populistički potez koji mu je pribavio neskrivenu podršku velike većine Srba, i u Srbiji i u drugim jugoslavenskim republikama. U skladu s duhom Memoranduma, Milošević je krenuo stvarati državu po mjeri svoje ideje okupljanja Srba u jednoj državi, nimalo ne mareći za pripadnike drugih naroda koji su živjeli u tadašnjoj Jugoslaviji.

Paralelno s ovim procesima na međunarodnom planu, prije svega europskom, s implikacijama na ukupne međunarodne odnose, te procesima koje je inicirao Slobodan Milošević, u Hrvatskoj, kao jednoj od jugoslavenskih federalnih jedinica, jača proces demokratizacije pa se vrlo brzo, već početkom 1989. godine javljaju ideje o političkom pluralizmu, što uskoro dovodi i do stvarnog formiranja novih političkih stranaka – Hrvatske socijalno liberalne stranke, Hrvatske demokratske zajednice i niza drugih.

Teška gospodarska situacija s astronomskom inflacijom razarala je gospodarstvo i Jugoslavija je sve više zaostajala u svom razvoju, čak i za zemljama koje su godinama bile daleko iza nje. Izbor novog predsjednika vlade (Saveznog izvršnog vijeća), Hrvata Ante Markovića, koji u prosincu 1989. godine iznosi pred Saveznom skupštinom plan suzbijanja hiperinflacije i gospodarskoga oporavka zemlje na trenutak je donio tračak nade da se Jugoslavija može spasiti od neminovnog raspada, ali oduševljenje kojim je 1. siječnja 1990. popraćeno uvođenje pariteta od sedam novih dinara za jednu njemačku marku nije dugo trajalo.

Nesposobna partijska rukovodstva jugoslavenskih republika i Predsjedništvo CK SK Jugoslavije uz sve jače republičke vlade i partijske organizacije nisu uspijevali zaustaviti proces erozije koji je nužno vodio u raspad Jugoslavije. Danas se bez straha od pretjerivanja može reći da je na raspad SFRJ presudno utjecalo bujanje velikosrpskog nacionalizma koji je razotkrio svu krhkost ideje o bratstvu i jedinstvu i pokazao koliko su međunacionalni odnosi u Jugoslaviji bili nestabilni i podložni urušavanju i na najmanji poticaj.

Klima koja je stvorena u nekoliko godina toliko je uzburkala duhove na prostoru tadašnje Jugoslavije da je ideja o osamostaljenju u većini republika izgledala kao spasonosno rješenje. Slovenski i hrvatski referendumi o osamostaljenju bili su inicijalne kapsule koje su pokrenule pomno pripremani vojni stroj JNA da se takve ideje zatru u začetku. Neuspjeli desetodnevni rat protiv Slovenije (konac lipnja do početka srpnja 1991.) pokazao je sve slabosti, kako se tada tvrdilo, četvrte vojne sile Europe. JNA je doživjela poraz u srazu s teritorijalcima Slovenije i taj je neuspjeh JNA po mnogo čemu postao ideal kojem su težile i druge republike, prije svega Hrvatska. No za razliku od Slovenije koja i nije bila u žiži interesa ni Slobodana Miloševića ni JNA, Srbi su u Hrvatskoj imali odavno zacrtanu željenu granicu, još od političkog programa vanjske politike Srbije „Načertanija“ (1844.) Ilije Garašanina, a koja je išla od Virovitice, preko Karlovca do Karlobaga. Cijeli taj teritorij velikosrpski ideolozi, od Garašanina do Dobrice Ćosića i Miloševića, smatrali su srpskim teritorijem. Jasno je da su „Načertanije“ inspirirale

velikosrpske političare i koncem 80-ih i početkom 90-ih godina prošlog stoljeća, što je rezultiralo stvaranjem paradržava na teritoriju Republike Hrvatske i što je dovelo do otvorene agresije na Hrvatsku i rata koji je potrajao sve do oslobodilačke operacije Oluja, u kolovozu 1995. godine, kojom je oslobođen zaposjednuti teritorij Republike Hrvatske i očuvana Hrvatska u avnojevskim granicama.

Odluka o raspisivanju prvih višestranačkih izbora

Ovaj kratki uvod nužan je za bolje razumijevanje onoga što je slijedilo nakon prosinca 1989. godine, kada su tadašnji reformirani komunisti na čelu s Ivicom Račanom donijeli odluku o raspisivanju višestranačkih izbora „i po cijenu poraza“, kako je istaknuto prigodom objave odluke (10. prosinca) da se ide na višestranačke izbore.

Prvi višestranački izbori u Hrvatskoj održani su u svibnju 1990. godine i donijeli su Hrvatskoj demokratskoj zajednici uvjerljivu pobjedu s gotovo šezdeset posto (58,6%) mandata u tadašnjem Društveno-političkom vijeću Sabora Republike Hrvatske. Sve ostale stranke daleko su lošije prošle od očekivanja, a naročito se to odnosi na Koaliciju narodnog sporazuma koju su vodili lideri Hrvatskog proljeća iz 1971. godine – Savka Dabčević-Kučar, Miko Tripalo i ostali proljećari.

No sjeme zla posijano brojnim tzv. mitinzima istine koje je organizirao velikosrpski putujući cirkus pod ravnanjem Slobodana Miloševića i neprekidno pozivanje „Svi Srbi u jednoj državi“, rezultiralo je pobunom dijela srpskog stanovništva u Hrvatskoj. Već prvi verbalni dueli u višestranačkom Saboru nagovještavaju ne samo vatrene rasprave već da će se idi i korak dalje. Nije trebalo dugo čekati da dođe do prvog krvoprolića.

Mnogobrojni prosvjedi Srba i povremene demonstracije neslaganja s hrvatskom vlašću kulminiraju napadom snaga pobunjenih Srba i pripadnika tzv. krajinske milicije na pripadnike redarstvenih snaga Republike Hrvatske na Plitvicama 31. ožujka 1991. godine. Tada je poginuo i redarstvenik Josip Jović kao prva službena žrtva Domovinskog rata u Hrvatskoj.

Taj je događaj označio prekretnicu u dotadašnjim događanjima i od tada je pobuna protiv hrvatskih vlasti otvorena i neprikrivena, pa praktički možemo govoriti o ratnom stanju u dijelovima Hrvatske, iako ratno stanje u Hrvatskoj, iz nepoznatih razloga, nikada nije proglašeno. Još od tzv. „balvan revolucije“ sredinom kolovoza 1990. godine, koja je ozbiljno naštetila hrvatskom turizmu, ali i ugledu Hrvatske u svijetu, mnogobrojni mitinzi, barikade i neredi na mnogim područjima gdje su živjeli Srbi u Hrvatskoj, naslućivalo se da sve to vodi prema zaoštravanju odnosa Srba i nove hrvatske vlasti.

Praktički od početka jeseni 1990. godine u Hrvatskoj traje neobjavljeno ratno stanje, a apetiti pobunjenih Srba rastu. „Ratna opcija izabrana je već na početku postavljanja zahtjeva za samoodređenjem Srba u Hrvatskoj, a nasilje je odabrano već u samoj ideji“ (O. Žunec: *Goli život*, Socijetalne dimenzije pobune Srba u Hrvatskoj, I. i II., Demetra, Zagreb, 2007, str. 632.).

Kako je spomenuti Memorandum SANU najavljivao da rješenje srpskog pitanja nije moguće u SFRJ, te da državu treba preinačiti tako da svi Srbi mogu živjeti u srpskoj nacionalnoj državi, bilo je jasno da se teži stvaranju strogo centralizirane Jugoslavije gdje bi Srbi imali većinu i upravljali takvom državom po načelu „jedan čovjek – jedan glas“. Alternativa tome bila je povećati Srbiju u granicama Velike Srbije iz Garašaninova „Načertanija“ i sva ta područja na kojima žive Srbi pripojiti Srbiji. Da bi se ostvario taj cilj – „Svi Srbi u jednoj državi“ – trebalo je prihvatiti takav cilj Memoranduma, a to znači da se i rat mogao izbjeći samo prihvaćanjem Miloševićeva diktata. Jasno je da tako nešto nije bilo ni moguće ni prihvatljivo, posebno u trenutku kada je većina hrvatskog naroda zdušno prihvatila ideju o hrvatskoj neovisnosti i mogućnosti stvaranja vlastite države nakon tolikih stoljeća pod vlašću tuđina.

Na parlamentarnim izborima u svibnju 1990. godine većinom od 42 posto glasova Hrvatska demokratska zajednica osigurala je saborsku većinu od 58 posto mandata i omogućila formiranje nove vlasti bez uključivanja pripadnika ostalih stranaka koje su imale svoje zastupnike u Saboru. Tek u srpnju 1991. dolazi do formiranja Vlade nacionalnog jedinstva na čelu s Franjom Gregurićem. U to vrijeme Hrvatska već gori – ratne operacije vode se na nizu bojišta od Vukovara, Pakraca, Osijeka, Zadra, Dubrovnika do ličkog ratišta koje je zanimljivo za našu temu.

Stanje u Rijeci nakon izbora 1990. godine

Treba naglasiti da je Rijeka jedina od velikih gradova u Hrvatskoj na prvim parlamentarnim izborima sačuvala vlast lijeve koalicije i da od tada nosi epitet „crvene“ Rijeke. Koliko je to osobno pogađalo i prvog hrvatskog predsjednika i predsjednika HDZ-a, dr. Franju Tuđmana govori i činjenica da nikada nije Rijeku posjetio kao šef države, već isključivo kao stranački lider, usput obavljajući i ponešto od državničkih poslova.

Na njegovu nesreću u Rijeci među vodećim članovima HDZ-a nije imao pravih suradnika koji su bili u stanju redovnim putem osigurati dominaciju HDZ-a, ali su zato na sve načine blatili vlast u Rijeci nazivajući je protuhrvatskom, a u nekoliko se navrata nedopuštenim sredstvima pokušavalo vlast i smijeniti. U situaciji neposredne ratne ugroženosti takvo je djelovanje u najmanju ruku bilo nekorektno jer je ometalo normalno odvijanje obrambenih priprema na čemu je inzistiralo tadašnje Izvršno vijeće kao legalno izabrani organ vlasti.

Takva je situacija jako utjecala i na obrambene pripreme u Rijeci jer je dio priprema evidentno vođen putem institucija koje su zakonski bile zadužene za taj posao, a s druge strane i po stranačkoj pripadnosti ljudi koji su mislili da znaju bolje i uspješnije organizirati obranu i odraditi pripreme za rat koji se nesmiljeno nadvio nad Hrvatsku, pa i Rijeku, bez obzira na to što nije bila izložena direktnim ratnim djelovanjima.

Već od sredine 1991. godine u Rijeku pristižu sve brojnije izbjeglice iz krajeva koje su zaposjeli pobunjeni Srbi. Tijekom lipnja i srpnja 1991. u Rijeci je u organizaciji Crvenog križa i Civilne zaštite za prihvat izbjeglica i prognanika u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“ na Rujevici podignut prvi kamp i prihvatni centar za izbjeglice i prognanike koji će tek u narednim mjesecima stizati u Rijeku.

Kraj lipnja i početak srpnja obilježen je završetkom desetodnevnog rata u Sloveniji i u tom smislu je Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka 4. srpnja 1991. godine objavilo priopćenje s 5. posebne sjednice održane tog dana. Iz tog je priopćenja vidljivo da od 30. lipnja 1991. godine u Rijeci djeluje Vojno operativni Štab za obranu, formiran temeljem naredbe Ministarstva obrane RH, a koji čine predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova – Policijske uprave Rijeka i Sekretarijata za narodnu obranu Općine Rijeka (koji je tada kao jedan od općinskih organa bio podređen Izvršnom vijeću).

Koliko je bilo nesnalaženja na teritoriju Hrvatske ponajbolje pokazuje dopis dvaju ministara – obrane i unutrašnjih poslova RH (dr. Šime Đodana i dr. Onesina Cvitana) od 16. srpnja 1991. u kojem u prvoj rečenici stoji: „Dosadašnje naše djelovanje u kriznim područjima Republike Hrvatske nije se odvijalo na organiziran i djelotvoran način. I ono snage koliko imamo u lošoj je uporabi, izgubilo se u prostoru, a jedan veći dio ostaje van bilo kakve aktivnosti. Najviše slabosti se ogledaju u nepreciznom, da ne kažemo lošem zapovijedanju, nesnalaženju, maloj djelotvornoj inicijativi i veoma slabom moralnom utjecaju na policijske i gardijske sastave. S druge strane četnici uz sada neskrivenu podršku nekih dijelova JNA nastoje nas uništiti ne birajući sredstva, uništavajući čak i cijela hrvatska naselja.

Ponavljamo da je nedopušteno bilo kakvo miješanje iz politike ili stranaka u zapovijedanje policijom i gardom, a toga je u nekim gradovima bilo do te mjere da to slobodno možemo tumačiti kao protuhrvatski udar (Dubrovnik, Šibenik i neki drugi). Posljedica takvog

stanja je enormno veliki broj ranjenih i poginulih, kao i opadanje morala naših sastava. I kod četničkih ekstremističkih snaga primijećen je pad morala, a znakovito je i odbijanje mobilizacije u JNA.

Dolazak izbjeglica u Rijeku

Želimo hitno, rigorozno i upotrebljavajući sva sredstva uspostaviti red, disciplinu i očuvati ljudske živote uz maksimalnu djelotvornost akcija koje vodimo.“ (Prilog na str. 19).

Iz ovoga je dopisa vidljivo da je u Vladi postojao osjećaj odgovornosti da se profesionalno i korektno obave poslovi vezani uz obrambene pripreme, ali i dio već započetih ratnih operacija te da su itekako bili svjesni da postoje bočni pokušaji da se utječe na legalne organe sa stranačkih ili sličnih pozicija. Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka predstavljalo je poseban problem jer je označeno kao „crveno“ i stupanj nepovjerenja prema članovima Izvršnog vijeća, a onda i Štabu Teritorijalne obrane bio je izuzetno visok. Takvu situaciju pojedinci su potencirali neprekidnim slanjem anonimnih, a ponekad i potpisanih, prijava i protiv predsjednika Izvršnog vijeća Slavka Linića, i protiv većeg broja članova Izvršnog vijeća, ali i Štaba TO Općine Rijeka.

Stanje u Rijeci nije bilo nimalo bezazleno. Učestale su eksplozije u ili pred civilnim objektima, ali i uz objekte u kojima su bili smješteni pripadnici JNA. Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka održalo je 31. srpnja 1991. sjednicu na kojoj su donijeti stavovi i zaključci u kojima se sigurnosna situacija ocjenjuje ugroženom i nestabilnom i poziva se na zakonito djelovanje nadležnih organa. Ujedno se daje ocjena stanja skloništa i to do 30. lipnja i 12. srpnja, a daje se i nalog Sekretarijatu za financije da sredstva u budžetu Općine Rijeka, stavka – stalna rezerva – osigura za intervenciju oko zbrinjavanja prisilno iseljenih građana putem Štaba Civilne zaštite. (Prilog na str. 22).

Izbjegličko naselje na Rujevici (Lovorka Kukanić)

Postavljanje zaštita na zgradi I. riječke gimnazije

Zaštita objekata u Rijeci

Već se tu započelo s prešutnim paralelnim djelovanjem jer je dio ljudi iz HDZ-a želio biti veći papa od Pape i ništa što je rađeno van kruga ljudi iz te stranke nije bilo dovoljno dobro niti dovoljno hrvatski. Hrvatski državni vrh na čelu s predsjednikom Tuđmanom uviđa da se situacija u Hrvatskoj ozbiljno usložnjava i da je potreban veći stupanj organiziranosti u

obrambenim pripremama pa 29. srpnja 1991. predsjednik RH donosi odluku o osnivanju i imenovanju članova kriznih štabova na regionalnim razinama.

Dolazak promatrača UN

Pripadnici promatrača UN

Logika formiranja tih regionalnih kriznih štabova u velikoj je mjeri počivala na stranačkoj pripadnosti imenovanih članova kriznih štabova diljem Hrvatske. Za predsjednika tog Kriznog štaba riječko-goranske regije imenovan je Mile Biondić, koji je i prije tog imenovanja u ime Gradskog odbora HDZ-a i uz supotpise Zorana Nevistića i Dragana Zeke, te, kako je stajalo, i uz suglasnost Sekretarijata za narodnu obranu (očito Općine Rijeka, op.a.) slao svojevrsne mobilizacijske pozive „radi zaduženja opreme Zbora narodne garde, a na osnovu dobrovoljačkih prijava“.

Sjednica Kriznog štaba Općine Rijeka

***Dopis Ministarstva unutarnjih poslova RH i Ministarstva obrane RH od 16. srpnja 1991.*[1]**

07/17/91 23:37 Fax: 278483 REP HRVATSKA →→→ ONPU RIJEKA 1/3

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA RH

MINISTARSTVO OBRANE RH

ZBOR NARODNE GARDE
KLASA 8-01/91-01/03
URBROJ 312-01-91-1

Zagreb, 18.7.1991.

Upoznati predsjednika IV općina

– POLICIJSKIM UPRAVAMA I POLICIJSKIM STANICAMA

– SEKRETARIJATIMA ZA NO

– ZAPOVJEDNIŠTVIMA ZNG 1,2,3,4 brig.

KAO I SVIM AKTIVNIM BRIGADAMA REZERVNOG SASTAVA ZNG

Dosadašnje naše djelovanje u kriznim područjima Republike Hrvatske nije se odvijalo na organiziran i djelotvoran način. I ono snaga koliko imamo u lošoj je uporabi, izgubilo se u prostoru, a jedan veći dio ostaje van bilo kakve aktivnosti. Najviše slabosti se ogledaju u nepreciznom, da ne kažemo lošem zapovijedanju, nesnalaženju, maloj djelotvornoj inicijativi i veoma slabom moralnom utjecaju na policijske i gardijske sastave. S druge strane četnici uz sada neskrivenu podršku nekih dijelova JNA nastoje nas uništiti ne birajući sredstva, uništavajući čak i cijela hrvatska naselja.

Ponavljamo da je nedozvoljeno bilo kakvo miješanje iz politike ili stranaka u zapovijedanju policijom i gardom, a toga je u nekim gradovima bilo do te mjere da je slobodno možemo tumačiti kao protuhrvatski udar (Dubrovnik, Šibenik i neki drugi). Posljedica takvog stanja je enormno veliki broj ranjenih i poginulih kao i opadanje morala naših sastava. I kod četničkih ekstremističkih snaga primijećen je pad morala, a znakovito je i odbijanje mobilizacije u JNA.

Želimo hitno, rigorozno i upotrebljavajući sva sredstva uspostaviti red, disciplinu i očuvati ljudske živote uz maksimalnu djelotvornost akcija koje vodimo.

Iz svega toga:

ZAPOVIJEDAMO

[1] Ova obrada knjige namijenjena je prvenstveno za čitanje na elektronskim uređajima. Zbog toga su svi dokumenti priloženi u štampanom izdanju knjige u ovoj obradi dati kao tekst. U tekstovima su izvršene korekcije pogreški kod tipkanja, zamijenjena slova „dj“ sa „đ“, dodane interpunkcije i slično, a radi jednostavnijeg čitanja. Izvorne kopije dokumenata pogledati u štampanom izdanju knjige (VestaHR).

1. Obrazuje se štab za zapovijedanje svim snagama istočne Slavonije. Za zapovjednika štaba određuje se potpukovnik Ambrinec Zvonimir, za načelnika štaba Ivan Petrinović, zapovjednik policijskih snaga Krpičak Stjepan.

Za političko djelovanje iz štaba zapovjedništva istočne Slavonije … (*nedostaje tekst jednog reda u dokumentu priloženom u štampanom izdanju knjige*).

- 2 -

Za zapovjednika 3. brigade određuje se major Eduard Bakaran, a načelnik štaba Stjepan Vukovac.

Sjedišta zapovjednika istočne Slavonije kao i 3. brigade ZNG je Osijek.

Koordinacijske grupe imenovane ranijom zapovijedi za okružje Osječko i Slavonsko-Brodsko ostaju i dalje s tim da zapovjedništvo za istočnu Slavoniju i zapovjedništvo 3. brigade ZNG ima pravo sudjelovati u svim koordinacijskim grupama koje pripadaju tim općinama.

2. Uspostavlja se zapovjedništvo Banijsko-kordunskog područja. Za zapovjednika štaba ovog područja određuje se Janko Bobetko, general-pukovnik u mirovini.

Za komandanta brigade za područje Korduna određuje se sadašnji zapovjednik pukovnik Božo Budimir.

Za načelnika štaba i zapovjedništva Banije i Korduna određuje se Brodarac Đuro.

Za zapovjednika policijskih snaga određuje se Milenković Vladimir.

Druge potrebne časnike u zapovjedništvo imenovati će se naknadno i izborom od strane zapovjednika generala Janka Bobetka.

Koordinacija ostaje kao i pod točkom 1.

3. Formira se zapovjedništvo Ličkog područja. Za zapovjednika Ličkog područja određuje se Rendulić Nikola, potpukovnik u mirovini. Za načelnika zapovjedništva Bušić Josip, za zapovjednika policijskih snaga Kazda Josip, za zapovjednika brigade ZNG (: √ *odredit će se naknadno*[2]), za politički rad u štabu određuje se Dražen Bobinac.

Koordinacija po općinama ostaje ista, s tim da zapovjedništvo Like ravnopravno i naredbodavno sudjeluje u njihovom radu.

4. Zapovjedništvo za srednju i sjevernu Dalmaciju. Za zapovjednika ovog širokog područja određuje se Ljubičić Marijan general potpukovnik u mirovini, a za načelnika štaba, načelnik policijske uprave Split Ratomir Vranješ,

Za zapovjednika 4. brigade garde određuje se Jelić Ivo, a za zapovjednika jedinice Policije Ivo Stipičić. Za političkog radnika u štabu određuje se Krpina Drago.

Drugi časnici u zapovjedništvu za srednju i sjevernu Dalmaciju odroditi će se naknadno na prijedlog samog zapovjednika.

- 3 -

5. Zapovjedništvo južna Dalmacija (Dubrovnik, Metković, Ploče, Korčula). Zapovjednik ovog štaba je major Pavlović Anta, a zamjenik načelnik Policijske uprave Korda Đuro, a članovi štaba su zapovjednici Zbora garde i policijskih stanica Metković, Ploče i Korčula. Zapovjedništvo će se konstituirati u Dubrovniku s tim da zapovjednik južne Dalmacije zapovijeda i brigadom Zbora narodne garde. Za političkog radnika u štabu određuje se Bebić Luka.

[2] U originalu je rukom dodano iznad štampanog teksta: *√ odredit će se naknadno.* (VestaHR).

Svi zapovjednici ZNG, policijskih uprava i stanica koji su sada imenovani ostaju na svojim dužnostima, bez prava prigovora bilo koga tko nije u subordinaciji policije ili garde.

Određeni zapovjednici trebaju odmah pristupiti konstituiranju štabova, premjestiti se u mjesta: Osijek, Sisak, Gospić, Split, a Dubrovnik formira jezgro štaba u Dubrovniku, a ostali članovi općinskih štabova ostaju u sjedištima (Metković, Ploče i Korčula).

Ne smije se čekati potpuna organizacija štaba već se zadaci borbenog karaktera, snabdjevanje, formiranje novih jedinica moraju otpočeti odmah.

Svrha ovakve organizacije je djelotvornije djelovanje, uspostavljanje vojno-policijske subordinacije i konkretna odgovornost za svaku akciju.

Ako se neka konkretna akcija (borbena) izvodi s glavnim snagama policije, a pomoćnim snagama garde, tad akcijom zapovijeda najviši časnik policije za tu akciju i obratno. Ukoliko akciju izvode glavne snage garde i pomoćne snage policije tada je zapovjednik cijele akcije najviši časnik garde. U jednom i drugom slučaju su bezuvjetno odgovorni za sigurnost i efikasnost. Zadaci svih pet spomenutih regija dostaviti će se u toku 16. i 17. srpnja 1991. godine.

Zagreb, 16.7.1991.god.

MINISTAR UNUTARNJIH POSLOVA
Dr. Onegin Cvitan
(vlastoručni *potpis*)

MINISTAR OBRANE
Dr. Šime Đodan
(vlastoručni *potpis*)

ZAPOVJEDNIK ZNG
general-pukovnik
Martin Špegelj
(pečat i vlastoručni *potpis*) [3]

[3] Dokument je potpisan od strane Dr. Onegina Cvitana; Dr. Šime Đodana i Martina Špegelja. Uz potpis M. Špegelja, s lijeve strane je okrugli pečat s natpisom – vanjski prsten, gore: Republika Hrvatska; dolje: MINISTARSTVO OBRANE; unutarnji prsten. Gore: ZBOR NARODNE GARDE; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Stavovi i zaključci Izvršnog vijeća Skupštine Općine Rijeka od 31. srpnja 1991.

pp Butorac[4]

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA
IZVRŠNO VIJEĆE

Klas. broj: 022-05/91-02/33
Ur. broj: 2170-32-92-91-1

Rijeka, 31. srpnja 1991.

Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka razmatralo je na svojoj sjednici održanoj 30. srpnja 1991. godine Informacije nadležnih institucija i organa o posljednjim događajima u općini Rijeka te je nakon rasprave donijelo slijedeće

S T A V O V E I Z A K L J U Č K E

1. Izvršno vijeće prateći incidentne događaje u posljednjih trideset dana u općini Rijeka, počevši od 29. lipnja o. g. kad se dogodila eksplozija ispred Komande Štaba teritorijalne obrane Operativne zone, ocijenilo je neophodnim raspraviti sa nadležnim institucijama i organima uprave sve do sada poduzete mjere u cilju spriječavanja daljnje eskalacije incidentnih situacija.

Sumirajući usmeno iznijete podatke svih nadležnih institucija: Okružnog suda u Rijeci, Ministarstva unutarnjih poslova – Policijske uprave Rijeka, Komande garnizona JNA, Štaba civilne zaštite i Sekretarijata za narodnu obranu, Izvršno vijeće izražava zabrinutost zbog činjenica da je u trideset dana registrirano 7 eksplozija mina na području vojnih objekata na Pulcu, 5 u Dragi, istovremeno 2 napada na vojne objekte i to eksplozivnom napravom na zgradu sjedišta TO Operativne zone i oružanim napadom na vojne objekte u Podhumu.

Također, izražena je zabrinutost zbog napada eksplozivnim napravama na civilne objekte – dvije trgovine na području Mjesne zajednice „Srdoči“ i na ugostiteljski objekt u Mjesnoj zajednici „Marčeljeva Draga“. Osim spomenutih terorističkih napada prisutno je i remećenje javnog reda i mira od neodgovornih pojedinaca, a koje mogu imati teške posljedice za ljudske živote. Takva pojava evidentirana je kroz pucnjavu iz vatrenog oružja na javnim mjestima, nošenjem oružja bez potrebnih dozvola i držanjem eksplozivnih naprava u stambenim objektima kao i napadima na vojne objekte pomoću kamenica i zapaljivih naprava. Obzirom na kritičnu političko-sigurnosnu situaciju u Republici Hrvatskoj ovakvi incidenti izazivaju nespokojstvo i nemir te ogorčenje građana.

Izvršno vijeće ocjenjuje sigurnosnu situaciju ugroženom i nestabilnom, što zahtijeva najveću ažurnost svih odgovornih institucija i organa zaduženih za sigurnost građana.

2. Stav je Izvršnog vijeća da su se svi nadležni organi angažirali oko navedenih incidenata u okviru zakonom predviđenih ovlaštenja. I pored naglašene dobre suradnje koju su isticali prisutni predstavnici nadležnih, Izvršno vijeće drži da bi suradnja trebala biti još veća između vojnih organa i civilnih a u cilju bržeg i efikasnijeg otkrivanja počinilaca terorističkih napada.

U cilju smirivanja javnosti i što boljeg informiranja građanstva Izvršno vijeće traži od odgovornih organa da angažiraju sve svoje kadrove na ubrzanju istraga kojima bi trebali

[4] Rukom pisana napomena na originalnom dokumentu (VestaHR).

utvrditi uzroke i počinioce takvih terorističkih napada. Također, Izvršno vijeće traži da se putem sredstava javnog priopćavanja daju podaci o rezultatima istrage kako bi građani saznali da li se radi o kriminalnim radnjama, međunacionalnim sukobima ili provokacijama.

3. U cilju veće sigurnosti građana Izvršno vijeće traži od Ministarstva unutrašnjih poslova – Policijske uprave Rijeka vrlo rigoroznu kontrolu držanja oružja i eksplozivnih naprava te od pravosudnih organa rigorozno i promptno kažnjavanje pojedinaca.

Predlaže se Vrhovništvu Republike Hrvatske da uputi zahtjev Predsjedništvu SFRJ kojim se ukida upotreba mina za čuvanje vojnih objekata u onim područjima Republike Hrvatske u kojima nema oružanih sukoba, te da se takvi objekti ubuduće čuvaju na drugi primjeren način a koji neće ugrožavati živote pojedinaca niti uznemiravati građanstvo.

4. Izvršno vijeće utvrđuje da je dana 30. lipnja o. g. stanje skloništa na području općine Rijeka bilo slijedeće:

– sva skloništa posebne namjene spremna za upotrebu,
– sva novoizgrađena skloništa spremna za upotrebu (osim filteri koji omogućavaju duži boravak u njima),
– javna – tunelska stara skloništa većinom nisu tada bila spremna za upotrebu radi neuređenih ulaza.

Do 12. srpnja o. g. utvrđuje se da su:

– osposobljeni svi filteri na novoizgrađenim skloništima koji omogućavaju duži boravak u njima,
– otvorena su ulazna vrata u javna tunelska skloništa koja su osposobljena za upotrebu osim dva skloništa koja se izuzimaju iz upotrebe.

Izvršno vijeće ocjenjuje da je stanje javnih tunelskih skloništa takvo da omogućuje njihovu upotrebu mada ne zadovoljavaju higijensko-tehnički uvjeti (nedostatak rasvjete, provođenje mjera deratizacije i nečistoća, itd.).

Izvršno vijeće zaključuje da skloništa u općini Rijeka imaju dovoljno kapaciteta za sklanjanje onih građana koji su predviđeni za sklanjanje te da su od 12. srpnja o. g. sva skloništa pripremna za upotrebu.

5. Izvršno vijeće ocjenjuje da je štab civilne zaštite poduzeo sve potrebne mjere u odnosu na zbrinjavanje prisilno iseljenih građana koji će potražiti pomoć u našoj općini. Utvrđujemo da su osigurani kapaciteti od 800 ležajeva kao i mogući smještaj prisilno iseljenih građana kod rođaka, a ukoliko se ukaže potreba i u dodatnim kapacitetima u hotelima.

Osigurana su i potrebna financijska sredstva za pomoć putem Centra za socijalni rad, a pomoć u hrani i odjeći putem Općinske organizacije Crvenog križa. Shodno tomu, zadužuje se Sekretarijat za financije da sredstva u Budžetu općine Rijeka – Stalna rezerva, osigura za intervencije oko zbrinjavanja prisilno iseljenih građana putem štaba civilne zaštite.

6. Izvršno vijeće apelira na građane općine Rijeka:

– da iskažu puno povjerenje nadležnim organima u zakonitom vođenju istražnih postupaka te da i nadalje pružanjem informacija aktivno sudjeluju u ubrzanom utvrđivanju počinilaca incidenata,

– da samoinicijativno ne rješavaju takve incidente te da onemogućuju pojedince sklone terorizmu i remećenju javnog reda i mira, a koji žele pravdu uzeti u svoje ruke,
– Upravo zahvaljujući takvom ponašanju građana Rijeke izbjegnuto je proširenje spomenutih incidenata i njihovo prerastanje u šire sukobe čime su izbjegnute veće materijalne štete i ljudske žrtve a očekujemo da će tako ostati i nadalje.

PREDSJEDNIK
Slavko Linić
(pečat IV Skupštine općine Rijeka i vlastoručni potpis)

DOSTAVITI:
1. Okružni sud Rijeka, predsjednik gospodin Slavko Petrić
2. Ministarstvo unutarnjih poslova – Policijska uprava Rijeka –načelnik Operative gospodin Benito Mijolović
3. Komanda Štaba teritorijalne obrane Operativne zone Rijeka, pukovnik Mirko Vukanović
4. Štab civilne zaštite općine Rijeka, komandant Slavko Turak i načelnik Vasilije Stanišić
5. Štab teritorijalne obrane općine Rijeka, komandant Zdenko Jurčić
6. Centar za obavještavanje, načelnik Andrija Paravić
7. Sekretarijat za narodnu obranu, sekretar Mladen Vukelić
8. Predsjednik Skupštine općine Rijeka, gospodin Željko Lužavec
9. Potpredsjednik Skupštine općine Rijeka, gospodin Pravorad Čubrić
10. Tajnik Skupštine općine Rijeka, gospodin Josip Lulić
11. Arhiva, ovdje

Pripreme za formiranje Zbora narodne garde u Rijeci

U gotovo mjesec dana pripreme za formiranje postrojbi Zbora narodne garde nisu daleko odmakle niti su napredovale kako treba jer nitko od ljudi sa spiskova Sekretarijata za narodnu obranu nije bio dovoljno dobar – bez dodatnih provjera – da bude uključen u postrojbe Zbora narodne garde.

Očito je da ni drugdje u Hrvatskoj sve to nije funkcioniralo zadovoljavajuće, pa je predsjednik Tuđman 27. kolovoza 1991. donio novu odluku (objavljenu u NN, 44/91. od 30. kolovoza 1991.) o formiranju kriznih štabova s jasnom odredbom u točki III. u kojoj se kaže: „U općinama u kojima lokalna tijela vlasti redovno obavljaju svoje zadaće i lojalna su Republici Hrvatskoj. predsjednik općinskog kriznog štaba je predsjednik izvršnog vijeća skupštine općine, a članovi su voditelji općinskih upravnih tijela odgovorni za obranu, privredu i zdravstvo, te policijskih uprava ili stanica.“ (Prilog na str. 32).

Dan prije donošenja spomenute odluke predsjednika Tuđmana o formiranju kriznih štabova na nivou općina, iz Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka upućeno je hitno pismo predsjedniku Vlade RH, Franji Greguriću, ministru obrane Luki Bebiću, ministru unutrašnjih poslova Ivanu Vekiću i potpredsjedniku Vlade Zdravku Tomcu u kojem se navodi što je učinjeno na planu priprema za obranu Grada, ali se i jasno konstatira:

„Zato inzistiramo da se poslove obrane prepusti pročišćenoj Teritorijalnoj obrani na čije je čelo predložen gospodin Šime Radulić, major, inače vrstan oficir i poznavalac sistema Teritorijalne obrane. Ocjenjujemo da možemo do 28. kolovoza imati formaciju od cca 2.000 ljudi (od čega preko 500 dobro naoružanih) koji mogu osvojiti skladišta oružja Teritorijalne obrane u pozadini (Grobnik). No šef kriznog štaba regije Mile Biondić nije dao suglasnost za postavljenje Šime Radulića u čemu je učestvovao i Radulićev šogor koji je radio zajedno s Biondićem.

Ocjenjujemo to nedopustivim djelovanjem u presudnim trenucima za obranu i podrivanjem obrambenog sistema Rijeke i priprema za 31. kolovoz 1991. godine.“ (Prilog na str. 34).

Iz ovog je dopisa vidljivo da je očito bilo šumova u komunikacijskim kanalima između tada postojećeg Kriznog štaba na nivou regije i Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka te da je postojeći regionalni Krizni štab kočio rad i djelovanje Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka.

Dan kasnije održana je sjednica Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka nakon koje su donijete konstatacije i zaključci. (Prilog na str. 36).

U točki 8. tih konstatacija i zaključaka izrijekom stoji: „Izvršno vijeće u svojim dosadašnjim aktivnostima, a naročito od 19. kolovoza ove godine utvrdilo je da se stanje u odnosu na obrambene poslove grada vodilo neprimjereno i nekompetentno, pa se u skladu s ovom konstatacijom zahtijeva hitan prijem u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske s gospodinom Lukom Bebićem kako bi se definiralo da je teritorijalna obrana grada okosnica obrane. Prednji zaključak uz pomoć riječkih zastupnika u Saboru Republike Hrvatske, realizirat će predsjednik Skupštine općine Rijeka, Željko Lužavec i predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka, Slavko Linić.“

Kako je Izvršno vijeće još od 30. lipnja 1991. djelovalo sukladno naredbi Ministarstva obrane RH da se obave sve pripreme za obranu, tako je i Ratni štab Teritorijalne obrane Općine Rijeka popunjen i formiran do stupnja neposredne ratne opasnosti, unatoč problemima i nesuglasicama oko imenovanja zapovjednika Ratnog štaba TO Općine Rijeka (Šime Radulića, čemu se protivio čelnik tadašnjeg Regionalnog kriznog štaba Mile Biondić). Ratni štab TO Općine Rijeka radio je sukladno planovima i u tom smislu je 28. kolovoza 1991. zapovjednik Ratnog štaba TO Šime Radulić izdao Zapovijed br. 1.

Iz te se zapovijedi vidi da je Ratni štab TO Općine Rijeka vrlo pedantno razradio niz aktivnosti usmjerenih na sprečavanje djelovanja snaga JNA u objektima u kojima su te snage bile smještene, ali i da se planiralo zauzimanje pojedinih objekata JNA kao i skladišta s oružjem i materijalno-tehničkim sredstvima koja su itekako bila potrebna postrojbama Zbora narodne garde u nastajanju i kasnije Hrvatske vojske.

Početkom rujna 1991. javljaju se i prvi administrativno-birokratski problemi u odnosima između postrojbi Zbora narodne garde u nastajanju i postojećeg Sekretarijata narodne obrane kao općinskog organa.

Nepovjerenje koje je u Rijeci trajalo od samih početaka stvaranja suverene hrvatske države između postojećih općinskih organa i Teritorijalne obrane te ljudi imenovanih za formiranje Zbora narodne garde i nekih članova HDZ-a vidljivo je kroz dopis Ministarstva obrane od 5. rujna 1991. kojim se nalaže jedinicama rezervnog sastava Zbora narodne garde da do daljnjega koriste pečate Štaba TO i upozorava se da je „samoinicijativno naručivanje pečata i njihova upotreba kažnjiva“. Iz rukom zapisane poruke vidljivo je koliko je međusobnog nepovjerenja, pa čak i netrpeljivosti bilo između pripadnika Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka i ljudi iz Zbora narodne garde. (Prilozi na stranicama 38 i 39).

Temeljem dopisa Ministarstva obrane RH, već 6. rujna 1991 gospodin Ante Šimić preuzeo je od načelnika Mirnodopskog štaba TO Rijeke veliki i mali pečat TO. Nakon što je dobio tu informaciju zapovjednik RŠ TO ocijenio je taj postupak brzopletim i zatražio od Zdenka Jurčića da vrati pečate zbog moguće zloupotrebe, a o svemu je obavijestio Krizni štab.

Krizni štab općine Rijeka zaključio je 7. rujna 1991. da ZNG može koristiti pečat TO isključivo i samo u prostorijama Teritorijalne obrane.

Dana 10. rujna 1991. uslijedio je dopis Zapovjedništvu ZNG za povrat pečata na što je dobiveno usmeno obrazloženje: „Nema šanse da vam vratimo pečate jer se zna što smo mi!“

Tih dana Kriznom štabu i Zapovjedništvu u više navrata su se javljali direktori riječkih poduzeća s informacijom da su od ZNG-a Republike Hrvatske dobili na potpis „ugovor o dodatnom osiguranju objekata“ tražeći odgovor kako postupiti, jer imaju svakodnevni pritisak i usmeno požurivanje da potpišu taj ugovor.

Krizni štab općine Rijeka 17. listopada 1991. uputio je dopis Ministarstvu obrane s upitom je li Ministarstvo RH dalo odobrenje za dostavu ovakvih ugovora?

Obzirom na to da Ministarstvo obrane nije odgovorilo na ovaj upit, Izvršno vijeće Skupštine Općine Rijeka podnijelo je prijavu općinskom javnom tužiocu i Policijskoj upravi Rijeka protiv potpisnika ovog ugovora. (Prilozi na str. 40, 42, 43 i 44).

Sredinom rujna 1991. godine ministar obrane RH Luka Bebić donio je zapovijed (Prilog na str. 46) da se „odmah pristupi isključenju svih komunalnih usluga Jugoslavenskoj armiji

(voda, struja, PTT usluge) te spriječi snabdijevanje energentima, hranom i drugim potrebama vojarni“.

Glavni inspektor HV-a general Martin Špegelj u posjeti Općini Rijeka

Krizni štab Rijeke ocijenio je da bi doslovno izvršenje te naredbe bitno narušilo sigurnosnu situaciju u Rijeci pa je odmah od Kriznog štaba Republike Hrvatske zatraženo da se navedene mjere uvode postepeno. Osim toga trebalo je izvršiti i određene tehničke radnje jer je vodom opskrbljivana i vojarna na Trsatu i dio stambenih objekata u susjedstvu, a u pitanju je bila i redovna opskrba bolnice na Sušaku.

Jedan od ozbiljnijih problema bile su i velike zalihe raznih vrsta goriva (benzina i dizelskih goriva te ostalih proizvoda na bazi nafte) u Rafineriji nafte na Mlaki. U dogovoru s djelatnicima Rafinerije nafte odmah se počelo s izvlačenjem velikih količina goriva kako bi se ublažile posljedice mogućeg napada (artiljerijskog ili zračnog) na Rafineriju.

Već 13. rujna, preciznije u noći s 12. na 13. rujna, formiran je pregovarački tim za pregovore sa zapovjedništvom 13. korpusa u sastavu Slavko Linić, predsjednik Kriznog štaba i Izvršnog vijeća te saborski zastupnici Josip Buršić i Damir Vrhovnik.

Sljedećeg dana, 14. rujna organiziran je razgovor u Ministarstvu obrane i zapovjedništvu Zbora narodne garde, a vezano za prethodne razgovore od 7. rujna s ministrom Lukom Bebićem oko nabavke oružja i sada oko postupanja u skladu sa zapovijedi o blokadi vojarni. Tom su razgovoru prisustvovali izaslanik predsjednika RH Ivica Račan, predsjednik Kriznog štaba Rijeke i Izvršnog vijeća Rijeke Slavko Linić, zapovjednik 111. brigade ZNG Sergio Rabar, predstavnici Ministarstva obrane – ministar Luka Bebić i pomoćnik Ivan Milas te zapovjednik ZNG – general Imra Agotić.

U to je vrijeme i uplaćeno oko 670 tisuća američkih dolara na jednu slovensku tvrtku u Frankfurtu za nabavku oružja. Kasnije je povrat tih sredstava (pregovore o kupnji su vodili Slavko Linić i šef Policijske uprave Rijeka Josip Kukuljan) bio predmet ozbiljnih političkih prepucavanja i optužbi koje su se svodile na to da je novac pronevjeren. No o tome je do sada već podosta napisano i rečeno, posebno u slovenskim, ali i hrvatskim medijima, a to i nije tema ove knjige.

Na spomenutom sastanku s ministrom Bebićem i ostalima prihvaćen je prijedlog Kriznog štaba Rijeke o postepenom pristupu blokadi vojarni te je konačno i dogovoren umjereni pristup blokadi vojarni i nastavak pregovora sa zapovjedništvom 13. korpusa u Rijeci.

I predsjednik Kriznog štaba RH i predsjednik Vlade Franjo Gregurić odobrio je postupno uvođenje i primjenu navedenih mjera, a Izvršno je vijeće dotle trpjelo žestoke kritike da ne želi blokirati JNA i onemogućiti njihovo kretanje i opskrbu vodom, strujom i ostalim uslugama. Te su optužbe i u medijima i u istupima čelnika pojedinih političkih stranaka išle tako daleko da se otvoreno Krizni štab Rijeke prozivalo za izdaju i antihrvatstvo.

No već 19. rujna 1991. godine stižu novi zaključci Kriznog štaba Vlade Republike Hrvatske u kojima se izričito navodi da je potrebno omogućiti opskrbu vodom vojarnama i vojnim ustanovama koje nisu neposredno umiješane u oružane i druge agresorske aktivnosti prema građanima, organima vlasti i oružanim snagama Republike Hrvatske, kao i onima koje neposredno ne pomažu četničke terorističke jedinice, u količini dostatnoj za dnevnu potrošnju vojnika i časnika koji čine redovni sastav jedinica odnosno vojarne n ili ustanove." (Prilog na str. 47).

Postavljanjem Antuna Račkoga, koji je iz JNA prešao u Hrvatsku vojsku, za zapovjednika Operativne zone Rijeka, 21. rujna stanje se popravlja i suradnja poboljšava. Preuzevši zapovjedništvo nad vojnim snagama Rački djeluje odlučno i vojničkom disciplinom zavodi red.

Rijeka je u to vrijeme bila jedini grad u Hrvatskoj u kojem je pripadnicima ZNG i drugim naoružanim osobama zabranjeno van službe nositi dugo oružje dok se kreću gradom. Istina, ta je mjera uslijedila nakon što je u jednoj nekontroliranoj pucnjavi stradao nevin čovjek koji je bio na balkonu na petom katu u svom stanu u Rijeci.

Podjela između civilnih i vojnih poslova postaje jasnija, a Krizni štab i nadalje vodi brigu oko osiguranja materijalnih sredstava postrojbama Hrvatske vojske.

Nekoliko dana kasnije, 23. rujna prestala je blokada vojarni, a pregovori s generalom Marijanom Čadom i zapovjedništvom 13. korpusa JNA stacioniranog u Rijeci su nastavljeni, da bi dva dana kasnije JNA predala 600 komada trofejnog pješadijskog naoružanja (koje je pripadalo društveno-političkoj zajednici i čuvano je zajedno s oružjem Teritorijalne obrane), koje je upotrijebljeno za uvježbavanje postrojbi Teritorijalne obrane na Platku.

Ozbiljniji potres u odnosima Kriznog štaba Rijeke s vrhovništvom Republike Hrvatske izazvala je smjena šefa Policijske uprave Rijeke Josipa Kukuljana. Smjena je objašnjavana redovnim kadrovskim rošadama što je bilo teško prihvatiti, pa je o tome u Saboru Republike Hrvatske vođena žestoka rasprava kada su se čule teške optužbe na račun Rijeke i čelnih ljudi u Rijeci.

Slavko Degoricija u saborskoj je raspravi vrlo vehementno zaključio da je „Kukuljan pao zato što Rijeka ima predsjednika Izvršnog vijeća koji vodi otvorenu antihrvatsku politiku“, na

što mu je saborski zastupnik iz Rijeke, Alceo Frank, replicirao da takvu izjavu „moramo promatrati kao pokušaj izazivanja stranačkih sukoba“. (Iz Izvješća o stavovima izrečenim povodom smjene načelnika Policijske uprave u Rijeci Josipa Kukuljana, a koju je u ime saborskih zastupnika iz Rijeke Alceo Frank uputio predsjedniku Sabora Žarku Domljanu, 26. studenog 1991.)

Sastanak pregovaračkog tima (Slavko Linić, Damir Vrhovnik i Josip Buršić) Općine Rijeka s predstavnicima 13. korpusa JNA uz nazočnost predstavnika europske promatračke misije

Treba li podsjećati da je upravo Josip Kukuljan, načelnik Policijske uprave Rijeke naredio hapšenje Tomislava Merčepa i njegovih suboraca i pratitelja koji su u Crikvenici i drugdje bahatim ponašanjem, prijetnjom dugim cijevima, otimanjem i švercom oružja ulijevali svima strah u kosti izazivajući nerede u ionako uzavreloj situaciji. lako je od strane lokalnih riječkih vlasti izraženo povjerenje u novoimenovanog načelnika Policijske uprave Rijeka Zlatka Lenca, ipak je ostao gorak okus smjene zbog stranačke iskaznice.

U prilog takvoj tvrdnji idu i zaključci Vlade RH o pojavama djelovanja političkih stranaka u Oružanim snagama Republike Hrvatske od 19. listopada 1991. godine. Sigurno je da je pokušaj pacificiranja snaga HOS-a bio glavni povod donošenja ovakvih zaključaka, ali je također sigurno da je i slučaj smjene načelnika Policijske uprave u Rijeci bio jedan od okidača za donošenje ovakvih zaključaka. U točki 4. tih zaključaka stoji da će „Zbor narodne garde osigurati uključivanje naoružanih pojedinaca i neregularnih sastava u redove Zbora narodne garde do 26. listopada 1991. do 24:00 sata“. (Prilog na str. 48).

Do polovice naredne 1992. godine snage Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka ušle su u sastav Hrvatske vojske, a ovo je pokušaj da se barem djelomično ispriča sve ono što se događalo u javnosti i iza kulisa političke scene u Rijeci, ali i na državnom planu u vrijeme najtežih borbi za osamostaljenje i kasnije priznanje Republike Hrvatske.

Zapovjednik 13. korpusa general Marjan Čad

Jedan od najbližih suradnika predsjednika RH Franje Tuđmana, Mario Nobilo u knjizi „Hrvatski feniks: diplomatski procesi iza zatvorenih vrata 1990.-1997.“, NZ Globus, Zagreb 2000, str. 90-92, navodi:

General Špegelj je vojničkom logikom žurio na brzinu poraziti rastrojenu JNA, opkoljenu u vojarnama, i dobaviti što više naoružanja za „konačni obračun“, ne mareći previše za unutrašnje i međunarodne političke odnose.

Špegelj je tada tvrdio da i ne pomišlja na ostavku, koja je ipak uslijedila zbog sukoba s Tuđmanom oko načina kako voditi i pripremati obranu Hrvatske. Taktiziranje predsjednika Tuđmana bilo mi je razumljivo, jer nije želio „preventivnim napadom“ stvoriti državu koju neće priznati nitko ili samo mali broj zemalja i koja će, poput NDH, nestati za nekoliko godina. Zato je morao prihvatiti razoružavanje i raspuštanje pričuvnog sastava policije, primirja, međunarodna posredovanja i druga poniženja. (...)

Iz današnje perspektive jasno je da je kolebanje unutar JNA i između JNA i srpskog vodstva spasilo Hrvatsku. Kada je konačno vojni vrh bio spreman da se transformira iz JNA u srpsku vojsku, bilo je kasno da porazi Hrvatsku. Ljeto 1991. bilo je presudno jer se tada Hrvatska mogla suočiti s vojnim porazom, a prihvaćanje srpskih uvjeta mira donijelo bi joj politički poraz.

Zato, ocijenio je Borisav Jović, predsjednik Predsjedništva SFRJ, Hrvatima je jedina nada internacionalizacija problema i dovođenje stranih trupa, a to se može dogoditi samo ako dođe do međunarodnog priznanja Hrvatske, što će se dogoditi ako Beograd napravi pogrešan potez. Takav potez mogao bi biti napad na legalno izabranu hrvatsku vlast. Ispostavilo se da je ta pogreška bila brutalnost s kojom su Srbi rušili Vukovar i Dubrovnik.

Navodimo ovaj kratki opis iz pera Maria Nobila želeći pokazati da se tijekom 1991 godine Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka, kasnije i Krizni štab angažirajući postojeću organizaciju Teritorijalne obrane, formiranu kao Ratni štab Teritorijalne obrane Općine Rijeka – kao okosnice obrane Rijeke – ponašao mnogo sličnije ponašanju predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana nego mnogi njegovi istomišljenici i sljedbenici koji su svojim nepromišljenim aktivnostima bitno umanjivali efikasnost rada i Izvršnog vijeća i Kriznog štaba i Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka.

Odluka o Kriznim štabovima (NN 44/91)

NN 44/1991 (30.8.1991.), Odluka o kriznim štabovima

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE

Na temelju članaka 94. i 106. Ustava Republike Hrvatske, dana 27. kolovoza 1991. donosim

ODLUKU

o kriznim štabovima

I.

Vlada Republike Hrvatske, suglasno svojim ustavnim obvezama i ovlastima dužna je osigurati jedinstveno i usklađeno djelovanje izvršnih i upravnih tijela državne vlasti u Republici, te privrednih i društvenih djelatnosti u uvjetima neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti Republike ili ratnog stanja, kao i pozadinsku podršku i svu ostalu pomoć zapovjedništvima i jedinicama oružanih snaga. U tu svrhu osniva se Krizni štab Vlade Republike Hrvatske i općinski krizni štabovi kao koordinativna tijela.

II.

Predsjednik Kriznog štaba Vlade Republike Hrvatske je predsjednik Vlade Republike Hrvatske. Članovi Kriznog štaba Vlade Republike Hrvatske po položaju su potpredsjednici Vlade, ministri obrane, unutarnjih poslova, zdravstva, trgovine te prometa i veza, predstojnik Ureda za zaštitu ustavnog poretka i zapovjednik Štaba civilne zaštite Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske može imenovati još do 3 člana Kriznog štaba.

III.

U općinama u kojima lokalna tijela vlasti redovno obavljaju svoje zadaće i lojalna su Republici Hrvatskoj, predsjednik općinskog kriznog štaba je predsjednik izvršnog vijeća skupštine općine a članovi su voditelji općinskih upravnih tijela odgovornih za obranu, privredu i zdravstvo, te policijskih uprava ili stanica. Predsjednik skupštine općine sudjeluje u radu općinskog kriznog štaba sa svim pravima i dužnostima člana. Vlada Republike Hrvatske može svojom odlukom odrediti drugačiji sastav pojedinog općinskog kriznog štaba i imenovati njegove članove. U ostalim općinama Vlada Republike Hrvatske imenuje povjerenika koji s pomoćnicima obavlja zadaće općinskog kriznog štaba.

IV.

Radi koordinacije rada i djelovanja općinskih kriznih štabova Vlada Republike Hrvatske može osnovati krizni štab za područje više općina ili imenovati svojeg povjerenika za područje više općina. Izvršno vijeće skupštine općine može osnovati krizni štab ili imenovati povjerenika za područje pojedine mjesne zajednice, naselja ili za koje drugo uže područje.

V.

Stupanjem na snagu ove Odluke prestaje važiti Odluka o osnivanju i djelatnosti kriznih štabova u Republici Hrvatskoj broj 822/91. od 29. srpnja 1991, kao i sve odluke o osnivanju i imenovanju članova kriznih štabova koje su donesene na temelju te Odluke, uključujući i Odluku o osnivanju i imenovanju članova Kriznog štaba broj 800/91, od 17. srpnja 1991.

VI.

Predsjednik Republike uredit će posebnom odlukom osnove ustrojstva i jedinstveni sustav vođenja i zapovijedanja oružanim snagama.

VII.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 929/91.

Zagreb, 27. kolovoza 1991.

Predsjednik Republike Hrvatske

dr. Franjo Tuđman, v.r.

Pismo Izvršnog vijeća Skupštine Općine Rijeka od 26. kolovoza 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA

Izvršno vijeće

H I T N O

Rijeka, 26. kolovoza 1991.

PREDSJEDNIKU
VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

– Franji GREGURIĆU

MINISTRU
obrane Republike Hrvatske

– Luki BEBIĆU

MINISTRU
UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE HRVATSKE

– Ivanu VEKIĆU

POTPREDSJEDNIKU
VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

– Zdravku TOMCU

Š t o v a n i,

u sklopu večerašnje pripreme sutrašnje sjednice Izvršnog vijeća odlučili smo radnu sjednicu odložiti i održati sjednicu samo s jednom točkom dnevnog reda: **„ANALIZA priprema za obranu Grada“**.

Ocjenjujemo to nužnim jer smo u redovnoj analizi utvrdili katastrofalno stanje nepripremljenosti i nekompetentnosti kada je riječ o čisto obrambenim poslovima. Od **19. ovog mjeseca** Izvršno vijeće se izravno uključilo u poslove priprema za obranu s KRIZNIM ŠTABOM kako bi se od čekanja direktive prešlo na djelo i da se počne s efikasnim pripremama za **31. kolovoza.**

Predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova – **Policijska uprava Rijeka** konstatirali su da je isti čovjek koji radi na formiranju Zbora narodne garde vršio popunu rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova. Rukovodstvo Ministarstva unutrašnjih poslova je s grozom konstatiralo da je među tako sačinjenom popunom rezervnog sastava MUP-a veliki broj kriminalaca koje su odmah odstranili iz redova Ministarstva unutrašnjih poslova.

- 2-

Pitanje je, što je onda i sa popunom Zbora narodne garde, pa stoga molimo da to provjerite, i ako je sve to točno utvrdite odgovornost, bez javnosti, jer to ovog časa nije ni u

čijem interesu. Napominjemo, da se jedinica Zbora narodne garde formira i komandno ekipira tek 25. kolovoza, a smotra se saziva tek 31. kolovoza 1991. godine, što je po našoj ocjeni prekasno.

Zato inzistiramo da se poslovi obrane prepuste pročišćenoj Teritorijalnoj obrani na čije je čelo predložen **gospodin Šime RADULIĆ**, major, inače vrstan oficir i poznavalac sistema Teritorijalne obrane. Ocjenjujemo da možemo do 28. kolovoza imati formaciju od cca 2.000 ljudi (od čega preko 500 dobro naoružanih) koji mogu osvojiti skladišta oružja Teritorijalne obrane u pozadini (GROBNIK). No, šef kriznog štaba Regije **Mile BIONDIĆ** nije dao suglasnost za njegovo postavljen je u čemu je učestvovao i Radulićev šogor koji radi zajedno s Biondićem.

Ocjenjujemo to nedopustivim djelovanjem u presudnim trenucima za obranu i podrivanjem obrambenog sistema Rijeke i priprema za 31. kolovoza 1991. godine.

Stoga, sutra na sjednici 27. kolovoza 1991. godine, izlazimo s ocjenama o tome što je učinjeno na pripremama za obranu i tražimo Vašu hitnu intervenciju, jer je u ovom trenutku važnija obrana Hrvatske od svih stranačkih sukoba i međusobnih podmetanja.

Uz pozdrav,

PREDSJEDNIK
Izvršnog vijeća
Skupštine općine Rijeka

Slavko LINIĆ

Konstatacije i zaključci Izvršnog vijeća Skupštine Općine Rijeka od 27. kolovoza 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA
IZVRŠNO VIJEĆE

Klasa: 022-05/91-02/37
Ur. broj: 2170-32-92-91

U Rijeci, 27. kolovoza 1991.

Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka na sjednici održanoj 27. kolovoza 1991. u povodu Analize priprema za obranu grada, nakon provedene rasprave donijelo je slijedeće

KONSTATACIJE I ZAKLJUČKE

1. Izvršno vijeće Skupštine općine Rijeka utvrđuje da su u organima uprave općine Rijeka kao i komunalnim poduzećima u skladu sa svojim ovlaštenjima i odgovornostima poduzete sve mjere na pripremi za funkcioniranje grada i života u slučaju ratnog stanja ili neposredne ugroženosti i to već od 30. lipnja ove godine, odnosno od početka rata u Republici Sloveniji – nakon odgovarajućih naredbi iz ministarstava Republike Hrvatske.

2. U skladu s prednjom konstatacijom izrađeni su konkretni planovi na pružanju svih komunalnih usluga u izvanrednim situacijama (saobraćaj, opskrba vodom, plinom, pružanje čistoće, pogrebnih usluga te održavanje stanova).

3. Također osigurane su dodatne količine robnih rezervi u prehrambenim artiklima, te su izvršene pripreme za racioniranu opskrbu stanovništva.

Međutim, u odnosu na potrebe u snabdijevanju mesom, nužno je izvršiti dopunu zaliha s obzirom da nema dovoljne količine žive stoke (u toku je postupak stečaja Ekonomije Lič).

4. U odnosu na zdravstvene usluge u gradu, Izvršno vijeće imenovalo je Štab saniteta općine Rijeka koji će brinuti o radu i djelovanju zdravstvenih organizacija. Opskrbljenost lijekovima i sanitetskim materijalom je zadovoljavajuća, a zalihe krvi dovoljne i za veće potrebe.

5. U predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama izvršene su pripreme za prihvat djece i omladine iz ratom zahvaćenih područja Republike Hrvatske. Do 1. rujna Sekretarijat za društvene djelatnosti definirati će točan broj djece i učenika koji će školsku godinu 1991/92. pohađati Rijeci. Za njih će se besplatno osigurati školski udžbenici i ostali školski pribor.

6. Zaštita kulturnih dobara obavljena je na način kako je odredilo MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE Republike Hrvatske, a na prijedlog Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Sekretarijat za društvene djelatnosti zahtjeva daljnje označavanje za još 30-tak objekata. U kulturnim ustanovama izvršene su pripreme za sklanjanjem pokretnih kulturnih dobara.

7. U odnosu na štab Civilne zaštite Izvršno vijeće konstatira da su sva raspoloživa skloništa u funkciji sklanjanja i zbrinjavanja stanovništva.

Također, formirane su specijalističke jedinice sa ciljem zaštite i spašavanje od požara, rušenja objekata i drugo. U odnosu na Štabove po mjesnim zajednicama, angažiran je veliki broj aktivista koji su spremni poduzeti sve mjere u odnosu na svoja ovlaštenja.

8. Izvršno vijeće u svojim dosadašnjim aktivnostima a naročito od 19. kolovoza o. g. utvrdilo je da se stanje u odnosu na obrambene poslove grada vodilo neprimjereno i nekompetentno, pa se u skladu s ovom konstatacijom zahtijeva hitan prijem u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske s gospodinom Lukom Bebićem kako bi se definiralo da je teritorijalna obrana grada okosnica obrane.

Prednji zaključak uz pomoć riječkih zastupnika u Saboru Republike Hrvatske, realizirati će predsjednik Skupštine općine Rijeka, Zeljko Lužavec i predsjednik izvršnog vijeća Slavko Linić.

9. Izvršno vijeće Skupštine općine smatra da obranu grada trebaju voditi jedinice teritorijalne obrane te da bi sve ostale jedinice trebalo staviti pod komandu Štaba teritorijalne obrane općine.

10. U ovim pripremnim poslovima oko obrane grada Rijeke treba aktivnije uključiti zastupnike iz općine Rijeka u Saboru Republike Hrvatske.

PREDSJEDNIK
Slavko Linić

(*vlastoručni potpis*)

Dostaviti:
1. Predsjedniku i potpredsjedniku Skupštine općine Rijeka
2. Tajniku Skupštine općine Rijeka
3. Ministarstvu unutarnjih poslova – Policijska uprava Rijeka
4. Sekretarijatu za narodnu obranu Rijeka
5. Štabu teritorijalne obrane općine Rijeka
6. Štabu civilne zaštite općine Rijeka
7. Zastupnicima u Saboru Republike Hrvatske sa područja općine Rijeka
8. Arhiva, ovdje

Dopis Ministarstva obrane RH od 5. rujna 1991.

500-28/91[5]

09/05/91 12:18 Fax. 336812 MO RMO ZGB P. 001

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
ZAGREB, Oprtička 1

Klasa: 038-01/91-02/02
Ur. broj 512-33-91-02
Zagreb, 5. rujna 1991. godine

S V I M A

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske je jedino ovlašteno da odlučuje o vrsti pečata i štambilja, naručuje iste i daje na upotrebu jedinicama Zbora narodne garde.

Jedinice Zbora narodne garde aktivnog sastava ranga brigada i samostalnog bataljuna dobili su pečate i štambilje na upotrebu.

Jedinice Zbora narodne garde rezervnog sastava dobit će pečate s oznakom vojne pošte i takvi pečati su naručeni.

Samoinicijativno naručivanje pečata i njihova upotreba je kažnjivo.

Do dobivanja novih pečata, koristite pečate Štaba TO općine.

ZA POMOĆNIKA MINISTRA
(*ime nečitko*) Dečić
(*vlastoručni potpis*)[6]

Preuzeo pečat:[7]
– Veliki[8]
– Mali[9]
Šimić Ante
(vlastoručni potpis)
Dana, 06.09 1991. g

Republika Hrvatska
O P Ć I N A R I J E K A
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE[10]
Int 157-1
Dne *06.09.* 19 *91* god.

[5] Rukom dopisano na vrhu dokumenta (VestaHR).
[6] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: MINISTARSTVO OBRANE; unutarnji prsten – gore: 2; dolje: Zagreb (VestaHR).
[7] Rukom dopisano na dnu dokumenta. Uz oznake „Veliki" i „Mali" udareni su odgovarajući pečati (VestaHR).
[8] Veliki okrugli pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 2; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).
[9] Mali okrugli pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).
[10] Pečat u desnom donjem uglu dokumenta (VestaHR).

Dopis Štaba TO Rijeka od 10. rujna 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA RIJEKA
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE

Broj: 157-2
Rijeka, 10.09.1991.

ZAPOVJEDNIŠTVO ZNG RIJEKA

Odlukom Kriznog štaba općine Rijeka održanog dana 07.09.1991. godine, odlučeno je da se u povodu dopisa Ministarstva obrane Republike Hrvatske klasa: 038-01/91-02/02, Ur. br.: 512-33-91-02 od 05. rujna 1991., o upotrebi pečata i štambilja, postupi tako da se može koristiti pečat štaba TO općine Rijeka, ali samo u prostorijama štaba TO općine Rijeka, Obala br. 10, a ne kako ste vi postupili.

Kako ste preuzeli pečate /veliki br. 2 i mali br. 1/ dana 06.09.1991. godine u 12:48 sati, tražimo da pečate odmah vratite, a u slučaju da su naši pečati korišteni u suprotnosti sa Zakonom i drugim pravnim normama, slijedi krivična prijava.

NAČELNIK ŠTABA
(vlastoručni potpis)
ZDENKO JURČIĆ[11]

Usmeno je odgovoreno:
Nema šanse da vam vratimo pečate jer se zna što smo mi!
Z.J.[12]

[11] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

[12] Rukom dodana bilješka u lijevom donjem uglu originalnog dokumenta (VestaHR).

Ugovori o osiguranju objekata

_____

RIJEKA

i

ZNG REPUBLIKE HRVATSKE
BRIGADE RIJEKA

Zaključili su ovaj

U G O V O R

o dodatnom osiguranju objekata

Ovim Ugovorom BRIGADE ZNG RIJEKA Republike Hrvatske se obavezuju poduzeti pojačanu kontrolu na zaštiti imovine i svih objekata kojima raspolaže poduzeće _____ _____.

II

_____ se obvezuje platiti na ime troškova dodatnog osiguranja za 1991. godinu iznos od

_____

na žiro račun posebne namjene broj 33800-637-5000016.

U Rijeci,

ZA ZNG REPUBLIKE HRVATSKE
BRIGADE RIJEKA

DIREKTOR

1. Sergio Rabar (*vlastoručni potpis*)

2. Franjo Lulić (*vlastoručni potpis*)

5. Saša Paulin (*vlastoručni potpis*)[13]

[13] S desne strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 2; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

_____

RIJEKA

i

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
ZROR NARODNE GARDE
VOJNA POŠTA 2133

51000 RIJEKA

zaključili su ovaj

U G O V O R
o dodatnom osiguranju objekata

Članak 1

Ovim Ugovorom V. P. 2133 Rijeka se obvezuje poduzeti pojačanu kontrolu na zaštiti imovine i svih objekata kojima raspolaže tvrtka_____.

Članak 2

_____ se obvezuje platiti na ime troškova dodatnog osiguranja za 1991. godinu iznos od

_____ din

na žiro račun posebne namjene broj 33800-637-5000016.

Rijeka,

Zapovjednik V. P. 2133 Direktor

(*vlastoručni potpis*) _____
Major Sergio Rabar[14]

[14] S desne strane potpisa udaren je pečat (nečitak) (VestaHR).

Dopis Kriznog štaba Općine Rijeka Ministarstvu obrane RH od 17. listopada 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA RIJEKA
KRIZNI ŠTAB

Rijeka, 17. listopad 1991.

MINISTARSTVO OBRANE
REPUBLIKE HRVATSKE

n/r gospodina ministra
Gojko ŠUŠAK

ZAGREB

Kriznom štabu općine Rijeka obratio se stanoviti broj riječkih privrednika kojima je dostavljen Ugovor o dodatnom osiguranju objekata (prilog 1.) upućen od Zbora narodne garde – brigade Rijeka.

Kako nismo upoznati da li je putem Vašeg Ministarstva data uputa za dostavu ovih Ugovora, molimo Vas prije nego što Krizni štab općine Rijeka podnese zakonom predviđene mjere, dostavite eventualno zakonsko uporište ovakvih Ugovora.

Ukoliko nemate saznanje glede upućenih Ugovora, također molimo Vaše mišljenje, tim više što je krajem rujna mjeseca stupio na snagu Zakon o obrani.

Sa štovanjem

PREDSJEDNIK
KRIZNOG ŠTABA
(*vlastoručni potpis*)
Slavko LINIĆ[15]

O tom obavijestiti:

Krizni štab Republike Hrvatske
n/r gosp. Franjo GREGURIĆ

[15] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Skupština Općine Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: IZVRŠNO VIJEĆE (VestaHR).

Dopis Izvršnog vijeća Skupštine Općine Općinskom javnom tužilaštvu Rijeka i MUP-u PU Rijeka od 22. listopada 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA
IZVRŠNO VIJEĆE

Klasa: 022-05/91-02/44
Ur. broj: 2170-32-92-91
Rijeka, 22. listopad 1991.

– OPĆINSKO JAVNO
TUŽILAŠTVO RIJEKA –

n/r Općinskog javnog tužioca

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA –
POLICIJSKA UPRAVA RIJEKA –

n/r gosp. Zlatko Lenac

Kriznom štabu općine Rijeka obratio se stanovit broj Riječkih privrednika kojima je dostavljen UGOVOR O DODATNOM OSIGURANJU OBJEKATA upućen od ZBORA NARODNE GARDE – BRIGADE RIJEKA.

Budući da ne postoji pravni osnov za Plasiranje ovakvih ugovora, zatraženo je od MINISTARSTVA OBRANE Republike Hrvatske pravno uporište za pružanje ugovorom predviđenih poslova. Međutim, MINISTARSTVO OBRANE Republike Hrvatske nije odgovorilo, pa je Krizni štab općine Rijeka odlučio pokrenuti odgovarajuće postupke kod istražnih organa budući da postoje i stanovita obilježja krivičnog djela.

Stoga, molimo naslovne organe da utvrde odgovornost potpisnika ovih Ugovora. Ujedno skrećemo pozornost da je neovlašteno u upotrebi na takvim ugovorima, pečat Štaba Teritorijalne obrane općine Rijeka. Naime Štab Teritorijalne obrane općine Rijeka je posebni organ općine Rijeka (osnovan Odlukom Skupštine općine Rijeka) a Zbor narodne garde imao je privremeno ovlaštenje za njegovo korištenje.

Prilog: 2

PREDSJEDNIK
IZVRŠNOG VIJEĆA
Slavko LINIĆ
(*vlastoručni potpis*)

Dopis Predsjednika kriznog štaba Općine Rijeka Potpredsjedniku Vlade Republike Hrvatske Zdravku Tomcu 23.10.1991

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA
PREDSJEDNIK IZVRŠNOG VIJEĆA

Rijeka, 23. listopad 1991.

Štovani gospodine Tomac,

Odlučio sam se obratiti Vama štujući Vas kao principijelnog i nadasve korektnog člana Vlade Republike Hrvatske, te kao povjerenika kojeg je Krizni štab Republike Hrvatske odredio za našu regiju.

Stoga dozvolite da Vam ukratko iznesen problem na kojeg sam naišao kao predsjednik Kriznog štaba općine Rijeka, ali i kao predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka.

Naime ovih smo dana suočeni s neuobičajenim Ugovorima koji su plasirani riječkim privrednicima a sadrže zaglavlje Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Zbora narodne garde, s tim što su potpisnici spomenutih ugovora različite osobe. Dobili smo niz protesta od strane poduzeća kojima su takvi ugovori ponuđeni jer ionako osiromašena Riječka privreda za obranu Republike Hrvatske izdvaja višestruko iznad svojih ekonomskih mogućnosti. Privrednici izražavaju ogorčenje, budući da usluge koje se nude ugovorima već su povjerene ovlaštenim organizacijama ili to čine vlastite formacije Teritorijalne obrane, pa je problem ugovora složeniji.

Pretpostavljam da uvažavate principijelan stav Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka glede poštivanja zakona i zakonskih propisa, a ovi ugovori nemaju nikakvog zakonskog utemeljenja. Stoga, zatražili smo i od Ministarstva obrane Republike Hrvatske odgovarajuće pravno mišljenje ili upute za takav postupak (17. listopada 1991. godine), no odgovora nismo dobili.

Kao predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka podnio sam krivičnu prijavu preko Općinskog javnog tužilaštva i Ministarstva unutarnjih poslova – Policijske uprave Rijeka, iako je Krizni štab općine Rijeka (većinom glasova) zauzeo stav kako je riječ o eklatantnom političkom pitanju.

Stoga Vas molim, da provjerite da li je riječ o akciji koju je stvarno iniciralo Ministarstvo obrane Republike Hrvatske ili je to samovoljna akcija dijela ljudi iz Zbora narodne garde, te civilnih osoba od kojih su neki čelnici političkih stranaka.

Ukoliko utvrdite da Ministarstvo obrane Republike Hrvatske nije dalo upute za ovakve ugovore, a neosporno je da su ugovori u suprotnosti sa Zakonom o obrani, molim Vas da zatražite putem Glavnog stožera Hrvatske vojske energično suzbijanje ovakvih radnji.

Osnovni razlog što Vas osobno molim za Vašu uslugu je i u činjenici da ne želim iritirati i stvarati nepotrebne sukobe u ionako teškoj i bremenitoj situaciji, ali isto tako nije moguće dozvoliti ruženje pravnog poretka u Republici Hrvatskoj.

Unaprijed zahvaljujući na razumijevanju primite moje srdačne pozdrave.

PREDSJEDNIK
Slavko Linić

Priloga: 4

Zapovijed Ministarstva obrane Republike Hrvatske od 12. rujna 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
KLASA: DT-801-03/91-01/01
URBROJ: 512-06-02-91-1
ZAGREB, 12.9.1991. GODINE

NARODNA OBRANA
DRŽAVNA TAJNA
ŠIFRIRANO

– OPĆINSKIM KRIZNIM ŠTABOVIMA

– ZAPOVJEDNIŠTVIMA BRIGADA
I SAMOSTALNIH BATALJONA ZNG

NA TEMELJU NAREDBE VRHOVNOG ZAPOVJEDNIKA ORUŽANIH SNAGA I PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE O PODUZIMANJU MJERA PRIPRAVNOSTI DONOSIM SLIJEDEĆU

Z A P O V I J E D

1. ODMAH PRISTUPITE ISKLJUČENJU SVIH KOMUNALNIH USLUGA JUGOSLAVENSKOJ ARMIJI (VODA, STRUJA, PTT USLUGE) TE SPRIJEČITE SNABDIJEVANJE ENERGENTIMA, HRANOM I DRUGIM POTREBAMA VOJARNI.

2. ODMAH PRISTUPITE AKTIVNOM I PASIVNOM ZAPREČAVANJU VOJARNI, SKLADIŠTA, PUTNIH PRAVACA KOJE NEPRIJATELJ KORISTI, OBJEKATA NA NJIMA I DRUGOG.

3. OPĆINSKI KRIZNI ŠTABOVI OBVEZATNI SU DA U SURADNJI S NADLEŽNIM TIJELIMA I PODUZEĆIMA RAZRADE DINAMIKU PROVOĐENJA MJERA POD TOČKOM 1 OVE ZAPOVIJEDI I OSIGURAJU IZVRŠENJE ISTE.

4. ZAPOVJEDNIŠTVA JEDINICA ZNG OBVEZATNA SU DA ODMAH RAZRADE DINAMIKU I OTPOČNU S PROVOĐENJEM MJERA POD TOČKOM 2 OVE ZAPOVIJEDI U SURADNJI S ORGANIMA I JEDINICAMA MUP-A, DRŽAVNIM TIJELIMA I PODUZEĆIMA.

5. OVLAŠĆUJU SE ZAPOVJEDNICI BRIGADA I SAMOSTALNIH BATALJONA ZNG-A DA PODUZMU I DRUGE RADNJE U ODREĐENOM TRENUTKU S CILJEM PASIVIZIRANJA NEPRIJATELJA.

6. ZAPOVJEDNICI JEDINICA ZNG-A OBVEZATNI SU SVAKODNEVNO PODNOSITI IZVJEŠĆA ZAPOVJEDNIŠTVU ZNG-A REPUBLIKE HRVATSKE A PREDSJEDNICI KRIZNIH ŠTABOVA MINISTRU OBRANE PREKO REPUBLIČKOG CENTRA ZA MOTRENJE I OBAVJEŠĆIVANJE.

MINISTAR
LUKA BEBIĆ

Zaključci Kriznog štaba Vlade RH od 19. rujna 1991.

20/09 '91 10:21 Fax 481511 REP. HRVATSKA →→→OMPO RI P 001

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
KRIZNI ŠTAB

Klasa: 080-02/91-07/02
urbr: 5030119-91-14
Zagreb, 19.rujna 1991.

1. Krizni štabovi općina
– svima

2. Povjerenicima za rad Kriznih štabova

–svima

Predmet: Opskrba vodom vojarni i ustanova JNA

Krizni štab Vlade Republike Hrvatske, na svojoj 07. sjednici, održanoj 19. rujna 1991. godine donio je slijedeće

Z A K L J U Č K E

1. Krizni štab Vlade Republike Hrvatske utvrđuje da se Republike Srbija i JNA, kao potpisnici sporazuma zaključenog 17. rujna 1991. godine u Igalu, ne pridržavaju istog.

2. Unatoč tome, a radi zaštite života i zdravlja vojnika i časnika koji žele, a nije im moguće bez izrazite opasnosti po život napustiti redove agresorske JNA, potrebno je omogućiti opskrbu vodom vojarnama i vojnim ustanovama koje nisu neposredno umiješane u oružane i druge agresorske aktivnosti prema građanima, organima vlasti i oružanim snagama Republike Hrvatske, kao i onima koje neposredno ne pomažu četničke terorističke jedinice, u količini dostatnoj za dnevnu potrošnju vojnika i časnika koji čine redovni sastav jedinica odnosne vojarne ili ustanove a sada se u njima nalaze.

3. Umiješanost u agresorske aktivnosti, potrebe za opskrbom i tehničku provedbu ovog zaključka, utvrdit će krizni štab općine odnosno Grada Zagreba i komanda vojarne ili ustanove.

PREDSJEDNIK KRIZNOG ŠTABA
VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

Dr. Franjo Gregurić
(*potpis u.z.*)[16]

[16] S lijeve strane udaren pečat pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: VLADA REPUBLIKE HRVATSKE; unutarnji prsten – gore: 2; dolje: ZAGREB (VestaHR).

Zaključci Vlade RH od 19. listopada 1991.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Klasa: 606-91/21-01/01

Urbroj: 5003109-91-19

Zagreb, 19. listopada 1991.

MINISTARSTVU INFORMIRANJA

HINA

Predmet: Zaključci Vlade Republike Hrvatske o pojavama djelovanja političkih stranaka u oružanim snagama Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske razmotrila je na sjednici održanoj 19. listopada 1991. godine pojave djelovanja političkih stranaka u oružanim snagama Republike Hrvatske, formiranja stranačkih oružanih sastava, pokušaja preuzimanja vlasti od legalno izabranih tijela općinske uprave i samovoljno djelovanja naoružanih pojedinaca i grupa te konstatirala sljedeće:

a) Na temelju članka 100. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske i članka 42. Zakona o obrani Predsjednik Republike Hrvatske donio je 14. listopada 1991. godine Zapovijed o provedbi zabrane djelatnosti političkih stranaka u oružanim snagama.

b) Tom Zapovijedi zabranjeno je u oružanim snagama Republike Hrvatske osnivanje političkih stranaka, održavanje skupova i manifestacija političkih stranaka i skupina, članstvo u političkim strankama svim vojnim osobama i osobama na službi u oružanim snagama te sudjelovanje vojnim osobama i osobama na službi u oružanim snagama na političkim skupovima, ophodima i demonstracijama.

c) Usprkos zakonskoj zabrani pojedine političke grupe i političke stranke organiziraju stranačke oružane sastave i poduzimaju samovoljne oružane aktivnosti protiv agresora na Hrvatsku i okupatora ali i nezakonite aktivnosti protiv legalnih tijela općinskih vlasti koje ne pristaju na ultimatume stranačkih oružanih snaga.

d) Pokušaj da se rat protiv Hrvatske iskoristi za vođenje vlastitih ratova tamo gdje to donosi najlakše vojne i političke probitke, da e oružanom prisilom preotmu ovlaštenja od legalno izabranih organa vlasti I uvede dualizam i anarhija u odvijanju vojnih, gospodarskih i socijalnih aktivnosti znači realizaciju težnji da se nelegalnim putem destabilizira demokratski izabrana vlast, objektivno oslabi obrambena snaga oružanih

sila Hrvatske i u krajnjoj konzekvenci, u slučaju povoljne unutarnje i vanjske konstelacije, pokuša nelegalno preuzeti vlast u Republici Hrvatskoj.

Na temelju navedenog Vlada Republike Hrvatske donosi slijedeće zaključke:

1) Vlada Republike Hrvatske oštro osuđuje pojave formiranja neregularnih oružanih grupa i sastava pod političkim utjecajem pojedinih političkih stranaka i njihovo samovoljno djelovanje. Vlada Republike Hrvatske, kao Vlada demokratskog jedinstva, ponovo ističe potrebu okupljanja svih rodoljubnih i demokratskih snaga kako bi se jedinstvenim oružanim i svakim drugim otporom obranila sloboda, demokracija i teritorijalna cjelovitost suverene i samostalne Republike Hrvatske.

2) Obvezuju se nadležna ministarstva da osiguraju puno provođenje Zapovijedi Predsjednika Republike o provedbi zabrane djelatnosti političkih stranaka u oružanim snagama od 14. listopada 1991.

3) Zadužuje se Krizni štab Vlade Republike Hrvatske da obveže općinske krizne štabove da u okviru vlastite nadležnosti osiguraju dosljedno provođenje Zapovijedi Predsjednika Republike Hrvatske od 14. listopada 1991.

4) Zbor narodne garde će osigurati uključivanje naoružanih pojedinaca i neregularnih sastava u redove Zbora narodne garde do 26. listopada 1991. do 24:00 sati.

5) Zadužuje se Ministarstvo unutarnjih poslova da u okviru svojih nadležnosti poduzme energične represivne mjere protiv svakog kršenja važećih propisa kojim se od strane neregularnih naoružanih grupa i sastava ugrožava javni red i mir i funkcioniranje legalnih organa vlasti.

PREDSJEDNIK
Dr. Franjo Tuđman
(vlastoručni potpis)

Organizacijske pripreme za obranu

Formiranje Vojno-operativnog štaba

Događaji u istočnoj Slavoniji, tzv. „kninskoj krajini“, Okučanima i Baniji najavili su nama i svijetu da JNA i srpska politika pod svaku cijenu žele srušiti vlasti u Sloveniji i Hrvatskoj, osvojiti dio teritorija Republike Hrvatske, a sve u interesu velike Srbije, uzimajući sebi za pravo da budu jedini arbitri u očuvanju unitarne Jugoslavije.

Eskalacije oružanih sukoba na kriznim područjima svakim danom su sve češće. Šire se nova žarišta, a ratne operacije približavaju se i Rijeci.

Šime Radulić:

U kritičnim trenucima, kada je bio ugrožen suverenitet i teritorijalna cjelovitost Republike Hrvatske, pismom (Prilog na str. 53) sam se obratio generalu Martinu Špegelju i stavio mu se na raspolaganje za sudjelovanje u obrani Republike Hrvatske.

Šime Radulić i Martin Špegelj

Netko će postaviti logično pitanje: Zašto generalu Špegelju, a ne Sekretarijatu za narodnu obranu Rijeke ili nekoj drugoj instituciji?

Prilikom „udara“ JNA i razoružanja Teritorijalne obrane smijenjen sam s funkcije komandanta brigade „Vitomir Širola-Pajo“ bez obrazloženja, a na mjesto zapovjednika imenovan je aktivni oficir JNA pukovnik Milan Orović. Donedavni suradnici iz Sekretarijata za narodnu obranu i čelnici društveno-političkih struktura, koji su mi do

jučer držali hvalospjeve i tapšali me po ramenu, odjedanput su mi okrenuli leđa ili prilikom slučajnih susreta skretali s puta kako bi izbjegli susret sa mnom.

Bio sam pogođen takvim ponašanjem dojučerašnjih prijatelja. Umjesto kakvog-takvog pojašnjenja moje smjene, dobio sam poziv Sekretarijata narodne obrane da se javim u kasarnu Trsat na dužnost komandanta MAD-a (mehanizirani artiljerijski divizion). U kasarni Trsat „porječkao" sam se s referentom iz Sekretarijata (Milivoj Frlan) rekavši mu da neću nastupiti na dužnost po pozivu. Napustio sam kasarnu Trsat, a narednih dana iskorstio svoju medicinsku dokumentaciju po kojoj sam, na određeno vrijeme, po nalazima vojno-ljekarske komisije bio oslobođen vojne obveze.

To se sve odvijalo u vrijeme razbijanja zajedničke države na prijelazu iz 1989. u 1990. Unatoč svemu, uredno sam se odazvao pozivu aktivno sudjelovao u radu grupe ljudi koji su se okupili u MUP-u 15. lipnja 1991. godine.

U takvim okolnostima, u složenoj vojno-političkoj situaciji, u Rijeci su se 15 lipnja 1991. u Policijskoj upravi okupili na „ilegalnom sastanku" predstavnici MUP-a: Zlatko Lenac, Josip Kukuljan, Svetozar Vukelić i Dragutin Šimunjak; predstavnici Sekretarijata za narodnu obranu Rijeke: Mladen Vukelić i Dušan Širola; rezervni oficiri: Damir Vrhovnik, Arsen Ivić, Miro Marušić, Ivan Juričić, Zdravko Turk, Emil Gračanin i Šime Radulić; oficir koji je napustio JNA Serđo Rabar i predstavnik višestranačja Mile Biondić.

Nakon uvodnog dijela kojeg je iznio Josip Kukuljan, prisutni su upoznati s vojno-političkom situacijom i događajem na Plitvicama. U nastavku sastanka Kukuljan je, nakon pristanka svih prisutnih o spremnosti uključenja u obrambene pripreme, predložio Damira Vrhovnika za zapovjednika Vojno-operativnog Štaba, a Šimu Radulića za načelnika Štaba i njegovog zamjenika.

Zaključci s ovog sastanka nisu se realizirali u dogovorenim rokovima, između ostaloga i zbog heterogenog sastava. Naime, predstavnici MUP-a i predstavnici Sekretarijata za narodnu obranu imali su brojne odgovorne zadatke i nisu se ni mogli intenzivnije uključiti u rad Štaba.

Serđo Rabar radio je na formiranju brigade ZNG i to mu je bio prioritet, pa je njegova prisutnost bila sporadična. Vrhovnik i većina djelatnika Brodogradilišta Viktor Lenac bili su angažirani na svojim radnim mjestima u brodogradilištu.

Sve u svemu rad „štaba u osnivanju" trajao je tri do četiri dana. Oskudna dokumentacija koja je pripremljena u tom kratkom vremenu ostala je u MUP-u. Nikad nije izvršena analiza zbog čega je prestao s radom zamišljeni Vojno-operativni Štab!

Toga se prisjetio Šime Radulić:

Dok sam bio u MUP-u (trajalo je to tri do četiri dana) iznenadio me stav Damira Vrhovnika i Josipa Kukuljana o izboru Mile Biondića u rukovodne strukture za obrambene pripreme u Rijeci, unatoč činjenice poznatih političkih stavova koje Biondić zastupa. Pored toga Biondić, po mom mišljenju, nije imao adekvatno vojno predznanje. Vrhovnik i Kukuljan su Biondićev izbor pravdali demokracijom u kojoj je poželjno višestranačje.

Moj odgovor obojici je bio: vojska i višestranačka demokracija ne idu zajedno! Demokracija i višestranačje nemaju što tražiti u vojsci, u suprotnom vojska se pretvara u debatni klub i ugrožava homogenost vojnog kolektiva, jedinstvo zapovijedanja i dovodi u opasnost izvršavanje borbenih zadataka.

Događaji koji su uslijedili nakon „slovenskog rata“ i povlačenja JNA iz Slovenije u Rijeku dodatno su pogoršali vojno-političku situaciju i prilike u Rijeci, a međustranačko prepucavanje oko obrambenih priprema motiviralo je Izvršno vijeće Općine Rijeka da aktivira Štab Teritorijalne obrane kao legalni subjekt za pitanja vezana za obranu grada, a sve temeljem Zakona o općenarodnoj obrani (NN broj 4/1991-86 od 2. veljače 1991.,pročišćeni tekst) kojeg je Sabor preuzeo od bivše države.

Tako je 24. kolovoza 1991. godine u Izvršnom vijeću općine Rijeka održan sastanak na kojem su bili: predsjednik Izvršnog vijeća Slavko Linić, Mladen Vukelić i Dušan Širola iz Sekretarijata za narodnu obranu i pričuvni časnik Šime Radulić. Sastanak je trajao vrlo kratko, a zaključeno je da se hitno aktivira Štab Teritorijalne obrane koji je već duže vrijeme bio van funkcije. Predsjednik Izvršnog vijeća i predstavnici Sekretarijata narodne obrane SO Rijeka predložili su Šimi Raduliću da preuzme dužnost zapovjednika Štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka.

Prisjećajući se tog sastanka Šime Radulić je istaknuo kako je tim prijedlogom bio zatečen, tim više što nije postojala nikakva komunikacija između njega i Sekretarijata narodne obrane, a poznanstvo sa Slavkom Linićem bilo je „opterećeno manjim nesporazumom“ na vojnoj vježbi 3. bataljuna brigade TO „Vitomir Širola - Pajo“, uoči bataljunskog bojevog gađanja na vojnoj streljani Kovačevo (na Grobniku) nekoliko godina ranije.

Prisutnima sam rekao pod kojim uvjetima sam voljan preuzeti u odgovornu funkciju. Postavio sam pitanje može li Slavko Linić preći preko našeg „nesporazuma“ koji se dogodio na lokaciji „Pod hrast“ u Podkilavcu, dan uoči bataljunskog bojevog gađanja, koji je mogao poremetiti naše odnose u radu. Nadalje, zahtijevao sam da mi se nitko ne miješa u poslove i odluke koje ću donositi u funkciji zapovjednika Štaba Teritorijalne obrane, a za sve eventualne propuste spreman sam snositi potpunu odgovornost. Potom, da Izvršno vijeće postigne sporazum s višestranačkim predstavnicima oko mog imenovanja i, kao treći uvjet, da nakon izvršenog zadatka ne ostanem u Štabu Teritorijalne obrane već se vratim svojoj civilnoj profesiji.

Prihvaćeni su moji uvjeti, a ja sam se obvezao da ću već sljedećeg dana 25. kolovoza 1991. preuzeti dužnost i odmah početi s pripremama nužnim za formiranje jedinica prema ustroju Teritorijalne obrane.

Zadaci koje sam trebao obaviti u Štabu Teritorijalne obrane nisu mi bili strani8. Teritorijalna obrana, prema Zakonu o općenarodnoj obrani u ex Jugoslaviji, bila je republička vojska. Vodio sam specijalnu četu Teritorijalne obrane od njenog formiranja 1972. godine. Bio sam komandant bataljuna Teritorijalne obrane koji je kao najbolji bataljun Teritorijalne obrane u Hrvatskoj dobio 22. prosinca 1977. Vjesnikovu nagradu.

Brigada Teritorijalne obrane „Vitomir Širola - Pajo“, pod mojom komandom 22. prosinca 1980. godine proglašena je po odabiru Saveznog sekretarijata za narodnu obranu najboljom brigadom u Jugoslaviji.

Dopis Šime Radulića generalu Martinu Špegelju

ŠIME RADULIĆ
51000 – R I J E K A
M. Rustenberga 21.

GENERAL PUKOVNIKU
MARTINU ŠPEGELJU

MINISTRU OBRANE
U VLADI REPUBLIKE

H R V A T S K E

41000 – Z A G R E B

Poštovani Gospodine generale,

U ovim teškim trenucima, kada je ugrožen suverenitet i teritorijalna cjelovitost naše Republike, stavljam se na raspolaganje Vama kao zapovjedniku Zbora narodne garde.

O mojim ljudskim i drugim vrijednostima imali ste prilih upoznati se dok ste obavljali dužnost komandanta teritorijalne obrane Hrvatske. U to doba ja sam bio komandant brigade teritorijalne obrane „Vitomir Širola - Pajo“ u Rijeci.

Iako sada ne pripadam ni jednoj političkoj partiji, nisam niti mogu biti apolitičan pa upravo zbog toga i želim sve svoje sposobnosti, koje sam stekao u komandovanju jedinicama TO, staviti u obranu cjelovitosti i samosvojnosti naše Republike.

s poštovanjem,

ŠIME RADULIĆ, ING GRAĐ.

(*vlastoručni potpis*)

Počeci djelovanja Ratnog štaba TO Općine Rijeka

Dana 25 kolovoza 1991. pročišćen je Mirnodopski štab Teritorijalne obrane i od jedanaest djelatnika zadržana su trojica, a ostali su stavljeni na raspolaganje kadrovskoj službi Općine Rijeka. U sad već Ratni štab su telefonom pozvani direktori većih radnih organizacija i dobili su zadatak da izrade sigurnosnu procjenu u svojim kolektivima i dostave ih Ratnom štabu Teritorijalne obrane u roku od dva dana (Prilog na str. 77). Također su trebali na temelju nacrta do 30. kolovoza 1991. izraditi „čelične ježeve“ za zaprečivanje i sukladno mogućnostima pružiti logističku podršku Ratnom štabu Teritorijalne obrane i jedinicama koje će biti formirane. Popis načina pomoći trebali su dostaviti u pisanoj formi.

Oznaka Ratnog štaba TO Općine Rijeka

Prvi sastanak Ratnog štaba TO Općine Rijeka, na adresi Riva 10, 28. kolovoza 1991. u Rijeci.

Tijekom poslijepodneva 25. i 26. kolovoza 1991. u prostorije Ratnog štaba Teritorijalne obrane, na adresi Riva 10. počeli su pristizati časnici koji su obnašali zapovjedne funkcije u brigadi „Vitomir Širola - Pajo“. Pored njih, u Štab su dragovoljno došli i stavili se na raspolaganje: Đuro Vrbanić, Zvonko Matešković i Ivan Mrakovčić koji su obnašali zapovjedne dužnosti u partizanskoj brigadi „Rade Končar“.

Na osnovu jedinične kartoteke zatečene u Štabu izrađen je popis svih časnika i dočasnika jedinica po ustroju Teritorijalne obrane, nakon čega su preko kurira u mjesnim zajednicama pozvani da dođu na razgovor u Ratni štab Teritorijalne obrane.

Prema utvrđenom planu nastavio se razgovor sa časnicima i dočasnicima raspoređenim na dužnosti u jedinicama Teritorijalne obrane. Razgovor s časnicima obavljen je pojedinačno. Predloženo im je zapovjedno mjesto u novoformiranim jedinicama, ujedno se od njih tražio pristanak za uključenje u obranu Republike Hrvatske i grada Rijeke te zamrzavanje članstva u političkim strankama dok obnašaju dužnost u jedinicama Ratnog štaba Teritorijalne obrane.

Od pozvanih otprilike 300 časnika samo dvojica su odgovorila da nisu spremni prihvatiti ponuđenu funkciju. Jedan časnik kome je ponuđeno zapovjedništvo u bataljunu zbog zdravstvenih razloga, a drugi zbog zauzeća u stranačkim strukturama. S dočasnicima razgovor je vođen po grupama (prema jedinicama u koje će biti raspoređeni) radi međusobnog upoznavanja kao pretpostavke buduće suradnje. Tom prilikom upoznati su s časnicima koji su prihvatili zapovjedne dužnosti u njihovim jedinicama. Samo jedan dočasnik nije želio prihvatiti ponuđenu funkciju pravdajući to liječničkim nalazima koje je donio sa sobom. Razgovor s pozvanim časnicima i dočasnicima dovršen je u kasnim satima 26. kolovoza, a na razgovor se odazvalo preko 500 ljudi. Te noći 26. kolovoza Ratni štab Teritorijalne obrane imao je, dakle samo dva dana nakon osnivanja, zapovjednu strukturu i popise jedinica Ratnog štaba prema kojima su poslani pozivi za smotriranje jedinica u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“ na Rujevici.

Prvi prošireni spisak Ratnog štaba Teritorijalne obrane Rijeka napravljen je 26. kolovoza 1991. na temelju obavljenih razgovora s časnicima. Na prijedlog umirovljenog potpukovnika Drage Sivca, bivšeg načelnika Mirnodopskog štaba TO Općine Rijeka, uključeni su još Vinko Starčević i Franjo Lulić.

U Ratnom štabu Teritorijalne obrane 27. kolovoza u 17 sati napisana je zapovijed za upotrebu jedinica Teritorijalne obrane u obrani grada Rijeke. Uz tu zapovijed bilo je priloženo i nekoliko dokumenata kao njen prilog (sigurnosna procjena stanja, obavještajna procjena stanja, sanitetsko zbrinjavanje, postupanje s eventualnim ratnim zarobljenicima, ABKO postupci itd.), koji danas više nisu dostupni. (Prilog na str. 71).

Konačno, sastav Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka bio je: zapovjednik Šime Radulić, načelnik Arsen Ivić, referenti ONP (opće-nastavnih pitanja) Gverino Černeka, Zdrave Zafirov, Željko Brnić i Nedeljko Rak, načelnik artiljerije Klaudio Lazanić, načelnici inženjerije Slobodan Cuculić i Zdravko Turk, načelnik PZO (protuzračne obrane) Vinko Starčević, načelnik ABKO (atomsko-biološko-kemijska obrana) Boris Detan, načelnici veze Ivica Fudurić i Veselko Dika, pomoćnici zapovjednika za obavještajne poslove Ljubomir Mičetić i Vlado Manola, pomoćnik zapovjednika za sigurnost Jasenko Kolić, načelnici IPD (informativno-političko djelovanje) Goran Kukić, Franjo Lulić i Mladen Medić, pomoćnik zapovjednika za logistiku Emil Gračanin, načelnici saniteta Vladimir Smešny i Željko Plazonić, načelnik intendantske službe Željko Tomac, načelnik prometne službe Božo Brkljača, načelnik tehničke službe Miro Marušić, načelnik mirnodopskog štaba Zdenko Jurčić, referent za MTS (materijalno tehnička sredstva) Milan Đaković, administratorica Lidija Vlahinić i bolničarka Renata Mihalić. Kao što je vidljivo, za neke dužnosti bilo je imenovano po dva i više časnika, potencijalnih izvršitelja, zbog planiranog formiranja i popune zapovjedništava brigada. (Prilog na str. 70).

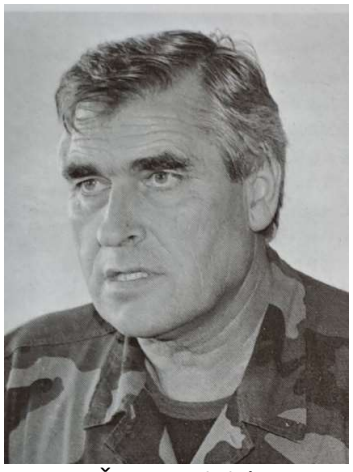
Šime Radulić

Jasenko Kolić

Ljubomir Mičetić

Šime Radulić se prisjeća:

Ratni štab TO popunio sam prvenstveno osobama iz komande brigade TO „Vitomir Širola - Pajo“ koje sam dobro poznavao, s kojima sam dugo surađivao na brojnim zajedničkim vježbama i u koje sam imao bezrezervno povjerenje.

Razmišljajući i danas o izboru suradnika za funkciju pomoćnIka zapovjednika IPD-a, žao mi je što na tu funkciju nisam imenovao Mladena Balena koji je tu dužnost predano (oko 10-ak godina) obavljao u brigadi „Vitomir Širola - Pajo“. Dragovoljno je bio došao na razgovor sa željom da bude uključen u sastav Ratnog štaba, no u razgovoru sam saznao da je ozbiljno bolestan i ocijenio sam da bi intenzivan rad koji nas očekuje mogao još više narušiti njegovo zdravlje. Kad sam mu to rekao, bio je vidno pogođen mojom odlukom. Na njegovom licu mogao sam pročitati tugu i pitanje: „Zašto me prijatelj ne treba?“

Mladen je u suzama napustio Ratni štab, a ja sam ostao tužan u dilemi, jesam li pogriješio. Nažalost, nedugo nakon toga saznao sam da je Mladen preminuo. Počivao u miru, prijatelju, ostao si vječno u mom sjećanju...

Jasenko Kolić ovako opisuje te dane:

Koncem kolovoza 1991. godine primio sam hitan telegram da se žurno javim zapovjedniku Ratnog štaba TO Općine Rijeka, Šimi Raduliću. lako sam slutio (pratio sam kao i svi ostali stanovnici nekadašnje države zabrinjavajuće i sve ružnije vijesti koje su dolazile vezane uz događanja u bivšoj SFRJ) zbog čega se moram žurno javiti, a kako sam se u tom trenutku nalazio u Velom Lošinju gdje sam provodio posljednje dane godišnjeg odmora sa svojom porodicom, nazvao sam ga telefonom da saznam točno o čemu se radi. Rekao mi je da ustrojavaju jedinice i zapovjedništva za obranu Rijeke, te da se u tom smislu računa i na mene. Ujedno me pitao jesam li spreman odmah prihvatiti dužnost po mojoj specijalnosti (pomoćnik zapovjednika za sigurnost) u zapovjedništvu Ratnog štaba TO Općine Rijeka.

Rekao sam da u načelu prihvaćam, samo sam ga zamolio da me pričeka koji dan do povratka iz Velog Lošinja u Rijeku. Moram reći da sam u to vrijeme bio otac dvoje maloljetne djece (sina od šest godina i kćeri od tri godine), a supruga mi se upravo borila

s malignom bolešću i bio sam svjestan da bi se u slučaju da stradam (a supruga izgubi svoju životnu bitku) moja djeca našla u vrlo teškoj situaciji.

Sve mi je to prolazilo kroz glavu tih dana, ali je konačno prevladala odluka da se moram uključiti u obranu grada, jer ako Rijeku nećemo braniti mi Riječani, tko će!? Osim toga znao sam da je, s obzirom na šaroliki nacionalni sastav stanovništva Rijeke, vrlo bitno da grad brane razumni ljudi, koji neće donositi odluke po diktatima raznih političkih i svjetonazorskih strana, već ljudi koji će nastojati doći do cilja sa što manje ljudskih žrtava i materijalnih razaranja. Tako sam 26. kolovoza 1991. već bio na raspolaganju Ratnom štabu TO-a, a moj angažman u Zapovjedništvu pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka završio je 23. srpnja 1992. godine.

Mojoj odluci da se odazovem pozivu Šime Radulića i da kao dragovoljac pristupim u Ratni štab TO Rijeka radi sudjelovanja u ustrojavanju jedinica za obranu Rijeke i Republike Hrvatske, svakako je značajno pridonijela i činjenica da sam vrlo dobro poznavao Radulića i ostale časnike u Ratnom štabu i da sam imao puno povjerenje u njih kao osobe koje će stručno i odgovorno odraditi taj zahtjevni posao.

Kao što je dobro poznato, bila su to turbulentna vremena: pojedine političke stranke svojim stavovima i postupanjima dovodile su do nejedinstva u Hrvatskoj, mediji su također ovisno o političkoj orijentaciji uredništava različito tumačili događanja, tako da je stanovništvo bilo dosta dezorijentirano, a samim time i dobrim dijelom politički podijeljeno. Zato je bilo vrlo važno u takvim okolnostima raditi s osobama u koje se može imati povjerenja i s kojima se dijele slični ili isti stavovi po određenim bitnim životnim pitanjima. Znao sam na temelju ranijih iskustava u brigadi TO „Vitomir Širola- Pajo“ da će se rad u Ratnom štabu temeljiti na timskom radu, međusobnom povjerenju i disciplini u izvršenju postavljenih zadataka.

Upravo zbog neinformiranosti javnosti o stvarnoj situaciji u Hrvatskoj i Rijeci, kao i zbog djelovanja raznih grupacija i stranaka, oznaka TO na SMB odorama koje smo tada jedino imali (drugih još nije bilo) stvarala nam je probleme jer su neki mislili da smo mi indoktrinirani bivšim sustavom, da smo nekakvi pritajeni komunisti koji neće stvarno i iskreno braniti Rijeku i Hrvatsku od agresije savezne vojske i njenih suradnika, što nije imalo nikakve veze s istinom. Za one koji su pod svaku cijenu željeli sačuvati Jugoslaviju bili smo „ustaše“ koji je ruše, a za razne „velike“ Hrvate bili smo prikrivene komunjare koji žele sačuvati Jugoslaviju. Službe tadašnje JNA (KOS – Kontraobavještajna služba, Vojna policija i dr.) su tada u Rijeci i Hrvatskoj bile vrlo aktivne, peta kolona je radila punom parom, a mediji su selektivno, ovisno o političkom opredjeljenju, informirali građane. Mi smo kao članovi zapovjedništva bili odmah metom pritisaka. U tom smislu iznosim samo jedan osobni detalj: nakon svega nekoliko tjedana od kad sam se uključio u rad Ratnog štaba TO-a, na kućnoj adresi imao sam u više navrata anonimne telefonske pozive s prijetnjama, primjerice: „Sutra ćeš biti sahranjen“, „Bit ćeš uskoro likvidiran jer si na popisu kao svi ZNG-ovci“ i sl. Kod tih prijetnji najviše sam brinuo za moju obitelj, da netko nepozvan ne dođe na naša kućna vrata i ne učini nešto mojoj supruzi i djeci. Zato sam ih bio privremeno sklonio na drugu adresu. Očito nas se sve pratilo i znalo se tko smo, što radimo i gdje živimo. Prva tri mjeseca smo k tome bili nenaoružani, u civilu. Zato je u takvoj situaciji, punoj nesigurnosti i potencijalnih prijetnji, bilo vrlo važno u zapovjedništvima jedinica dobiti ljude kojima se moglo vjerovati.

Ulaz u zgradu vojne komande kod Guvernerove palače

Moj zadatak je bio poduzimanje preventivnih mjera sigurnosti i to zaštita ljudstva u jedinicama i zapovjedništvima, zaštita materijalno-tehničkih sredstava jedinica, zaštita planova za upotrebu jedinica, sigurnosno pokrivanje teritorije razmještaja i mogućeg djelovanja jedinica, kontrola i zaštita centara veze i komunikacija, zaštita kolanja dokumentacije, osiguranje tajnosti sastava postrojbi i identiteta zapovjedništva. Štitili smo izvore pitke vode, pregledavali hranu i putove kojima se voda dovodila do jedinica. Posebnu smo komunikaciju ostvarili s MUP-om, PU Rijeka i njihovim operativcima koji su nas stalno izvještavali vrijednim operativnim podacima. I mi smo njih obavještavali o saznanjima do kojih smo dolazili u svom radu.

Pitanje sigurnosti Ratnog štaba kao i svih ostalih jedinica bilo je prvorazredno i od posebnog značaja. Tome je posebno pridonosila činjenica da su se u vrijeme njihovog ustrojavanja u gradu Rijeci još uvijek nalazile sve strukture JNA, a poseban problem bile su njezine sigurnosne i kontraobavještajne službe (KOS, Vojna policija i dr.) sa suradničkom mrežom koje su slobodno cirkulirale Rijekom i okolicom. Neke od tih suradnika uočavali smo svakodnevno i u kafiću u prizemlju zgrade u Rijeci, na adresi Riva 10, u kojoj je na početku bio smješten Ratni štab TO-a. Možemo sa zadovoljstvom konstatirati da su sve poduzimane i naređene preventivne mjere sigurnosti u jedinicama i njihovim zapovjedništvima rezultirale u konačnici time da do odlaska JNA iz Rijeke s njene strane nije bilo nanesenih većih šteta. Odlaskom JNA iz Rijeke sigurnosni problemi bili su značajno manje izraženi, ali su i dalje postojali.

Kod svega ovoga treba uzeti u obzir i činjenicu, da su Pričuvni sastav i Ratni štab TO-a za obranu Rijeke bili pripremani za obranu Rijeke od mogućeg djelovanja JNA, znači za mogući oružani sukob s tada međunarodno jedino priznatom regularnom vojnom silom u Jugoslaviji. Mi smo poput brojnih jedinica i zapovjedništava u tadašnjoj Republici Hrvatskoj bili vojna snaga države u nastajanju koja još tada nije bila službeno i

međunarodno priznata (15. siječnja 1992. međunarodna zajednica je priznala samostalnu RH). Iz toga je jasno da su u to vrijeme svi dragovoljci i pripadnici tadašnjih jedinica za obranu Rijeke i Hrvatske riskirali mnogo, jer bi se sigurno u slučaju da su se stvari odvile kako je to bilo priželjkivano sa suprotne strane, svima nama sudilo zbog izdaje i pobune, ako ne bismo i gore prošli.

Ulaz u vojarnu Trsat

Sjećanja Ljubomira Mičetića:

Početkom 1991. godine u Rijeci se živjelo normalno, uživalo u obitelji i obiteljskoj atmosferi, veselilo se životu, prijateljima, radnom mjestu... Istovremeno, s raznih strana bivše države, dolazile su uznemirujuće vijesti: veličanje nacionalizma, svojatanje teritorija drugih tadašnjih republika, od razno-raznih provokacija do zveckanja oružjem. Središnja vlast oduzela je oružje republičkim postrojbama TO-a i dala ga na čuvanje prosrpskoj JNA.

Većina Riječana smatrala je da od svega toga nema ništa, da je to samo određena propaganda, a i događalo se daleko od našega grada – često stotinama kilometara udaljeno.

Zbog dinamike poslova koje sam obavljao, često sam putovao ostalim republikama i ubrzo sam shvatio da se situacija zaoštrava i da sigurna budućnost nije izvjesna. Dapače, i osobno sam osjetio dio pritiska i zbivanja koji su doveli do Domovinskog rata. Između ostaloga u Splitu se organizirao „prosvjed naroda“ na rivi zbog postavljenih balvana na cesti za Knin. U dolini Neretve, na Jadranskoj magistrali bio sam zaustavljen na punktu TO-a za provjeru dokumenata, prošao sam dva kontrolna punkta na kojima sam vidio hrvatsku policiju nasuprot tenkova JNA između Stankovaca iz pravca Šibenskog mosta i

Benkovca te Zelenog hrasta (Posedarje). Doživio sam prelet dvaju vojnih jugo zrakoplova u brišućem letu iznad Rajske plaže u Loparu na otoku Rabu koji su rastjerali malobrojne turiste, a u Beogradu, ispraćen sam na recepciji hotela riječima: „Vidjet ćete vi ustaše, ne znate što vas čeka". U Rijeci je provokator proširio vijest da sam pristupio JNA i da sam srbofil, valjda zbog mojih službenih putovanja, iako sam se dragovoljno prijavio u Ratni štab TO-a itd.

Naravno, sve ovo, ali i mnoge druge stvari koje su se događale, vodile su u rat!

Istovremeno sam saznao da se u Rijeci odvijaju pripreme za obranu grada, a uslijedio je i poziv Šime Radulića, mog bivšeg zapovjednika riječke brigade TO „Vitomir Širola - Pajo" koji je okupljao časnike s ciljem formiranja novog Ratnog štaba TO Općine Rijeka, a kasnije Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka i riječke brigade HV-a.

Naravno da sam se odmah priključio i od običnog građanina Rijeke, zamijenio sam redovno radno mjesto vojnim pozivom. Na taj način izložio sam i sebe i svoju obitelj eventualnom progonu od strane vlasti dotadašnje države. U zapovjedništvu sam obavljao dužnost pomoćnika zapovjednika za obavještajne poslove. Kao i ostali časnici – dragovoljci u zapovjedništvu, krenuo sam u neizvjesnost, ali s mišlju da ću sudjelovati u zaštiti svoje obitelji, svojega grada i svoje zemlje Hrvatske. Svi koji smo pristupili u novoformiranu postrojbu, postali smo dragovoljci – dakle, dragovoljno smo pristupili bez ikakvih zvaničnih poziva i bez ikakvih zahtjeva i uvjeta.

Stanje u gradu Rijeci

U kolovozu 1991. godine u Rijeci i okolici, bili su brojni vojni objekti JNA: kasarna Trsat í skladište Draga, kasarna Katarina i pripadajuće skladište Pulac, kasarna Klana (vojarna i stara škola), te skladišta Studena i Lisac, izdvojeni objekt Šapjane, kompleks skladišta na Grobničkom polju, centar veze na planini Guslica iznad Platka, komanda i Dom armije u centru grada.

Tenkovi JNA u vojarni Klana

Tenk JNA u skladištu na Grobniku

Ulaz u skladište JNA u Sušačkoj Dragi

Pored vrlo jakih uporišta u kasarnama Trsat, Katarina i Klana, djelovala su i druga tijela i službe JNA i to javno i tajno. Također, vojna vozila prolazila su riječkim ulicama i prigradom, održavajući komunikaciju i potporu između navedenih objekata.

Blokadu riječke luke provodila su četiri broda jugo mornarice: razarač „Kopar“ (naoružan raketama i topovima), raketna topovnjača i dva patrolna čamca. (Novi list, 5. listopada 1991.). Vojna policija povremeno je izlazila iz tadašnjih kasarni s većom prisutnošću u „vojnim neboderima“ gdje su stanovale obitelji oficira JNA. Simpatizeri bivšeg sistema, uočeni su u blizini okupljanja naših snaga, a pokušavalo se i omesti naš rad i aktivnosti razno-raznim pritiscima. Navest ću dva primjera. Obitelji dvojice časnika iz zapovjedništva, telefonski se u više navrata prijetilo smrću, a ispred stana u neboderu gdje sam živio s obitelji, intervenirala je protueksplozivna ekipa policije otklanjajući potencijalnu eksplozivnu napravu.

U vojarnama JNA rasli su nervoza i napetosti: vojnici na odsluženju vojnog roka pokušavali su pobjeći kućama širom bivše države uz pomoć građanskih udruga i Crvenog križa Rijeke (mnogi su u tome uspjeli), a oficiri su bili danonoćno u kasarnama u izolaciji i udaljeni od svojih obitelji.

Istovremeno, građani Rijeke okupljeni i vođeni „Bedemom ljubavi“ okupljali su se ispred komande i ostalih objekata JNA, protestirajući protiv vrha SFRJ i JNA, te njihove politike prema Hrvatskoj i zahtijevajući odlazak vojske.

S druge strane, naše službe radile su odgovoran i osjetljiv posao, prvenstveno hrvatska policija i Centar za obavješćivanje, a Krizni štab Općine Rijeka koordinirao je i usmjeravao slijed događaja.

U takvim uvjetima neizvjesnosti, naše zapovjedništvo (Ratni štab), prva planiranja, organiziranja i formiranja postrojbi, provelo je iz sjedišta TO-a na Rivi. Formirani su bataljuni i smotrirani u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“, a zatim kao cjelokupno formirana brigada prebačeni su u zonu Platka s ciljem uvježbavanja vojnih vještina.

Uz veliku pomoć radnih organizacija Rijeke, dobili smo dio opreme za naše pripadnike, ali i sredstva za blokiranje kasarni i glavnih raskrsnica i prometnih pravaca. Inženjerci su odmah metalnim ježevima i teškim kamionima s pijeskom, blokirali kasarne Trsat i Katarinu. Specijalna postrojba dobila je dva oklopna vozila – „Hrvatinu“ i „Straška“, proizvedena u 3. maju i Torpedu. Na žalost, tada nismo imali oružje za naše pripadnike osim malog broja pištolja i lovačkih pušaka.

Pozivi vojnim obveznicima poslani su u noći s 27. na 28. kolovoza 1991. godine. Na osnovu podataka dobivenih od mjesnih zajednica i radnih organizacija, Ratni štab je izradio sigurnosnu procjenu u Općini Rijeka, koja je tada teritorijalno gledajući bila mnogo veća od današnjih administrativnih granica grada Rijeke – obuhvaćala je teritorij od Klane na zapadu sve do granice s Općinom Crikvenica na istoku.

Zapovijed za upotrebu jedinica Ratnog štaba Teritorijalne obrane prezentirana je 29. kolovoza u Kriznom štabu riječko-goranske regije u sastavu: general Darko Puhar, Mile Biondić i Ivan Juričić.

General Puhar odobrio je zapovijed Ratnog štaba Teritorijalne obrane i nakon kraće rasprave preuzeo obavezu usklađenja i subordinaciju između Ratnog štaba Teritorijalne obrane i zapovjedništva ZNG (tada u formiranju). Istog dana, 444 komada čeličnih ježeva i drugih elemenata za zaprečivanje (betonski blokovi, baje i kontejneri ispunjeni željeznim otpadom iz riječkih tvornica itd.), razmješteno je u područjima upotrebe prema planu inženjerijskog zaprečivanja napravljenom u Ratnom štabu Teritorijalne obrane, koji su izrađeni

u radnim organizacijama (3. maj, Vulkan, GP Primorje, brodogradilišta Viktor Lenac i Kraljevica, Metis i druge) sukladno dogovoru od 25. kolovoza.

Prosvjedi građana u Rijeci - Korzo

Prosvjedi građana u Rijeci – ispred zgrade vojne komande kod Guvernerove palače

Ministarstvu obrane Republike Hrvatske poslan je izvještaj u kome stoji: da su ratne jedinice Teritorijalne obrane u ljudstvu popunjene 94,15 posto, da je intendantskom opremom (SMB) opremljeno 73 posto vojnih obveznika i da je s obzirom na to da Ratni štab Teritorijalne obrane nema naoružanja, za početnu fazu djelovanja nužno da se iz republičkih zaliha odobri potrebna količina naoružanja i municije. (Prilozi na str 80 i 81).

U prostorijama Ratnog štaba Teritorijalne obrane (Riva 10. potkrovlje) 30. kolovoza je general Darko Puhar uz prisustvo Serđa Rabara i Zdenka Jurčića imenovao Šimu Radulića za zapovjednika obrane Rijeke, a do tada formiran bataljun ZNG (A bojna), podčinjava se Ratnom štabu Teritorijalne obrane za izvršenje borbenih zadataka na području Klane. Kasnije je ta bojna izmještena na druga područja i nije imala veze s Ratnim štabom TO Rijeka. Prema zaključku zapovjedništva Ratnog štaba Teritorijalne obrane, nakon danonoćnog rada 25. kolovoza uspješno je dovršena prva faza priprema za formiranje jedinica Teritorijalne obrane i obranu Rijeke. Zapovjedništvo Ratnog štaba Teritorijalne obrane Rijeka 31. kolovoza dostavilo je Sekretarijatu za narodnu obranu specifikaciju naoružanja i municije potrebnu za opremanje do tada ustrojenih jedinica. (Prilozi na str 82 i 83).

Sjećanje Šime Radulića:

Izlazeći sa sastanka u Izvršnom vijeću Skupštine općine Rijeka, sreo me Pravorad Čubrić, tadašnji potpredsjednik Skupštine općine Rijeka i „usput“ me pitao jesam li član neke stranke. Bio sam član SKH, ali nakon tranzicije SKH u SDP, kada su karijeristi promijenili crveni u plavi kaput i prešli u KVP (kako vitar puše) nisam pristupio ni jednoj stranci. Da mu umirim znatiželju, odgovorio sam mu da nisam član niti jedne stranke te da trenutno radim i pripadam stranci za obranu Republike Hrvatske, a tu nema mjesta politikantstvu ni stranačkoj pripadnosti.

Prilikom prvog sastanka u Ratnom štabu Teritorijalne obrane 26. kolovoza 1991. Vinko Starčević i Tomislav Mrše postavili su pitanje mog legitimiteta kao zapovjednika. Odgovorio sam im da je zapovjednika Ratnog štaba Teritorijalne obrane postavio Krizni štab Izvršnog vijeća Općine Rijeka i uzvratio protupitanjem: „Po kojoj ste funkciji vi ovdje? Kao dragovoljci ili...? Vinko, za tebe znam da te je predložio potpukovnik Drago Sivc i to je za mene dovoljno i neću tražiti niti propitivati tvoj legitimitet kao člana zapovjedništva Ratnog štaba.“

Poslije toga Tomislav Mrše nije se više pojavljivao u Štabu. Po prijedlogu Mirnodopskog štaba Teritorijalne obrane (potpukovnik Sivc) u Ratni štab Teritorijalne obrane bio je predložen i Franjo Lulić na funkciju načelnika za IPD, ali se nije odazivao na pozive pa je na njegovo mjesto raspoređen Goran Kukić.

Nakon što me je general Darko Puhar imenovao za zapovjednika obrane Rijeke, predsjednik Općine Rijeka Željko Lužavec telefonski me pozvao da hitno dođem u garažu robne kuće Ri gdje me čeka u automobilu. Sišao sam i upitao ga: „Čemu žurba i gdje idemo?“ „Na kratki sastanak“, odgovorio je. Poslije nekoliko trenutaka stigli smo na parkiralište Elektroprimorja, ušli smo u restoran društvene prehrane gdje su nas dočekali Franjo Lulić i Serđo Rabar. Nasmijao sam se i upitao: „Što ima momci?“ „Sjedi, pojest ćemo i popričati“, rekoše u glas. Malo je trajala tišina, a onda su Lužavec i Lulić (naizmjence) počeli priču kako bi bilo lijepo da se zahvalim na dužnosti zapovjednika Ratnog štaba Teritorijalne obrane i zapovjednika obrane Rijeke, kako imam obaveza u vođenju firme i slično.

Ukratko njihovo izlaganje shvatio sam kao poziv na povlačenje s dužnosti zapovjednika Ratnog štaba TO. Odgovorio sam im: „Pozivate me da dam ostavku na postavljenu funkciju, vjerojatno u korist gospodina Rabara? Gospodo, namjerili ste se na pogrešnu osobu, trebali ste se dobro raspitati o mojim karakternim osobinama, iskustvu u vođenju jedinica Teritorijalne obrane, mom životnom putu i vojnoj naobrazbi, pa biste vjerojatno shvatili da me niste trebali dovoditi na ovaj sastanak. Moj odgovor je: ostajem na dužnosti dok ne obavim sve zadatke koji su pred mene postavljeni. Dobar vam tek, gospodo, odoh ja jer me danas čeka još puno posla.“ Nakon toga pješice sam se vratio u Štab.

Dobivao sam i prijeteća pisma, kao i moji suradnici Jasenko Kolić i Ljubomir Mičetić. Bilo je u njima prijetnji, pogrdnih riječi i usporedbi s osobama iz istočnog susjedstva. Nisam bagatelizirao silna upozorenja, ali sam se navikao na takve poruke koje su gotovo svakodnevno stizale pa im nisam pridavao veliku pažnju. Jednom prilikom mi je svećenik Pero Zeba rekao da nije čudo što dobivam takva pisma i prijetnje obzirom na to da sam „vrh ledene sante“. Kolega po profesiji koji me je dobro poznavao, a član je HDZ-a, danima me je pokušavao naći da mi kaže što se raspravljalo o meni na odboru HDZ-a, da sam psihopat labilnog karaktera, poremećena osoba sklona samoubistvu i slično.

Nasmijao sam se, zahvalio mu na informaciji i nastavio dalje obavljati svoj posao u Štabu.“

Nakon rasprave na sastanku u Kriznom štabu Općine Rijeka održanom 27. kolovoza 1991. godine prihvaćen je prijedlog kojim se Šime Radulić imenuje za zapovjednika TO Općine Rijeka. (Prilog na str. 84).

Zbog brojnih zadataka i danonoćnog rada, Ratni štab Teritorijalne obrane nije se bavio dnevnom politikom. Njegovi članovi bili su fokusirani na što racionalnije korištenje vremena i nalaženja najboljih rješenja u postupku formiranja i opremanja jedinica Teritorijalne obrane u gradu Rijeci.

Međustranačka prepucavanja oko priprema za obranu Rijeke, najbolje se mogu iščitati u naslovima objavljenim u dnevnom tisku, kao, na primjer: „Iza zatvorenih vrata“, „Teške igre oko Rijeke“...Obrana grada u sjeni stranačkih borbi. Teritorijalna obrana temelj obrane Rijeke i slično

Od 30. kolovoza do 12. rujna 1991. obavljeno je smotriranje novoformiranih jedinica Ratnog štaba Teritorijalne obrane prema planu poziva i pozivima poslanim vojnim obveznicima 26. i 27. kolovoza 1991. godine.

Smotriranje jedinica izvršeno je u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“ na Rujevici, a paralelno sa smotriranjem obavljen je pregled i kontrola popunjenosti i ispravnosti oružja, municije, opreme i radničkih baterija protuzračne obrane (3. maj, Torpedo, Luka, Vulkan, Viktor Lenac, INA, Brodogradilište Kraljevica). (Prilog na str. 85).

Istovremeno Štab je okupio i izvršio kontrolu stanja u odredima za podmorska djelovanja (Kantrida, Urinj). Cilj postrojavanja, smotriranja i kontrole formiranih jedinica bio je da zapovjedništvo Ratnog štaba Teritorijalne obrane: zatraži od postrojenih vojnih obveznika spremnost da brane Rijeku i Republiku Hrvatsku, upozna vojne obveznike novoformiranih jedinica s vojno-političkom situacijom u zemlji, upozna pripadnike jedinica s ciljem zbog kojih su jedinice formirane, provjeri i obnovi ranije stečena znanja u rukovanju naoružanjem,

kretanju na bojištu, s posebnim naglaskom u organizaciji neposrednog borbenog osiguranja jedinica (u napadu, obrani ili na odmoru) kako bi se u svakoj situaciji zaštitili ljudski životi i na taj način omogućilo uspješno izvršenje borbenih zadataka, te da se uruči vojnim obveznicima obilježje Hrvatske vojske – oznaku Teritorijalne obrane Rijeke, plavu beretku s grbom Republike Hrvatske.

Na pitanje želiš li se uključiti u HV i sudjelovati u obrani Republike Hrvatske, dvanaest vojnih obveznika istupilo je iz stroja (što znači 1,75 promila u odnosu na 6.700 pozvanih vojnih obveznika) i ti su vojnici bez daljnjih pitanja otpušteni kućama.

Arsen Ivić, načelnik Ratnog štaba TO, smotriranje u Lovorki Kukanić

Nakon smotriranja, učinjene analize i uočenih slabosti odmah su poduzete mjere za popunu jedinica do punog sastava tako da je Ratni štab Teritorijalne obrane do 15. rujna 1991. formirao vojnu silu od 6.700 vojnika, dočasnika i časnika raspoređenih u sljedećim jedinicama: zapovjedništvo Ratnog štaba s pričtapskim jedinicama, brigada Teritorijalne obrane s četiri bataljuna, sedam baterija protuzračne obrane, specijalna četa za protudiverzantsku borbu, inženjerijska četa, dva prateća voda (minobacači, mitraljezi), dva diverzantska voda, dva odreda za podmorska djelovanja i zaštitna četa Ratnog štaba Teritorijalne obrane (Vojna policija).

Ujedno su formirane stražarske čete po dijelovima Rijeke i okolice: Zamet, Kastav, Krnjevo, Kozala, Brajda, Cernik – Čavle, Sušak, Škrljevo, Hreljin i Kraljevica.

Procjenjuje se da je kroz sve postrojbe pod zapovjedništvom Ratnog štaba TO, do njegovog rasformiranja prošlo preko 10.000 vojnih obveznika.

Na smotriranje u Omladinsko naselje „Lovorku Kukanić“ vojni obveznici dolazili su većinom u civilnoj odjeći iako su zadužili komplet SMB opreme. Poslije pregleda, razgovora i analize prve grupe pozvanih vojnih obveznika zapovjedništvo Ratnog štaba Teritorijalne obrane zauzelo je stav da se pod hitno riješi pitanje odora jer prijeti opasnost da se vojni obveznici ne odazovu na pozive Sekretarijata za narodnu obranu.

Nakon što su vojnicima podijeljene oznake Teritorijalne obrane Rijeka i beretke, zatražili smo od njih da zadrže košulje i opasače, a preostalu opremu predaju u privremeno skladište „Lovorka Kukanić“ (sportska dvorana) te da se na buduće pozive odazovu u trapericama, SMB košulji s oznakom Teritorijalne obrane Rijeka i plavom beretkom, obuveni u tenisice ili drugu civilnu obuću.

O problemima odora obaviješten je Krizni štab Općine Rijeka i zatraženo je da se ovo pitanje prioritetno riješi. Bilo je prijedloga da se SMB uniforma osvježi detaljima u drugoj boji ali to nije prihvaćeno.

Krajem rujna 1991. napravljena je skica oznake Ratnog štaba TO, no zbog brojnih obaveza koje smo imali oznaku smo dali izraditi tek u listopadu. Kad su oznake bile gotove Ratni štab je preimenovan u Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG, a nakon toga u Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka. Dakle, stjecanjem okolnosti zbog promjene naziva članovi zapovjedništva nisu bili u prilici nositi oznaku Ratnog štaba. Oznake su bile izrađene u ograničenoj količini od 50 komada.

Ovo pitanje počelo se rješavati koncem rujna i listopada 1991., kada su maskirna odijela počeli proizvoditi RIO i Modest. Obzirom na to da je na Platku gdje će se uvježbavati jedinice brigade već bilo hladno, iz skladišta u luci izdvojeni su topli prsluci namijenjeni Jugotekstilu Beograd i podijeljeni vojnim obveznicima.

Teritorijalna obrana – temelj uspješne obrane Rijeke[17]

[17] Naslov članka u Novom listu. (VestaHR)

Novi list – tjednik, četvrtak, 5. rujna 1991.[18]

OBRANA HRVATSKE

Goran OGURLIĆ

ŠIME RADULIĆ, KOMANDANT RATNOG ŠTABA TERITORIJALNE OBRANE RIJEKA

S V I Riječani branit će svoj grad

Mi nismo nikakva rezerva. Nismo u nogometnoj ekipi koja rezerve ima na klupi. Mi smo članovi ratnog štaba. Nije nitko ispred nas bio pa je poginuo, pa smo mi došli na njegovo mjesto. Zato ne priznajemo rezervu.

Oznake Ratnog štaba TO i jedinica proizašlih iz Ratnog štaba

[18] Isječak članka u Novom Listu

Iskaznice (propusnice) pripadnika Ratnog štaba TO

Zapovjedništvo Štaba TO Općine Rijeka na dan 28. kolovoza 1991.

28.08.91.

KOMANDA Š.T.O.
OPĆINE RIJEKA

Telefoni:
38399, 38600 …….

Red. br.	Dužnost	IME I PREZIME
1.	K-dant	ŠIME RADULIĆ
2.	Načelnik	ARSEN IVIĆ
3.	Ref. ONP	ZDRAVE ZAPIROV
4.	Ref. ONP	ČERNEKA GVERINO
5.	Ref. ONP	ŽELJKO BRNIĆ
6.	Ref. ONP	NEDELJKO RAK
7.	Nač. ART.	KLAUDIO LAZARIĆ
8.	Nač. POK.	MARKO MARINOVIĆ
9.	Nač. INŽ.	SLOBODAN CUCULIĆ
10.	Nač. INŽ.	ZDRAVKO TURK
11.	Nač. PZO	VINKO STARČEVIĆ
12.	Nač. ABKO	Biris Detan
13.	Nač. POM	
14.	Nač. VEZE	IVICA FUDURIĆ
15.	PNŠ za sig.	LJUBO MIČETIĆ
16.	PNŠ za ob. p.	VLADO MANOLA
17.	PNŠ za sig.	JASENKO KOLIĆ
18.	Nač. za. pro. ps.	FRANJO LULIĆ
19.	Nač. In. pro. po.	GORAN KUKIĆ
20.	Nač. In. pro. po.	MLADEN MEDIĆ
21.	Pom. K-ta za POZ	EMIL GRAČANIN
22.	Pom. K-ta za POZ	DANE LJUBOTINA
23.	Nač. Int. Slu.	Željko Tomac
24.	Nač. Pro. Slu.	Božo Brkljača
25.	Nač. San. Slu.	Vladimir Smešny
26.	Nač. Teh. Slu.	Miro Marušić

Zapovijed broj 1. za upotrebu jedinica TO u obrani grada Rijeke

ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
OPCINA RIJEKA

STROGO POVJERLJIVO

HITNO

Rijeka, 28.08.1991.godine, u 17:00

ZAPOVIJED BR: 1 ZAPOVJEDNIKA Š T O
OPĆINE RIJEKA ZA UPOTREBU JEDINICA
T O U ODBRANI GRADA RIJEKA

Karta 1:50000; Rijeka 2 i Delnice 1

1. Snage JNA povlače se iz Republike Slovenije preko teritorija Republike Hrvatske. Unatoč protesta i zahtjeva međunarodne zajednice i dalje ne poštuju Brijunske dogovore niti vrhovnu komandu – Predsjedništvo Jugoslavije već su se pretvorile u srpsku soldatesku.

   Pod uticajem ekstremnog djela Generalštaba, poslije slovenskih zbivanja, jedinice JNA popunjavaju se rezervistima isključivo srpske nacionalnosti i ubrzano smjenjuju starješine drugih nacionalnosti, sprečavajući otpuštanje vojnika koji su odslužili vojni rok.

   Takvim akcijama i djelovanjem stavlja se u direktnu funkciju velikosrpske politike.

   Događaji u Istočnoj Slavoniji /pad Baranje/, Kninskoj krajini, Okučanima i Baniji, pokazali su nama i svijetu da JNA pod svaku cijenu želi srušiti demokratski izabrane vlasti u Sloveniji i Hrvatskoj, zauzeti dio teritorija Republike Hrvatske u interesu velike Srbije, uzimajući sebi za pravo da bude jedini arbitar u očuvanju unitarne Jugoslavije pod parolom „brige – borbe za zajedničke interese svih naroda i narodnosti“.

   Eskalacija ratnih sukoba na „kriznim“ područjima svakim danom je sve veća; širenje novih ratnih žarišta je svakodnevno, a ratne operacije približavaju se i našem gradu.

   Na našem području snage JNA vrše intenzivne pripreme; popunjavaju i ojačavaju svoju snagu i nalaze se u stanju „povećane b/g[19]“.

   Prema dobivenim podacima u rajonu odgovornosti ovog štaba TO postoje:

   – Kasarne („Španskih dobrovoljaca“ – Trsat, „Nikole Cara – Crnog“ – Katarina i Klana), skladišta (Pulac, Grobnik i Lisac), te Komanda Garnizona u ul. F. Supila i Ž. Fašizma, Dom JNA – Korzo, dijelovi vojne ustanove „22. Decembar“ u ul. Đ. Đaković i Garnizonska ambulanta na trgu Braće Mažuranić sa sljedećim snagama:

   – Klana: 50 tenkova, 4 transportera, 4 BOV-a, 25 kamiona, 350 vojnika,
   – Lisac: 2 – 3 tenka, straž. jedinica,
   – Trsat: 3 – 4 tenka, 1.000 vojnika,

[19] Borbena gotovost (VestaHR)

– Katarina: 400 vojnika,
– Grobnik: 3 – 4 tenka, stražarska jedinica.

Primjećuje se pojačana aktivnost stranke SDS, stranke Jugoslavena i SKJ – Pokret za Jugoslaviju koje daju podršku armijskom vrhu i otvoreno traže da Armija preuzme ključnu ulogu u rješavanju ustavno-političke krize u Jugoslaviji. Temeljem toga očekujemo da će se tokom odvijanja ratnih operacija snagama JNA pridružiti četnički ekstremisti iz Srbije i aktivisti navedenih stranaka. Ove snage u predstojećim ratnim okršajima biti će krajnje brutalne i ne će prezati od upotrebe sve raspoložive borbene tehnike u cilju postizanja radikalnog cilja rušenja ustavnog poretka u Hrvatskoj kao opomenu ostalim republikama (BIH, Makedonija).

Na području djelovanja štaba TO – Rijeka očekuje se destruktivno i diverzantsko djelovanje velikog broja pripadnika SDS, a može se očekivati i djelovanje tzv. trojki osposobljenih u Pančevu. Može se očekivati i djelovanje novo ubačenih grupa i skupina ekstremista kroz „doseljavanje ili izbjeglištvo".

Može se očekivati da će se ekstremisti iz Srbije i pripadnici solidarizirajućih političkih stranaka koristiti kao diverzantske grupe, grupe za napad na policijske stanice, komunalne objekte, poduzeća i štabove sa ciljem unašanja panike kod stanovništva te ometanja i blokiranja funkcioniranja ustavno izabrane vlasti.

Ukoliko brzo ne postignu cilj, ispoljiti će brutalnost uključujući i upotrebu pomorskog desanta na obalnom rubu. Zračni desant moguć je i očekuje se u sirem rajonu Grobničko polje.

2. Jedinice štaba TO – Rijeka, ZNG i Policijske uprave-Rijeka sa jedinicama radne obaveze, dobrovoljačkim jedinicama, Civilnom zaštitom i lovačkim društvima imaju zadatak da aktivnim djelovanjem nanesu što veće gubitke jedinicama JNA; osvoje skladišta, onesposobe K-du Garnizona i ostale vojne objekte; blokiraju i spriječe intervenciju iz pravca: Pazin – Učka; Il. Bistrica – Rupa i Delnice – G. Jelenje, onemoguće pomorski i zračni desant, sve u cilju da se osigura funkcioniranje ustavnog poretka Republike Hrvatske u zoni odgovornosti.

3. Susjedi:

– lijevo: Snage općine Opatija

– desno: Snage općine Crikvenica

– južno: Snage općine Krk, Cres

– sjeverno: Snage općine Delnice

4. Odlučio sam:

Nakon izvršene mobilizacije, noću svim raspoloživim snagama istovremeno uz masovno zaprečivanje na komunikacijama, glavnim snagama blokirati i spriječiti izlazak snaga JNA iz kasarne u Klani i Rijeci te spriječiti prodore iz Klane u pravcu: Grobničkog polja i Rijeke, a iz Rijeke u pravcu Grobničkog polja. Pomoćnim snagama izvršiti napad na objekte na Grobničkom polju i u gradu Rijeci /UI. žrtava fašizma, Supilova ul. i ul. Đ. Đakovića/. Jedinicama prostorne strukture TO, MUP-a i dobrovoljnim odredima osigurati vitalne

objekte i vršiti kontrolu teritorija općine Rijeka. Rezervne snage imati u pripravnosti u rajonu: Zastenice – Jelenje, a podvodne diverzantske odrede u rajonu „3 MAJ“ i „Žurkovo“. Gotovost po naređenju.

5. Zadaci jedinicama:

5.1. 1. bat. ZNG sa vodom pzo 20/1 i div. odr. po izvršenoj mobilizaciji u rajonu: Kastav – Šporova jama – Viškovo, izvršiti pokret i blokadu jedinica u Klani i Liscu sa ciljem sprečavanja snaga JNA iz kasarne, a zatim zatvoriti glavnim snagama pravce ka Rijeci i Grobničkom polju, a pomoćnim snagama pravac koji iz Klane vodi ka Gumancu – Platak i Gornjem Jelenju.

KM s. STUDENA, kota 584.

5.2. 1. bat. TO sa četom TO Jelenje, vodom topova 20/1, tri buldožera „HIDROELEKTRE“ i naoružanim lovcima, po izvršenoj mobilizaciji izvršiti pokret /prevoženjem/pravcem: Hreljin – Škrljevo – Čavle – Soboli sa zadatkom: izvršiti blokadu objekata na Grobničkom polju a pomoćnim snagama napad na jedinicu osiguranja objekata i ovladati skladištima. U narednom zadatku osigurati izvlačenje MTS iz skladišta i sprečavati intervenciju JNA iz pravca Rijeke i Gornjeg Jelenja.

KM u rajonu HUM tt 388.

5.3. 2. bat. TO sa vodom topova 20/1 i grupom lovaca-snajperista, nakon izvršene mobilizacije u rajonu Kukuljanovo tt 386 Vojskovo, vršiti pokret pravcem Kukuljanovo – Draga – Trsat sa zadatkom: glavnim snagama blokirati kasarnu Trsat, a pomoćnim snagama objekte u Dragi, spriječiti izlazak snaga JNA i zatvoriti pravce sv. Ana – Orehovica – Grobničko polje.[20]

KM u reonu Strmica tt 210.

5.4. 3. bat. TO sa jedinicama TO MZ „Kozala“ i „Drenova“ po izvršenoj mobilizaciji u rajonu Marinići – tt 346 Vela straža vrši pokret pravcem: Marinići – Tibljaši – Drenova sa zadatkom blokiranja kasarne „Katarina“, sprječavanja izlaska iz kasarne i zatvaranjem pravca: Drenova – Lokva – Grohovo – Lopača – D. Jelenje.

KM u rajonu Rastočine tt 198.

5.5. 2.bat. ZNG po izvršenoj mobilizaciji u rajonu: Čavle – Cernik – Mavrinci vrši pokret pravcem: Čavle – Dražice i razmješta se u rajonu: D. Jelenje – Podkilavac gdje biti u pripravnosti za aktivna dejstva u pravcu Grobničkog polja i zatvaranje pravca koji iz Klane vodi preko Šiljevice ka Podkilavcu.

KM u rajonu s. Podkilavac.

5.6. Protiv diverzantska četa TO sa grupom snajperista glavnim snagama blokira objekte u ulici Ž. Fašizma i Supilovoj ulici, a pomoćnim objekt u ulici Đ. Đakovića.

KM u rajonu parka VI. Nazor.

5.7. Prostorne jedinice TO Mjesnih zajednica nakon izvršene mobilizacije vrše osiguranje vitalnih objekata i kontrolu teritorije.

---

[20] Uz ovu stavku, na lijevoj margini stoji rukom pisana napomena: *„FIKTIVNI, JOŠ NIJE FORMIRAN!“* i paraf *ŠR* (Šime Radulić) (VestaHR).

5.8. Dobrovoljački odredi postupaju po planu inžinjerijskog osiguranja i na poslovima izuzimanja MTS iz skladišta po planu pozadinskog osiguranja.

5.9. Protiv zračna obrana.

– lab pzo „Luka“ 40/1 zaposjeda VP u rajonu Luka – gat Petra Drapšina sa zadatkom zaštite objekata Luke, djela grada i sprečava eventualna djelovanja sa akvatorija Kvarnerskog zaljeva.

– lab pzo „V. Lenac“ 40/1 zaposjeda VP u rajonu Vrh Martinšćica – Žurkovo sa zadatkom zaštite od dejstva iz zraka, zaštite brodogradilišta i dijela grada kao i zaštite od djelovanja pom. snaga RM sa akvatorija Kvarnerskog zaljeva.

– lab pzo „TBK“ 40/1 zaposjeda VP u rajonu Perovići (1. vod) i u rajonu Maričići tt 240 (2. vod) sa zadatkom zaštite postrojenja INE, od djelovanja jug. zrakoplovstva i RM sa akvatorija Kvarnerskog zaljeva.

– lab pzo „Vulkan“ 40/1 zaposjeda VP u rajonu Plumbum – Pecine sa zadatkom zaštite od djelovanja sa akvatorija Kvarnerskog zaljeva i zračnog napada.

5.10. Policijske snage i specijalne jedinice MUP-a izvršavaju redovne zadatke po svom planu rada i djelovanja.

5.11. Stanice minskog osmatranja i javljanja /SMOJ/organizirati u rajonu: Preluk, Kostabela, 3.Maj, gat P. Drapšina, Porto Baroš, V. Lenac, Jugolinija /Kostrena/, Urinj, Rt Molnarić, Babno, Koksara, Črni vrh, Kavranić, Oštro i Rt Dubno. Stanice SMOJ-a imaju zadatak osmatranja svog sektora akvatorija i o pojavi vojnih plovnih objekata i mina obavještavaju COJU. Podvodni diverzantski odredi 1. i 2. prikupljaju se u rajonu Kantrida i Kostrena sa zadatkom biti u gotovosti za uništavanje plivajućih mina i eventualna podvodna zaprečivanja i uništenja usidrenih plovnih objekata.

6. Osiguranje borbenih dejstava.

6.1. Inžinjerijsko osiguranje izvoditi prema planu osiguranja u prilogu.
Zaprečivanje izvesti po naređenju za zaprečivanje snagama dobrovoljačkih odreda.
Branjenje prepreka organizira jedinica u zoni odgovornosti vlastitim snagama. Prolaz izvesti po planu i naređenju štaba TO.

6.2. Borbeno osiguranje.

Mobilizacijska zborišta osiguravaju policijske snage dok jedinice ne osiguraju uvjete da uspostave neposredno borbeno osiguranje. Tokom prevoženja jedinica od mob. zborišta do linije razvoja kolonu prati i regulira promet Saobraćajna policija. Prije dovođenja jedinica na polazni položaj izvršiti izviđanje i osmatranje rajona te pretres terena. Minska polja označiti te postaviti udvojene stražare i objavnice kako jedinica ne bi ušla u minsko polje. Ne dozvoliti samovoljno uzimanje sredstava iz skladišta prije nego pirotehničari MUP-a pregledaju i razminiraju skladišta. U svim jedinicama organizirati osmatranje zračnog prostora i pravce mogućeg doleta aviona i helikoptera. Borbu sa niskoletećim avionima i helikopterima voditi pješadijskim naoružanjem. Borbu sa ubačenim grupama u rajone odgovornosti voditi vlastitim snagama. Naročitu pažnju posvetiti borbi sa zračnim /helikopterskim/ desantom u širem rajonu Klana, Grobničko polje; po ovladavanju skladištima Grobnik organizirati borbeno osiguranje izuzimanja sredstava koje se vrši po

planu pozadinskog osiguranja. Nakon formiranja transportnih kolona neposrednu pratnju i zaštitu preuzimanju policijske snage. Sve dobrovoljce koji se mogu prijaviti, bez poziva, tokom mobilizacije i ratnih operacija sprovesti u najbližu stanicu MUP-a radi provjere. Sve defetiste i one koji iz bilo kojih razloga nisu spremni izvršiti zadatak sprovesti u najbližu stanicu MUP-a. U svim jedinicama osigurati maksimalnu disciplinu te disciplinu vatre. K-danti jedinica dužni su osigurati vođenje ratne dokumentacije.

6.3. ABKO osiguranje.

U svim jedinicama provjeriti ispravnost zaštitnih maski. Stalno vršiti ABKO osmatranje i izviđanje. Sve ostale radnje prema planu ABKO.

6.4. Politički rad.

Cjelokupni sastav jedinica upoznati sa važnošću zadatka, ovo tim prije što od rezultata ove akcije direktno ovisi daljnji tok vođenja ratnih operacija. Neophodnost neutralizacije žive sile, ovladavanjem skladištem Grobnik osigurava popunu jedinica formacijskim sredstvima i omogućava formiranje daljnjih jedinica. Tražiti od svih pripadnika jedinica ovog štaba disciplinirano izvršavanje zadataka i poštivanje vatre kako bi se izbjeglo samoranjavanje i sl. Po prestanku zbrinuti zarobljene, ranjene i mrtve, pridržavati se plana pozadinskog osiguranja i odredbi ženevske konvencije. Nikakvo maltretiranje protivnika nije dozvoljeno, a eventualni prekršioci biti će rigorozno kažnjeni. Na ovaj zadatak ne voditi defetiste, psihofizički nestabilne pojedince i one koji izraze da to nisu spremni učiniti.

6.5. Pozadinsko osiguranje.

Pozadinsko osiguranje svih jedinica vršiti prema Planu pozadinskog osiguranja i po naređenju Zapovjednika štaba.

6.5.1. Intendantsko osiguranje.

Po formiranju jedinica na mobilizacijskom zborištu podijeliti ljudstvu 2 suha obroka i organizirati snabdijevanje vodom. Po potrebi i mogućnosti izvršiti popunu i kompletiranje opreme.

6.5.2. Tehničko osiguranje.

Izvršiti popunu formacijskim naoružanjem i podijeliti 1,5 b/k municije. Za uspješno izvršenje mobilizacije paralelno sa pozivanjem obveznika osigurati ekipe za izuzimanje MTS iz skladišta te osigurati prijevoz pojedinih jedinica od mob. Zborišta do linija razvoja. Po uspješnom izvršenju zadatka osigurati sredstva za preuzimanje, transport i uskladištenje MTS /plijena/. Jedinice koje sudjeluju u izvršenju zadataka prvenstveno popunjava svoj sastav formacijskim naoružanjem i opremom, a preostali dio se usmjerava prema planu Pozadinskog osiguranja i naređenjima K-danta štaba.

6.5.3. Sanitetsko osiguranje.

Pružanje prve pomoći i samopomoći organizira jedinica formacijskim snagama. Teže ranjene i povrijeđene evakuirati vlastitim snagama do sanitetskih jedinica ili u najbliži centar primarne zdravstvene zaštite. Ostale jedinice do najbliže zdravstvene stanice. Od sanitetskih stanica brigu o daljnjem zbrinjavanju ranjenih i povrijeđenih vrše organi zdravstvene zaštite po zahtjevu štaba. Sanaciju bojišta vršiti po principima sanitetskog zbrinjavanja. Evidencija ranjenih i poginulih svaka jedinica dužna je dostaviti štabu.

6.5.4. Saobraćajno osiguranje prema planu i naređenju štaba.

6.5.5. Protupožarna zaštita u rajonu odgovornosti jedinica izvodi se sredstvima jedinice, a na širem području, profesionalne vatrogasne jedinice i DVD.

6.5.6. Zarobljene i prebjegle pripadnike neprijatelja sprovesti vlastitim snagama do najbliže policijske stanice.

7. Komandovanje i veza.

KM štaba TO škola KOZALA,

a RKM u rajonu GRAD GROBNIK

Vezu održavati do početka ratnih operacija kuririma, a početkom operacija koristiti sve moguće veze.

Izvještaje dostaviti do formiranja jedinica svakih 2 sata, a nakon toga do posijedanja polaznih položaja svaki sat.

Izvanredni izvještaj prema situaciji, o gotovosti za napad te o izvršenju postavljenog zadatka.

8. ZAHTJEVI PREMA SEKRETARIJATU NARODNE OBRANE SPECIFIRANI SU U POSEBNOM PRILOGU

PRILOZI:

– Karta 1:50.000

Zapovjednik štaba TO

Šime Radulić

Procjena sigurnosne situacije na teritoriji Općine Rijeka od 27. kolovoza 1991.

SIGURNOSNA SITUACIJA NA TERITORIJI
OPĆINE RIJEKA (PROCJENA)

Procjena sigurnosne situacije na teritoriji općine Rijeka temelji se na procjenama dobivenim iz mjesnih zajednica na području općine kao i na procjenama dobivenim iz radnih kolektiva u Rijeci. U tom smislu ova procjena je zbir saznanja iz spomenutih procjena (koje čine detaljniji sastavni dio ove procjene) kao i nekih procjena iz drugih izvora.

Prilikom ocjenjivanja sigurnosnog stanja u Rijeci, polazimo od činjenice da sam grad i bliža okolica nisu bili zahvaćeni ratnim operacijama iako se psihoza rata uvukla u sve građane Rijeke uslijed dramatičnih zbivanja na teritoriji Republike Hrvatske. Uz to treba imati u vidu da se u Rijeci nalazi preko 4.000 izbjeglica iz kriznih područja Republike. Konačno, treba imati u vidu i činjenicu da se u Rijeci i u njenoj bližoj okolici nalaze velike snage agresorske JNA (Riječki korpus) koje su ojačane jedinicama koje su se povukle iz Slovenije a koje se dosad nisu vojno angažirale u Rijeci ali ni prešle na stranu legalnih organa vlasti.

Sigurnosna situacija u poduzećima

Prilikom procjene sigurnosne situacije u riječkim poduzećima može se konstatirati da je generalno gledano stanje zadovoljavajuće. Dosad nije bilo poremećaja u proizvodnji i većih nezadovoljstava u kolektivima. Problemi su prisutni u poduzećima u kojima se kasni s isplatom osobnih dohodaka, pa je psihoza zbog ratnih opasnost još dodatno opteretila međuljudske odnose u tim kolektivima (GDP „Primorje“, „Konstruktor“ i dr.). U građevnim poduzećima, u poduzeću „Luka“, „Titovom brodogradilištu“ – Kraljevica, „3. maj“ – Rijeka i nekim drugim, veoma je šarolika struktura radnika po nacionalnom sastavu, pa već ima pojava grupašenja po toj osnovi od strane radnika srpske nacionalnosti. Evidentirani su i pojedini ekscesni postupci pojedinaca i grupa uz davanje podrške JNA i politici srpskog rukovodstva. Također, utvrđeno je da su radnici srpske nacionalnosti češće na bolovanju ili odsutni s rada bez poznatih razloga. Ovakve pojave jasno ukazuju na činjenicu da se u jednoj ratnoj situaciji u Rijeci, nazvana agresijom JNA, treba računati na organizirane neprijateljske aktivnosti u pojedinim kolektivima od strane pojedinaca ili grupa srpske nacionalnosti. Stvar je sada svake radne sredine da ocijeni koliko ta neprijateljska djelatnost može izazvati štete unutar kolektiva i to napadima na objekte, postrojenja i pojedince, sabotažama, destrukcijama itd.

Sa stanovišta zaštite važnih objekata privredne infrastrukture posebno je važno na vrijeme uočiti organiziranje i spriječiti neprijateljsko djelovanje unutar poduzeća kao što su „Elektroprivreda“, „Koksara“ Bakar, „INA“, „Termoelektrana“, „Hrvatska pošta“, „Rijekacesta“, „PIK“ Rijeka, JVP „Hrvatske vodoprivreda“, „HŽP Zagreb –Prometna sekcija Rijeka“ itd.

Brojni objekti kao što su telekomunikacijski centri, trafostanice, dalekovodi, vodovodi, hidroenergijski objekti, toplane, izvori pitke vode i dr., morali bi se posebno štititi kako od strane poduzeća koja njima upravljaju, tako i od dodatnih snaga o čemu bi se trebali što prije izraditi konkretni planovi u suradnji s odredima narodne zaštite i jedinicama TO.

Sigurnosna situacija u mjesnim zajednicama

Opće poznata činjenica je da je Rijeka po nacionalnoj strukturi stanovništva vrlo šarolika, pa je realno za očekivati da se u ratnom sukobu s agresorskom JNA jedan dio stanovništva, uglavnom srpske nacionalnosti, stavi otvoreno na stranu JNA (dio srpskog i crnogorskog stanovništva, ortodoksni komunisti, penzionirani oficiri JNA i dr.), dok bi manji dio stanovništva vjerojatno bio neutralan. No, ocjena je da bi velika većina stanovništva Rijeke stala odlučno na branik slobode grada i Republike Hrvatske. Kod toga je za očekivati da će i jedan dio srpskog stanovništva Rijeke i oficira JNA također odlučno braniti Rijeku od agresorske JNA.

S obzirom na dosadašnja iskustva iz ratom zahvaćenih većih gradova u Republici Hrvatskoj, treba očekivati da bi u ratom zahvaćenoj Rijeci djelovali „petokolonaši" snajperskim napadima, diverzantskim akcijama (podmetanje eksplozivnih naprava i požara, prepreka na cestama, prekid dovoda vode, i dr.), sabotažama i psihološko-propagandnim aktivnostima. Posebno su u tom smislu osjetljive one mjesne zajednice u kojima postoje stambeni objekti aktivnih i penzioniranih oficira JNA koji su svi naoružani (MZ „Kozala", MZ „Vojak", *MZ „Pećine"*[21] MZ „Turnić") kao i one gdje su evidentirane veće grupe stanovnika srpske nacionalnosti (MZ „Krnjevo", MZ „Kastav", MZ „Krasica", MZ „Gornji Zamet", MZ „Škurinje" i dr.). Iskustva iz većih gradova i područje u Republici Hrvatskoj gdje je došlo do ratnih zbivanja, govore da posebnu sigurnosnu opasnost i problem predstavljaju samoorganizirane grupe građana s oružjem koji djeluju bez ičije kontrole, jer se ne nalaze pod komandom jedne od sukobljenih snaga. Za očekivati je da bi se i u Rijeci pojavile takve grupe obzirom da se dosta stanovnika sigurno naoružalo vlastitom inicijativom.

Sigurnosna situacija u jedinicama Štaba TO Rijeka

Ocjena je da su pripadnici jedinica TO Rijeka odlučni i jedinstveni da brane i obrane Rijeku i Republiku Hrvatsku od svakog agresora. Moral pripadnika TO je vrlo visok, a obučenost vojnim vještinama dobra iako tu uvijek ima prostora za poboljšanje postojeće situacije. Posebnu pažnju treba pridavati disciplini u jedinicama TO i suzbijati bilo kakvu samovolju. To stoga, jer u ovom ratu koji se u nas vodi, teško se suzdržavaju nacionalne strasti kod pojedinaca, što bi moglo prouzročiti nekontrolirane reakcije odmazde i obračuna s drugim osobama po čisto osobnim motivima.

Obzirom da je sadašnji nacionalni sastav pripadnika TO usklađen sa činjenicom da se Republika Hrvatska nalazi u sukobu s SR Srbijom i JNA, trebalo bi u narednom periodu utvrditi spremnost pripadnika srpske nacionalnosti da se putem teritorijalne obrane također uključe u obranu grada Rijeke i Republike Hrvatske.

Naime, bila bi sigurno velika pogreška kada bi se „sve građane Rijeke srpske nacionalnosti trpalo u isti petokolonaški koš", jer će se sigurno dobar dio njih staviti na raspolaganje da brane Rijeku i Hrvatsku od agresorske JNA.

ZAKLJUČAK:

Sigurnosna situacija u Rijeci je zadovoljavajuća. S porastom opasnosti od rata i u samom ratu, gradu Rijeci prijetila bi opasnost od dosta jake i organizirane „pete kolone" koja bi

[21] Dodano rukom iznad štampanog teksta (VestaHR).

djelovala slično kao i na drugim područjima Republike Hrvatske. Stoga bi posebno trebalo zaštititi vitalne objekte značajne za normalan život grada i građana Rijeke. Daleko najveći dio stanovnika Rijeke odlučno bi branilo grad od agresorske JNA i eventualnih drugih agresora.

Dosadašnja iskustva pokazuju da bi se grad napadao i iz zraka i s mora, i da bi to sigurno izazvalo velika razaranja i znatne žrtve kod branilaca grada i kod stanovništva, ali bi visok moral naših ljudi sigurno na kraju pobijedio tehnički nadmoćnijeg agresora (JNA).

27.08.91

ŠR

Zahtjev Ministarstva obrane RH od 27. kolovoza 1991.

Republika Hrvatska
Ministarstvo obrane
Zagreb, Opatička 11
Klasa: Pov. 803-02/91-03/01
Urbroj: 512-06-02-91-2

Narodna obrana
Službena tajna
Povjerljivo

Zagreb, 27.8.1991.

– Štabu teritorijalne obrane

svima

– Međuopćinskom centru za obavješćivanje

Rijeka

Popuna RJ TO, traži se.

Odmah izvršiti popunu RJ TO ljudstvom i materijalnim sredstvima do popune formacije RJ. To morate pripremiti na način da se njihova mobilizacija može izvršiti u predviđenim vremenima i ranije određenim prioritetima. O izvršenim pripremama u svezi RJ TO dužni ste nas pismeno izvjestiti na telefex broj 41/336-812.

M i n i s t a r

Luka Bebić

Primljeno *29.08.* 19 *91* u *13:10* sati
Odradio _____ 19 ___ u _____ sati
Dostavljeno ____ 19 ___ u _____ sati
_____ _____
_____ _____
R-414 _____
_____ _____
_____ _____
_____
Potpis
(*vlastoručni potpis*)[22]

Republika Hrvatska
O P Ć I N A R I J E K A
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
Pov broj *149-2*
Dne *01.09.* 19 *91* god[23]

Primio: U 16:30 SATI
Izvještaj poslan 30.08.91 u 12:30 h $\check{S}\mathcal{R}$ $^{a}/_{a}$[24]

[22] Pečat na dokumentu (VestaHR).
[23] Pečat na dokumentu (VestaHR).
[24] Rukom pisane zabilješke na dokumentu (VestaHR).

Izvješće Ministarstvu obrane RH od 29. kolovoza 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA RIJEKA
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
Pov. broj: 149-1/ 91
Rijeka, 29.08.1991. god.

NARODNA OBRANA
SLUŽBENA TAJNA
POVJERLJIVO

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
ZAGREB
OPATIČKA 1

URUČITI: šifrirano telefaxon br. 041/ 336-812.

Temeljem Vašeg zahtjeva klasa: pov. 803-02/91-03/01 Ur Broj: 512-06-02-91-2 od 27.08 1991. g., kojeg smo primili 29.08 1991.g. u 16:30 sati, podnosimo slijedeći

I Z V J E Š T A J

1. Ratne jedinice TO u ljudstvu popunjene 94.15 %
2. Intendantskom opremom zaduženo 73 % ljudstva /SMB/
3. Za početnu fazu djelovanja neophodno je da se iz republičkih zaliha odobri nužna količina oružja i municije.

ZAPOVJEDNIK RATNOG ŠTABA TO

(*vlastoručni potpis*)

ŠIME RADULIĆ[25]

[25] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

Popis potrebne municije od 31. kolovoza 1991.

UKUPNO POTREBNA MUNICIJA
ZA SVE JEDINICE (prema prilozima)

vrsta			**UKUPNO KOM**
1. Metak 7,65mm (4.500 + 150 x 5 + 375 + 875 x 2)			**7.375**
2. - " - 7,62 mm $^{p}/_{a}$ (4.200 x 5 + 520 + 240 + 166 x 2 + 120 x 3 + 120 x 3)			**22.800**
3. - " - 7,62 mm (11.250 + 144.626 x 5 + 6.300 + 19.500 + 26.500 x 2 + 3.000 x 2 + 19.800 x 3 +24.000 x 3)			**1.007.280**
4. - " - za snajpersku pušku (7.250 x 5 + 2.000 + 500 x 2)			**39.250**
5. Mine za Mb 60 mm (900 x 5 + 300)			**4.800**
6. Mine za Mb 82 mm (900 x 5)			**4.500**
7. Mine za ručne bacače (360 + 20x3 + 20x3)			**480**
8. Mine 82 mm za bestrzajne topove (20 x 5)			**100**
9. Raketa 90 mm (za Osu) (320 x 5 + 20)			**1.680**
10. PA municija			
– metak 20 mm zrno TZ (4.000 x 3)	**12.000**	40 mm (2.000 x 3)	**6.000**
– metak 20 mm zrno TZGS (8.000 x 3)	**24.000**	40 mm (4.000 x 3)	**12.000**
– metak 20 mm zrno PZ (4.000 x 3)	**12.000**	40 mm (2.000 x 3)	**6.000**
11. Metak 7,9 mm (75.000)			**75.000**

Predano sekretarijatu NO 31.8.91

– sastav 7 % : 93 %

Popis potrebnog naoružanja od 31. kolovoza 1991.

UKUPNO POTREBNO NAORUŽANJE
ZA SVE JEDINICE (prema prilozima).

	UKUPNO KOM
1. Pištolj automatski (30 + 1 x 5+ 3 + 7 x 2)	**52**
2. Pištolj obični (97 x 5 + 13 + 6 + 4 x 2 + 3 x 3 + 3 x 3)	**530**
3. Puške automatske (30 + 151 x 5 + 63 + 18 + 56 x 2 + 12x 2 + 1x3 + 14x3)	**1.104**
4. - " - poluautomatske (136 x 5 + 27 + 51 + 22 x 2 + 37 x 3 + 63 x 3)	**2.002**
5. - " - 7,9 mm (1.930)	**1.930**
6. - " - Snajperske (29 x 5 + 8 + 2 x 2)	**157**
7. Puškomitraljezi (30 x 5 + 6 + 2 2 + 2 x 3 + 2 x 3)	**172**
8. Mitraljezi (3 x 5)	**15**
9. Minobacači 60 mm (6 x 5+2)	**32**
10. - " - 82 mm (6 x 5)	**30**
11. Ručni bacači (36 + 2 x 3 + 2 x 3)	**48**
12. Bestrzajni topovi (2 x 5)	**10**
13. Bacači „ZOLJE“ (30 x 5 + 2)	**152**
14. - " - „OSE“ (32 x 5 + 2)	**162**
15. Puškomitraljezi 7,9 mm (36)	**36**

Predano sekretarijatu NO 31.8.91

Dopis Kriznog štaba riječko-goranske regije od 27. kolovoza 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
KRIZNI ŠTAB RIJEČKO-GORANSKE REGIJE
Rijeka, 27. 08. 1991. godine

STROGO POVJERLJIVO
Broj _ _ _ 2 br. ev. _10_

KRIZNOM ŠTABU OPĆINE RIJEKA

Razmatrajući vaš prijedlog od 26. kolovoza 1991. godine i dogovora na sastanku u vašem štabu 26. kolovoza 1991. godine odlučili smo:

1. Prihvaćamo prijedlog da se gospodin Radulić Šime imenuje za zapovjednika Teritorijalne obrane Općine Rijeka.

2. Prihvaćamo koncept do sada organizirane (pročišćene) snage Teritorijalne obrane Općine Rijeka, s tim što treba hitno pripremiti za formiranje još dva bataljona TO na bazi ljudstva iz brigade TO i ostalih vojnih obveznika.

Naknadno ćemo razmotriti potrebu za formiranjem novih sastava TO.

3. Dužni ste predložiti osobu za zapovjednika kriznog štaba Općine, pošto gospodin Radulić Šime ne može biti imenovan za dvije značajne i odgovorne funkcije.

4. Ovaj Štab ne imenuje zapovjednika štaba narodne zaštite, ali smo suglasni da za zapovjednika štaba narodne zaštite imenujete gospodina Jedžut Lovra i uključite ga u rad kriznog štaba općine.

Predsjednik

ing. Mile Biondić

(*vlastoručni potpis*)

Analiza smotriranja jedinica TO općine Rijeka od 9. do 12. rujna 1991.

R E P U B L I K A H R V A T S K A
OPĆINA RIJEKA

ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE

A N A L I Z A

smotriranja jedinica TO općine Rijeka u periodu od
9. IX 1991. do 12. IX 1991. u rajonu „L. Kukanić“

1. Plan pozivanja jedinica po danima

09.09.1991. god.
– 1. bTO
– Prdč TO
– Zšč TO
– 1. i 2. OZPD

10.09.1991. god.
– 2. bTO + 50% PdčTO

11.09.1991. god.
– 3. bTO + 50% PdčTO

12.09.1991. god.
– 4. bTO + 50% PdčTO

2. O D A Z I V

09.09.1991. god.

1. bTO	pozvano	362	odazvano	323	nije se odazvalo	39 v/o
	neuručenih poziva	80	odaziv	89,2 %		
PdčTO	pozvano	96	odazvano	84	nije se odazvalo	12 v/o
	neuručenih poziva	19	odaziv	87,5 %		
ZčTO	pozvano	29	odazvano	18	nije se odazvalo	11 v/o
	neuručenih poziva	3	odaziv	62,0 %		
1. i 2. OZPD	pozvano	101	odazvano	91	nije se odazvalo	10 v/o
	neuručenih poziva	17	odaziv	90,0 %		

10.09.1991. god.

2. bTO	pozvano	248	odazvano	238	nije se odazvalo	10 v/o
	neuručenih poziva	84	odaziv	96,0 %		

11.09.1991. god.

3. bTO	pozvano	283	odazvano	261	nije se odazvalo	22 v/o
	neuručenih poziva	88	odaziv	92,0 %		

11.09.1991. god.

4. bTO	pozvano	274	odazvano	208	nije se odazvalo	66 v/o
	neuručenih poziva	77	odaziv	76,0 %		

3. Realizacija smotriranja jedinica TO općine Rijeka

Smotriranje jedinica TO općine Rijeka vršilo se prema planu rada i obuke za te dane.

U toku smotriranja bilo je planirano da se realiziraju slijedeće teme:

T – Prihvat v/o i formiranje osnovnih jedinica
T – Sastanak vojnog kolektiva
T – Zaduživanje v/o s naoružanjem
T – Streljačko naoružanje
T – Kretanje na bojištu i korištenje zaklona
T – Obezbjeđenje objekata i ljudstva
T – Analiza obuke, rada i otpuštanje v/o sa obuke.

Cilj koji se želio postići obradom navedenih tema bio je slijedeći:

– sagledati popunjenost jedinica sa časnicima i vojnicima,
– sagledati opremljenost jedinica sa vojnom opremom,
– podijeliti v/o oznake za TO i prvi zavoj,
– obnoviti ranije stečena znanja u radu s pješadijskim naoružanjem, o kretanju na bojištu i o pravilnom korištenju prirodnih i vještačkih zaklona,
– obnoviti ranije stečena znanja o organizaciji obezbjeđenja objekata i ljudstva.

Na dan obuke v/o su došli na VV u civilu, a za rad sa naoružanjem dobiven je mali broj streljačkog naoružanja. Zbog navedenih razloga izvršena je redukcija plana smotriranja jedinica TO.

Izostavljene su teme:

T – Kretanje na bojištu,
T – Obezbjeđenje objekata i ljudstva.

Osim izostavljenih tema, ostale teme su realizirane. Priprema starješina za realizaciju planiranih tema nije bila. Radi lakšeg snalaženja starješina u realizaciji planiranih aktivnosti, za svaku temu i za svakog starješinu pripremljeni su podsjetnici.

Zalaganje i disciplina vojnika i starješina u toku smotriranja jedinica TO Rijeka bila je dobra.

Cilj koji je bio postavljen smotriranjem postignut je u većem dijelu.

4. Zapažanja i problemi

– Veliki broj v/o koji se nisu odazvali na VV.
(neuručeni pozivi zbog nepoznate adrese i neki zbog toga što nisu htjeli primiti poziv),

– Nepopunjenost jedinica sa starješinama i vojničkim sastavom
(posebno sa starješinskim sastavom),

– Dobar broj vojnika bez vojne opreme,

– Dio vojnih obveznika iznosi odbojan stav prema SMB uniformi
(dio zbog političkih razloga, a veći dio zbog opasnosti da ne bude napadnut prilikom kretanja od kuće do mob. zborišta),

– Oznake na kapama nekvalitetno izrađene i otpadaju
(od plastičnog materijala),

– U bataljonima nema doktora, a sanitetska odjeljenja nisu popunjena,

– Liječnik koji je specijaliziran za rad sa barokomorom nedostaje u odredima za podvodna djelovanja,

– Potrebno je izdati nove vojne knjižice za sve vojne obveznike zbog starosti slika u njima i mogućnosti identifikacije na mob. zborištima,

– Izraditi formacijske spiskove po osnovnim jedinicama, pa i po vodovima,

– U pozivima za vojnu vježbu vojnim obveznicima je napisano samo da ponesu uniformu što nije bilo u duhu zamisli za vježbu.

Z a p o v j e d n i k

(*vlastoručni potpis*)

Radulić Šime

Obavještajna djelatnost Ratnog štaba TO

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Sukladno sa zadacima zapovjedništva i riječke brigade, izradio sam plan prikupljanja obavještajnih podataka i organizirao obavještajnu mrežu u zoni odgovornosti. Obavještajni podaci prikupljali su se od raznih izvora: prvenstveno vlastitih snaga – postrojbi raspoređenih u blokadi oko vojnih objekata, izviđača i patrola, zatim policije, Centra za obavješćivanje te obavještajnih i osmatračkih punktova, mjesnih zajednica, građana, prebjega iz JNA itd.

Ljubomir Mičetić, pomoćnik zapovjednika za obavještajne poslove

Često se po informacije i podatke odlazilo simpatizerima u „vojne" nebodere, obiteljste kuće i stanove u blizini vojnih objekata, ali i u poduzeća, te na teren zbog direktnog izviđanja u bližu i dalju okolicu. Za primjere navest ću obiteljsku kuću u neposrednoj blizini stražarskog mjesta skladišta na Pulcu, stan na Kozali uz vojne nebodere, stan u vojnom neboderu na Vojaku / Krimeji, susreti s izvorima podataka u Mjesnoj zajednici Klana, Tvornici papira, Pomorskoj (obalnoj) stanici Rijeka-Radio na Sv. Kuzmu, Brodogradilištu Kraljevica, građevinskoj veleprodaji u Čavlima itd., ali i nepoznatim dobronamjernim građanima našeg grada i šire, primjerice, iz Pule i ilirske Bistrice. Iz vojnog stana na Krimeji izašao sam s podacima o kasarni Trsat s planom i rasporedom obrane, brojnosti, rasporedom i stanjem posade, te brojnosti i opremljenosti oružjem, oruđima i opremom, a na stubištu nebodera susreo sam (ja u civilu!) dvojicu vojnih policajaca – i tog mi trena nije baš bilo svejedno!

U samom početku, policija i Centar za obavješćivanje, prezentirali su zatečenu početnu situaciju, a dalje su nas svakodnevno informirali o novim saznanjima. Kontakt u MUP-u bio je Svetozar Vukelić, a kasnije i drugi operativci. Prema potrebi i situaciji časnik Kolić i ja dolazili smo u PU Rijeka s ciljem razmjene obavještajnih i sigurnosnih podataka. Takve

kontakte održavali smo do odlaska JNA iz Rijeke. Često se to odvijalo u gluho doba noći kada je grad spavao, a ulice bile sablasno prazne i puste.

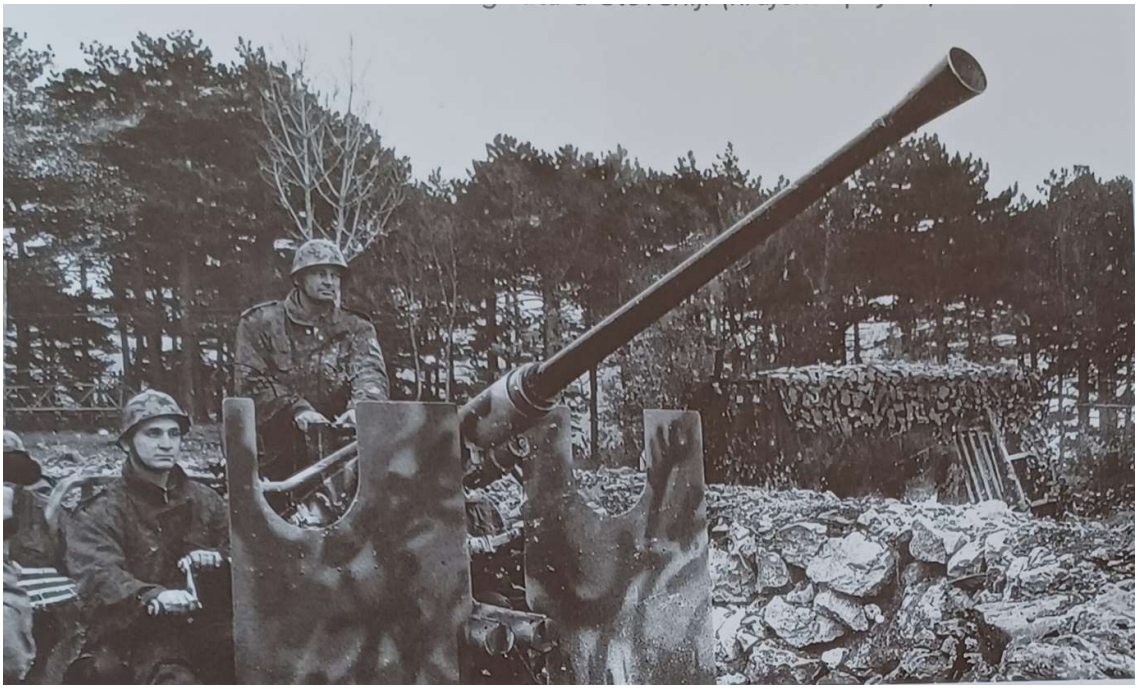

Jedan od položaja PZO Ratnog štaba TO u okolici grada

Nekoliko osobnih zapažanja i doživljaja ostat će mi uvijek u sjećanju. Brojne noći probdio sam u podzemnim prostorijama Guvernerove palače u radnom prostoru Centra za obavješćivanje, gdje su se svakog trenutka slijevale vrlo zanimljive i dragocjene informacije. Dolasci u park Guvernerove palače bili su posebni zbog prilaza prikrivenom ulazu u tadašnji Centar 985. Prilaz je bio gotovo skriven moćnim kamenim spomenicima (lapidarij Pomorskog i povijesnog muzeja), a na vratima se specifično zvonilo tako da su ljudi unutra točno znali tko dolazi. Načinom zvonjave identificirao sam se prije ulaska u prazan betonski prostor nalik bunkeru. A iza sljedećih masivnih vrata bila je prava radna atmosfera: istovremeni pozivi na više telefona, međusobni razgovori i dogovori, često i savjeti operativaca, evidentiranje mnoštva podataka i ucrtavanje brojnih simbola na karti Rijeke i cijele regije pa i Republike Hrvatske. I sve to kontrolira, savjetuje i usmjerava postupke načelnik Centra za obavješćivanje i uzbunjivanje Andrija Paravić.

Preko Centra za obavješćivanje dogovoreno je nekoliko susreta s potencijalnim informatorima. Na takve sastanke odlazio sam u civilu i različitim automobilima riječkih registracija, a u vlasništvu riječkih firmi koje su nam ih ustupile na raspolaganje. To su bili uobičajeni golfovi, stojadini ili kadeti.

Pula je bila vrlo zanimljiva, jer su s vojnog dijela aerodroma svakodnevno polijetali i prelijetali Rijeku naoružani avioni da bi raketirali određene gradove ili dijelove fronta u unutrašnjosti Hrvatske. Naravno, postojala je realna pretpostavka da jednoga dana istresu svoj smrtonosni teret na jedan ili više objekata u našem gradu. Najugroženije su bile tvornice koje su tada proizvodile oružje i municiju, zatim Brodogradilište 3. maj, Torpedo, Brodogradilište Kraljevica, Krčki most, rafinerije nafte u Urinju i na Mlaci, DINA

na Krku, industrijska zona Kukuljanovo itd. Također, napadom na centar grada, mogli su prouzročiti brojne civilne žrtve i izazvati opću paniku.

Istodobno, bilo je i sporadičnih i neprovjerenih informacija o prisustvu dijela specijalnih snaga niških „Crvenih beretki". Dakle, trebalo je otići do Pule. Prva polazna prepreka – policijska blokada na Kantridi i uobičajena pitanja: osobni i vozački dokumenti, propusnica za izlazak iz grada, gdje, zašto, povratak? I na kraju došli smo do pitanja o oružju kojega sam imao. Uz izmišljene odgovore, prolazím blokadu, i onda ponovne kontrole u Labinu i na ulasku u Pulu.

Konačno se sastajem s nepoznatim informatorom na terasi kafića jedne benzinske postaje. Prilikom noćnog povratka opet iste blokade i opet moji lažni odgovori, ali ispravna dokumentacija omogućava mi „normalan" povratak. Slične situacije utvrđivanja informacija imao sam još dva puta i uvijek dobivao nove i svježe podatke s vojnog aerodroma. Podaci koje sam prikupio bili su vrijedni, a koristio ih je i načelnik Centra za obavješćivanje Andrija Paravić, koji na osnovu njih nije objavljivao zračne uzbune u Rijeci prilikom brojnih budućih preleta naoružanih neprijateljskih aviona. Izuzetak je uzbuna prilikom zračnog napada na Rafineriju Urinj i/ili Brodogradilište Kraljevica (raketna topovnjača u izgradnji). Ali i tada su jugo napadači bili ometani od naše PZO – protuzračne obrane (kasnije: Samostalni puk PZO) smještene iznad Termoelektrane Urinj, te su u iznenadnom skretanju i bijegu prema Škrljevu i Industrijskoj zoni Kukuljanovo istresli svoje rakete, ali srećom bez posebnog efekta i bez civilnih žrtava.

Pripadnici JNA u kasarnama u Rijeci

Od posebnog interesa bili su i susreti s informatorom iz Ilirske Bistrice. Prvi susret bio je na parkiralištu „Mini" motela na mjestu današnjih bazena na Kantridi, a sljedeći ispred glavnog željezničkog kolodvora u Rijeci. Mlađi muškarac uvijek je zahtijevao da se provezemo gradom, često mijenjajući pravce i brzinu vožnje, preko Zameta i Krnjeva, a zatim preko Potoka i Rastočina do Kozale. Tek tada smo stali i sjeli u jedan od „sigurnih" kafića, te mi je dostavio podatke koji su se odnosili na Čadov 13. korpus koji se nakon kratkog desetodnevnog rata u Sloveniji (krajem lipnja i početkom srpnja 1991) povlačio prema Rijeci. Korpus je u svom maršu zastao u širem rajonu Ilirske Bistrice. Naravno,

određene podatke imali smo i ranije, a konačnu sliku dobili smo kada je neprijatelj stigao do Klane i čekao evakuaciju za Crnu Goru

Takvih je susreta bilo skoro svakodnevno, a najčešće su se odnosili na kasarne Trsat i Katarinu, ali i neke druge objekte, npr, aerodrom Željava kod Bihaća ispod Ličke Plješivice.

No bilo je i neuspjelih susreta, primjerice, u Crikvenici s informatorom koji je mislio da zna puno toga, a u stvari nije bilo tako.

Također, prema dojavi, došao sam u Brod na Kupi zbog susreta s oficirom JNA, prebjegom iz Slovenije, ali on se nije pojavio.

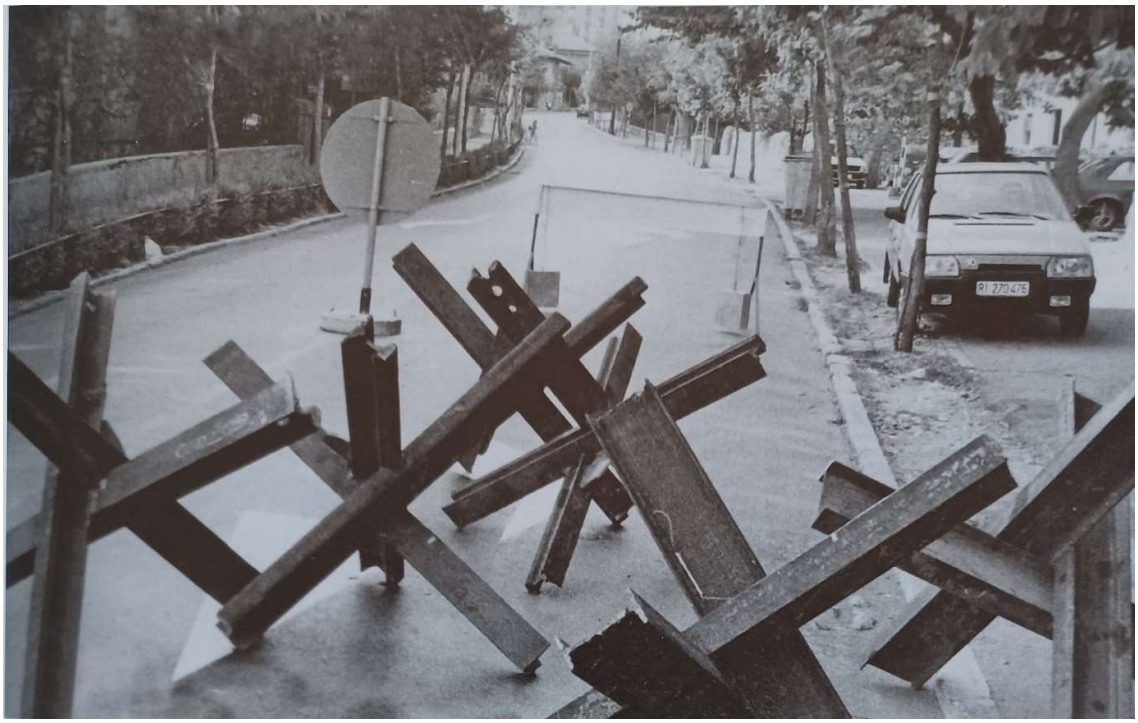

Ježevi u Ulici Slavka Krautzeka (kasarna Trsat)

Inženjerija i zaprečivanje

Kod priprema za obranu Rijeke u ovom segmentu mora se spomenuti nemjerljiv doprinos tadašnjih riječkih poduzeća: 3. maj, Metalogradnja, Metis, Viktor Lenac, Vulkan, Brodomaterijal, Bimont, Brodogradilište Kraljevica uz čiju je pomoć u vrlo kratkom roku izrađeno gotovo 440 komada ježeva.

Također se mora napomenuti da su u tadašnjim građevinskim poduzećima Konstruktor, Rijekacesta, Primorje, Jadran i Hidroelektra formirane grupe za zaprečivanje s djelatnicima građevinske struke te pripremljeno 45 teških vozila (kiperi) za eventualne iznenadne situacije. Također su u poduzećima 3. maj, Viktor Lenac, Čistoća i Metis bila spremna vozila s dizalicama u slučaju potrebe premještanja ježeva.

Samo izvođenje akcije zaprečivanja ne bi bilo moguće izvesti u tako kratkom vremenu da nije bilo angažiranja cijelog Ratnog štaba TO koji je svojim kontaktima i uz pomoć Kriznog štaba dolazio do potrebnih osoba koje su osobnim angažiranjem doprinijele ispunjenju osnovne zadaće. Ne mogu se zaobići ni ostali koji su kroz odrede civilne zaštite, lovačka društva i ostale vidove doprinijeli da postavljene prepreke budu čuvane i da cijelo vrijeme budu u funkciji.

Trinaesti korpus koji je bio smješten na širem području grada Rijeke bio je raspoređen u nekoliko vojarni i to u Klani, na Pulcu, Katarini, Trsatu, u Dragi i na Grobniku, a te su lokacije bile predviđene da se na njima izvede zaprečivanje i blokiranje snage JNA. Inženjerijska postrojba pri Ratnom štabu TO sačinila je planove postavljanja zapreka za sprečavanje izlaska vojske JNA iz i u vojarne u ulicama u njihovoj blizini, kao i na lokacijama u gradu i širem gradskom području koje su pogodne za tu vrstu aktivnosti.

No tada je prvenstveni problem bio manjak vremena i resursa kako bi efekti izvršenog bili u pravoj funkciji. Kako se nije znao razvoj događaja, korištena su sve trenutno raspoloživa sredstva koja će poslužiti svrsi dok se ne proizvedu čelični ježevi koji su dani na izradu u mnoge pogone gdje su ih mogli izraditi i pritom imali odgovarajući materijal. Treba naglasiti da je u akciji izrade ježeva dio poduzeća radio i noću kako bi što prije došli do potrebnog broja zapreka. Da bi se to vrijeme premostilo, iz pojedinih riječkih poduzeća prikupljale su se raspoložive stvari koje su se mogle odmah rasporediti na odabrane lokacije. Tako su iz pogona Viktora Lenca odmah postavljene čelične baje ispunjene otpadnim strugotinama željeza teške nekoliko tona u Ulici desetorice strijeljanih neposredno ispod ulaza u vojarnu Trsat. Inženjerci su bili svjesni da to i nije neka naročita prepreka pa su ih povezali čeličnim sajlama kako bi u danom trenutku mogle poslužiti svrsi. Čim su proizvedeni prvi ježevi ove prepreke su nadopunjavane i poprimale su oblik pravovaljan za potpuno djelovanje.

Dio priprema na zaprečivanju izvršene su (za mogućnost povratka jedinica 13. korpusa nakon rata u Sloveniji) i na Petrolejskoj cesti (Klana) postavljanjem betonskih blokova ustupljenih iz Luke i 3. maja. I ove su prepreke odmah nadopunjavane s pristiglim ježevima, no nisu stavljene u funkciju i stanje pripravnosti do kraja jer je naredba povučena, a korpus se bez problema vratio u Rijeku.

Sjećanje Zdravka Turka

Po pozivu, 15. lipnja 1991 javljam se na sastanak u prostorijama MUP-a kojim je rukovodio Josip Kukuljan. Tom prilikom iznesene su nam informacije koje nisu bile

općepoznate, a to je da su mogući sukobi sa snagama 13. korpusa JNA i da se stoga formira Vojno-operativni štab PU Rijeka.

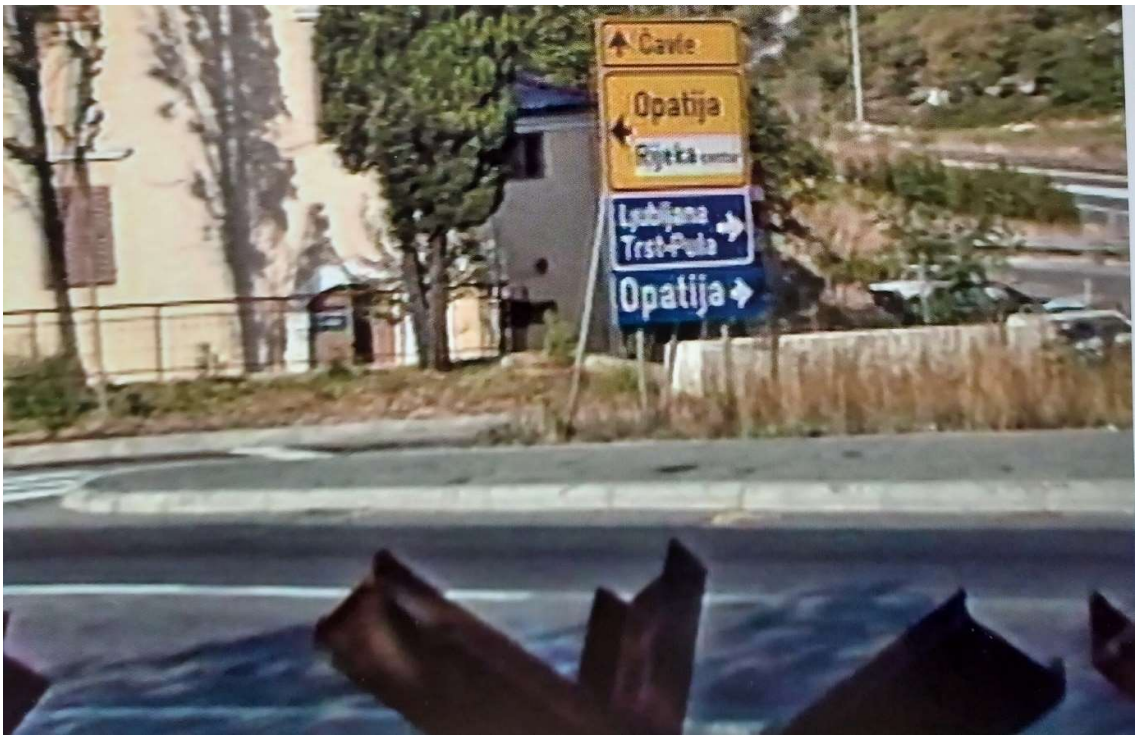

Zapreke na prometnicama prigrada Rijeke

Ježevi za blokadu prometnica

U zapovjedništvo Ratnog štaba TO Općine Rijeka, sa zapovjednikom Šimom Radulićem, u čijem sam sastavu kao načelnik inženjerije, dolazim 28 kolovoza 1991. Tada sam imao 44 godine (rođen sam 10. travnja 1947.) oženjen, otac dvoje djece i stalno zaposlen u Rijekaprojektu na mjestu odgovornog projektanta složenih projekata, ali ni u jednom trenutku nisam dovodio u pitanje moju odluku da se uključim u obranu Rijeke.

Prepreke u blizini kasarne Trsat

Prepreke u blizini kasarne Trsat, kod igrališta NK Orijent

Ratni štab je radio u tajnosti, a od aktivnosti po pitanu inženjerije u kojima sam sudjelovao u to vrijeme bile su izrade fizičkih blokada (ježeva) za čiju smo izradu pripremili nacrte i dostavljali ih na teren te ne formiranju inženjerijskih vodova na osnovu kartona i spiskova koji su bili u posjedu bivše TO.

Odmah po formiranju radi se na ustrojstvu triju inženjerijskih vodova od ljudi koji su nekad bili u sastavu TO. Tada je zamjenik načelnika inženjerije bio Branko Jeličić, jedno vrijeme bio je prisutan i Andrija Hlastec. Zapovjednici pojedinih vodova bili su Kazimir Piršić, Zoran Tuhtan, Pero Mage i Mario Bašić.

Primarna zadaća inženjerije bila je izrada prepreka (čelični ježevi i betonski blokovi) i njihovo postavljanje na pojedinim lokacijama prema Planu zaprečivanja komunikacija i vojnih objekata koji je izrađen u Ratnom štabu. Nakon eksplozija u skladištima na Pulcu i Grobniku uslijedilo je raščišćavanje tih lokaliteta od preostalih minsko-eksplozivnih sredstava te razminiranje i pregled terena u i oko napuštenih vojarni. Tada se spašavalo sve što se moglo upotrijebiti i poslužiti za obranu, naročito oružje, municija i eksplozivi koji su ostali na terenu nakon eksplozija.

Pulac i Katarina nakon eksplozije skladišta i ćišćenja terena

Nažalost, prilikom tih radnji došlo je do ranjavanja vojnika kod ukrcaja minsko-eksplozivnih sredstava kada je eksplodirala ručna kumulativna mina. Posebno je bila kompliciranа i teška pretrage terena u zonama napuštenih vojarni gdje smo pronalazili postavljene protupješadijske mine.

Načelnik inženjerije sa suradnicima na Pulcu

Jedan od najopasnijih trenutaka koji mi se posebno urezao u sjećanje bilo je podizanje betonske ploče stropa skladišta na Pulcu koja je prilikom rušenja pala na složene sanduke s tromblonskim minama i pritom dobar dio kutija slomila. S terena smo dobivali svakodnevne upite za tu vrstu mina i razmatrali smo mogućnosti kako da dođemo do njih uz minimalni rizik. Trojica vojnika i njihov zapovjednik (čijih se imena ne sjećam), inače zaposlenici Brodogradilišta Kraljevica, donijeli su alate za dizanje koji se koriste u

brodogradnji, te smo zajedno uspjeli podignuti betonsku ploču sa sanduka mina. Radi predostrožnosti su s tog lokaliteta bili udaljeni svi vojnici i to na način da je za njih bilo organizirano bojevo gađanje na vojnom poligonu.

Gledajući s današnje vremenske distance to je bio dosta nerazuman pothvat koji je srećom dobro završio. Nikom ne moram posebno opisivati sreću svih prisutnih u trenutku kada smo uspjeli odvojiti strop od sanduka s granatama. Nažalost, ubrzo nakon toga moja je kosa počela poprimati svjetlije tonove dok vremenom nije u potpunosti postala bijela. Neki tvrde da je to od tog stresa. Moguće. Sljedeći dan spašeni sanduci su utovareni i prevezeni na ratišta diljem Hrvatske.

Saniranje lokaliteta Pulac i Grobnik za postrojbe inženjerije bio je prioritetan zadatak jer se Pulac nalazi u gradskoj zoni pa je lokalno stanovništvo trebalo u potpunosti zaštititi od preostalih minsko eksplozivnih sredstava. Zato su sve krhotine, eksplozivi, oštećena municija izuzimani i prevoženi na Zahum gdje su uništavani pod nadzorom stručnih osoba iz Civilne zaštite. Nažalost, prilikom zadnjeg uništavanja dopremljenih minsko eksplozivnih sredstava poginuo je pripadnik CZ-a.

Za potrebe radova inženjerija je po projektu Rijekaprojekta uz pomoć poduzeća Konstruktor opremila dva oklopljena buldožera i samohotku za uklanjanje mina. Samohotka je po završetku radova na riječkom području otpremljena na ličko ratište.

Pored navedenih jedinica u građevinskim poduzećima Konstruktor, Rijekacesta, Primorje, Jadran i Hidroelektra formirane su pokretne grupe za zaprečivanje (5 puta 50 ljudi) kojima je na raspolaganju bilo 45 teških vozila i dizalice iz 3. maja, Viktora Lenca, Čistoće i Metisa.

Do početka rujna 1991. u GP Konstruktor bila su oklopljena dva buldožera koji su trebali poslužiti za rušenje ograda, raščišćavanje ruševina i za uklanjanje minsko eksplozivnih sredstava. U isto vrijeme u Torpedu izrađen je „Straško“ naoružan topom kalibra 20 mm, a u 3. maju oklopni transporter „Hrvatina“ na šasiji kamiona Čistoće koji je mogao primiti 15 vojnika.

Probir i sortiranje municije na Pulcu

Skladište Pulac nakon eksplozija

Zahum (Grobnik), skladišta nakon eksplozija

Raščišćavanje Pulca

Pulac, sruženi betonski krov skladišta s minama

Pulac, sruženi betonski krov skladišta s minama

Pulac, skladište s minama

Zdravko Turk

Zahum (Grobnik), uništavanje minsko-eksplozivnih sredstava

Fugase u kojima su uništavana minsko-eksplozivna sredstva na Zahumu (Grobnik)

„Hrvatina“

6. SAMOHOTKA M-18 SA POSTAVLJENIM UREĐAJEM ZA UNIŠTAVANJE MINA

M 1:50

POGLED SPREDA

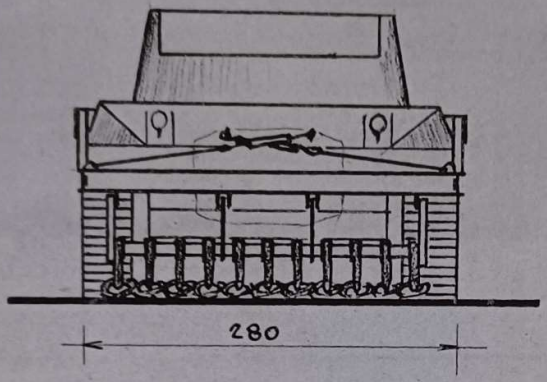

POGLED SA STRANE

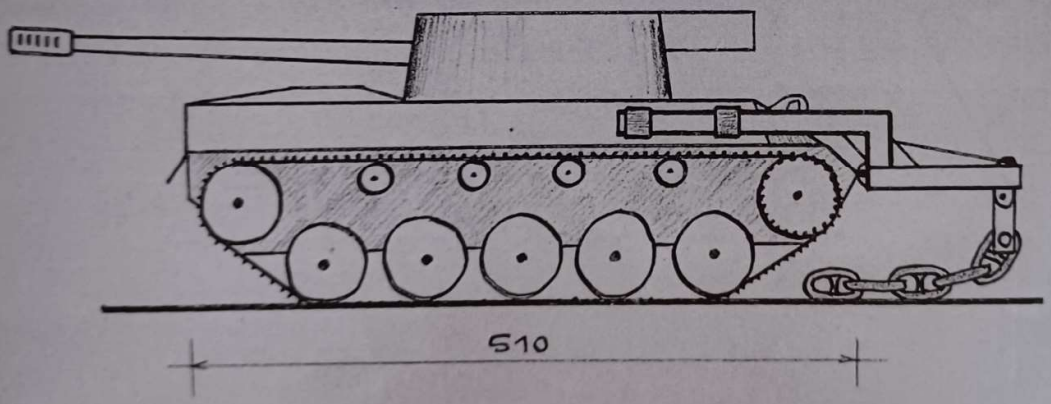

RIJEKAPROJEKT
NISKOGRADNJA

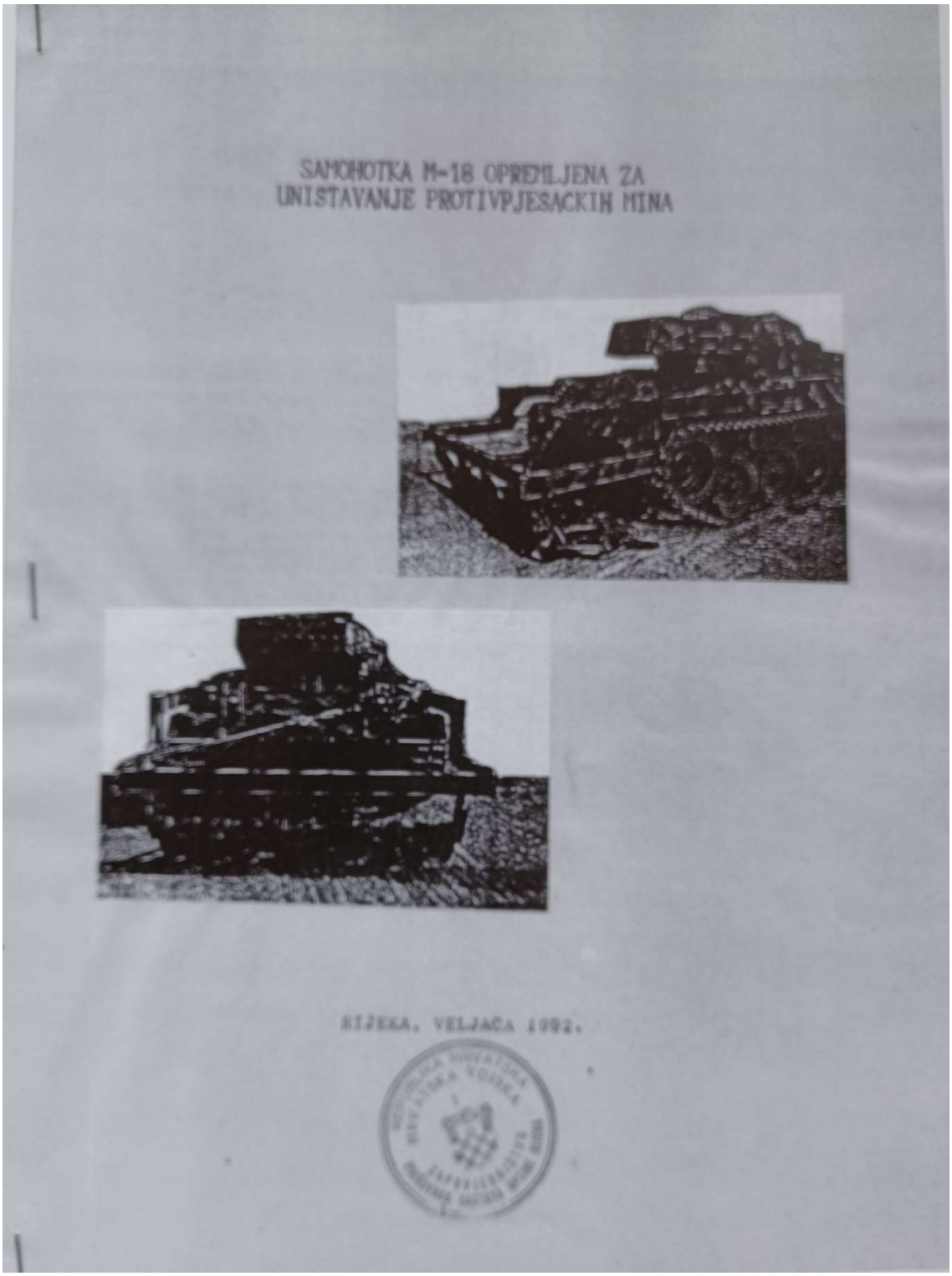

Samohotka M-18 opremljena za uništavanje protiv-pješačkih mina korištena za razminiranje i raščišćavanje na području Zahuma

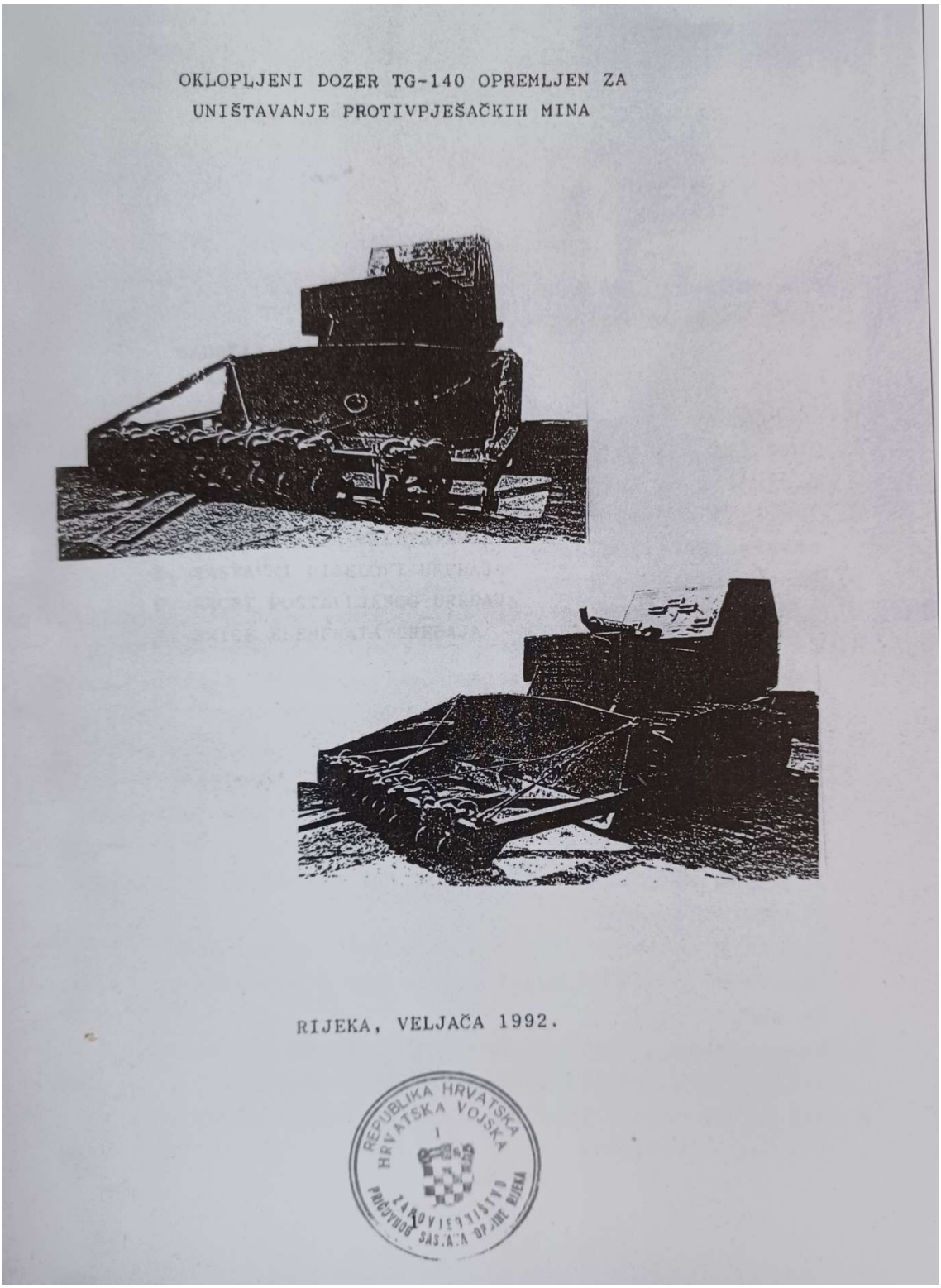

Oklopljeni dozer TG-140 opremljen uređajem za uništavanje mina korišten za razminiranje i raščišćavanje na području Zahuma

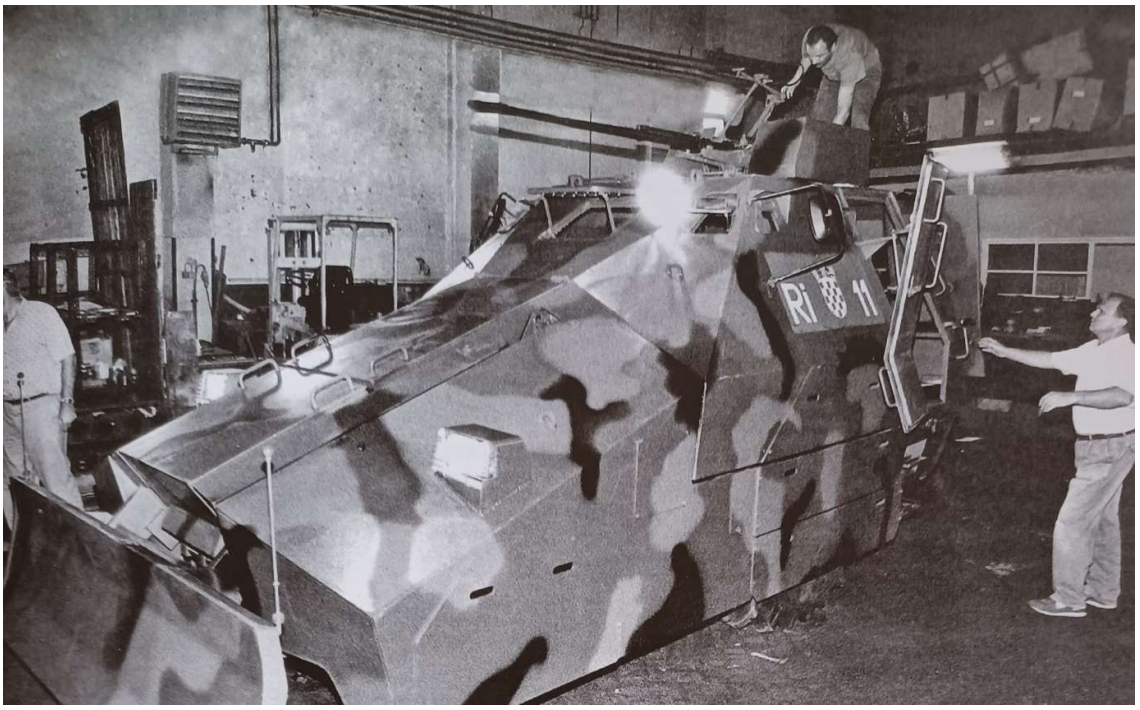

„Straško“

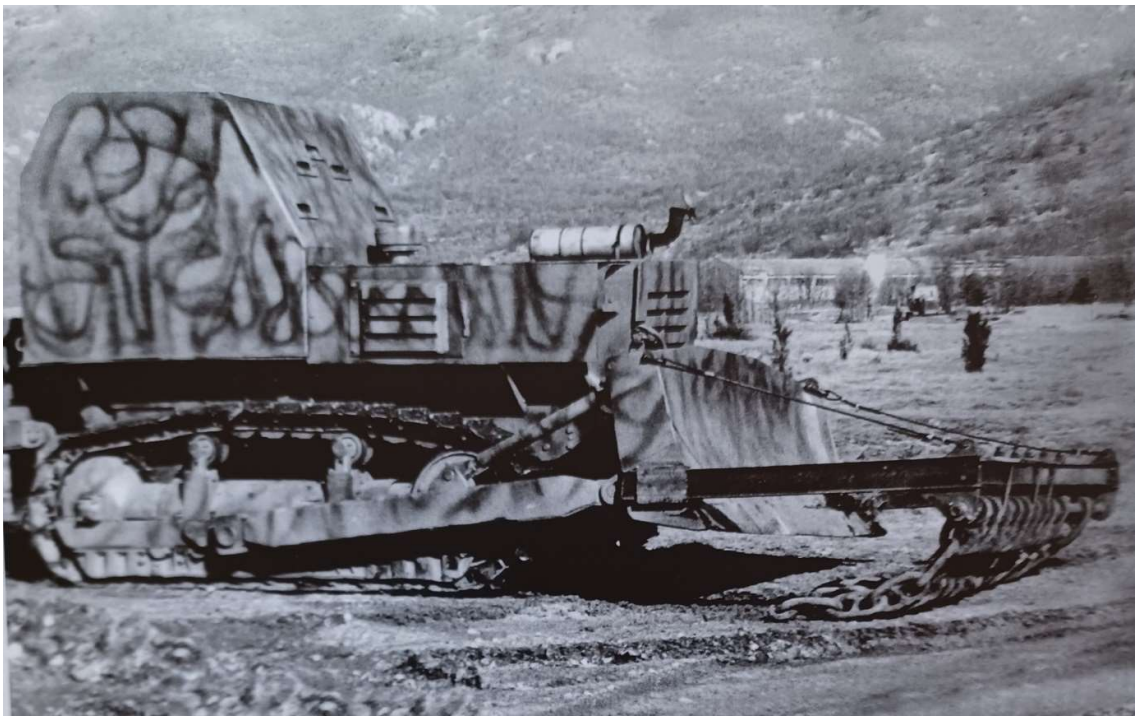

Oklopljeni buldožer za uklanjanje mina

ČETVRTAK, 19. RUJNA 1991.

OBILAZAK POLOŽAJA RIJEČKIH TERITORIJALACA

RIJEKA LOMI NEPRIJATELJA

Riječki teritorijalci na položaju.

RIJEKA – Rijeka je odlučna i jedinstvena u svojoj obrani. Pred očitom prijetnjom koja se pojavila i u obliku ratnih brodova što su blokirali luku, grad se doslovce preko noći naoružao »ježevima« koje su mnogi Riječani već uočili u prolazu. Jedinice Teritorijalne obrane, zajedno sa ostalim snagama, reagirale su vrlo brzo i efikasno: svi prilazi gradu, posebice oni od vitalnog značaja, dobili su pripremljene prepreke od protutenkovskih ježeva i betonskih blokova. One će biti postavljene na prvi znak uzbune, a niti obala nije zaboravljena. Na strateški odabranim lokacijama tu danonoćno dežuraju posade za protuzračnu obranu s tim što se »Hispano«, protuavionski top, može upotrijebiti i za obranu od napada s mora.

Dio učinjenog iz razumljivih se razloga trenutačno ne može objaviti no, u kratkom obilasku dežurnih posada potvrdila se još jedna manje vidljiva, ali zato izuzetno važna činjenica koja postojećem naoružanju daje dodatnu snagu: teritorijalci u svojim akcijama nisu sami. Pomaže im cjelokupno pučanstvo ustupajući u pojedinim slučajevima i osobne kuće, a sve riječke firme dale su svoj puni doprinos. Između ostaloga, u njihovim su pogonima od besplatno ustupljenog materijala radnici dobrovoljno cijelu noć izrađivali »ježeve«. Puno riječi tu nije potrebno, neka slike govore za sebe.

Ježevi smješteni na početku Krautzekove ulice u kojoj se nalazi i trsatska vojarna.

Teški kameni blokovi na Petrolejskoj cesti.

Zapreke kojima bi se u slučaju potrebe blokirao most Svete Ane na Vežici.

Ježevi na Orehovici.

Jadranka CIGOJEVIĆ
Snimio Ivan FABIJAN

Baje napunjene željeznom strugotinom u Ulici desetorice streljanih.

Članak u riječkom Novom Listu, 19.09.1991.[26]

[26] Naslov: RIJEKA LOMI NEPRIJATELJA – Obilazak položaja riječkih teritorijalaca. Text: RIJEKA – Rijeka je odlučna i jedinstvena u svojoj obrani. Pred očitom prijetnjom koja se pojavila i u obliku ratnih brodova što su blokirali luku, grad se doslovce preko noći naoružao „ježevima“ koje su mnogi Riječani već uočili u prolazu. Jedinice

Zapovijed za transportiranje minsko-eksplozivnih sredstava iz bivših skladišta JNA

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 213-01/92-01
UR. BROJ: 1079-01-92-76
Rijeka, 08.02. 1992.

Temeljem već date zapovijesti zapovjednika Zapovjedništva PS HV općine Rijeka, vezane za čišćenje terena i objekata na lokalitetu Zahum od zaostalih minsko-eksplozivnih sredstava

Z A P O V J E D A M

Ekipi pirotehničara na čelu s gospodinom Ugrinom da obavezno prije transportiranja minsko-eksplozivnih sredstava iz vojarni Katarina, Pulac i Draga na Zahum o tome obavijeste dežurnu službu MUP-a Policijska uprava Rijeka na telefon 33-322.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
bojnik Šime Radulić[27]

Dostaviti

1. g. Ugrin
2. Načelnik sigurnosti
S. Načelnik inženjerije
4. Arhiva – ovdje

Teritorijalne obrane, zajedno s ostalim snagama, reagirale su vrlo brzo i efikasno: svi prilazi gradu, posebice oni od vitalnog značaja, dobili su pripremljene prepreke od protutenkovskih „ježeva“ i betonskih blokova. One će biti postavljene na prvi znak uzbune, a niti obala nije zaboravljena. Na strateški odabranim lokacijama tu danonoćno dežuraju posade za protuzračnu obranu s tim što se „Hispano“, protuavionski top, može upotrijebiti i za obranu od napada s mora. Dio učinjenog iz razumljivih se razloga trenutačno ne može objaviti no, u kratkom obilasku dežurnih posada potvrdila se još jedna manje vidljiva ali izuzetno važna činjenica koja postojećem naoružanju daje dodatnu snagu: teritorijalci u svojim akcijama nisu sami. Pomaže im cjelokupno pučanstvo ustupajući u pojedinim slučajevima i osobne kuće, a sve riječke firme dale su svoj puni doprinos. Između ostaloga, u njihovim su pogonima od besplatno ustupljenog materijala radnici dobrovoljno cijelu noć izrađivali „ježeve“. Puno riječi tu nije potrebno ,neka slike govore za sebe. Opisi ispod fotografija: lijevo, od vrha prema dnu: Riječki teitorijalci na položaju; Teški kameni blokovi na Petrolejskoj cesti; Ježevi na Orehovici; desno, od vrha prema dnu: Ježevi smješteni na početku Krautzekove ulice u kojoj se nalazi i trsatska vojarna; Zapreke kojima bi se u slučaj potrebe blokirao most Svete Ane na Vežici; Baje napunjene željeznom strugotinom u Ulici desetorice streljanih. Autor: Jadranka CIGOJEVIĆ. Snimio: Ivan FABIJAN (VestaHR).

[27] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini IZNAD KOJEG JE BROJ 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Ustrojavanje veze za potrebe Ratnog štaba TO Općine Rijeka

Sjećanje Veselka Dike:

Dragovoljno sam se i po pozivu prijavio za potrebe tadašnjeg Ratnog štaba TO Općine Rijeka zapovjedniku Šimi Raduliću i od 1. rujna 1991. do 26. ožujka 1992. godine obnašao dužnost pomoćnika načelnika veze u Ratnom štabu TO Općine Rijeka.

Osim što sam osposobljen u bivšoj JNA za časnika-vezista, više godina sam radio kao brodski radio telegrafist na domaćim i stranim brodovima te kasnije u tvrtki koja se bavila isključivo brodskom elektronikom, komunikacijama i automatizacijom. Smatram da je i to civilno iskustvo pomoglo u zadacima koje sam dobio u nadležnost u HV-u.

Kao načelnik veze Pričuvnog sastava HV-a dobio sam zadatak da stvorim vezu na razini puka. Unutar LAP PZO organizirana je dupla veza (radio i žičana – telefonom), a s raketašima koji su počeli obavljati i dužnosti motritelja povezali smo se radio stanicama, tzv. RUP2, koje smo uglavnom dobili odnosno mobilizirali iz skladišta NO po tvrtkama (Luka, 3. maj, Kvarnerexpress itd.) i VHF ručnim radiostanicama, popularno nazvanim „motorolama" iako je tu bilo svega što se moglo naći (Storno, Kenwood, Iskra itd.).

Povezali smo sve punktove koje smo vremenom osvajali i preuzimali od JNA, tako da smo vojarnu Katarina (gdje je bilo zapovjedništvo pričuvnog sastava HV i zapovjedništvo 101. LAP PZO) povezali čak i sa stanicama s obučenim radiotelegrafistima. Na punktovima gdje su bile postavljene protuzrakoplovne baterije kao u Brodogradilištu 3. maj, Ina Urinj, brdo Sveti križ iznad Brodogradilišta Viktor Lenac, Tvornica dizalica Vulkan, Brodogradilište Kraljevica (Oštro) itd., uglavnom smo imali vezu s RUP-ovkama radiofonijom i VHF radiostanicama („motorole"), uz postojeću telefonsku vezu i gdje je bilo moguće i žičanu vezu uz induktorske telefone. Po uzvisinama oko Rijeke (Učka i sl.) postavljeni su raketaši s raketama „Strijela 2M" koji su također imali VHF vezu prijenosnim ručnim stanicama.

Zbog blizine i čujnosti prema neprijatelju, veze su održavane isključivo uz upotrebu tzv. TKT dokumenata i šifrirano. Kadar vezista u Pričuvnom sastavu HV-a Rijeke (uključujući i 101. LAP PZO) bio je educiran u bivšoj JNA i na visini zadatka. Zapovjednik voda veze u zapovjedništvu PS HV Rijeka bio je Zdravko Kamhi, a u 101. LAP PZO Emil Dika.

Usko smo surađivali s tadašnjim Centrom za obavješćivanje Općine Rijeka, na čelu kojeg je bio Andrija Paravić te smo i od njih dobili dio sredstava veze.

Iako je odlaskom JNA iz Rijeke i okolice, dobiveno nešto oružja i ostalih sredstava, ipak sredstva veze ne samo da nismo dobili već smo pomagali postrojbe na Maslenici i po Velebitu dostavom uglavnom kalema žice PTK i induktorskih telefona jer je tamo ta veza bila najsigurnija

Tijekom rata uspjeli smo dijelom obnoviti i popuniti sredstva veze uglavnom modernijim VHF stanicama i to donacijama firmi (Elektromaterijal, Kvarnerexpress itd.).

Pored kontinuiranog održavanja veza na našem području odlazili smo na edukacije zapovjedništva veze HV u Gospić, a mi smo u vojarni Klana educirali neke postrojbe veze iz Bosne i Hercegovine. Imali smo i predavanja kod specijalaca-ronioca u Kostreni. Pri čuvanju ratnog broda „Kralj Petar Krešimir IV" u Kraljevici osigurati smo kompletnu pokrivenost vezama na području brodogradilišta. Tom prilikom nas je posjetio i inspektor HV general Martin Špegelj.

Kada smo odlučili postaviti naš repetitor na stupu radiotelevizije na Učki postavili smo i nekoliko lažnih maketa, zbog mogućeg raketiranja. Nakon što su se na stup popeli vezisti Anđelko Badurina – Maslina i Anton Gavranić ustanovili su da repetitor JNA, koja tada

već više mjeseci nije bila na našem području, još uvijek uredno radi i na taj način omogućava JNA da pokriva radio vezom čitav kraj i istru. Odmah je naređeno, jednostavno rečeno: „Reži napajanje!“ i njihova veza je bila onemogućena.

Sada mogu zaključiti da je bez obzira na manjak sredstava veze i uvjeta, nemogućnost njihove nabave, zahvaljujući kadru vezista koje smo imali, veza funkcionirala najbolje moguće, te nije zabilježeno da je veza ikada zakazala, čak naprotiv.

Da sam mogao tada nešto promijeniti, smatram da smo trebali imati veće ovlasti za preuzimanje sredstava veze koja su često ležala u nekim skladištima, te smo ponekad morali raznim referentima zaprijetiti: „Ili šalji to danas na Katarinu ili sutra dolazi mobilizacijski poziv za tebe i sredstva“. Ne treba govoriti da su zapakirana nova sredstva drugi dan stigla kod nas na Katarinu.

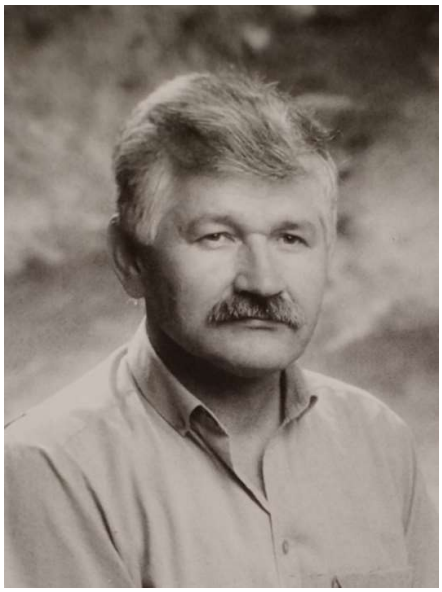

Veselko Dika

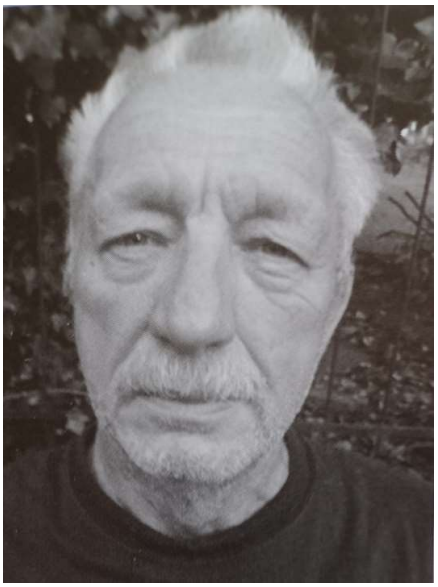

Boris Detan

Protuzračna obrana

Koncem rujna 1991. u Ratnom štabu Teritorijalne obrane održan je sastanak na kojem su prisustvovali: Šime Radulić, Igor Štrucelj, Silvano Kljun, Janko Povše, Ivan Breš, Emil Dika, S. Belavić i Zvonko Lulić, a raspravljalo se o reorganizaciji radničkih baterija PZO. Zaključeno je da se zbog racionalnije potrebe i korištenja PZO na širem području riječko-goranske regije, radničke baterije PZO objedinjuju u jedinstvenu jedinicu i preimenuju u 101. lap PZO (laki artiljerijski puk PZO). (Prilog na strani 115).

Zapovjedništvo i dio pripadnika 101. lap PZO na Katarini 27. studenoga 1991.

PZO topovi Bofors 40/1 na položaju

Prijedlog zapovjedniku Operativne zone za formiranje puka PZO

400/269-28

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIČUVNI SASTAV HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA
Ur. broj: *19-4*
Rijeka, 19.11.1991..

ZAPOVJEDNIKU OPERATIVNE
ZONE RIJEKA

Temeljem potrebe za novom organizacijom sustava protuzračne obrane Rijeke

predlažem

da se izvrši popuna postojećih baterija sredstvima iz vojarne „Draga“ kako slijedi:

– Bat. 20/1 5327 „INA“ sa 4 topa 20/1;
– Bat. 20/1 4487 „3.Maj“ sa 5 topova 20/1;
– 128. Br. ZNG sa 2 topa 20/1;

U svezi zaštite zračnog prostora, vatreni položaji PZO posjeli bi se u rajonu:

– „Kraljevica - Oštro“ – bat. TBK – 8 topova 40/1;
– „Urinj - Perovići“ – bat. „INA“ – 8 topova 20/1;
– „Vrh Martinšćica“ – vod „Lenac“ – 4 topa 20/1;
– „Kantrida - Krnjevo“ – bat. „3.Maj“ – 8 topova 20/1;
– „Brajdica - Porto Baroš“ – bat. „Luka“ – 8 topova 40/1;

Radi zaštite akvatorije riječkog zaljeva bilo bi potrebno zatvoriti „Vela“ i „Mala“ vrata te u tu svrhu postaviti po 3 topa 40/1 bat. „Vulkan“ (2 topa „V. Lenac“ i 4 topa „Vulkan“) ojačanih po mogućnosti maljutkama.

Mišljenja sam da su stvoreni uvjeti za formiranje puka PZO pa Vas molim da odobrite formiranje Zapovjedništva takve jedinice.

KM puka nalazilo bi se u Sindikalnom domu „Viktor Lenac“ u Kostreni.

Sva pitanja vezana za organizaciju PZ0 usklađena su sa gospodinom Lulićem.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić

O D O B R A V A M
ZAPOVJEDNIK OZ RIJEKA
Dopukovnik
Antun Rački

Izvještaj načelnika PZO-a od 6. veljače 1992.

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

KLASA:
UR. BROJ:
RIJEKA, 06.02.1992.

NAČELNIK PZO

ZAPOVJEDNIŠTVU
PS HV OPĆINE RIJEKA

I Z V J E Š T A J

PZO komponenta TO RIJEKA stavljena je u funkciju 15.09.1991. U tom momentu aktivirana su sva raspoloživa sredstva (INA, 3. MAJ, V. LENAC), što je konkretno iznosilo:

– 11 PAT 20/1
– 1.500 zrna 20 mm (0,25 BK)
– 30 pušaka M48
– 93 vojaka (6 časnika).

Lab PZO TBK (8 PAT 40/1), lab PZO LUKA (8 pat 40/1) i lab PZO VULKAN (4 PAT 40/1) ostale su van funkcije (iako su postojala oruđa i popunjene posade) zbog neimanja odgovarajuće municije. Svima opće poznatim razvojem situacije stavljali smo u funkciju (kako smo uspijevali osigurati municiju) i gore navedene lab i to kako slijedi:

– lab PZO VULKAN 03.10.1991.
– lab PZO TBK 05.10.1991.
– lab PZO LUKA 30.11.1991.

Sve lab PZO u tom periodu su djelovale kao samostalne jedinice, tj. djelovale su po vlastitoj procjeni na svom lokalitetu. Potrebno je napomenuti da su u razdoblju do 05.10.1991., uključujući i razdoblje prije 15.09.1991., iz postrojbi PZO TO Rijeka izuzeta znatna MTS (topovi) i to iz lab INA 4 PAT 20/1, lab 3. MAJ 5 PAT 20/1, lab TBK 6 PAT 40/1 i lab VULKAN 4 PAT 40/1. Preimenovanjem TO RIJEKA u PS HV Općine Rijeka (poslije višetjednog vakuuma) u hodu su stvarani materijalni i kadrovski preduvjeti za prelazak u viši stupanj organiziranosti, pa danas imamo u funkciji PUK PZO PS HV OPĆINE RIJEKA.

Lap PZO PS HV Općine Rijeka danas u svom sastavu ima 7 (sedam) jedinica:

lab INA
lab 3. MAJ
lab V. LENAC
lab VULKAN
lab TBK
lab LUKA
sam. vod S-2M

koje raspolažu sa slijedećim sredstvima

– PAT 40/1 kom 22
– zrno 40 mm kom 10.420
– PAT 20/1
– hispano kom 20
– zrno 20 mm kom 14.984
– oerlicon kom 4
–zrno 20 mm kom 6480
– PAM Browing kom 3
– metak 12,7 mm¸ kom 3.700
– AP kom 80
– PAP kom 108
– puškomitraljez kom 18
– automat M56 kom 20
– metak za automat
i pištolj 7,62 mm kom 6.375
– automat PPŠ kom 10
– puška M48 kom 57
– metak 7,9 mm kom 4.584
– metak za pušku 7,62 mm kom 32.480
– pištolj 7,62 mm kom 3
– lanseri (S-2M) kom 10
– strijele (S-2M) kom 25

sa ukupno
– časnika 21
– dočasnika 19
– vojaka 355

što ukupno iznosi 393.

Bitno je napomenuti da su od samog početka do danas, pa vjerojatno i nadalje logistiku (smještaj, prehranu, zdravstvenu zaštitu, transport...), pa u nekim slučajevima i nabavu osobnog naoružanja i municije za oruđa (40/1) osigurale same radne organizacije.

Bitno je uočiti da je formacija lap PZO PS HV Općine Rijeka stvarana (i odobrena od strane OPERATIVNE ZONE PS HV RIJEKA) za točno određene uvjete i sa potpunim osloncem na vlastitu proizvodnu bazu. Za djelovanje lap PZO u nekoj drugoj situaciji (namjeni) treba prilagoditi formaciju (veza, osmatranje, formacija unutar baterija...) i u potpunosti osigurati logistiku iz nekih drugih izvora.

Nekih velikih borbenih iskustava u upotrebi naših jedinica nemamo. U onoj jedinoj prilici (02.01.1992. u 16:05) kada je došlo do borbenog djelovanja neprijateljske avijacije na našem području (industrijska zona Kukuljanovo) naše jedinice smještene u tom području djelovale su promptno i efikasno (pogotovo ako se uzme u obzir činjenica da nije bilo nikakve najave i da su jedinice koje su reagirale bile u II stupnju pripravnosti).

Tom prilikom utrošeno je 270 metaka 20 mm i 10 metaka 40 mm.

PROCJENA SADAŠNJE SITUACIJE

– Sve lab i lav su sposobne borbeno djelovati.

– Popunjenost ljudstvom se kreće između 73% do 95%, što ne umanjuje njihovu borbenu gotovost.
– Moral ljudstva je vrlo dobar.
– Starosna dob časnika i vojaka uglavnom zadovoljava, iako treba obratiti posebnu pažnju na starija godišta (1937., 1938., 1939., 1940.) što se odnosi na cca 4% ukupnog sastava.
– Obzirom na činjenicu da su jedinice na VP već više od 140 dana, obzirom na terenske uvjete života, obzirom na pojačanu aktivnost zadnji tjedan (procjena je da još veći pritisak slijedi u predstojećih petnaestak dana), treba posvetiti maksimalnu pažnju psiho-fizičkoj kondiciji ljudstva.
– SISTEM VEZE:
Sva MTS koja su nam dana na raspolaganje iskorištena su na najbolji način. Unutar lap PZ0 imamo organiziranu duplu vezu (radio, telefon), a sa strijelcima-osmatračima i svim lab smo povezani posebnim sistemom (Motorole). Da bi cjelokupni sistem zadovoljio osnovne zahtjeve (sigurnost, tajnost, brzina), potrebno nam je još 10 (deset) radio stanica (Motorole) i repetitor (po mogućnosti mobilni).
– Sistem ZMOIN u praksi ne postoji. Kompletan sistem motrenja zračnog prostora i izvješćivanja (navođenja nema) zasnovan je sa osloncem na Centar za obavješćivanje Općine Rijeka i na vlastite osmatrače. Uza sav trud i napor CZI, uz više nego odličnu suradnju na relaciji CZI – PZO, proizvod (informacija) ni u kom pogledu ne zadovoljava potrebe PZO (pravovremenost, kvaliteta). Rezultat takvog činjeničnog stanja je prekomjerno zamaranje ljudstva (zbog loše informacije neophodno je stalno biti u II i I stupnju pripravnosti), smanjenje borbene gotovosti za do 20% (nemoguće je pratiti kretanje neprijateljskih zrakoplova i reagirati na najbolji način). Obzirom na takvo činjenično stanje potrebno je uz održavanje dostignute borbene spremnosti što je moguće prije realizirati slijedeće zadatke:
    1. Potrebno je što prije staviti u funkciju sistem ZMOIN (osmatrački radar), ili osposobiti neki prijelazni stupanj koji će biti u stanju pružiti pravovremenu i kvalitetnu informaciju.
    2. Potrebno je zadovoljiti za sada nedostatne potrebe za MTS u smislu potpunog osposobljavanja sistema veze unutar PZO.
    3. Treba popuniti jedinice i ako je moguće postupno podmlađivati sastav.
    4. Cjelokupni sastav Zapovjedništva PZO PS HV Općine Rijeka maksimalno je angažiran na rješavanju tih zadataka, ali bez veće podrške i angažiranosti Zapovjedništva Operativne Zone Rijeka (pa i više) nije u mogućnosti riješiti ih na pravovremeni i kvalitetni način.

NAČELNIK PZO
PRIČUVNOG SASTAVA HV
OPĆINE RIJEKA
(*vlastoručni* potpis)
IGOR ŠTRUCELJ

Program zaštite vitalnih infrastrukturnih i drugih objekata

Pri Ratnom štabu TO Rijeka pored formiranja ratnih jedinica izrađen je i program zaštite vitalnih infrastrukturnih i drugih objekata. U informatičkom programu su navedeni svi ključni objekti, sistematizirani po važnosti kao i potrebne snage za njihovo čuvanje i zaštitu.

Program je u štabu radio Boris Detan koji je u civilnom životu bio voditelj računalnog centra u 3. maju. Bilo je predviđeno da se po ovom programu štite i osiguravaju objekti u Općini Rijeka, a zaštitu su trebale provoditi stražarske jedinice rajonskih štabova

Sjećanje Borisa Detana:

Došao sam po pozivu u Ratni štab TO gdje sam postavljen na mjesto načelnika ABKO-a. Sukladno nalogu zapovjedništva Ratnog štaba angažirao sam se tijekom ljetnih mjeseci na organizaciji informacijskog sustava obrane vitalnih objekata Rijeke i okolice. Pod objektima posebno su bila zanimljiva izvorišta, vodni objekti, prilazi gradu, tvrtke sa skladištima itd.

Najveća pomoć u izradi obrane objekata temelji se na bazama podataka ugroženih objekata. Posebno su bile važne baze građevinskih normativa koje su omogućavale da se dobiju količine, vrste materijala, kao i potrebno ljudstvo i vrijeme za osiguranje obrane objekata.

U kolovozu 1991. počinje formiranje jedinica za obranu grada Rijeke i tada postajem pripadnik Ratnog štaba Teritorijalne obrane. Već krajem listopada i početkom studenog zatražio sam uključivanje novih informatičara u daljnji razvoj Brigadnog informacijskog sistema (BIS) i zapravo se tada počeo osnivati informacijski centar brigade. Mislim da je to prvi ovakav informacijski sustav u Republici Hrvatskoj u vojnom okruženju.

Jedinice se razmještaju u okolici grada, a na Platku riječka brigada postaje 128. brigada Zbora narodne garde. Krajem studenog s 128. brigadom odlazim u Gospić. Brigadni informacijski centar i dalje funkcionira, a koristi ga načelnik za informatiku zone Rijeka i u drugim postrojbama.

Prve rezultate izgradnje informacijskog sustava u obrani grada tijekom osnivanja brigade prati zapovjednik Šime Radulić i daje nam podršku, a o svemu je pismeno obavješten i zapovjednik Operativne zone Antun Rački.

Formiranjem civilne zaštite taj program je predan Lovri Jeđutu. Zbog moguće upotrebe tog programa i u mirnodopskom vremenu, trebalo ga je ažurirati kako bi se mogao koristiti u potencijalnim kriznim situacijama i eventualnim prirodnim elementarnim nepogodama.

Naoružanje

Ratni štab Teritorijalne obrane formirao je respektabilne snage koje bez oružja nisu bile u stanju izvršiti borbene zadatke. U vrijeme formiranja jedinica za obranu Rijeke grad je uplatio oko 670.000 US$ na račun jedne slovenske tvrtke u Frankfurtu. U ime Kriznog štaba za nabavku oružja bili su zaduženi Slavko Linić i Josip Kukuljan.

Nabavka oružja bila je ozbiljna tema u međustranačkom nadmetanju s optužbama da je novac pronevjeren. Ratni štab Teritorijalne obrane nije bio uključen u tu nabavku (pa tu temu i ne obrađujemo u ovom našem pregledu aktivnosti Ratnog štaba TO Općine Rijeka) iako je Ratni štab nastojao dobiti informaciju o roku isporuke uplaćenog oružja, jer je to tada bilo od životne važnosti. Zapovjedništvo Ratnog štaba TO pokušavalo je određenu količinu oružja dobiti preko Ministarstva obrane RH (dopis od 29. kolovoza 1991. (Prilog na strani 82)) i odlaskom u Zagreb kod ministra Luke Bebića (Lužavec, Vukelić, Radulić), ali bez uspjeha.

Sjećanje Šime Radulića:

Kako preko Ministarstva obrane RH nismo dobili nikakvo naoružanje, a na izjavu ministra Bebića: „Snađite se sami“, predložio sam Kriznom štabu da pokušamo od ljubljanskog Štaba Teritorijalne obrane dobiti na posudbu određenu količinu oružja. Takav prijedlog sam temeljio na činjenici da su Grad Rijeka i Grad Ljubljana bili gradovi prijatelji u bivšoj državi.

Dobio sam načelnu suglasnost i otišao u Ljubljanu. Došavši u njihov štab dobio sam informaciju da je Andrej Lušin (iz ureda Janeza Janše) zadužen za distribuciju oružja.

Kada sam došao na red, u razgovoru s Lušinom igrao sam na kartu prijateljskih gradova i ukratko mu iznio našu situaciju te zamolio da nam posude barem 400 dugih cijevi. Odgovor je bio: „Ako imate novac oružje je vaše“. Vratio sam se u ljubljanski Štab Teritorijalne obrane, popio čašu vode i u razgovoru saznao da su prije nekoliko dana u Šidu predali četiri kamiona trofejnog naoružanja i municije srpskim dobrovoljcima.

Vratio sam se u Rijeku neobavljenog posla s naučenom lekcijom da u kriznim situacijama ne možeš računati na emocije i prijateljstvo.

Nakon Ljubljane u naš grad su dolazili brojni trgovci oružjem. Sjećam se susreta s jednim od njih u montažnoj kućici Astre na Delti, a pozvao nas je Srića. Ljubomir Mičetić i ja otišli smo na Deltu gdje nam je „Trgovac“ ponudio pušku M 48 po cijeni 800 DEM, PAP 1.000 – 1.100 DEM i AP za 1.300 – 1.500 DEM, sve iz arsenala Istočne Njemačke. „Trgovac“ nije mogao precizirati rok isporuke, ali je pitao kolika je provizija. Provizija je nula posto, odgovorili smo mu, a on je prokomentirao da je u Zagrebu provizija 50 posto, nakon čega su pregovori završeni.

Ljubo i ja smo se na povratku u Štab nasmijali uz šalu: „Fućkaš kupca bez para u džepu“.

Ozbiljan problem manjka potrebnog naoružanja konačno je riješen tek nakon eksplozija skladišta na Grobniku (Zahum) i na Pulcu, te osvajanjem vojnog skladišta Draga gdje je bila veća količina naoružanja i opreme.

Dan kad je spašena Rijeka 13. rujna 1991.

Ivica Račan i Stjepan Ivanišević došli su 13. rujna 1991. u Rijeku kako bi prenijeli poruku Vlade RH da se bez odgode provede zapovijed Ministarstva obrane kojom se naređuje isključivanje kasarni JNA s komunalne infrastrukture te spriječi opskrba energentima i hranom. Pored toga zapovjeđen je i napad na kasarne.

Obzirom na to da su ustrojene jedinice Teritorijalne obrane bile praktički bez oružja, ocjenjeno je da je poruka Vlade RH nerealna i u tom času operativno neizvediva. Izaslanicima Vlade RH pojašnjena je obavještajna situacija, a posebno raspored snaga JNA u kasarnama Katarina i Trsat i upozoreni su na moguće posljedice koje bi Rijeka imala ako se bezuvjetno provede zapovijest ministra obrane RH. Zapovjedništvo Ratnog štaba TO raspolagalo je obavještajnim podacima koji su jasno govorili da su na artiljerijskim oruđima JNA već bili zauzeti elementi za gađanje 79 vitalnih objekata i u samom gradu i oko njega (Prilog na strani 122)

Nakon duge rasprave, uvjeravanja i razuvjeravanja, uz povišene tonove, Ivica Račan je odlučio da se vraća u Zagreb i zatražio da s njim u Zagreb krenu Slavko Linić, Serđo Rabar i Šime Radulić. O svemu je konačnu odluku trebao donijeti predsjednik Tuđman.

Šime Radulić o tim događanjima kaže:

Ivicu Račana i Stjepana Ivaniševića upoznao sam sa stanjem u jedinicama Ratnog štaba, činjenicom da nemamo oružja i da bi bezuvjetno izvršenje zapovijedi Ministarstva obrane RH direktno ugrozilo Rijeku i njene građane. Zapovijed Ministarstva obrane ocijenio sam političkom odlukom.

Ponudio sam im na potpis zapovijed Ratnog štaba Teritorijalne obrane za napad na kasarne koji je bio pripremljen jer je ja kao zapovjednik Ratnog štaba TO i zapovjednik obrane grada neću potpisati. Objasnio sam im da se: „Vojna odluka donosi na osnovu odnosa snaga i procjene da se nakon akcije u koju se kreće ostvare zadani ciljevi. Ovo što vi zastupate“, nastavio sam, „ocjenjujem političkom odlukom s kojom će Rijeka i njeni građani pretrpjeti znatna oštećenja“. Na moje pojašnjenje reagirao je Stjepan Ivanišević dodavši: „Cijela Hrvatska gori pa neće valjda Rijeka biti pošteđena!“

Nastavio sam iznositi svoj stav: „Smatram da se odluka Ministarstva obrane Republike Hrvatske treba selektivno provoditi, a mi u Rijeci ćemo iskoristiti sve da ne ugrozimo grad i njegove građane i birati vrijeme kada se stvore uvjeti da bez većih rizika ovladamo kasarnama. Između ostalog, uvjeren sam da bi politika trebala promišljati i sačuvati Rijeku kao vrata sa svijetom.“

Nakon duže rasprave Račan je upitao Serđa Rabara slaže li se s obrazloženjem i stavom Šime Radulića. Rabar je potvrdio da se slaže. Prema Zagrebu smo se uputili navečer oko 17 sati. Na putu prema Pantovčaku nje bilo puno priče, a pretpostavljam da je svatko od nas vrtio u glavi svoj film očekujući rasplet situacije i konačnu odluku koju će donijeti predsjednik Tuđman.

Pantovčak nas je dočekao u sumaglici. Račan je otišao kod predsjednika Tuđmana, a mi smo ostali u predvorju.

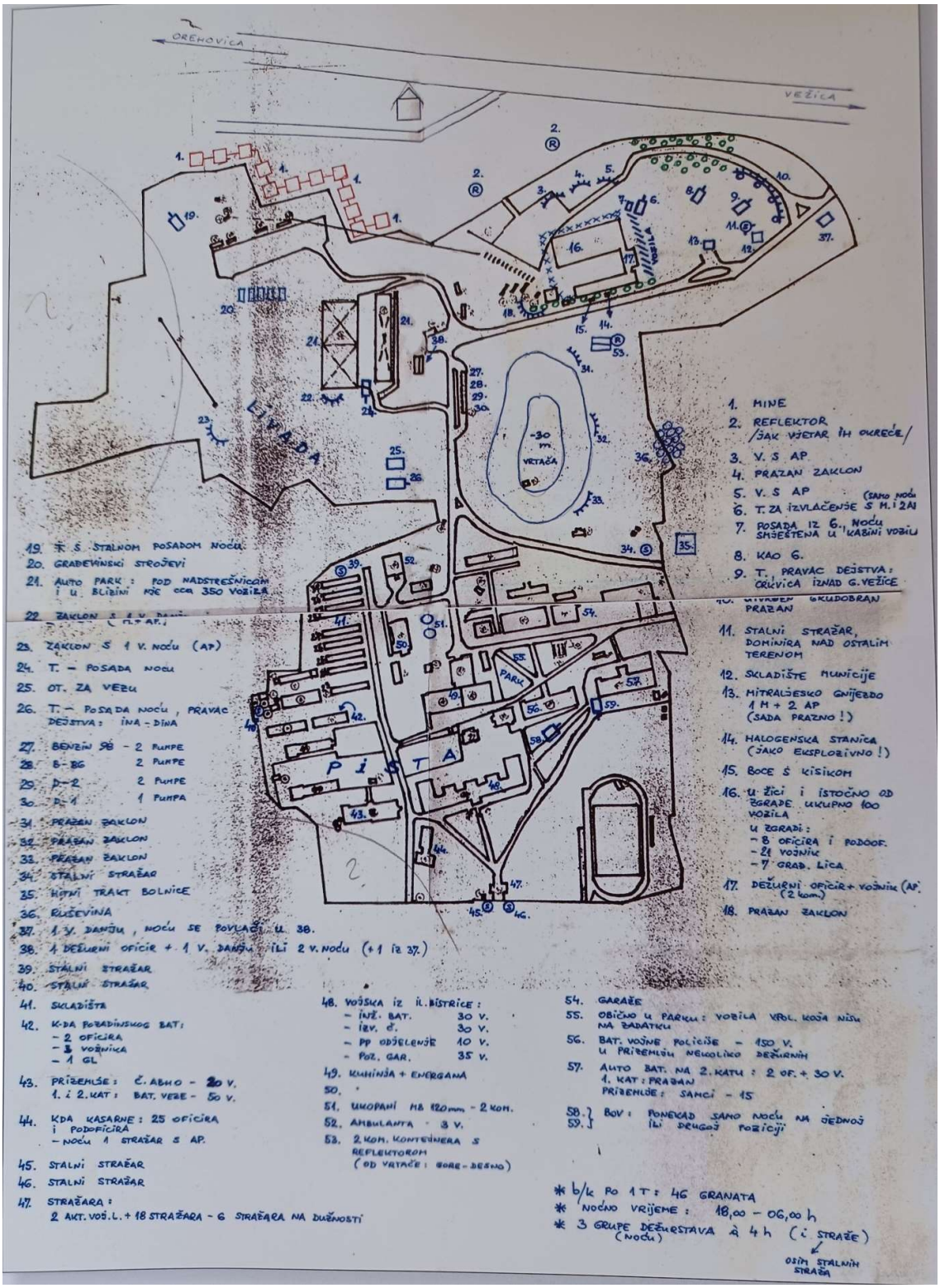

Obavještajna situacija. Kasarna JNA Trsat.

Nakon nešto više od sat vremena od kada je Račan ušao u ured predsjednika Tuđmana, vratio se i rekao da se predsjednik slaže i da je prihvatio selektivan pristup izvršenju zapovijedi Ministarstva obrane RH čime je de facto odobrena i usvojena odluka

koju je zastupao Ratni štab TO Općine Rijeka. U Rijeku smo se vratili u ranim jutarnjim satima 14. rujna. Po mom mišljenju tog dana, 13. rujna 1991, sačuvana je Rijeka.

Naoružanje i pripadnici JNA u okolici Rijeke

Sjećanje Jasenka Kolića:

Kad nas je 13. rujna 1991. zapovjednik Šime Radulić obavijestio da je došla zapovijed Vlade RH da se odmah moraju zauzeti vojarne u Rijeci, bili smo vrlo neugodno iznenađeni, jer je odnos snaga bio takav da je bio gotovo nemoguće zamisliti da bi se tri vojarne u gradu Rijeci (Trsat, Draga i Katarina) te vojarna Klana mogle zauzeti istovremenim napadom sa 120 pripadnika naših jedinica koji su tada jedino imali isključivo pješadijsko naoružanje. Uz to u Ratnom štabu imali smo svega 20 pištolja dobivenih od poduzeća Sigurnost i od Carinarnice Rijeka.

Blokada riječke luke, razarač Kopar

Podsjećam, da je general Marijan Čad naknadno iznio podatak da je u vojarni Trsat, između ostalog, imao na raspolaganju tenkovski bataljun i bateriju samohodnih topova, a na Svetoj Katarini tri artiljerijska puka. General Čad u gore spomenutom članku kaže: „Sve je to bilo upereno na ciljeve u Rijeci. Sve tehničke pripreme izvršene, elementi uzeti, sve parabole su bile izračunate i upisane.“ Na upit novinara što je konkretno trebalo rušiti u Rijeci, general Čad odgovara: „Objekte, točno one koje smo imali na nišanu, one koji su kritični, od mosta na Krku, Rafinerije na Mlaki, Termoelektrane Urinj, i svih vitalnih objekata za privredu.“ U istom članku general Čad još ističe: „... da nije bilo tog Kriznog štaba, tih ljudi, te suradnje, ne bi se tako pozitivno završilo. Najzaslužniji za to su Linić i Kukuljan. I svi u i oko Štaba, ali posebno ta dvojica. Da nije bilo te suradnje, ne bismo izdržali cijelu stvar završiti bez krvoprolića i razaranja Rijeke. Ja sam u studenom otvoreno na Trsatu moje pozvao, okupivši 3.600 vojnika, starješina i civila – kazao sam, nećemo napasti, ali nećemo dozvoliti ni da nas napadnu.“ (Novi list od 9. prosinca 2006. strana 13 i 14, „Marjan Čad: Priča sa suprotne strane“, novinar Dragan Ogurlić). A nakon što smo 9. studenog 1991, bili zauzeli vojarnu Draga, moglo se vidjeti da je cijela vojarna bila zaštićena od napada sa svih strana brojnim postavljenim odskočnim rasprskavajućim protupješadijskim minama.

A nedaleko je bila i vojarna Klana u kojoj su se također nalazili tenkovi i ostalo naoružanje kojim su raspolagale jedinice JNA. Dakle, u takvoj situaciji kada je odnos snaga bio vrlo nepovoljan za naše snage, a jedinice INA nalazile su se u samom gradu (na Trsatu) ili dominirale gradom s visine (Sveta Katarina), pri čemu treba uzeti u obzir i apsolutnu prevlast u zraku koju su imali borbeni zrakoplovi JNA, većina u zapovjedništvu smatrala je da bi takav napad bila velika i vrlo neizvjesna i neodgovorna avantura koja bi najvjerojatnije završila s nesagledivo negativnim posljedicama po grad Rijeku i njegove stanovnike.

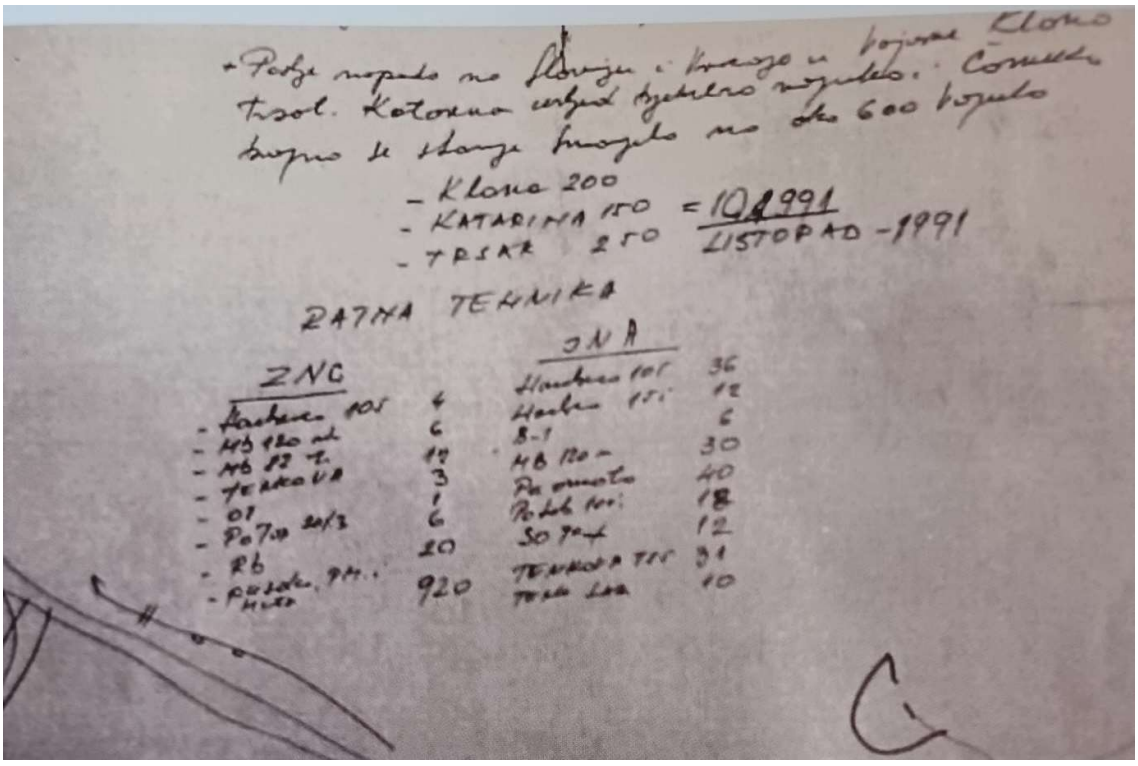

Odnos snaga ZNG – JNA[28]

Na velikom sastanku koji je održan u zapovjedništvu, bio je pojedinaca koji su se zalagali da se postupi po dobivenoj zapovjedi i vojarne zauzmu bez obzira ne moguće posljedice po Rijeku („Zašto bi Rijeka bila nešto posebno u odnosu na druge gradove u

[28] Poslije napada na Sloveniju i vraćanja u vojarne Klana, Trsat i Katarina, uslijed bjekstva vojnika i časnika, brojno se stanje smanjilo na oko 600 vojnika (Klana 200, Katarina 150, Trsat 250 – listopad 1991).

RATNA TEHNIKA:

ZNG:		JNA:	
– haubica 105 mm	4	haubica 105 mm	36
– MB 120 mm	6	haubica 155 mm	12
– MB 82 mm	12	B-1	6
– tenkova	3	MB 120 mm	30
– OT	1	Pa topova	40
– Pa top 20/3 mm	6	Po top 100	18
– Rb	20	SO 90 mm	12
– pušaka, PM, pištolja	920	tenkova T 55	31
		tenkova T 72	10

Hrvatskoj koji su isto rušeni i bombardirani?"), ali je većina bila za to da se pokuša predsjedniku Tuđmanu i Vladi RH objasniti stvarno stanje na terenu i postupno izvršavati izdanu zapovijed.

Sjećam se da sam stjecajem okolnosti bio dežurni časnik u Štabu TO u zgradi Općine na obali (Riva 10) te noći s 13. na 14. rujna 1991. godine skupa sa Zdrave Zafirovim i da smo napeto čekali vijesti koje će nam javiti zapovjednik Šime Radulić iz Zagreba. Moram priznati da sam pomisao čak i na mogućnost da će Radulić zbog odbijanja da izvrši izdanu zapovijed biti smijenjen i da će na njegovo mjesto biti postavljen neki drugi časnik koji će izvršiti postavljenu zapovijed. Valja reći da su već za rano jutro 14. rujna bile izdane određene zapovijedi našim jedinicama vezane za blokade vojarni JNA, kao priprema za njihovo zauzimanje ako se ne prihvate argumenti našeg zapovjedništva da se odustane od dane zapovijedi Vlade RH.

Tom napetom iščekivanju došao je kraj negdje duboko u noći, kada je Radulić javio da je predsjednik Tuđman prihvatio stav našeg zapovjedništva i da se do daljnjeg povlači zapovijed o zauzimanju vojarni u Rijeci. Tada mi je Radulić naredio da obavijestimo sve naše jedinice da se prekidaju predviđene pripremne aktivnosti (zaprečivanja, prekid dovoda vode i struje itd.) oko zauzimanja vojarni JNA koje su bile već u tijeku ili su pripremane za to jutro.

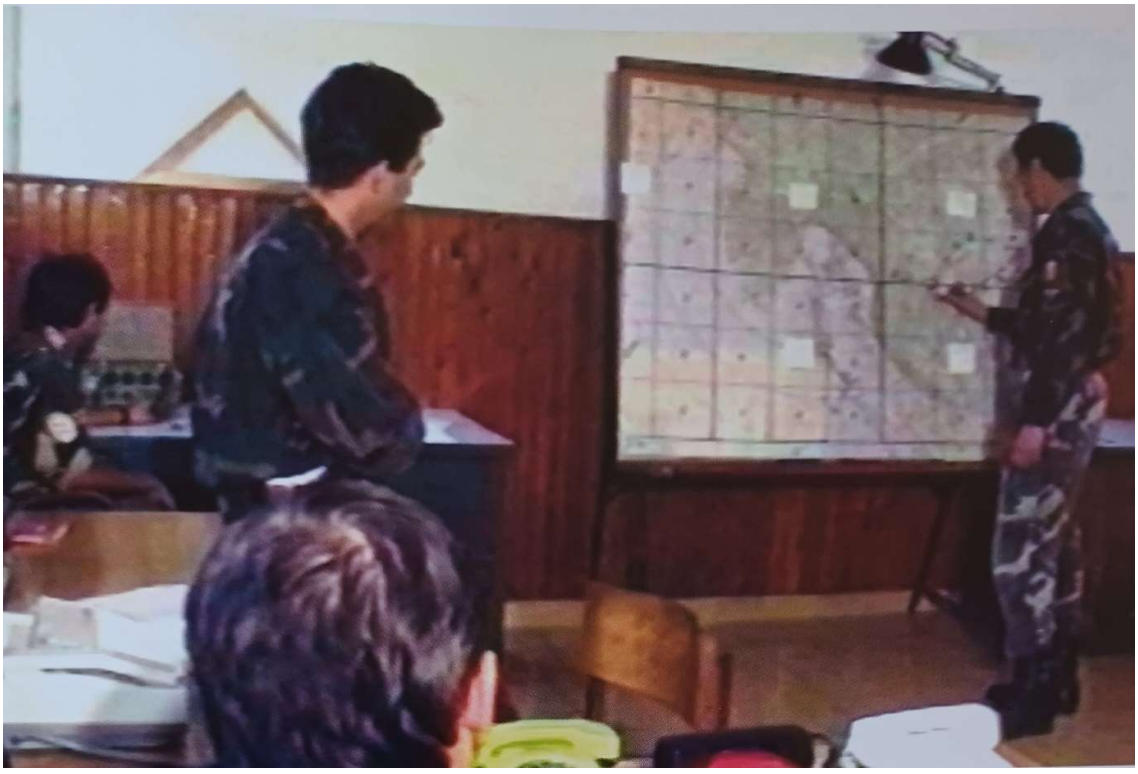

Centar PZO Rijeka, 101 lap PZO

Smatram da je te noći donesena ispravna odluka i da je Rijeka sačuvana od mogućih razaranja i ozbiljnijih ljudskih žrtava. Zamislimo samo moguće posljedice pogodaka u rezervoare DINE Petrokemije na Krku i razaranja rafinerija na Mlaci i u Urinju ili Termoelektrane Urinj kao i druge industrije u Rijeci i krčkog mosta, a to je, primjerice,

samo neprijatelj sa Svete Katarine mogao bez problema pogoditi, a da ne govorimo o borbenim zrakoplovima JNA koji bi vjerojatno napali grad radi odmazde.

Sjećanja Ljubomira Mičetića:

Dan kada je spašena Rijeka bio je 13. rujna 1991. Tog dana u Rijeku je stigao izaslanik Vlade RH Ivica Račan s naredbom Vlade RH o općem napadu i zauzimanju svih kasarni i ostalih vojnih objekata u Rijeci i okolici. Naime, tih dana brojni gradovi u Hrvatskoj su krvarili – neki na liniji fronta, a neki zbog borbi oko kasarni.

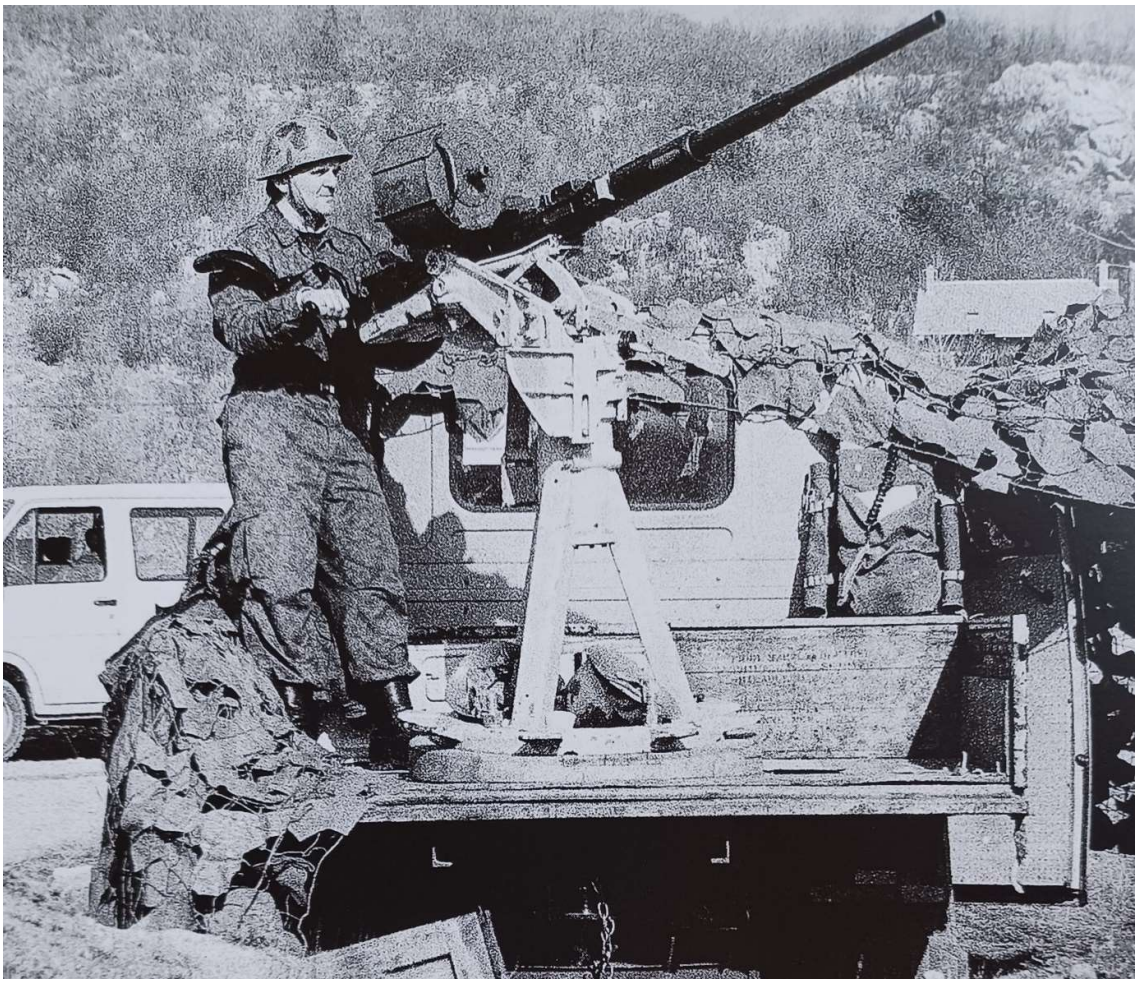

101 lap PZO – lav PZO 20/1 „Oerlikon" – „Leteći Medvjedići"

Ova „nemoguća misija" bila je stvarno nemoguća! S jedne strane snažna JNA s prevlasti u zraku (svakodnevno prelijetanje Rijeke naoružanih aviona iz Pule prema udaljenim ciljevima) i na moru (blokada riječke luke i Kvarnera), s jakim kasarnama Trsat (tenkovski bataljun, baterija samohodnih topova, pješadija), Katarina (tri artiljerijska puka) i Klana (tenkovi, pješadija), a s druge strane naša osam dana ranije formirana i smotrirana brigada s pričuvnim jedinicama, ali bez naoružanja – osim 120 komada pješačkog naoružanja (pištolji, stare puške M 48 i nešto poluautomatskih PAP-ovki). U takvom odnosu snaga, očekivao nas je masakr, a također bi neprijatelj u cilju odmazde razorio dio ili cijeli centar grada, te vjerojatno svu postojeću industriju (u nekim je gradovima Hrvatske to već učinio). Naročito loš scenarij bi bio u slučaju razaranja

postrojenja kemijske industrije, tj. rafinerija Urinj i Mlaka, te DINE Petrokemije na Krku, s mnogobrojnim otrovanim građanima u Rijeci i na otocima Krku, Cresu i Lošinju što bi ovisilo o smjeru vjetra.

Na hitnom sastanku kompletnog zapovjedništva, zauzeo se stav da se nepovoljna i stvarna obavještajna situacija s odnosom snaga objasni predsjedniku Tuđmanu. Zapovjednik Radulić odmah je krenuo u Zagreb. Kasno navečer saznali smo da je dr. Tuđman prihvatio obrazloženje i povukao zapovijed. Radulić je odmah povukao zapovijed o pripremi i spremnosti svih naših postrojbi za sutrašnji predviđeni (14. rujna 1991.) napad na kasarne. Smatram da je ovakvim razvojem događanja, a prvenstveno razboritošću i odlučnošću Ratnog štaba TO, grad Rijeka bio spašen od katastrofalnog ratnog razaranja i velikog broja žrtava.

101 lap PZO – lav PZO 40/1 „Bofors"

Prije odlaska u Zagreb pripremljena je bila zapovijed za 14. rujna 1991. (Prilog na strani 130). Planiranim naređenjem od 14. rujna 1991. u 5:00 sati sve jedinice Ratnog štaba TO trebale su biti u najvišem stupnju borbene gotovosti za izvršenje zaprečivanja putnih pravaca, a u 18:00 sati 13. rujna kasarnama JNA su isključeni voda, opskrba električnom energijom, civilne telekomunikacijske veze i sva ostala komunalna infrastruktura. No nakon što je predsjednik Tuđman odobrio ovu mekšu blokadu vojnih objekata JNA, igra mačke i miša nastavila se sve do 23. rujna kada je blokada vojarni JNA prekinuta, a zapovjedništvo 13. korpusa JNA predalo je Kriznom štabu Općine Rijeka 600 komada (bez municije) trofejnog oružja korištenog davno u Drugom svjetskom ratu koje je pripadalo Općini Rijeka, kao dio naoružanja Teritorijalne obrane i pripadnika društveno-političke zajednice. Nakon preuzimanja trofejnog oružja, 2. listopada, Ratni štab TO dao je nalog Sekretarijatu za narodnu obranu da izvrši mobilizaciju 3. bataljuna brigade Teritorijalne obrane. Naređenje za mobilizaciju odobrio je zapovjednik Operativne zone Antun Rački. (Prilog na strani 132).

Zbog brojnih nadlijetanja borbenih aviona Jugoslavenskog ratnog zrakoplovstva i zračne opasnosti, Ratni štab Teritorijalne obrane 16. rujna 1991. naredio je da se svim raspoloživim sredstvima u jedinicama Teritorijalne obrane organizira PZO. (Prilog na strani 131).

Sjećanje Šime Radulića:

U noći s 15. na 16. rujna 1991. telefonom sam nazvao Vinka Starčevića, načelnika PZO-a da se hitno javi u Ratni štab Teritorijalne obrane i temeljem naređenja rukovodi i organizira vatrene položaje protuzračnih baterija. Odbio je moj poziv i rekao da ne dolazi.

Nakon kraće stanke, ostao sam zatečen i ponovio: „Vinko, ne zajebavaj se, nego hitno dođi u štab!“ Odmah je ponovio da neće doći. Bio sam iznenađen njegovim odgovorom i nakon kratkog razmišljanja pozvao sam u štab Igora Štrucelja, uručio mu naređenje i rasporedio ga na dužnost načelnika PZO-a Ratnog štaba TO. Činom odbijanja izvršenja zadatka, Starčević je smijenjen i isključen iz daljnjeg rada Ratnog štaba TO.

Antun Rački, zapovjednik Operativne zone Rijeka

Naređenje br. 1 zapovjednika Ratnog štaba TO za upotrebu jedinica u obrani grada Rijeke

ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
OPĆINE RIJEKA

STROGO POVJERLJIVO
HITNO

RIJEKA, 14. 9. 1991.GODINE U 05:00

NAREĐENJE BR. 1
ZAPOVJEDNIKA ŠTABA TERITORIJALNE OBRANE
ZA UPOTREBU JEDINICA U OBRANI GRADA RIJEKE

1. Sve jedinice TO staviti u najviši stupanj bojeve gotovosti.
2. Izvršiti pripreme za zaprečivanje putnih pravaca ka vojarnama prema planu inženjerijskog osiguranja od 28. 8. 1991. godine.
3. Komunalna poduzeća dužna su isključiti vojarne s komunalne infrastrukture /voda, struja i PTT/.
4. Isključiti javnu rasvjetu i sprovesti potpuno zamračivanje grada.
5. Zabranjuje se okupljanje građana oko vojnih objekata.
6. Jedinice MUP-a osiguravaju sve vitalne objekte, saobraćajnice i provode kontrolu teritorije općine s težištem u borbi s petom kolonom.
7. Gotovost zaprečivanja u 18:00.
8. Pozadinsko osiguranje:

– izvršiti popunu jedinica formacijskim naoružanjem i podijeliti 1,5 b/k municije;
– po formiranju jedinica ljudstvu podijeliti po jedan suhi obrok, a naredne dane osigurati tekuću hranu osloncem na restoran društvene prehrane;
– jedinice u zoni odgovornosti dužne su osigurati neposredno borbeno osiguranje

– sanitetsko zbrinjavanje u pružanju samopomoći i prve pomoći formacijskim sredstvima, a teže ranjene i povrijeđene izvući vlastitim snagama do najbližeg centra primarne zdravstvene zaštite gdje brigu o daljnjem zbrinjavanju preuzimaju medicinske ekipe KBC Rijeka;

9. Vezu održavati svim raspoloživim sredstvima. Izvještaje dostavljati svaka dva sata, a po potrebi odmah, na telefon 38 600.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
ŠIME RADULIĆ[29]

Dostaviti:
– Sekretarijat za NO – ovdje
– MUP – Policijska uprava Rijeka
– Krizni štab općine Rijeka
– Arhiva – ovdje

[29] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

Naređenje br. 2 zapovjednika Ratnog štaba TO za upotrebu jedinica PZO u obrani grada Rijeke

ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
OPĆINE RIJEKA

STROGO POVJERLJIVO
HITNO

RIJEKA, 16. 9. 1991. u 01:30

NAREĐENJE BR. 2
ZAPOVJEDNIKA ŠTABA TERITORIJALNE OBRANE
ZA UPOTREBU JEDINICA U OBRANI GRADA RIJEKE

1. Svim raspoloživim sredstvima u jedinicama TO organizirati protuzračnu obranu. Vatru na ciljeve u zraku otvarati bez traženja prethodnog odobrenja.
2. Vodom PZO 20/1 „INA" i vodom PZO 20/1 „Viktor Lenac" zaposjesti VP u rajonu Urinj – Randići, sa zadatkom zaštite industrijskih kapaciteta i borbu s avijacijom i helikopterima agresora.
   Za komandira imenujem Bončić Emila, a za njegovog zamjenika Planinšek Igora.
3. Vod PZ0 20/1 „3.maj" zaposjesti VP u rajonu: „3.maj" – Samački dom sa zadatkom obrane zapadnog dijela grada od napada iz zraka.

Za komandira imenujem Mlinarić Grgu, a za njegovog zamjenika Turak Zvonka.

4. Sa izvršenje zadatka odobravam 80 metaka po oruđu.
5. Pozadinsko osiguranje osloncem na kapacitete /zdravstvena stanica, restoran/ „INA-Urinj" i „3.maj".
6. Jedinice u zoni odgovornosti dužne su osigurati neposredno borbeno osiguranje.
7. O aktivnosti avijacije i o otvaranju vatre izvještavati štab TO na telefon 38 600.
8. Gotovost za posjedanje VP 06:30 16.9.1991.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
ŠIME RADULIĆ[30]

Dostaviti:
– vodovima PZO 20/1 – svima
– Sekretarijat NO – ovdje
– MUP – Policijska uprava Rijeka
– Krizni štab općine Rijeka
– Arhiva ovdje

[30] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

Naređenje o mobilizaciji 3. bataljuna od 2. listopada 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA RIJEKA
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
RIJEKA, 2.10.1991.
23:15 sati

STROGO POV.

SEKRETARIJATU SA NARODNU OBRANU
OPĆINE RIJEKA
– ovdje –

N A R E Đ E N J E

Shodno zapovjesti pretpostavljene komande izvršite mobilizaciju ratne jedinice 1981 /3.bataljon/.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
ŠIME RADULIĆ[31]

ODOBRAVAM

Zapovjednik Zapovjedništva
sa Rijeku i goransko-primorsku
regiju

DOPUKOVNIK

Antun RAČKI

(*vlastoručni potpis*)

[31] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

Zauzimanje prvog vojnog objekta JNA

Potom su 17. rujna, tiho bez velike pompe, zajedno s pripadnicima MUP-a (Ljubomir Mičetić, Svetozar Vukelić i Dragutin Šimunjak) početi razgovori, a 19. rujna zauzet je bez borbe Centar veze JNA Guslica na Platku.

Centar veze JNA na planini Guslica iznad Platka

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Jedan od važnijih obavještajnih podataka, koji je rezultat konstantnog i intenzivnog obavještajnog rada, bio je presudan da se donese odluka o ovladavanju Centrom veze JNA na planini Guslica iznad Platka. Analiziraju specifičnost situacije (Radulić – Mičetić) s pripadnicima MUP-a (Vukelić – Šimunjak) zaključili smo da prvi vojni objekt kojim treba ovladati je osjetljiv objekt s vrijednom opremom na planinskoj lokaciji. Unatoč slabog naoružanja naših postrojbi odlučeno je da se krene u akciju i da taj posao odradi specijalna postrojba policije. Centar veze na Guslici osvojen je 19. rujna 1991. Za javnost ovaj podatak tada nije bio objavljen i za osvajanje ovog vojnog, vrlo važnog objekta u našoj regiji, znao je vrlo uzak krug ljudi.

Centar veze JNA na planini Guslica iznad Platka

Operativna zona Rijeka

Potpukovnik JNA koji je prešao u HV, Antun Rački, postavljen je 21. rujna za zapovjednika Operativne zone Rijeka. Njegovim imenovanjem Ratni štab TO Općine Rijeka dobio je nadređeno zapovjedništvo, očekivala se dobra i djelotvorna subordinacija, a daljnje aktivnosti provodile su se po odobrenju Operativne zone u formiranju.

Ratni štab TO Rijeka dostavio je 23. rujna Antunu Račkom izvještaj o stanju u jedinicama Teritorijalne obrane Općine Rijeka, a na zahtjev Ministarstva obrane RH sljedećeg dana, 24 rujna, dostavljen je Ministarstvu popis zapovjedništava ratnih jedinica Teritorijalne obrane Rijeke (Prilozi na stranama od 137 do 151).

Sjećanje Šime Radulića:

Zapovjednik Operativne zone Rijeka Antun Rački pozvao me 25. rujna na sastanak na koji sam trebao donijeti popis formirane brigade Teritorijalne obrane. Brigada je bila formirana neposredno nakon smotriranja u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić", poslije analize i popune po ustroju brigade Teritorijalne obrane 100 posto s četiri bataljuna. U rubrici zapovjednik brigade upisao sam svoje ime.

Došao sam na sastanak, a u kancelariji su bili Antun Rački i Joko Đipalo, bivši aktivni oficir JNA. Nakon kratkog uvoda, Rački je prelistao knjižicu s popisom vojnih obveznika brigade, koju sam mu predao i zaključio: „Zapovjednik brigade bit će Joko Đipalo, a vi ste njegov zamjenik u ulozi načelnika štaba."

Nisam bio suglasan s takvom odlukom i odgovorio sam mu: „Gospodine Rački, ja sam tu brigadu formirao, takvu brigadu sam vodio 10-ak godina, brigada „Vitomir Širola-Pajo" kojom sam komandirao 80-ih godina po ocjeni SSNO-a proglašena je najboljom brigadom Teritorijalne obrane u Jugoslaviji, poznaju me svi časnici, skoro svi dočasnici i vojni obveznici, pa ako ne mogu biti zapovjednik te brigade ne želim biti drugi čovjek u toj brigadi."

Rački me upitao: „Vi se ne želite boriti?"

Odgovorio sam: „Da se ne želim boriti ne bih danas bio ovdje, niti bi me general Puhar postavio za zapovjednika obrane Rijeke koju ću obnašati i izvršiti do kraja." Razgovor je time bio završen, a ja sam, moram priznati, bio povrijeđen odlukom zapovjednika Operativne zone. Sutradan je Joko Đipalo došao u Ratni štab Teritorijalne obrane i s proširenog spiska zapovjedništva Ratnog štaba odabrao časnike za zapovjedništvo brigade Teritorijalne obrane.

Pozvani 3. bataljun brigade Teritorijalne obrane je nakon okupljanja na mobilizacijskom zborištu Pehlin, prebačen na Platak na uvježbavanje, pripremu i provjeru psiho-fizičkog stanja vojnih obveznika za njihovo uključenje u izvršenje borbenih zadataka.

Ratni štab TO procijenio je da će rat trajati duže vrijeme i zbog toga se i nakon 10. rujna nastavilo s formiranjem brigade Teritorijalne obrane koja bi se uvježbavala na Platku s ciljem da bude zamjenska jedinica 128. brigade „Sveti Vid".

Planirano je da se iz te nove brigade popunjavaju jedinice koje će se po predviđenom rasporedu povlačiti s fronta u pozadinu radi odmora ili popunjavati sastav brigade na

ratištu zbog pretrpljenih gubitaka. Ta nova brigada bila bi taktička rezerva u izvršenju borbenih zadataka.

Poslije 3. bataljuna na Platku su uvježbavani i ostali bataljuni brigade Teritorijalne obrane po istovjetnom planu obuke. Nakon svake vježbe bila je učinjena analiza radi ocjene je li bataljun dovoljno obučen za izvršenje borbenih zadataka.

Brigada Teritorijalne obrane 22. listopada preimenovana je u 128. brigadu HV „Sveti Vid".

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Riječka brigada HV-a koju smo formirali početkom rujna 1991., pod našim zapovjedništvom, izvodila je vježbe na lokaciji Platka. Nakon uvježbavanja raznih vidova vojne obuke, razmještena je u šire riječko zaleđe, tj. njezini bataljuni smješteni su u Donjem Jelenju, Dražicama i Hreljinu sa zadatkom daljnjeg usavršavanja vojnih vještina.

Prema zapovijedi višeg zapovjedništva, odnosno MORH-a, 22. listopada 1991, Riječka brigada je preimenovana u 128. brigadu Hrvatske vojske „Sveti Vid". Očekivali smo, a bilo bi i logično da na čelu bude naše zapovjedništvo, koje poznaje situaciju i sastav postrojbe. Ali sljedeća zapovijed se odnosila na imenovanje novog sastava zapovjedništva, nakon čega je brigada raspoređena na lokalitet Lika.

Naše zapovjedništvo imalo je B varijantu i formiralo je novu brigadu za nastavak budućih zadataka u obrani Rijeke.

U Ratnom štabu Teritorijalne obrane nastavilo se s formiranjem jedinica (pored onih ustrojenih do 15. rujna) i to: u sastavu Mirnodopskog štaba Teritorijalne obrane bilo je planirano formiranje flote naoružanih brodova. Nadalje, u razgovoru s vodstvom Krila Kvarnera, iznijeta je ideja da se njihovi avioni uključe u obranu Rijeke, a u laboratoriju Ine dogovoreno je da se organizira priprema za izradu koktela koji bi po potrebi bili korišteni u akcijama osvajanja kasarni. Ujedno su rukovodstva 3. maja i Torpeda iskazala namjeru da su voljni nastaviti s proizvodnjom oklopnih sredstava po uzoru na „Hrvatinu" i „Straška".

Šime Radulić:

Prilikom razgovora s Premužićem, nakon što sam mu pojasnio ideju o uključivanju aviona Krila Kvarnera u obranu Rijeke, osjetio sam njegovu nelagodu i rekao mu da se konzultira s pilotima te da za dva dana očekujem odgovor. Umjesto odgovora naša obavještajna služba me obavijestila da su avioni Krila Kvarnera preletjeli u Vrsar.

U Operativnoj zoni nije bilo sluha (po mojoj ocjeni) pa smo obustavili formiranje zamjenske brigade, flote naoružanih brodova i ratnu proizvodnju, a eventualno uključenje Krila Kvarnera u obrambenim pripremama ocijenili smo bespredmetnim nakon što su avioni odletjeli u Vrsar.

Izvješće o stanju u jedinicama TO Na dan 22. rujna 1991. zapovjedniku Operativne Zone

ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
R I J E K A

STROGO POV.

Rijeka, 23.09.1991.

ZAPOVJEDNIKU PRIMORSKO-GORANSKE REGIJE
gospodinu ppuk. RAČKI A.

I Z V J E Š T A J
o stanju u jedinicama TO na dan 22.09.1991.

Nakon međustranačkog dogovora 27.08.1991. godine Krizni štab Riječko-goranske regije prihvatio je prijedlog da se za zapovjednika Teritorijalne obrane Rijeka imenuje Šime Radulić.

Temeljem razgovora vođenih 24.08.1991, u 15:45 (Linić S. – Širola D – Vukelić M. – Radulić Š.) odmah sam pristupio formiranju Ratnog štaba Teritorijalne obrane od starješina bivše brigade TO „Vitomir Širola“. Od postojećeg (mirnodopskog) sastava u razradi planova obrane sudjelovali su samo djelomično Zafirov Zdrave (Makedonac) po operativnim poslovima, Ljubotina Dane (Srbin) po poslovima pozadinskih jedinice i Jurčić Zdenko (Hrvat) po poslovima popune jedinica.

28.08.1991. godine u 17:00 donesena je Odluka o upotrebi jedinica za obranu Rijeke polazeći od pretpostavljenog zadatka (Štab TO ga je sam sebi dao), obzirom da pretpostavljena komanda nije postavila nikakav zadatak Štabu TO.

29.08.1991. godine odluka je bila prezentirana Kriznom štabu Riječko-goranske regije (General D. Puhar, M. Biondić, I. Juričić). General Puhar D. odobrio je odluku Štaba TO i preuzeo na sebe obavezu usklađivanja K-de TO i ZNG što je učinjeno 30.09.1991. godine (Gen. D. Puhar, S. Rabar, Š. Radulić, Z. Jurčić) kada je zaključio da se 1. bat. ZNG „podčinjuje“ Štabu TO za izvršenje zadataka u zoni KLANA. Nakon toga, temeljem odobrene odluke, razrađeni su prilozi (pozadinskog osiguranja, plan izuzimanja plijena iz skladišta „Grobnik“, ratni budžet ...) i predani zahtjevi (31.08.1991.) Sekretarijatu za narodnu obranu po pitanju popune jedinica i osiguranje lakog pješadijskog naoružanja.

Telefksom od 29.08.1991, izvijestili smo Ministarstvo obrane da su naše jedinice popunjene s ljudstvom 94,19%; intendantskom opremom 73% i sa oružjem 0%.

Od 30.08.1991, do zaključno 03.09.1991. godine obavili smo razgovore sa svim časnicima iz jedinica nakon čega smo formirali komande svih jedinica.

- 2 -

Dana 04.09.1991. godine uputili smo Sekretarijatu za NO plan pozivanja jedinica TO na vojnu vježbu radi smotriranja, pročišćavanja sastava, formiranja jedinica i upoznavanja vojnika sa vojno-političkom situacijom te obnavljanja znanja u rukovanju ličnim naoružanjem.

Nakon jednodnevnih vježbi sa k-dama jedinica, štab TO izvršio je analizu vježbe, ukazao na propuste i dao zahtjev Sekretarijatu za NO da izvrši popunu jedinica (nakon pročišćavanja).

31.08.1991. svim mjesnim zajednicama i poduzećima uputili smo zahtjev da odmah izvrše kontrolu i popunu jedinica TO, te da nam dostave izvještaj o sigurnosnoj situaciji.

Temeljem zapovjedi Ministarstva obrane od 12.09.1991., 14.09.1991. u 05:00 Štab TO sve jedinice TO stavio je u najviši stupanj bojeve gotovosti. Zbog pomanjkanja naoružanja jedinice nisu mobilizirane.

Zaprečivanje putnih pravaca ka vojarnama otpočelo je noću 13./14.09.1991. prema planu Inženjerijskog osiguranja od 28.08.1991. godine. Elementi za zaprečivanje bili su izrađeni (ježevi – blokovi) u periodu od 27. do 29.08.1991. i bili deponirani neposredno u zoni zaprečivanja.

Noću 15./16.09.1991. godine (01:30) mobilizirane su posade vodova PZO 20/1 iz „3.maja“, „V. Lenca“ i „INE“ od kojih je formirana PZO Rafinerije Urinj („V. Lenac“ i „INA“ – 8 topova) i zapadnog dijela grada („3.maj“ – 3 topa).

Od petka 20.09.1991. godine (14:00) mobilizirani su Pionirsko-diverzantski vodovi (2 x 25) radi ojačavanja zapreka.

Plan pozivanja jedinica predan je u Sekretarijat NO, a pozivanje (mobilizacija) uvjetovana je osiguravanjem naoružanja.

Prema prikazu iz Tabele (prilog ovom Izvještaju), od 2774 časnika i vojnika jedinice su popunjene ukupno 88%, a časnici u svim jedinicama sa 100%.

Do srijede 25.09.1991. Sekretarijat za NO će izvršiti popunu ljudstva u svim jedinicama.

U toku su poslovi formiranja posada za naoružane brodove: (Iglun, Bjelac, Sunj) koji su u vlasništvu Poduzeća „Brodokomerc-Riba“ Rijeka (ranije bili raspoređeni u TO) te „Rio Mar“ (brzina 20 Nm/sat; privatno vlasništvo kupljeno od JRM), „Tunj“ i „Martinšćica“ (ploveća radionica) oba vlasništvo Brodogradilišta „V. Lenac“ i „Ron-3“ (sa barokomorom), vlasništvo Jadranskog pomorskog servisa.

Predlažemo da se brodovi naoružaju topovima 40 mm „Bofors“.

U završnoj fazi izrade u „Torpedu“ nalazi se oklopno vozilo, a u „3.maju“ oklopni transporter.

Dva buldožera Poduzeća „Konstruktor“, opremili smo zaštitnom kabinom za rukovaoca.

Obzirom na činjenicu da je moguća zamjena posada na topovima PZO 20/1 i pionirskih vodova, temeljem Zapovjedi za mobilizaciju ratnih jedinica Ministarstva obrane broj: 512-06-02-91-7 od 20.09.1991. tražim

O D O B R E NJ E

za mobilizaciju:

1. Diverzantskih vodova T-4489 1 T-4490 kao zamjenu za jedinice T-4479/03 1 T-4480/43;

2. Odjeljenja BsT; RB; MB 82 mm i MB 60 mm svih jedinica radi obuke.

Prilog:
– tabelarni prikaz Jedinica TO,
– popis oružja, municije i MES.

Zapovjednik

Šime Radulić

SLUŽBENA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO
Primjerak br.: 1

ANALIZA POPUNE RJ TO

POPUNU DAJE: *ŠTAB TO RIJEKA*[32]

Stanje 23.09.1991.

REDNI BROJ	RJ – brojni i formacijski naziv	Mobilizacijsko mjesto i zborište	Vrijeme trajanja mob.	LJUDSTVO (planirano – popunjeno)					NACIONALNA STRUKTURA RJ (vojnika-dočasnika-časnika)				STAROSNA STRUKTURA RJ				Materijalna sredstva i stoka (planirano - popunjeno					Primjedba
				Rez. voj.	Rez. dočasn.	Rez. časn.	SVEGA	% popunj.	voj. doč. časn.	Hrvati	Srbi	Ostali	do 35 g	35 - 40	41 - 45	Preko 45 g.	mot. vozila	priklj. vozila	motocikli	ostala MS	stoka	
1	T 4479/01 Štab TO	ŠKOLA KOZALA	6 sati	1	7	29	37	108	v.	3			3				4					
									d.	1				1								
				3	1	36	40		č.	32	1	3		12	8	7	5					
2	T 4479/02 K-da stana	ŠKOLA KOZALA	8 sati	32	3	2	37	89	v.	28	1		16	10	2	1	7					
									d.	1	2			3								
				29	3	1	33		č.	1					1		5					
3	T 4479/02 Int. odjelj.	ŠKOLA KOZALA	8 sati	12	1		13	100	v.	12			6	6	1		2					
									d.	1					1							
				12	1		13		č.								2					
4	T 4479/02 Sanit. odjelj.	ŠKOLA KOZALA	8 sati	3	1		4	100	v.	3			1	2			1					
									d.	1				1								
				3	1		4		č.								1					
5	T 4479/01 Zašt. četa	ŠKOLA KOZALA	8 sati	30		1		84	v.	16	3	6	6	7	10	2						
									d.													
				25		1			č.						1							
6	T 4479/03 Pion. vod	ŠKOLA KOZALA	10 sati				25	104	v.	22		1	4	9	8	1	3					
									d.	2			1		1							
				23	2	1	26		č.	1				1								
7	T 4480/43 Pion. vod	ŠKOLA KOZALA	10 sati				25	100	v.	22		1	1	19	2	2	2					
									d.	1			1									
				23	1	1	25		č.	1				1								

[32] S lijeve strane naslova udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

REDNI BROJ	RJ – brojni i formacijski naziv	Mobilizacijsko mjesto i zborište	Vrijeme trajanja mob.	LJUDSTVO (planirano – popunjeno)					NACIONALNA STRUKTURA RJ (vojnika-dočasnika-časnika)				STAROSNA STRUKTURA RJ				Materijalna sredstva i stoka (planirano - popunjeno					Primjedba
				Rez. voj.	Rez. dočasn.	Rez. časn.	SVEGA	% popunj.	voj. doč. časn.	Hrvati	Srbi	Ostali	do 35 g	35 - 40	41 - 45	Preko 45 g.	mot. vozila	priklj. vozila	motocikli	ostala MS	stoka	
8	T 4485 PD četa	ŠKOLA ČAVLE	8 sati	98	9	7	114	111	v.	108		10'	69	49			8					
									d.	4			1	2	1							
				118	4	5	127		č.	4		1	3	1	1		6					
9	T 4486 Bat. lpa 40/1	LUKA – UPR. ZGRADA	12 sati	72	5	5	82	51,2	v.	31		1	2	11	12	1	8					Bofors
									d.	5			1	2		2						
				32	5	5	42		č.	5				2	2	1	4					
10	T 487 Lpa 20/1	AC. STAN. „3. MAJ“	8 sati	52	5	5	62	62,9	v.	25	1	3		10	15	4	2	8				
									d.	5					5							
				29	5	5	39		č.	5					5		2	4				
11	T 4488 Lpa 40/1	P. ZGRADA „VULKAN“	12 sati	72	5	5	82	54,8	v.	34		1	14	11	10							Bofors
									d.	5												
				35	5	5	45		č.	5				1	3	1						
12	T 4489 1. div. vod	Ž. MARČA VEŽICA	8 sati				25	89	v.	14	1	4	14		4	1	2					
									d.	1		1	1	1								
				19	2	1	22		č.	1				1								
13	T 4490 2. div. vod	Ž. MARČA VEŽICA	8 sati				25	100	v.	15		9	19	5			2					
									d.													
				24		1	25		č.	1		1	1									
14	T 4493 Vod vez. DPZ	GUVERNER: PALAČA	6 sati	23	2			52	v.	8	3		6	5								
									d.	2				1	1							
				11	2				č.													
15	T 4494 1. od. za pd	SRD „3. MAJ“ RCA	6 sati	58	10	10	78	68	v.	43			33	2	3		8					
									d.	5			1	3	1							
				43	5	5	53		č.	4		1			2	3	7					
16	T 4495 2. od. za pd	SRD „INA“ URINJ	6 sati	58	10	10	78	70	v.	40		4	15	14	12	3	8					
									d.	4		2	3	1	2							
				44	6	5	55		č.	5			2	1	2		8					
17	T 5317 Lpa 20/1	INA URINJ	8 sati	52	5	5	62	82,2	v.	40	1		7		33		2	8				
									d.	5				2	3							
				41	5	5	51		č.	5				1	4		2	4				

REDNI BROJ	RJ – brojni i formacijski naziv	Mobilizacijsko mjesto i zborište	Vrijeme trajanja mob.	LJUDSTVO (planirano – popunjeno)					NACIONALNA STRUKTURA RJ (vojnika-dočasnika-časnika)				STAROSNA STRUKTURA RJ				Materijalna sredstva i stoka (planirano - popunjeno					Primjedba
				Rez. voj.	Rez. dočasn.	Rez. časn.	SVEGA	% popunj.	voj. doč. časn.	Hrvati	Srbi	Ostali	do 35 g	35 - 40	41 - 45	Preko 45 g.	mot. vozila	priklj. vozila	mot ocikli	ostala MS	stoka	
18	T - 5318 Lpa 20/1	„VIKTOR LENAC“	8 sati	52	5	4	62	80,6	v.	38		2	6	12	12	8	2	8				
				40	5	5	50		d.	5			3	2			2	4				
									č.	5				3	1	1						
19	T - 5319 Lpa 40/1	TITOVO BR. KRALJEVICA	12 sati	72	5	5	82	71,9	v.	49			15	7	8	19	2	8				BOFORS
				49	5	5	59		d.	5			2	3			2	4				
									č.	5				2	3							
20	T- 4489 I bataljon	HRELJIN	12 sati	367	21	18	406	111	v.	375	24	20	326	30	8	5	13					
				419	22	11	452		d.	18	2	2	7	11	4		12					
									č.	8	1	2		9	2							
21	T - II bataljon	KUKULJANOVO	12 sati	367	21	18	406	97,8	v.	336	10	26	323	45	2	2	13					
				372	16	9	397		d.	12	2	2	5	7	3	1	11					
									č.	7	1	1		4	5							
22	T - III bataljon	MARINIĆI	12 sati	367	21	18	406	94,1	v.	358	8	15	334	41	1	5	13					
				371	19	18	382		d.	16	1	1	9	6	3		13					
									č.	12	1	6	11		4	4						
23	T - IV bataljon	ZASTENICE	12 sati	367	21	18	406	103,6	v.	346	12	24	343	36	2	1	13					
				382	22	17	421		d.	15	5	2	15	4	3		4					
									č.	13	3	13	2	6	8	1						

(Pečat i potpis)[33]

[33] U desnom donjem uglu na kraju tablice, s lijeve strane vlastoručnog potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

TABELA 2

O R U Ž J E

1.	Pištolj 7,62 mm M-57	20	kom
2.	Automatska puška 7,62 mm M-70	20	kom
3.	Poluautomatska puška 7,62 mm M-59/66	10	kom
4.	Puška 7,9 mm	50	kom
5.	Puškomitraljez 7,9 mm M-53	2	kom
6.	Ručni bacač M-57	5	kom
7.	Minobacač 60 mm	2	kom
8.	Minobacač 82 mm	1	kom
9.	Bestrzajni top	8	kom
10.	Top PZO 20/1	12	kom
11.	Top PZO 40/1	28	kom

M U N I C I J A

1.	Metak 7,62 mm M-67 za PAP, AP	5650	kom
2.	Metak za pištolj 7,62 mm	500	kom
3.	Metak 7,9 mm M-49	5700	kom
4.	Metak kumulativni	204	kom
5.	Metak rasprskavajući 20 mm	1000	kom

M I N E

1.	Mina za RB M-57	20	kom
2.	Mina sa MB 60 mm	60	kom
3.	Mina sa MB 82 mm	30	kom
4.	Ručna bomba M-50	210	kom
5.	Protivpješadijska mina rasprskavajuća	160	kom
6.	Protivtenkovska mina	40	kom

Dopis Ministarstvu obrane RH s popisom zapovjednika i zapovjedništava jedinica TO Rijeka od 24. rujna 1991.

R E P U B L I K A H R V A T S K A
OPĆINA RIJEKA
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
Pov. broj: 187-1/91
Rijeka, 24.09.1991.

narodna obrana
službena tajna
uruči telefaksom
na br. 041/330-812

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO OBRANE

Z A G R E B
Opatička 1

Temeljem vašeg zahtjeva klasa 803-02/91-03/03 broj 512-06-02-91-1 od 23.09.1991. godine, u prilogu vam dostavljamo popunu jedinice i popis zapovjednika i zapovjedništava ratnih jedinica TO Rijeka.

Obzirom da smo u toku formiranja odreda naoružanih brodova, podatke o njima dostaviti ćemo vam naknadno.

Priklog:

– tabelarni prikaz popune jedinica,

– popis zapovjedništava RJ TO

Z a p o v j e d n i k:
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[34]

Na znanje:

– Zapovjedniku Primorsko-goranske regije

[34] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

Š T A B T O R I J E K A

JEDINICA: T-4479/01 – ZAPOVJEDNIŠTVO ŠTO RIJEKA

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST
1.	RADULIĆ	Ante	ŠIME	1940.	UGLJAN, ZADAR	HRVAT	MAJOR	ZAPOVJEDNIK
2.	IVIĆ	Ante	ARSEN	1941.	s. VRANJIC, SPLIT	HRVAT	KAP. I KL	NAČELNIK ŠTABA TO
3.	JURIČIĆ	Ilija	IVAN	1945.	s. NAKDOVAC, VIROVITICA	HRVAT	MAJOR	POM. NŠ ZA OP. P.
4.	ZAFIROV	Stojan	ZDRAVE	1946.	G. LIPOVIĆ, RADOVIŠ	MAKEDONAC	MAJOR	REF. ZA OP. P.
5.	DEMOJZES	Ivan	SERĐO	1942.	s. POLJANE, KOPAR	SLOVENAC	MAJOR	REF. ZA OP. P.
6.	ČERNEKA	Josip	GUERINO	1943.	BUZET	HRVAT	MAJOR	REF. ZA OP. P.
7.	BRNIĆ	Ivan	ŽELJKO	1950.	MALI LOŠINJ	HRVAT	KAPETAN	REF. ZA OP. P.
8.	LAZARIĆ	Luka	KLAUDIO	1948.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. ZA ARTILJER.
9.	MARINOVIĆ	Ivan	MARKO	1940.	BLATO, KORČULA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. PROTIV. OKL.
10.	ŠTRUCELJ	Anton	IG0R	1947.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. PZO
11.	TURK	Josip	ZDRAVKO	1947.	HRIB, DELNICE	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. INŽENJERIJE
12.	CUCULIĆ	Anton	SLOBODAN	1945.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. INŽENJERIJE
13.	HLASTEC	Andrija	ANDRIJA	1943.	ZAGREB	HRVAT	KAPETAN	REF. INŽENJERIJE
14.	JELIČIĆ	Andrija	BRANKO	1948.	CRIKVENICA	HRVAT	KAP. I KL	REF. INŽENJERIJE
15.	DETAN	Franjo	BORIS	1948.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. ZA ABHO
16.	SMOLČIĆ	Stjepan	STJEPAN	1960.	RIJEKA	HRVAT	KAPETAN	POM .NAČ. ZA ABHO
17.	FUDURIĆ	Ivan	IVICA	1950.	KARLOVAC	HRVAT	PORUČNIK	NAČELNIK VEZE
18.	ŠINKO	Stjepan	MLADEN	1953.	RIJEKA	HRVAT	VODNIK	POM. NAČ. VEZE
19.	DIKA	Mate	VESELKO	1948.	BAČKA PALANKA	HRVAT	KAP. I KL	POM. NAČ. VEZE
20.	MIČETIĆ	Vilko	LJUBOMIR	1951.	LJUBLJANA	HRVAT	KAPETAN	NAČ .ZA 0BAVJ. POS.
21.	MANOLA	Jerko	VLADO	1940.	PREKO, ZADAR	HRVAT	KAP. I KL	POM. NAČ. ZA OB. P.
22.	KOLIĆ	Slavko	JASENKO	1951	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. SIGURNOSTI
23.	MEDIĆ	Božo	MLADEN	1940.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	POM. NAČ. ŠT. ZA INF. I PROP. RAD
24.	JURČIĆ	Ivan	ZDENKO	1937.	RIJEKA	HRVAT	KAPETAN	POM. NAČ. ZA KADR. POSLOVE
25.	BALEN	Franjo	JOSIP	1938.	SENJ	HRVAT	KAP. I KL	POM. ZAP. ZA POZAD.
26.	~~LJUBOTINA~~	~~Milan~~	~~DANE~~	~~1944.~~	~~SRPSKO POLJE~~	~~SRBIN~~	~~MAJOR~~	~~POM. NŠ ZA POZAD.~~ *NE POZIVATI !*
27.	MARUŠIĆ	Ivan	MIROSLAV	1941	OMIŠ	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. TEHN. SLUŽBE

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST	
28.	TOMAC	Josip	ŽELJKO	1948.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. INTEDANT. SL.	
29.	BRKLJAČA	Šime	BOŽO	1945.	BENKOVAC	HRVAT	KAP. I KL	NAČ. SAOBRAĆ. SL.	
30.	SMEŠNY	Franjo	VLADIMIR	1942.	ZAGREB	HRVAT	KAPETAN	NAČ. SANITET. SL.	
31.	PLAZONIĆ	Stjepan	ŽELJKO	1952.	ZADAR	HRVAT	KAPETAN	POM. NAČ. SAN. SL.	
32.	MIHALIĆ	Rudolf	RENATA	1958.	RIJEKA	HRVAT	VOJNIK	REF. SANITET. SL.	
33.	SANDALJ	Anton	LAURENCE	1951.	RIJEKA	HRVAT	POR. FREG.	NAČ. POMORSTVA	
34.	IVIĆ	Ante	IGOR	1942.	TROGIR	HRVAT	POR. B. BR.	ZAP. ODREDA ZA PODV. DJELOV.	
35.	STARČEVIĆ	Ivan	VINKO	1945.	JABLANAC	HRVAT	KAP. I KL	REZERVA	
36.	RUBEŠA	Vjekoslav	BRANKO	1940.	s. RUBEŠI	HRVAT	KAP. I KL	REZERVA	*NE POZIVATI (ŠR)*
37.	KUKIĆ	Miloš	GORAN	1953	SARAJEVO	JUGOSLAVEN	KAPETAN	REZERVA	

JEDINICA: T-4479/02 – PRIŠTAPSKA JEDINICA

1.	URDIH	Ivan	AUGUSTIN	1942.	TRŽIĆ	HRVAT	KAP. I KL	ZAP. K-DE STANA
2.	NIKLIĆ	Juraj	MILAN	1966.	RIJEKA	HRVAT	VOJNIK	ZAP. SANITETA
3.	TIĆAC	Slavko	ANTON	1938.	GRIŽANE	HRVAT	KAP. I KL	ZAP. ZAŠT. ČETE
4.	SROK	Ivan	JOSIP	1947.	VIŠKOVO	HRVAT	KAP. I KL	ZAMJ. ZAP. ZAŠT. ČETE
5.	JURCAN	Petar	MLADEN	1951.	POREČ	HRVAT	KAP. I KL	ZAP. ZAST. V.
6.	PIRŠIĆ	Franjo	KAZIMIR	1951.	DELNICE	HRVAT	KAP. I KL	ZAP. IPIO. V.

JEDINICA: T-4479/03 –KOMANDNO ŠTABNI VOD

1.	KAMHI	Samuel	ZDRAVKO	1950.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	KAPETAN	ZAP. KDNOG V.

JEDINICA: T-4480/43 – SAMOSTALNI DIVERZANTSKI VOD

1.	MAGE	Pavo	PERO	1951.	DUBROVNIK	HRVAT	PORUČNIK	ZAP. 2 PION V.

JEDINICA: T-4489 – PRVI DIVERZANTSKI VOD

1.	TUHTAN	Milovan	ZORAN	1958.	RIJEKA	HRVAT	POTPOR.	ZAP. 1 DIV V.

JEDINICA: T-4490 – DRUGI DIVERZANTSKI VOD

1.	BAŠIĆ	Bogdan	MARIO	1969.	ZAGREB	HRVAT	POTPOR.	ZAP. 2 DIV V.

JEDINICA: T-4492

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST
1.					NE POZIVATI (ŠR)			~~ZAP. DIV V. HTP~~

JEDINICA: T-4493 – VOD VEZE DPZ

1.	HRASTINA	Anton	BORIS	1939.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL.	ZAPOVJEDNIK

JEDINICA: T-4494 – ODRED ZA PODVODNA DJELOVANJA

1.	VRANIĆ	Vitomir	DUŠKO	1942.	RIJEKA	HRVAT	DESETAR	ZAPOVJEDNIK
2.	GRENKO	Stanko	STANKO	1938.	FUŽINE	HRVAT	KAP. I KL	POM PPR
3.	GRGUREV	Miro	EMIL	1942.	OPATIJA	HRVAT	KAP. I KL	REF. MTS
4.	KUZELE	Tomo	MILJENKO	1948.	RIJEKA	HRVAT	VOJNIK	ZAP. 1. VOD
5.	PRIZMIĆ	Milan	VANJA	1947.	LJUBLJANA	SLOVENAC	RAZVODNIK	ZAP. 2. VOD

JEDINICA: T-4495 – II ODRED ZA PODVODNA DJELOVANJA

1.	CRNKOVIĆ	Boris	MILJENKO	1959.	RIJEKA	HRVAT	POTPORU.	ZAPOVJEDNIK
2.	KRULJAC	Josip	BRANIMIR	1952.	RIJEKA	HRVAT	RAZVODNIK	ZAP. 1. VOD
3.	KUNSTOVIĆ	Nikola	ŽELJKO	1950.	RIJEKA	HRVAT	VOD. I KL.	ZAP. 3. VOD
4.	LIPOVAC	Vladimir	DARKO	1942.	RIJEKA	HRVAT	VOJNIK	P. K. ZA OP

JEDINICA: T-4485 – PD ČETA

1.	SELIMOVIĆ	Ibro	REŠID	1965.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	PORUČNIK	ZAPOVJEDNIK ČETE
2.	KAUZLARIĆ	Josip	MARIO	1963.	BJELOVAR	HRVAT	PORUČNIK	ZAMJ. ZAP. ČETE
3.	RAK	Franjo	NEDELJKO	1954.	RIJEKA	HRVAT	KAP. I KL	POM. ZAP PR
4.	PAULIĆ	Nikola	IVICA	1952.	SLUNJ	HRVAT	VOD. I KL.	ZAP. KDNOG V..
5.	BRDAR	Dušan	ZORAN	1960.	RIJEKA	HRVAT	VOJNIK	ZAP ODJ. VEZE
6.	GRŽETIĆ	Milan	DAVOR	1953.	PAKRAC	HRVAT	DESETAR	ZAP. POZ. ODJ..
7.	DABO	Ljubomir	MARIN	1953.	RAB	HRVAT	ST. VODNIK	ZAP. 1 PDV
8.	ČARGONJA	Zvonko	GOJKO	1959.	RIJEKA	HRVAT	PORUČNIK	ZAP. 2 PDV
9.	BRATONJA	Pavle	PAVAO	1950.	N. BUKOVICA	HRVAT	KAPETAN	ZAP V. ZA V. P.
10.	SKOMERŽA	Dragutin	MIRJAN	1949.	RIJEKA	HRVAT	ST. VODNIK	ČET. STARJ.

JEDINICA: T-4484/01-11 – I. BATALJON TO

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST
1.	ŠTRKOVIĆ	Milan	IVAN	1947.	TUROPOLJE	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAPOVJEDNIK BATALJONA
2.	BORČIĆ	Živko	EMIL	1947.	HRELJIN	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAMJ. ZAP. BATALJONA
3.	GRGURIĆ	Matija	MLADEN	1948.	SKRAD	HRVAT	KAPETAN	POM. ZAP. IPP
4.	BAKARČIĆ	Kuzma	MARINKO	1953.	RIJEKA	HRVAT	VODNIK	REF. OP. POS.
5.	STARČEVIĆ	Anton	ANTON	1946.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. OBP
6.	BUKVIĆ	Dušan	NENAD	1947.	BJELOVAR	JUGOSLAVEN	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. SIG.
7.	STIPANIČEV	Šime	SERGEJ	1950.	RIJEKA	HRVAT	KAPETAN	POM. ZAP. ABHO
8.	MODRIĆ	Andrija	VLADIMIR	1948.	SENJ	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. POZ.
9.	BAFFO	Edvard	ROBERT	1967.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	ZAP. 1. ČETE
10.	BILEN	Želimir	BRANKO	1943.	HRELJIN	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. PPR
11.	HARAMBAŠIĆ	Hamdija	MIRSAD	1954.	KLJUČ	MUSLIMAN	KAPETAN	ZAP. PRAT. VOD.
12.	GRBAC	Josip	RADENKO	1953.	TRAVNIK	HRVAT	KAPETAN	ZAP. 2. ČETE
13.	SUŠNIK	Pavle	HERMAN	1957.	KLANA	HRVAT	PORUČNIK	POM. ZAP. IPP
14.	MAVRINAC	Viktor	ROBERT	1966.	RIJEKA	HRVAT	PORUČNIK	ZAP. 2. V. 2. Č.
15.	MUHANOVIĆ	Esad	MIRSAD	1964.	BRČKO	MUSLIMAN	POTPORUČNIK	ZAP. PV 2. Č
16.	FELKER	Juraj	ŽELJKO	1954.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	KAPETAN	ZAP. 3. Č.
17.	DŽEBIĆ	Josip	BERISLAV	1937.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. IPP
18.	JURIĆ	Ante	SONI	1964.	ZADAR	JUGOSLAVEN	POTPORUČNIK	ZAP. 3. V. 3. Č.
19.	NEŽIĆ	Petar	DARIO	1949.	BUZET	HRVAT	KAPETAN	ZAP. PRAT. VOD.
20.	KATNIĆ	Tomo	MARIJAN	1950.	CRIKVENICA	HRVAT	KAPETAN	ZAP. V. MB 82 mm

JEDINICA: T-1981/13-20 – II. BATALJON TO

1.	MATAŠIĆ	Stjepan	FRANJO	1948.	SIGETAC	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAPOVJEDNIK BATALJONA
2.	LUKŠIĆ	Ivan	KARLO	1939.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAMJ. ZAP. BATALJONA
3.	0ŽBOLT	Franjo	ANTON	1951.	POŽAREVAC	HRVAT	KAPETAN	POM. ZAP. PPR
4.	VEHAR	Jela	JADRANKO	1952.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	KAPETAN	POM. ZAP. OB P
5.	IVIĆ	Ante	JOSO	1949.	DRNIŠ	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. SIG.
6.	TOPALUŠIĆ	Milan	BRANKO	1965.	ČAGLIN	HRVAT	POTPORUČNIK	POM. KTA. ZAP
7.	PERUŠIĆ	Renato	BRANKO	1948.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAP. 1. ČETE
8.	PENDE	Josip	HRVOJE	1965.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	POM. ZAP. PPR
9.	VEŽNAVER	Petar	GABRIJEL	1950.	ŠALIĆI	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAP. 2. ČETE

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST
10.	BUKOVAC	Martin	JOSIP	1946.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. PPR
11.	TURINA	Zdravko	IVICA	1947.	ŠMRIKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAP. 3. ČETE
12.	VINČIĆ	Dragan	BRANKO	1960.	DVOR NA UNI	HRVAT	PORUČNIK	ZAP. PRAT. VOD
13.	ŠARIĆ	Ivo	ZVONKO	1952.	TURANJ	HRVAT	KAPETAN	POM. ZAP. PPR

JEDINICA: T-1981/21-28 – III. BATALJON TO

1.	VRBANIĆ	Stjepan	ĐURO	1943.	PETRINJEVCI, OSIJEK	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAPOVJEDNIK BATALJONA
2.	MATEŠKOVIĆ	Marko	ZVONKO	1939.	MODRUŠ, OGULIN	HRVAT	MAJOR	ZAMJ. ZAP. BATALJONA
3.	MRAKOVČIĆ	Jakov	IVAN	1943.	MURAJ, KRK	JUGOSLAVEN	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. IPP
4.	FUĆAK	Delimir	EMILIO	1949.	LJUBLJANA	HRVAT	KAPETAN	POM. ZAP. OBP
5.	ČABRIJAN	Marijan	ĐORĐE	1942.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. POZ.
6.	DE FRANCESCI	Dušan	MLADEN	1958.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	REF. SANITETA
7.	ŠTIMAC	Valentin	JOSIP	1947.	ČABAR	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAP. 1. ČETE
8.	KUS	Zvonko	ZVONKO	1946.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. PPR
9.	KLASIĆ	Mladen	DAMIR	1969.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	ZAP. 1. VODA
10.	ISAKOV	Ljubomir	BRANISLAV	1958.	POČEČ	JUGOSLAVEN	POTPORUČNIK	ZAP. 2. ČETE
11.	MARJANOVIĆ	Cvjetin	DRAGAN	1966.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	POTPORUČNIK	POM. ZAP. PPR
12.	MARJANOVIĆ	Milutin	ĐORĐE	1961.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	POTPORUČNIK	ZAP. 1. VODA
13.	DRAČA	Drago	MILORAD	1958.	CERANJE, BENKOVAC	SRBIN	KAPETAN	ZAP. 3. ČETE
14.	ZUBANOVIĆ	Alija	SAMIR	1964.	RIJEKA	MUSLIMAN	POTPORUČNIK	POM. ZAP. PPR
15.	KOVAČIĆ	Zvonimir	ANTON	1965.	CELJE	HRVAT	POTPORUČNIK	ZAP. 1. VODA
16.	PERHAT	Dušan	NEVEN	1948.	RIJEKA	HRVAT	KAPETAN	ZAP. PRAT. VODA
17.	KESER	Mihovil	JOSIP	1969.	N. GRADIŠKA	HRVAT	POTPORUČNIK.	POM. ZAP. PRAT. VOD.
18.	KOVAČEVIĆ	Mladen	TODOR	1964.	DRIJEM, DERVENTA	JUGOSLAVEN	POTPORUČNIK	ZAP. VODA MB 82 MM
19.	LENAC	Vladimir	SLAVEN	1968.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	ZAM. ZAP. PRAT. VOD

JEDINICA: T-1981/5-12 – IV. BATALJON TO

1.	~~MRAOVIĆ~~	~~Stanko~~	NIKOLA	~~1946.~~	~~VRGIN MOST~~	SRBIN	~~KAP. 1. KL.~~	~~ZAPOVJEDNIK BAT~~. *NE POZIVATI !*
2.	BALJAK	Jovo	NENAD	1948.	POLIČNIK	HRVAT	KAP. 1. KL.	~~POM. ZAP. ZA PPR~~ *ZAPOVJED. (ŠR)*
3.	PASARIĆ	Stanko	ZLATKO	1940.	RIJEKA	HRVAT	MAJOR	POM. ZAP. PPR
4.	VERŠIĆ	Josip	GORAN	1946.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	POM. ZAP. POZ
5.	BIEJLIĆ	Veljko	ALEN	1967.	RIJEKA	JUGOSLAVEN	VODNIK	ZAP. 1. ČETE

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST
6.	POLIĆ	Branko	DARKO	1966.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	POM. ZAP. PPR
7.	GREDELJ	Josip	ZORAN	1966.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	ZAP. 2. ČETE
8.	MUSANOVIĆ	Stipe	MARKO	1957.	RIJEKA	HRVAT	PORUČNIK	POM. ZAP. PPR
9.	VUKIĆ	Ivan	JURICA	1967.	DUBROVNIK	HRVAT	POTPORUČNIK	ZAP. 3. ČETE
10.	NEMET	Ivan	ZDRAVKO	1966.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	POM. ZAP. PPR
11.	BAUK	Zvonko	IVAN	1958.	CRIKVENICA	HRVAT	KAPETAN	ZAP. POV
12.	ŠTIGLIĆ	Milivoj	RADENKO	1941.	RIJEKA	HRVAT	KAP. 1. KL.	ZAP. MBV
13.	STOŠIĆ	Aleksandar	ALEKSANDAR	1955.	RIJEKA	HRVAT	PORUČNIK	REF SNSL
JEDINICA: T-4486 – KOMANDA LAKE ARTILJERIJSKE BATERIJE								
1.	DAMJANIĆ	Josip	MIROSLAV	1945.	POTOK TOUNJSKI	HRVAT	KAPETAN.	KOMANDIR BATERIJE
JEDINICA: T-4487 – LAKA ARTILJERIJSKA BATERIJA								
1.	MLINARIĆ	Franjo	GRGUR	1940.	OTOČAC	HRVAT	KAP. 1. KL.	KOMANDIR BATERIJE
2.	SENJAN	Mario	GORDAN	1956.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	K-DIR VODA
3.	KOPAJTIĆ	Anton	VITOMIR	1951.	OTOČAC	HRVAT	KAPETAN	POM. ZA PR
4.	MARAČIĆ	Franjo	VLADIMIR	1948.	ZAGREB	HRVAT	KAPETAN	POM. ZA PR
5.	TURAK	Mate	ZVONKO	1947.	PUŽI	HRVAT	KAPETAN	K-DIR VODA
JEDINICA: T-4488 – III. LPAO BATERIJA								
1.	POVŠE	Franjo	JANKO	1950.	RIJEKA	SLOVENAC	KAP. 1. KL.	KOMANDIR BATERIJE
2.	LUŽAJIĆ	Dane	BRANKO	1953.	BLATO, OGULIN	SRBIN	KAPETANK	K-DIR VODA
3.	MUDR	Petar	RADE	1942.	VOJNOVAC	SRBIN	KAP. 1. KL.	K-DIR 1. VODA
JEDINICA: T-5317 – IV. LPAO BATERIJA								
1.	DRAGAŠ	Radoš	MILAN	1947.	OGULIN	SRBIN	KAPETAN	KOMANDIR BATERIJE
2.	GAZIBEGOVIĆ	Suljo	RASIM	1948.	S. ORAHOVICA	MUSLIMAN	VOD. I. KL.,	K-DIR 2. VODA
3.	MARINKOVIĆ	Boško	MIRKO	1940.	D. ŠTRBCI	SRBIN	VODNIK	K-DIR K-DNOG VODA
JEDINICA: T-5318 – V. LPAO BATERIJA								
1.	PLANINŠEK	Stanko	IGOR	1943.	ZAGREB	HRVAT	KAP. 1. KL.	KOMANDIR BATERIJE
2.	VESEL	Franjo	BRANKO	1963.	RIJEKA	HRVAT	POTPORUČNIK	K-DIR 2. VODA

RBR	PREZIME	ime oca	IME	GOD	I MJESTO ROĐ.	NAROD.	ČIN	DUŽNOST
3.	TIĆAK	Franjo	IVAN	1944.	RIJEKA	HRVAT	KAPETAN	K-DIR 1. VODA
4.	PAJDAŠ	Franjo	TOMISLAV	1944.	ZAGREB	HRVAT	KAPETAN	POM. K-DIRA ZA PPR

JEDINICA: T-5319 – VI. LPAO BATERIJA

1.	GRUBIŠIĆ	Borislav	BORISLAV	1965.	RIJEKA	HRVAT	PORUČNIK	KOMANDIR BATERIJE
2.	OBLAK	Milivoj	ZENIL	1965.	KRK	JUGOSLAVEN	PORUČNIK	K-DIR VODA

STANJE NA DAN 24.09.1991. G

Sekretar:
Mladen Vukelić

Dopis Ministarstvu obrane RH od 4. listopada 1991.

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA RIJEKA
ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE
Klasa: *22/51*
Ur. broj: *184-1/91*
Rijeka, 04.10.1991.

NARODNA OBRANA
SLUŽBENA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE
n/r Gospodina Dedić Bekira

Z A G R E B

Slijedom Vašeg zahtijeva od 04.10.1991. godine – 14:49 sati /Dedić-Radulić/ u prilogu Vam dostavljamo šifre i nazive jedinica TO Štaba teritorijalne obrane općine Rijeka kako slijedi:

T-4479/01-03	Štab TO sa prištapskim jedinicama
T-4480/43	Pionirski vod TRBR
T-4485	PDČ teritorijalne obrane
T-4486	1. – Lpao bat. – Luka
T-4487	2. – Lpao bat. – 3.Maj-Torpedo
T-4488	3. – Lpao bat. – Vulkan
T-5317	4. – Lpao bat. – INA
T-5318	5. – Lpao bat. – Viktor Lenac
T-5319	6. – Lpao bat. – TB Kraljevica
T-4489	1. – DO
T-4490	2. – DO
T-4493	Vod veze
T-4494/01-06	ODR za PDD
T-4495/01-06	ODR za PDD
T-4484/01-11	1. Batalion TO
T-1981/13-20	2. Bataljon TO
T-1981/21-28	3. Bataljon TO
T-1981/05-12	4. Bataljon TO

Mobilizirane su sve jedinice koje smo bili u stanju naoružati i to:

T-5317	PZO 20/1 – INA
T-5318	PZO 20/1 – VIKTOR LENAC
T-4487	PZO 20/1 – 3.MAJ
T-4488	PZO 40/1 – VULKAN
T-4480	PION-DIV. VOD
T-1981/21-28	3.Bataljon TO

Obzirom da imamo planiranu mobilizaciju jedinica: T-4494 /1.bat./, T-1981/13-20 /2.bat./, T-1981/05-12 /4.bat./ T-4485 /protiv. diverz. četa/ radi zamjene. U svrhu obuke neprekidne spremnosti za upotrebu molimo Vas da nam odobrite planove pozivanja /zamjene/ prema slijedećem redoslijedu:

T-4484 od 07. do 14.10.1991. god.
T-4485 od 07. do 15.10.1991. god.
T-1981/05-12 od 14. do 20.10.1991. god.
T-1981/13-20 od 21. do 28.10.1991. god.

Prosvjedujemo na način na koji nam se oduzimaju topovi 40-BOFORS /6 KOM./ iz jedinice T-5319 /Brodogradilište Kraljevica/ čime je u potpunosti narušena PZO Rijeka.

Unatoč našeg zahtjeva da nam se odobri municija 20 mm /imamo svega 1500 komada/ i 40 mm /imamo samo 40 komada/ oduzimaju nam se topovi /4+4 topa 20/1 i 40/1, dana 31.07.1991. godine, 4 topa 20/1 dana 20.08.1991. godine i 6 topova 40/1 dana 04.10.1991. godine/.

Zapovjednik
Šime Radulić, v.r.[35]

NA ZNANJE:
✓ 1. Zapovjednik riječke i primorsko-goranske regije – ovdje
✓ 2. SNO – Rijeka
✓ 3. Krizni štab – ovdje
4. Arhiva – ovdje

[35] Ispod potpisa, s lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Općina Rijeka; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: ŠTAB TERITORIJALNE OBRANE (VestaHR).

Eksplozije u vojnim skladištima Zahum i Pulac

Ključni događaj zbio se 13. listopada 1991. kada je eksplozija skladišta naoružanja na Katarini i na Zahumu uznemirila i poprilično prestrašila stanovnike Rijeke, a dim i miris baruta parao nosnice u bližoj pa i u široj okolici tih objekata.

U poslijepodnevnim satima 13. listopada, tog tmurnog i kišovitog dana nad Rijekom su se nadvili tmasti, crni oblaci iz kojih su sijevale munje praćene jakom grmljavinom.

Vremenski uvjeti kao da su preslikali atmosferu koja je vladala u gradu i najavili skora događanja.

Oko 14 sati na Katarini se začuo prasak jači od „grmljavine“, a nakon toga požar i serija eksplozija. Gotovo istovremeno došlo je do eksplozija i u vojnom skladištu Zahum na Grobničkom polju.

Te istodobne eksplozije vojnih skladišta protumačene su kao namjera JNA da uništi naoružanje i municiju u skladištima, a JNA je službenim pojašnjenjem tvrdila da je do eksplozija došlo zbog „slabog uzemljenja“ instalacija pripremljenih za uništenje naoružanja i ostale vojne opreme.

Kako bilo da bilo-priroda je uradila svoje, a u Ratnom štabu to se prokomentiralo: „Ali nas voli taj 13. dan! Najprije u rujnu, a sada ponovo 30 dana kasnije!“

Tom prilikom iz zapaljenih skladišta pripadnici Policijske uprave Rijeka, Profesionalne vatrogasne jedinice Rijeka, Civilne zaštite i teritorijalaca iz mnogih riječkih tvrtki izvukli su oko 2.500 cijevi te kompletnu intendantsku opremu (poljska kuhinja, odjeća, šatori itd.). Preostalo naoružanje uskladišteno je u vojnom objektu Draga, koje je tada još bilo pod kontrolom pripadnika JNA.

Mnogobrojne su teze iznošene o tome zašto je došlo do eksplozije navedenih skladišta, a i danas se o tome govori s različitih pozicija. Službeno izvješće istražnog suca Mihovila Dulčića od 16. listopada 1991. tvrdi da je „udar groma koji ima isti efekt (kao i elektronično paljenje eksplozivnih naprava) proizveo aktiviranje eksplozivnih naprava, a potom i eksploziju u skladištu municije“. (Prilog na strani 166).

Sjećanje Slavka Suzića, pripadnika Vatrogasne jedinice Rijeka:

Dan 13. listopada 1991. bio je tmuran, kišovit, hladan, sijevale su munje uz zvuk jake grmljavine, noć je brzo padala. Ti snažni i iznenadni zvukovi grmljavine nalikovali su na eksploziju, dan je bio baš onakav kakav dolikuje atmosferi i trenucima u kojima se grad tada nalazio. Nešto prije 14 sati prema Vatrogasnom centru došla je dojava da se iz vojnih skladišta Pulac na području Katarine i Zahuma, odnosno s područja Grobníka vidi veliki plamen i crni dim. Uskoro smo dobili dojavu da gore vojna skladišta te da pazimo jer bi moglo doći do eksplozije. Određene su dvije vatrogasne ekipe, jedna je predviđena za gašenje na Pulcu, a druga je krenula prema Grobniku. Negdje iza 14 sati nalazili smo se na kraju Prvomajske ulice skrećući prema Belvederu, kada je u blizini zaparala jaka munja. Nakon nekoliko sekundi čula se snažna grmljavina i odmah za njom još jedna snažnija. Netko iz ekipe vatrogasaca je pitao: „Pa što je to, kako ta grmljavina dugo traje?!“

Zahum (Grobnik) nakon eksplozije skladišta JNA

Situaciju smo počeli shvaćati kada smo na području Kozale na cesti počeli nailaziti na topovske projektile koji su još gorjeli. Nekoliko puta smo se zaustavili da ih odmaknemo s prometnice. Preko radiostanice nam je rečeno da je došlo do eksplozije skladišta i da se zaustavimo negdje na Kozali i pričekamo dok se situacija ne smiri i da pazimo na ljude.

Doznali smo od građana koji su dolazili iz smjera Kataríne da je došlo do požara u vojnim skladištima koji je trajao oko pola sata, te da je dignuta uzbuna među mještanima i da su uglavnom svi napustili to područje prije eksplozije. Stalno su se čule učestale grmljavine, teško je bilo razaznati što je grmljavina od gromova, a što od eksplozija, taj zaglušujući efekt je vjerojatno nastao zbog vremenskih prilika.

Zahum (Grobnik)

Nakon nekog vremena intenzitet te grmljavine se smanjio i odlučio sam krenuti. Na raspolaganju sam imao dva vatrogasna vozila, od toga jedno manje navalno i autocisternu te šestoricu ljudi. Kako smo se preko Katarine kretali prema vojním skladištima Pulac, sretali smo ljude koji su nas upozoravali da je tamo pakao, da se pazimo i nikako ne skrećemo s puta

Kada smo došli na udaljenost od oko sto metara, tu nas je dočekao naš zapovjednik Slavko Gauš. Vidio sam na sve strane razbacane dijelove eksplozivnih naprava, uglavnom topovskog punjenja, mnogi su bili neeksplodirani i okoliš je bio dosta uništen.

Kako se situacija smirivala, eksplozije su postajale sve rjeđe, a prijetilo je da se požar proširi na krov jedne stambene kuće. Odlučio sam da se vatrogasna vozila postave iza kuće i da nas ona štiti od prijetećih pojedinačnih eksplozija te da postavimo cijevi za gašenje i uđemo što prije u gorući objekt koji nas štiti od mogućih gelera. Kada je sve bio postavljeno, počeli smo s gašenjem. U početku nas je bilo strah, poslije smo se priviknuli i obavili gašenje na klasičan način. Snažan mlaz s autocisterne usmjerili smo preko kuće u goruće ostatke vojnog skladišta, što nam je uvelike pomoglo. Stambena kuća bila je spašena.

Zaokupljen gašenjem, nisam ni primijetio da su se ljudi počeli vraćati, čak je postavljena i vojna straža. Vidio sam da pojedinci odnose eksplozivne naprave, nismo ih

pokušali zaustaviti niti upozoriti. Mislim da bi to pogoršalo ionako tešku i mučnu situaciju koja je vladala među okupljenim ljudima. Ni vojnika koji je držao stražu ništa nije zanimalo, uredno je hodao gore-dolje kao što je to uvijek činio. Jednostavno je svatko radio što je naumio ne ometajući jedni druge.

Zahum (Grobnik)

Pulac (Katarina) eksplozija skladišta JNA

U jednom trenutku netko od prisutnih civila počeo je vrijeđati vojnika koji je držao stražu, psovao ga je, govoreći mu da su oni krivi za sve. Vojnik je u jednom trenutku izgubio živce, rukom odmaknuo kišnu kabanicu, izvukao kalašnjikov i uperio ga u čovjeka

koji ga je vrijeđao. Vojnik se derao: „Pustite me na miru, sve ću vas pobiti!“ Ostali smo zapanjeni. Tu se toga trenutka našao zamjenik zapovjednika vatrogasne jedinice koji je došao službeno do nas. Skočio je ispred vojnika i civila, i odgurao zapanjenog čovjeka. Vojnik se jednostavno zavukao pod kabanicu i nastavio stražariti kao da se ništa nije dogodilo.

Objekt JNA na Zahumu

Kada su vatrogasna vozila stigla pred žičanu portu na Zahumu, dočekala su ih dva ukopana tenka koji su lagano pokretali kupole na topovima, dajući na znanje da nas imaju na nišanu. Ispred ulaza stajalo je nekoliko vojnika i jedan podoficir koji su s puškama držali na ciljniku prvo vatrogasno vozilo koje je stajalo ispred ulaza u krug vojnog skladišta. U krugu skladišta i svuda uokolo bio je pakao – uz stalne eksplozije gorjela su razorena velika betonska skladišta, nekoliko parkiranih vojnih kamiona i ostala vojna oprema i oružje. Sve je bilo pokriveno uništenim građevinskim materijalom i velikim količinama ubojitog vojnog materijala. Svakog trenutka su se čule eksplozije iz požarom zahvaćenih skladišta.

Pred ulazom vidjeli smo Slavka Gauša, Slavka Linića i Marina Jakominića iz policije. Njih trojica vode pregovore s jednim vrlo uznemirenim oficirom JNA, a tamo negdje sa strane u sjeni vidjeli smo i generala Marijana Čada. Pregovori su bili usmjereni na to da se puste vatrogasci u cilju gašenja velikog požara u vojnim skladištima. Situacija je izgledala dosta napeta dok se nije pojavio drugi oficir JNA s kojim se vrlo kratko razgovaralo. Dobili smo dozvolu da možemo ući u krug skladišta, ali izričito bez ikakvog oružja, samo vatrogasci i civilne osobe.

Eksplozije skladišta na Pulcu i Katarini

Kako su vatrogasna vozila prva ušla u krug skladišta Podhum, sada su za njima ušli svi kamioni konvoja. Vozila su navođena prema skladištima oružja Teritorijalne obrane koja su bila najmanje oštećena eksplozijama vojnih skladišta. Vozila su stala, vatrogascima je naloženo da se isprazni voda iz rezervoara i da se u rezervoare krca oružje i municija: od pušaka, pištolja, zolja, mitraljeza, nema čega tu nije bilo od ratnog materijala i ostale

opreme. Vatrogascima su se priključili pripadnici ZNG-a, MUP-a, Civilne zaštite i Teritorijalne obrane. Ti ljudi su bili presvučeni u civilnu robu i sakriveni u našim vozilima među vatrogascima, pod ceradama i u kamionskim kabinama ostalih vozila. Sve se to radilo uz visoki rizik da vojska ne promijeni mišljenje i uz opasnost od stalnih eksplozija i gelera. Iz goruć ih vojnih skladišta požar se proširio i na već oštećena skladišta TO u kojima su bili ljudi. Bojali smo se mogućih eksplozija i urušavanja. Cijelo područje oko žice bilo je minirano nagaznim minama. Kako bi koje vozilo bilo nakrcano, izlazilo bi izvan žice i stvaralo ponovo konvoj. Za nekoliko sati, kada je ukrcaj ratnog materijala bio gotov, konvoj vozila je odvezao oružje u nekoliko odredišta i to u Remontno brodogradilište Viktor Lenac. Dio naoružanja odvezen je u vojarnu Draga te u jedno vatrogasno skladište i u staru ukopanu talijansku vojarnu u mjestu Anđeli iznad Opatije.

Pulac (Katarina)

Sjećanje Šime Radulića:

Istoga dana, 13. listopada iza 16 sati ušao sam u zonu skladišta vojne opreme na Grobničkom polju. Bila je maglovita večer, niski oblaci su bili još crnji od dima iz opožarenih skladišta. I dalje je kiša neumorno padala, a gromovi s munjama dopunjavali tu sumornu sliku.

Zaustavila me policija PU Rijeka i zamolila me da napustim područje Zahuma. Predstavio sam se, nakon čega sam dobio informaciju da su u skladište s vatrogascima već ušli Slavko Linić, Josip Kukuljan i Mladen Vukelić.

Pulac (Katarina)

Te večeri susreo sam se s Marinom Jakominićem koji je s Ajkulama osiguravao prostor vojnih skladišta. Te apokaliptične večeri vratio sam se u Štab i prenio suradnicima svoja zapažanja.

Nakon eksplozije u Zahumu i dogovora Kriznog štaba i 13. korpusa JNA, 16. listopada sam prvi put s Mirom Marušićem ušao u razoreno skladište vojne opreme. Još se dimilo iz hrpe intendantske opreme, a posvuda su bile razbacane nagorjele puške, požarom uništeni bestrzajni topovi, sanduci s municijom i ostala oprema koja nije zahvaćena vatrom. Dogovorom Kriznog štaba i 13. korpusa JNA bilo je utanačeno da se naoružanje preveze u skladište Draga, a intendantska oprema u skladište Metisa i druge punktove za potrebe Civilne zaštite i izbjeglica kojih je u Rijeci bio veliki broj.

Jedinica radne obveze iz poduzeća Luka, utovarivala je neoštećeno naoružanje odvojeno od intendantske opreme.

Prije nego sam se uključio u akciju Zahum raspolagao sam s informacijom da je u MUP-u uskladištena veća količina naoružanja „izvučenog" u noći nakon eksplozije u Zahumu. U razgovoru s Kukuljanom napomenuo sam mu da znam za to oružje, ne navodeći izvor informacije, i zamolio ga da nam ustupi dio tog kontingenta, oružje za bataljun koji smo uvježbavali na Platku. Kukuljan mi je kratko odgovorio da mu je zabranjeno dati nam oružje, no nije objasnio tko mu je to naredio.

Sjećam se da je prvih dana u Zahumu bio poručnik JNA Popović koji je s odjeljenjem vojne policije i stražarskom službom nadgledao raščišćavanje, sortiranje i utovar ispravnog oružja i opreme. Te poslove obavljali su radnici Luke s kamionima riječkih tvrtki. Nakon utovara, kamioni su se rasporedili u konvoj i kretali pravcem: Zahum-Soboli-Orehovica-Kačjak-Sveta Ana-Draga.

Na početku tih aktivnosti prišao sam poručniku Popoviću, ponudio mu sendvič i čuturicu što je primio. Ali bio je jako snužden i nije prihvatio nikakav razgovor.

Tih prvih dana „snimio sam" kako su se odvijale aktivnosti prilikom utovara naoružanja, kontrole i ponašanja Vojne policije JNA, organizacije prevoženja i uskladištenja oružja u skladištu Draga. Na osnovu te snimke narednih dana smo u kamione s intendantskom opremom „ubacivali" oružje i municiju, a kamioni su bijegom iz kolone završavali u rajonima razmještaja naših jedinica, na Platku, Viškovu i Kraljevici.

Moram priznati da smo od početka premještanja oružja sa Zahuma u Dragu igrali igru policajca i lopova, nastojeći da što više naoružanja pošaljemo našim jedinicama, ali za osigurati veće količine naoružanja trebalo je poduzeti i uspješno izvesti veću i odlučniju akciju.

Došlo je vrijeme i za veću akciju bijega iz konvoja, koja se odvijala 22. listopada oko 17 sati. Zbog velikog broja vozila (18 kamiona) i iskustva kada su iz kolone sporadično bježali kamioni s naoružanjem, Vojna policija je odredila da konvoj iz Zahuma krene u 16:30 sati, kad prođe špica u prometu. Prilikom formiranja konvoja, onako u hodu, rekao sam vozačima da kada dođe do zastoja „bježe iz kolone".

Prethodno sam s vozačem kamiona na začelju kolone, koje se kretalo ispred vozila Vojne policije, dogovorio da na raskrsnici Orehovica blokira vozilo Vojne policije. Došavši na čvorište Orehovica sve se odvijalo kao na filmu. Dvanaest kamiona iz kolone otišlo je s oružjem prema Krku, Opatiji, Crikvenici i Platku. U „frci" koja je nastala Vojna policija je uspjela „uhvatiti" jedan kamion koji je zalutao na Vežici, a u Dragu je ušlo šest kamiona. Bila je to uspješna akcija!

Vojna oprema je danima prevožena u Dragu. Svakodnevno sam tu dolazio i dobro upoznao organizaciju stražarske službe i kapetana Marunića. Uvijek sam dolazio u civil,u bez naoružanja i pretpostavio sam da me vojnici i oficir JNA smatraju dijelom radnog tima koji radi na ukrcaju i iskrcaju naoružanja.

Koncem listopada u Dragu sam kao obično došao na razgovor i kavicu kod kapetana Marunića. Primijetio sam da je skladište minirano o čemu sam odmah obavijestio Slavka Linića koji je s generalom Marijanom Čadom i njegovim suradnicima došao u Dragu. Nakon pregleda, general Čad je naredio da se razminira skladište. U Dragi sam ostao do jutra, dok poslovi razminiranja skladišta nisu bili gotovi.

Dok sam još bio u Dragi donio sam odluku da sa specijalnom četom osvojimo to skladište i na taj način osujetimo ponovno miniranje uskladištenog naoružanja i zaštitimo stanovnike Sušačke Drage u slučaju nove eksplozije. Čim sam došao u Štab naredio sam da se odmah upute pozivi za mobilizaciju specijalne čete za koju smo imali dovoljno naoružanja iz akcije „bijeg iz kolone". Četu smo za tu narednu akciju uvježbali u Kraljevici, u vojarni Mornar.

Sjećanje Jasenka Kolića:

Sjećam se tog dana i noći jer smo se obavještajac Ljubomir Mičetić i ja upravo vraćali osobnim automobilom u Ratni štab TO i na cesti na Grobničkom polju smo upali u veliku kišu i nevrijeme, svuda oko nas su sijevale munje. Tek što smo došli u Ratni štab TO,najednom se začula nekakva tutnjava, različita od udara gromova. Pomislili smo da je počelo bombardiranje, kad su nas iz Centra za obavješćivanje izvijestili da je došlo do eksplozija i detonacija na Zahumu i na Pulcu, da vojnici JNA bježe iz tih objekata i da se ne zna uzrok zbog kojeg je došlo do eksplozija.

Vio brzo nakon tih saznanja otišlo se na Zahum kako bi se izvuklo što više oružja Teritorijalne obrane. Izvlačenje oružja se obavljalo doslovce dok su ostala skladišta s oružjem i opremom JNA u blizini još gorjela i u njima je stalno eksplodirala municija, tako da su svako toliko zrakom oko nas letjeli razni geleri. Oružje se ukrcavalo u kamione, a sve je to pratila i kontrolirala do zuba naoružana jedinica Vojne policije JNA koja je imala i potporu nekoliko tenkova čiji su mitraljezi i cijevi bili upereni u našem pravcu.

Tom prilikom je došlo i do nekoliko bliskih susreta s pripadnicima Vojne policije JNA i verbalnih prepucavanja, ali je sve srećom po nas, obzirom na to da smo bili naoružani samo osobnim naoružanjem (pištoljima), završilo bez ozbiljnijih sukoba.Za seljenja tog oružja TO u skladišta vojarne Draga i to pod pratnjom vojne policije JNA, uspješno je organizirano „bježanje" kamiona na cestovním raskršćima (to oružje je završilo Platku i na nekim drugim lokacijama).

U danima nakon što su eksplodirala spomenuta skladišta javio se veliki problem zaštite tih zgarišta, osobito na Zahumu. Naime i na Zahumu i na Pulcu ostalo je mnogo razbacane i često nagorene opreme, oružja, razne municije, a sve je to privlačilo lokalno stanovništvo da si odnesu nešto od toga. Morali smo postaviti stražu kako bismo zaštitili mještane, a osobito djecu. Sjećam se da smo često, gotovo svakodnevno obilazili stražu na tím zgarištima, kako bismo provjerili da su građani zaštićeni.

Tako smo prilikom jednog obilaska Zahuma čuli kako netko u daljini udara čekićem po metalu i kad smo se približili imali smo što vidjeti: jedan dječak okružen a troje – četvero

dječaka udarao je po raketi od zolje kako bi izvadio eksplozivno punjenje iz nje. Malo je reći da nam se kosa digla na glavi od tog prizora... A takvih raketa, topovskih granata, raznih upaljača i ostalog eksplozivnog materijala bilo je razasuto okolo u velikim količinama, pri čemu je dobar dio toga bio oštećen od požara i eksplozija i tim još opasniji.

Također smo jednom zatekli jednog starijeg mještanina kako na kolicima vozi bodljikavu žicu koja je nekad okruživala ta skladišta...

Svi su imali neki razlog što to čine, nesvjesni da riskiraju živote jer su doslovce svaki čas mogli nagaziti na nešto što je moglo eksplodirati.

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Časnik Kolić i ja vraćali smo se sa zajedničkog zadatka preko Grobničkog polja u Ratni štab TO. Vladalo je olujno nevrijeme s obilnim pljuskom kiše i mnogobrojnim gromovima – prava jaka nevera. Nakon dolaska u Rijeku, krenuli su nizovi eksplozija, a Centar nas izvješćuje o razaranju u skladištima Zahum na Grobničkom polju i Pulac iznad Svete Katarine, te bijegu vojnika JNA iz navedenih objekata.

Nakon dodatnih zapovjedi, usmjeren sam u Centar za obavješćivanje gdje su kontinuirano pristizale informacije iz svih mogućih izvora. Bila je to vrlo duga, napeta i naporna noć. Očekivale su se moguće reakcije JNA, također lutajućih odbjeglih pripadnika vojske, ali i lokalnog stanovništva. Od svih javnih i gradskih službi – policije, vatrogasaca, Civilne zaštite i ostalih, pa do raznih informatora iz ugroženih područja prikupljali su se novi aktuelni podaci u cilju smanjenja ugroza za stanovništvo i grad Rijeku.

Usprkos konstantnim detonacijama i olujnom nevremenu, organiziralo se izvlačenje oružja i municije sa Zahuma. Uz prisustvo i pratnju Vojne policije JNA (jer to su bila njihova skladišta), kolona kamiona prevozila je opasan teret u skladište Draga. Prethodnim dogovorom našeg zapovjedništva i vozača kamiona, dio ih je na raskršćima skretao i bježao ranije utvrđenim pravcima prema riječkim radnim organizacijama.

Na taj način došli smo do prve količine oružja, kojim je djelomično naoružana naša brigada.

Izvješće istražnog suca od 16. listopada 1991.

REPLIKA HRVATSKA
OKRUŽNI SUD RIJEKA

IZVJEŠTAJ ISTRAŽNOG SUCA

MIHOVILA DULČIĆA

U nedjelju 13. listopada 1991. godine negdje iza 14:00 sati došlo je do jakih eksplozija u vojnom skladištu Pulac i u vojnom skladištu Zahum (Grobničko polje).

U suglasnosti sa nadležnim organom bivše JNA, mješovita komisija izvršila je očevid u oba navedena skladišta, dok je vojarna na Katarina pregledana samo izvana. Očevid je izvršen 15. i 16. listopada.

Utvrđeno je da je u vojnom skladištu Pulac jedan objekt u kojem je očito bila municija za topove i bacače potpuno urušen – sravnjen sa zemljom. Jedan objekt je jako oštećen, došlo je do urušenja krova (betonske ploče), a drugi objekt je praktično sačuvan, osim što je iznutra uništen.

Na vojarni Katarina izgorjelo je krovište i urušilo se, dok su zidovi objekta uglavnom sačuvani.

U vojnom skladištu Zahum gdje je bilo šest objekata u kojima je bila smještena vojna oprema, jedan u kojem su bile topovske i minobacačke granate, te rakete za višecijevne bacače također je u potpunosti uništen, četiri objekta sa vojnom opremom su značajno oštećeni, a jedan objekt je sačuvan. Blizu ovog objekta koji je potpuno uništen bilo je nekoliko kontejnera koji su nestali uslijed eksplozije.

Osim ovih šest objekata u kojima je bila vojna oprema, na istoj lokaciji (oko 500 metara dalje) nalaze se i tri velika objekta sa opremom i naoružanjem Teritorijalne obrane Rijeka i Opatija. Na tim objektima deformirana su vrata, tj. kompletna prednja fasada, od zračnog udara i postoje mnogobrojna oštećenja od granata i raketa višecijevnog bacača koje nisu eksplodirale. Oprema koja se nalazila u tim objektima uglavnom je sačuvana.

Obzirom na velika razaranja koja su utvrđena nije bilo moguće utvrditi uzrok nastanka eksplozije u oba navedena skladišta i nastanku zapaljenja krovišta kod vojarne na Katarini.

Mješovita komisija nije utvrdila opseg šteta na vojnim objektima.

Prema informacijama osoba koje su bile članovi komisije kod skladišta na Zahumu kod objekta koji je uništen, još ranije su izvan objekta na udaljenosti os 1 – 1,5 m bile postavljene dvije eksplozivne naprave odmah uz prozore skladišta. Te eksplozivne naprave aktiviraju se pomoću indukcione struje. Unatoč nevremenu žice koje dovode struju od aparata koji proizvodi indukcionu struju do eksplozivne naprave nisu bile isključene, pa je udar groma koji ima isti efekt proizveo aktiviranje eksplozivnih naprava, a potom i eksploziju u skladištu municije.

Prema obavještenjima predstavnika vojske nije bilo mrtvih ni ozlijeđenih vojnika, a niti prilikom uviđaja nije se ni po kojem znaku moglo ustanoviti da je netko od vojnika stradao.

Sve ove eksplozije izazvale su znatna oštećenja zgrada u blizini skladišta Pulac kao i na području Grobništine. U toku je popis oštećenja što utvrđuju posebne komisije.

Rijeka, 16, listopada 1991. godine.

Mihovil Dulčić

Čuvanje raketne topovnjače „Kralj Petar Krešimir IV.“

Početkom rujna 1991. obavještajni organi i služba sigurnosti Ratnog štaba TO saznali su da se u kraljevičkom brodogradilištu gradi raketna topovnjača. Na sastanku koji je uslijedio s upravom brodogradilišta (Milan Modrić[36], Krunoslav Valter, Šime Radulić, Ljubomir Mičetić i Jasenko Kolić) dogovoreno je da se na navozu specijalne gradnje brodogradilišta dovrši i opremi raketna topovnjača i zadrži u vlasništvu Republike Hrvatske, a u Ratnom štabu izrađen je elaborat zaštite i čuvanja novogradnje. Elaborat je sa svojim suradnicima odobrio admiral Sveto Letica u društvenom domu Brodogradilišta u Kraljevici 22. listopada nakon prezentacije projekta koji je skupu obrazložio zapovjednik Ratnog štaba TO.

Dana 21. ožujka 1992. porinuta je u more raketna topovnjača „Kralj Petar Krešimir IV.“.

Jedinice Ratnog štaba TO su na dan porinuća u Brodogradilištu Kraljevica imale zadatak čuvanja i zaštite brodogradilišta od eventualne ugroze same topovnjače i brojne državne delegacije na čelu s predsjednikom RH dr. Franjom Tuđmanom koja je bila prisutna na porinuću broda. Šire područje zaštite pokrivale su jedinice rajonskih štabova i PZO-a, a neposrednu zaštitu oko brodogradilišta obavljali su pripadnici Zaštitne čete Vojne policije Ratnog štaba TO, dok su u akvatoriju dežurala i kontrolirala dva odreda za podmorska djelovanja.

Čin porinuća protekao je u najboljem redu.

Posjeta i kontrola generala Martina Špegelja u Ratnom štabu TO Rijeka, Kraljevica

Sjećanja Ljubomira Mičetića:

Nakon aktivnog djelovanja u cilju zaštite Rijeke, riječke regije i stanovništva od strane neprijateljske JNA, čuvanje raketne topovnjače u izgradnji, bio je krunski zadatak za naše zapovjedništvo: trebalo je očuvati najvrjedniji, najmoderniji i najefikasniji novi ratni brod

[36] Direktor brodogradilišta u tom periodu bio je **Vladimir Marohnić**, a ne Milan Modrić, kako se pogrešno navodi u ovom cijelom poglavlju.(VestaHR)

na našem Jadranu, te omogućiti da po završetku izgradnje i opremanja otplovi na prve ratne zadatke.

Karta zone odgovornosti zaštite RTOP-11 u Brodogradilištu Kraljevica

Posjeta i kontrola generala Martina Špegelja s pripadnicima Operativne zone u Ratnom štabu TO Rijeka, Kraljevica

Organizacijom i provođenjem zaštite i čuvanja raketne topovnjače RTOP-11 „Kralj Petar Krešimir IV.“ za vrijeme izgradnje i opremanja u Brodogradilištu Kraljevica (izrada planova, zaštita kopnenog i morskog dijela brodogradilišta stražarskom službom oko broda, hale i cjelokupnog škvera, patrolama kroz brodogradilište i djelomično

Kraljevicom, postavljanjem podvodnih čeličnih mreža na ulazu u akvatorij brodogradilišta i nakon porinuća oko broda, osvjetljenje podmorja, patrolnim ronjenjem i preventivnim aktiviranjem podvodnih mina, postavljanjem bitnica (baterija) PZO, kontrolom zaleđa Kraljevice, te ostalim mjerama i postupcima zaštite) došli smo u kontakt sa zapovjednikom Pomorskog zapovjedništva za sjeverni Jadran, Antom Budimirom. Svojim kanalima subordinacije i zapovijedanja, proslijedio je informacije zapovjedništvu Hrvatske ratne mornarice o našim poduzetim mjerama i postupcima čuvanja topovnjače.

Dolazak glavnog inspektora OS RH generala Martina Špegelja u brodogradilište Kraljevica, objekt „Mornar“

Nakon 10-ak dana, organiziran je sastanak u brodogradilištu na kojem je bio prisutan admiral flote Sveto Letica, zatim Ante Budimir, rukovoditelj specijalne proizvodnje u škveru Krunoslav Valter i direktor Brodogradilišta Milan Modrić, a od našeg zapovjedništva: Šime Radulić, Jasenko Kolić i Ljubomir Mičetić. Nakon detaljne provjere naših dokumenata i zapovijedi o provođenju čuvanja i zaštite raketne topovnjače, te obilaska broda, hale i dijela naših stražarskih i ronilačkih postrojbi, admiral Letica odobrio je sve planove. Naravno, bilo je pokušaja da se naše postrojbe smjene, ali zapovjedništvo HRM-a to nije dopustilo!

Do porinuća na kojem je bio politički i vojni vrh RH i kasnije sve do odlaska topovnjače iz Kraljevice, bile su česte kontrole HRM. Nekoliko puta u kontroli je bio i general Martin Špegelj, glavni inspektor obrane RH. Prilikom svake kontrole, naša profesionalnost izvršavanja zadataka, ocijenjena je najvišim ocjenama.

Nakon formiranja Operativne zone Rijeka (u nastavku teksta: OZ) bilo je u komunikaciji između OZ-a i Ratnog štaba TO „šumova u vezi“ oko čuvanja raketne topovnjače i zahtjeva da taj posao preuzme OZ. Ovaj prijedlog OZ-a nije prihvatio admiral Sveto Letica. Poslije toga,

koncem listopada, OZ je zatražila da pomoćnik zapovjednika za sigurnost Jasenko Kolić preuzme dužnost u 128. brigadi. U pismu upućenom Operativnoj zoni, zapovjednik Ratnog štaba TO nije prihvatio argumente niti dao suglasnost za Kolićevu prekomandu, a on je i dalje radio na poslovima sigurnosti u Ratnom štabu TO s težištem na očuvanju raketne topovnjače u Kraljevici.

Dio pripadnika odreda ronioca za podvodna djelovanja

Odred ronioca za vrijeme vježbe u bakarskom zaljevu

Sjećanje Jasenka Kolića:

Važan posao odrađen je i na sigurnosnoj zaštiti i čuvanju raketne topovnjače u novogradnji „Kralj Petar Krešimir IV.“ u Brodogradilištu Kraljevica. Topovnjaču smo od rujna 1991. do konca ožujka 1992. godine danonoćno mjesecima čuvali od mogućih napada s kopna, mora i zraka. Stražarilo se konstantno, obavljene su provjere svih radnika u škveru, stanovništva u Kraljevici; ronioci iz Kraljevice, Bakarca i INA Rafinerije su neprestano dežurali na doku, ronili su svakih sat vremena po određenim koridorima, a ophodni brod tadašnje Carinarnice Rijeka stalno je 24 sata kontrolirao akvatorij Kraljevice u blizini hangara. Povezali smo se s lovačkim društvima tog kraja, organizirali stražarsku službu u nekoliko krugova, protuzračnu obranu, patrole...

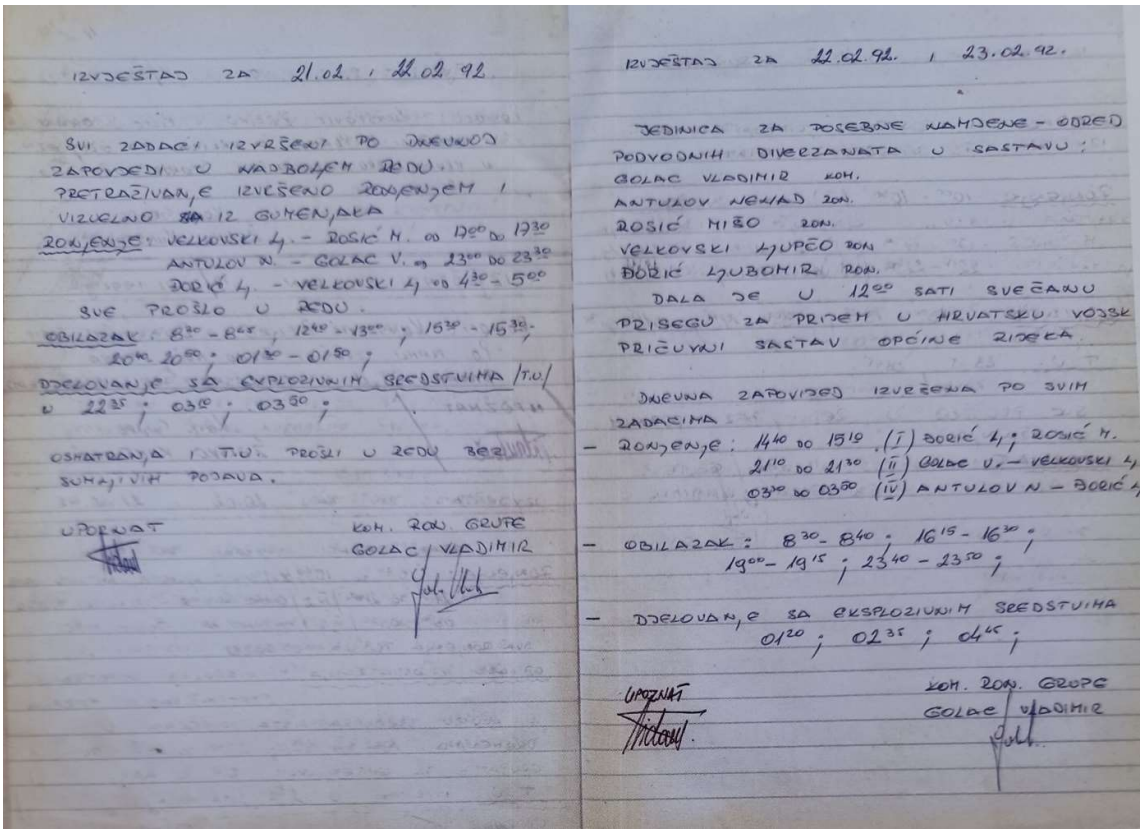

IZVJEŠTAJ ZA 21.02. i 22.02.92.

SVI ZADACI IZVRŠENI PO DNEVNOJ ZAPOVJEDI U NAJBOLJEM REDU.
PRETRAŽIVANJE IZVRŠENO RONJENJEM I VIZUALNO IZ GUMENJAKA.
RONJENJE: VELKOVSKI LJ. - ROSIĆ M. OD 17⁰⁰ DO 17³⁰
ANTULOV N. - GOLAC V. OD 23⁰⁰ DO 23³⁰
ĐORIĆ LJ. - VELKOVSKI LJ. OD 4³⁰ - 5⁰⁰
SVE PROŠLO U REDU.
OBILAZAK: 8²⁰ - 8⁴⁵ ; 12⁴⁰ - 13⁰⁰ ; 15²⁰ - 15³⁰ ;
20⁴⁰ - 20⁵⁰ ; 01³⁰ - 01⁵⁰ ;
DJELOVANJE SA EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA /T.U/
U 22³⁵ ; 03¹⁰ ; 03⁵⁰ ;
OSMATRANJA I T.U. PROŠLI U REDU BEZ SUMNJIVIH POJAVA.

UPOZNAT

KOM. RON. GRUPE
GOLAC VLADIMIR

IZVJEŠTAJ ZA 22.02.92. i 23.02.92.

JEDINICA ZA POSEBNE NAMJENE - ODRED PODVODNIH DIVERZANATA U SASTAVU:
GOLAC VLADIMIR KOM.
ANTULOV NEVIAD RON.
ROSIĆ MIŠO RON.
VELKOVSKI LJUPČO RON.
ĐORIĆ LJUBOMIR RON.
DALA JE U 12⁰⁰ SATI SVEČANU PRISEGU ZA PRIJEM U HRVATSKU VOJSKU PRIČUVNI SASTAV OPĆINE RIJEKA

DNEVNA ZAPOVIJED IZVRŠENA PO SVIM ZADACIMA
- RONJENJE: 14⁴⁰ DO 15¹⁰ (I) ĐORIĆ LJ.; ROSIĆ M.
21¹⁰ DO 21³⁰ (II) GOLAC V. - VELKOVSKI LJ.
03³⁰ DO 03⁵⁰ (III) ANTULOV N. - ĐORIĆ LJ.
- OBILAZAK: 8³⁰ - 8⁴⁰ ; 16¹⁵ - 16³⁰ ;
19⁰⁰ - 19¹⁵ ; 23⁴⁰ - 23⁵⁰ ;
- DJELOVANJE SA EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA
01²⁰ ; 02³⁵ ; 04⁴⁵ ;

UPOZNAT

KOM. RON. GRUPE
GOLAC VLADIMIR

Dio svakodnevnih izvješća o aktivnostima ronioca u akvatoriju Brodogradilišta Kraljevica[37]

[37] IZVJEŠTAJ ZA 21.02. i 22.02.92
SVI ZADACI IZVRŠENI PO DNEVNOJ ZAPOVJEDI U NAJBOLJEM REDU.
PRETRAŽIVANJE IZVRŠENO RONJENJEM I VIZUALNO IZ GUMENJAKA.
RONJENJE: JELKOVSKI LJ. - ROSIĆ M. OD 17:00 DO 17:30 / ANTULOV N. - GOLAC V. OD 23:00 DO 23:30 / ĐORIĆ LJ. - VELKOVSKI LJ. OD 4:30 DO 5:00 SVE PROŠLO U REDU
OBILAZAK: 8:20 - 8:45; 12:40 - 13:00; 15:20 - 15:30; 20:40 - 20:50; 01:30 - 01:50
DJELOVANJE SA EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA /T. U./ U 22:35; 03:10; 03:50
OSMATRANJA I T. U. PROŠLI U REDU BEZ SUMNJIVIH POJAVA
UPOZNAT (vlastoručni potpis) — KOM. RON. GRUPE GOLAC VLADIMIR (vlastoručni potpis)
IZVJEŠTAJ ZA 21.02. i 22.02.92
JEDINICA ZA POSEBNE NAMJENE – ODRED PODVODNIH DIVERZANATA U SASTAVU:

Dolazak predsjednika RH dr. Franje Tuđmana u pratnji admirala Svete Letice i direktora Brodogradilišta Kraljevica Milana Modrića[38] na porinuće RTOP-11

Bojali smo se, s obzirom na poziciju tog hangara, zračnog napada i diverzija s kopna i mora. Bilo je i povremenih dojava o diverzantskim ekipama JRM koje su „nestajale" iz svojih stalnih baza, a koje su bile specijalno obučene za tajna djelovanja na moru i pod morem. Tada smo svi danonoćno bili na nogama. Kad smo u rujnu 1991. došli u Kraljevicu, brod je još bio na navozu broj 3 u hangaru. JNA je imala prevlast u zraku i na moru, zna se da je bila blokada riječke luke ratnim brodovima JRM i da je iz Bihaća avionima trebalo svega 10 do 15 minuta da uzlete i napadnu. JNA je htjela brod prebaciti u Zeleniku (Crna Gora).

GOLAC VLADIMIR KOM.
ANTULOV NENAD RON.
ROSIĆ MIŠO RON.
VELKOVSKI LJUPČO RON.
ĐORIĆ LJUBOMIR RON.
DALA JE U 12:00 SATI SVEČANU PRISEGU ZA PRIJEM U HRVATSKU VOJSKU – PRIČUVNI SASTAV OPĆINE RIJEKA
DNEVNA ZAPOVIJED IZVRŠENA PO SVIM ZADACIMA.
– RONJENJE: 14:40 DO 15:10 (I) ĐORIĆ LJ.; ROSIĆ M. / OD 21:10 DO 21:30 (II) GOLAC V.; VELKOVSKI LJ. / OD 03:30 DO 03:50 (IV) ANTULOV N.; ĐORIĆ LJ.
– OBILAZAK 8:30 - 8:40; 16:15 - 16:30; 19:00 - 19:15; 23:40 - 23:50
– DJELOVANJE SA EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA 01:20; 02:35; 04:45

UPOZNAT
(vlastoručni potpis)

KOM. RON. GRUPE
GOLAC VLADIMIR
(vlastoručni potpis)

[38] Direktor brodogradilišta u tom periodu bio je **Vladimir Marohnić**, a ne Milan Modrić, kako se pogrešno navodi u ovom cijelom poglavlju.(VestaHR)

Visoki uzvanici u Brodogradilištu Kraljevica

Srećom, topovnjača je izgrađena, sačuvana i postala izuzetno važna za daljnji slijed događaja na hrvatskom Jadranu. To je naime bila moćna raketna topovnjača sa švedskim raketama dometa 90 kilometara, s najnovijim protuzračnim mitraljezom i s kompjuterski navođenim gađanjem.[39] U ono vrijeme brod je imao neprocjenjivu vrijednost, i vojnu i simboličku.

Poseban sigurnosni problem je nastao onda kad je bilo najavljeno da će na porinuće broda doći predsjednik Tuđman i cijelo rukovodstvo RH. Tada su bile poduzete osobite mjere osiguranja (zabrana otvaranja prozora na kućama, snajperisti na dominantnim točkama itd. (Prilog na strani 187). Poduzete sigurnosne mjere i izrađeni elaborat u tom smislu odobrio je i potpisao admiral Sveto Letica, a na sam čin porinuća došla je i (nama nenajavljena) postrojba Vojne policije HV pod zapovjedništvom generala Mate Laušića.

Nedavno su i u dokumentarnom filmu posvećenom počecima i razvoju HRM na HRT spominjali tu topovnjaču i konstatirano je da je ona, nakon ulaska u operativni sustav HRM, kao tada moderan i vrhunski naoružani brod kojem jugo-mornarica nije mogla parirati, promijenila odnose snaga na Jadranu.

Topovnjaču smo čuvali od rujna 1991. sve do konca ožujka 1992. Dana 21. ožujka 1992. predsjednik Tuđman došao je na njeno porinuće. Inače, samo porinuće direktno je prenošeno na Hrvatskoj televiziji, a mi smo putem telefona bili na direktnoj vezi s osobom

[39] Brod je dužine 53,63 metara, u temeljnom kompletu naoružanja opremljen s 8 protu-brodskih raketa tipa RBS-15 švedske proizvodnje, jednim automatskim univerzalnim topom 57 mm (za djelovanje protiv ciljeva na moru, kopnu i u zraku) i krmenim automatskim topom 6 × 30 mm ruske proizvodnje (prvenstveno za PZO zaštitu od protu-brodskih raketa). Brod plovi najvećom brzinom od 36 čvorova (67 km/h); tonaža 382 t, pogon s 3 motora. Bez opskrbe može ploviti do 10 dana prostorom od 1700 nautičkih milja (3100 km). Uz zapovjednika, posadu broda čine 6 časnika, 19 dočasnika i 8 mornara. (VestaHR)

koja je promatrala vojni aerodrom u Bihaću i pratila podižu li se borbeni zrakoplovi JNA, kako bismo po potrebi mogli skloniti predsjednika Tuđmana i pratnju na sigurno mjesto.

Državni i vojni vrh uoči porinuća raketne topovnjače

Nakon porinuća, oko raketne topovnjače postavljena je željezna mreža u moru koja je sezala do dna kako bismo je zaštitili od mogućeg napada torpedom, a noću je dno ispod

topovnjače bilo pod stalnom rasvjetom kako bi se onemogućio dolazak diverzanata do topovnjače. Uz to osigurana je i 24-satna stalna stražarska služba uz topovnjaču, sve do njenog odlaska iz Kraljevice.

Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman u hali specijalne proizvodnje brodogradilišta u pratnji stožernog admirala Svete Letice

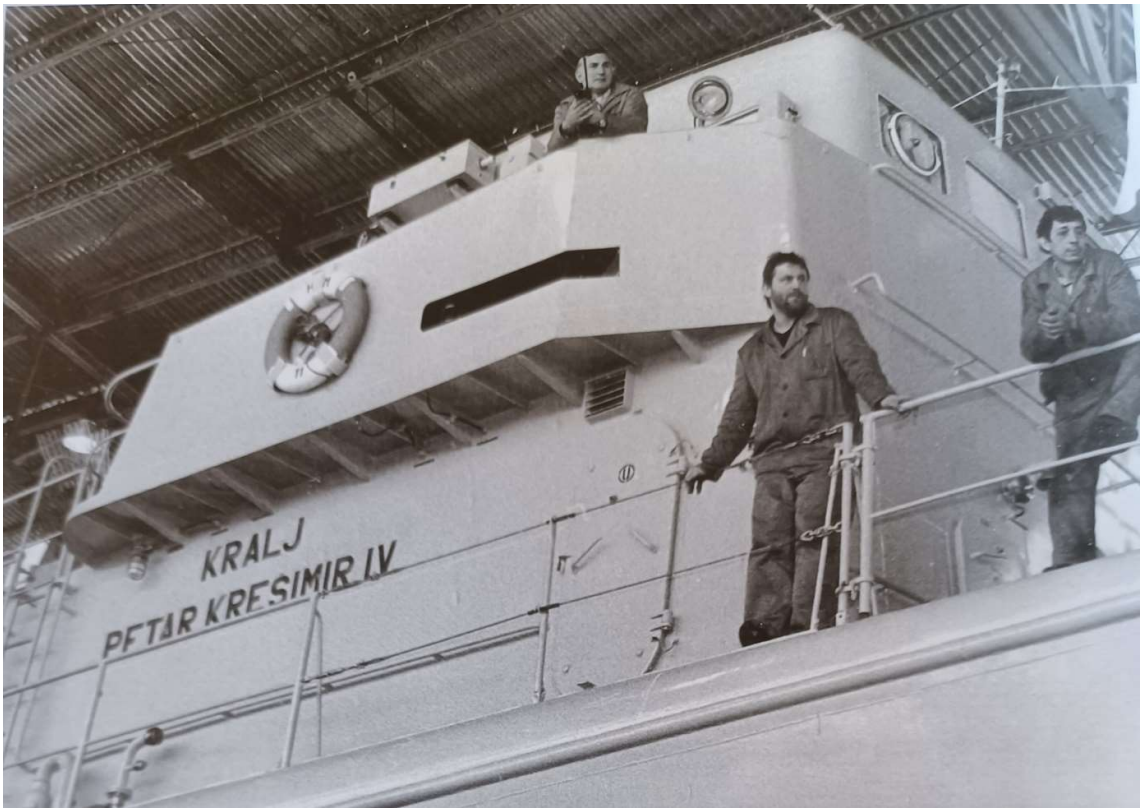

Raketna topovnjača na navozu

Predsjednik RH s rukovodstvom brodogradilišta na svečanoj bini prilikom izvođenja himne RH

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Zbog zadataka čuvanja raketne topovnjače „Kralj Petar Krešimir IV.“ u izgradnji raspoređen sam u Brodogradilište Kraljevica.

Kum raketne topovnjače s domaćinima[40] iz Brodogradilišta prilikom porinuća „Kralja“

Brod se nalazio u hali Specijalne proizvodnje u visokom stupnju gotovosti i popunjen s kompletnom posadom, koja je u samom procesu dovršenja broda učila i svladavala sve tajne tog novog borbenog plovila. Neposredno stražarsko osiguranje obavljala je

[40] Lijevo Krunoslav Valter, dipl.ing., rukovoditelj Specijalne proizvodnje, desno Vladimir Marohnić, dipl.ing., direktor brodogradilišta.(VestaHR)

Pomorska policija, a naš je zadatak bio osiguranje kopnenog i morskog dijela brodogradilišta.

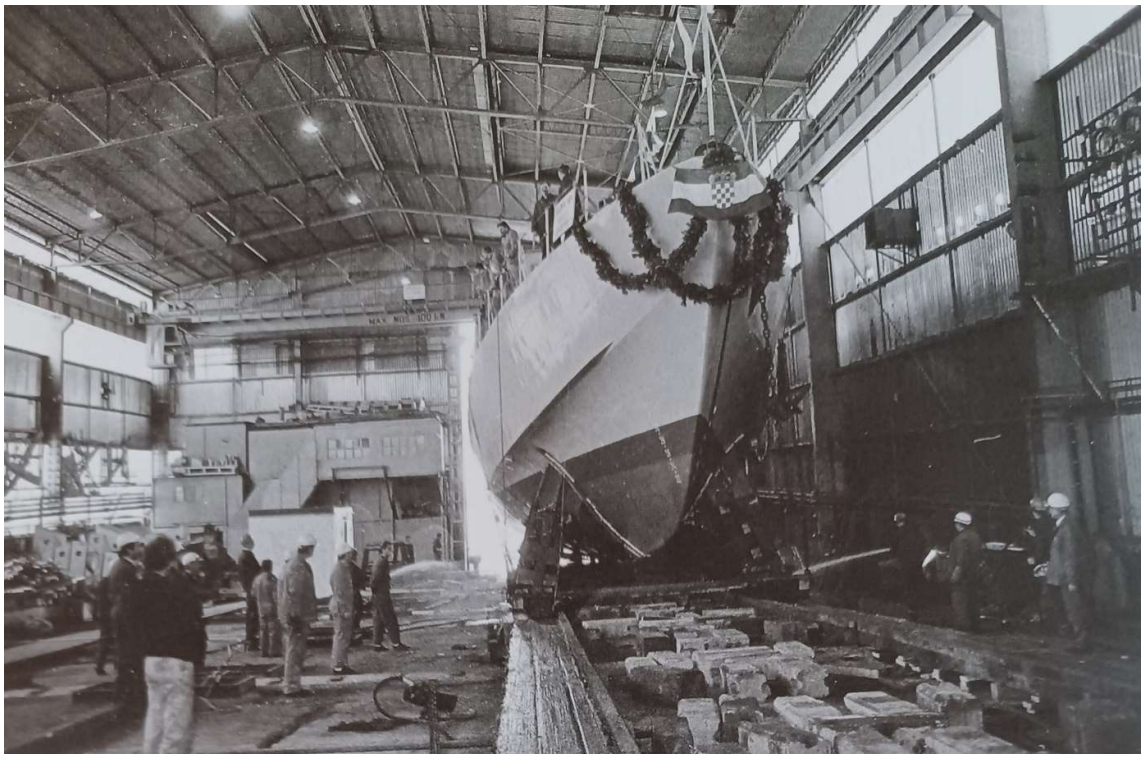

„Kralj Petar Krešimir IV“ prilikom prvog ulaska u more

Analizirajući taj zadatak časnik Kolić i ja pripremili smo zajednički obavještajno-sigurnosni plan, te buduće postupke koji se zbog specifičnosti zadatka međusobno

nadopunjuju. Plan su odobrili zapovjednik Radulić i časnici Vojne pomorske policije. Postojale su mogućnosti diverzije unutar akvatorija škvera ili direktnog napada iz zraka, mora ili zaleđa Kraljevice. JNA je imala apsolutnu dominaciju u zraku s eskadrilama aviona u Puli, Udbini i Bihaću, ali i na moru provodeći blokadu niza primorskih gradova, a postojala je i realna opasnost izvođenje napada pomorsko-podvodnim diverzantima. Stoga je organizirana stražarska služba oko broda, hale, ali i cijelog brodogradilišta. Neprestano se patroliralo brodogradilištem i na širem rajonu poluotoka Oštro, a organizirana je i protuzračna obrana. Detaljno je istražen teren oko i iznad Kraljevice zbog mogućeg minobacačkog napada. Pokriveno je područje u radijusu od približno 7,5 kilometara oko Kraljevice. Posebne i najzahtjevnije zadatke imala su dva odreda ronioca za podmorsko djelovanje iz Kostrene, Bakra i Kraljevice. Bili su smješteni na jednom od dokova u krugu brodogradilišta, a montirali su metalne mreže otporne na torpeda koje su trebale zaustaviti mogući prolaz mini diverzantskih podmornica na ulasku u branjeni akvatorij. Praktički 24 sata obavljali su patrolna ronjenja nad postavljenim podvodnim kabelom sa senzorima duž cijelog ulaza u kraljevički zaljev te osluškivali okolicu senzora na dnu mora zbog otkrivenja mogućih sumnjivih zvukova. Povremeno su aktivirali i dubinske bombe. Kontrolu teritorije neposredno uz brodogradilište obavljali su pripadnici zaštitne čete Vojne policije (zvani „Galebovi“) Ratnog štaba TO, a kontrolu šireg područja pripadnici jedinice Rajonskog štaba Hreljin[41] i lokalnih lovačkih društava. Veza s tim jedinicama bila je permanentna. Nakon porinuća topovnjače ronioci su postavili čeličnu mrežu i oko samog broda, te ispod broda osvijetlili podmorje kako bi se noću vidio mogući dolazak podvodnih diverzanata. Ulaz u lučki akvatorij Kraljevice kontrolirao je brod Carinarnice Rijeka. Čelnici brodogradilišta i zaposlenici davali su nam potpunu podršku, a tome su se pridružili policija i Centar za obavješćivanje, čije smo osmatračke punktove koristili u kontroli plovnih putova kroz Mala i Vela Vrata

U međuvremenu je objavljen datum porinuća – 21. ožujka 1992. godine i najavljen dolazak predsjednika RH dr. Franje Tuđmana s kompletnim rukovodstvom države i uz direktan TV prijenos. Uz naše snage i snage Pomorske vojne policije za dodatno osiguranje stigla je i posebna postrojba Vojne policije HV pod zapovjedništvom general pukovnika Mate Laušića. Sve poduzete mjere osiguranja odobrio je stožerni admiral Sveto Letica – Barba. Nakon porinuća intenzivirani su radovi na opremanju najefikasnijeg i najmodernijeg ratnog broda na našoj strani Jadrana.

I, došla je večer kada smo se okupili na rivi da ispratimo našega „Kralja“ na prvu probnu vožnju i testiranje svih njegovih mogućnosti, uključujući i bojevo gađanje. Mene je ugodno iznenadila zapovijed Šime Radulića: „Ljubo, što čekaš, penji se na brod“, ali i osjećaj goleme sreće, da se ukrcam na brod s još nekoliko „gostiju“. Smještamo se u utrobu moćnog broda, dok zapovjednik Tonči Vidan, poručnik bojnog broda, objavljuje borbenu uzbunu, zatvaraju se svi otvori, a „Krešimir“ kreće u svoju prvu avanturu. Bio je to doživljaj za pamćenje uz navalu adrenalina: dok brod u noćnoj vožnji raznim mogućim pa i nemogućim manevrima postiže maksimalnu brzinu od 36 čvorova, a posada u uvjetima podmorničara i svjetlucanja brojnih uređaja u tišini koju prekidaju oštre i jasne

[41] U stražarskom osiguranju vanjskog prstena (uz ogradu brodogradilišta) smjenjivali su se rajonski štabovi TO iz Riječkog područja sa svojim mjesnim stražarskim desetinama, svakih 15 dana, počevši s RŠTO Kraljevica (ne Hreljin kako se pogrešno navodi – vidi popis adresa za dostavu dokumenta na strani 187). (VestaHR)

zapovijedi i potvrde izvršenja, te poluglasne objave pozicija u sjevernom i djelomično srednjem Jadranu, preplovismo brojne milje.

Predsjednik dr. Franjo Tuđman i Sveto Letica na palubi RTOP – 11 nakon porinuća

Zora i rađanje novog dana, programirano su nas zatekli u akvatoriju između otoka Krka, Prvića, Golog i Raba. Stanje ratne uzbune i dalje traje pa slijedi prvo bojevo gađanje iz najmodernijeg raketnog sustava Bofors RBS 15 B dometa 90 kilometara, pramčanog topa Bofors SAK 57 mm dometa 12 kilometara i krmenog topa AK-630 M (6x30 mm) dometa 5 kilometara s vrhunskim rezultatima. Slijedi zapovijed za prestanak uzbune i mirna plovidba do baze u Kraljevici. Istog dana raketna topovnjača RTOP-11 „Kralj Petar Krešimir IV." otplovila je na nove ratne zadatke[42], a ja sam posadi od 5 časnika, 12 dočasnika i 16 mornara s iskusnim zapovjednikom, zaželio mirno more i puno mirnodopskih milja.

Susret dr. Franje Tuđmana i Šime Radulića, zapovjednika zapovjedništva Pričuvnog sastava HV Općine Rijeka

Sjećanje Branka Mrvčića, zapovjednika zaštitne čete Vojne policije:

Po zadatku u prosincu 1991. odlazimo u Kraljevicu na zaštitu raketne topovnjače „Kralj Petar Krešimir IV." u Brodogradilište Kraljevicu, pri čemu su bili uključeni regionalni štab Hreljin, odred za podvodne aktivnosti i PZO jedinice.

Za izvršenje zadatka poduzeli smo niz radnji u suradnji s pomoćnicima zapovjednika Ratnog štaba TO za sigurnost i obavještajni rad. Surađivali smo i s Lučkom kapetanijom, roniocima i građanima Kraljevice i okolice.

Obavljali smo (zaštitni vod satnije „Galebovi") česte ophodnje oko brodogradilišta na široj okolici Kraljevice, dok su pripadnici Rajonskog štaba Hreljin obavljali stražu oko cijelog brodogradilišta.

Porinuće topovnjače u nazočnosti predsjednika Tuđmana osigurali smo vlastitim snagama, te uz suradnju pripadnika MUP-a, a sve je prošlo besprijekorno.

[42] Na toj prvoj plovidbi iz Kraljevice do ratne luke Lora u Splitu, PZO zaštitu na brodu, davao je sa PZO raketom „Igla" pridodani član posade, iskusni operater Emil Baumgartner iz PZO bitnice brodogradilišta Kraljevica, 101 lap PZO.(VestaHR)

Postigli smo dobru sinhronizaciju i koordinaciju svih sudionika na kopnu i moru te uspostavili potrebnu vojnu disciplinu čime smo stvorili potrebne preduvjete za uspješno izvršenje zadatka.

Također smo uspostavili odličnu suradnju s građanima Kraljevice i okolnih mjesta kroz neposredne kontakte te uz njihove dojave kontrolirali situaciju na terenu.

Druženje nakon svečanog porinuća raketne topovnjače: Sveto Letica, Krunoslav Valter, Ante Budimir i Milan Modrić[43]

[43] Pogrešno ime – na slici je Vladimir Marohnić, direktor brodogradilišta. (VestaHR).

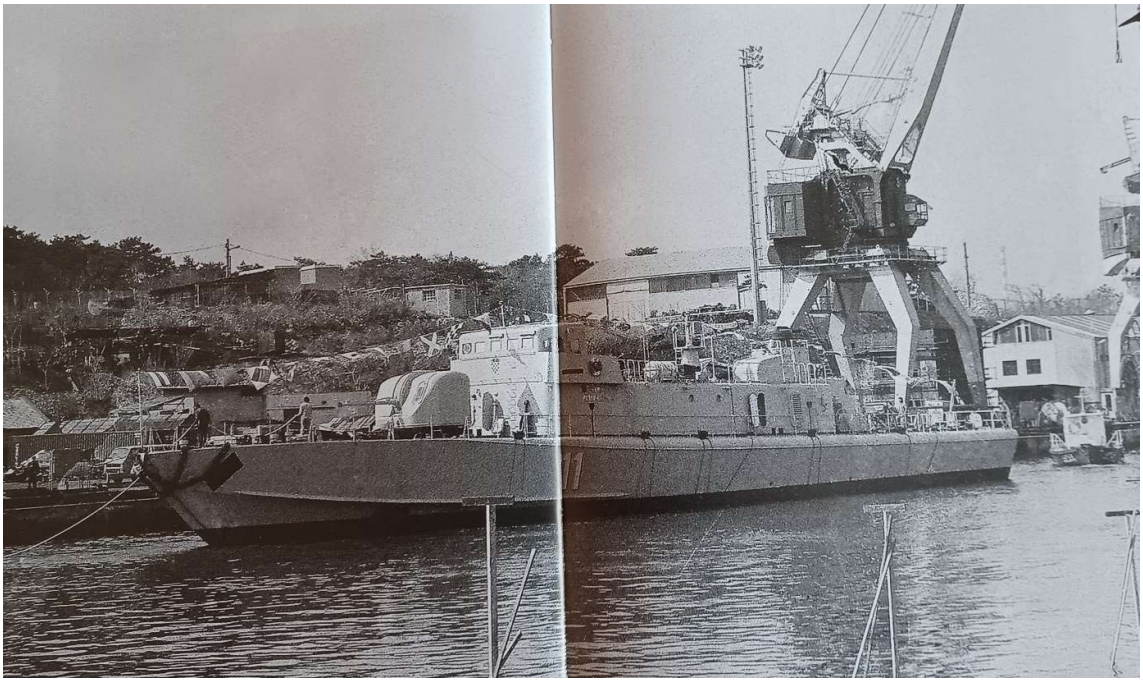

Kralj nakon porinuća 21. ožujka 1992. g. na vezu u Brodogradilištu Kraljevica

Razmjena iskustava i sjećanja nakon porinuća raketne topovnjače: Martin Špegelj, glavni inspektor OS RH; Šime Radulić, zapovjednik Zapovjedništva PS HV Općine Rijeka; Krunoslav Valter, rukovoditelj specijalne proizvodnje u Brodogradilištu

Dojmljivo je bilo obostrano povjerenje nas i građana koje je proizašlo iz toga što smo svaku dojavu ili prijavu primali i odgovorno postupali. Građani su nam u više navrata davali do znanja da se i oni sami osjećaju sigurnijima uz nas.

Zabrana sportskih aktivnosti na nogometnom igralištu Oštro

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 038-01/92-01
UR. BROJ: 1079/34-02-92-188
Rijeka, 10.03.1992.

N.K. „Kraljevica“
K R A L J E V I C A

Izvješćujemo Vas da se počev od 16.03.1992. god. nadalje iz razloga poduzimanja pojačanih mjera sigurnosti u širem području Kraljevice

Z A B R A N J U J E

odigravanje nogometnih utakmica na nogometnom stadionu OŠTRO – Kraljevica.

Ova zapovjest vrijedi do opoziva.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
bojnik Šime Radulić[44]

Dostaviti:
1. N. K. „KRALJEVICA“
2. Rajonski štab Kraljevica
3. Zap. postrojbi PS HV općine Rijeka u Kraljevici
4. Policijskoj postaji Kraljevica
5. Zapovjedništvu puka PZO
6. „Barba“[45]
7. Arhiva – ovdje

[44] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

[45] Stožerni admiral Sveto Letica (VestaHR).

Osvajanje vojnog skladišta Draga

Dogovorom s predsjednikom Kriznog štaba Općine Rijeka, odlučeno je da se osvoji vojno skladište Draga i da se na taj način dođe do znatne količine naoružanja, municije i opreme.

U akciji specijalne čete pod zapovjedništvom Rešida Selimovića, 9. studenoga osvojeno je skladište vojne opreme u Dragi. Specijalna protudiverzantska četa TO s oklopnim transporterom „Hrvatina“ i grupom snajperista lovačkog društva u poslijepodnevnim satima, točnije u 16 sati, dijelom snaga zauzela je početne pozicije za napad na skladište, a ostali su blokirali prometnicu na Svetoj Ani kako bi se spriječila intervencija JNA iz kasarne Trsat. Prethodno je TT centru dan nalog da se skladište Draga isključi s telefonske mreže.

Skladište je „palo“ bez žrtava u 17:30 sati kad su „pregledani vojnici stražarske službe JNA“ i pod pratnjom dijela specijalne protudiverzantske čete TO sprovedeni u kasarnu Trsat. Specijalna četa preuzela je čuvanje skladišta, a sutra ujutro izvješena je hrvatska zastava i dočekani su predstavnici promatrača UN koji su došli u Dragu.

Zapovjednik zapovjedništva Ratnog štaba TO pukovnik Šime Radulić je pokraj vojnika JNA koji je držao stražu ušao do stražarnice i zatražio razgovor sa zapovjednikom straže. Nakon dugotrajnog razgovora i uvjeravanja zapovjednik straže predao je objekt, a straža JNA je uz pratnju specijalaca TO sprovedena u kasarnu Trsat.

Sjećanje Šime Radulića:

Dana 9. studenoga 1991. oko 10:30 sati naredio sam da protudiverzantska četa TO s oklopnim transporterom „Hrvatina“ i grupom snajperista lovačkog društva iz pokreta s vojne vježbe, zauzme početni položaj za napad u 15:30 sati, a napad izvede u 16:00 sati. U isto vrijeme izdan je nalog TT centru da isključi telefonsku vezu skladišta Draga.

Dogovorio sam s predsjednikom Kriznog štaba Slavkom Linićem da u to vrijeme bude kod generala Čada s kojim se gotovo svakodnevno sastajao. Oko 15:45 ušao sam, bez problema u skladište Draga. U tijeku prevoženja naoružanja iz Zahuma u Dragu, upoznao sam sve vojnike, podoficire i kapetana Marunića, pa sam i tog dana ušao u Dragu „naoružan“ vrećicom kave i bocom rakije.

Poslije kraćeg razgovora, uz kavicu i rakiju, pogledao sam na sat i zatražio od kapetana Marunića da mi preda skladište kako bi se izbjegle žrtve u akciji koja slijedi. Kapetan Marunić u nevjerici nije mogao shvatiti da mu goloruk čovjek traži predaju skladišta naoružanja. U prvom trenutku mislio je da je to šala, sočno je opsovao i zaprijetio mi vadeći pištolj. Pokušao je nekoliko puta uspostaviti telefonsku vezu s

komandom na Trsatu, ali nije bilo telefonske veze. Nekoliko minuta prije 16 sati stražar na ulazu u skladište preko poljsko-induktorskog telefona mu javlja: „Skladište su opkolili naoružani vojnici, a pred kapijom je BOV (borbeno oklopno vozilo)!“

Borbeno oklopno vozilo (BOV) „Hrvatina“ i posada spremna za akciju

Ponovio sam mu da preda skladište na miran način jer ćemo ga sami osvojiti riskirajući i obostrane žrtve. Ponudio sam mu vezu preko motorole koju sam imao sa sobom, a Linić je u to vrijeme bio kod generala Čada. Poslije salve psovki, tajac! Kapetan Marunić je prihvatio da se preko radio veze poveže sa svojom komandom, a ja sam izašao iz stražare i naredio zapovjedniku specijalne čete da spriječi pucnjavu i da odgodi „upad“ u skladište.

Čuo sam kako je kapetan Marunić preko radio veze prenio generalu Čadu izvještaj kojeg je dobio od stražara i moj zahtjev da na miran način preda skladište naoružanja. Uslijedila je neizvjesnost i tišina koja je trajala 20 do 30 minuta. Vrijeme je teklo sporo, kao da je stalo. Nakon toga ponovo je uspostavljena veza, a kapetan Marunić dobio je naredbu od pukovnika JNA Gojka Vujnovića da s ljudstvom napusti skladište Draga.

Cijela akcija trajala je oko 60 minuta, a završila je postrojavanjem stražarske jedinice JNA. Naši specijalci izvršili su pretres postrojene stražarske jedinice JNA, oduzeta im je municija i s osobnim naoružanjem, pod pratnjom naših vojnika, sprovedeni su u vojarnu Trsat. Nakon zauzimanja skladišta specijalna četa je preuzela čuvanje objekta, a sutradan su predstavnici OZ predvođeni Mirkom Žagarom popisivali ratnu tehniku zatečenu u skladištu Draga.

Osobno mi je smetalo što se za akciju osvajanja ovog skladišta u komunikaciji ljudi iz OZ i drugih institucija koristio termin preuzimanja kao što je to bilo s drugim objektima koje je JNA predala Republici Hrvatskoj nakon odluke o odlasku JNA iz Rijeke. U povodu

godišnjice osvajanja skladišta naoružanja i vojne opreme u Dragi objavio sam na društvenim mrežama tijek operacije osvajanja skladišta.

Na tu moju objavu reagirao je Slobodan Subotin i odgovorio na objavljeni tekst riječima: „Danas posle dužeg vremena sam pročitao članak na internetu u vezi Sušačke Drage. Hteo sam samo da se predstavim da sam ja bio komandir straže na Dragi i da kažem da je sve bilo tako kao što ste opisali. Svaka čast. Nadam se da se ne ljutite što sam vam se obratio".

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Dogovorom s predsjednikom Kriznog štaba Općine Rijeka, odlučeno je da se osvoji skladište Draga i da se time osvoji znatna količina naoružanja, municije i opreme, a zadatak je dobila naša postrojba. Blokirana je lokalna cesta Gornja Vežica–Draga-Sveti Kuzam, zatim most u pravcu Kačjaka i Orehovice, a ciljanom vojnom objektu isključene su telefonske veze te struja i voda.

Naša specijalna postrojba u popodnevnim satima je razmještena na prilazu skladištu, a oklopnjak „Hrvatina" prišao je cestom do same rampe i ulaza u vojni objekt.

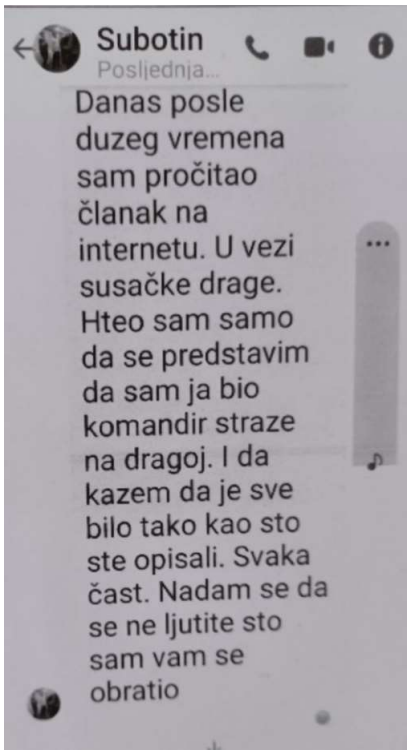

Reakcija bivšeg vojnika JNA na tekst osvajanja skladišta Draga

Rezervne snage i lovci lovačkih društava s lovačkim naoružanjem, policija, vatrogasci i hitna pomoć grupirani su ispred Doma „Željko Marač" na Gornjoj Vežici. Zapovjednik Šime Radulić, sam je, uz stražara JNA ušao do stražarnice i zapovjednika straže.

Nakon dugotrajnog razgovora i uvjeravanja, zapovjednik straže predao je objekt, a straža je uz pratnju naših specijalaca sprovedena u kasarnu Trsat. Specijalna satnija i nas nekoliko časnika, ušli smo u prostor kompleksa skladišta i izvjesili hrvatsku zastavu. Utvrdili smo da je cijeli krug objekta miniran gusto postavljenim protupješačkim odskočnim rasprskavajućim minama usprkos ranijem dogovoru Kriznog štaba Općine Rijeka i generala Marijana Čada da objekt neće biti miniran.

Naime, već ranije je Draga bila minirana, pa je prilikom prijevoza naoružanja i vojne opreme sa Zahuma to otkriveno i na intervenciju zapovjednika Radulića i naknadno predsjednika Kriznog štaba i Izvršnog vijeća, Slavka Linića – razminirano. Stoga je naš zapovjednik donio jedinu moguću odluku o osvajanju objekta kroz glavni i jedini ulaz bez da se ugroze životi naših specijalaca.

Prije same akcije, imali smo sve podatke (pozicije, raspored i veličine zgrada skladišta, broj i lokacije stražara i stražarskih mjesta, raspored smjena straže...), a također objekt je bio 24 sata pod prismotrom iz privatnog objekta udaljenog svega 150 metara. Svi ovi naši poduzeti elementi napadnog djelovanja – presječene sve veze, blokada i okruženje objekta, blokiranje izlaza bojnim oklopnim vozilom i spremnost pripadnika naših

specijalaca da neposrednim borbenim djelovanjem zauzmu objekt u Dragi – smatramo napadom i velikim uspjehom.

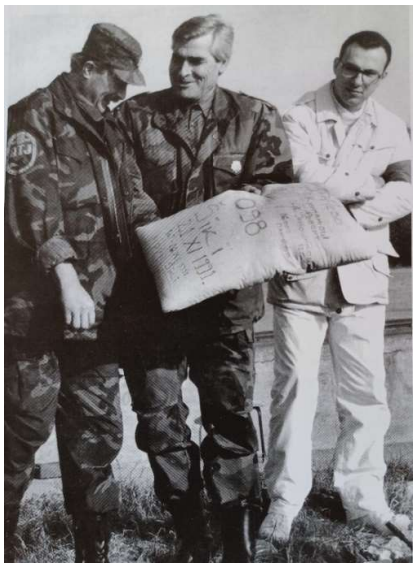

Zapovjednik Šime Radulić s promatračem UN-a u osvojenom skladištu Draga

Osvajanje ovog važnog objekta JNA tada je vrlo pozitivno djelovalo na sve naše branitelje i uopće na pučanstvo u Rijeci, ali i šire. Još je veći uspjeh bio da tijekom neposredne akcije, provedene na vrlo lucidan i poseban način, nitko nije stradao. Narednih nekoliko dana proveo sam sa specijalcima u osvojenom skladištu obavljajući sve potrebne pripreme za korištenje velikih količina naoružanja i opreme smještenih u skladištu Draga.

Napominjem, da je u skladištu Draga pored stražarske jedinice bila i samohotka, koja je sljedećeg dana bez municije (granata) prepraćena uz našu pratnju do kasarne Trsat.

Čim bi se smračilo, doživjeli smo sljedeće četiri noći pravi napad bojevom municijom iz pravca pruge od strane naših sugrađana koji nisu znali da je objekt osvojen i koji su mislili da pucaju na pripadnike JNA. Ovu situaciju riješila je riječka policija.

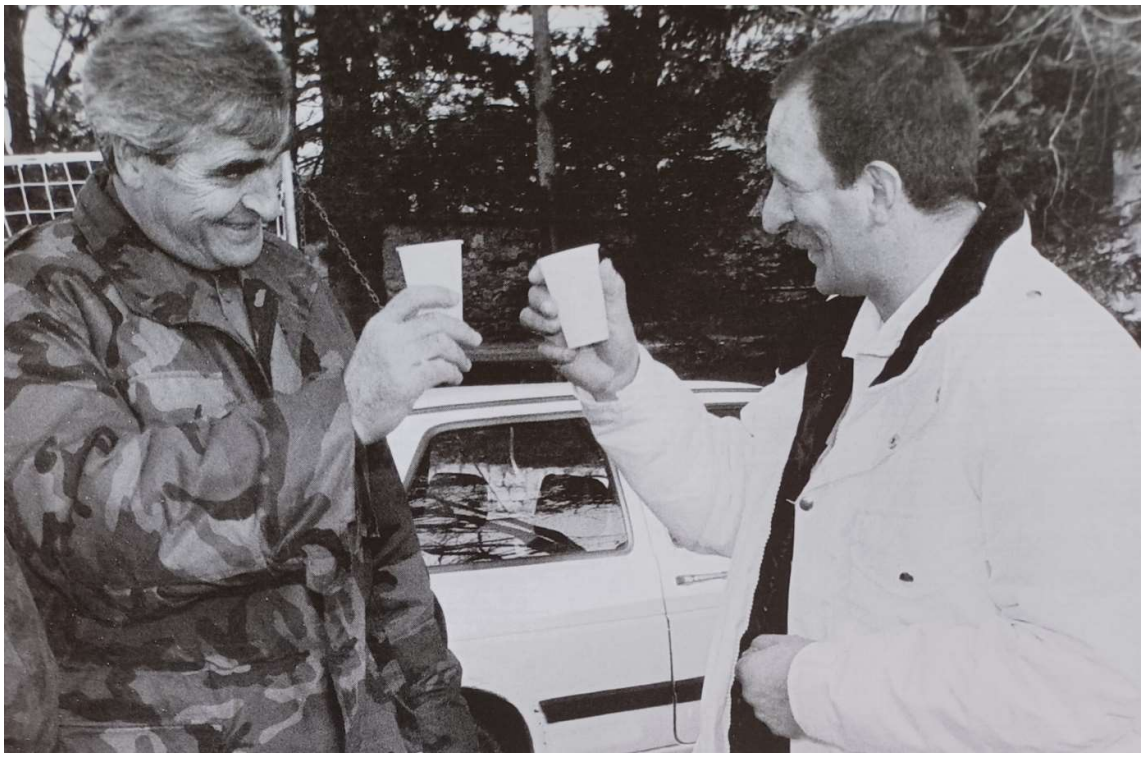

Šime Radulić s prevoditeljem i promatračem UN nakon osvajanja skladišta JNA Draga

Moram priznati da nikome od nas u Dragi nije bilo nimalo ugodno biti pod paljbom bojevom municijom i još okruženi brojnim minama kojima je skladište bilo minirano.

Posebno priznanje zaslužuju stražarske postrojbe koje su u takvim nemogućim uvjetima odgovorno odrađivale smjene na stražarskim mjestima.[46]

[46] Vidi komentar zapovjednika straže u skladištu Draga, koji je isti dao na forum.lokalpatrioti-rijeka.com (strana 393). (VestaHR)

Preuzimanje vojnih objekata JNA

Nakon skladišta u Dragi, Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG preuzelo je vojne objekte: u Studeni 18. studenoga, na Pulcu 20. studenoga, školu Klana 22 studenoga, skladište Lisac 23. studenoga, kasarnu Klana 24. studenoga í kasarnu Katarina 27. studenoga 1991.

Šime Radulić u preuzetoj kasarni Klana

Sjećanje Jasenka Kolića:

Za preuzimanje vojarne Katarina 27. studenog 1991. bili smo određeni zapovjednik Šime Radulić, pomoćnik zapovjednika za obavještajne poslove Ljubomir Mičetić i ja. Pri tom smo nosili samo osobno naoružanje (pištolji). Pridružio nam se i Zdravko Turk.

Nekoliko minuta prije zakazanog vremena za primopredaju vojarne popeli smo se do prijavnice, iz koje smo čuli šapat: „Evo ustaša...". Dočekalo nas je nekoliko vojnika JNA, koji su nas napadno promatrali i ubrzo, nakon telefonskog razgovora, propustili dalje.

Nakon što smo izbili na plato same vojarne, hodajući doslovce po razbacanoj municiji odjednom smo se našli pred postrojenom jedinicom do zuba naoružanih vojnika JNA koji su nas podozrivo promatrali i čekali na ukrcaj u vojna vozila. Prišao nam je tada zapovjedni oficir (inače zapovjednik vojarne Katarina bio je potpukovnik Svetislav Smiljanić, kojeg više tamo tada nismo zatekli), kapetan JNA po činu, vrlo korektno nas je pozdravio, vojnički nam je salutirao, a mi smo mu isto tako uzvratili. Vidio sam da su mu suzne oči i da je to za njega osobno očito bio vrlo stresan trenutak.

Tu sliku i taj detalj primopredaje posebno pamtim i to ne zato jer mislim da je to nešto sramotno za tog oficira – dapače, upravo suprotno, mislim da je taj oficir samo pokazao

da je čovjek koji iskreno žali zbog odlaska, iz samo njemu poznatih razloga (kasnije sam saznao da mu je, navodno, porodica ostala u Rijeci) i da jednostavno nije mogao prikriti svoje osjećaje. Taj detalj govori ikako s u tim trenucima svima nama na tom platou Katarine vladale nemale emocije…

Dio zapovjedništva PS HV Općine Rijeka prilikom izviđanja na pravcu Gumanac-Trestenik-Platak (s desna na lijevo): Radulić, nepoznati vojnik, Juričić, Mičetić i Zafirov

Kapetan INA je pred postrojenom četom zapovjedio spuštanje sa stupa jugoslavenske zastave, što je i učinjeno, a Šime Radulić je htio odmah, još dok se četa vojnika JNA tek počela ukrcavati u vozila, podignuti hrvatsku trobojnicu na Katarini, ali smo ga od toga Ljubo i ja odgovorili. Činilo nam se da je jedinica JNA pred nama poprilično frustrirana i emocionalno napeta te da je ne treba dodatno provocirati. Čim je zadnje vozilo JNA krenulo iz vojarne, podigli smo hrvatsku zastavu.

Narednih dana smo pregledavajući vojarnu i napuštene položaje gdje su ranije bila artiljerijska oruđa uperena na ciljeve u Rijeci, shvatili kako se s tih položaja cijela Rijeka i Kvarner vide kao na dlanu, te još jednom ustanovili koliko je bila ispravna odluka našeg zapovjedništva da se ta vojarna (kao ni druge) ne zauzima silom. Inače, na Katarini je ostalo nešto starog pješadijskog naoružanja (puške M48 i sl.) složenog u drvenim sanducima, kojeg očito JNA nije mogla ili nije htjela uzeti. Mali kuriozitet je da je među tim sanducima bilo ipak i nekoliko sanduka s posve novim pješadijskim naoružanjem i dva sanduka ručnih bombi.

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Nakon osvajanja Guslice i Drage, slijedi domino efekt: dogovorom Kriznog štaba Općine Rijeka i generala Čada, krajem studenog 1991. JNA definitivno napušta naš kraj.

U nekoliko navrata, više brodova prevozi neprijateljsku vojsku u Crnu Goru. Ipak, i u tim okolnostima, časnik Kolić i ja dobivamo zapovijed da uđemo u kasarnu na Katarini iako je kompletna posada JNA s naoružanjem još boravila u krugu objekta.

Zapovjedništvo PS HV Općine Rijeka prilikom izviđanja na području Gumanca

U rano jutro smo se pojavili na ulaznoj rampi kasarne u hrvatskoj odori s uočljivim oznakama činova, sa šahovnicama na kapama i s osobnim naoružanjem, te kraj stražara ušli u „osinje gnijezdo". Pridružio nam se i zapovjednik Radulić, a vojnici JNA, zbunjeni i izgubljeni u situaciji kad napuštaju Rijeku, reagirali su gunđanjem, glasnim negodovanjem i pokojom psovkom, a bilo je i suza. Odlaskom vojske s Katarine, eliminirana je još jedna opasnost za grad. U međuvremenu, pridružio nam se još dio naših časnika, a na jarbolu je zavijorila hrvatska trobojnica.

Slijedio je detaljan pregled vojarne, a naročito tunela i fortifikacijskih objekata iz 2 svjetskog rata pod zemljom.

Policijska blokada raskršća na Kozali ispod vojarne Katarina i skladišta Pulac

Dio zapovjedništva PS HV Općine Rijeka, vojarna Katarina, ožujak 1992.

Pogledom kroz puškarnice bunkera u dolinu Rječine, lako je bilo zamisliti teške borbe i velike žrtve za oslobođenje Rijeke 1945. godine. Prisutnošću riječke brigade kao respektabilne sile i pravovremenim odlukama Kriznog štaba Općine Rijeka, izbjegli smo da se ne ponovi strašan povijesni masakr u Rijeci.[47]

[47] Vidi komentar bivših vojnika JNA u predanim vojarnama, koje su isti dali na forum.lokalpatrioti-rijeka.com (strana 393). (VestaHR)

Razminiranje područja Općine Rijeka i uklanjanje minsko-eksplozivnih sredstava

Nakon odlaska JNA iz Rijeke, nisu prestale aktivnosti postrojbi PS HV Općine Rijeka (Ratni štab TO). Ostali su brojni zadaci razminiranja i uništenja minsko-eksplozivnih sredstava u širem okolišu (Pulac – Katarina) i vojnog skladišta Zahum na Grobničkom polju. Ove radove u potpunosti su izveli inženjerijski vodovi iz Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka.

Sjećanje Zdravka Turka:

Razminiranje Pulca

Dana 20. studenog 1991. inženjerijski vod dolazi na područje vojarne Pulac na kojoj se dogodila eksplozija 13. listopada i pritom je dignuto u zrak nekoliko skladišta municije i pripadajućih objekata. Na terenu je ostalo identično stanje kao nakon eksplozije što znači da je bio u potpunosti prekriven razbacanim oružjem, municijom, granatama i ostalim minsko-eksplozivnim sredstvima svih mogućih vrsta, od čega je dio bio u uporabnoj funkciji, a dio u različitim stanjima spreman za uništavanje.

Dio razorenog skladišta Pulac

Dolaskom na lokaciju prvi put smo vidjeli apokaliptičnu situaciju s kojom nismo imali nikakvih iskustava. Svi smo kroz vojne vježbe dolazili u situaciju da se susrećemo s eksplozivima i da se znamo koristiti njima, ali to je ipak bilo u kontroliranim uvjetima. Sada smo došli na područje gdje smo morali prvo osigurati nužne koridore za naše sigurno kretanje, a nakon toga polako ga proširivati za naše ostale aktivnosti i zadatke. Prvenstvena zadaća bila je da se sva sredstva koja se mogu upotrijebiti na ratištima odmah izuzmu i proslijede. Nakon toga bilo je potrebno da se sirovine koje se daju dalje preraditi skupe po vrstama (uglavnom eksplozivi) i nakon toga teren potpuno očisti od

ostataka minsko-eksplozivnih sredstava (tj. da ih se uništi) i gradu preda teren koji će jamčiti sigurno kretanje po njemu.

Nismo imali vremena ni oporaviti se od prvog šoka koji smo doživjeli dolaskom na Pulac, već smo, znajući koliko je potrebno oružje na ratištu, odmah počeli skupljati sanduke s municijom koja je bila upotrebljiva.

Apokaliptične slike bivšeg skladišta JNA Pulac

Siguran sam da nikome od nas nije bilo svejedno biti tamo, ali nitko to nije pokazivao već je svoje zadaće ispunjavao na najbolji mogući način.

MES za uništenje

S ovog lokaliteta odvezeno je i uništeno na Zahumu preko 2.300 komada granata, mina i raketa, 760 raznih oštećenih upaljača, raznog streljiva 20 i 30 mm – 920 komada, dok je uništenog puščanog streljiva bilo na desetke tisuća komada.

Sve je to trebalo sigurno udaljiti s terena pritom vodeći računa o maksimalnoj sigurnosti. Unatoč tome dogodio se incident pri nepažljivom rukovanju s minsko-eksplozivnim sredstvima (MES) koja su bila izuzeta i sigurno deponirana na zato predviđenom i osiguranom mjestu za daljnju upotrebu i to u jedinici koja je stražarila.

Prijevoz minsko-eksplozivnih sredstava koja su bila izdvojena za uništenje obavljao se u sanducima koji su na dnu bili napunjeni pijeskom kako ne bi došlo do aktiviranja. Sanduci su odvoženi na Zahum gdje su ih preuzimali pirotehničari Civilne zaštite na daljnji postupak. Te aktivnosti nisu bile nimalo bezazlene, a tome svjedoči slučaj smrtnog stradavanja pirotehničara koji je nastradao prilikom zadnjeg, ali doslovce zadnjeg uništavanja tih sredstava.

Paralelno s aktivnostima čišćenja terena od MES-a obavljale su se aktivnosti na pregledu same vojarne kao i pregledu uz ogradu s vanjske strane. Tom prilikom unutar ograde pronađene se protupješadijske mine od kojih je jedna vidljiva na slici. (Prilog na strani 206).

Sanacija cijelog lokaliteta obavljana je na način da su uklonjeni svi opasni dijelovi građevina bilo betonski ili drveni tako da u ovoj fazi ne predstavljaju opasnost po

korisnike i one koji se budu tu zatekli nakon što naši vojnici napuste zonu vojarne. Drveni otpad je zapaljen, a građevinskim su se zatrpale postojeće jame u zoni vojarne.

Minsko-eksplozivna sredstva na Pulcu, sortirana i pripremljena za otpremu

Razminiranje Zahuma

U rajon skladišta u Zahumu, koja su također „stradala“ u eksploziji od 13. listopada, inženjerijske postrojbe dolaze na raščišćavanje terena nakon sanacije vojarne Pulac. (Prilozi na stranama 210 i 212). Jedinice su to sada već s iskustvom u ovom poslu tako da nema onog početnog iznenađenja viđenim makar je situacija potpuno ista kao na Pulcu. Teren je bio prekriven neeksplodiranim i eksplodiranim raznim minama, granatama, bombama, oružjem i ostalom uništenom vojnom tehnikom.

Kako su se tu nalazili hangari s vojnom opremom i vozilima bila su potrebna i posebna vozila kojim se taj otpad odvozio. Korišteni su:
– oklopni buldožer, utovarivač i kamioni GP Konstruktor
– buldožer i kamioni poduzeća Hidroelektra
– dizalica poduzeća Monter Zagreb.

Moram se prisjetiti i poduzetnika iz Crikvenice, Pere Stanića koji je sam sa svojim TG50 radio 50 sati na sanaciji skladišta bivše TO.

Svi ovi radovi ne bi bili mogući bez razumijevanja i suradnje s poduzećima koja su ustupila strojeve i ljude za rukovanje s njima, što je doprinijelo da se sanira nimalo lijepa slika vojarne Zahum.

Iz izvještaja dostavljenog načelniku štaba Operativne zone Rijeka 11. srpnja 1992. vidljive su cjelokupne aktivnosti za područje Zahuma kao i prijedlozi definitivne sanacije. (Prilog na strani 228)

Uništeni objekti i razbacana MES na području skladišta Zahum

Uništeni objekti i razbacana MES na području skladišta Zahum

Razorena skladišta u Zahumu

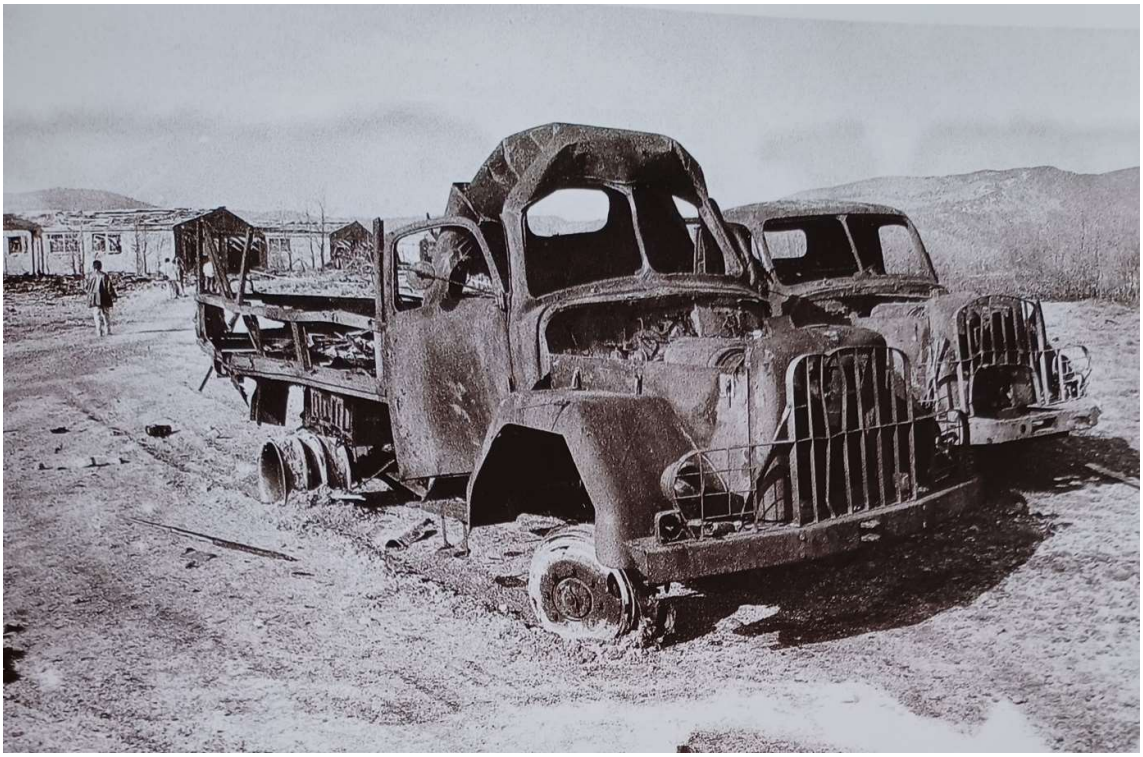

Zahum nakon eksplozija skladišta JNA

Razorena skladišta u Zahumu

Protupješadijska mina zamaskirana u travi

Nesreća na Pulcu

Skladište oštećenih minsko-eksplozivnih sredstava (MES) na Pulcu (Katarina) 28 siječnja 1992. bilo je mjesto nesreće kada je pri ukrcaju eksplozivnih sredstava eksplodirala ručna kumulativna bomba M-79. Tom prilikom teško su ranjeni Igor Jurčić i Bojan Jurinčić, a lakše ozljede su pretrpjeli Boris Dukić i Branko Pinoza, zaposlenik u poduzeću Rikard Benčić – ratna proizvodnja.

Oštećeni MES na Pulcu predviden za transport i uništenje

Unatoč svim zapovijedima, kontroli i nalogu da pripadnici stražarske jedinice (Kastav) ne smiju sudjelovati u manipulaciji oštećenim MES, dogodila se nesreća. Neposredno nakon nesreće, očevid na Pulcu izvršila je Vojna policija (71. b. V. P.) Operativne zone Rijeka.

Vojnoj policiji predane su sve zapovijedi i naredbe Zapovjedništva koje se odnose na skladište MES-a na Pulcu, uputstva i ograničenja kretanja i boravka pripadnika stražarskih i drugih jedinica iz sastava Zapovjedništva pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka i sl. Cjelokupna dokumentacija ove nesreća ostala je u posjedu Vojne policije.

Sjećanje Radenka Srdoča, zapovjednika postrojbe stražarske službe Rajonskog štaba Kastav:

Po odluci Zapovjedništva PS HV Rijeka, Rajonski štab Kastav dobio je zadatak preuzeti i organizirati sa svojom postrojbom stražarsku službu na lokalitetima vojarne Katarina i skladišta Pulac.

Stražarska služba obavljana je u dvije smjene. Prva smjena od 25. siječnja do 29. veljače 1992., a druga od 29. veljače do 7. ožujka 1992.

Štab u punom sastavu bio je prisutan samo u vrijeme vršenja smjena, dok je ostalo vrijeme s jedinicom bio prisutan zapovjednik.

Iako je jedinica u obje smjene bila sastavljena od ljudi različite dobi (od godišta 1933. do 1963.), raznih kvalifikacija i školske naobrazbe, navika, za vrijeme cjelokupnog

izvršenja zadataka nije bilo nikakvih problema. Alkohol se nije konzumirao u većoj mjeri pa tako nije bilo problema u vezi s tim. U slobodno vrijeme aktivno se radilo na uređenju prostorija i okoliša, kao i na otklanjanju raznih nedostataka i lakših kvarova na instalacijama.

Moramo spomenuti da su se neki pojedinci ponašali prilično neodgovorno u slobodno vrijeme, neovlašteno su ulazili u podzemne prostorije i bez znanja časnika, tražili su i pokušavali prikupljati zaostala i neočišćena minsko-eksplozivna sredstva i razna streljiva. Izravna posljedica takvog ponašanja je i nesreća koja se dogodila 28. siječnja 1992. na Pulcu u skladištu minsko-eksplozivnih sredstava. Tog dana su u pratnji civilnog lica – pirotehničara ušli neovlašteno i samovoljno u spomenuto skladište, gdje je kasnije došlo do nekontrolirane eksplozije. Tom su prilikom teško ranjena dvojica vojaka, Igor Jurčić i Bojan Jurinčić, a dvojica lakše, Boris Dukić i civil pirotehničar. U trenutku nesreće bio sam dežurni časnik na ulazu u vojarnu Katarina. Detaljni podaci o incidentu nalaze se u posjedu Vojne policije.

Naređenje za čišćenje terena i objekata od MES-a na Zahumu

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

KLASA: *213-01/92-01*
UR. BROJ: *1079-01-92-62*
RIJEKA, 03.02.1992.

Na osnovu plana rada Zapovjedništva PS HV općine Rijeka sa jedinicama, a radi čišćenja terena

N A R E Đ U J E M

1. Izvršiti čišćenje terena i objekata od minsko-eksplozivnih sredstava na lokalitetu Zahum.
2. Izvršiti sortiranje minsko-eksplozivnih sredstava i ostalog materijala.
3. Za organizaciju i nadgledanje radova zadužujem Turk Zdravka i Jeličić Branka koji će uključivati jedinice prema potrebi.
4. Za sortiranje i uništavanje ili uskladištenje minsko-eksplozivnih sredstava obavezno koristiti osposobljenog stručnjaka-pirotehničara iz OZ HV ili MUP.
5. Rad na terenu organizirati strogo poštujući propisana pravila i uputstva za rad sa minsko-eksplozivnim sredstvima i svim potrebnim mjerama obezbjeđenja za siguran način rada i rukovanja. Prije izvršenja zadatka obavezno obučiti ljudstvo za propisan i siguran način rada sa minsko-eksplozivnim sredstvima.
6. Načelnik inženjerije putem zapovjedi točno definirati odgovorne osobe po odjeljenjima kao i detaljna uputstva za rad.
7. Načelnik sanitetske službe organizirati sanitetsko obezbjeđenje u toku realizacije navedenih zadataka.
8. PNŠ za sigurnost propisati posebne mjere sigurnosti za izvršenje zadatka.
9. Obezbjediti protupožarna sredstva na mjestu izvršenja radova i obezbjediti vezu s profesionalnom vatrogasnom jedinicom.
10. Po izvršenju zadatka izvršiti analizu i dostaviti pismeno izvješće o izvršenom zadatku.

Zapovjednik:
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[48]

Otkucano u 5 (pet) primjeraka
i dostavljeno:
1. Načelniku inženjerije
2. Načelniku saniteta
3. PNŠ za sigurnost
4. ONP
5. U arhivu

[48] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Izvještaj o pregledu područja vojarne Klana i skladišta Studena

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 213-01/92-01
UR. BROJ: 1079/34-07-92-149
Rijeka, 24.02.1992.

Predmet: Izvješće a pregledu područja vojarne „Klana“ i skladišta „Studena“

U kontaktima sa zapovjednikom Odreda narodne zaštite Klana, gosp. Emilom Silićem, došlo se do detaljnih spoznaja o mogućem postojanju i točnom položaju protupješadijskih minskih polja oko vojarne Klana i vojnih skladišta Studena.

Za područje oko vojarne „Klana“ dilema o dubini minskog polja razriješena je vrlo brzo, te je sa sigurnošću ustanovljeno postojanje dva reda protupješadijskih poteznih mina.

Prvi je red postavljen na otprilike 15-20 metara od ogradnog zida vojarne dok je drugi red neposredno uz sam ogradni zid. Pažljivim „češljanjem“ terena pronađene su mnogobrojne potezne žice, jedan upaljač za protupješadijsku minu 2A, a niti jedna mina, kao ni tragovi eksplozija ili aktiviranja mina.

Za područje oko skladišta „Studena“ ustanovljeno je da je isto potpuna nepoznanica za sve, pa je istom zadatku pristupljeno još opreznije. Najprije je pregledan krug skladišta s unutarnje strane, da bi se tek kasnije izvršio pregled s vanjske strane ograde.

Jedino u središnjem dijelu skladišta (s vanjske strane) pronađeni su tragovi postojanja jednog reda protupješadijskih poteznih mina, te je uklonjeno nekoliko poteznih žica i nasadnih drvenih kolčića.

ZAKLJUČAK
Pregledavši okolni teren vojarne „Klana“ i skladišta „Studena“ nije pronađena niti jedna mina. Dakle, pri odlasku tzv. JNA uklonjene su sve mine, a postoje indicije da su bili postavljeni samo upaljači bez mina. Naime, pronađeni upaljač je aktiviran, ali je uništena jedino kapisla, dok je tijelo upaljača neoštećeno, a što ne bi bio slučaj da je eksplodirala mina. Iz prethodno navedenog može se zaključiti da je okolni teren oko vojarne „Klana“ i skladišta „Studena“ glede postojanja mina i drugih MES potpuno čist. Granice pregledanog terena označene su na karti u prilogu ovog izvješća.

ZAPOVJEDNIK 1. DIV. VODA:
(*vlastoručni potpis*)
zastavnik Zoran Tuhtan[49]

Dostaviti:
1. Načelniku inž. OZ, dopukov. Joso Nenadić

[49] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

2. Zapovjedniku PS HV OR, Šime Radulić
3. Načelniku inž. PS HV OR, satnik Zdravko Turk
4. ONP
5. Arhiva – ovdje

Izvještaj o izvršenom čišćenju područja Lisac

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 213-01/92-01
UR. BROJ: 1079/34-07-92-148
Rijeka, 24.02.1992.

Predmet: Izvješće o izvršenom čišćenju područja „Lisac“

Izviđanjem područja Lisac uz pomoć mještana sela Lisac ustanovljene su vanjske granice područja za koje postoje sumnje da bi mogle biti minirane.
Uz saznanja s prethodno održanog sastanka sa stanovnicima sela Lisac (od strane HV nazočni su bili gosp. Šušnjar, Mičetić, Turk i niže potpisani), te izviđanja, sa gospodinom satnikom Turkom, dogovoreni su svi detalji vezani uz početak rada, sam tijek rada i njihovo vremensko određenje.
Detaljnim pregledom terena s odjeljenjima raspoređenim u strijelce započeti su radovi na Liscu. Prvenstveno su pregledavane sve one površine koje kasnije neće biti gažene strojem za uništavanje PP mina, a posebno su pažljivo pregledani rubni dijelovi pojasa prema šumi na južnom i zapadnom dijelu.

Posebno je sumnjivo, prema kazivanju mještana, bilo područje na južnom dijelu zaravni, na kojem je zadnji dan boravka tzv. JNA primijećeno nekoliko desetaka detonacija. Pažljivim pregledom terena na tom dijelu ustanovljeno je na osnovu tragova na terenu te ostataka strjeljiva, da su detonacije bile uzrokovane eksplozijama protuoklopnih raketa ispaljenih iz oružja „Zolja“ iz prostora vojarne Lisac, prema stijenama na ovom području.

Područje voćnjaka, neposredno uz zapadnu ogradu također je vrlo detaljno i temeljito pregledano te se po tragovima nađenim na ovom mjestu (potezne žice PP mina, kalemovi za namotavanje istih) može se sa sigurnošću tvrditi da je ovo područje bilo minirano, te da su pripadnici tzv. JNA prije odlaska uklonili postavljena PP minska polja.

Sve izorane površine unutar granice označene na karti u prilogu ovog izvješća izgažene su strojem za uništavanje PP mina, kao i sumnjive hrpe stajskog gnojiva, koje su rasplanirane, izgažene i pregledane.

U zaključku ovog izvješća tvrdim da su radovi po zapovjedi načelnika inženjerije gosp. satnika Turk Zdravka, pod Ur. broj: 1079/34-07-92-122 u cijelosti izvršeni, da se stroj za uništavanje PP mina pokazao dobar, a tek su uočene neke manjkavosti koje treba doraditi.

ZAPOVJEDNIK 1. DIV. VODA:
(*vlastoručni potpis*)
zastavnik Zoran Tuhtan[50]

Dostaviti:
1. Načelniku inž. OZ, dopukov. Joso Nenadić

[50] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

2. Zapovjedniku PS HV OR, Šime Radulić
3. Načelniku inž. PS HV OR, satnik Zdravko Turk
4. ONP
5. Arhiva – ovdje

Izvješće o aktivnostima inženjerijskih postrojbi PS HV Općine Rijeka od 6. veljače 1992

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: *035-01/92-01*
Ur. broj: *1079-07-92-82*
RIJEKA, 06.07.1992.

IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA INŽENJERIJSKIH POSTROJBI PS HV

Osnovne aktivnosti bile su:
– Popuna i uhodavanje postrojbi
– Upoznavanje terena i organizacija obrane zaprekama na terenu grada Rijeke
– Organiziranje i rad dviju grupa PGZ
– Angažiranje radnih organizacija na izradi i postavi zapreka od ježeva
– Pregled i razminiranje Zahuma, to sortiranje naoružanja i municije u skladištu Draga
– Kompletno čišćenje terena skladišta Pulac
– Uređenje komandnog mjesta u skloništu
– Preseljenje opreme i čišćenje objekta stare škole u Klani
– Kompletno čišćenje terena skladišta Zahum
– Priprema i rad na razminiranju terena Lisac

1. Popuna i uhodavanje postrojbi, sa upoznavanje terena i zadacima pri napadu na kasarne

a) Pionirski vod TRBK – sada u sastavu 128. brigade
– 20.09.1991. – 26.09.1991.
Zadaci: Upoznavanje sa ličnim naoružanjem
Stvaranje cjeline u vodu
Upoznavanje terena i raspored zapreka od ježeva na izlazima kasarne Katarina
– 08.11.1991.
Zadaci: Stavljanje u aktivnost zapreka i ljudstva pred vojarnom Katarina
– Poslije 10.11.1991. ovaj vod je u sastavu 128. brigade.

– 2 –

b) Pionirski vod ŠTOO PS HV 4479/03
– 20.09.1991. – 26.09.1991.
Zadaci: Upoznavanje sa ličnim naoružanjem
Stvaranje cjeline u vodu
Upoznavanje terena i raspored zapreka i zaklona na izlazima kasarne Trsat
– 08.11.1991.
Zadaci: Stavljanje u aktivnost zapreka i ljudstva pred vojarnom Trsat
– 20.11.1991. – 05.12.1991.
Zadaci: Čišćenje terena i vojnih skladišta Pulac
– 04.01.1992. – 31.01.1992.

Zadaci: Uređenje komandnog mjesta u skloništu
Popravak ograde skladišta Pulac
Čišćenje objekata skladišta Zahum
Preseljenje opreme i čišćenje objekta stara škola u Klani

c) Prvi diverzantski vod – 4489
–- 26.09.1991. – 02.10.1991.
Zadaci: Upoznavanjem sa ličnim naoružanjem
Stvaranje cjeline u vodu
Upoznavanje terena i djelovanja oko kasarne Klana
– 08.11.1991.
Zadatak: Jedinica u pripremi za djelovanje na području kasarne Klana
– 05.12.1991. –20.12.1991.
Zadatak: čišćenje terena i vojnih skladišta Pulac

d) Drugi diverzantski vod – 4490
– 26.09.1991. –02.10.1991.
Zadaci: Upoznavanje sa ličnim naoružanjem
Stvaranje cjeline u vodu
Upoznavanje terena i djelovanja oko Klane
– 08.11.1991.
Zadatak: Jedinica u pripremi za djelovanje na području Klane
– 14.01.1992.-31.01.1992.
Zadaci: Čišćenje objekta skladišta Zahum
Preseljenje opreme i čišćenje objekta stara škola u Klani

e) Vod ŽTP – 4491
– 21.10.1991. – 25.10.1991.
Zadaci: Stvaranje cjeline u vodu
Sortiranje naoružanja i municije u skladištu Draga

f) Vod PTT – 4492
– 02.10.1991. – 07.10.1991.
Zadaci: Upoznavanje i stvaranje cjeline u jedinici
Upoznavanje sa ličnim naoružanjem i MES
– 18.11.1991.
Zadatak: Čišćenje Zahuma pod kontrolom načelnika in. 128. brigade.

g) U dogovoru sa GP „Konstruktor“ formirana je u rujnu mjesecu radna grupa za zaprečivanje. Nju sačinjava 30 ljudi građevinske struke, u sastavu ima dva vozila sa prevoz ljudi i tereta TAM sa dizalicom od 1,5 t.
Radna grupa je upotrjebljena 13.10. – 14.10.1991. na utovaru naoružanja i municije u uništenom skladišta Zahum.

2. Angažiranje radnih organizacija na izradi ježeva i montaži

U toku kolovoza angažirane su radne organizacije na izradi ježeva za zapreke. Angažirani su „3. Maj“, „Metalogradnja“, „Metis“, „V. Lenac“, „Vulkan“ i „Brodomaterijal“ sa

„Bimontom“. Sa 21.09.1991. bilo je izrađeno i postavljeno ne teren 438 kom. jednostrukih ježeva, 9 kom. trostrukih ježeva i oko 50 sajli sa žabicama za vezivanje ježeva.

Za prijevoz i montažu ježeva korištena su 2 vozila „Metis“ sa grabilicama radi bržeg i jednostavnijeg rada. Ova vozila su poslije uključena u PGZ sa djelovanje po gradu.

U prosincu su pokupljeni ježevi iz prostora grada, a ostali su u pilani Klana, Crikvenici, Praputnjaku i Gornjem Jelenju. Prikupljeni ježevi se nalaze u vojarnana Klana, Pulac i Draga. Na ratna područja 128. br. poslano je tri šlepera „Autoprometa“, ukupno oko 130 kom. ježeva. Sastav 111. brigade uzeo je na svoje područje 24 kom. ježeva.

– 4 –

Raspored ježeva:

Pulac	39	malih	1	veliki
Klana	68	malih	–	
Draga	117	malih	2	velika
Zahum	–		6	velikih

3. Angažiranje radnih organizacija i formiranje grupa PGZ i GZ

Pokretne grupe za zaprečivanja formirane su od radnih organizacija:

GRO „Konstruktor“ …… 10 kiper vozila sa pijeskom
+ prijevoz blokova za dvije barikade

„Rijekacesta“ …… 10 kiper vozila sa pijeskom

„Primorje“ i „Jadran“ …….... 6 + 6 kiper vozila sa pijeskom

„Hidroelektra“ …….. 10 kiper vozila sa pijeskom

Kod montaže i demontaže 20 betonskih blokova iz „3. Maja“ korištene su auto-dizalice od „V. Lenca“ i „3. Maja“.

Za zaprečivanje saobraćajnica oko kasarne Trsat upotrijebljena su vozila „Čistoće“ sa 13 starih baja opterećenih otpadnim materijalom iz „V. Lenca“. Ove zapreke pojačavali bi sa ježevima koje montiraju vozila „Metisa“.

Za ove potrebe u rezervi je još bilo:

– betonski blokovi u „3. Maju“ 10 kom.
– baje sa željezom u „Metisu“ 6 kom.
– stare auto-cisterne u „Autoprometu“.

– 5 –

4. čišćenje kompleksa vojnog skladišta „Pulac“

U srijedu 20. studenoga predan je od strane JNA kompleks Pulac. Istog dana je postavljena stražarska služba. Do 24.11. postrojba pionirskog voda organizirala je svoj smještaj, obezbjeđenje objekta i pregled objekta.

Sa pravim čišćenjem započeto je 24.11. i posao je završen sa prvim diverzantskim vodom 20.12.1991. godine.

Iz Pulca je „Čistoća“ odvezla 24 baje smeća, „Metis“ je odvezao 19 kamiona lima, željeza, izgorenih vozila i naoružanja. Da bi se pregledale ruševine skladišta upotrijebljen je građevinski stroj – kombinirka od „Konstruktora“. Stroj je razgrtao ruševine i deponirao sav građevni materijal. Utrošio je preko 100 sati rada.

Pregledan je sav teren unutar žičane ograde. Kamenje je složeno na kupove, drvo i papir spaljeni, svi metalni dijelovi odvezeni, a bojeva municija uklonjena. Uz žičanu ogradu

pronađene su samo 3 (tri) bojeve rasprskavajuće mine. U prilogu izvještaja dati su fotosi sa prikazom zatečenog stanja kao i situacija nakon izvršenih radova.

5. Uređenje komandnog mjesta u skloništu u vojarni Katarina

Sistem skloništa u gornjem dijelu vojarne Katarina pripremljen je za komandno mjesto. U tom cilju izvršeni su građevinski radovi, i to:

– pregrađivanje ulaza izvan žice suhozidima na način da se spriječi ulaz, a da ujedno bude omogućena cirkulacija
– odvajanje javnog skloništa od sistema tunela čistim zidom
– odvoz svog smeća, građ. materijala, urušenog kamenja izvan skloništa
– uvođenje električne rasvjete i telefona
– kompletno uređenje ulaza i pošljunčenje prilaznog puta
– izrada željeznih vrata
– izrada i doprema nužnog namještaja u prostorije komandnog mjesta.

– 6 –

6. Preseljenje opreme i čišćenje objekta stare škole u Klani

Nakon povlačenja vojske iz Slovenije uskladištena je razna intendantska oprema uz već onu koja se tu nalazila od prije. Tri kata zgrade u potpunosti su bili zakrčeni odjećom, obućom i ostalim tvarima.

Glavna zgrada sa svim pratećim objektima u dvorištu u potpunosti je očišćena i spremljena za adaptaciju. Izvršene su tehničke pripreme i dogovori sa radnim organizacijama u cilju saniranja stanja i pripremljeni svi troškovnici i ugovori.

7. Kompletno čišćenje terena u Zahumu

Pripreme za ulazak u rajon Zahuma na čišćenje terena počele su 04.01.1992. Kompleks Zahuma permanentno se čisti i vrši se grupiranje MES Za uništenje paralelno sa ostalim aktivnostima potrebnim za boravak vojnika tokom radnog dana (smještaj, skladište, voda itd.).

Zatečeno stanje snimljeno je video zapisom u trajanju od cca 15 min i načinjena je fotodokumentacija od koje se jedan dio nalazi u prilogu.

Za potrebe uništenja MES koji je sakupljen u vojarnama Pulac, Katarina, Trsat i Draga izrađen je poligon za ništenje, a u sklopu toga i uređena stanica za paljenje.

U građevinskom poduzeću „Konstruktor“ izrađen je dodatak već prije izgrađenom stroju za uništavanje pp. mina. Stroj je u funkciji na pretraživanju terena i uskoro se seli no Lisac. Radovi na čišćenju Zahuma su u toku pa će se po završetku istih načiniti posebna analiza i dostaviti izvještaj.

U sklopu radova korišten je rovokopač „Hidroelektre“ i mali buldožer u vlasništvu privatnika (Stanić).

Mehanizaciju sa prijevoz minouništača dalo je GP „Konstruktor“.

– 7 –

8. Pripreme i rad na razminiranju terena uz vojarnu Lisac

Pripreme su u toku i očekuje se početak radova 10. ili 11.02.1992. sa minouništačem koji će se preseliti se lokaliteta Grobnik.

U prilogu:
– fotografije lokaliteta Pulac
– fotografije lokaliteta Grobnik

NAČELNIK INŽENJERIJE
PS HV OPĆINE RIJEKA
(*vlastoručni potpis*)
ZDRAVKO TURK

Dostaviti:
1. Zapovjedniku PS HV općine Rijeka
2. Načelniku inženjerije Operativne zone Rijeka
3. U arhivu

Prilog za konferenciju za novinare u OZ o izvedenim inženjerijskim radovima

PRILOG ZA KONFERENCIJU ZA TISAK

U OPERATIVNOJ ZONI RIJEKA NA DAN 22.04.92.

U petak 17.04.1992. godine inženjerijske postrojbe pričuvnog sastava Hrvatske vojske općine Rijeka dovršili su raščišćavanje minsko eksplozivnih sredstava zaostalih nakon povlačenja bivše JNA iz Rijeke u zoni svog djelovanja.

Inženjerske postrojbe PS HV od 20.09.1991. godine do danas izvršavale su konkretne zadatke. U početnoj fazi djelovanja, izvodili su zaprečivanja putnih pravaca po planu obrane grada Rijeke od 28.08.1992., sačinjenog u tadašnjem Štabu TO, koji je preteča sadašnjem Zapovjedništvu Pričuvnog sastava HV općine Rijeka.

Odlaskom bivše JNA iz Rijeke ove postrojbe uklonile su postavljene prepreke i pristupile razminiranju vojarni i raščišćavanju minsko-eksplozivnih sredstava zaostalih nakon eksplozija u vojarnama Pulac i Zahum.

U zonama vojarni Pulac i Zahum na 245 hektara pripadnici ovih postrojbi sakupili su i uništili do 18.04.92. slijedeća minsko-eksplozivna sredstva:

GRANATE:	155 mm	120 kom
	105 mm	659 kom
	100 mm	80 kom
	90 mm	172 kom
	76 mm	123 kom
		1.154 kom
MINE:	120 mm	848 kom
	82 mm	617 kom
	60 mm	470 kom
		1.935 kom
METAK 82 mm za BST		516 kom
MINE:	M57 za RB	438 kom
	TROMBL.KUMULAT.	259 kom
	TROMBL. TRENUT.	201 kom
		1.414 kom
RAKETE:	„ZOLJA“	1.014 kom
	VBR	473 kom
	MALJUTKA	156 kom
	RBR	74 kom
		1.717 kom

MINE:	PTTMM1	60 kom
	PPPMA3	17 kom
	PPPROM1	118 kom
	PPPMA1	26 kom
		21 kom
BOMBA:	RUČNA M75	706 kom
	RUČNA KUMULAT. P. TENK	207 kom
		913 kom
SVEUKUPNO:		7.444 kom

Osim ovih minsko-ekspl. sredstava uništeno je još 4.138 raznih upaljača te 5.050 kom streljiva kalibra većeg od 20 mm. Ostalo puščano streljivo koje je deformirano, pa stoga uništeno, broji desetke tisuća komada.

Obzirom de nisu još uništena sva prikupljena minsko-ekspl. sredstva njihovo uništenje izvršiti će se u naredna 2 tjedna. Ukoliko bi željeli prikazati težinom veličinu prikupljenih sredstava onda to predstavlja cca 40 tona raznih ubojitih sredstava.

Pored toga, zbog sumnje da je bivša JNA minirala i područja izvan vojarni, prekontrolirano je i poljoprivredno zemljište površine cca 30 hektara u području skladišta Lisac.

Obzirom da su upravo inženjerijske postrojbe prve ulazile u vojarne, nakon njihovog preuzimanja, svojim djelovanjem stvorile su uvjete i u samim objektima (pokidane i neispravne instalacije, pomanjkanje inventara i sl.) za prihvat i smještaj naše vojske.

Raščišćavanjem terena i prikupljanjem minsko-ekspl. sredstava nisu otklonjene sve opasnosti pa koristimo priliku da obavijestimo građanstvo na latentnu opasnost mogućnost pronalaženja zaostalih mina u širem rajonu vojarni. Ukoliko građani pak nađu takva sredstva, molimo da ne diraju nađene eksplozivne naprave, te da nas o istima obavijeste preko Općinskog centra za obavješćivanje (tel. 985).

Koristim ovu priliku da se zahvalim svim pojedincima i poduzećima koji su nam omogućili da izvršimo ovakvu delikatnu zadaću koju je ovaj rat pred nas postavio.

ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA HV

OPĆINE RIJEKA

(*vlastoručni potpis*)

Izvješće Operativnoj zoni od 11. travnja 1992.

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 213-03/92-01-7/1
UR. BROJ: 1079/34-07-92-2
Rijeka, 11.04.1992.

OPERATIVNA ZONA RIJEKA
NAČELNIK ŠTABA

Prema vašem zahtjevu ur. broj: 1079-07-92-14 od 07.04.1992. godine o izvršenim inženjerijskim radovima u postrojbama Pričuvnog sastava izvješćujemo:

Jedinice u našem sastavu djelovale su u zoni grada Rijeke od 20.09.1991. do danas sa početnim zadatkom na organizaciji obrane grada zaprekama, organiziranju i radu dviju grupa PGZ, a nakon predaje vojarni, na njihovom prijemu, razminiranju istih, te sveukupnom pregledu terena unutar žice i u neposrednoj blizini.

Iz gornjeg proizlazi da su naše osnovne aktivnosti bile:
– Popuna i uhodavanje postrojbi;
– Upoznavanje terena i organizacije obrane zaprekama na terenu grada Rijeke;
– Organiziranje i rad dviju grupa PGZ;
– Angažiranje radnih organizacija na izradi zapreka od ježeva;
– Pregled i razminiranje Zahuma, te sortiranje naoružanja i municije u skladištu Draga;
– Pregled vojarni po napuštanju bivše vojske;
– Kompletno čišćenje terena skladišta Pulac;
– Uređenje komandnog mjesta u skloništu Katarina;
– Preseljenje opreme i čišćenje objekta stare škole u Klani;
– Rad na razminiranju terena Lisac;
– Kompletno čišćenje terena skladišta Zahum.

Tražene podatke iz Vašeg dopisa dajemo vam prema zahtjevanom redosljedu.

1. UTVRĐIVANJE

1.1. Uređenje komandnog mjesta u skloništu vojarne Katarina

Sistem skloništa u gornjem dijelu vojarne Katarina pripremljen je za komandno mjesto. U tom cilju izvršeni su građevinski radovi, i to:

– pregrađivanje ulaza izvan žice suhozidima na način da se spriječi ulaz, a da ujedno bude omogućena cirkulacija – m^3 10
– odvajanje javnog skloništa od sistema tunela čistim zidom m^2 10,0
– odvoz svog smeća, građ. materijala, urušenog kamenja izvan skloništa – m^3 5,0
– uvođenje električne rasvjete i telefona – 2 x 200 met
– kompletno uređenje ulaza i došljunčenje prilaznog puta – m^3 5,0

– izrada željeznih vrata
– izrada i doprema nužnog namještaja u prostorije komandnog mjesta.

2. ZAPREČIVANJE I SAVLADAVANJE MINSKOEKSPLOZIVNIH I DRUGIH UMJETNIH PREPREKA

2.1. Broj ugrađenih fortifikacijskih prepreka

Tijekom kolovoza angažirane su radne organizacije na izradi ježeva za zapreke. Angažirani su: „3.Maj“, „Metalogradnja“, „Metis“, „V. Lenac“, „Vulkan“ i „Brodomaterijal“ sa „Bimontom“. Sa 21.09.1991. bilo je izrađeno i postavljeno na teren 438 kom jednostrukih ježeva, 9 kom trostrukih ježeva i oko 50 sajli sa žabicama za vezivanje ježeva. Ježevi su bili postavljeni na lokacije u gradu i okolici.

Za prijevoz i montažu ježeva korištena su 2 vozila „Metisa“ sa grabilicama radi bržeg i jednostavnijeg rada. Ova vozila su poslije uključena u PGZ za djelovanje po gradu.

U prosincu su pokupljeni ježevi iz prostora grada, a ostali su u pilani Klana, Crikvenici, Praputnjaku i Gornjem Jelenju. Prikupljeni ježevi se nalaze u vojarnama Klana, Pulac i Draga. Na ratna područja 128. brigade poslano je tri šlepera „Autoprometa“ sa ukupno oko 130 kom ježeva. Sastav 111. brigade uzeo je na svoje područje 24 kom ježeva.

Početkom travnja iz vojarne Draga izuzeta su 2 kamiona ježeva (dopukovnik Šušnjar D.) za po nama nepoznatog korisnika.

Na raspolaganju se sada u zoni grada nalaze slijedeći ježevi:
Raspored ježeva:

–Pulac	39 kom malih	1 kom velikog
– Klana	68 kom malih	–
– Draga	cca 60 kom malih	2 kom velika
– Zahum	–	6 kom velikih

Osim ovih prepreka poduzeće „INA“ – Urinj je za svoje potrebe u zoni Urinja u dogovoru sa nama postavila cca 50 kom jednostrukih ježeva koje su sami izradili.

3. RAZMINIRANJE OBJEKATA I MINSKIH POLJA U ZONI ODGOVORNOSTI

Predajom vojarni po napuštanju istih, postrojbe iz PS HV zaposjedale su iste, a inženjerijski vodovi koji su bili u tom periodu mobilizirani vršili su pregled terena i samih objekata, a po pozivu su izlazili na teren prema potrebi.

Sami pregledi terena vršili su se na nekoliko načina, tj. od načina sa pipalicama do prelaska stroja za uništavanje PP mina. Na taj način pregledane su sve vojarne pa se daje orjentaciona površina istih, mada dobar dio od ove površine zauzimaju zgrade, platoi, prometnice, hangari, nadstrešnice i slično.

3.1. Površina razminiranog zemljišta
3.1.1. Bivša vojarna na Pulcu

Ulupna površina vojarne je 8 ha. Ista je kompletno pregledana, a sve razrušene zgrade pregledane, uklonjena MES, sva upotrebljiva sredstva poslana na front, dio je dat na de-

elaboraciju, a preostali dio odnesen na Zahum na uništenje. Pregledano kompletno podzemlje sa tunelima u dužini od cca 1,0 km

Prilikom preglede terena pronađene su 3 PP mine rasprskavajuće postavljene unutar kruga, Vojarna je bila u potpunosti uz žicu minirana, što pokazuju nađeni kolčići i žice, ali bez tijela mine. Moguća pretpostavka je da su to učinila i djeca (ili odrasli) zbog situacije koju smo mi tamo zatekli, a tiče se nesmetanog ulaza svih, jer područje je vojarne nije bilo adekvatno čuvano.

3.1.2. Bivša vojarna Katarina

Ukupna površina vojarne iznosi 20 ha. Pregled je izvršen na cijeloj površini, a pregledani su i svi tuneli u dva sistema i po etažama. Procjenjuje se dužina tunela od cca 3,0 km. Pri pregledu terena u vojarni kao i okolice uz žicu nije nađena nikakva mina.

3.1.3. Bivša vojarna Klana

Kompleks bivše vojarne prostire se na površini od cca 5,5 ha. Način pregleda ručni, bez nađenih mina koje su uklonjene, ali je cijelo područje oko vojarne bilo minirano rasprskavajućim PP minama, što je vidljivo iz ostavljene žice i kolčića.

3.1.4. Bivša vojarna Lisac

Sama vojarna pregledana je ručno, a dijelom koji je bio sumnjiv (po informacijama mještana) pređen je strojem za uništenje PP mina. Površina vojarne iznosi 2,5 ha. Na zahtjev Operativne zone izvršen je pregled okolnog poljoprivrednog zemljišta strojem, u cilju omogućavanja sjetve u ukupnoj površini od cca 50 ha. Nađeni su tragovi miniranja PP minama u zoni od 500 metara izvan kruga vojarne.

3.1.5. Bivša skladišta u Dragi

Kompleks vojnih skladišta lociran je u naselju Draga i zauzima površinu od cca 4 ha. Vojarna je bila kompletno minirana uz ogradu sa PP minama rasprskavajućim. Razminiranje je vršeno u nekoliko faza, kako su to dozvoljavale okolnosti. Demontirano je 70 mina.

3.1.6. Bivša vojarna kod Zahuma

Kompleks vojarne nalazi se na predjelu Dubina, sjeveroistočno od brda Hum i zauzima površinu od 237 ha.

Čitavo područje bilo je prekriveno razbacanim eksplozivnim tijelima koje su tu dospjele nakon eksplozije u skladištima na dvije lokacije. Nađeni su komadi i neeksplodirana tijela na udaljenosti od cca 1 km od ograde prilikom gašenja jednog požara na tom lokalitetu. To će zahtijevati i dodatne preglede izvan kruga vojarne u cilju pronalaženja zaostalih minsko-eksplozivnih sredstava.

Podacima o minama uz ogradu ne raspolažemo jer su istu izvršili nač. inž. Oper. zone gosp. Nenadić i nač. inž. 128. brigade gosp. Cuculić (tada u sastavu TO), ali znamo da je cijeli kompleks bio miniran uz žicu.

Pregled kompletnog terena izvršen je ručno, a na površinama gdje se mogao kretati i strojem za uništenje PP mina.

3.1.7. Bivša vojarna Trsat

Površina koju zauzima vojarna Trsat iznosi 39 ha. Naša jedinica došla je u područje vojarne Trsat po pozivu gosp. Krsnika da izvršimo pregled terena i područja uz žicu, jer su stražari izražavali sumnju u miniranost terena. Detaljno su pregledane sve površine i nađene su PP školske mine sa kojima je bila „minirana“ žica unutar kruga. Na dijelu mina bio je postavljen signalni metak. Veci dio ovih mina bio je aktiviran. U krugu vojarne nađene su dvije minobacačke granate (jedna od 60 mm i jedna od 80 mm) koje su odvezene na Zahum i uništene.

3.1.8. Bivša streljana Kovačevo

Ova streljana zauzima površinu od cca 104 ha. Pregled je izvršen samo u zoni objekata i streljačkih zaklona na površini od cca 10 ha.

3.1.9. Rekapitulacija pregledanih objekata

3.1.9.1. Područje vojarni:

– Pulac	8,0 ha
– Katarina	20,0 ha
– Klana	5,5 ha
– Lisac	2,5 ha
– Draga	4,0 ha
– Zahum	237,0 ha
– Trsat	39,0 ha
– Kovačevo	10,0 ha
	326,0 ha

3.1.9.2. Zemljište uz vojarnu (poljoprivredno):

– Lisac	50,0 ha

3.2 Broj izvađenih i uništenih mina u vojnim i drugim objektima

U zoni miniranih vojarni Pulac i Zahum u kojima je došlo do eksplozije, nastupilo je aktiviranje uskladištenih MES koji se dijelom uništio, a dijelom se može uz reparaciju koristiti.

Naše postrojbe od 11. mjeseca 1991. god. aktivno rade na raščišćavanju ova dva lokaliteta i nalaze se pri kraju izvršenja postavljenog zadatka. Vodi se evidencija o izvađenim i uništenim sredstvima i po tipu zrna, a za ovaj pregled dajemo samo količinu, jer će se po završetku radova dati posebno izvješće.

– 5 –

Do 10.04.1992, na lokalitetu Zahum uništeno je (po ovlaštenom pirotehničaru) kako slijedi:

1. Dovezeno sa Pulca:	
a) granate, mine, rakete	2.305 kom
b) upaljači razni	760 kom
c) streljivo 20 i 30 mm	920 kom
2. Dovezeno iz Drage (porijeklo Grobnik):	
a) granate, mine, rakete	569 kom
b) upaljači razni	628 kom

e) streljivo 20 i 30 mm 470 kom

3. Nađeno na Zahumu:
a) granate, mine, rakete 4.224 kom
b) upaljači razni 2.750 kom
e) streljivo 20 i 30 mm 3.670 kom

Ukupno do 10.04.1992.L
a) granate, mine, rakete 7.098 kom
b) upaljači razni 4.138 kom
c) streljivo 5.050 kom

Ostalo puščano streljivo koje je deformirano, pa stoga uništeno broji se na desetke tisuća komada.

U sljedećem razdoblju predviđamo da će trebati uništiti još cca 3.000 kom mina i upaljača, od čega je više od polovice izvađeno i deponirano, a dio će se naći na preostalom dijelu vojnog hangara br. 3 koji još nije u potpunosti pregledan.

4. POPRAVAK i IZGRADNJA PUTEVA I MOSTOVA

Zbog velikih kiša i izlokanosti puta izvršen je popravak neasfaltiranog puta u dijelu od aviopiste na Grobniku do ograde vojarne u Zahumu, te popravak glavne prometnice u vojarni u dužini od cca 2,0 km. Za popravak je korišten privatni buldožer, a materijal je korišten sa područja uz put jer odgovara po svom sastavu (šljunak).

5. UTROŠAK M/S INŽ. STROJEVA I PREĐENI KM

5.1. STROJEVI
5.1.1. Vojarna Pulac

Da bi se materijal koji je ostao nakon pregleda po vojacima i nakon odstranjenja MES odvezao, korišten je kombinirani građ. stroj poduzeća „Konstruktor“ Stroj je ujedno i odvozio materijal u obližnju deponiju. Isti nije bio mobiliziran, već je došao na poziv. Utrošeno je cca 100 sati rada stroja.

5.1.2. Vojarna Zahum

Za potrebe radova na Zahumu od kopanja fugasa, stanice za paljenje, do odvoza i dizanja srušenih greda, te kompletnog odvoza materijala u deponiju unutar kruga vojarna korištena je slijedeća mehanizacija sa zaključno 10.04.1992. god:

– Rovokopač „Hidroelektra“ – 16 sati
– Oklopni buldožer TG 140 „Konstruktor“ – 95 sati
– Dizalica „Monter“, Zagreb – 98 sati
– Kamion „Konstruktor“ – 40 sati
– Kamion „Hidroelektra“ – 56 sati
– Utovarivač „Konstruktor“ – 40 sati
– Buldožer TE 50 (Stanić Pero) – 50 sati
Ukupno: 395 sati

U sljedećem razdoblju za definitivno uređenje (bez rušenja ostatka konstrukcija) planira se još:

– Buldožer TG 140	– 30 sati
– Buldožer TG 50	– 30 sati.
– Utovarivač „Konstruktor“	– 30 sati
– Kamion „Konstruktor“	– 30 sati
Ukupno:	120 sati

5.2. pređeni kilometri sa vozilima

Za sve transporte ljudi i materijala korištena su isključivo vozila inž. jedinica koja su mobilizirana. Broj prijeđenih kilometara ovisio je o broju angažiranih ljudi na zadacima, kao i o udaljenosti mjesta rada od mjesta smještaja (Katarina, Klana).

– mjesec listopad (10.1991.)	– 2.000 km *
– mjesec studeni (11.1991.)	– 2.000 km *
– mjesec prosinac (12.1991.)	– 2.000 km *
– mjesec siječanj (01.1992.)	– 4.831 km
– mjesec veljača (02.1992.)	– 6.479 km
– mjesec ožujak(03.1992.)	– 3.757 km
– mjesec travanj (04.1992.)	– 1.500 km (do 10.04.92.)
Ukupno:	22.667 km

* – podaci trenutno nedostupni zbog posebnog načina vođenja, pa se daje pretpostavka

6. STROJEVI ZA RAZMINIRANJE

Zbog velikih prostora u zonama vojarne Zahum i obradive površine oko vojarne Lisac kojeg je bilo potrebno pregledati zbog poljoprivrednih radova u polju, opasnosti od postavljenih MES, kao i omogućavanje normalnih poljoprivrednih radova u polju, izrađen je dodatak na već unaprijed pripremljenom i oklopljenom stroju sa ciljem uništavanja PP mina.

Dodatak je izrađen u poduzeću „Konstruktor“. Za njegovu izradu korišten je materijal koji smo mogli naći u „Metisu“. Stroj je u potpunosti ispunio svoju zadaću i radio je na lokalitetu Zahum i Lisac, a nakon završetka rada izvršeni su neki radovi na dodatnom poboljšanju i isti je spreman za daljnju upotrebu. Nacrti dodatka stroju priloženi su u fascikli u sklopu ovog dopisa.

– 6 –

Za potrebe 5.Operativne zone Rijeka izvršili smo modifikaciju spomenutog dodatka sa mogućnošću ugradbe na samohotku i isti se već nalazi u Lici na zadacima. U fascikli br. 2 u sklopu dopisa nalaze se nacrti za ovaj dodatak sa tehničkim opisom.

Ovakvi dodaci su mogući za izradu i ugradnju na druge strojeve, a osnovna im je prednost da ne zahtijevaju specijalne profile, niti dodatne strojeve za svoj rad (pogon), pa je stoga i eventualni popravak lako izvediv.

Jedan od posebnih zadataka bio je vađenje cca 150 sanduka sa minobacačkom municijom, tromblonima za RB, te tromblonima za pušku ispod urušene betonske ploče skladišta na Pulcu, koja je u potpunosti ležala na njima (težina ploče 32 tone). Izvlačenje je izvršeno bez incidenta, mada nitko od učesnika nije sa sigurnošću mogao reci što se može očekivati. Pri ovom radu presudnu pomoć dali su radnici brodogradilišta Kraljevica, iz sklopa naše postrojbe u Kraljevici, sa iskustvom podbijanja broda po čijoj smo tehnologiji uspjeli ploču podignuti za cca 5-10 cm,

izvaditi svo streljivo i uputiti ga jedinicama na front (prosinac 1991.). Pripreme za ovaj zadatak dati su u fasciklu br. 3 u sklopu dopisa.

NAČELNIK INŽENJERIJE PS HV OR:

_____

satnik Zdravko Turk

ZAPOVJEDNIK:

_____

bojnik Šime Radulić

Prilog: 3 fascikla

Dostaviti:
1. Nač. štaba Oper. zone Rijeka
2. Arhiva – ovdje

Izvješće operativnoj zoni o broju izvađenih i uništenih mina u bivšim objektima JNA

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDN18TVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA
KLASA: 213-03/92-01-07/1
UR. BROJ: 1079/34-07-92-4
Rijeka, 11.07.1992.

OPERATIVNA ZONA RIJEKA
NAČELNIK ŠTABA

Prema vašem zahtjevu Ur. broj 1079-07-92-14 od 07.04.1992. godine o izvršenim inženjerijskim radovima u postrojbama Pričuvnog sastava izvijestili smo Vas dopisom od 11.04.1992. godine (Klasa 213-03/92-01-7/1 Ur. broj 1079/34-07-92-2) koji se nalazi u prilogu, a sada isti zbog završetka svih aktivnosti dopunjujemo u cilju kompletiranja informacije u točkama:

3.2 BROJ IZVAĐENIH I UNIŠTENIH MINA U VOJNIM I DRUGIM OBJEKTIMA
5 UTROSAK M/S INŽ. STROJEVA I PREDENI KM (stav 5.1.2. Vojarna Zahum).

Izvještaj se odnosi na period sa zaključno 10.06.1992 godine do kada je uništena sva skupljena MES i izvršeno saniranje jama za uništavanje kao i zaravnavanje deponije materijala sa razrušenih skladišta.

Točka 3.2 BROJ IZVAĐENIH I UNIŠTENIH MINA U VOJNIM OBJEKTIMA

1. GRANATA 100 mm TF	80 kom	+	1	=	81	kom
2. GRANATA 155 mm TF	120 kom	+	253	=	373	- " -
3. GRANATA 105 mm TF	659 kom	+		=	659	- " -
4. GRANATA 90 mm TF	172 kom	+		=	172	- " -
5. GRANATA 76 mm TF	123 kom	+	274	=	397	- " -
6. MINA 120 mm MB	848 kom	+	278	=	1126	- " -
7. MINA 82 mm MB	617 kom	+	408	=	1025	- " -
8. MINA 60 mm MB	470 kom	+	387	=	857	- " -
9. METAK 82 mm KUM ZA BsT	516 kom	+	199	=	1015	- " -
10. MINA M57 za RB	438 kom	+	70	=	508	- " -
11. MINA TROMBL. KUMUL.	259 kom	+	103	=	362	- " -
12. MINA TROMBL. TRENUT.	201 kom	+	126	=	327	- " -
13. RAKETA „ZOLJA“	1014 kom	+	168	=	1182	- " -
14. RAKETA VBR	473 kom	+	151	=	624	- " -
15. RAKETA „MALJUTKA“	156 kom	+	26	=	182	- " -
16. RAKETA ZA RBR.	74 kom	+	368	=	442	- " -
17. MINA PT TMM-1	60 kom	+	2	=	62	- " -
18. MINA PP PMA-3	17 kom	+	11	=	28	- " -
19. MINA PP PROM-1	118 kom	+	73	=	191	- " -
20. MINA PP PMA-1	26 kom	+	5	=	31	- " -

21. BOMBA RUČNA M-75 .....706 kom + 314 = 1020 - " -
22. BOMBA RUČ. KUMUL. PT .....207 kom + 27 = 234 - " -
23. METAK 20 mm .....2620 kom + 1937 = 4537 - " -
24. METAK 30 mm .....1050 kom + 5649 = 6699 - " -
25. UPALJAČI RAZNI .....2750 kom = 2750 - " -
26. STRELJAČKA MUNICIJA .....OKO 6000 kom = 6000 - " -

NAPOMENA: Prvi broj u količini uništenog MES označava period do 10.04.1992., a drugi broj uništena sredstva u periodu 10.04.1992. – 10.06.1992 godine.

Iza završetka uništavanja odjeljenje vojaka ponovo je prošlo zonu oko mjesta uništavanja i sve opasne dijelove koji su razbacani prilikom uništavanja skupilo i ponovo uništilo. Sav drveni otpad zapaljen je. Krateri (12 komada) nastali eksplozijama sanirani, a teren izravnan i gotovo doveden u prvobitno stanje. U zoni vojnih skladišta neposredno iza rezervoara goriva gdje je bila deponija srušenog materijala iz skladišta u kojem je bilo i sitnijeg streljiva sanirana je tako da je iznivelirana sa ostalim terenom i naguran sloj čistog materijala u cilju sprečavanja kopanja po nasipu. O ovim izvršenim radovima postoji video zapis.

Točka 5 UTROŠAK M/S INŽ. STROJEVA I PREĐENI KM

5.1.2. Vojarna Zahum

U periodu od 10.04.1992. do 10.06.1992. za potrebe saniranja skladišta kao i terena u vojarni Zahum korišteni su slijedeći strojevi:

– oklopni buldožer TG 140 „KONSTRUKTOR“	15 sati
– dizalica „MONTER“ Zagreb	12 sati
– kamion „HIDROELEKTRA“	14 sati
– kamion „KONSTRUKTOR“	20 sati
– utovarivač „KONSTRUKTOR“	20 sati
– buldožer „HIDROELEKTRA“	7 sati
– buldožer TG 50 Stanić Pero	20 sati
SVEGA	108 sati

Do perioda 10.04.1992. utrošeno je 395 sati rada strojeva što sa 108 sati čini ukupno 503 M/S. Za upotrebu gore navedene mehanizacije imali smo izuzetno razumijevanje poduzeća i privatnika tako da je većina radova napravljena samo uz našu obvezu tankiranja strojeva naftom za što smo dobili odobrenje Operativne Zone na količinu od 1800 litara.

ZAKLJUČAK:

Čitavo područje Vojarne Zahum kao i područje izvan kruga vojarne u zonama eksplodiranih skladišta bilo je prekriveno eksplodiranim i neeksplodiranim MES koje je bilo zabijeno u zemlju, razasuto po terenu, a izvjestan broj bio je na krovovima skladišta i stražare. Sve one mine koje smo locirali maknute su i uništene ukoliko nisu bile u takvom stanju da su mogle biti de-elaborirane i ponovo stavljene u funkciju. Izvršeno je nekoliko detaljnih pretraga i uočeno je sljedeće:

– nakon jakih kiša u određenim zonama „izviruju“ neeksplodirana sredstva koja su tu došla nakon eksplozije i zabijanja u raskvašen teren
– nakon paljenja trave u zoni vojarne uočeno je da ima eksplozivnih tijela zabijenih u takvim zonama koje nije moguće otkriti golim okom zbog bujnosti vegetacije

– pokušaj otkrivanja ovakvih tijela mino-istraživačem zbog kratkoće vremena a i mase gelera zabijenih također u teren nije sada ostvarljiv, već će to trebati učiniti u neko drugo vrijeme

Mada nije bio zadatak inž. postrojbe izvršile su češljanje zona izvan žice nakon izazvanih požara niskog raslinja, odstranile velik broj MES. Procjenjuje se da u zoni kamenjara i u škrapama postoji velika vjerojatnoća zaostalih mina i granata koje zbog ogromnog prostora i pristupa nije pretražen. Ova procjena proizlazi iz činjenice da smo nalazili neeksplodirane mine i do 1 kilometar od mjesta eksplozije.

Predlažemo da se u slijedećem razdoblju (zima) ponovno izazovu požari pod kontrolom i ponovno pretraži teren, te na taj način smanji opasnost.

Pojedinci odbacuju MES kojeg su imali pohranjenog kući i to na dva načina:

– da ga ostave na vidljivom mjestu u zoni ulaza u skladište
– da ga bace na nevidljiva mjesta što smo utvrdili prilikom opetovanih pretraga.

Odbačene ili ostavljene mine, granate, zolje itd. u potpuno su ispravnom stanju i nove. Za očekivati je onakve pojave i u dužem vremenskom razdoblju.

Djelovi zgrada skladišta koje nismo mogli sanirati, a razrušene su predstavljaju potencijalnu opasnost za slučajne posjetioce i to podjednako u zoni skladišta To kao i u skladištima bivše vojske.

Nosive grede koje su popucale potrebno je što prije srušiti isto kao i stupove te razrušene krovove. Velike bure koje ovdje pušu razrušiti će krovove koji su načeti i na taj način još više povećati opasnost od pokrova, lima i dasaka.

Mi smo u nekoliko navrata predlagali sanaciju i rušenje, ali nismo dobili povratnu informaciju. Ove potencijalne opasnosti pokazane su i gosp. Ivanovića koji je obišao lokalitet i vjerojatno sačinio službenu zabilješku.

Predlažemo što hitniju sanaciju objekata ili čak rušenje pojedinih dijelova skladišta. Mjesto za eventualnu deponiju materijala moguće je naći u zoni vojarne.

Prilog: Izvještaj od 11.04.1992.

NAČELNIK INŽENJERIJE PS HV OR:
(*vlastoručni potpis*)
satnik Zdravko Turk

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
pukovnik Šime Radulić[51]

Dostaviti:
1. Operativna Zona – Načelniku štaba
2. Arhiva – ovdje

[51] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Odlazak jedinica JNA iz Rijeke

Odlazak JNA iz Rijeke odvijao se na osnovi sporazuma zaključenog 8. studenog 1991. godine između Štaba Vrhovne komande Oružanih snaga SFRJ i Vlade Republike Hrvatske. (Prilog na strani 241).

Pregovori predstavnika Kriznog štaba Rijeka s predstavnicima JNA oko odlaska iz Rijeke

Odlazak i prijevoz ratne tehnike i ljudstva 13. korpusa stacioniranog u Rijeci odvijao se etapno morskim putem na liniji Rijeka – Bar. Posljednji konvoj s ljudstvom i tehnikom JNA isplovio je iz Rijeke 10. prosinca 1991.

Dana 23. listopada započeli su i zvanični pregovori s predstavnicima 13. korpusa o predaji oružja i napuštanju Rijeke, ovog puta uz prisustvo europskih promatrača što je tim pregovorima davalo međunarodni karakter.

Razdoblje od rujna do studenog 1991. možda je i najteže jer je situacija u Lici, posebno oko Gospića, postala gotovo alarmantna. Naime, opasnost od presijecanja Hrvatske na liniji Karlovac – Karlobag u tim je danima bila vrlo izgledna. Postrojbe formirane u Rijeci za obranu Rijeke premještaju se u Liku i donosi se odluka da se Rijeka brani u Lici. Tek se dolaskom riječkih postrojbi na ličko ratište situacija donekle normalizira i opasnost da se Hrvatska presječe na liniji Karlovac – Karlobag bitno je smanjena u čemu su ključnu ulogu odigrale postrojbe Riječana, Primoraca, otočana i Gorana.

Zabrinuti zbog uspjeha hrvatskih vojnih postrojbi na ličkom ratištu i shvaćajući da će dobar dio pripadnika 13. korpusa koji se nalazio u vojarnama u Rijeci, Klani i okolici (vojna skladišta u Delnicama osvojena su munjevitom akcijom 5. studenog 1991. pri čemu su zaplijenjene goleme količine naoružanja i eksplozivnih sredstava) ostati odsječeni od snaga JNA

na područjima koja su te snage kontrolirale, načelnik Generalštaba oružanih snaga SFRJ general pukovnik Blagoje Adžić izdaje nalog o uništenju borbene i druge tehnike, kao i nalog za proboj iz okruženja pri čemu naglašava da „borbene sisteme većih efekata dejstava, kao što su raketni sistemi PVO također staviti u funkciju pretnje i odmazde, izabrati ciljeve i zapretiti njihovim sigurnim uništenjem što i učiniti ako se ne ispune naši zahtevi ili budu ugroženi životi naših ljudi“.

Pregovori oko odlaska 13 korpusa iz Rijeke

Naredba je proslijeđena preko komande 5. vojne oblasti s potpisom komandanta, general-pukovnika Živote Avramovića (Prilozi na stranama 244 do 247).

Tijekom noći sa 7. na 8. studenog 1991. godine zapovjednik 13. korpusa general-potpukovnik Marijan Čad pozvao je predsjednika Kriznog štaba Općine Rijeka (odmah iza ponoći) i pokazao mu naredbu koju je dobio i jasno naglasio da on ne želi razoriti Rijeku i da treba nešto hitno poduzeti.

Tijekom noći kontaktiran je Krizni štab i Vlada u Zagrebu i već ujutro 9 studenog u Rijeku je stigao ministar Davorin Rudolf s ovlaštenjima za početak pregovora s rukovodstvom 13. riječkog korpusa.

General Marijan Čad tijekom pregovora

Sporazum je u nacrtu pripremljen te noći u Kriznom Štabu Općine Rijeka, a nakon dolaska ministra Rudolfa tekst sporazuma dotjeran je i preciziran u uredu direktora Remontnog brodogradilišta Viktor Lenac, Damira Vrhovnika, ujedno i saborskog zastupnika. Sporazum je potpisan u prostorijama brodogradilišta, a pregovarači su bili u stalnoj vezi s Vladom RH, tako da je i Vlada, istog dana na hitnoj sjednici ovlastila ministra Rudolfa za potpis sporazuma i prihvatila tekst sporazuma čime je izbjegnut najgori scenarij borbenog napuštanja Rijeke (što bi neminovno dovelo do velikih razaranja i ljudskih žrtava) od strane preostalih snaga 13. korpusa JNA u Rijeci i okolici. (Prilog na strani 241).

Koncem te teške, ali slavne 1991. godine glavni pregovarači s hrvatske strane – saborski zastupnik Damir Vrhovnik i zapovjednik Operativne zone HV Rijeka Artur Rački uputili su zajedničko pismo predsjedniku Vlade RH, Franji Greguriću u kojem su podnijeli izvješće o uspješno obavljenom poslu. (Prilog str. 248)

Sjećanje Slavka Suzića, pripadnika Vatrogasne postrojbe Rijeka:

Krajem studenog 1991 na vezu kontejnerskog terminala na Brajdici bio je vezan brod za rasute terete „Kolašin“ u koji se ukrcavala vojna tehnika 13. korpusa. „Kolašin“, brod „Oceanske plovidbe“ iz Kotora, trebao je te noći isploviti za Bar i ubrzano je ukrcao kamione u štive i na palubu.

Oko 22 sata došlo je do snažne eksplozije na brodu. Pozvani su vatrogasci, a na očevid je stigao i predsjednik Kriznog štaba Slavko Linić s Franjom Butorcem.

Oko broda bila je raspoređena straža JNA koja je vatrogasnog zapovjednika (Rudi Kezele) i Linića propustila na brod da s oficirima JNA pregledaju brod i utvrde štetu i uzrok eksplozije. U napetoj situaciji i panici koja je bila vidljiva na licima putnika i posade broda,

otvorili su poklopce na štivama i utvrdili da su na uskladištenim kamionima i s oplate pali rđa, prašina i ostaci nekog prethodnog tereta koji je brod prevozio i da nema druge štete i propuštanja brodske oplate. Brod je u ranim jutarnjim satima isplovio iz Rijeke.

Da se ipak nešto opasno dogodilo te večeri, bilo je vidljivo ujutro drugog dana, jer su na površini mora plutale mrtve ribe.

Sjećanje Šime Radulića:

Nakon što je izvršio pregled na brodu te noći nazvao me Slavko Linić i pitao jesu li u toj akciji i po čijem naređenju sudjelovali pripadnici naših postrojbi.

Odgovorio sam mu da naša postrojba za podvodne aktivnosti obavlja poslove zaštite raketne topovnjače u Kraljevici i da sam uvjeren da oni to nisu učinili. Obećao sam da će naši obavještajci provjeriti i pronaći počinitelja ako je iz naših postrojbi.

Ni nakon istrage koju smo proveli nismo pronašli izvršitelja tog djela.

Godinu, dvije nakon „slučaja Kolašin“ kružila je priča da je grupa od pet ronilaca na gumenom čamcu iz Žurkova izvršila diverziju postavivši magnetnu minu na podvodni dio brodske oplate.

U priči se spominje stari oficir, koji je za vrijeme Drugog svjetskog rata bio u Ratnoj mornarici NOV i sličnom diverzijom potopio talijanski brod.

Iz istog izvora došla je informacija da je izvršenje te diverzije vodio najsposobniji diverzant ZNG. Nikada nismo saznali imena „starog oficira NOV“ niti „najsposobnijeg diverzanta ZNG“.

Kad su već planirali i izveli tu akciju, čudi me što su tako iskusni diverzanti „zatajili“ i nisu uspjeli do kraja ostvariti svoj naum.

Priča ili istina, ali slučaj „Kolašin“ stvarno se dogodio.[52]

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Nakon odlaska JNA iz Rijeke i ovladavanja svim vojnim objektima na našem području, Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka aktiviralo je specijalizirane zamjenske rezervne snage u skladu s očekivanim predstojećim zadacima: formiranje pozadinske baze u vojarni Klana, raščišćavanje ostataka minsko-eksplozivnih sredstava nakon eksplozija 13. listopada 1991. u skladištima Zahum na Grobničkom polju i Pulcu

[52] Prema mišljenju generala Čada diverziju je izvela JNA, kao atentat na njega jer je neposredno prije eksplozije bio na brodu. (Vidi stranu 379). (VestaHR)

iznad Svete Katarine te čuvanje novog ratnog broda u izgradnji na navozu Brodogradilišta Kraljevica.

Shodno novim zadacima, časnici Zapovjedništva su prema važnosti zadataka i svoje vojne specijalnosti, raspoređeni na više različitih lokacija.

Zapovjedništvo 13. korpusa (slijeva: potpukovnici Samardžić, Adamović, Petruševski, pukovnik Vujnović i general Čad) i misija Europskih promatrača 02.12.1991. na zajedničkom obraćanju javnosti uoči odlaska JNA iz Rijeke (krajnje desno prevodilac Veljko Božić)

Sporazum o odlasku 13 korpusa JNA iz Rijeke

U skladu sa zaključcima mirovne konferencije o Jugoslaviji u Hagu, odlukama Vlade Republike Hrvatske o napuštanju područja Republike Hrvatske od strane jedinica JNA i naređenjem Štaba Vrhovne komande OS SFRJ u Rijeci su, 08. studenoga 1991., predstavnik Vlade Republike Hrvatske i predstavnik Riječkog korpusa u ime Štaba vrhovne komande OS SFRJ zaključili slijedeći

SPORAZUM

I

Vlada Republike Hrvatske zajamčuje slobodan i siguran odlazak pripadnika Riječkog korpusa JNA sa formacijskim naoružanjem i opremom, tj. Oficira, mlađih oficira i vojnika JNA koji to žele, i članova njihovih obitelji sa područja Rijeke i Republike Hrvatske u područje izvan Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske pomoći će u skladu sa zahtjevom komande R. K. i mogućnostima organiziranju, osiguranju i obavljanju prijevoza prema redoslijedu preciziranom u aneksu ovoga Sporazuma.

II

Pripadnicima Riječkog korpusa JNA koji ne žele napustiti riječko područje Vlada Republike Hrvatske zajamčuje osobnu sigurnost i poštivanje stečenih prava, uključujući ona iz radnog odnosa, a najkasnije sa datumom iz Čl. XII Sporazuma. Ta garancija se odnosi i na članove obitelji spomenutih pripadnika Riječkog korpusa.

Komanda Riječkog korpusa neće praviti nikakve smetnje svojim pripadnicima koji ne žele napustiti riječko područje.

III

Štab Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ jamči da šire područje Rijeke u ratu protiv Hrvatske neće biti izloženo oružanim akcijama snaga JNA iz zraka, s mora i sa kopna.

Komanda Riječkog korpusa obvezuje se da će u skladu s aneksom ovoga Sporazuma iz točke I napustiti riječko područje i da jedinice Riječkog korpusa neće poduzimati nikakve vojne aktivnosti protiv oružanih snaga, osoba ili objekata Republike Hrvatske.

– 2 –

IV

Štab Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ obvezuje sa da ljudstvo, oružje i oprema Riječkog korpusa nakon napuštanja teritorija Republike Hrvatske neće niti ni na koji način upotrijebljeni protiv oružanih snaga, policijskih snaga, civilnih osoba ili objekata Republike Hrvatske.

V

Komanda Riječkog korpusa ostavlja vlastima Republike Hrvatske sve građevne objekte koje je koristila u stanju u kakvom se sada nalaze, zajedno s opremom, instalacijama, okolnim zemljištem, neispravnom ili oštećenom vojnom opremom.

VI

Komanda Riječkog korpusa izvršit će urednu primopredaju cjelokupnog oružja i opreme i drugih pripadajućih sredstava koji su bili na čuvanju u skladištima Riječkog korpusa, a pripadaju TO Republike Hrvatske, organima koje Vlada Republike Hrvatske odredi.

VII

Troškove prijevoza pripadnika Riječkog korpusa, članova njihovih obitelji, vojne opreme i privatne imovine snosi komanda Riječkog korpusa, a kompenzirat će se procijenjenom vrijednosti robe u skladištu u Šapjanama. Ako vrijednost robe u skladištu ne bude za pokriće troškova, ostatak naknade obavit će se na način koji će stranke uglaviti sporazumom.

VIII

Štab Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ garantira punu sigurnost brodova i brodskih posada, u odlasku i povratku, koji će obavljati prijevoz pripadnika Riječkog korpusa u skladu s ovim Sporazumom. Štab Vrhovne komande također garantira slobodu svih prometnih putova vezanim za riječko područje.

Vlada Republike Hrvatske osigurat će prijevoz obitelji pripadnika Riječkog korpusa trajektima uključujući prijevoz pokretne imovine (automobila, pokućstva i sl.) za njihov odlazak iz Rijeke u područje izvan Republike Hrvatske.

IX

Komanda Riječkog korpusa obavit će urednu primopredaju vlastima Republike Hrvatske skladišta u Šapjanama, a u svezi sa ČI. VII ovoga Sporazuma.

X

Komisije komande Riječkog korpusa s jedne strane i komisije Kriznog štaba u Rijeci koje su formirane na temelju odobrenja Ministarstva obrane Republike Hrvatske s druge strane pristupit će odmah realiziranju ovoga Sporazuma.

XI

Za uredno sprovođenje ovoga Sporazuma zajednički će se formirati odbor sastavljen od 4 člana, u koji će Vlada Republike Hrvatske imenovati 2 člana a Komanda Riječkog korpusa 2 člana. Imenovanje će se obaviti odmah. Taj odbor rješavati će i sve eventualne sporove iz ovoga Sporazuma s tim što će se za rješavanje sporova u odbor uključiti jedan član kojega će imenovati promatračka misija EZ. Odluke u sporovima odbor će donositi većinom glasova.

XII

U skladu s aneksom iz Čl. I Sporazuma o redoslijedu i načinu odlaska pripadnika Riječkog korpusa, kompletan odlazak pripadnika Riječkog korpusa sa područja Republike Hrvatske obavit će se najkasnije do 10. prosinca 1991.

U slučaju da se zbog više sile ovaj rok ne bude mogao poštivati obje strane će se sporazumjeti o novom terminu.

Promatrači EZ supotpisnici su ovog Sporazuma i nadzirati će njegovo izvršenje.

Ovaj Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja a njegova provedba započeti će odmah.

U ime Štaba Vrhovne komande
oružanih snaga SFRJ
Komandant Riječkog korpusa
(*Marijan Čad*)

Za Vladu Republike Hrvatske
(*Davorin Rudolf*)

Za Promatrače EZ
(*General Cieveld*)

<u>U slučaju nevolje</u>
Potrebi dokumentaciju…[53]

Komanda 5. vojne oblasti
str. pov. br. 09/75-001
07.11.1991. godine

hitno
uručiti odmah

Na ličnost komandanta (nš)

U prilogu akta dostavljamo vam izvorno naređenje načelnika GS OS SFRJ – str. pov. br. 135-1 od 07.11.1991. godine kojim se reguliše onesposobljavanje borbene i druge tehnike.

Obavezujem sve komandante jedinica – ustanova da odgovorno i dosljedno obezbede realizaciju naređenja načelnika GS OS SFRJ.

O ralizaciji zadatka pismeno me izvestiti najkasnije do 06:00 časova 09.11.1991. godine.

komandant
general-pukovnik
Života Avramovic

[53] Rukom pisana nečitka bilješka na vrhu dokumenta (VestaHR).

Naredba SSNO, Generalštaba oružanih snaga SFRJ od 7. studenog 1991

Savezni sekretarijat za narodnu odbranu
Generalštab oružanih snaga SFRJ
1. Uprava

Operativni centar
str. pov. br. 135-1
07.11.1991. godine

na ličnost komandanta /nš/

Komandi 5. VO, VPO i RV i PVO

U vezi sa situacijom u blokiranim garnizonima, a u cilju preduzimanja mera da što manji deo tehnike i vojnih sredstava padne u ruke oružanim formacijama Republike Hrvatske,

N a r e đ u j e m

1. Odmah izvršiti totalnu blokadu svih luka i vazdušnog prostora.

2. Sva borbena vozila i oruđa odmah onesposobiti do te mere da ne mogu biti upotrebljena protiv snaga JNA. To učiniti: zaribavanjem motora, razaranjem najvitalnijih delova, švajsovanjem i progorevanjem, naduvavanjem cevi upotrebom eksploziva, uništavanjem hidraulike i elektronike kao i paljenjem/polivanjem benzinom i paljenjem.

3. Pešadijsko naoružanje i streljačku municiju, gde nema eksplozivnih materija, uništavati paljenjem, požarima.

4. Sva skladišta municije većih kalibara od 12,7 mm i MES uništiti miniranjem, uz preduzimanje mera zaštite /zaklanjanja ili izvlačenja ljudi/.

5. Neborbena m/v i druga tehnička sredstva /agregate, inž. mašine dr./ uništiti onesposobljavanjem za pokret /zaribavanje, uništavanjem elektroinstalacija i vitalnih sklopova i paljenjem/.

6. Od borbene tehnike i naoružanja zadržati samo onoliki broj borbenih vozila i sistema, kao i ličnog naoružanja koliko ima ljudi, posluga i posada. Sa ovim sredstvima izvoditi b/d u cilju odbrane od napada u zoni dometa istih. U tom slučaju žestoko uzvratiti na svaki napad. Ova sredstva takođe pripremiti za uništavanje – onesposobljavanje na odgovarajući način.

7. U toku izvršavanja ovih zadataka svim raspoloživim sredstvima sprečiti izdajnike da ljude i tms / neopštećena: predaju u ruke neprijatelju.

8. Borbene sisteme većih efekata dejstava, kao što su raketni sistemi pvo, takođe staviti u funkciju pretnje i odmazde, izabrati ciljeve i zapretiti njihovim sigurnim uništenjem, što i učiniti ako se ne ispune naši zahtevi ili budu ugroženi životi naših ljudi.

9. Skladista sa većim količinama ubojnih, pogonskih i MES koja mogu imati veće razarajuće dejstva, takođe staviti u funkciju pretnje i izvlačenja dela tih sredstava. Ako se u tome ne uspe ista uništavati bez obzira na posledice.

10. U garnizonima koje je moguće deblokirati spolja; što proceniti; ili se probiti, onesposobljavati samo tms koja se na mogu izvući, o čemu poslati odluku GŠ OS SFRJ.

11. Početak rušenja: onesposobljavanja/ odmah a najkasnije do 02:00, 9 novembra 1991. godine.

Komandanti svih nivoa preduzeće stroge mere izvršenja ovih zadataka i lično mi odgovaraju za izvršenje ovog naređenja.

Nesme se dozvoliti da zbog neodgovornog ponašanja. ili izdaje tms padnaju u ruke neprijatelja. Prema onima koji to pokušaju da učine preduzeti energične mere.

Načelnik generalštaba
oružanih snaga SFRJ
general pukovnik
Blagoje Adžic

PRIMLJENO: 07.11.1991 22:00
OBRAĐENO: 07.11.1991 22:25
PREDATO: 07.11.1991 22:30

Prijedlozi generala Marijana Čada komandi 5. vojne oblasti oko uvjeta za odlazak jedinica JNA iz Rijeke

Komanda 13. korpusa
str. pov. br 617-160

08.11.1991.godine

vrlo hitno
uručiti odmah

Komandi 5. vojne oblasti – mrakovicm (Kozara)
(na ličnost komandanta)

U vezi sa situacijom u garnizonu Rijeka, a na osnovu vašeg akta u cilju preduzimanja mera da što manji deo tehnike i ubojnih sredstava padne u ruke oružanim formacijama Republike Hrvatske, preduzeo sam sledeće:
Pozvao sam Krizni štab Rijeka i ovlaštenika predsednika vlade Hrvatske da ih upoznam i ponudim predlog o premeštanju jedinica 13. k sa područja rijeke a u skladu haškog sporazuma. U skladu sa vašim odobrenjem i ovlaštenjem da mogu pregovarati sa predsednikom vlade hrvatske gospodinom Gregorićem, sa njegovim ovlaštenikom u načelu su dogovoreni uvjeti o načinu premeštanja jedinica 13. k.

Postavio sam sledeće uvjete za premeštanje jedinica:

1) Da se premeštanje dozvoli svim jedinicama 13. korpusa iz garnizona Rijeka i (uključujući i Klanu) sa svim formacijskim sredstvima.
2) Da se premeštanje izvrši u vremenu do 28.11.1991. godine (kao što je bio predlog SSNO).
3) Da se premeštanje izvrši brodovima koje bi obezbedio Krizni štab Rijeka, uz kompenzaciju troškova kroz davanja određenih količina goriva.
4) Da se u sklopu premeštanja jedinica, obezbedi brod za premeštanje porodica AVL i GL koje to žele.
5) Tražio sam garanciju bezbednosti jedinica u toku realizacije ovog zadatka.
6) Takođe sam tražio garanciję za bezbednost porodica AVL i GL koje ostaju u Rijeci.

Zahtevi hrvatske strane su sledeći:

1) Traže garanciju VK ili Štaba VK da u toku produžetka rata sa Hrvatskom, šire područje Riječke regije neće biti izloženo dejstvima sa kopna, mora i vazduha.
2) Da misija EZ bude supotpisnik ovog sporazuma i garant sprovođenja istog.
3) Da VK i misija EZ garantuju da oružje opreme i ljudi, koji u sklopu premeštanja 13. k odlaze iz Rijeke, neće biti upotrebljeni u ratu protiv Hrvatske.
4) Konačnu verifikaciju (potpis) izvršiće predsednik vlade Hrvatske.

Molim hitno odobrenje, kako bi sa vašim odgovorom mogao upoznati predsednika vlade.

Komandant
general-potpukovnik
Marjan Čad

(*vlastoručni potpis*)

Izvješće o učešću u realizaciji sporazuma o premještanju jedinica 13. korpusa JNA s teritorija RH od 24. prosinca 1991.

ANTUN RAČKI, zapovjednik Operativne zone Rijeka

DAMIR VRHOVNIK, zastupnik u Saboru Republike Hrvatske

dr. FRANJO GREGORIĆ
predsjednik Vlade
Republike Hrvatske

I Z V I J E Š Ć E

O UČEŠĆU U REALIZACIJI SPORAZUMA O PREMJEŠTANJU JEDINICA XIII KORPUSA S TERITORIJA REPUBLIKE HRVATSKE

Štovani gospodine predsjedniče!

U petak, 8. studenog 1991. godine potpisan je sporazum o premještanju jedinica XIII Korpusa s teritorija Republike Hrvatske.

Sukladno s člankom 11. Sporazuma i rješenjem Vlade Republike Hrvatske od 9. studenog 1991. godine imenovani smo u Odbor za sprovođenje sporazuma zaključenog između Vlade Republike Hrvatske i Štaba Vrhovne Komande oružanih snaga SFRJ.

Mješoviti odbor sastojao se od pet članova. Dva predstavnika Štaba Vrhovne Komande oružanih snaga SFRJ, dva predstavnika Vlade Republike Hrvatske i predstavnik Promatračke misije Europske zajednice. Odbor se sastajao, nadzirao sprovođenje sporazuma i rješavao sve eventualne sporove, sukladno s člankom 11. Sporazuma.

Istovremeno imenovane su i komisije verificirane od strane Ministarstva obrane Republike Hrvatske, koje su nadležne za izvršenje preuzimanja imovine bivše Jugoslavenske narodne armije.

Predstavnici u Mješovitom odboru svakodnevno su se sat vremena prije sastanka Mješovitog odbora sastajali s predsjednicima Komisija, predstavnicima Policijske uprave, Lučke kapetanije i Hrvatske vojske, kako bi eventualne probleme i sporove u odnosu na sprovođenje sporazuma mogli iznijeti na sastancima Mješovitog odbora.

Premještanje jedinica XIII Korpusa izvršeno je prema sporazumu potpisanom od strane Vlade Republike Hrvatske, Štaba Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ i Promatračke misije Europske zajednice.

Početkom svog rada Odbor je definirao pojam „šire riječke regije“. Naime, Štab Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ dao je garanciju da pored područja općine Rijeka i područja općina Delnice, Opatija, Čabar, Crikvenica, Krk i Cres – Lošinj neće biti izložena oružanim akcijama snaga JNA iz zraka, s mora i sa kopna.

Prema sporazumu Štab Vrhovne Komande oružanih snaga SFRJ obavezuje se da ljudstvo, oružje i oprema Riječkog korpusa nakon napuštanja teritorija republike Hrvatske neće ni na koji način biti upotrjebljeni protiv oružanih snaga, policijskih snaga, civilnih osoba ili objekata Republike Hrvatske. U tu svrhu predstavnici Promatračke misije Europske zajednice izvršili su prilikom utovara u luci kvantitativnu kontrolu naoružanja i opreme i zapisali karakteristične brojeve opreme i naoružanja. Promatračkoj misiji i predstavnicima Hrvatske Vlade u Mješovitom odboru predan je spisak ljudi koji su napustili Rijeku.

Pripadnicima Riječkog korpusa JNA koji ne žele napustiti riječko područje Vlada Republike Hrvatske zajamčuje osobnu sigurnost i poštivanje stečenih prava, uključujući i ona iz radnog odnosa. Ta garancija odnosi se i na članove obitelji spomenutih pripadnika Riječkog Korpusa.

U razdoblju od 8. studenog do 9. prosinca izvršena je primopredaja svih objekata XIII Korpusa uključujući i stanove pripadnika JNA u Rijeci. Svi članovi Odbora za sprovođenje sporazuma kao i članovi Komisija koji su radili na primopredaji objekata u svom radu su se ponašali korektno. Valja istaći da su se predsjednici Komisija Žarko Komadina, Zvonimir Klepac, Marijan Drabik, Dušan Širola i Branko Bertoša istakli u izvršavanju svojih obaveza prema Mješovitom odboru i da su svojim zalaganjem u radu doprinijeli uspješnoj realizaciji sporazuma. Također valja pohvaliti predstavnika Lučke kapetanije Rijeka Igora Žigantea i predstavnike Policijske uprave i Hrvatske vojske u Rijeci.

Štovani gospodine predsjedniče zahvaljujemo se Vladi Republike Hrvatske i Vama osobno na ukazanom povjerenju.

S poštovanjem,

(*vlastoručni potpis*)
DAMIR VRHOVNIK

(*vlastoručni potpis*)
ANTUN RAČKI

Prilozi:

1. Izvještaji predsjednika Komisija
2. Zapisnici sa sastanaka Mješovitog odbora
3. Priopćenja za javnost
4. Dokumenti.

U Rijeci, 24. prosinca 1991. godine

Napad zrakoplova JNA na području Urinja

Odlaskom JNA iz Rijeke nije prestala zračna opasnost. Svakodnevno se svjedočilo nadlijetanju JRV nad Kvarnerom, Rijekom i Gorskim kotarom. Na vatrenim položajima bio je razmješten 101. puk lake protuzrakoplovne artiljerije protuzračne obrane.

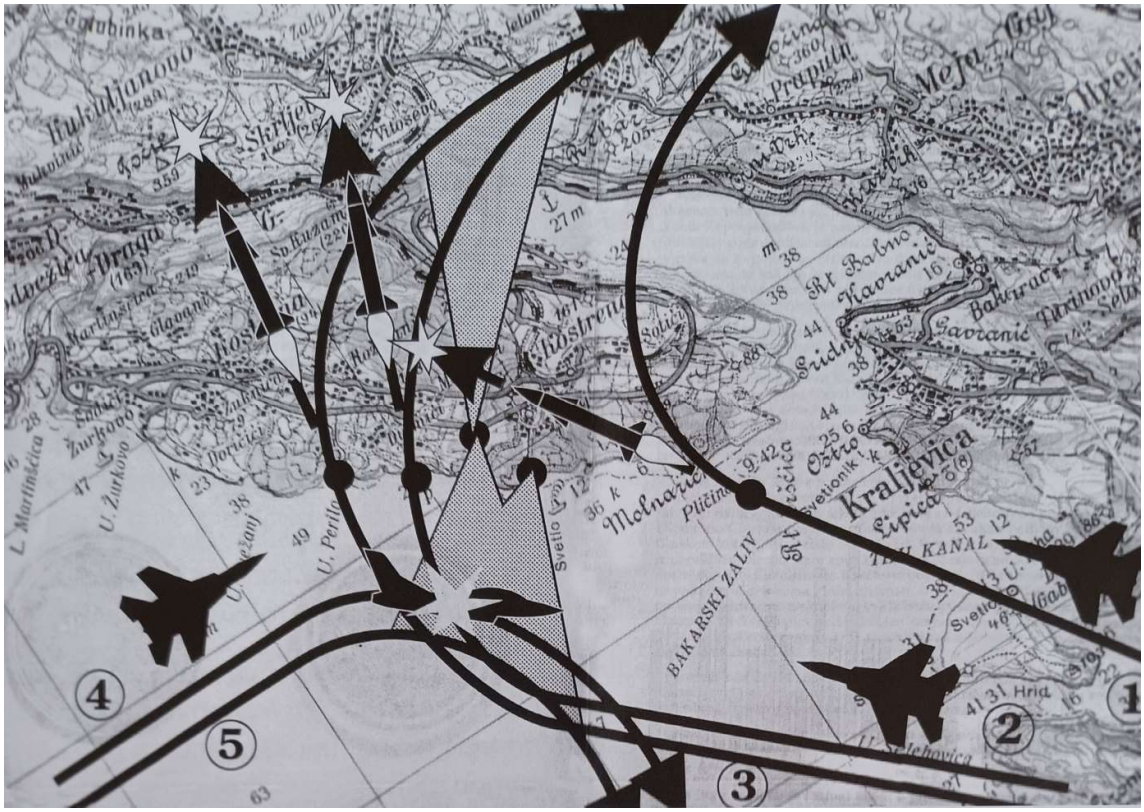

Shema napada JNA zrakoplova na područje Urinj – Kukuljanovo od 2. siječnja 1992.

Uoči Nove 1992. godine učestali su letovi iznad Rijeke. Vjerojatno su snimani položaji baterija PZO. U noći 31. prosinca 1991. baterije 101. puka PZO premještene su na rezervne položaje, a 2. siječnja 1992. dogodio se napad.

Sjećanje Šime Radulića:

Novu 1992. godinu Ivan Juričić i ja otišli smo čestitati generalu Puharu koji se nakon rasformiranja regionalnog Kriznog štaba povukao u mirovinu i živio u Poljanama iznad Ičića.

U ugodnom razgovoru general Puhar pitao me kako teku dnevne aktivnosti Ratnog štaba, ima li problema, ozlijeđenih i slično.

Upoznao sam ga s aktivnostima kojima se bavimo, transformacijom Ratnog štaba TO u Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG-a, a naknadno u PS HV Općine Rijeka, ali i opuštenom situacijom u gradu nakon odlaska JNA iz Rijeke. Napomenuo sam da većina građana, osim onih koji imaju svoje bližnje na ratištu, ne osjećaju da rat još traje. U jednom trenutku rekao sam generalu Puharu da bih skoro poželio da nešto „pljusne“ po gradu, ali bez ljudskih žrtva i drugih šteta kako bi se ljudi trgnuli i promijenili svoje

ponašanje, tim više što je JRV (Jugoslavensko ratno vazduhoplovstvo) nad Rijekom i dalje vrlo aktivno.

Prelet neprijateljskog zrakoplova iznad Rijeke

Nakon toga pozdravili smo se s generalom Puharom i vratili u Štab.

Sutradan smo Zdrave Zafirov i ja krenuli u Crikvenicu gdje smo crikveničke PZ-ejce trebali podučiti rukovanju raketnim sustavom S-2. Kad smo stigli u Šmriku Centar 985 (Stanko Stošić) me putem veze obavijestio o napadu JRV-a na Kukuljanovo.

Okrenuo sam auto i prema naputku i točnoj lokaciji stigli smo na mjesto gdje je „pala" raketa. Pregledali smo teren oko policijske stanice i nakon toga vratili se u Štab.

Sjećanje Jasenka Kolića:

Dana 2. siječnja 1992. pet zrakoplova JNA poletjeli su s aerodroma u Bihaću i izveli napad na području Urinja i Kukuljanova, srećom bez ljudskih žrtava i većih materijalnih šteta. Ciljevi napada bili su INA Rafinerija nafte u Urinju i Obalna radiostanica.

Postrojbe PZO su otvorile vatru i time osujetile nakanu zrakoplova JNA da preciznije gađaju planirane ciljeve. Jedan zrakoplov JNA je bio i pogođen.

Vezano za ta događanja obišao sam bateriju PZO koja je bila smještena uz prometnicu koja vodi prema Krčkom mostu i tamo sam zatekao zapovjednika te bitnice koji mi se požalio: „Danima ovdje dežuram 24 sata, čekam zrakoplove JNA i onda odem na pola sata, a oni nalete kad mene nema i tako propustim priliku zapucati na njih. Kakav peh!"

Bijeg zrakoplova JNA nakon neuspjelog napada od 2. siječnja 1992.

Pokušao sam ga utješiti riječima da će možda još biti prilike za gađanje zrakoplova JNA, što se srećom ipak više nije dogodilo.

Sigurnosna zaštita Ratnog štaba TO Općine Rijeka

Sjećanje Jasenka Kolića:

Kad je moja specijalnost (preventivna sigurnosna zaštita jedinica i teritorije na području djelovanja Ratnog štaba TO) u pitanju, suradnja s pripadnicima MUP PJ Rijeka bila je od krucijalnog značaja, osobito u začetku formiranja Ratnog štaba i jedinica. Kasnije, kako se suradnja razvijala, razmjenjivani su operativni podaci praktički na dnevnoj bazi. Sve je to rezultiralo time da je sa stajališta poduzimanja preventivnih sigurnosnih mjera učinjeno mnogo toga dobroga i pravovremenog s jedne i druge strane, što se povoljno odrazilo na opće stanje sigurnosti u gradu Rijeci.

Kad su to potrebe nalagale, operativni podaci i saznanja razmjenjivani su i s drugim tijelima. Tako pamtim da je preko Ratnog štaba TO Rijeka zatražena pomoć da se radi određenih istraga (koliko se sjećam, riječ je bila o šleperima vojne opreme i naoružanja koji su bili upućeni na određene destinacije u RH, a tamo nikad nisu stigli) omogući kontakt pukovniku Martinu Jendrašiću, pomoćniku zapovjednika Operativne zone Karlovac za SIS (Sigurnosno-informativna služba Ministarstva obrane RH) s osobama u MUP PU Rijeka s kojima smo ostvarili odličnu suradnju. Ljubomir Mičetići i ja dočekali smo pukovnika Jendrašića i povezali ga s operativcima PU Rijeka.

Od ostalih aktivnosti u kojima sam osobno sudjelovao sjećam se: obuke jedinica na Platku koja je završila bojevim gađanjem na Kovačevu (Grobničko polje); obuke jedinica u vojarni Klana, sigurnosnog pregleda svih preuzetih vojarni uključivši i poznate podzemne hodnike na Svetoj Katarini. Sudjelovao sam i u ustroju protuzračne obrane koja je, između ostalog, svojim djelovanjem osujetila pet zrakoplova JNA da 2. siječnja 1992. ostvare zacrtane ciljeve prilikom napada na području Urinja i industrijske zone Kukuljanovo (INA rafinerija nafte).

Krajem kolovoza 1991. dragovoljno sam se priključio aktivnostima temeljem kojih se Rijeka vlastitim snagama uspješno vojno organizirala, obranila i sačuvala od razaranja. U realizaciji tog odgovornog zadatka u vrlo složenim uvjetima sudjelovali su brojni građani Rijeke i njezine okolice (kao i mnogi tadašnji radni kolektivi), koji se svi s ponosom mogu prisjećati tih dana.

Članovi Zapovjedništva pričuvnog sastava HV-a, među kojima sam bio i ja, bili su samo dio mnogih Riječana patriota koji su dragovoljno preuzeli, u kriznim i opasnim vremenima, odgovornost za organizaciju i vođenje jedinica do konačnog oslobođenja Rijeke i RH od agresije. Smatram da smo u suradnji s MUP-om i drugim brojnim tijelima i pojedincima uspješno obavili taj časni zadatak. Kao što je poznato, Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka rasformirano je nakon formiranja 8. domobranske pukovnije koncem kolovoza 1992. godine.

Naređene mjere sigurnosti u RŠ TO Općine Rijeka

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIČUVNI SASTAV HRVATSKE
VOJSKE OPĆINE RIJEKA
Ur. broj: *22-6*
Rijeka, 29.11.1991.g.

RaŠTO općine Rijeka
Jedinicama pričuvnog
sastava Hrvatske vojske

Mjere sigurnosti u jedinicama pričuvnog sastava Hrvatske vojske – NAREDBA.

Naređujem da se unutar svih jedinica pričuvnog sastava Hrvatske vojske provode slijedeće mjere sigurnosti:

1. Uspostaviti sveopću kontrolu nad objektima preuzetim od strane JNA te u tom smislu:

– Putem stražarskog osiguranja onemogućiti neovlašteni pristup u objekte nepozvanim osobama,

– Sačiniti popis osoba koje će uz identifikacione dokumente imati pravo pristupa u objekte i isti dostaviti na glavne ulaze preuzetih objekata,

– Za časnike, vojnike i neuniformirane osobe koje traže da uđu u objekt a ne nalaze se na popisu, to će biti moguće isključivo ukoliko dobiju odobrenje Zapovjednika objekta, K-dira straže ili drugog nadležnog časnika te je u tom smislu neophodno u svim objektima uspostaviti prijavne službe,

– Za sve osobe koje se eventualno zateknu neovlašteno u krugu objekta (uključujući posebno maloljetnike) uzeti osnovne osobne podatke, upisati ih u knjigu stražarske službe i izvršiti prijavu policijskoj upravi Rijeka te ukoliko nije počinjeno nikakvo kriminalno djelo stražarno ih sprovesti do izlazne kapije,

– Što prije izvršiti pregled objekata i terena preuzetih od jedinica JNA radi provjere da nema prikrivenih opasnosti (mine, rasuta municija, eksplozivna sredstva, otvoreni izvor el. energije, šupljine i otvori u zemljištu) kod čega uvijek ukoliko se sumnja na eksplozivna sredstva kod čiščenja koristiti pomoć isključivo stručnih osoba,

– Veće nakupine smeća i ostalog materijala preostalog nakon odlaska jedinica JNA ne paliti, već zatrpavati, ili paliti tek nakon pregleda da se u istom ne nalaze minsko eksplozivna i druga ubojita sredstva.

2. Spriječiti bilo kakvo samovoljno napuštanje jedinica od strane pripadnika pričuvnog sastava Hrvatske vojske, a svim vojnicima koji s dozvolom iz privatnih razloga napuštaju objekt o tome dati pismeno svjedočanstvo s naznakom vremena do koga se moraju vratiti u jedinicu.

3. Kada nisu na dužnosti pripadnici pričuvnog sastava Hrvatske vojske ne nose osobno naoružanje ni unutar ni izvan objekta.

4. Stražarsku službu vršiti stroge po pravilu stražarske službe kod čega svaki stražar mora biti nedvosmisleno upoznat sa zonom stražarenja, svojim postupanjem u svim mogućim situacijama te u rukovanju s oružjem dok je na straži – streljivo ne smije biti u cijevi, kod

automatskog oružja regulator paljbe postaviti na jedinačnu vatru a po završetku stražarske dužnosti obavezno isprazniti oružje. Za provedbu i kontrolu navedenog posebno su odgovorni K.diri straže.

5. U svim objektima preuzetim od strane JNA predvidjeti postupke jedinica i svakog pripadnika jedinice u slučajevima zračne opasnosti kao i napada na objekt koji jedinica štiti te u tom smislu sačiniti potrebne dokumente.

6. Posebno fizički osigurati spremišta unutar objekata u kojima se čuvaju naoružanje, municija i MES te prilikom svake smjene straža provjeravati ispravnost plombi na ulazima u ta spremišta.

7. Radi pravilnog informiranja pripadnika jedinica pričuvnog sastava Hrvatske vojske sa aktuelnim zbivanjima u Republici Hrvatskoj čime se ujedno najefikasnije neutralizira eventualno djelovanje negativne propagande unutar jedinica, osigurati svakodnevno informiranje vojnih kolektiva a najnovijim vijestima iz Republike i s područja riječke regije.

– Ovo Naređenje stupa na snagu odmah i vrijedi do opoziva. Za njegovu provedbu odgovorni su Zapovjednici RašTO i jedinica pričuvnog sastava Hrvatske vojske općine Rijeka.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Radulić Šime

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINA RIJEKA
PRIČUVNI SASTAV HRVATSKE
VOJSKE

UR broj: 3-12/91
Rijeka, 01.12.91.

Ra ŠTO općine Rijeka
JEDINICAMA PRIČUVNOG
SASTAVA HRVATSKA VOJSKA

Mjere sigurnosti a jedinicama pričuvnog sastava Hrvatske vojske – dopuna naredbe iz dopisa UR broj: 22-6 od 29.11.91. godine –

NAREĐUJEM da se unutar svih jedinica pričuvnog sastava Hrvatske vojske uz već naređene provode i sljedeće mjere sigurnosti:

1/ Zabranjuje se svim pripadnicima pričuvnog sastava Hrvatske vojske da dok su u uniformi u jedinici i izvan nje konzumiraju alkoholna pića kao i ostala sredstva koja izazivaju nekontrolirana ponašanja i reakcije. Svako kršenje ove odredbe od strane pripadnika jedinica pričuvnog sastava HV odlučno sankcionirati, a u slučaju izazivanja izgreda ili nasilnog ponašanja zatražiti intervenciju Vojne policije.

Stražari koji vrše dužnost na ulaznim kapijama objekta ne smiju u isti propuštati pripadnike pričuvnog sastava HV koji se nalaze pod utjecajem alkohola ili drugih sredstava.

2/Službena vozila koja pripadaju jedinicama pričuvnog sastava HV smiju se parkirati uredno i na točno određena mjesta unutar objekta u kojem se nalazi jedinica. Pored tih vozila, vozila eventualnih posjetilaca te vozila koja pripadaju osobama sa popisa koje uz identifikacione dokumente imaju pravo ulaza u objekt.

Unutar objekta se ne smiju nalaziti nikakva druga vozila. Isto tako u neposrednoj blizini ulazne kapije, ni na prilaznoj saobraćajnici i na platou ispred ulazne kapije ne smiju se zadržavati nikakva vozila.

3/ Obzirom da već postoje primjeri gubljenja odnosno nestanka osobnog naoružanja skreće se pažnja pripadnicima pričuvnog sastava HV da u svakom trenutku vode računa o osobnom naoružanju, bez obzira da li su ili nisu na dužnosti.

Svo osobno naoružanje pripadnika jedinica pričuvnog sastava HV kada isti nisu na dužnosti mora biti uredno spremljeno na određenom mjestu i pod stalnom paskom požarnog.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[54]

[54] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

UR broj: 6-12/91
Rijeka, 05.12.1991.

RaŠTO općine Rijeka
– jedinicama pričuvnog sastava
HRVATSKE VOJSKE

Mjere sigurnosti u jedinicama pričuvnog sastava Hrvatske vojske – dopuna naredbi datih u dopisima broj: 22-6 od 29.11. 1991. i UR broj: 3-12/91 od 01.12.1991. godine.

NAREĐUJEM da se unutar svih jedinica pričuvnog sastava Hrvatske vojske uz već ranijim dopisima naređena provode i ove mjere sigurnosti:

1. Vršiti pregled svih vozila koja ulaze ili izlaze iz vojarni i drugih objekata preuzetih od strane JA. Sva materijalno tehnička sredstva koja vozila imaju pri ulasku u vojarne evidentirati od strane prijavne službe i prilikom njihovog izlaska ustanoviti pregledom da li je stanje identično onom prilikom ulaska. Sva dodatna MTS koja se zateknu u vozilu prilikom napuštanja vojarne, a nisu evidentirana pri ulasku će se zadržati ukoliko za ista ne postoji propisani dokument u 2 primjerka s potpisom nadležnog zapovjednika i naznakom kome, zašto i do kada MTS izlazi van kruga vojarne. Jedan primjerak popratnog dokumenta zadržava prijavnica i uredno ga pohranjuje, a drugi primjerak zadržava osoba koja je izdala MTS sve do trenutka vraćanja MTS u vojarnu. Za provedbu navedenog zadužujem zapovjedništva svih jedinica i dežurne časnike u objektima preuzetim od jedinica JA.

2. Za sve osobe koje ulaze u vojarne ili druge objekte, a ne pripadaju jedinicama pričuvnog sastava Hrvatske vojske općine Rijeka uspostaviti evidenciju dolazaka i odlazaka. U vezi s tim treba za svaku osobu u prijavnici izdati evidencioni dokument s osnovnim podacima /prezime i ime i JMBG/, te vrijeme ulaska i ime osobe koju posjećuje, datum sat i minutu izlaska iz objekta. Pripadnik Hrvatske vojske koji je bio posjećen, svojim potpisom ili potpisom ovlaštene osobe kao i naznakom trajanja posjete /upisuje vrijeme dolaska i odlaska osobe koja je bila kod njega u posjeti/ potvrđuje evidencioni dokument kojeg osoba koja je bila u posjeti potom predaje prijavnici u kojoj se upisuje vrijeme kada je ista napustila vojarnu. Ukoliko se usporedbom upisanih vremena utvrdi neka nelogičnost /duži boravak od upisanog vremena/ prijavna služba zadržava posjetioca do dolaska dežurnog časnika.

3. Osobe – djelatnici komunalnih i drugih civilnih struktura koji traže ulazak u objekte radi vršenja svojih poslova i zadataka, moraju imati pismena ovlaštenja od strane svojih radnih organizacija za obavljanje tih poslova. U ovlaštenju, čiju ispravnost provjerava dežurni časnik, moraju biti navedeni sljedeći podaci: ime i prezime, očevo ime, te JMBG djelatnika te opis poslova koji će se obavljati u krugu vojarne. Od ovog izuzimaju se djelatnici komunalnih i drugih civilnih struktura koji su pozvani na intervenciju ili redovno obavljanje zadataka od strane ovog Zapovjedništva odnosno dežurnih časnika vojarni sto će u svakom konkretnom slučaju regulirati dežurni časnici.

4. Pripadnici pričuvnog sastava HV dužni su u međusobnom saobraćanju sredstvima veze prilikom identifikacije koristiti postojeće TKT dokumente. Kontrolu navedenog provodit će zapovjednici jedinica.

5. Zabranjuje se korištenje telefona a privatne svrhe. Kontrolu navedenog provoditi će pripadnici pričuvnog sastava HV kod kojih su instalirani telefonski aparati.

6. Dok se nalaze u krugu vojarni i drugih objekata, zabranjuje se neovlašteno kretanje pripadnika pričuvnog sastava HV izvan jedinica kojima pripadaju. Ova zabrana se osobito odnosi na samoinicijativno i neovlašteno ulaženje u podzemne objekte ukoliko takvih ima na području gdje su smještene jedinice. Za provedbu navedenog zadužuju se svi zapovjednici i komandiri jedinica, dežurni časnici vojarni i komandiri straža.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[55]

[55] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG
SASTAVA HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

UR broj:28-12/91
Rijeka, 12.12.1991.

Zapovjedništvima
vojarni i jedinica
PS HV općine Rijeku

U svim vojarnama i jedinicama PS HV općine Rijeka moraju se pojačati mjere sigurnosti i samozaštite te u svezi s tim,

N A R A Đ U J E M

1. Stalno kontrolirati provedbu dosad naređenih mjera sigurnosti i samozaštite.

2. Detaljno upoznati stražarske službe s Uputstvom o obnašanju stražarske službe i redovito kontrolirati da li se iste pridržavaju Uputstva.

3. U svim jedinicama PS HV općine Rijeka najmanje jednom dnevno provoditi smotru zaduženog naoružanja, streljiva kao i ostalih ubojitih sredstava te evidentirati zatečeno stanje. U slučaju ustanovljenog manjka odmah poduzeti energične aktivnosti u cilju pronalaženja nedostajućeg, o istome sačiniti zapisnik i izvjestiti nadležno zapovjedništvo.

4. U svim vojarnama i zapovjedništvima za slučaj uzbunjivanja razraditi postupak jedinica i to posebno za zračnu opasnost, protiv-požarnu uzbunu, opću uzbunu, uzbunu za napad ili uzbunu naređenu od strane pretpostavljenog zapovjedništva.

U tom smislu treba bez odlaganja začiniti pisana uputstva o postupcima dežurnih časnika u jedinicama i vojarnama, postupcima stražarskih službi kao i jedinica PS HV općine Rijeka. Pri tom poseban značaj treba dati utvrđivanju signala /zvučnih i drugih/, kao i sredstava kojim će po redoslijedu prioriteta uzbunjivati jedinice i zapovjedništva.

Za provedbu ovog naređenja zadužuju se zapovjedništva vojarni i jedinica PS Hrvatske vojske općine Rijeka.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[56]

[56] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG
SASTAVA HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

UR broj: 42-12/91
Rijeka, 18.12.1991.

Vezano za nadolazeće blagdane Božić i Novu Godinu,

N A R E Đ U J E M

1. Najstrože se zabranjuje svim pripadnicima pričuvnog sastava Hrvatske vojske samoinicijativno otvaranje vatre u dane blagdana a posebno u noći od 24. na 25. 12.1991. godine, kao i u noći od 31.12. na 01.01. 1992. godine. U svezi s tim treba stalnom i pooštrenom kontrolom spriječiti da pripadnici pričuvnog sastava prilikom dozvoljenog napuštanja jedinica soba iznose vatreno oružje dugih cijevi.

2. U noći od 24. na 25.12.1991. kao i u noći od 31.12. na 01.01.92. godine, 15 minuta prije 24:00 sati, iz sigurnosnih razloga, u svim objektima pomaknuti straže s uobičajenih mjesta stražarenja i ovisno o mogućnostima, koristeći postojeće pogodne objekte u blizini stražarskog mjesta, zaštititi ih od posljedica eventualne pucnjave izvan objekta koji čuvaju.

Naređujući navedeno ,ujedno koristim priliku da u ime ovog Zapovjedništva kao i osobno svim pripadnicima pričuvnog sastava HV općine Rijeka kao i njihovim najbližima poželim da predstojeće blagdane provedu u miru i sa srećom.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[57]

[57] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG
SASTAVA HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

UR broj: 62-12/91
Rijeka, 24.12.1991.

Zapovjedništvima u vojarnama
i jedinicama PS HV općine
Rijeka

U svezi s pojačanom aktivnošću neprijateljskih letjelica zadnjih dana nad širim riječkim područjem te s obzirom na nadolazeće blagdane,

N A R E Đ U J E M

1. U svim vojarnama i Zapovjedništvima bez odlaganja provjeriti postupke i spremnost jedinica za slučaj zračne opasnosti a naročito postupke oko sklanjanja ljudstva koje nije predviđeno za dejstvo protiv zrakoplova.

2. Do daljnjeg sve do opoziva, zabranjuje se bez obzira na razlog, napuštanje jedinica od strane pripadnika PS HV općine Rijeka.

3. Osobna i druga vozila u krugu vojarni dislocirati iz blizine objekata u kojima se nalaze Zapovjedništva, centri veze i ljudstvo jedinica i parkirati ih na druga pogodnija mjesta ili mjesto unutar vojarne.

4. Posebno voditi računa da se pripadnici PS HV nepotrebno ne grupiraju na određenim mjestima unutar vojarne.

5. Do kraja utvrditi postupak trenutačnog zamračivanja u vojarnama i drugim objektima PS HV ukoliko se dobije takvo naređenje.

6. Pooštriti kontrolu građanskih osoba koje ulaze u vojarne pri čemu posebnu pažnju obraćati na eventualne poklone i druge predmete koji se vezano za blagdane daju pripadnicima PS HV općine Rijeka.

7. Vezano za već dato naređenje u tom smislu, podsjećam da je najstrože zabranjeno pripadnicima HV da bezrazložno otvaraju vatru u dane blagdana, a posebno u noći od 31.12. – 01.01.92. te u noći od 24.12. – 25.12.1991. godine.

8. Također sprovesti već naređenu mjeru pomicanja stražara a uobičajenih mjesta stražarenja i njihovo zaklanjanje u noćima od 24. na 25.12.1991. i 31.12.1991. na 01.01.1992. na način da ih se zaštiti od eventualne vatre izvan objekata a da ujedno i dalje vrše svoju dužnost.

9. U svim jedinicama poduzimati mjere kako bi borbena gotovost istih u svakom trenutku bila na potrebnom stupnju za vođenje protudiverzantske i protu-desantne borbe. U tom smislu organizirati stalna dežurstva potrebnog broja članova zapovjedništava jedinica.

10. Eventualna skupljanja ljudstva radi obilježavanja predstojećih blagdana u jedinicama vršiti na način da se ni u jednom trenutku ne dovodi u pitanje sigurnost i borbena spremnost svakog

pripadnika PS HV pri čemu posebno voditi računa da se bilo kakvim postupcima ne dovodi u pitanje dostojanstvo Hrvatske vojske (prekomjerno uživanje alkohola i sl.) a samim time pojačati stupanj borbene gotovosti u jedinicama.

11. Pojačati provedbu svih dosad naređenih mjera sigurnosti i samozaštite u jedinicama.

12. Sva prethodno data naređenja po pitanju sigurnosti ostaju i dalje na snazi.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[58]

[58] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA
UR. BROJ: 11-01/92
RIJEKA 06. 01. 1992.

Na osnovu dosadašnjih iskustava a osobito radi otklanjanja uočenih slabosti u ponašanju pripadnika PS HV za zračnih opasnosti

N A R E Đ U J E M

1. Svi pripadnici PS HV imaju se striktno pridržavati planova i uputstava za postupak jedinica u slučaju zračne opasnosti, što znači da je svo ljudstvo koje u to vrijeme ne vrši dužnost dužno da se bez oklijevanja zakloni u za to predviđene i unaprijed pripremljene objekte;

2. U svim zapovjedništvima osigurati da se za vrijeme trajanja zračne opasnosti uz sredstva veze (telefone) obavezno nalazi dežurni kako bi se u svakom trenutku moglo nesmetano komunicirati medu zapovjedništvima;

3. U svim skloništima izvršiti neophodne radnje da se ista osposobe za potrebe duljeg boravka ljudstva, te u tom smislu u skloništima gdje to još nije učinjeno treba: uvesti rasvjetu i telefonsku ili drugu vezu s dežurnim u zapovjedništvu, osigurati rezerve pitke vode, postaviti klupe ili stolice za predviđeni broj ljudstva, uspostaviti sanitarni dio (nužnik), pripremiti rezerve hrane koja je pogodna za takve prilike, alat za raščišćavanje ruševina, posude za pohranjivanje otpadaka, torbicu ili ormarić za prvu pomoć i postaviti uređaje za grijanje.

4. Obzirom da bi se svako sklonište u principu trebalo sastojati od ulaza, ustave, jedne ili više prostorija za boravak, više pomoćnih prostorija te rezervnog izlaza, to u svakoj konkretnoj situaciji treba nastojati da se postojeća mjesta za sklanjanje što više približe spomenutom principu. Posebno je kod navedenog važan značaj ustave koja ima funkciju pred-prostorije za boravak ljudstva tj. odvajanja unutrašnjosti skloništa od atmosferskog zraka koji može biti zatrovan, zadimljen, ispunjen prašinom itd., te stoga mora imati vrata koja će biti otporna na djelovanje udarnog vala eksplozije i ujedno hermetički zatvarati. Između ustave i prostorije za boravak također se moraju postaviti hermetizirana vrata kod čega voditi računa da se u jednu prostoriju za boravak smjesti u principu 50 osoba.

5. U svim vojarnama i objektima PS HV na znak zračne uzbune u cijelosti sprovoditi mjere zamračivanja te u tom smislu: ugasiti sve izvore svjetlosti, a na sve prozore i ostale otvore prostorija u kojima se odvijaju neophodne aktivnosti i koristi rasvjeta postaviti neprozirne zastore od pogodnog materijala (tkanine, deke, plastične folije i dr.). Pored toga oblijepiti sva stakla ljepljivim papirnim trakama kako bi se izbjeglo nekontrolirano rasipanje stakla u unutrašnjosti prostorija u slučaju detonacija.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[59]

[59] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

KLASA: *804-01/92-01*
UR. BROJ: *1079-01/92-28*
RIJEKA 06. 01. 1992.

SVIM POSTROJBAMA
PS HV RIJEKA

Vezano za dosad naređene mjere sigurnosti i postupke kod rukovanja osobnim naoružanjem, a posebno zbog prvog slučaja nehotičnog i teškog ranjavanja osobe od strane oružja koje se nalazilo kod pripadnika PS HV općine Rijeka

Z A P O V J E D A M

1. U rukovanju osobnim naoružanjem strogo provoditi sve dosad naređene mjere sigurnosti.

2. Streljivo se kod sveg naoružanja smije nalaziti isključivo u okvirima, a nikako u cijevima, regulatori paljbe kod automatskog oružja na jediničnoj vatri, a oružje pohranjeno na način da je nedostupno nepozvanim osobama.

3. Pripadnicima PS HV se zabranjuje bilo kakvo posuđivanje i davanje na pregled osobnog naoružanja nepozvanim osobama a posebno djeci i maloljetnicima.

4. Svim pripadnicima PS HV se najstrože zabranjuje samoinicijativne i bezrazložno otvaranje vatre.

Za prevedbu ove zapovjedi zadužuju se zapovjednici i komandiri svih jedinica PS HV općine Rijeka, kao i svi pripadnici PS HV općine Rijeka. Svako kršenje ove zapovjedi smatrati će se teškim prijestupom vojne stege i adekvatno tome kažnjavati.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[60]

[60] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

KLASA: 804-01/92-01
UR. BROJ: 1079-01/92-42
RIJEKA, 29.01.1992.

– KOMANDIRIMA STRAŽARSKIH
POSTROJBI PS HV
OPĆINE RIJEKA
– ZAPOVJEDNIŠTVIMA PS HV
OPĆINE RIJEKA
– SVIMA

U skladu s dosad zapovjeđenim mjerama sigurnosti a osobito vezano za nesreću koja se dogodila 28.01.1992. kada je eksplozivna naprava ranila troje pripadnika PS HV općine Rijeka iz sastava straže

Z A P O V J E D A M

1. Stražarske postrojbe PS HV dužne su, onemogućiti svim osobama (bilo civilima, bilo pripadnicima PS HV) pristup u objekte koje čuvaju, a nadasve u prostorije u kojima se nalaze minsko-eksplozivna, biološko-kemijska ili druga ubojita sredstva. U te prostorije ubuduće smiju ulaziti samo od Zapovjedništva PS HV općine Rijeke ovlaštene osobe.

2. Pripadnicima PS HV najstrože se zabranjuje neovlašteno ulaženje i zadržavanje u prostorima unutar kojih se nalaze minsko-eksplozivna i druga ubojita sredstva, a straža je obavezna da prema eventualnim prekršiocima ovog naređenja postupi po pravilima stražarske službe.

3. Sve nezaštićene prostorije koje su unutar objekata koje čuvaju pripadnici PS HV vidno označiti žutim trakama napisima upozorenja, a dužnost je straža da onemogućuju pristup na te prostore neovlaštenim osobama.

4. Bez pismenog naređenja od strane ovog zapovjedništva pripadnici PS HV ne mogu se koristiti za čišćenje, prebiranje, pregledanje ili bilo kakve druge radnje oko zaostale ili oštećene municije i drugih minsko-eksplozivnih sredstava zaostalih nakon odlaska jedinica JNA. U tom smislu se zabranjuje pripadnicima PS HV bilo kakav boravak i zadržavanje u blizini prostorija gdje se po ovlaštenim osobama vrše spomenute radnje.

5. Osobe koje iz civilnih struktura dolaze da vrše određene radnje s minsko-eksplozivnim i ostalim ubojitim sredstvima mogu to vršiti isključivo uz odobrenje ovog Zapovjedništva koje će prethodno provjeriti da li su iste osposobljene i kvalificirane za obavljanje tih radova. Osobe koje se upućuju i poduzeća ili drugih pravnih osoba, dužne su prije obavljanje tih poslova u tom smislu dati na uvid nalog i ovlaštenje izdate i uredno ovjerene od strane organizacije iz koje dolaze.

S tekstom ove zapovjedi upoznati sve pripadnike PS HV općine Rijeka, a za njenu provedbu posebno se zadužuju komandiri stražarskih jedinica i zapovjednici svih postrojbi PS HV općine Rijeka.

ZAPOVJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Šime Radulić[61]

Dostaviti:

1. Komandirima stražarskih
   postrojbi PS HV općine Rijeka
2. Zapovjedništvima PS HV OR
3. OZ Rijeka – na znanje
4. Arhiva – ovdje

[61] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 213-01/92-01
UR. BROJ: 1079-11-92-70
Rijeka, 05.02.1992.

Na osnovi zapovjedi zapovjednika PS HV općine Rijeka, a vezano za čišćenje terena i objekata na lokalitetu Zahum od zaostalih minsko-eksplozivnih sredstava propisujem slijedeće mjere sigurnosti za izvršenje zadataka:

1. Putem centra za motrenje i obavješćivanje u Rijeci u više navrata obavijestiti stanovništvo u zoni Zahuma da će se kroz narednih mjesec dana na tom području vršiti uništavanje minsko-eksplozivnih sredstava i pozvati u tom smislu stanovništvo na suradnju. Isto izvršiti i putem mjesnih ureda u Čavlima i Dražicama te obavijestiti policijsku stanicu Kukuljanovo.

2. Pripadnike PS HV koristiti isključivo za fizičku zaštitu radova na Zahumu u smislu da se spriječi prisustvo nepozvanih osoba u blizini minsko-eksplozivnih sredstava kao i za pripremu i uređenje građevinskih objekata u kojima će se vršiti uskladištenje, sortiranje ili uništavanje minsko-eksplozivnih sredstava.

3. Uništavanje, sortiranje i sve ostale radnje u vezi s minsko-eksplozivnim sredstvima prepustiti stručnjaku pirotehničaru i osobama koje on odredi što znači da se ti radovi ni pod kojim okolnostima ne smiju vršiti od strane pripadnika PS HV općine Rijeka i bez prisutnosti stručnjaka pirotehničara.

4. Prije započinjanja spomenutih radova, osoba koja se pojavljuje kao stručnjak pirotehničar tu svoju kvalificiranost mora dokazati s potrebnom dokumentacijom ovom Zapovjedništvu.

5. Prijevoz svih oštećenih minsko-eksplozivnih sredstava iz vojarni Draga i Pulac, koja nisu posebno osigurana transportnim kukama, vršiti u dogovoru s MUP u najpovoljnije vrijeme i najpovoljnijom rutom uz pratnju zaštitnog odjeljenja ili MUP i s odstojanjem radi maksimalne preventivne zaštite. Prije bilo kakvog prijevoza, stručnjak pirotehničar mora utvrditi i odobriti što se i pod kojim uvjetima smije transportirati.

7. Prilikom ukrcaja minsko-eksplozivnih sredstava u vojarnama Pulac i Draga 1judstvo i ostale osobe udaljiti na sigurnu distancu u odnosu na mjesto ukrcaja. Pripadnici PS HV na Zahumu osigurati će da se postave oznake (crveni barjaci i posebna upozorenja) na sigurnoj udaljenosti od mjesta uništavanja minsko-eksplozivnih sredstava kako bi se onemogućilo da na te prostore dođu nepozvane osobe.

8. Sanirati oštećenja puta na prilazu Zahumu.

9. Voditi evidenciju uništenih minsko-eksplozivnih sredstava.

NAČELNIK SIGURNOSTI:
(*vlastoručni potpis*)
Kolić Jasenko[62]

Dostaviti:
1. Zapovjedniku
3. Načelniku inženjerije
2. Arhiva ovdje

[62] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Izvješće o aktivnostima načelnika sigurnosti od 7. veljače 1992.

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA:
UR. BROJ: 1079-
Rijeka, 07.02.1992.

Predmet: Izvješće o aktivnostima Načelnika
sigurnosti u razdoblju od 26.08.91.
do 07.02.1992. godine

U dosadašnjoj aktivnosti sa stanovišta sigurnosti bitno je razlučiti dva razdoblja: 1. razdoblje koje je započelo 26.08. i trajalo do odlaska jedinica okupatorske JNA iz Rijeke i 2. razdoblje od odlaska jedinica okupatorske JNA iz Rijeke pa sve do danas.

U tzv. 1. razdoblju karakteristika rada bila je da se u Zapovjedništvu PS HV općine Rijeka težište davalo na stvaranje i organizaciju jedinica potrebnih za obranu grada Rijeke, te na izradu i zaštitu planova za ofenzivne aktivnosti HV u odnosu na jedinice JNA koje su bile stacionirane u Rijeci. Najveći dio aktivnosti po sigurnosti u to vrijeme bio je usmjeren na prikupljanje podataka i obavještenja o neprijateljskim jedinicama JNA, o njihovoj snazi, razmještaju te na KO zaštiti planova koji su se izrađivali u Zapovjedništvu HV a u kojima su do detalja bili razrađeni načini na koji će se oružanom borbom preuzeti objekti JNA u Rijeci. Značajan dio aktivnosti po sigurnosti bio je i sigurnosna provjera sastava jedinica HV koje su se tada stvarale, a osobito časničkog kadra. S obzirom da su sve do odlaska jedinica JNA iz Rijeke pripadnici KOS-a i drugih službi unutar JNA vršljali Rijekom, dobar dio aktivnosti u radu po sigurnosti bila su nastojanja da se što je moguće više u tajnosti sačuvaju svi važniji podaci, dokumenti i planovi te da se u suradnji s MUP Rijeka otkrivaju nosioci takvih aktivnosti na neprijateljskoj strani.

U fazi preuzimanja objekata od strane jedinica JNA načelnik sigurnosti je aktivno učestvovao u propisivanju i provođenju svih mjera sigurnosti, a posebno onih za očuvanje života ljudi i preuzete imovine. Svakodnevni preventivni rad s pripadnicima PS HV po sigurnosti i njihova priprema za te zadatke, rezultirala je činjenicom da je cjelokupni proces preuzimanja objekata prošao bez ikakvih ljudskih ili materijalnih žrtava. Za sve te faze i aktivnosti postojale su pravovremeno donesene i putem zapovijesti propisane mjere sigurnosti, čija provedba se svakodnevno kontrolirala.

Po odlasku jedinica JNA iz Rijeke i u cjelokupnom razdoblju do današnjeg dana, načelnik sigurnosti je praktički svakodnevno angažiran na poslovima i zadacima preventivne zaštite unutar svih jedinica PS HV općine Rijeka koji broji oko 800 osoba. Glavni zadaci su KO procjena te stanje oko vojarni, prikupljanje podataka o stanovništvu koje živi oko vojarni, kontroliranje rada stražarskih službi, rada prijavnice, čuvanje materijalno-tehničkih sredstava, vršenje uvida i propisivanje mjera za prikupljanje i sortiranje minsko-eksplozivnih sredstava, uspostavljanje propisanog sistema sigurnosti za zaštitu jedinica i zapovjedništava unutar vojarni (identifikacija, dozvole, iskaznice, knjige ulaska – izlaska, itd.), kontrola postupaka u jedinicama kod borbenog osiguranja, zaklanjanje ljudstva, itd. Na inzistiranje načelnika sigurnosti u sistem veza uvedeno je djelomično ili potpuno TKT komuniciranje.

Kroz svo to vrijeme načelnik sigurnosti sudjelovao je u predlaganju, propisivanju i organiziranju mjera sigurnosti koje je vršilo Zapovjedništvo PS HV općine Rijeka i vrlo usko surađivao s PNS za obavještajne poslove te s MUP, policijskom upravom Rijeka.

Uz sve navedeno, načelnik sigurnosti je po potrebi propisivao i sudjelovao u predlaganju mjera sigurnosti za sve ostale aktivnosti ovog zapovjedništva kao sto su: gađanje jedinica na strelištu Drenova, čuvanju i zaštiti „objekta“ u Kraljevici, čišćenju minsko-eksplozivnih sredstava, čuvanju naoružanja i municije od otuđivanja, fizičko osiguranje zapovjednika i zapovjedništva u cjelini, uskladištenje opreme i MTS HV u skladišta, čišćenje terena unutar vojarni od mina, uređenja oštećenih žica i saniranje tih oštećenja, itd.

Po potrebi načelnik sigurnosti ispitivao je okolnosti kada je i kako došlo do ispaljivanja streljiva iz oružja pripadnika HV ili drugih značajnih prekršaja, ili, nažalost nesreća, kao što je bila ona na Pulcu. Također, načelnik sigurnosti bio je nosilac ispitivanja svih onih aktivnosti koje su ugrožavale sigurnost jedinica i pripadnika HV općine Rijeka (pucanja na stražare u vojarnama, pucanja u vojarne, trovanja hranom, itd.), a sada je težište aktivnosti na radnjama preventivne sigurnosti u jedinicama HV kao i u praćenju pojedinaca i grupa koji se nalaze u Rijeci, a bili su pripadnici JNA ili onih pojedinaca koji su se svojom dosadašnjom aktivnošću praktički svrstali na stranu protivnika mlade Hrvatske Republike i kao takvi predstavljaju prijetnju HV.

NAČELNIK SIGURNOSTI:

Jasenko Kolić

Logistika i Komanda stana

Logistika i Komanda stana Ratnog štaba TO Općine Rijeka formirane su početkom rujna 1991. godine, ali nisu bile u punoj funkciji zbog nepostojanja smještajnih kapaciteta. Tek nakon preuzimanja vojarni bivše JNA, cjelokupna logistika i Komanda stana aktivirane su i stavljen u punu funkciju 27. studenog 1991. godine.

Sjećanje Ratka Hinića:

Prilike u Rijeci u listopadu 1991. bile su daleko od idiličnih. Bio sam zaposlen u Rijekaprojektu d.d., u odjelu Rijekaprojekt inženjering. Direktor je zapovjednik brigade teritorijalne obrane „Vitomir Širola – Pajo" i bio dragovoljac i kao član Kriznog štaba Grada Rijeke. Bilo je to doba iščekivanja kako će završiti pregovori s generalom JNA Marijanom Čadom oko povlačenja vojske i naoružanja JNA iz Rijeke.

Radili smo i dalje kao da se ništa ne događa. Slučajno sam bio dežuran u poduzeću u nedjelju kad su u popodnevnim satima bez obavijesti počele eksplozije i puščana paljba. Pomislio sam da je počeo napad na vojarne u Rijeci i štab u Ulici Frana Supila. Naknadno je vijest potvrđena na Radio Rijeci da je riječ o eksplozijama u skladištima naoružanja na Pulcu i Zahumu. Objašnjenje je bilo da je eksploziju izazvalo nevrijeme, što je bilo prilično neuvjerljivo.

Istodobno je riječka luka bila blokirana razaračem i raketnom topovnjačom, a grad su nadlijetali avioni JNA uz stalnu prijetnju znakova za davanje uzbune. Vojska generala Čada s tenkovskim i artiljerijskim naoružanjem u dogovoru s Kriznim štabom napustila je Rijeku bez razaranja. Rijeka je bila kao na dlanu u dometu vojnih objekata Katarina i teško je predvidjeti koji bi bio razmjer razaranja i gubitaka ljudskih života da nije postignut dogovor Kriznog štaba. Mnogi su kasnije kritizirali taj postupak, ali neosporna je činjenica da su Rijeku od razaranja sačuvali Krizni štab Rijeke i tada postojeće postrojbe Pričuvnog sastava HV Rijeka.

Kako sam i sam bio pripadnik bataljuna Teritorijalne obrane kao pomoćnik zapovjednika čete, imao sam popis pripadnika čete. Na osnovu takvih popisa i telefonskih brojeva ljudi su kontaktirani žele li postati pripadnici Hrvatske vojske. Mene osobno kontaktirao je Šime Radulić, zapovjednik Ratnog štaba TO. Bilo je normalno u takvoj situaciji odazvati se pozivu. Rečeno je da se nekadašnji sastav brigade „Vitomir Širola – Pajo" formira kao postrojba za obranu Rijeke.

Budući da kao rezervni poručnik sa završenom Školom rezervnih oficira u Zadru, nisam imao formacijsko mjesto zapovjednika SPA (srednje protuavionska artiljerija) imenovan sam kao tehničko lice i inženjer strojarstva u ekipu za osposobljavanje uništenih tehničkih postrojenja. Uz pomoć riječkih poduzetnika koji su pomogli s ljudstvom i materijalom osposobljene su sve kotlovnice i kuhinje u vojarnama Trsat, Katarina i Klana.

Smještaj je bio u vojarni Katarina odakle se slala pomoć u materijalu i naoružanju uglavnom 128. brigadi na ličkom ratištu. Sastav Zapovjedništva pričuvnog sastava svima nam je bio poznat. Bili su tu pripadnici TO, radne kolege, prijatelji s rekreacije. Samim time ozračje je bilo izvanredno bez ikakvih ekscesa.

Nakon 1. siječnja 1992, sastav je premješten u vojarnu Klana. Cijeli period je prošao bez većih incidenata.

Jedina neugodnost dogodila mi se kao dežurnom časniku u Klani kada je stigao kontingent vojske BiH iz Dervente na obuku u Klanu. Stigli su s četiri autobusa. Željeli su sa sobom unijeti kompletno naoružanje, čemu sam se usprotivio i kazao da naoružanje ostave u autobusima i organiziraju čuvanje. Rekao sam da nam dolaze u goste, a gosti nisu dobrodošli u naš dom s naoružanjem. Imao sam na raspolaganju samo stražu od dvadesetak vojnika. Ipak gosti su prihvatili prijedlog i ostaviti oružje u autobusima.

Bez većih problema protekao je daljnji period u Pričuvnom sastavu do kolovoza, kad smo pozvani da se razdužimo jer se Pričuvni sastav ukida.

Vratili smo se svakodnevnom životu, a često smo se susretali i kasnije. Spomenut ću samo kolege s kojima sam bliže surađivao: Radulić, Jurišić, Medić, Tamarut, Marušić, Turk, Franko, Rubeša, Vuković, Mičetić, Radulić jr., Matulić, Troskot i drugi. Njima i svima ostalima zahvaljujem na jednom, rekao bih, prijateljskom druženju uz rad i humor u tom kriznom vremenu.

Sjećanje Vladimira Vukovića, pomoćnika zapovjednika za logistiku Ratnog štaba TO Rijeka:

Ustrojem Logističke baze u vojarní Klana 26. studenog 1991. u sastavu Pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka – Operativne zona Rijeka stvoreni su uvjeti za logističko snabdijevanje postrojbi koje su branile prostor od Opatije, Platka pa do Kraljevice.

Kuhinja u Klani bila je preuzeta neoštećena, pa smo već trećeg dana počeli s dostavljanjem kuhane hrane našim postrojbama (Opatija, Klana, Lisac, Katarina, Draga, Kraljevica i Centar za obavješćivanje).

Riječke radne organizacije (Brodokomerc, PIK, Mesokombinat, Poljopromet) snabdijevale su nas hranom i drugim potrepštinama na osnovi ugovora sa Zbornim područjem Rijeka.

Na početku su nam RIO Rijeka i Modest šivali odjeću i odore, a poslije, kada je formirana i proradila Logistička baza na Trsatu, tada je organizirano snabdijevanje preko nje. Ostalu logističku potporu dobivali smo od drugih riječkih radnih organizacija (Torpedo, INA Belam, Riječka banka, Vulkan, Viktor Lenac, Luka Rijeka, 3. maj).

Vojarne koje smo preuzeli (Klana, Lisac, Katarina, Draga) bile su u pravilu neoštećene,tako da smo ih vrlo brzo osposobili za smještaj naših postrojbi.

Nakon osvajanja vojarne Draga imali smo dovoljno modernog pješadijskog naoružanja i streljiva.

Logistički smo pratili naše postrojbe (ronioci) koje su obavljale određene zadatke u Lukovu Šugarju i u Medulinu kraj Pule. Zadaci su uspješno obavljeni.

Nakon rasformiranja postrojbe sve objekte, tehniku, opremu i naoružanje predali smo Logističkoj bazi na Trsatu.

Sjećanje Viktora Biljčevića:

U bivšoj vojsci radio sam kao VKV kuhar u vojarni na poslovima šefa kuhinje do 1986, onda kao upravitelj intendantskog servisa u Klani, a potom 1989 u lirskoj Bistrici.

Početkom raspada Jugoslavije u listopadu 1991. sam sva svoja materijalna zaduženja iz vojarne u Ilirskoj Bistrici prevezao u vojarnu Sveti Rok u Klani. Nažalost, veliki dio tih sredstava otuđili su mještani Klane i ostalih okolnih mjesta.

Ulaskom u vojarnu Klana nakon odlaska JNA krajem studenoga 1991. započelo je čišćenje i uređenje vojarne i kuhinjskog bloka za što bržu uporabu. Kako smo bili prva i jedina kuhinja na širem riječkom području, već idućeg dana smo pripremali sva tri kuhana obroka za tadašnje postrojbe koje su bile formirane na tom području. Hrana se razvozila na desetak punktova. Kuharski vod je formiran od pripadnika tadašnjeg pričuvnog sastava Teritorijalne obrane iz Rijeke. Kao zapovjednik voda sastavljao sam jelovnike, naručivao namirnice i nadgledao pripremu hrane i pravilnu raspodjelu po brojnom stanju postrojbi koje su bile van naše vojarne.

Kuharski blok smo našli u dobrom stanju. Mali problem je bio s toplom vodom zbog popucale cijevi, ali smo već sljedećeg dana riješili kvar i nastavili s radom. Kotlovnica je ostavljena u odličnom stanju, kao i praonica posuđa. U prosincu smo otvorili i vojničku kantinu za normalan život i druženje vojnika u vojarni.

Kroz vojarnu je 1992. prošlo nekoliko postrojbi. Na obuci iz pripreme hrane u poljskim uvjetima bili su pripadnici opatijske bojne, zatim pričuva koja se spremala na front, kao i pripadnici vojske iz BiH.

Polovicom 1992. tadašnji ZNG formira se u 8. domobransku pukovniju i odlazi iz Klane, a vojarna se preuređuje za prijem izbjeglica iz Bosne. Nas nekoliko kuhara prelazimo u 305. logističku bazu na Trsat, a ostali na ličko ratište.

Ostali prilozi dokumenata vezani za djelovanje Ratnog štaba TO Općine Rijeka

Atomsko-biološko-kemijska zaštita (ABKO) – Izvješće

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE
OPĆINE RIJEKA

KLAS: *213-01/92-01*
UR. BROJ: *1079-10-92-88*
RIJEKA,

ZAPOVJEDNIKU PS HV OR

PREDMET: POPUNJENOST POSTROJBI
PS HV OPĆINE RIJEKA
SREDSTVIMA OSOBNE ZAŠTITE

Uvidom u postojeće stanje i opremljenost postrojbi PS HV i samog Zapovjedništva ustanovio sam nedostatnu popunjenost sredstvima osobne zaštite koja se svodi na nekoliko komada zaštitnih maski M-1 proizvedenih prije 30-ak godina, a zaštitnim je cjedilima odavno istekao rok valjanosti, te više ne pružaju sigurnu zaštitu. Osobne pribore za dekontaminaciju i prve zavoje po mom uvidu ne posjeduje niti jedan vojak pričuvnog sastava.

Glede postizanja što višeg stupnja protiv nuklearno-kemijsko-biološke sigurnosti potrebno je što je moguće prije sve postrojbe PS HV počev od Zapovjedništva, a naročito PZO opremiti sredstvima osobne zaštite i to:

1. zaštitnom maskom s odgovarajućim cjedilom
2. zaštitnim rukavicama
3. zaštitnim ogrtačem
4. osobnim priborom za dekontaminaciju
5. priborom za dekontaminaciju osobnog naoružanja
6. prvim zavojem

Referent ABKO

STJEPAN SMOLČIĆ

(*vlastoručni potpis*)

Prijedlog za upotrebu zatečenih kemijskih materijala i sredstava zaštite u skladištima JNA

PRIJEDLOG ZAPOVJEDNIKU ZA UPOTREBU
ZATEČENIH KEMIJSKIH MATERIJA I SREDSTAVA

KAPORIT – Sredstvo za dekontaminaciju i dezinfekciju.

Skladište PULAC --> 80 bačava ili 4.000 kg kaporita.
Uskladišteni kaporit izdavati Hrvatskoj vojsci na ratišta i krizna područja uz obavezne mjere sigurnosti opisane u Prilogu 2.

Skladište ZAHUM --> 17 bačava ili 850 kg kaporita.
Uz obavezne mjere sigurnosti premjestiti u skladište Pulac ili Lisac, ali tek kad inženjerija sanira okolni teren i omogući slobodan prilaz.
Napomena: U slučaju požara poseban oprez treba posvetiti bačvi TOLUENA koji je zapaljiv i može eksplodirati (slično kao bačva sa benzinom). Osim toga kaporit je potrebno obilno zalijevati vodom.

Skladište LISAC --> 86 bačava ili 4.300 kg kaporita.
Kaporit je neadekvatno uskladišten (na otvorenom ispod cerade) te ga treba propisno spremiti ili ga prvog izdavati po potrebi.

Vojarna KLANA --> 3 bačve ili 150 kg kaporita.
Potrebno ga je premjestiti u skladište Lisac.

Odluka zapovjednika: Sva sredstva prebaciti na jedno mjesto i to skladište Lisac.

ŠKOLSKA SREDSTVA:

Vojarna KLANA --> Školska i nastavna sredstva su uredno složena i popisana i potpuno ispravna te tamo mogu i ostati i koristiti se za obuku i uvježbavanje novaka Hrvatske vojske.

Vojarna KATARINA --> U skladištu se nalaze neispravna, oštećena sredstva, prazna ambalaža koju je potrebno otpremiti i uništiti po organizaciji ovlaštenoj za uništavanje otrovnih kemikalija. Praznu prostoriju treba prije druge namjene dobro provjetriti i oprati 4% otopinom deterdženta. Do uništenja sav materijal predlažem da se premjesti u odgovarajuću prostoriju i zaključa.

PRILOG 1. POPIS KEMIJSKIH MATERIJA

Zatečene vrste i količine sredstava za dekontaminaciju i vježbovnih sredstava u vojarnama Lisac, Klana, Pulac, Katarina i Zahum:

KAPORIT:

OBJEKT VOJARNA	SREDSTVO	JEDIN. TEŽINA	KOMADA	PROIZVOĐAČ	UKUPNA KOLIČINA KG
PULAC	kaporit	50	13	NIPPON SODA JAPAN	96
PULAC	kaporit	50	67	SODASO TUZLA	650
LISAC	kaporit	50	58	NIPPON SODA JAPAN	3350
LISAC	kaporit	50	28	SODASO TUZLA	2900
KLANA	kaporit	50	3	SODASO TUZLA	150
ZAHUM	kaporit	50	13	SODASO TUZLA	650
ZAHUM	kaporit	50	4	NIPPON SODA JAPAN	200
				Ukupno kaporita:	9300

ŠKOLSKA SREDSTVA – VOJARNA KLANA:

SREDSTVO	OPIS		KOMADA
KODS-M3F	kutije otrovno-dimne školske (nadražljivac)	96 kg	120 kom
VZS	vježbovna zapaljiva smjesa		6 kom
IDHK-2	imitator dugotrajne kemijske kontaminacije		6 kompl
IKHK-1	imitator kratkotrajne kemijske kontaminacije	18 kg	144 kom
INE-M78	imitator nuklearne eksplozije		
PDLO	pribor za dekontaminaciju ličnog oružja		92 kom
LPD	lični pribor za dekontaminaciju		68 kom
IHU-S	imitator kenijskog udara – štapinski		36 kom
IHU-E	imitator kemijskog udara – električni		72 kom
	diana patrona za uređaj M-76 (el. paljenje)		
	cjevčice za detekciju B-ot – razne		10 kg

ŠKOLSKA SREDSTVA – VOJARNA KATARINA:

U skladištu se nalaze neispravna, oštećena i po podu razbacana sredstva kojima je istekao rok trajanja, te prazna ambalaža.

Kemijska sredstva je potrebno uništiti, ili deponirati, a prostoriju provjetriti pa oprati otopinom deterdženta.

SKLADIŠTE ZAHUM:

Osim kaporita na Zahumu se nalaze i dvije bačve od 200 lit. Na jednoj je vidljiv natpis „ALKALNI RASTVOR“, a na drugoj je natpis nečitak. Za očekivati je da se u njoj nalazi „TOLUOL“ jer je to uobičajen način spremanja materija za dekontaminaciju.

TOLUOL je vrlo zapaljiva tekućina aromatskog mirisa te vrlo otrovna. Najjednostavnije je se riješiti zapaljivanjem (slično kao benzin), ali uz obaveznu upotrebu zaštitne maske i rukavica.

ALKALNI RASTVOR je otopina lužine, nije zapaljiva niti eksplozivna ali nagriza kožu i opremu isto kao kiselina, pa je potreban oprez pri rukovanju i upotreba zaštitnih sredstava. Može ga se ispustiti u otpadne vode (kanalizaciju) uz obilno ispiranje vodom (neutraliziranje).

SKLADIŠTE PULAC

Pored kaporita u susjednoj prostoriji nalazi se prazna ambalaža sa oznakom „Otrovno“ i to:

– kanisteri 20 lit – 29 kom
– bačve 200 lit – 8 kom

Ambalaža je neupotrebljiva, zagađena i korodirana te je treba deponirati na otpad. Obavezno koristiti rukavice.

PRILOG 2.

MJERE SIGURNOSTI PRI RUKOVANJU I ČUVANJU TE UPOTREBA KAPORITA

Kaporit je prašak sa oštrim mirisom na klor. Štetno djeluje na kožu, sluzokožu, oči i odjeću pa se u radu sa njim obavezno koristi zaštitna maska, zaštitne rukavice, zaštitna pregača i zaštitne čzme.

Skladišti se u suhim i mračnim prostorijama odvojeno od hrane, goriva i tehničkih sredstava. Sa vlagom iz zraka reagira uz oslobađanje klora (koji je otrovan) i vodika (koji je eksplozivan) pa prostorije u kojima se čuva moraju imati dobru ventilaciju.

Transportira se u vozilu u kojem se istovremeno ne smiju prevoziti druga sredstva, a naročito ne ljudstvo (u prostoru za teret).

U slučaju trovanja (nadražaj sluznice, peckanje, kašalj) odmah napustiti atmosferu zasićenu klorom, uzeti mlijeko, izazvati povraćanje i potražiti liječnika.

Kaporit stajanjem u kontaktu sa vodom gubi aktivnost te u slučaju da se prosipa najbolje ga je obilno zaliti vodom i ne prilaziti neko vrijeme.

UPORABA:
Osim za dekontaminaciju bojnih otrova kaporit može poslužiti kao efikasno dezinfekciono sredstvo kao otopina sa vodom (obično mlakom) u slijedećim omjerima:

OTOPINA KAPORITA	DEZINFEKCIJA
1 %	– voda za piće – bolesničko rublje
2-5%	– kuhinjski namještaj i posuđe – razni aparati i tehnika – podovi i zidovi prostorija
10 %	– naoružanje – ulice – transportna sredstva – slivnici, pljuvačnice, nužnici
kasa 1:2	– jame sa uginulim životinjama – otvorene septičke jame – poljski nužnici

Zidovi, podovi, namještaj, tehnika, posuđe i pribor peru se u mlakoj otopini kaporita i ostave nekoliko sati, pa dobro isperu toplom (hladnom) vodom.

U slivnike i nužnike baca se svakodnevno nekoliko litara otopine kaporita.

U septičke jame i poljske nužnike povremeno se baca kašasti kaporit, a u jame sa uginulim životinjama ispod i iznad lešina i to 2 m duboko, a ta se mjesta obilježavaju i ograđuju. Iznimno, u hitnim slučajevima može se preko strvina rasuti prah kaporita i zatrpati.

Rijeka, 06.02.1992.

REFERENT ABKO:

natporučnik Smolčić Stjepan

(*vlastoručni potpis*)

Izvješće o organizacijsko-mobilizacijskim poslovima

I Z V J E Š Ć E
o provedenim aktivnostima u periodu od rujan-veljača

U periodu od rujna 1991. do 07.02.1992. godine provedene su slijedeće aktivnosti:

1. U devetom mjesecu 1991. godine na obrambenim zadacima angažirano je 154 vojna obveznika na različitim lokacijama;

2. U desetom mjesecu 1991. godine na zadacima je angažirano 73 vojna obveznika;

3. U jedanaestom mjesecu 1991. godine angažirano je 517 vojnih obveznika;

4. U dvanaestom mjesecu 1991. godine angažirano je 676 vojnih obveznika;

5. U prvom mjesecu 1992. godine angažirano je 518 vojnih obveznika;

6. Trenutno u drugom mjesecu 1992. godine angažirano je 394 vojna obveznika.

Za provedeni period uz pojačane napore zapovjedništva i zapovjednika osnovnih postrojbi uspješno je izvršeno pozivanje navedenih vojnih obveznika, te pravovremene izmjene-zamjene postrojbi na pojedinim lokacijama i zadacima. Odaziv obveznika na mobilizacijske pozive kreće se do 96% što je u uvjetima nepotpuno definiranog statusa i djelomično nesređenih evidencija više nego vrlo dobro. Administrativno za 90% v/o upisan je raspored u vojne knjižice, a također za isti postotak izvršena je i ovjera prisustva na vojnoj obvezi.

Greške u početnom periodu oko vođenja evidencija prisutnih na zadacima i sačinjavanja lista za isplatu gotovo u potpunosti su otklonjene. Dugovanja financijska prema vojnim obveznicima zaključno za 12. mjesec 1991. godine uredno su podmirena za sve v/o čije su firme dostavile potrebnu dokumentaciju Sekretarijatu za financije. Dio dugovanja ostao je prema diverzantskim vodovima od 9. mjeseca koje ćemo uspješno okončati do 15.02.1992. godine.

Uspješno je ostvarena suradnja sa zapovjednicima RaŠ izuzev „Kozala“.

Zbog nesređenog stanja raspoređivanja vojnih obveznika na radnu obvezu u poduzećima u posljednje vrijeme pojavljuje se sve više zahtjeva da se obveznici oslobode vojne obveze u korist radne obveze. Oslobađanje se vrši samo po principu čovjek za čovjeka uz odobrenje zapovjednika PS HV općine Rijeka.

U cilju otklanjanja uočenih nedostataka i stvaranje uvjeta za bolji rad predlažem:

1. odmah uskladiti kartoteku vojni obveznika postrojbi pričuvnog sastava HV sa kartotekom Sekretarijata za narodnu obranu općine Rijeka;

2. prilagođavajući formacije stvarnoj situaciji izvršiti postavljenje svih časnika, dočasnika i vojaka na časničke dužnosti i provesti kroz personalna dokumenta istih u OSNO Rijeka;

3. pravovremeno planirati izmjene postrojbi na pojedinim lokacijama kako bi se vojni obveznici pozivali redovnim a ne mobilizacijskim pozivima;

4. izmjene po mogućnosti vršiti zadnjeg dana tekućeg mjeseca (ovisno o namjeni i zadacima koje postrojba ima);

5. pokušati u suradnji s OZ Rijeka ostvariti kontakt s poduzećima (možda putem sredstava javnog informiranja) da pozivi za odaziv vojnoj obvezi služe za opravdanje izostanka s posla i ostvarivanje prava iz radnog odnosa a ne da se izdaju posebne potvrde. Konačni obračun i potvrda izdavali bi se vojnom obvezniku po završetku vojne obveze, odnosno od 1. do 31. u mjesecu;

6. informacije odnosno dopisi morali bi pravovremeno stizati iz OZ Rijeka a koje se odnose na nas kako ne bi dolazilo do pogrešnog vođenja određenih poslova;

7. suradnja s OSNO Rijeka mora biti korektnija bez obzira na prioritete popune jer za naše postrojbe zadužena je jedna osoba iz OSNO za popunu i ona mora tjedno ako ne dnevno vršiti izmjene zahtijevane od zapovjedništva i prema planovima popune;

8. u najskorije vrijeme potrebno bi bilo riješiti pitanje arhive, kartoteka i drugih materijalnih sredstava bivšeg štaba TO općine Rijeka kako bi se lakše dolazilo do određenih podataka prilikom analiza;

Omer Torić

Izvješće sanitetske službe

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
OPĆINE RIJEKA

RAD SANITETSKE SLUŽBE PRIČUVNOG SASTAVA RIJEKA

od 17.12. 1991 – 31.1.1992

Sanitet Pričuvnog sastava Rijeka sastoji se od načelnika službe i 2 liječnika (Dr. Lesac i Dr. Kovačević) koji se i mijenjaju svakih mjesec dana u radu ambulante. Kao načelnik saniteta započeo sam raditi 17.12.1991. g.

Rad službe se tek uhodavao, a liječnik je radio u improviziranoj ambulanti u vojarni Klana. Par dana iza toga otvorena je ambulanta u vojarni Katarina koja nije bila devastirana pa se liječnik preselio u istu gdje ima i smještaj i stoji na usluzi od 0 – 24 sata.

Snabdijevanje lijekovima je bilo otežano pa smo se snalazili na razne načine i to preko KBC Rijeka, Medico Rijeka, Karitasa i Thalasotherapije Opatija. Na taj način smo osigurali neke osnovne lijekove. Sada snabdijevanje ide preko Logistike, odn. GA Trsat.

Zbog određene psihičke zamorenosti i zasićenosti počeli su organizirani psihološko-psihijatrijski razgovori sa vojacima PZO i to na samim položajima postrojbi. Taj posao radili su psihijatri i psiholozi KBC Rijeka i Doma zdravlja Rijeka koji u tom poslu imaju iskustva jer su to radili i kod naših boraca na bojištu, a vršili su i psihološke pripreme prije samog odlaska na bojište. Jedan takav razgovor sa istim stručnjacima upriličen je i sa Zapovjedništvom PS Općine Rijeka. Sam razgovor je bio dobro posjećen i kao takav prihvaćen kao i određene sugestije i zapažanja navedenih stručnih osoba. Sada su u pripremi istovjetni razgovori sa inženjerijskim postrojbama koji će se uskoro održati.

Nadalje je organizirano cijepljenje ANA - TB za sve postrojbe PS, a nastaviti će se i dalje kako budu pozivani novi obveznici. Cijepljenje je uz našu suradnju izvršila Epidemiološka služba ZZZZ Rijeka.

Prilikom dolaska novih obveznika preventivne smo vršili zdravstvene preglede radi utvrđivanja zdravstvenog stanja i ev. Poteškoće rješavali na licu mjesta u dogovoru sa Zapovjedništvom.

Zbog poboljšanja higijensko-sanitarnih uvjeta života i rada naših postrojbi potrebno je u dogovoru sa Higijensko-epidemiološkom službom ZZZZ Rijeka vršiti redovnu kontrolu hrane i svih čvrstih objekata. Ti dogovori su upravo u toku.

U Restoranu vojarne Katarina bilo bi potrebno hitno sanirati kuhinju, naročito onaj dio gdje se čisti i pere posuđe, a to se posebno odnosi na pod koji je dosta uništen i čistoću je vrlo teško održavati uz najveći trud. Bilo bi nužno potrebno upravo iz preventivnih razloga obojiti cijeli Restoran.

Liječnici Vojarne Katarina će preventivno kontrolirati te prostore kao i ostale sanitarne čvorove i davati konkretna uputstva i prijedloge. Potrebno je za sve te prostore osigurati dovoljno dezinfekcionih sredstava i ostalih higijenskih potrepština.

Za daljnji rad liječničke zaštite PZO smatram da bi bilo potrebno dogovoriti sa OZ Rijeka da vojaci koji se nalaze na položajima svojih Radnih organizacija tamo imaju i zdravstvenu zaštitu kao što je to bilo i do sada odn. do 27. siječnja 1992. g. To je najbolji način samog liječničkog zbrinjavanja obveznika, a tamo im se nalaze i zdravstveni kartoni.

Ukoliko se takav dogovor ne postigne onda će liječnik ambulante Katarina obilaziti navedene punktove i tako pružati liječničku zaštitu. I dalje smatram da ovakav način nije adekvatan kao onaj ranije spomenut.

Radi bolje organizacije zdravstvene službe uz liječnika bi trebao biti nazočan i bolničar obzirom da se raspolaže i sa sanitetskm vozilom. Ukoliko nema bolničara po rasporedu VES-a tada bi se mogla pozvati mlađa osoba koja bi se educirala u samoj ambulanti.

Kao Načelnik saniteta predlažem da zbog praktičnosti i svojih radnih obaveza povremeno, a po potrebi češće koordiniram rad navedene službe kao i suradnje između Zapovjedništva i Saniteta. Na taj način bi mogao obavljati svoj posao u Radnoj organizaciji, koji je specifičan (komisijski rad) i pomoći u organzaciji zdravstvene službe naših postrojbi, a liječenje i sve ostale radnje bi provodili liječnici ambulante u dogovoru sa drugim odgovarajućim organima.

NAČELNIK SANITETA PS RIJEKA

Mr. sc. Dr. Lelas Petar

_____

Promjene naziva Ratnog štaba TO Općine Rijeka

Na osnovu Zakona o obrani RH zapovjednik OZ Rijeka Antun Rački donio je 26. listopada odluku da se Ratni štab TO preimenuje u Zapovjedništvo pričuvnog sastava Zbora narodne garde. U posljednjoj dekadi listopada Zapovjedništvo, tada već preimenovanog Ratnog štaba TO pokušavalo je s OZ riješiti status Zapovjedništva i jedinica iz svog sastava, nažalost bez uspjeha. Unatoč te činjenice Zapovjedništvo je uspješno obavljalo svoje poslove što je potvrdio prilikom svoje posjete Rijeci i Kraljevici, general Martin Špegelj, tada glavni inspektor Hrvatske vojske.

Operativna zona preimenovala je 27. studenog 1991. godine Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG u Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka. Istog dana zapovjedno mjesto ex Ratnog štaba TO premješteno je u vojarnu Katarina, a nakon formiranja 101. puka lpa PZO-a premješteno je u vojarnu Klana gdje je ostalo do ustroja 8. domobranske pukovnije i rasformiranja PS HV-a Općine Rijeka.

Prestanak djelovanja Kriznog štaba Općine Rijeka

Dopis predsjednika Kriznog štaba Općine Rijeka od 31. ožujka 1992.

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA
IZVRŠNO VIJEĆE
PREDSJEDNIK

Rijeka, 31. ožujka 1992.

ČLANOVIMA KRIZNOG ŠTABA
OPĆINE RIJEKA

Štovani,

gospodine Radulić,

U funkciji Predsjednika Kriznog štaba općine Rijeka osnovanog dana 3. rujna 1991. godine, te kao Predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka osjećam potrebnim obavijestiti Vas da su Odlukom Predsjednika Republike Hrvatske ukinuti krizni štabovi u Republici Hrvatskoj te je na taj način prestalo I djelovanje općinskog Kriznog štaba. U svoje ime i u ime Izvršnog vijeća općine Rijeka želim izraziti zahvalnost na Vašem doprinosu, nesebičnom radu i požrtvovnosti u djelovanju Kriznog Štaba.

Nesumnjivi je doprinos Kriznog štaba na očuvanju mira u Rijeci, pobjedi građana Rijeke u borbi za samostalnost, suverenitet, te međunarodni ugled Republike Hrvatske.

U razdoblju od osnutka Kriznog štaba do kraja siječnja 1992. godine održane su 22 sjednice na kojima su raspravljene mnoge aktualne teme, doneseno na stotine naredbi i zapovjedi.

Gotovo sa sigurnošću mogu primijetiti da su sve naše naredbe u cijelosti izvršene, što svakako valja zahvaliti i građanima našeg grada koji su ukazali veliko povjerenje Kriznom štabu i shvatili da disciplinirani ponašanjem doprinose u obrani Hrvatske u nametnutom ratu.

Ovom prilikom ukazao bih i na zahvalnost svim poduzećima, ustanovama, mjesnim zajednicama, kriznom štabovima po mjesnim zajednicama te štabovima civilne zaštite čiji je rad i svesrdno zalaganje na uspostavi pravne države doprinijelo i kvalitetnijem radu našeg Kriznog štaba.

Još jednom Želim Vam zahvaliti na podršci koju ste osobno pružili da djelovanje Kriznog štaba postane glavna spona između građana, hrvatske vojske i legalnih organa vlasti.

Želim Vam i nadalje mnogo uspjeha kako u profesionalnom tako i u osobnom životu u nadi da je ratno razdoblje iza nas.

Sa štovanjem,

PREDSJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Slavko LINIĆ

Rješenje o prestanku djelovanja Kriznog štaba Općine Rijeka

Na temelju odredbe točke 1. Odluke o prestanku važenja Odluke o kriznim štabovima („Narodne novine“, broj: 14/92) Izvršno vijeće na sjednici održanoj 31. ožujka 1992. godine donijelo je

R J E Š E N J E
O PRESTANKU VAŽENJA RJEŠENJA
O IMENOVANJU KRIZNOG ŠTABA OPĆINE RIJEKA

1. Prestaje važiti Rješenje o izmjeni Rješenja o osnivanju Kriznog štaba općine Rijeka (Klasa: 022-05/91-02, Ur. broj: 2170-32-92-91) donijetog na sjednici Izvršnog vijeća od 3. i 24. rujna 1991. godine.

2. Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 022-05/92-02/13
Ur. broj: 2170-32-92-92

Rijeka, 31. ožujka 1992.

PREDSJEDNIK
(*vlastoručni potpis*)
Slavko LINIĆ[63]

[63] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: SKUPŠTINA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: 1; dolje: IZVRŠNO VIJEĆE (VestaHR).

Rasformiranje Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka

Dana 8. studenoga 1991. godine 128. brigada HV-a otišla je na ličko ratište, a tijekom prosinca iste godine brigadi je bila pridodana protudiverzantska četa, da bi u siječnju 1992. bio pridružen i pionirsko-diverzantski vod.

Odlaskom na ličko ratište nisu bile prekinute veze Zapovjedništva PS HV s tim jedinicama već je Zapovjedništvo PS HV bila produžena „logistička ruka“ u osiguranju naoružanja, streljiva, mina, sredstava za vezu pa sve do motornih pila, terenskih vozila i slično. O toj suradnji najbolje mogu posvjedočiti zapovjedništva 1., 2. i 3. bataljuna 128. brigade HV.

Nakon porinuća raketne topovnjače „Kralj Petar Krešimir IV.“ u Zapovjedništvu PS HV Općine Rijeka radilo se na formiranju i ustroju 8. domobranske pukovnije.

Temeljem zapovijedi zapovjednika OZ Rijeka klasa: 8/92 - 01/14; UR. BR. 1079-17/1-92-100 od 23. srpnja 1992. demobilizirane su postrojbe i Zapovjedništvo PS HV Općine Rijeka.

PS HV Općine Rijeka 28. i 29. srpnja 1992. predao je Operativnoj zoni cjelokupnu dokumentaciju Ratnog štaba TO i Zapovjedništva PS HV-a Općine Rijeka za razdoblje od 24. kolovoza 1991. do zaključno 28. srpnja 1992. (Prilozi – strana 290 do 293).

Uoči demobilizacije 15. kolovoza 1992. Zapovjedništvo PS HV-a Općine Rijeka donijelo je odluku da se izradi plaketa „Štit '91“ na osnovu skice za oznake Ratnog štaba i dodijeli zaslužnim pojedincima iz postrojbi PS HV za uspješnu organizaciju formiranja borbenih jedinica, njihovu obuku i vođenje tijekom Domovinskog rata.

Sjećanje Ljubomira Mičetića:

Od polovice lipnja 1991. godine obavljane su pripreme za formiranje postrojbe sa zadatkom obrane Rijeke, a prvi korak bio je formiranje Ratnog štaba Teritorijalne obrane Općine Rijeka od 24. do 27. kolovoza iste godine. Dragovoljno sam se 25. kolovoza priključio pripremama i organizaciji formiranja borbenih postrojbi, njihovom osposobljavanju i vođenju obrambenih zadataka u Domovinskom ratu na području Općine Rijeka, sam postavljen za pomoćnika zapovjednika za obavještajne poslove. Osnovni zadatak bio je organizirati rad na prikupljanju obavještajnih podataka o potencijalnom neprijatelju, analizirati te podatke i predlagati odgovarajuće mjere i postupke. Potencijalni se neprijatelj nalazio u Rijeci i bližoj okolici, zatim kod povlačenja iz Slovenije u našem gradu i na okolnim vojnim aerodromima: Pula, Udbina i Bihać. U skladu sa zapovijedima – planiranje, organizacija i prikupljanje obavještajnih podataka bili su kontinuirani i sistematični. Veliku su nam pomoć pružali pripadnici MUP-a, Centra za obavješćivanje, ali i pojedinci u brojnim firmama i mjesnim zajednicama, kao i mnogobrojni građani. Mnoge neprospavane noći, susreti s brojnim poznatim i nepoznatim informatorima, iznenadne akcije i rješavanje određenih kriznih situacija, dale su odlične rezultate.

Nakon formiranja Ratnog štaba, te njegova preimenovanja u Zapovjedništvo ZNG Općine Rijeka i kasnije u Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka, formirali smo Riječku brigadu koja je kasnije preimenovana u 128. brigadu HV i s novim zapovjedništvom raspoređena u rajon Like. Nakon toga ponovno smo formirali drugu Riječku brigadu, direktno uključivši postrojbe sukladno novim zadacima.

Od radničkih baterija PZO ustrojen je 101. puk lake protuavionske artiljerije koji je nakon toga proširen i preimenovan u 203. brigadu PZO-a.

Posljednji zadaci Zapovjedništva i dijela riječke brigade bili su čišćenje podmorja od odbačenog oružja, oruđa, minsko-eksplozivnih sredstava i opreme odlazeće JNA ispred luke Pula i akvatorija Medulina te ispred morske baze u Lukovom Šugarju ispod Velebita.

Moja povremena koordinacija s našim postrojbama na navedenim lokacijama bila je uspješna. Također, nas nekolicina časnika iz Zapovjedništva, bili smo instruktori u osposobljavanju dobrovoljačkih postrojbi iz BiH, što smo provodili u pozadinskoj bazi Trsat. Dio naših časnika provodio je sličnu obuku u vojarni Klana.

Formiranjem 8. domobranske pukovnije u kolovozu 1992. godine, Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka je rasformirano, a njeni pripadnici raspoređeni na druge dužnosti.

Od osnivanja Ratnog štaba do odlaska jedinica JNA iz Rijeke grad se branio ovdje: u Rijeci i okolici. Dakle, Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka i Riječka brigada bili su aktivni sudionici obrane Rijeke tijekom druge polovice 1991. godine, a u suradnji s Kriznim štabom Općine Rijeka uspjeli smo sačuvati Rijeku i živote naših sugrađana od ratnih stradanja i razaranja. Bila mi je čast kao dragovoljcu Domovinskog rata i građaninu Rijeke sudjelovati u ostvarivanju ovako plemenitog cilja.

Zahvaljujem svima iz postrojbe Zapovjedništva na zajedničkom izvršenju svih zadataka koji su nam bili povjereni, a posebno zahvaljujem zapovjedniku Šimi Raduliću, pukovniku i Jasenku Koliću, satniku s kojima sam najuže surađivao.

Prisustvovao sam susretima, sastancima ili analizama tadašnjih visokih vojnih i državnih zapovjednika i dužnosnika koji su u pojedinim prilikama dolazili u našu zonu odgovornosti:

- *dr. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske*
- *Martin Špegelj, general, ministar i zapovjednik Zbora narodne garde te glavni inspektor obrane Republike Hrvatske*
- *Sveto Letica, stožerni admiral (admiral flote), zapovjednik Hrvatske ratne mornarice*
- *Mate Laušić, general pukovnik, načelnik Uprave vojne policije u oružanim snagama Republike Hrvatske*
- *Ante Budimir, kontraadmiral, zapovjednik Ratne luke Pula i Pomorskog zapovjedništva za sjeverni Jadran.*

Njihovi susreti s dijelom našeg Zapovjedništva rezultirali su određenim zapovijedima i usmjerenjima za daljnji rad, a naš Ratni štab, odnosno kasnije Zapovjedništvo ZNG Općine Rijeka i Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka izvršili su vojnički korektno i uspješno sve dobivene zapovijedi i dali veliki doprinos u Domovinskom ratu s naglaskom na očuvanje naše Rijeke i njezinih građana.

Sjećanje Šime Radulića:

Nakon nekoliko mjeseci od primopredaje cjelokupne dokumentacije Zapovjedništva PS HV-a u Operativnoj zoni dobio sam informaciju da je naša uredno predana dokumentacija „rasuta“ i djelomično „uništena“ u OZ Rijeka.

Nakon demobilizacije kada sam mislio da je priči kraj 29. lipnja 1994. dobio sam dopis od Uprave za obranu Rijeke kojim se od mene traže podaci o dokumentaciji bivšeg Štaba TO Općine Rijeka.

Temeljem poziva i informativnog razgovora u Uredu za obranu 4. srpnja 1994. napisao sam i poslao 5. srpnja 1994. traženu informaciju. (Prilozi na stranama 296 i 297).

Dragovoljci iz „prvih dana“ formiranja zapovjedništva i postrojbi za obranu Rijeke pokrenuli su inicijativu za obilježavanje 5. obljetnice PS HV-a. U okviru toga 25. listopada 1996. uputili smo dopis Zapovjedništvu 5. ZP OSRH s molbom da nam odobri manifestaciju pod nazivom „Pet godina poslije“. Nažalost na taj dopis nikada nismo dobili ni odgovor ni dozvolu od 5. ZP-a OSRH. (Prilog na strani 299).

Zapisnik o primopredaji intendantske opreme i uviđaja u vojarni Klana

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA:
UR. BROJ:
Rijeka, 28.07.1992.

Z A P I S N I K

O PRIMOPREDAJI INTENDANTSKE OPREME I INVENTARSKIH PREDMETA U VOJARNI KLANA

Između PS HV općine Rijeka VP 1079/34 i LOGISTIČKE BAZE VP 3115 dana 28. 07. 1992 godine izvršena je primopredaja intendantskih sredstava, opreme kompletne kuhinje i namještaja kao i ostalog sitnog inventara, a prema izvješću po izvršenoj inventuri u R. BR. 1079/34-01-92-31 od 23. 07. 1992 godine.

Prilog: Zapisnik inventarske liste

Primopredaja završena 29.07.1992 godine bez primjedbi.

Za PS HV OR	Za log bazu
PREDAO:	PRIMIO:
(vlastoručni potpis)	(vlastoručni potpis)
bojnik Vladimir Vuković	gosp Birlić Marijan

Napisano u tri primjerka.[64]

[64] S desne strane teksta udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Potvrda o predaji novca

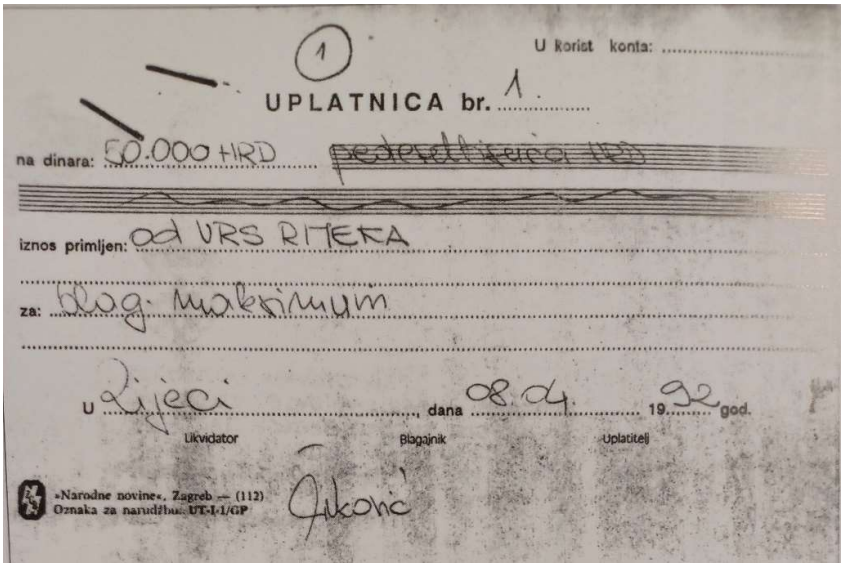
U korist konta: .....

1

UPLATNICA br. 1

na dinara: 50.000 HRD pedeset tisuća HRD

iznos primljen: od VRS RIJEKA

za: blag. maksimum

u Rijeci dana 28.04. 19 92 god.

Likvidator Blagajnik Uplatitelj

»Narodne novine«, Zagreb — (112)
Oznaka za naručitelja: UT-I-1/GP

Živković

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 402-01/92-01-18
UR.BROJ: 1079/34-18-92-14
Rijeka, 28.07.1992.

P O T V R D A

kojom se potvrđuje da je gospodin Živković Igor predao iznos od *50.000,-* HRD u ime VP 1079/34 na blagajnu OZ Rijeka.
Iznos Se predaje kao polog gotovine blagajne VP 1079/34, a u svrhu financijskog razduženja postrojbe PS HV općine Rijeka.
Uz gotovinu predani au slijedeći dokumenti:

1. Blagajnički izvještaj
2. Blok uplatnica br. 1 za 1992.
3. Blok isplatnica br. 1 za 1992.
4. Nalog za isplatu br. 1, 2 i 3

PREDAO:
(vlastoručni potpis)[65]

PRIMIO:
(vlastoručni potpis)

[65] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini; vanjski prsten – gore: Republika Hrvatska; dolje: Zapovjedništvo pričuvnog sastava općine Rijeka; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: 1 (VestaHR).

PS H V
(poduzeće)
VOJARNA KLANA
(mjesto)

INVENTURA ROBE

List:

na dan 29.07 1992

u prodavaonici SKLADIŠTE INT.

Redni broj	Skladišni broj	Naziv robe	Jed. mjere	Količina	Cijena	Vrijednost
1.		KREVET VOJNIČKI	kom	120		
2.		MADRAC NOVI	-"-	37		
3.		MADRAC STARI	-"-	403		
4.		DEKA VOJN.	kom	438		
5.		PLAHTE	-"-	428		
6.		JASTUČNICE	-"-	170		
7.		JASTUK (stari)	-"-	108		
8.		JOGI DUGAČKI	-"-	61		
9.		KREVET POGSKI	-"-	45		
10.		KREVET VOJNIČKI	-"-	143		
11.		ŠATORSKO KRILO	-"-	80		
12.		PODMETAČI ZA V. ZA SP.	-"-	150		
13.		FIŠEKLIJE	-"-	79		
14.		SAMARI	-"-	8		
15.		KASETE VOJNIČKE	-"-	44		
16.		KREVET DRVENI	kom	2		
17.		FUTROLA PLAT. ZA TROM. MIN	-"-	400		
18.		MASKA ZAŠTITNA STARE	-"-	160		
19.		OGRTAĆ PVC	kom	98		
20.		RUKAVICE GUMENE	-"-	99		

Obračunao

Svega

Kontrolirao cijene i obračun

Poslovoda prodavaonice

Potpis članova komisije:
1. JIRUC M.
2. VUKOVIĆ V.
3.

»Narodne novine«, Zagreb – (60) 71-60
Oznaka za narudžbu: IR-100/T

Kadrovska i ostala dokumentacija PS HV Općine Rijeka predata OZ Rijeka

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO PRIČUVNOG SASTAVA
HRVATSKE VOJSKE OPĆINE RIJEKA

KLASA: 035-01/92-01-20/1
UR. BROJ: 1079/34-01-92-37
Rijeka, 28.07.1992.

OPERATIVNA ZONA
RIJEKA
nr gosp: ANTE NIKOLIĆ

PREDMET: Dostava kadrovske dokumentacije PB HV općine RIJEKA

Temeljem ZAPOVJEDI zapovjednika OZ Rijeka KLASA: 8/92-01/14 UR. BROJ: 1079-17/1-92-100 od 23. 07. 1992 godine dostavljamo Vam slijedeću dokumentaciju:

1. Izvod iz pregleda MOB razvoja štabova i jedinica TO općine Rijeka primjerak br. 16,:
   - RF br. T-441-323
   - RF br. T-441-338
   - RF br. T-441-341
   - RF br. T-441-353
   - RF br. T-441-364
   - RF br. T-441-372
   - RF br. T-441-384
   - RF br. T-441-387
   - RF br. T-441-391
   - RF br. T-441-396

2. Prijedlog planova popune slijedećih postrojbi:
   - T 4479/01, 02, 03
   - T 4489, T 4490, T 4491 i T 4492
   - T 4500
   - T 5309/01 RašTO „BRAJDA“
   - T 5309/30 RašTO „CERNIK-ČAVLE“
   - T 5309/40 RašTO „D. VEŽICA“
   - T 5309/50 RašTO „KASTAV“
   - T 5309/60 RašTO „KOZALA“
   - T 5309/80 RašTO „KRALJEVICA“
   - T 5309/90 RašTO „KRNJEVO“
   - T 5310/01 RašTO „ŠKRLJEVO“
   - T 5310/07 ŠTO „3. MAJ“
   - T 5311/30 ŠTO „INA“

– T 5311/01 ŠTO „LUKA“

3. Spisak vojaka, dočasnika i časnika PS HV OR svečane prisege HV

4. Arhiva od 1991. do 28.07. 1992 godine (dva registratora).

5. Financijska dokumentacija – Liste isplate OD za razdoblje od 09. mjeseca 1991. do 08. mjeseca 1992 godine.

6. Dostavnice predanih računa.

7. Dostavna knjiga računa od broja 1 do broja 241.

8. Knjiga ulaznih računa.

9. Kopije plaćenih računa od broja 1 do broja 241.

10. FINANCIJSKA DOKUMENTACIJA – Spisak isplata OD s potpisima primaoca za razdoblje 09. mjesec 1991. do 07. 1992 godine.

11. Dnevnici gađanja PS HV općine Rijeka.

12. Pet (5) registratora opće dokumentacije.

13. Registrator „PLAN VUKOVAR“.

14. Financijska dokumentacija (Blagajnički izvještaj, nalog za isplatu, uplatnica i isplatnica).

15. Inženjerijska dokumentacija postrojbi PS HV jedna kartonska kutija.

16. Jedan sanduk razni dokumenti – POZADINSKA BAZA PS HV OR

17. Elaborat dežurnog vojarne „KLANA“

18. Razni dokumenti

19. Matrica za pečate male i velike HV OR

20. Pečati razni i pečati broj 1 i 2 HV OR komada 17+4=21

21. Djelovodnik

22. Razni kancelarijski materijal

23. Spisi iz prometne službe

Gore navedene dokumente smještene u dva (2) zapečaćena sanduka predajemo na čuvanje OZ Rijeka do osnivanja DOMOBRANSKE PUKOVNIJE koja će odlučiti o nastavku i dužini čuvanja dokumentacije.

ZAPOVJEDNIK:
(*vlastoručni potpis*)
pukovnik Šime Radulić[66]

[66] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj 1; vanjski prsten – gore: REPUBLIKA HRVATSKA; dolje: PRIČUVNOG SASTAVA OPĆINE RIJEKA; unutarnji prsten – gore: HRVATSKA VOJSKA; dolje: ZAPOVJEDNIŠTVO (VestaHR).

Dostaviti:
1. Naslovu
2. Arhive – ovdje

PRIMIO 29-07-1992
NIKOLIĆ ANTE
(*vlastoručni potpis*)[67]

[67] S lijeve strane potpisa udaren je pečat s grbom RH u sredini iznad kojeg je broj; prsten – gore: VOJNA POŠTA 1079; dolje: RIJEKA (VestaHR).

Dopis Uprave za obranu Rijeka od 29. lipnja 1994.

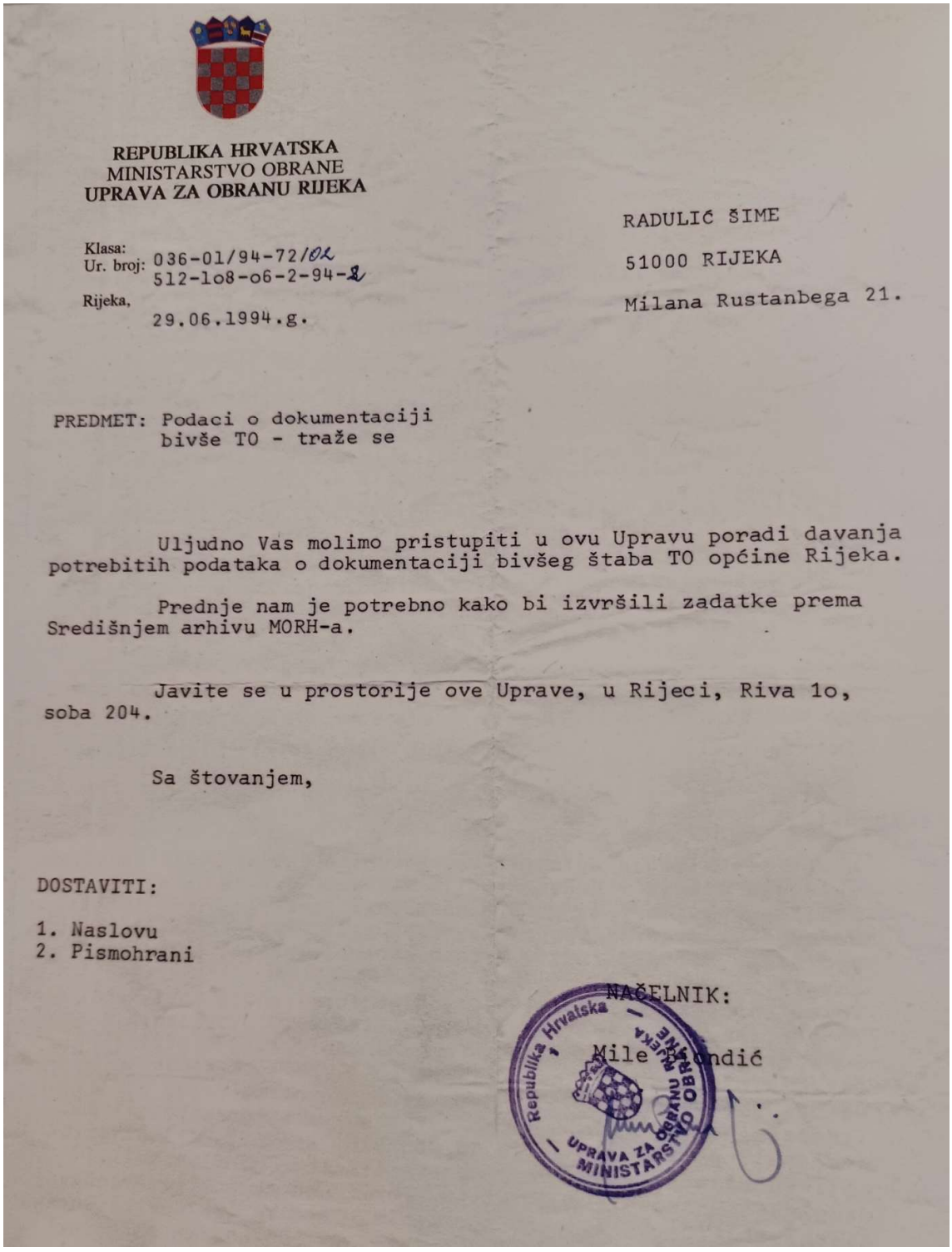

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA OBRANU RIJEKA

Klasa: 036-01/94-72/02
Ur. broj: 512-1o8-o6-2-94-2

Rijeka, 29.06.1994.g.

RADULIĆ ŠIME
51000 RIJEKA
Milana Rustanbega 21.

PREDMET: Podaci o dokumentaciji bivše TO - traže se

Uljudno Vas molimo pristupiti u ovu Upravu poradi davanja potrebitih podataka o dokumentaciji bivšeg štaba TO općine Rijeka.

Prednje nam je potrebno kako bi izvršili zadatke prema Središnjem arhivu MORH-a.

Javite se u prostorije ove Uprave, u Rijeci, Riva 1o, soba 204.

Sa štovanjem,

DOSTAVITI:

1. Naslovu
2. Pismohrani

NAČELNIK:
Mile [illegible]ndić

Republika Hrvatska — Ministarstvo obrane — Uprava za obranu Rijeka

Odgovor na dopis Uprave za obranu Rijeka vezano uz dokumentaciju bivše TO

ŠIME RADULIĆ
51000 RIJEKA
M. Rustanbega 21

Rijeka, 5.7.94.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA OBRANU RIJEKA

PREDMET: Informacija o dokumentaciji bivše TO

Temeljem vašeg upita klasa 036-01/94-72/02 Ur.br. 512-108-06-2-94-2 od 29.06.1994. godine i razgovora obavljenog sa vašim djelatnikom (Marko) dana 04.07.1994. godine u nastavku vam dajem

INFORMACIJU

o dokumentaciji bivše Teritorijalne obrane općine Rijeka

Dokumentacija koju sam radio (bio sam načelnik Štaba obrane grada) ili imao na korištenju od 15.06.1991. godine do postavljenja za zapovjednika Ratnog štaba TO Rijeka (08.91.) ostala je u MUP Rijeka.

Nakon preuzimanja dužnosti zapovjednika Ratnog štaba TO Rijeke zatečeno stanje i dokumentacija Štaba TO ostala je u nadležnosti i obvezi gospodina Zdenka Jurčića. Nova dokumentacija (prepiska, zapovjedi, izvješća, spiskovi, jedinični kartoni i sl.) uredno se arhivirala i pažljivo čuvala.
Tokom kolovoza mjeseca 1991. godine formiran je novi Ratni štab TO pretežno od starješina bivše brigade TO „V. Širola – Pajo“. Od starog štaba TO ostala su samo 4 (četiri) djelatnika (Jurčić, Zafirov, Đakovic, Vlahinić).
Do 05.09.1991. godine obavljen je razgovor sa preko 600 časnika i dočasnika (sa časnicima pojedinačno, a sa dočasnicima po grupama), pozvano je preko 12.000 v/o, smotrirano i od onih koji su pristali da se bore za samostalnu, neovisnu, demokratsku Republiku Hrvatsku, formirane su postrojbe obrane Rijeka (četiri bataljuna, specijalna četa za protudiverzantsku borbu, pionirsko-inženjerijska četa, dva odreda za podmorska djelovanja, zaštitna četa vojne policije, jedinice protuzračne obrane, stražarske jedinice po rajonima /Zamet, Kozala, Sušak/, prateće čete /mitraljezi, minobacači, topnici/, pozadinske jedinice i logistička baza).
Bilješke, analize i spiskovi navedenih postrojbi bili su uredno složeni u arhivi. Na osnovu ovih podataka dostavljali smo izvješća Ministarstvu obrane RH.

U navedenom roku (do 10.09.91.) bile su izrađene zapreke (ježevi, bet. blokovi i sl.) i postavljeni na lokacije prema planu inženjerijskog zaprečivanja.
U „3.maju“, „Torpedu“ i „Konstruktoru“ bila su izrađena 2 (dva) improvizirana oklopna vozila (transporter i oklopnjak naoružan topom kal. 20 mm) te oklopljena 2 (dva) buldožera za raščišćavanje prepreka.

Izrađen je plan obrane Rijeka i napisana zapovijed za obranu Rijeka u kojoj su bili uključeni i drugi sudionici (MUP i jedan bataljun ZNG-a koji je do tada bio formiran).
Plan obrane i zapovijed za obranu odobren je u Kriznom štabu Primorsko-goranske regije (general Puhar, Biondić, Juričić) a ja sam postavljen za zapovjednika obrane Rijeka.
Cjelokupna dokumentacija pratila je formiranje jedinica i ostale pripreme, mjere i postupke koje su se poduzimale u cilju obrane Rijeke.
Pored toga sačinjen je kompjuterski program za zaštitu javnih objekata na području općine Rijeka i uspostavljena dobra suradnja sa susjedima (Opatija, Crikvenica) koja se je očitovala u izradi planova, pomoći u izradi prepreka i obuci ljudstva.
Posebna pažnja bila je posvećena čuvanju novogradnje – raketne topovnjače na navozima specijalne namjene Brodogradilišta Kraljevica koja je sačuvana i sada plovi u sastavu HRM pod nazivom „Petar Kresimir IV.“
U tom periodu dosta dokumentacije bilo je vezano i za preuzimanje novih vojnih objekata (Draga, Katarina, Klana, Mornar Kraljevica, Zahum), razminiranje na Pulcu, Katarini i Zahumu te opremanju tenka i samohotke za mehaničko razminiranje minskih polja na Ličkom ratištu.

Formiranjem Operativne zone Rijeka (dolaskom gosp. Račkog).
Ratni Štab TO dobio je predpostavljeno zapovjedništvo. Nakon toga, štab TO transformira se temeljem Zakona o obrani u Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV.

Tokom jeseni 1991. godine iz nadležnosti Štaba TO (kasnije Zapovjedništvo PS HV) izuzimale su se određene postrojbe i davani u nadležnost drugi zadaci. Tako je na pr. U nadležnost „Dobrovoljačkih odreda narodne zaštite“ stavljena zadaća čuvanja objekata.
Obzirom da smo imali izrađen program čuvanja objekata (izradio ga je gosp. Detan Boris sa suradnicima) kada smo predavali dokumentaciju „čuvanja objekata“ Dobrovoljačkim odredima narodne zaštite (gosp. Lovro Jeđut) predali smo i program.

Formiranjem samostalnih jedinica (od bataljuna formirana 128 brigada, a od bat. LPZ – formiran 101 puk PZO) cjelokupna dokumentacija, spiskovi i jedinični kartoni predavani su zapovjedništvima tih postrojbi.

Prije moje demobilizacije (15.08.92.) na osnovu zapovjedi Operativne zone Rijeka početkom kolovoza 1992. godine preostala dokumentacija i pečat ex štaba TO, odnosno Zapovjedništva pričuvnog sastava HV predat je u Operativnu zonu (zaprimio gosp. Ante Nikolić). Dokumentacija je bila uredno složena, povezana i zapečaćena u 2 (dva) limena sanduka.

Jedinični kartoni od preostalih postrojbi zapovjedništva pričuvnog sastava HV predani su u Ured za obranu Rijeka gospodinu Zdenku Jurčiću.

Zapisnik o primopredaji sa gosp. Anton Nikolićem sačinili su moji tadašnji suradnici za personalna i ORMOB pitanja gospoda Šavle Silvano i Živković Igor i trebao bi se nalaziti u arhivi 8. domobranske pukovnije koja je formirana iz postrojbi Pričuvnog sastava HV.
U svom arhivu čuvam samo osobne dokumente iz vremena mog sudjelovanja u Domovinskom ratu od 15.06.1991. do 15.08.1992. godine.

Ostajem na raspolaganju za eventualnu dopunu ove informacije.

Sa štovanjem

(*vlastoručni potpis*)
ŠIME RADULIĆ

Dopis zapovjedništvu V. ZP OSRH od 25. listopada 1996. radi obilježavanja 5. obljetnice

V. VUKOVIĆ

REPUBLIKA HRVATSKA
HRVATSKA VOJSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO V. ZP OSRH
51 000 RIJEKA
Supilova 10
(n/r stožerni brigadir Frano Primorac)

Rijeka, 25.10.1996.

PREDMET: OBILJEŽAVANJE 5. OBLJETNICE „POSTROJBI P SHV – OPERATIVNE ZONE RIJEKA“ – ODOBRENJE

Temeljem razgovora vođenog kod naslova /Primorac – Radulić – Vuković/ i prijedloga o potrebi obilježavanja 5. obljetnice osnivanja postrojbi pričuvnog sastava Hrvatske vojske – Operativne zone Rijeka, molimo vas da odobrite ovu manifestaciju koja bi se odvijala pod nazivom „Pet godina poslije“.

Program obilježavanja ove obljetnice odvijao bi se u više paralelnih aktivnosti i to:

1. Putem Ureda za obranu Rijeka, a temeljem dokumentacije iz arhive postrojbi, predane dana 28.07.1992. godine Operativnoj zoni Rijeka, pokrenuti postupak oko unošenja u vojne knjižice podataka o sudjelovanju u obrani Republike Hrvatske za vojnike, dočasnike i časnike postrojbi ex PS HV općine Rijeka.
   Isto učiniti i sa evidencijom činova.
   Pokrenuti postupak da se prema jedinstvenim kriterijima u HV, dodjele spomenice domovinskog rata onim sudionicima PS HV koji iz bilo kojeg razloga to pravo nisu do sada ostvarili;

2. Kroz dnevni tisak objaviti sjećanja ljudi koji su od 15.06.1991. do 15.08.1992. godine obnašali odgovorne funkcije u obrani Rijeke;

3. Na Dan svečane akademije položio bi se vijenac uz centralni križ na groblju Drenova u znak sjećanja na sve Riječane poginule u domovinskom ratu; i

4. Svečane akademija (u zatvorenom prostoru) na kojoj bi bili nazočni predstavnici hrvatske vojske (iz glavnog stožera i zapovjedništva V. ZP OSRH), predstavnici Grada Rijeke, Ureda za obranu, MUP-a Rijeka te sudionici zapovjedništva ex PS HV, ratnog štaba obrane Rijeka i postrojbi obrane Rijeke.

Kontakt osobe ispred Odbora za obilježavanje obljetnice su: pukovnik Juričić Ivan, djelatni časnik u zapovjedništvu V. ZP OSRH, gosp. Radulić Šime – Rijekaprojekt Inženjering tel. 226-020 i gosp. Vuković Vlado – Luka Rijeka tel. 213-222 ili 251-322.

U očekivanju vaše suglasnosti unaprijed zahvaljujemo na potpori i razumijevanju.

ZA Odbor za obilježavanje obljetnice

(*vlastoručni potpis*)

Privitak
– spisak inicijativnog odbora

Odnosi s medijima

Tisak je tijekom lipnja, srpnja i početkom kolovoza 1991. objavio mnoge tekstove pod naslovima: „Iza zatvorenih vrata“, „Teške igre oko Rijeke“, „Obrana Rijeke u sjeni stranačkih borbi...“.

Iz navedenih tekstova može se najbolje iščitati stanje i raspoloženje javnosti oko priprema za obranu Rijeke.

U drugoj polovici kolovoza, a posebno 25. kolovoza 1991. Ratni štab TO i njegovo zapovjedništvo bili su u žiži međustranačkog nadmetanja, a slijedom toga i niza provokacija, prijetećih pisama, pogrdnih naziva pa sve do otvorenog poziva na „abdikaciju“ i nemoralnih ponuda.

Unatoč svemu zapovjedništvo Ratnog štaba TO danonoćno je radilo na težišnim pitanjima organizacije i formiranja jedinica za obranu Rijeke, a rezultati takvog rada bili su vidljivi već od 4. rujna kad su otpočela smotriranja novoustrojenih jedinica, a 12. rujna 1991. Ratni štab TO imao je u svom sastavu već 6.700 vojnih obveznika.

Dana 5. rujna 1991. novinar Novog lista Goran Ogurlić objavio je intervju sa zapovjednikom Ratnog štaba TO Rijeka pod naslovom „Svi Riječani branit će svoj grad“. Nakon toga bilo je dosta kraćih crtica koje su objavljivane u dnevnom tisku.

Profesionalna znatiželja novinara išla je do te mjere da su postavljana pitanja kada će se napasti kasarne pa je Zapovjedništvo Ratnog štaba TO zamolilo novinare da ne inzistiraju na pitanjima koja bi mogla „između redaka“ štetiti pripremama Ratnog štaba TO i suprotnu stranu informirati o planovima za vojna djelovanja snaga Ratnog štaba TO na području grada.

U pozivu novinara usađena je žeđ i nastojanje da od sugovornika izvuku što više pikantnih podataka kako bi u svojim novinama objavili što bombastičniju vijest.

Stoga se tražilo da novinari prije objavljivanja dostave tekst na autorizaciju u Ratni štab TO. Ova mjera korištena je jedino radi provjere da se u tisku ne objavi tekst koji bi mogao biti kontraproduktivan kada je riječ o vojnim pitanjima.

HTV Studio Rijeka u dva je navrata početkom rujna 1991. emitirao intervju sa zapovjednikom Ratnog štaba TO.

Sjećanje Šime Radulića:

Bilo je ugodno surađivati s novinarima dok na red nisu došla „delikatna pitanja“. Jednom prilikom na presici u Ratnom štabu TO jedan mladi novinar postavio mi je pitanje u smislu: „Kad ćemo napasti kasarnu?“...

Odgovorio sam mu: „U subotu u 4:15 sati“.

„Odlično“, reče mladić s notesom i olovkom, „pravi naslov za revijalni broj!“

„Samo malo, mladiću“, kazao sam i nastavio: „Mladiću, ne dolazi u obzir da se to objavi. To je bila samo moja mala šala.“

Obzirom na to da smo tada u Ratnom štabu TO imali i dragovoljku Renatu Mihalić, novinarka Nela Valerjev zatražila je razgovor s našom bolničarkom. Dogovorili smo da intervju obavi kada se Renata i ja budemo vratili s Platka (gdje su uvježbavane naše

jedinice) u Rijeku. Na putu između Platka i Rijeke, točnije na Kamenjaku, dočekala nas je Nela Valerjev.

Prilikom razgovora s Renatom upitala me je: „Šime, odakle ste?“

„Iz Dalmacije, a u Rijeci živim od svoje desete godine“, odgovorio sam.

„A vaš zamjenik?“ pitala je.

„Iz Vranjica. Čemu ta pitanja, Nela?“ uzvratio sam.

„Jadni mi Riječani, slušamo već 50 godina da su nas 3. maja 1945. oslobodili Dalmatinci. Sada će to trajati sigurno još 50 godina“, zaključila je novinarka.

UKLONJENO 10 TISUĆA MINA

Rijeka spašena hrabrošću i razumom

GENERAL ZBORA MARTIN ŠPEGELJ U KRALJEVICI

USPJEŠNO OSIGURANJE GRADNJE RATNOG BRODA

KRALJEVICA — Glavni inspektor Hrvatske vojske general zbora Martin Špegelj posjetio je postrojbe pričuvnog sastava Hrvatske vojske u Kraljevici. Tom prilikom, sa sastavom i aktivnostima ovih postrojbi koje su cijelo ovo vrijeme rukovodile osiguranjem šireg područja Kraljevice, pa tako i izgradnje prvog hrvatskog ratnog broda, generala Špegelja upoznali su zapovjednik Operativne zone Rijeka brigadir Anton Rački i zapovjednik Pričuvnog sastava HV — Operativne zone Rijeka, bojnik Šime Radulić.

D. H.

JUČER U BRODOGRADILIŠTU U KRALJEVICI PORINUTA RAKETNA TOPOVNJAČA »KRALJ PETAR KREŠIMIR IV.« – PRVI RATNI BROD IZGRAĐEN ZA HRVATSKU RATNU MORNARICU

SLOBODNO HRVATSKO MORE

NEDJELJA

NOVI LIST

GODINA XLVI ● RIJEKA, 22. OŽUJKA 1992. ● BROJ 81 ● CIJENA 30 HRD

NOVI LIST JE UTEMELJIO FRANO SUPILO 2. SIJEČNJA 1900.

Predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Hrvatske vojske dr. Franjo Tuđman – kum najmodernijem ratnom brodu u svojoj klasi na Jadranu – zaželio brodu da plovi sretno pod slavnim imenom hrvatskog kralja i da vije hrvatski barjak na ponos svojoj domovini ● Predsjednika dr. Tuđmana dočekali brojni Kraljevičani ● Razgovor s rukovodstvom brodogradilišta o problemima te gospodarske grane i okolnostima u kojima je građen prvi ratni brod ● Cijeli sistem broda kompjutorski povezan

UKAZOM PREDSJEDNIKA REPUBLIKE dr. FRANJE TUĐMANA

PROMAKNUTI RIJEČKI ČASNICI

RIJEKA – Ukazom predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana, prigodom Dana državnosti, u više su činove promaknuti časnici Pričuvnog sastava Hrvatske vojske u Rijeci. U čin stožernog narednika promaknut je Milan Đaković, u čin pukovnika Šime Radulić i Ivan Juričić, a u čin bojnika Veselko Dika, Zdravko Turk, Vladimir Vuković, Zdrave Zafirov te Igor Štrucelj.

Čin satnika dodijeljen je Mirku Baueru, Eliu Belušiću, Branku Jeličiću, Jasenku Koliću, Miroslavu Marušiću, Ljubomiru Mičetiću, Branku Mrvčiću, Kazimiru Piršiću, Boži Poloviću, Nedeljku Raku, Ivanu Rubeši, Radenku Srdoču, Dinku Tamarutu te Antunu Tićacu.

U čin natporučnika promaknuti su Eduard Bradetić, Antun Gavranić, Zdravko Kamhi, Petar Lelas te Stjepan Smolčić, a u čin zastavnika Alen Belušić.

Pukovnik Šime Radulić, zapovjednik Pričuvnog sastava Hrvatske vojske za općinu Rijeka

Snimio L. ČERNJUL

Pukovnik Šime Radulić, zapovjednik Pričuvnog sastava Hrvatske vojske za općinu Rijeka, prigodom čitanja promaknuća pred postrojbama Hrvatske vojske, posebno je iskazao zahvalnost poduzećima Transjug, Lučkoj kapetaniji, Luci, »Viktoru Lencu«, Ina-Rafineriji, Dina-Petrokemiji, 3. maju, Torpedu, »Radi Končaru«, Profesionalnoj vatrogasnoj jedinici, Rijekacesti, Konstruktoru, Monteru–pogonu strojarske montaže, DIP Klana, školi »Klana«, Metisu, Mesokombinatu, riječkoj Carinarnici, Dezinsekciji, SDK, TB Kraljevica, Sekretarijatu obrane, MUP-u te »Novom listu« i Tiskari Rijeka, kao i pojedincima Matiji Gladu, Petru Žebi, Petru Staniću i Dragi Sivcu koji su izuzetno pomogli u formiranju Pričuvnog sastava Hrvatske vojske i dali značajnu logističku podršku u djelovanju ovih postrojba.

O. Š. P.

Obilježavanje 15. obljetnice osnutka Zapovjedništva Pričuvnog sastava HV Općine Rijeka

Pod pokroviteljstvom Grada Rijeke obilježena je 15. godišnjica formiranja Zapovjedništva Ratnog štaba TO Općine Rijeka.

Iz govora kojeg je Šime Radulić održao u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku izdvajaju se završne riječi:

Gospodo, danas je dan „volontera", kakve li slučajnosti da se baš danas podsjećamo formiranja Hrvatske vojske u našem gradu.

Bez lažne skromnosti našim građanima želimo poručiti: „Volonteri" su razumom i odlučnošću, profesionalno izvršili svoje obaveze i sačuvali grad i njegove građane od ratnih razaranja!

Dragi prijatelji, ratni drugovi, hvala vam na doprinosu u realizaciji cilja kojeg smo si prije 15 godina pred sebe postavili na postrojavanju u Omladinskom naselju„ Lovorka Kukanić".

Posebno zahvaljujem vojnicima, dočasnicima i časnicima, građanima ovoga grada drugih nacionalnosti koji su s puno osobne hrabrosti sudjelovali u našim jedinicama i na taj način potvrdili onu moju tezu, koju sam pred strojem na Rujevici rekao: Građani Rijeke branit će svoj grad i Republiku Hrvatsku!

Netko će reći: Kada ste dragovoljci i volonteri i ne zaslužujete ništa!

Je li to baš sve tako?

Najmanje što se može učiniti je da Ured za obranu, regulira status onima kojima je to pravo uskraćeno.

U vrijeme kada su činovi dijeljeni „šakom i kapom" tražimo da Ministarstvo RH i mnoge među vama unaprijedi, makar sa zakašnjenjem, u viši čin, uvažavajući doprinos koji ste dali u formiranju i vođenju jedinica za obranu Rijeke i RH.

Raspolažem informacijom da novinar Novog lista, Dragan Ogurlić, priprema knjigu „Rijeka u Domovinskom ratu".

Pozivam vas da prikupite dokumente, fotografije i predate ih gospodinu Ogurliću jer će u protivnom ako to ne učinimo „mrak zaborava" pokriti naše učešće u Domovinskom ratu.

I na kraju još jednom zahvaljujem na pomoći i korektnoj suradnji Kriznom štabu, pojedincima i službama PU Rijeka, Centru za obavješćivanje 985, ljudima iz tadašnjeg Sekretarijata za narodnu obranu, radnim organizacijama i svim pojedincima koji su nam pomagali da uspješno izvršimo preuzete obaveze.

Hvala vam, dragi prijatelji.

Zdravi i veseli bili.

Pozivnica za obilježavanje 15. obljetnice osnutka Zapovjedništva Pričuvnog sastava HV Općine Rijeka

Rijeka, 2006	***Pozivnica***

Program obilježavanja 15. godišnjice osnutka Zapovjedništva Pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka dana 5. prosinca 2006.	***Grad Rijeka i Zapovjedništvo Pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka sa zadovoljstvom Vas pozivaju na svečanu akademiju povodom***
10.00 sati polaganje vijenaca Gradsko groblje Drenova	15. godišnjice osnutka Zapovjedništva Pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka koja će se održati dana
11.00 sati Sveta misa u župnoj Crkvi sv. Jeronima, Klana	5. prosinca 2006. godine u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku u Rijeci, Strossmayerova 1
17.00 sati Svečana akademija u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku	za Zapovjedništvo puk. Šime Radulic (vlastoručni potpis) Gradonačelnik Vojko Obersnel (vlastoručni potpis)

Pozivnica za otvorenje izložbe „Go home - 25 godina od odlaska jedinica JNA iz Rijeke“(5. prosinca 2016.)

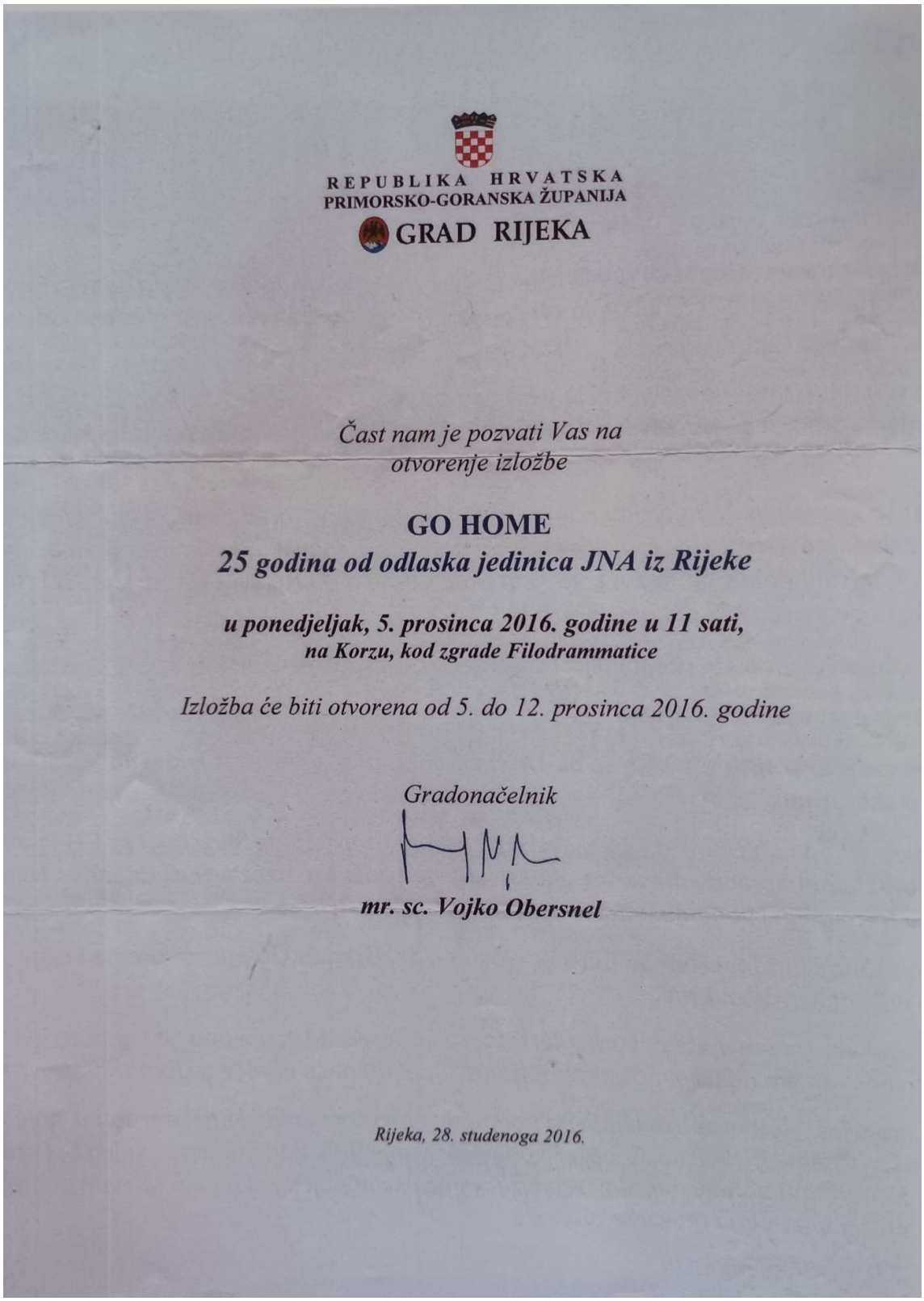

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
GRAD RIJEKA

Čast nam je pozvati Vas na
otvorenje izložbe

GO HOME
25 godina od odlaska jedinica JNA iz Rijeke

u ponedjeljak, 5. prosinca 2016. godine u 11 sati,
na Korzu, kod zgrade Filodrammatice

Izložba će biti otvorena od 5. do 12. prosinca 2016. godine

Gradonačelnik

mr. sc. Vojko Obersnel

Rijeka, 28. studenoga 2016.

Susret s gradonačelnikom
Grada Rijeke Vojkom Obersnelom,
23/11/2016 povodom 25 godina grada,
Zdravko TURK, Jasenko KOLIĆ, Mladen
VUKELIĆ, Simo Radulić, Vojko Obersnel,
Veselko DIKA, Ljubo Miletić, Miro MARUŠIĆ
Dinko TAMBURIĆ, Branko MRUČIĆ,
Elio BELUŠIĆ, Zdravo Zafirov
slijeva na desno

Susret s gradonačelnikom Rijeke Vojkom Obersnelom povodom 25. godišnjice odlaska JNA iz Rijeke (23.studenog 2016)

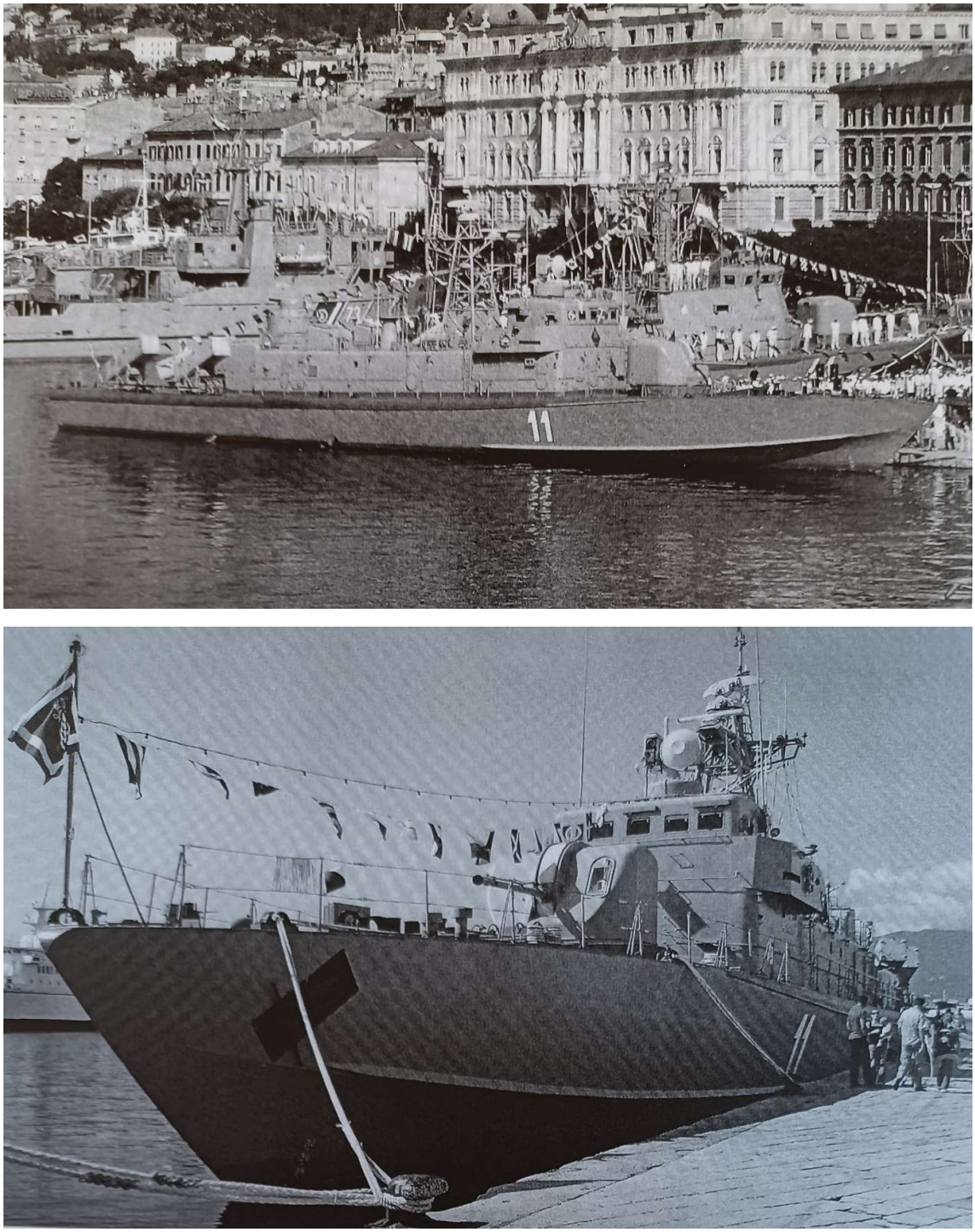

Raketna topovnjača „Petar Krešimir IV.“ snimljena u riječkoj luci 18. rujna 2009. prigodom proslave 18 godišnjice osnutka HRM

Plaketa „Štit '91“

Sudionici dodjele plakete „ŠTIT '91.“

Na temelju odluke ZAP PS HV Rijeka od 15. kolovoza 1992., na dan kada je međunarodna zajednica priznala samostalnu Republiku Hrvatsku održana je skromna svečanost dodjele plakete „Štit '91“ zaslužnim pojedincima.

Plaketu „Štit '91“ za uspješnu organizaciju u formiranju borbenih jedinica, njihovoj obuci i vođenju borbenih zadataka u Domovinskom ratu na području grada Rijeke dobili su:

Arsen Ivić, Bojan Jurinčić, Božo Polović, Branimir Kruljac, Branko Jeličić, Branko Mrvčić, Dinko Tamarut, Elio Belušić, Igor Jurčić, Igor Štrucelj, Ivan Juričić, Ivica Brletić, Janko Romano, Jasenko Kolić, Kazimir Piršić, Ljubomir Mičetić, Milan Đaković, Milivoj Biondić, Miro Marušić, Nikola Troskot, Petar Lelas, Radenko Srdoč, Rajko Sandrovac, Ratko Hinić, Renato Hlača, Rešid Selimović, Stjepan Jedvaj, Stjepan Smolčić, Veselko Dika, Vilim Blažić, Vladimir Golac, Vladimir Vuković, Vojmir Dukić, Zdrave Zafirov, Zdravko Kamhi, Zdravko Turk, Zoran Tuhtan, Zvonko Stegić, Čedomir Benac, Šime Radulić i Željko Kunstović.

Šime Radulić se obratio dobitnicima plakete „Štit '91“ sljedećim riječima:

Dragi prijatelji.

Vjerujem da je i vama dozlogrdilo slušajući kako nas razno razne glasine svrstavaju u paravojne formacije, kvazi „Linićevu vojsku“ i sl.

Dignite čelo, nemate se čega stidjeti ni osjećati manje vrijednima. Bili ste pripadnici Hrvatske vojske organizirane po legalnoj instituciji i u to vrijeme važećem Zakonu o obrani

u kojem stoji da je TO republička vojska. Samo zlonamjerni, zamataju „laž u svoje stranačke zastave“ i tako izrečena laž, u njihovom krugu, postaje istina.

Naša istina je „sačuvani grad“ čime smo potvrdili svoju tezu: „Tko na kraju ovog sukoba, završi, bez mrtvih i spriječi razaranje, bit će jedini pobjednik!“

Prijatelji.

Hvala vam na izvršenim zadacima, disciplini, jedinstvu, povjerenju i podršci koju ste davali našem zapovjedništvu!

Zdravi mi i veseli bili!

Plakete „Štit '91“

Popis vojnih obveznika Pričuvnog sastava HV 1991./92.

1.	ACINGER	MARIJAN
2.	AFRIĆ	BRANKO
3.	AHMETOVIĆ	HAJRUDIN
4.	ALAČ	BRANKO
5.	ALEKSIĆ	VLADIMIR
6.	ALIBABIĆ	HASAN
7.	ALIĆ	PETAR
8.	ALIĆ	VIKTOR
9.	AMARDŽIJA	MLADEN
10.	ANDRIĆ	MILJENKO
11.	ANDRIJČIĆ	DRAGO
12.	ANIČIĆ	KLAUDIO
13.	ANIĆ	ANTON
14.	ANIĆ	BRANKO
15.	ANIĆ	MILE
16.	ANTAK	MILJENKO
17.	ANTIĆ	ANTE
18.	ANTONČIĆ	BRANKO
19.	ANTONIĆ	ŽELJKO
20.	ANTULOV	NENAD
21.	ANTUNOVIĆ	IVO
22.	ARAPINAC	ANTUN
23.	ARBANAS	NIKOLA
24.	ARH	EDO
25.	ASTALOŠ	ANDRIJA
26.	AUGUSTINOVIĆ	IVO
27.	AŽIĆ	ŽELIMIR
28.	BABAIĆ	ANTON
29.	BABAN	ANTE
30.	BABAVAC	ZDENKO
31.	BABIĆ	BRANKO
32.	BABIĆ	DRAGUTIN
33.	BABIĆ	IVAN
34.	BABIĆ	IVAN
35.	BABIĆ	MIRKO
36.	BABIĆ	SERGIJE
37.	BABIĆ	TOMA
38.	BABIĆ	ZDENKO
39.	BABOVAC	ZDENKO
40.	BACCHIA	SERGIO
41.	BAČAC	VLATKO
42.	BAČELIĆ	ANTE
43.	BAČIĆ	MILAN
44.	BAČIĆ	RAJKO
45.	BAČIĆ	ROBERT
46.	BAČIĆ	STAMENKO
47.	BAČINOVIĆ	JASMIN
48.	BAČAC	SILVO
49.	BAČAC	ZLATKO
50.	BADURINA	MILUTIN
51.	BAFFO	EDUARD
52.	BAGO	DAMIR
53.	BAHIĆ	HAMID
54.	BAHTIJAREVIĆ	MIRZA
55.	BAKIĆ	BORISLAV
56.	BALAS	BRANKO
57.	BALEN	DRAGAN
58.	BALENTIĆ	IGNJO
59.	BALIKO	ANDRIJA
60.	BAN	BORIS
61.	BAN	DRAGIŠA
62.	BAN	IGOR
63.	BAN	MARINKO
64.	BAN	MARIO
65.	BAN	MILIVOJ
66.	BAN	MILJENKO
67.	BAN	SILVIO
68.	BAN	STJEPAN
69.	BAN	ZLATKO
70.	BARABAŠ	ALFRED
71.	BARAČ	MILORAD
72.	BARAČ	JOSIP
73.	BARAČ	PERO
74.	BARBALIĆ	DALIBOR
75.	BARBALIĆ	IGOR
76.	BARBALIĆ	MARIJAN
77.	BARBALIĆ	MLADEN
78.	BARBIR	MILAN
79.	BARČIĆ	ZLATKO
80.	BARIČEVIĆ	BOŽIDAR
81.	BARIČEVIĆ	PETAR
82.	BARIČEVIĆ	ŠIME
83.	BARIĆ	DRAGAN
84.	BARIĆ	RAJKO
85.	BARIĆ	STJEPAN
86.	BARIŠIĆ	ŽIVKO
87.	BARTOLIĆ	FRANJO
88.	BASTA	MILE
89.	BAŠIĆ	JOSIP
90.	BAŠIĆ	MARIJO
91.	BAŠIĆ	MIROSLAV
92.	BATISTIĆ	VLADIMIR
93.	BATON	DUŠAN
94.	BAUER	MIRKO
127.	BISTROVIĆ	FRANJO
160.	BOSAK	STJEPAN

95.	BAUK	MILAN
96.	BAŽDARIĆ	JURE
97.	BAŽDARIĆ	RANKO
98.	BAŽON	MARIO
99.	BEĆIRBAŠIĆ	BAJRO
100.	BEKANOVIĆ	ATIF
101.	BELAC	DARIO
102.	BELETIĆ	BRUNO
103.	BELUŠIĆ	ALEN
104.	BELUŠIĆ	ELIO
105.	BENAC	ČEDOMIR
106.	BENAC	JOSIP
107.	BENAŠ	BRANKO
108.	BENAŠ	MARINKO
109.	BENČINA	ALDO
110.	BENIĆ	VATROSLAV
111.	BERIŠA	BAJRAM
112.	BERTOVIĆ	IVICA
113.	BERTOVIĆ	JOSIP
114.	BERTOVIĆ	ROKO
115.	BEVANDA	JOSIP
116.	BEZUK	SINIŠA
117.	BIČANIĆ	MIROSLAV
118.	BIČANIĆ	ZVONKO
119.	BILIĆ	SREĆKO
120.	BILOBRK	GOJKO
121.	BILIČEVIĆ	VIKTOR
122.	BILIČEVIĆ	VLADIMIR
123.	BIONDIĆ	IVAN
124.	BIONDIĆ	MILIVOJ
125.	BIONDIĆ	NIKOLA
126.	BIRO	ANTON
193.	BRLETIĆ	PETAR
194.	BRLETIĆ	STJEPAN
128.	BIŠEVAC	NAZIF
129.	BLAU	ANTUN
130.	BLAŽAN	PERO
131.	BLAŽEK	VJENCESLAV
132.	BLAŽEKOVIĆ	ĐURO
133.	BLAŽETIĆ	IVAN
134.	BLAŽEVIĆ	ANTUN
135.	BLAŽEVIĆ	BRANKO
136.	BLAŽEVIĆ	MARKO
137.	BLAŽIĆ	BRUNO
138.	BLAŽIĆ	VILIM
139.	BLAŽINA	MARINKO
140.	BLAŽINA	MARINKO
141.	BLAŽINIĆ	HRVOJE
142.	BLEČIĆ	RAJKO
143.	BLEČIĆ	SLAVKO
144.	BOBUŠ	VITOMIR
145.	BOCA	BORE
146.	BOGDAN	BOŽIDAR
147.	BOGOVIĆ	MILJENKO
148.	BOKULIĆ	MLADEN
149.	BOLJKOVAC	JOSIP
150.	BOMBONATO	DARIO
151.	BONASSIN	KLAUDIO
152.	BONČIĆ	BRANKO
153.	BONI	JAKOB
154.	BORČIĆ	ZORAN
155.	BORIĆ	NIKOLA
156.	BOROŠ	IVAN
157.	BOROVAC	ŽELJKO
158.	BORŠČAK	RANKO
159.	BORŠI	JANOŠ
226.	BURATOVIĆ	DAMIR
227.	BURAZER	JOSIP
161.	BOŠKOVIĆ	ALEN
162.	BOŠKOVIĆ	MIRO
163.	BOŠNJAK	MATO
164.	BOŠNJAKOVIĆ	ĐURO
165.	BOZANIĆ	IVAN
166.	BOŽANIĆ	PREDRAG
167.	BOŽIĆ	MARINKO
168.	BOŽIĆ	MILE
169.	BRAČKO	ŽELJKO
170.	BRADARIĆ	ASIM
171.	BRADARIĆ	MEHMEDALIJA
172.	BRADETIĆ	EDUARD
173.	BRADIČIĆ	ROBERT
174.	BRAJKOVIĆ	ANTE
175.	BRAJKOVIĆ	ARTUR
176.	BRALA	MARIN
177.	BRALIĆ	VINKO
178.	BRALIĆ	VLADIMIR
179.	BRANCELLA	VIKTOR
180.	BRANCELLA	VITOMIR
181.	BRATIĆ	RADE
182.	BRATOLIĆ	FRANJO
183.	BRATOVIĆ	BRANKO
184.	BRATU	MILAN
185.	BRAVAR	BOGDAN
186.	BRENTINI	ŽELJKO
187.	BREŽNJAK	BRANKO
188.	BRIŠKI	DAVOR
189.	BRIŠKI	IVAN
190.	BRKLJAČIĆ	IVAN
191.	BRLEK	ZDRAVKO
192.	BRLETIĆ	IVICA
259.	CRVIĆ	ANTUN
260.	CUCULIĆ	ANTE

195.	BRMALJ	ŽELIMIR
196.	BRNČIĆ	BORJAN
197.	BRNČIĆ	RATKO
198.	BRNČIĆ	VJEKOSLAV
199.	BRNELIĆ	IVAN
200.	BRNELIĆ	MARIJAN
201.	BRNELIĆ	MILJENKO
202.	BRNELIĆ	VITOMIR
203.	BROZINA	ALEKSANDAR
204.	BROZNIĆ	IVAN
205.	BROZNIĆ	SLAVKO
206.	BRUKETA	MARINKO
207.	BRZAC	DRAGUTIN
208.	BRZOJA	BOŽO
209.	BUBLIĆ	STIPE
210.	BUCEK	MIROSLAV
211.	BUCHBERGER	REMIGIO
212.	BUDAK	MILE
213.	BUDIJA	ŠIME
214.	BUDIMIR	LUKA
215.	BUDIŠA	ILIJA
216.	BUGE	MARINKO
217.	BUKOVAC	MARINKO
218.	BUKŠA	ANDRIJA
219.	BULEŠIĆ	SERGIO
220.	BULJAN	DARKO
221.	BULJEVIĆ	VLADO
222.	BURA	BRANKO
223.	BURA	JOSIP
224.	BURA	STJEPAN
225.	BURA	TIHOMIR
228.	BURČUL	BISERO
229.	BURIĆ	IVO
230.	BURIĆ	KREŠIMIR
231.	BURIĆ	MARIJAN
232.	BURIĆ	VIŠESLAV
233.	BUŠKULIĆ	FRANE
234.	BUŠKULIĆ	ZVONIMIR
235.	BUTERIN	IVICA
236.	BUTERIN	MARJAN
237.	BUTERIN	PREDRAG
238.	BUTKOVIĆ	ANTE
239.	BUTKOVIĆ	IVAN
240.	BUTKOVIĆ	STJEPAN
241.	BUTKOVIĆ	TOMISLAV
242.	CAR	ŽELJKO
243.	CATTUNAR	ENNIO
244.	CERISARA	FRANCO
245.	CERNIVEC	MARCELO
246.	CIMPERMAN	PETER
247.	CINDRIĆ	STJEPAN
248.	COFEK	MIRAN
249.	COGLIEVINA	ERIO
250.	COLNAR	IVAN
251.	COLNAR	SLAVKO
252.	CRNARIĆ	MARIJAN
253.	CRNIĆ	ALBERT
254.	CRNKOVIĆ	ERVIN
255.	CRNKOVIĆ	GERHARD
256.	CRNKOVIĆ	MATIJA
257.	CRNOGAĆA	VLADIMIR
258.	CRNOGORAC	PETAR
261.	CUCULIĆ	DAVOR
262.	CUCULIĆ	GORDAN
263.	CUCULIĆ	JOSIP
264.	CUCULIĆ	NEVEN
265.	CUCULIĆ	RADOVAN
266.	CUCULIĆ	VLADIMIR
267.	CVIJANOVIĆ	NENAD
268.	CVITANOVIĆ	IVAN
269.	CVITKOVIĆ	STJEPAN
270.	ČABRIJAN	RADIVOJ
271.	ČABRIJAN	ŽELJKO
272.	ČAČIĆ	SVETOZAR
273.	ČANČAREVIĆ	MATO
274.	ČANDRLIĆ	IVICA
275.	ČANDRLIĆ	MLADEN
276.	ČANDRLIĆ	TOMISLAV
277.	ČARGONJA	ARTUR
278.	ČARGONJA	MARINKO
279.	ČARGONJA	VINKO
280.	ČARGONJA	ŽARKO
281.	ČAVAL	JOSIP
282.	ČAVAL	SAVO
283.	ČAVDAROV	DIMITAR
284.	ČEHAJIĆ	JASMIN
285.	ČEHOVIN	ZLATAN
286.	ČEKIĆ	MARTIN
287.	ČELEBIĆ	MEHMED
288.	ČENDAK	MILAN
289.	ČERNI	ANDRIJA
290.	ČERNIGOJ	RAJKO
291.	ČERNIVEC	MARČELO
292.	ČERNJAVA	ĐURO
293.	ČERVAR	ALEKSEJ
294.	ČIČEK	DAMIR
325.	DEVČIĆ	IGOR
326.	DEVČIĆ	IVICA
327.	DEVČIĆ	KARLO
358.	DRAŠKOVIĆ	MILE
359.	DRAŠKOVIĆ	NIKOLA
360.	DRLJA	IVICA

295.	ČIČIN-ŠAIN	RANKO
296.	ČIRJAK	IVAN
297.	ČOČIĆ	NIJAZ
298.	ČOP	MARINKO
299.	ČORAK	RUDI
300.	ČRNJAR	DAMIR
301.	ČUČIĆ	TOMO
302.	ČUKLIN	JOSIP
303.	ČULINA	MARTIN
304.	ČULINA	MILAN
305.	ČUTUL	ANTON
306.	ČUTURA	MARKO
307.	ĆIĆI	MIKELE
308.	ĆIKOVIĆ	BOREN
309.	ĆIKOVIĆ	KLAUDIO
310.	ĆIKOVIĆ	MILIVOJ
311.	ĆIKOVIĆ	ŽELJKO
312.	ĆOŠKOVIĆ	ĐURO
313.	ĆUĆIĆ	TOMO
314.	DAVIDIĆ	IGOR
315.	DAVORIJA	PETAR
316.	DEDIĆ	BAJRO
317.	DEMIRI	RAMADAN
318.	DEMO	DUŠAN
319.	DENONA	DENIS
320.	DEPAULI	ŽELJKO
321.	DEVČIĆ	ALFRED
322.	DEVČIĆ	DRAGAN
323.	DEVČIĆ	DUŠAN
324.	DEVČIĆ	DARIO
391.	ĐINI	MARJAN
392.	ĐORIĆ	LJUBOMIR
393.	ĐUKIĆ	ADAM
394.	ĐUKIĆ	MARIN
328.	DEVČIĆ	MIROLJUB
329.	DIKA	VESELKO
330.	DILBEROVIĆ	MARIJAN
331.	DIMINIĆ	DUŠAN
332.	DINTINJANI	PETAR
333.	DIRAKA	(Giusto) AUGUST
334.	DIZDAREVIĆ	MENSUD
335.	DIZDAREVIĆ	ZUHDIJA
336.	DJAPAŠ	ZVONKO
337.	DOBRILA	ANTE
338.	DOBRILA	DARKO
339.	DOBRILA	DUŠKO
340.	DOGANČIĆ	ANTO
341.	DOLAR	ANTE
342.	DOMIJAN	DENIS
343.	DOMIJAN	MARIJAN
344.	DOMINKOVIĆ	PAVO
345.	DONDA	GIANFRANKO
346.	DORČIĆ	MLADEN
347.	DORČIĆ	PETAR
348.	DORČIĆ	VINKO
349.	DORIĆ	ALBERT
350.	DOŠEN	MATO
351.	DOŠEN	ZVONKO
352.	DRAGIČEVIĆ	DAMIR
353.	DRAGIČEVIĆ	DUŠAN
354.	DRAGIČEVIĆ	MILAN
355.	DRAGIČEVIĆ	RADIMIR
356.	DRAŠKOVIĆ	(Mile) IVAN
357.	DRAŠKOVIĆ	(Nikola) IVAN
424.	FRANIĆ	TOMISLAV
425.	FRANKOVIĆ	ANĐELKO
426.	FRANKO	DUŠAN
427.	FRANKO	MILAN
361.	DUBRAVČIĆ	MILAN
362.	DUBROVIĆ	MILJENKO
363.	DUIĆ	JOSIP
364.	DUJIĆ	JOSIP
365.	DUJMIĆ	HRVOJE
366.	DUJMIĆ	MARIJO
367.	DUJMIĆ	ZLATKO
368.	DUJMOVIĆ	DUJO
369.	DUJMOVIĆ	MARIJAN
370.	DUKIĆ	BORIS
371.	DUKIĆ	ČEDOMIR
372.	DUKIĆ	JOSIP
373.	DUKIĆ	RATKO
374.	DUKIĆ	SILVANO
375.	DUKIĆ	SLAVKO
376.	DUKOVIĆ	ZORAN
377.	DUMANČIĆ	DAMIR
378.	DUMIĆ	GORDAN
379.	DUNDOVIĆ	ALEN
380.	DUNIĆ	MIRKO
381.	DUPSKI	FRANJO
382.	DURAKOVIĆ	MILAN
383.	DURAN	ŠIMUN
384.	DURBEŠIĆ	VALTER
385.	DUŠAK	ĐURO
386.	DUŠAK	TOMISLAV
387.	DUVNJAK	IGOR
388.	DŽANIĆ	HAMDIJA
389.	DŽIMBEG	STIPAN
390.	ĐAKOVIĆ	MILAN
457.	GAŠPARINI	BRUNO
458.	GAŠPAROVIĆ	MATO
459.	GAUŠ	IVO
460.	GAVRANIĆ	ANTUN

395.	ĐURASINOVIĆ	ANTON
396.	EDELENJI	ROBERT
397.	ERAK	SINIŠA
398.	ERDELEZ	ĐURĐICA
399.	ETHEMI	ISLJAM
400.	FABIJANIĆ	BORIS
401.	FABIJANIĆ	LUKA
402.	FAFANĐEL	KRUNO
403.	FALAŠ	PREDRAG
404.	FARKAŠ	FRANJO
405.	FARKAŠ	IVAN
406.	FAZLIĆ	VAHID
407.	FEKETIJA	VLADIMIR
408.	FELKER	IGOR
409.	FEMBER	IVICA
410.	FERENC	MARKO
411.	FIBINGER	IVICA
412.	FIĆOR	TOMISLAV
413.	FILIPAŠ	DARKO
414.	FILIPOVIĆ	DARINKO
415.	FILAK	JOSIP
416.	FIRIS	NIKOLA
417.	FLEGO	LJILJANA
418.	FORZA	STANKO
419.	FRANCETIĆ	MARIJAN
420.	FRANČIŠKOVIĆ	ARSEN
421.	FRANČIŠKOVIĆ	BRANIMIR
422.	FRANČIŠKOVIĆ	LUCIANO
423.	FRANČIŠKOVIĆ	MARIJAN
490.	GRGAS	IVAN
491.	GRGURIĆ	VLADIMIR
492.	GRGURIĆ	ZLATKO
493.	GROHOVAC	VALTER
494.	GROZDANIĆ	IVAN
428.	FRANKO	ŽELJKO
429.	FRANKOVIĆ	ANTON
430.	FRANOLIĆ	VELIMIR
431.	FRANIĆ	(Anton) ANTUN
432.	FRANJIĆ	MIRKO
433.	FRENCETIĆ	DRAGAN
434.	FRITZ	BRANKO
435.	FRKA	DANIJEL
436.	FRKETIĆ	PETAR
437.	FRKOVIĆ	BORIS
438.	FRLAN	ALEN
439.	FRLAN	SLAVKO
440.	FRLAN	TIHOMIR
441.	FRLAN	ŽELJKO
442.	FUČAK	JOSIP
443.	FUČAK	MARINKO
444.	FUČIĆ	NINO
445.	FUĆAK	ANTE
446.	FUĆAK	BRANKO
447.	FUĆAK	MARINKO
448.	FUĆAK	OZREN
449.	FUĆAK	STANISLAV
450.	FUĆAK	STANKO
451.	FUĆAK	VLATKO
452.	FUKS	MATO
453.	FURLAN	IVO
454.	GALLER	ŽELJKO
455.	GARIĆ	IVICA
456.	GAŠ	OLIVER
523.	HLAČA	FRANJO
524.	HLAČA	JOSIP
525.	HLAČA	MLADEN
526.	HLAČA	RENATO
527.	HLAČA	VELJKO
461.	GAZIĆ	IVAN
462.	GEGIĆ	MIROSLAV
463.	GEHARD	BORIS
464.	GERDEVIĆ	BORIS
465.	GERENCIR	STJEPAN
466.	GIZDULIĆ	ČEDOMIR
467.	GIZDULIĆ	SLAVKO
468.	GLAVAŠEVIĆ	MIROSLAV
469.	GLAVOČIĆ	MARIN
470.	GLIGORA	ANTE
471.	GOLAC	GORAN
472.	GOLAC	VLADIMIR
473.	GOLIĆ	IVAN
474.	GOMAZ	JOSIP
475.	GORUP	IVAN
476.	GRAČANIN	NENAD
477.	GRAHOVAC	MARINKO
478.	GRAHOVAC	MARKO
479.	GRAZIANI	CLAUDIO
480.	GRBAC	BRUNO
481.	GRBAC	MLADEN
482.	GRBAC	VIGOR
483.	GRBAC	ZLATKO
484.	GRBAC	(Srećko) ŽELJKO
485.	GRBAC	ŽELJKO
486.	GRCE	JOSIP
487.	GRDADOLNIK	DAMIR
488.	GRDAŠ	MARJAN
489.	GREGORIĆ	ČEDO
556.	ISKRA	MAURICIO
557.	IVANČEVIĆ	NENAD
558.	IVANČEVIĆ	STJEPAN
559.	IVANČIĆ	BORIS
560.	IVANČIĆ	JOSIP

495.	GRUBEŠIĆ	IVAN
496.	GRUBIĆ	NIKICA
497.	GRUBIŠIĆ	BORIS
498.	GRUBIŠIĆ	JOSIP
499.	GRUBIŠIĆ	MARIO
500.	GRUBIŠIĆ	STJEPAN
501.	GRUBIŠIĆ	TOMISLAV
502.	GRŽELJA	ZLATKO
503.	GRŽETA	MILAN
504.	GRŽETA	MILE
505.	GRŽINČIĆ	FRANJO
506.	GRŽINČIĆ	IVAN
507.	GRŽINČIĆ	RADOVAN
508.	GRŽINIĆ	ČEDOMIR
509.	GUDAC	BORIS
510.	GUDAC	DAVOR
511.	GUDAC	MIHAEL
512.	GUDAC	TONČI
513.	GURDON	SREĆKO
514.	GUSTINČIĆ	BORIS
515.	HADŽIJA	MARIJAN
516.	HABAR	STJEPAN
517.	HAJDINJAK	MIŠKO
518.	HALKIĆ	ŠEFKIJA
519.	HARAMIJA	BORIS
520.	HATEŽIĆ	ANTON
521.	HERLJEVIĆ	BORIS
522.	HINIĆ	RATKO
589.	JAUŠOVEC	ANTUN
590.	JAVORAN	MIRKO
591.	JEDVAJ	STJEPAN
592.	JELAČIĆ	VINKO
593.	JELAČIĆ	ZVONIMIR
594.	JELAČIĆ	BRANKO
528.	HLAČA	ZRINKO
529.	HLAČA	ŽELJKO
530.	HLADIKA	DRAGO
531.	HLASTEC	ANDRIJA
532.	HODAK	ANTE
533.	HORGOSY	MLADEN
534.	HOROZOVIĆ	RAŠID
535.	HORVAT	DAMIR
536.	HORVAT	MARIJAN
537.	HOST	BORIS
538.	HOST	LIBERATO
539.	HOST	MARINKO
540.	HOTEZIĆ	ANTON
541.	HRBOKA	LADO
542.	HRELJAC	MILJENKO
543.	HRELJANOVIĆ	EGON
544.	HRGOVIĆ	MATO
545.	HROMIĆ	BRANISLAV
546.	HROMIN	VIKTORIO
547.	HRUPEC	STANISLAV
548.	HRŽIĆ	ANTON
549.	HUDROVIĆ	IVAN
550.	HUNJAK	BRANKO
551.	HURČAK	ŽELJKO
552.	ILANIĆ	ANTUN
553.	ILANIĆ	ANTUN
554.	IMERAJ	SADIK
555.	IPŠA	VALTER
622.	JUKIĆ	IVAN
623.	JUKIĆ	IVAN
624.	JUKIĆ	SLAVKO
625.	JUKIĆ	TOMO
626.	JUKIĆ	ŽELJKO
627.	JURANIĆ	ŽARKO
561.	IVANČIĆ	MARINO
562.	IVANČIĆ	VLADIMIR
563.	IVANKOVIĆ	VINKO
564.	IVANOVIĆ	BORIS
565.	IVANUŠIĆ	SLAVKO
566.	IVČEC	VLADIMIR
567.	IVČIĆ	VAZMENKO
568.	IVETIĆ	MIRKO
569.	IVIČIĆ	(Vice) VAZMENKON
570.	IVIĆ	IGOR
571.	IVIĆ	IVAN
572.	JADRAS	BORIS
573.	JAGNJIĆ	JOSIP
574.	JAJAC	GOJKO
575.	JAKAČIĆ	JOSIP
576.	JAKOVČIĆ	DANIJEL
577.	JAKOVLJEVIĆ	KREŠIMIR
578.	JAKOVLJEVIĆ	SLAVKO
579.	JALŠOVEC	ANTUN
580.	JANKO	ROMANO
581.	JANKOVIĆ	ARSEN
582.	JARDAS	BORIS
583.	JARDAS	DENIS
584.	JARDAS	ERVIN
585.	JARDAS	FRANJO
586.	JARDAS	(Ernest) MARINKO
587.	JARDAS	MARINKO
588.	JAUK	BOŽIDAR
655.	JURINČIĆ	BOJAN
656.	JURINOVIĆ	IVAN
657.	JURIŠA	GORAN
658.	JURIŠIĆ	TOMISLAV
659.	JURIŠIĆ	ZVONKO
660.	JURJEVIĆ	BRUNO

595.	JELIĆ	VLADIMIR
596.	JELINIĆ	MARKO
597.	JELUŠIĆ	JADRAN
598.	JELUŠIĆ	MARIJAN
599.	JELUŠIĆ	MILJENKO
600.	JELUŠIĆ	NENAD
601.	JELUŠIĆ	SAŠA
602.	JELUŠIĆ	ZDENKO
603.	JEMRIĆ	ANTUN
604.	JEMRIĆ	KRUNOSLAV
605.	JERBIĆ	MILAN
606.	JERGOVIĆ	ŽELJKO
607.	JERKOVIĆ	BRANKO
608.	JERKOVIĆ	TOMISLAV
609.	JERMANIŠ	JOSIP
610.	JEVNIK	IVAN
611.	JEVTOVIĆ	DRAGAN
612.	JEŽINA	MILORAD
613.	JOKIĆ	GORAN
614.	JOKIĆ	NIKO
615.	JOTOVIĆ	
616.	JOVANOVIĆ	BORIS
617.	JUGO	DAMIR
618.	JUGO	DINKO
619.	JUGOVIĆ	MILAN
620.	JUGOVIĆ	MILORAD
621.	JUKIĆ	IVAN
688.	KARABAJIĆ	MILJENKO
689.	KARAGA	TIHOMIR
690.	KARANFILOVSKI	KOSTA
691.	KARDUM	MARINKO
692.	KARIOLIĆ	NEDELJKO
693.	KARLOVČAN	JOSIP
694.	KARLOVIĆ	JOSIP
628.	JARČEVIĆ	DRAGO
629.	JURČIĆ	FRANJO
630.	JURČIĆ	IGOR
631.	JURČIĆ	JADRANKO
632.	JURČIĆ	MLADEN
633.	JURČIĆ	RAJKO
634.	JURČIĆ	ZDENKO
635.	JURETIĆ	ANTON
636.	JURETIĆ	BOGUMIL
637.	JURETIĆ	BRUNO
638.	JURETIĆ	CVETKO
639.	JURETIĆ	FRANJO
640.	JURETIĆ	IVAN
641.	JURETIĆ	JADRAN
642.	JURETIĆ	JOSIP
643.	JURETIĆ	MARIJAN
644.	JURETIĆ	MAURO
645.	JURETIĆ	MLADEN
646.	JURETIĆ	RUDOLF
647.	JURETIĆ	VELIMIR
648.	JURETIĆ	ZRINKO
649.	JURIČIĆ	IVAN
650.	JURIČIĆ	RAJKO
651.	JURIČIĆ	RUDOLF
652.	JURIČIĆ	ŽELJKO
653.	JURIĆ	NIKOLA
654.	JURIĆ	ZDENKO
721.	KLEPAC	MARINKO
722.	KLIĆ	TOMISLAV
723.	KLINDŽIĆ	IVAN
724.	KLINGER	EUGEN
725.	KLOBUČAR	LADISLAV
726.	KLOBUČAR	MILAN
727.	KLOBUČAR	RADISLAV
661.	JURKOVIĆ	DUBRAVKO
662.	JURKOVIĆ	KAZIMIR
663.	JURKOVIĆ	ZVONKO
664.	JURKOVIĆ	ŽELJKO
665.	JURLINA	JOSO
666.	JURLINA	MARIJAN
667.	JURLINA	MILE
668.	JURŠEVIĆ	ŽIVKO
669.	JUSTINIĆ	IVAN
670.	JUSUFSPAHIĆ	NEMIR
671.	JUŠIĆ	BORIS
672.	KABALIN	JURICA
673.	KAČIĆ	MIROSLAV
674.	KADRIĆ	ZEHRID
675.	KAJTAZI	LJUZ
676.	KALBOTA	ALDO
677.	KALAC	ANTE
678.	KALC	MARIN
679.	KALINSKI	VLADO
680.	KAMBER	ANĐELKO
681.	KAMBER	SINIŠA
682.	KAMENAR	MILJENKO
683.	KAMENAR	SANJIN
684.	KAMHI	ZDRAVKO
685.	KANIŽAJ	JOZO
686.	KANTOR	FLORIJAN
687.	KAPIDŽIĆ	AHMED
754.	KOSIĆ	BRANKO
755.	KOSIĆ	STEVO
756.	KOSTADINOSKI	DIMITRIJE
757.	KOŠČINA	ZLATKO
758.	KOVAČEVIĆ	BORIS
759.	KOVAČEVIĆ	DRAGUTIN
760.	KOVAČEVIĆ	JOSIP

695.	KARLOVIĆ	MILIVOJ
696.	KAŠIĆ	VLADO
697.	KAŠTELAN	IVAN
698.	KATALENIĆ	ANDRIJA
699.	KATANA	STANISLAV
700.	KATIĆ	RAJKO
701.	KATUNAR	GILBERTO
702.	KATUŠIĆ	BRANIMIR
703.	KAUZLARIĆ	DUŠAN
704.	KAUZLARIĆ	MARIJAN
705.	KAUZLARIĆ	NIKOLA
706.	KAVAZOVIĆ	BOJAN
707.	KAVAZOVIĆ	JOŠKO
708.	KEKO	ZORAN
709.	KELAVA	KREŠIMIR
710.	KERČEVIĆ	VLADIMIR
711.	KIRAC	ELVIS
712.	KIRINČIĆ	DARKO
713.	KIVELA	ANTE
714.	KLARICA	ŠIME
715.	KLARIĆ	TOMISLAV
716.	KLARIĆ	ZORAN
717.	KLASAN	ELVIS
718.	KLEMENTE	NEREO
719.	KLEPAC	(Josip) BRANKO
720.	KLEPAC	BRANKO
787.	KRUNIĆ	MILOŠ
788.	KRUNIĆ	MIROSLAV
789.	KRUŠIĆ	BORIS
790.	KRUŽIĆ	ALEKSANDAR
791.	KRZNARIĆ	MARINKO
792.	KUČAN	BERTO
793.	KUČAN	ĐORĐE
794.	KUČAN	DUŠAN
728.	KLOBUČAR	VLADISLAV
729.	KNEŽEVIĆ	ĐURO
730.	KNEŽEVIĆ	MILIVOJ
731.	KNEŽEVIĆ	(Jure) MIRKO
732.	KNEŽEVIĆ	(Jovan) MIRKO
733.	KNEŽEVIĆ	VIKTOR
734.	KNEŽEVIĆ	VOJKO
735.	KOBILICA	ZUHDIJA
736.	KOCIJAN	EMIL
737.	KOCIJAN	JOSIP
738.	KOKIĆ	MARIO
739.	KOKIĆ	DANIJEL
740.	KOKIĆ	DARKO
741.	KOKOR	PAVAO
742.	KOLAK	MILE
743.	KOLČEG	MILJENKO
744.	KOLIĆ	JASENKO
745.	KOMADINA	ANĐELO
746.	KOMES	IVAN
747.	KOMPANJET	ZORAN
748.	KONESTABO	NEVEN
749.	KOPAJTIĆ	BRUNO
750.	KOPAJTIĆ	(Slavka) JOSIP
751.	KOPAJTIĆ	(Krunoslava) JOSIP
752.	KORADO	VOZILA
753.	KORKUT	ŽELJKO
820.	KVATERNIK	SINIŠA
821.	LAČA	MATE
822.	LADIĆ	MARIJAN
823.	LAGINJA	BORIS
824.	LAGINJA	LUCIANO
825.	LAH	HENRIK
826.	LALIĆ	VELIMIR
827.	LANČA	ĐURO
761.	KOVAČIĆ	ALOJZIJE
762.	KOVAČIĆ	BRANKO
763.	KOVAČIĆ	MLADEN
764.	KOVAČIĆ	ŽELJKO
765.	KOVIĆ	EMIL
766.	KOŽUL	FRANJO
767.	KRAJINA	GRGO
768.	KRANJČEVIĆ	KRUNO
769.	KRAPIĆ	ANĐELKO
770.	KRAPIĆ	JOSO
771.	KRAPIĆ	ZDENKO
722.	KREBELJ	DAVOR
773.	KRESINA	ALEN
774.	KRIŠTOFIĆ	ŽELJKO
775.	KRIVIČIĆ	MARINO
776.	KRIZMANIĆ	MIHOVIL
777.	KRNIĆ	IVICA
778.	KRPAN	IVICA
779.	KRPAN	MIROSLAV
780.	KRPINA	MARKO
781.	KRPINA	MILAN
782.	KRŠUL	TOMISLAV
783.	KRULJAC	BRANIMIR
784.	KRULJAC	DARKO
785.	KRULJAC	IVAN
786.	KRULJAC	MIHOVIL
853.	LINIĆ	BRANKO
854.	LINIĆ	DEAN
855.	LINIĆ	JOSIP
856.	LINIĆ	MARINKO
857.	LINIĆ	RANKO
858.	LINIĆ	VOJO
859.	LIPEJ	KREŠIMIR
860.	LIPOVAC	DARKO

795.	KUČAN	EMIL
796.	KUČAN	MATE
797.	KUČAN	MILJENKO
798.	KUČAN	ŽELJKO
799.	KUHARIĆ	MILORAD
800.	KUKAVICA	STJEPAN
801.	KUKIĆ	GORAN
802.	KUKIĆ	KRISTIJAN
803.	KUKULJAN	ARSEN
804.	KUKULJAN	BRANKO
805.	KUKULJAN	DORIAN
806.	KUKULJAN	MARIJAN
807.	KUKULJAN	ZORAN
808.	KUKURIN	JOSIP
809.	KUNDA	JOSIP
810.	KUNDIH	BRANKO
811.	KUNSTOVIĆ	ŽELJKO
812.	KURELIĆ	TAHIR
813.	KURILIĆ	IVAN
814.	KUSTIĆ	BRANKO
815.	KUSTIĆ	MARIN
816.	KUŠIĆ	MILAN
817.	KUTIČIĆ	ANTUN
818.	KUZELE	MILJENKO
819.	KUZMAR	EMIL
886.	MACAN	BRANKO
887.	MACINIĆ	IVO
888.	MACINIĆ	MILORAD
889.	MAČUKAT	GORAN
890.	MAĐERUH	ŠANDOR
891.	MAGANJA	VATROSLAV
892.	MAHMIĆ	MEHMED
893.	MAHMIĆ	SIFET
894.	MAHMUTOVIĆ	AHMET
828.	LANDAU	BERNARD
829.	LASLO	SABO
830.	LATKOVICH	ARGEO
831.	LAZAREVIĆ	NIKOLA
832.	LAZAREVIĆ	PETKO
833.	LEČER	REGINA
834.	LEKAN	EMIL
835.	LELAS	PETAR
836.	LENCOVIĆ	BRUNO
837.	LENCOVIĆ	ŽELJKO
838.	LERGA	ANĐELKO
839.	LERGA	BOŽO
840.	LERGA	VLADIMIR
841.	LESAC	GORAN
842.	LESICA	BORISLAV
843.	LETOJA	MARKO
844.	LEVAR	IVICA
845.	LEVICKY	DANKO
846.	LIGUORI	PIETRO
847.	LINAR	JOSIP
848.	LINARDIĆ	SLOBODAN
849.	LINČIĆ	DUŠKO
850.	LINIĆ	BOJAN
851.	LINIĆ	BORIS
852.	LINIĆ	BOŽIDAR
919.	MANDIĆ	MILAN
920.	MANDUŠIĆ	DRAGO
921.	MANESTAR	EDUARD
922.	MANESTAR	JOSIP
923.	MANJGOTIĆ	BRANKO
924.	MARAČIĆ	IRIS
925.	MARAS	MILE
926.	MARAS	MILIVO
927.	MARAŽ	ZORAN
861.	LIPOVAC	RATKO
862.	LIPOVAC	VITOMIR
863.	LIPOVŠČAK	DAMIR
864.	LIŠIĆ	EKREM
865.	LIVADIĆ	DAMIR
866.	LIVADIĆ	RAMIZ
867.	LONČARIĆ	VLADIMIR
868.	LOVIĆ	VLADIMIR
869.	LOVRIN	BRUNO
870.	LOZO	ANTE
871.	LUČIČANIN	HAKIJA
872.	LUČIĆ	(Ante) ANTUN
873.	LUČIĆ	MLADEN
874.	LUKENDA	VINKO
875.	LUKEŽIĆ	DARIO
876.	LUKIĆ	STIPE
877.	LUKINČIĆ	MARIO
878.	LUKŠIĆ	EDI
879.	LULIĆ	BLAŽ
880.	LUŠETIĆ	IVAN
881.	LUZINA	ALBERT
882.	LJUBOJEVIĆ	PETAR
883.	LJUBOTINA	DANE
884.	LJULJ	STIPAN
885.	LJUTIĆ	PETAR
952.	MARŠANIĆ	JOSIP
953.	MARŠIĆ	DAMIR
954.	MARTINAC	ŽELJKO
955.	MARTINOV	IGOR
956.	MARTINOVIĆ	IVAN
957.	MARUNA	ANTE
958.	MARUŠIĆ	DRAGO
959.	MARUŠIĆ	IVAN
960.	MARUŠIĆ	MIROSLAV

895.	MAHMUTOVIĆ	MUMIN
896.	MAJETIĆ	TOME
897.	MAJOLI	PREDRAG
898.	MAJSTOROVIĆ	MARIJAN
899.	MAJSTOROVIĆ	SLAVKO
900.	MALATESTINIĆ	ZLATKO
901.	MALČIĆ	DAMIR
902.	MALČIĆ	GABRIEL
903.	MALINARIĆ	ERIKO
904.	MALKIĆ	ZIJAD
905.	MALKOČ	IVAN
906.	MALKOČEVIĆ	ALIJA
907.	MALNAR	IVAN
908.	MALNAR	JURAJ
909.	MALVIĆ	ZLATKO
910.	MALJAVAC	ANTON
911.	MALJEVAC	ANTON
912.	MALJEVAC	BORIS
913.	MANCE	ANTON
914.	MANCE	BRANKO
915.	MANCE	DARKO
916.	MANDEKIĆ	IVICA
917.	MANDEKIĆ	LEO
918.	MANDIĆ	ANDRIJA
985.	MAVRINAC	FRANJO
986.	MAVRINAC	TOMISLAV
987.	MAŽUL	IVICA
988.	MEDANIĆ	FEDOR
989.	MEDIĆ	MLADEN
990.	MEDIJA	SANJIN
991.	MEDLE	DAVOR
992.	MEDVEDIĆ	MARIJO
993.	MEDVEDIĆ	RADIVOJ
994.	MEDVEDIĆ	SERĐO
928.	MARČEC	STJEPAN
929.	MARČELJA	ANTON
930.	MARGAN	MARIJAN
931.	MARIČEVIĆ	ROMEO
932.	MARIČIĆ	ŽELJKO
933.	MARINAC	MILAN
934.	MARINCEL	IVAN
935.	MARINCEL	MARIO
936.	MARINČIĆ	ŽIVORAD
937.	MARINOVIĆ	MARKO
938.	MARINOVIĆ	SLAVK**O**
939.	MARJANOVIĆ	ANTO
940.	MARKI	TUNE
941.	MARKIĆ	DRAGUTIN
942.	MARKOVIĆ	DAMIR
943.	MARKOVIĆ	NIKO
944.	MARKULIĆ	MLADEN
945.	MAROHNIĆ	ARSEN
946.	MAROHNIĆ	ERNEST
947.	MAROHNIĆ	MILJENKO
948.	MAROT	RENEO
949.	MAROT	VOJMIR
950.	MARŠANIĆ	ANTON
951.	MARŠANIĆ	IGOR
1018.	MIJOLOVIĆ	MARKO
1019.	MIKIČIĆ	DAMIR
1020.	MIKIĆ	NIKOLA
1021.	MIKOLIĆ	ŽELJKO
1022.	MIKOR	SLOBODAN
1023.	MIKULČIĆ	IVAN
1024.	MIKULIČIĆ	BORIS
1025.	MIKULIĆ	NENAD
1026.	MIKULIĆ	NIKOLA
1027.	MILAKOVIĆ	IVAN
961.	MARUŠIĆ	VJEKOSLAV
962.	MARUŠIĆ	ZLATKO
963.	MATAK	JEROLIM
964.	MATEJČIĆ	MILJENKO
965.	MATEJČIĆ	RUDE
966.	MATEŠEVAC	ZORAN
967.	MATETIĆ	SREĆKO
968.	MATIĆ	ĐORĐE
969.	MATIĆ	IVAN
970.	MATIJAŠEVIĆ	VLADO
971.	MATKOVIĆ	BORIS
972.	MATORIĆ	IVAN
973.	MATOŠIĆ	DUŠAN
974.	MATOŠIĆ	IVICA
975.	MATOVINA	IVAN
976.	MATOVINA	MIRKO
977.	MATOVINA	PETAR
978.	MATOVINA	SLAVKO
979.	MATULIĆ	FRANJO
980.	MAVAR	ROBERT
981.	MAVRIĆ	MARTIN
982.	MAVRIĆ	MLADEN
983.	MAVRIĆ	RATKO
984.	MAVRINAC	FRANKO
1051.	MIŠKULIN	(Nikola) BRANKO
1052.	MIŠKULIN	(Ivan) BRANKO
1053.	MIŠKULIN	VELIMIR
1054.	MIŠLJENOVIĆ	NIKICA
1055.	MITROVIĆ	VINKO
1056.	MLAČIĆ	VALTER
1057.	MLADENIĆ	BRUNO
1058.	MLADENIĆ	MIROSLAV
1059.	MLADENIĆ	ZVONIMIR
1060.	MLAĐENOVIĆ	MILJENKO

995.	MEHIĆ	SUVAD
996.	MERDANOVIĆ	DŽEMAL
997.	MERLE	RADOVAN
998.	MEŠTROVIĆ	ZDENKO
999.	MEZAK	VLADO
1000.	MIALIĆ	RATOMIR
1001.	MICULINIĆ	BRUNO
1002.	MICULINIĆ	JORDAN
1003.	MICULINIĆ	MILIVOJ
1004.	MICULINIĆ	MLADEN
1005.	MIČETIĆ	BOŽIDAR
1006.	MIČETIĆ	ĐORĐE
1007.	MIČETIĆ	LJUBOMIR
1008.	MIČETIĆ	ZDENKO
1009.	MIČETIĆ	ZLATKO
1010.	MIČETIĆ	ZORAN
1011.	MIHAJLOVIĆ	MLADEN
1012.	MIHALIĆ	ĐURO
1013.	MIHALJEVIĆ	FLAVIO
1014.	MIHELIĆ	DARKO
1015.	MIHIĆ	DRAGAN
1016.	MIJALIĆ	MLADEN
1017.	MIJALIĆ	NIKICA
1084.	MUSTAPIĆ	PAOLO
1085.	MUŠANOVIĆ	RAŠID
1086.	MUŠKIĆ	HUSEIN
1087.	MUŠNJAK	IVAN
1088.	MUTAVSKI	SPASOJE
1089.	MUZICA	JOSIP
1090.	NAČINOVIĆ	IVAN
1091.	NADOVIĆ	IVAN
1092.	NAĐ	ERNEST
1093.	NAHTIGAL	FRANC
1094.	NAHTIGAL	RUDI
1028.	MILANKO	ZORAN
1029.	MILANJA	DANKO
1030.	MILAS	IVAN
1031.	MILIĆ	MARKO
1032.	MILETIĆ	IVO
1033.	MILIH	MILAN
1034.	MILIH	MLADEN
1035.	MILIH	ZLATKO
1036.	MILIH	ŽELJKO
1037.	MILKOVIĆ	BOŽO
1038.	MILKOVIĆ	DUJO
1039.	MILKOVIĆ	MILJENKO
1040.	MILKOVIĆ	(Stjepan) PETAR
1041.	MILKOVIĆ	(Joža) PETAR
1042.	MILOHNIĆ	PREDRAG
1043.	MILOŠEVIĆ	ENIO
1044.	MILOVAC	NIKOLA
1045.	MILJUŠ	MIROSLAV
1046.	MIMICA	BRANIMIR
1047.	MIOČIĆ	EMIL
1048.	MIOČIĆ	GOJKO
1049.	MIRKOVIĆ	BRANKO
1050.	MIŠKOVIĆ	MLADEN
1117.	OREŠKOVIĆ	IVAN
1118.	OREŠKOVIĆ	MILAN
1119.	ORLIĆ	PETRA
1120.	ORLOVIĆ	ŽELJKO
1121.	OSOJNICKI	MARIJAN
1122.	OSTOJIĆ	DRAGAN
1123.	OŽBOLT	DRAGAN
1124.	OŽBOLT	VELIMIR
1125.	PAJIĆ	DUŠAN
1126.	PAJNIĆ	ŽARKO
1127.	PALADIN	RUDOLF
1061.	MLINARIĆ	TOMO
1062.	MOČILAC	ŽELJKO
1063.	MODRIĆ	MARIN
1064.	MODRIĆ	NIKOLA
1065.	MOHORIĆ	ARSEN
1066.	MOHORIĆ	BORIS
1067.	MOHOROVIĆ	HRVOJE
1068.	MORIĆ	ANTE
1069.	MORIĆ	MARINKO
1070.	MRAVAC	MATO
1071.	MRAVIĆ	JANKO
1072.	MRAZ	ŽELJKO
1073.	MRLE	SLAVKO
1074.	MRLJIĆ	PETAR
1075.	MRVČIĆ	BRANKO
1076.	MRVČIĆ	(Vladimir) VLADIMIR
1077.	MRVČIĆ	(Ivan) VLADIMIR
1078.	MRVČIĆ	(Josip) VLADIMIR
1079.	MRVČIĆ	ZVONKO
1080.	MUHAR	VUK
1081.	MUHEDINOVIĆ	MEHMED
1082.	MUHIĆ	MUJO
1083.	MURATOVIĆ	MUHAMED
1150.	PAVLAK	ROBERT
1151.	PAVLETIĆ	IGOR
1152.	PAVLETIĆ	TEDI
1153.	PAVLETIĆ	ZLATKO
1154.	PAVLOVIĆ	MARIN
1155.	PAVOKOVIĆ	DARKO
1156.	PAVUŠEK	ZLATKO
1157.	PEJAKOVIĆ	STANKO
1158.	PEJIĆ	FRANJO
1159.	PEKAR	KARLO
1160.	PELOSA	RONALD

1095.	NAKIĆ	DRAGO
1096.	NANIĆ	ZDENKO
1097.	NEĆAK	STEVAN
1098.	NEDIĆ	DARKO
1099.	NEGRI	OSKAR
1100.	NEKIĆ	MILAN
1101.	NELC	IVAN
1102.	NEŽIĆ	MIRKO
1103.	NIKŠIĆ	JOSIP
1104.	NIKŠIĆ	JURAJ
1105.	NIŽIĆ	BORIS
1106.	NOŠAJ	HAĐIJA
1107.	NOVAK	BRANKO
1108.	NOVAKOVIĆ	NEDELJKO
1109.	NOŽARIĆ	VILJEM
1110.	OGRINC	FRANC
1111.	OGUIĆ	ILKO
1112.	OLJICA	MIRO
1113.	OPANČAR	SREĆKO
1114.	ORČIĆ	ANTUN
1115.	ORČIĆ	DANIJEL
1116.	OREMOVIĆ	ZDRAVKO
1117.	OSTOJIĆ	ANTE
1118.	OSTOJIĆ	DAMIR
1119.	OSTOJIĆ	DAVOR
1120.	OSTOJIĆ	IVAN
1121.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1122.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1123.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1124.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1125.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1126.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1127.	OSTOJIĆ	MARIJAN
1128.	PALFI	ANDRIJA
1129.	PAPARIĆ	FRANJO
1130.	PAPIĆ	ZORAN
1131.	PARAVIĆ	TOMISLAV
1132.	PARIS	SILVANO
1133.	PASTUOVIĆ	IVAN
1134.	PASVANDŽIĆ	MUHAMED
1135.	PAŠKVALIĆ	SILVANO
1136.	PAŠKVAN	ANTE
1137.	PAŠKVAN	BRANKO
1138.	PAŠKVAN	DARKO
1139.	PAŠKVAN	MILJENKO
1140.	PAŠKVAN	VLADIMIR
1141.	PAŠKVAN	MARIO
1142.	PAUŠEK	ZLATKO
1143.	PAVELIĆ	IVICA
1144.	PAVELIĆ	MARKO
1145.	PAVER	ZLATKO
1146.	PAVEŠIĆ	SLOBODAN
1147.	PAVEŠIĆ	VELIMIR
1148.	PAVIĆ	PETAR
1149.	PAVIĆEVAC	NEVIO
1150.	PEJIĆ	ANTE
1151.	PEJIĆ	DAMIR
1152.	PEJIĆ	DAMIR
1153.	PEJIĆ	DAMIR
1154.	PEJIĆ	DAMIR
1155.	PEJIĆ	DAMIR
1156.	PEJIĆ	DAMIR
1157.	PEJIĆ	DAMIR
1158.	PEJIĆ	DAMIR
1159.	PEJIĆ	DAMIR
1160.	PEJIĆ	DAMIR
1161.	PELOZA	DAVOR
1162.	PELOZA	IGOR
1163.	PENAVA	TIHOMIR
1164.	PENAVA	ZDENKO
1165.	PERANIĆ	BORIS
1166.	PERANIĆ	FREDI
1167.	PERANIĆ	RENATO
1168.	PERANIĆ	TOMISLAV
1169.	PERENČIĆ	IVAN
1170.	PERIĆ	BOŽO
1171.	PERIĆ	HRVOJE
1172.	PERIĆ	IVAN
1173.	PERIĆ	JOVAN
1174.	PERIĆ	PREDRAG
1175.	PERIĆ	ZLATKO
1176.	PERINČIĆ	IVAN
1177.	PERINIĆ	MILAN
1178.	PERIŠIĆ	HRVOJE
1179.	PERIŠIĆ	IVICA
1180.	PERKIĆ	GIORDANO
1181.	PERKO	TOMISLAV
1182.	PERKOVIĆ	ANTE
1183.	PERKOVIĆ	IVAN
1184.	PERKOVIĆ	MARJAN
1185.	PERKOVIĆ	PERE
1186.	PERKOVIĆ	VLADIMIR
1187.	PERNJAVA	ĐURO
1188.	PERŠA	ANTE
1189.	PERUČ	MARINO
1190.	PERUŠIĆ	ALDO
1191.	PERUŠIĆ	MARIJAN
1192.	PERUŠIĆ	VLADIMIR
1193.	PERUŠIĆ	VLADO
1194.	PESIĆ	IVAN
1195.	PETAK	ANTE
1196.	PETAK	ANTE
1197.	PETAK	ANTE
1198.	PETAK	ANTE
1199.	PETAK	ANTE
1200.	PETAK	ANTE
1201.	PETAK	ANTE
1202.	PETAK	ANTE
1203.	PETAK	ANTE
1204.	PETAK	ANTE
1205.	PETAK	ANTE
1206.	PETAK	ANTE
1207.	PETAK	ANTE
1208.	PETAK	ANTE
1209.	PETAK	ANTE
1210.	PETAK	ANTE
1211.	PETAK	ANTE
1212.	PETAK	ANTE
1213.	PETAK	ANTE
1214.	PETAK	ANTE
1215.	PETAK	ANTE
1216.	PILEPIĆ	SLAVKO
1217.	PILIĆ	BRANKO
1218.	PILIĆ	GORAN
1219.	PILIPOVIĆ	MARKO
1220.	PILJEK	TONČI
1221.	PILJIĆ	SRETKO
1222.	PINDULIĆ	DANKO
1223.	PINJUH	ZDRAVKO
1224.	PIREC	FRANKO
1225.	PIRŠIĆ	KAZIMIR
1226.	PJETLOVIĆ	ŽELJKO
1227.	PLANINC	JOSIP
1228.	PLANINC	MARIJAN
1229.	PLANINC	MARIJAN
1230.	PLANINC	MARIJAN
1231.	PLANINC	MARIJAN
1232.	PLANINC	MARIJAN
1233.	PLANINC	MARIJAN
1234.	PLANINC	MARIJAN
1235.	PLANINC	MARIJAN
1236.	PLANINC	MARIJAN
1237.	PLANINC	MARIJAN
1238.	PLANINC	MARIJAN
1239.	PLANINC	MARIJAN
1240.	PLANINC	MARIJAN
1241.	PLANINC	MARIJAN
1242.	PLANINC	MARIJAN
1243.	PLANINC	MARIJAN
1244.	PLANINC	MARIJAN
1245.	PLANINC	MARIJAN
1246.	PLANINC	MARIJAN
1247.	PLANINC	MARIJAN
1248.	PLANINC	MARIJAN
1249.	POŽGAJ	DAMIR
1250.	PRAĐENKO	STJEPAN
1251.	PRAŠNJIČKI	ANDRO
1252.	PRELEC	ZDRAVKO
1253.	PRENER	ANĐELKO
1254.	PRIBANIĆ	MILAN
1255.	PRIJIĆ	ŽIVKO
1256.	PRINC	PREDRAG
1257.	PRIZMIĆ	ZDRAVKO
1258.	PROSEN	RADOVAN
1259.	PROTEGA	ŽARKO
1260.	PRPIĆ	GORAN

1195.	PEŠA	BRANKO
1196.	PEŠČICA	SLAVKO
1197.	PEŠUT	VIKTOR
1198.	PETEK	DARKO
1199.	PETELIN	PAULO
1200.	PETKOVIĆ	TRIPO
1201.	PETRAŠ	SRETEN
1202.	PETRC	DAMIR
1203.	PETRC	ZDENKO
1204.	PETRIS	MLADEN
1205.	PETROVIĆ	BALTAZAR
1206.	PETROVIĆ	BORIS
1207.	PETROVIĆ	IVAN
1208.	PETROVIĆ	ROKO
1209.	PETROVIĆ	TRIPO
1210.	PETROVIĆ	VINKO
1211.	PETROVIĆ	ŽELJKO
1212.	PIKOVIĆ	VINKO
1213.	PILČIĆ	(Ivan) IVAN
1214.	PILČIĆ	(Stanko) IVAN
1215.	PILČIĆ	VILKO
1228.	PLAVETIĆ	IVAN
1229.	PLISKAVAC	VLADIMIR
1230.	PLIŠIĆ	MILJENKO
1231.	POČEKO	MARINO
1232.	PODRUG	IVAN
1233.	POJE	JURICA
1234.	POLAK	BORIS
1235.	POLIĆ	DUŠKO
1236.	POLONIO	FRANJO
1237.	POLOVIĆ	BOŽIDAR
1238.	POLJAK	DRAGAN
1239.	POLJANEK	MILE
1240.	POMASAN	MARIO
1241.	POROPAT	ANTONIO
1242.	POROPAT	EDUARD
1243.	POROPAT	SLAVEN
1244.	POSILOVIĆ	BORIS
1245.	POSPIŠIL	VLADIMIR
1246.	POŠČIĆ	IGOR
1247.	POŽARIĆ	VLADIMIR
1248.	POŽEGA	IVAN
1261.	PRPIĆ	IVAN
1262.	PRPIĆ	JAKOV
1263.	PRTORIĆ	IGOR
1264.	PUHARIĆ	MLADEN
1265.	PUHOVAC	ENVER
1266.	PUPAČIĆ	MARINKO
1267.	PUŠKARIĆ	VLADO
1268.	PUTRIH	DARKO
1269.	PUŽ	TEO
1270.	RADEŠIĆ	REMIĐO
1271.	RADETIĆ	BORISLAV
1272.	RADETIĆ	IVOSLAV
1273.	RADOJKOVIĆ	KLAUDIO
1274.	RADOLOVIĆ	ZLATAN
1275.	RADOŠEVIĆ	MARIJAN
1276.	RADOTOVIĆ	NIKOLA
1277.	RADOVIĆ	DAVOR
1278.	RADOVIĆ	NIKOLA
1279.	RADULIĆ	DAMIR
1280.	RADULIĆ	ŠIME
1281.	RAĐENOVIĆ	SLOBODAN
1282.	RAGUŽ	KREŠIMIR
1283.	RAK	NEDELJKO
1284.	RAKIĆ	DAVOR
1285.	RAKOŠ	ZLATKO
1286.	RAKULJIĆ	ANDREJ
1287.	RAKULJIĆ	IVAN
1288.	RALIĆ	FRANJO
1289.	RAMIĆ	REDŽEP
1290.	RANDIĆ	BRANKO
1291.	RANDIĆ	IVISA
1292.	RASI	ZEF
1293.	RASPOR	ALEKSANDAR
1294.	RASPOR	ANTON
1315.	RELJAC	(Zvonko) FRANJO
1316.	RELJAC	MLADEN
1317.	RELJANOVIĆ	ANTUN
1318.	REMPEŠIĆ	IVAN
1319.	REMPEŠIĆ	MILJENKO
1320.	REPNJAK	MIRKO
1321.	RIBARIĆ	JOSIP
1322.	RITOŠA	JOSIP
1323.	ROCA	JOSIP
1324.	RODIN	IVAN
1325.	RODIN	TOMISLAV
1326.	RAMPEŠIĆ	MILJENKO
1327.	RONČEVIĆ	MARKO
1348.	RUNDIĆ	BRANIMIR
1349.	RUNDIĆ	IVAN
1350.	RUPČIĆ	BOŽIDAR
1351.	RUS	DENIS
1352.	RUS	FRANJO
1353.	RUSTJA	DARIJ
1354.	RUŠIN	BERISLAV
1355.	RUŠIN	MIRO
1356.	RUŽIĆ	ČEDOMIR
1357.	RUŽIĆ	MARIO
1358.	RUŽIĆ	ROBERT
1359.	RUŽIĆ	STANKO
1360.	RUŽIĆ	TOMISLAV

1295.	RASPOR	BOŽIDAR
1296.	RASPOR	DINO
1297.	RASPOR	FRANJO
1298.	RASPOR	GORAN
1299.	RASPOR	IVICA
1300.	RASPOR	IZIDOR
1301.	RASPOR	(Franjo) JOSIP
1302.	RASPOR	(Josip) JOSIP
1303.	RASPOR	KAZIMIR
1304.	RASPOR	MARIO
1305.	RASPORIĆ	MILAN
1306.	RAUKAR	NIKOLA
1307.	RAVNIĆ	BRANKO
1308.	RAVNIĆ	VLADO
1309.	RAŽIĆ	RATKO
1310.	REDŽOVIĆ	HAJRUDIN
1311.	RELJAC	ANTON
1312.	RELJAC	BORIS
1313.	RELJAC	DUŠAN
1314.	RELJAC	(Slavko) FRANJO
1381.	SARŠON	ŽELIMIR
1382.	SAVIĆ	ALEKSANDAR
1383.	SEKI	ZDRAVKO
1384.	SEKULIĆ	MILORAD
1385.	SELEŠI	GORAN
1386.	SELIMOVIĆ	MEHMED
1387.	SEMION	BRANKO
1388.	SENČANIN	DARKO
1389.	SENĐERĐI	NEVEN
1390.	SERTIĆ	MILE
1391.	SESAR	BERISLAV
1392.	SEZIGET	TEDI
1393.	SIGNORINI	BORIS
1394.	SIGURNJAK	SLAVKO
1328.	ROSATI	VJEKOSLAV
1329.	ROSIĆ	MILAN
1330.	ROŠIĆ	EMILIAN
1331.	ROŠIĆ	NIKOLA
1332.	ROVAN	RIKARD
1333.	ROŽAJAC	SAKIB
1334.	ROŽIĆ	ANĐELO
1335.	ROŽIĆ	BORIS
1336.	ROŽIĆ	JOSIP
1337.	ROŽIĆ	MILAN
1338.	RUBČIĆ	DAMIR
1339.	RUBEŠA	IVAN
1340.	RUBINIĆ	ERVINIO
1341.	RUBINIĆ	IVICA
1342.	RUBINIĆ	ROMANO
1343.	RUDIN	DANIJEL
1344.	RUKAVINA	ANTE
1345.	RUKAVINA	ANTE
1346.	RUKAVINA	PETAR
1347.	RUKAVINA	STJEPAN
1414.	SIZIGET	TEDI
1415.	SKALAMERA	MARINKO
1416.	SKENDER	MIROSLAV
1417.	SKERBETA	EDI
1418.	SKORIĆ	TOMISLAV
1419.	SKRBETA	EDI
1420.	SKULIBER	ARSEN
1421.	SLABY	GORDAN
1422.	SLIVKA	BRANIMIR
1423.	SLOSAR	ANTON
1424.	SMEŠNY	VLADIMIR
1425.	SMILJAN	STANISLAV
1426.	SMOJVER	RUŽA
1427.	SMOJVER	MILE
1361.	RUŽIĆ	VLADIMIR
1362.	RUŽIĆ	VOJISLAV
1363.	RUŽIĆ	ZRINKO
1364.	SABLIĆ	DARKO
1365.	SABLIĆ	MAKSIMILIJAN
1366.	SABLIĆ	MARIJAN
1367.	SABO	LASLO
1368.	SABO	STJEPAN
1369.	SADRIĆ	ILIJA
1370.	SALIHI	ĐABIR
1371.	SALKANOVIĆ	MEHMEDALIJA
1372.	SANDROVAC	RAJKO
1373.	SAMARDŽIJA	SLOBODAN
1374.	SANKOVIĆ	(Maksimilijan) BORIS
1375.	SANKOVIĆ	(Petar) BORIS
1376.	SANTULIN	SERGIO
1377.	SARŠON	JURAJ
1378.	SARŠON	VELJKO
1379.	SARŠON	VILKO
1380.	SARŠON	ZDRAVKO
1447.	SRIĆA	LADISLAV
1448.	SRIĆA	ZLATKO
1449.	SROK	MILIVOJ
1450.	STANIĆ	JURICA
1451.	STANKOVIĆ	EUGEN
1452.	STANKOVIĆ	MARIN
1453.	STARČEVIĆ	GORAN
1454.	STARČEVIĆ	IVAN
1455.	STARČEVIĆ	SLAVKO
1456.	STARČEVIĆ	VLADIMIR
1457.	STAŠEK	ZORISLAV
1458.	STEFANI	LOREDANO
1459.	STEGIĆ	ZVONKO
1460.	STEPANČIĆ	BORIS

1395.	SIKRA	ANDRIJA
1396.	SILIĆ	BERISLAV
1397.	SILIĆ	FRANJO
1398.	SILIĆ	RADOVAN
1399.	SILIĆ	SILVANO
1400.	SIMČIĆ	ANTON
1401.	SIMČIĆ	BRANISLAV
1402.	SIMČIĆ	CVETKO
1403.	SIMČIĆ	EMIL
1404.	SIMČIĆ	IVAN
1405.	SIMČIĆ	JOSIP
1406.	SIMČIĆ	MILJENKO
1407.	SIMČIĆ	NEDELJKO
1408.	SIMPER	IVAN
1409.	SINČIĆ	MILIVOJ
1410.	SINOVČIĆ	ZORAN
1411.	SINOŽIĆ	OLIVIJERO
1412.	SIRNIK	NINOSLAV
1413.	SISSO	MARINO
1480.	SUŠANJ	ETTORE
1481.	SUŠANJ	FRANKO
1482.	SUŠANJ	VILIM
1483.	SUŠIĆ	IGOR
1484.	SUŽBERIĆ	BRANKO
1485.	SVEŠKO	EDUARD
1486.	SVEŠKO	MIRKO
1487.	SVIRČIĆ	VINKO
1488.	SVRAKIĆ	NEVZUDIN
1489.	ŠABALIĆ	FRANJO
1490.	ŠAFAR	IVAN
1491.	ŠAFAR	STJEPAN
1492.	ŠAKAN	DENKO
1493.	ŠAKIĆ	IVAN
1494.	ŠALAMON	DAVOR
1428.	SMOKROVIĆ	MILE
1429.	SMOKVINA	ARSEN
1430.	SMOKVINA	MILAN
1431.	SMOLČIĆ	IVAN
1432.	SMOLČIĆ	IVAN
1433.	SMOLČIĆ	STJEPAN
1434.	SMOLČIĆ	VINKO
1435.	SMRKINIĆ	EDGAR
1436.	SOBOL	BOJAN
1437.	SOBOL	DAMIR
1438.	SOBOL	IVAN
1439.	SOKOLI	MARK
1440.	SOKOLI	NASER
1441.	SORIĆ	BORIS
1442.	SOVAR	IVAN
1443.	SPINČIĆ	IVO
1444.	SPODNJAK	DALIBOR
1445.	SRDOČ	DAVOR
1446.	SRDOČ	RADENKO
1513.	ŠEGOTA	TIHOMIR
1514.	ŠEGOTA	ZLATKO
1515.	ŠEGULJA	BRANIMIR
1516.	ŠEGULJA	JOSIP
1517.	ŠEKRST	MARIJAN
1518.	ŠENKINC	STJEPAN
1519.	ŠENKINC	STOJAN
1520.	ŠEPIĆ	ALDO
1521.	ŠEPIĆ	BORIS
1522.	ŠESTAN	VILIM
1523.	ŠIKIĆ	BORIS
1524.	ŠIMAC	ALBERT
1525.	ŠIMIĆ	ĐURO
1526.	ŠIMIĆ	MARIJAN
1527.	ŠIMIĆ	MILAN
1461.	STIPANIČEV	NIKO
1462.	STIPIĆ	ARIS
1463.	STIPIĆ	ZDENKO
1464.	STOJANOVIĆ	DANILO
1465.	STOJČIĆ	VLADIMIR
1466.	STOŠIĆ	ROMANO
1467.	STOJNIĆ	ANELIO
1468.	STRČIĆ	DRAŽEN
1469.	STRIKA	STANKO
1470.	SUDAR	NIKOLA
1471.	SUDULIĆ	MARIO
1472.	SULEJMAN	SAFET
1473.	SULIĆ	EMIN
1474.	SULIĆ	NURAGA
1475.	SUPERINA	JOSIP
1476.	SUPERINA	MILAN
1477.	SURIJAN	MARIJAN
1478.	SURLA	BOŽO
1479.	SUŠANJ	DARKO
1546.	ŠKRTIĆ	ALEN
1547.	ŠLIBAR	RUDOLF
1548.	ŠOGOLJ	IBRO
1549.	ŠOJAT	IVICA
1550.	ŠOŠTARIĆ	ZVONIMIR
1551.	ŠPANIĆ	JOSIP
1552.	ŠPEHAR	PETAR
1553.	ŠPOLJARIĆ	IVAN
1554.	ŠPOLJARIĆ	NIKOLA
1555.	ŠPORČIĆ	SLAVKO
1556.	ŠREBOVT	ROBERTO
1557.	ŠTEFAN	IGOR
1558.	ŠTEFANČIĆ	ANDRIJA
1559.	ŠTEFANČIĆ	BORIS
1560.	ŠTEFANČIĆ	MILAN

1495.	ŠALAMON	MIJO
1496.	ŠANKO	ZORAN
1497.	ŠARIĆ	SINIŠA
1498.	ŠARLIJA	PETAR
1499.	ŠARLIJA	STANKO
1500.	ŠPARLIJA	ŽELJKO
1501.	ŠAŠINKA	BRUNO
1502.	ŠAVKO	ALDO
1503.	ŠAVLE	SILVANO
1504.	ŠĆIRAN	IVAN
1505.	ŠĆIRAN	ZORAN
1506.	ŠĆULAC	SILVANO
1507.	ŠEBELJA	ANTON
1508.	ŠEBELJA	ANTON
1509.	ŠEBELJA	JOSIP
1510.	ŠEBELJA	SLAVKO
1511.	ŠEBELJA	VINKO
1512.	ŠEGOTA	BRANKO
1579.	ŠUBAŠA	STEVO
1580.	ŠUBAT	DARKO
1581.	ŠUBAT	NIKOLA
1582.	ŠUBAT	VIKTOR
1583.	ŠUBAT	ZLATKO
1584.	ŠUPAK	BRUNO
1585.	ŠUPAK	EMILIO
1586.	ŠUPAK	JOSIP
1587.	ŠUPAK	MILJENKO
1588.	ŠUPRAHA	ZVONKO
1589.	ŠUSTAR	VINKO
1590.	ŠUŠNJAR	SADIK
1591.	ŠUTIĆ	MARKO
1592.	ŠUVAK	IVAN
1593.	ŠVAGLIĆ	DRAGAN
1594.	ŠVAGLIĆ	JADRANKO
1528.	ŠIMOKOVIĆ	ANTON
1529.	ŠIMUNIĆ	ZDRAVKO
1530.	ŠIPUŠ	SINIŠA
1531.	ŠIROLA	ANTON
1532.	ŠIROLA	BERISLAV
1533.	ŠIROLA	MARCEL
1534.	ŠIŠAK	IVAN
1535.	ŠIŠUL	ARSEN
1536.	ŠKALAMERA	VIKTOR
1537.	ŠKARICA	EUSEBIO
1538.	ŠKODA	ŽELJKO
1539.	ŠKOFIĆ	SREĆKO
1540.	ŠKOPAC	MILIVOJ
1541.	ŠKORIĆ	IVICA
1542.	ŠKORIĆ	SAVO
1543.	ŠKORIĆ	TOMISLAV
1544.	ŠKOVRLJ	ŽELJKO
1545.	ŠKRINJAR	IVICA
1612.	TOMAKIĆ	BRANKO
1613.	TOMAS	LOVRO
1614.	TOMAŠ	BRANKO
1615.	TOMIČIĆ	SINIŠA
1616.	TOMIČIĆ	STJEPAN
1617.	TOMIĆ	IVAN
1618.	TOMIĆ	KAZIMIR
1619.	TOMIŠA	FRANJO
1620.	TOMLJANOVIĆ	FURIO
1621.	TOMLJANOVIĆ	IVAN
1622.	TOMLJANOVIĆ	IVO
1623.	TOMLJANOVIĆ	NENAD
1624.	TOMLJANOVIĆ	VELJKO
1625.	TOMŠIĆ	LORIS
1626.	TOMULIĆ	SANJIN
1627.	TOPČAGIĆ	TEUFIK
1561.	ŠTEFANČIĆ	NIKOLA
1562.	ŠTEFANČIĆ	ŽELJKO
1563.	ŠTEFANIĆ	DINKO
1564.	ŠTEFANIĆ	ZVONIMIR
1565.	ŠTEMBERGER	RAJKO
1566.	ŠTERPIN	STANKO
1567.	ŠTIGLIĆ	BRANIMIR
1568.	ŠTIGLIĆ	(Stanko) MARIJAN
1569.	ŠTIGLIĆ	(Ivan) MARIJAN
1570.	ŠTIMAC	MIROSLAV
1571.	ŠTIMEC	BOŽO
1572.	ŠTOKIĆ	IVAN
1573.	ŠTOKIĆ	NIKOLA
1574.	ŠTOKOM	VJEKOSLAV
1575.	ŠTRAL	DRAGUTIN
1576.	ŠTRAL	ERNEST
1577.	ŠTRUCELJ	IGOR
1578.	ŠTULIĆ	MILAN
1645.	TULIĆ	TOMISLAV
1646.	TURAK	RAJKO
1647.	TURČINOV	ZORAN
1648.	TURINA	ANTE
1649.	TURINA	FRANJO
1650.	TURINA	GORAN
1651.	TURINA	JOSIP
1652.	TURINA	ZORAN
1653.	TURK	ZDRAVKO
1654.	TURKALJ	DAMIR
1655.	UDOVIČIĆ	DARKO
1656.	UDOVIČIĆ	ZDRAVKO
1657.	UDOVIĆ	SLOBODAN
1658.	UDVARDI	DAMIR
1659.	UJČIĆ	MIRKO
1660.	UKALOVIĆ	ZVONKO

1595.	ŠVARC	ZVONKO
1596.	ŠVERKO	NENAD
1597.	ŠVRLJUGA	DARKO
1598.	TADIĆ	MATO
1599.	TALAN	FRANJO
1600.	TAMARUT	DINKO
1601.	TARLE	ALEN
1602.	TATALOVIĆ	IRVING
1603.	TAU	STANISLAV
1604.	TIBLJAŠ	ZDRAVKO
1605.	TIĆAC	ANTON
1606.	TIČAK	MATE
1607.	TIČAK	SANDRO
1608.	TIŠLJARIĆ	IVICA
1609.	TOLJAGA	MILAN
1610.	TOMAC	PETAR
1611.	TOMAC	ŽELJKO
1628.	TOPIĆ	HAMDIJA
1629.	TOPIĆ	IGOR
1630.	TORIĆ	OMER
1631.	TRAHLIĆ	MARINKO
1632.	TRAHLIĆ	ŽARKO
1633.	TRALIĆ	DALIBOR
1634.	TRBOVIĆ	SLOBODAN
1635.	TRINAJSTIĆ	HRVOJE
1636.	TROHA	JURE
1637.	TROHALJ	JURAJ
1638.	TROSKOT	NIKOLA
1639.	TROŠELJ	VALTER
1640.	TUHTAN	DAMIR
1641.	TUHTAN	RANKO
1642.	TUHTAN	VILIM
1643.	TUHTAN	ZDRAVKO
1644.	TUHTAN	ZORAN
1661.	ULRICH	SANJIN
1662.	URDIH	AUGUSTIN
1663.	URUKALOVIĆ	NIKOLA
1664.	VAGIĆ	MILOŠ
1665.	VAKANJAC	IVAN
1666.	VALENČIĆ	ALDO
1667.	VALENČIĆ	ANTON
1668.	VALENČIĆ	JOSIP
1669.	VALENČIĆ	LOVRENC
1670.	VALENČIĆ	MILJENKO
1671.	VALENČIĆ	VILIM
1672.	VALENČIĆ	VITOMIR
1673.	VALENČIĆ	ZDRAVKO
1674.	VALENTIĆ	IGOR
1675.	VALENTIN	BORIS
1676.	VALENTINAC	ZVONKO
1677.	VALERIJEV	DRAŽEN
1678.	VALIĆ	MLADEN
1679.	VALIĆ	NENAD
1680.	VALIĆ	STANISLAV
1681.	VALIĆ	VELIMIR
1682.	VALJAN	BRANKO
1683.	VALJAN	MLADEN
1684.	VARDIJAN	BERISLAV
1685.	VARIOLA	DUBRAVKO
1686.	VEČERINA	ARIS
1687.	VEČERINA	MILAN
1688.	VEDRIŠ	IGNAC
1689.	VELE	MILOVAN
1690.	VELEPIĆ	MITJA
1691.	VELFL	ŽELJKO
1692.	VELKOVSKI	LJUPČO
1693.	VELJAČIĆ	BORIS
1694.	VERONICA	SREĆKO
1711.	VIDAS	SLAVKO
1712.	VIDMAR	MATE
1713.	VIDMAR	NIKOLA
1714.	VIDOVIĆ	ANTO
1715.	VIDOVIĆ	MARIN
1716.	VIDOVIĆ	MARINKO
1717.	VIDOVIĆ	ZDRAVKO
1718.	VILK	JELKA
1719.	VINZAN	BRUNO
1720.	VIŠĆEVIĆ	ANDRIJA
1721.	VIŠKANIĆ	DUŠAN
1722.	VIŠKANIĆ	EUGEN
1723.	VITAS	PETAR
1724.	VIVANDA	ANTON
1725.	VIŽINTIN	ĐANKARLO
1726.	VLAH	DARKO
1727.	VLAH	GORAN
1744.	VUJKO	NIKOLA
1745.	VUK	VLADO
1746.	VUKADINOVIĆ	MILAN
1747.	VUKADINOVIĆ	ZVONIMIR
1748.	VUKELIĆ	IVAN
1749.	VUKELIĆ	MIRKO
1750.	VUKELIĆ	RADE
1751.	VUKELIĆ	ZLATKO
1752.	VUKIĆ	DARKO
1753.	VUKIĆ	JURE
1754.	VUKOJA	IVAN
1755.	VUKONIĆ	VLADO
1756.	VUKONIĆ	ŽELJKO
1757.	VUKOVIĆ	IVAN
1758.	VUKOVIĆ	VLADIMIR
1759.	VUKSANOVIĆ	IVAN
1760.	VUKUŠIĆ	MIROSLAV

1695.	VERŠIĆ	TOMISLAV
1696.	VERUNICA	ZLATKO
1697.	VICIĆ	JOSIP
1698.	VICIĆ	STANKO
1699.	VICIĆ	ŽELJKO
1700.	VIČEVIĆ	ANDRIJA-AVELIN
1701.	VIČEVIĆ	BORIS
1702.	VIČEVIĆ	EDO
1703.	VIČEVIĆ	ŽIVKO
1704.	VIČIĆ	IGOR
1705.	VIČIĆ	FRANKO
1706.	VIČIĆ	ŽELJKO
1707.	VIDAK	ŽELIMIR
1708.	VIDAKOVIĆ	VLADIMIR
1709.	VIDALIĆ	ĐANI
1710.	VIDAS	JOSIP
1777.	ZGODIĆ	IVO
1778.	ZIBAR	BRANE
1779.	ZLATIĆ	BORIS
1780.	ZNAMENAČEK	JOSIP
1781.	ZOLIĆ	IZET
1782.	ZORETIĆ	MILIVOJ
1783.	ZORETIĆ	TIHOMIR
1784.	ZORIČIĆ	MILIVOJ
1785.	ZORIĆ	MILAN
1786.	ZOVIĆ	DELIO
1787.	ZOVKO	PERO
1788.	ZRINSKI	JOSIP
1789.	ZUBAK	TIHOMIR
1790.	ZUBOVIĆ	IVAN
1791.	ZUBOVIĆ	JURE
1728.	VLAH	MILAN
1729.	VLAHOVIĆ	KLAUDIO
1730.	VODANOVIĆ	TONČI
1731.	VODOPIJA	PAVAO
1732.	VOJNOVIĆ	JOVO
1733.	VOLARIĆ	ANTON
1734.	VOLF	BISERKO
1735.	VOZILA	KORADO
1736.	VRANIĆ	DAVOR
1737.	VRANIĆ	DUŠKO
1738.	VRANIĆ	EGIDIO
1739.	VRANIĆ	VINKO
1740.	VREČIĆ	JOZO
1741.	VUCIĆ	RATKO
1742.	VUČKOVIĆ	STJEPAN
1743.	VUIĆ	JANKO
1792.	ZUBOVIĆ	MARIN
1793.	ZUBOVIĆ	TOMISLAV
1794.	ZUPČIĆ	ZVONKO
1795.	ZUPČIĆ	ĐINO
1796.	ŽAGAR	DUŠAN
1797.	ŽAGAR	JOSIP
1798.	ŽEŽELIĆ	BERISLAV
1799.	ŽEŽELIĆ	EMIL
1800.	ŽEŽELIĆ	FRANJO
1801.	ŽEŽELIĆ	RUDOLF
1802.	ŽEŽELIĆ	ŽELJKO
1803.	ŽIC	DAMIR
1804.	ŽIC	IVICA
1805.	ŽIGULIĆ	NEVIO
1761.	VUKUŠIĆ	TIHOMIR
1762.	VUKUŠIĆ	VLADE
1763.	VUKUŠIĆ	VLADIMIR
1764.	VULELIJA	IVO
1765.	VUNDAČ	KREŠO
1766.	VURUNA	LJUBOMIR
1767.	VUŠKOVIĆ	IVAN
1768.	WALDFOGEL	ANTON
1769.	WALTER	KRUNOSLAV
1770.	ZAFIROV	ZDRAVE
1771.	ZAHARIJA	MILAN
1772.	ZAHARIJA	STANISLAV
1773.	ZDRAVKOVIĆ	MOMČILO
1774.	ZEKIĆ	JASMIN
1775.	ZELIĆ	TOMO
1776.	ZENIL	OBLAK
1806.	ŽIKIĆ	MARJAN
1807.	ŽIKIĆ	TOMISLAV
1808.	ŽILIĆ	MATE
1809.	ŽIVČIĆ	JOSIP
1810.	ŽIVKOVIĆ	IGOR
1811.	ŽMARIĆ	(Stanko) IVAN
1812.	ŽMARIĆ	(Romano) IVAN
1813.	ŽMARIĆ	MARIJO
1814.	ŽUGO	MARINKO
1815.	ŽULIĆ	ĐURO
1816.	ŽULJ	IVAN
1817.	ŽUNIĆ	IGOR
1818.	ŽUPA	KLAUDIO
1819.	ŽUŽIĆ	TOMISLAV

Napomena:
u popis nisu uključeni vojni obveznici koji su na početku bili sastavni dio postrojbi Ratnog štaba TO, a koji su kasnije, ustrojem 128. brigade Hrvatske vojske „Sveti Vid“, 101. lap PZO (kasnije 203. brigada PZO) [68], specijalne čete za protudiverzantsku borbu i pionirsko-diverzantskog voda (koje je sve ustrojio Ratni štab TO) kao pripadnici spomenutih postrojbi, prešli pod nadležnost Zapovjedništva Operativne zone Rijeka.

[68] Ovo nije sasvim točno jer se neki pripadnici 101 lap PZO nalaze na ovom spisku – npr. Zenil Oblak, Grubišić Boris, Knežević Viktor, Salkanović Mehmedalija, Štokić Ivan… (VestaHR)

Životopisi

Često su članovi Ratnog štaba TO bili svjedoci kada su građani, zbog znatiželje ili neupućenosti, postavljali pitanja: „Tko su ti ljudi koji organiziraju Hrvatsku vojsku i rukovode obranom Rijeke?“

Odgovor na to i slična pitanja bio je jednostavan i 1991. i sada: „To su građani Rijeke koji su bili spremni dati sve, a nisu tražiti ništa!“ To su također bili građani Rijeke, koji su opći interes obrane grada, na način da ga sačuvaju od razaranja i ljudskih žrtava, stavili na prvo mjesto, pri čemu u zapovjedništvima nije bilo mjesta za one pojedince koji su imali neke druge, svoje, privatne interese.

To su građani ovoga grada, koji su u bivšem sistemu završili škole rezervnih oficira, doškolovali se u centrima za obuku JNA po programu zapovijedanja svih nivoa, od samostalnih vodova, četa i bataljuna (Vinica, Rakitje, Bileća, Karlovac, Pančevo, Zadar, Sarajevo) do zapovjednika ratnih pukova i brigada (KšA KOV – Banjica u Beogradu).

To su ljudi koji su na brojnim vojnim vježbama upoznali mentalitet oficira i doktrinu JNA, što je im je tijekom Domovinskog rata bila velika prednost.

To su građani ovoga grada, pretežno visoke i više stručne spreme, koji su rukovodili procesima proizvodnje u tvrtkama ovog grada, kojih, nažalost, bar većine, danas više nema!

U sastavu Ratnog štaba i u Zapovjedništvu postrojbi za obranu Rijeke nije bilo profesionalnih oficira bivše JNA.

Ratni štab i njegovi pripadnici koje se u nastavku predstavlja, organizirali su i formirali jedinice Hrvatske vojske u Rijeci

Šime Radulić, pukovnik, zapovjednik Ratnog štaba TO

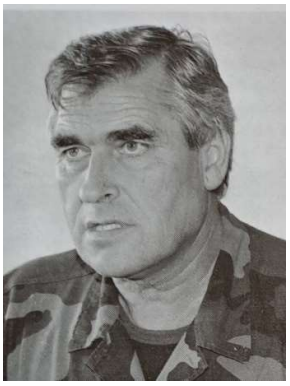

Rođen sam 24. prosinca 1940. u Ugljanu (mjesto na istoimenom otoku). Potječem iz radničke obitelji od oca Ante i majke Marice. Osnovnu školu započeo sam na Puntamici (Zadar), nastavio u Dubrovniku i završio u Rijeci (OŠ Podmurvice). Srednju tehničku građevinsku školu i Fakultet građevinskih znanosti završio sam u Rijeci. Vojni rok služio sam u artiljerijskoj školi rezervnih oficira u Zadru (XVII. klasa) 1960./61. godine. Kao stažist, prvi u klasi, ostao sam u AŠRO – Zadar na dužnosti komandira pitomačkog voda i asistent predavača iz gradiva: pravila službe, strojevo pravilo, čitanje karata, pravila gađanja zemaljske artiljerije i obuka na oruđima zemaljske artiljerije. Paralelno s formiranjem TO (po tadašnjem Zakonu o obrani to je bila republička vojska), bio sam na nizu tečajeva za usavršavanje u vođenju jedinica teritorijalne obrane:

1972. – Vinica – Rakitje – kurs za komandira specijalne čete za protudiverzantsku borbu.
1975. – Sarajevo, Tarčin, Hadžići – kurs za komandanta bataljuna TO.
1980/81. – Beograd (komandno-štabna akademija kopnene vojske na Banjici) – kurs za komandanta ratnih pukova i brigada.

Sudjelovao sam na brojnim vojnim vježbama od 1965. do 1984. godine kao:
– komandir baterije (haubica 105 mm i minobacača 120 mm)
– komandir specijalne čete TO za protudiverzantsku borbu
– komandant bataljuna TO
– komandant brigade TO „Vitomir Širola – Pajo“.

Godine 1982. unaprijeđen sam u čin majora.

Radni odnos:

Prvi radni dan u mojoj radnoj knjižici zapisan je 7. kolovoza 1959., a u mirovinu sam otišao 31. prosinca 2007. godine. U 48 godina radio sam u komunalnom poduzeću Voplin, Rijeka, Rafineriji nafte na poslovima izgradnje Dina – Petrokemiju i u Rijekaprojektu.

Društveno-politički rad:

U SKJ sam primljen u srednjoj školi 1958. i u članstvu sam ostao do transformacije SKH u SDP 1989/90. Od tada nisam član nijedne političke stranke, ali sam ostao uvjereni ljevičar i antifašist

Aktivan sam bio i u Savezu rezervnih oficira gdje sam obnašao funkcije predsjednika u općinskoj konferenciji SRVS Rijeka i člana savezne konferencije SRVS.

Bio sam vijećnik Skupštine općine Rijeka (za mandata Nede Andrić).

Jedinice koje sam kao zapovjednik vodio na brojnim vježbama dobile su priznanja:

– 3. bataljun brigade TO „Vitomir Širola – Pajo“ je 22. prosinca 1977. proglašen za najbolji bataljun u Republici Hrvatskoj i dobio je Vjesnikovu nagradu

– brigada TO „Vitomir Širola – Pajo“ je proglašena 22. prosinca 1980. po ex SSNO najboljom brigadom TO u Jugoslaviji.

Obiteljske prilike:

Živim u skladnom braku sa suprugom Gertrudom (Lili), imamo dvoje djece (kćer Sanja rođena 1963. i sin Damir rođen 1968.) i trojicu unuka (Luka, Jan i Daniel).

Odlikovanja:

– Orden rada sa srebrnim vijencem
– Red Hrvatskog pletera

Priznanja:

– Medalja za vojne zasluge
– Plaketa Republičkog štaba TO
– Plaketa Štaba TO Zajednice općine Rijeka
– Spomenica Domovinskog rata
– Plaketa „Štit '91.“

Arsen Ivić, satnik, načelnik Ratnog štaba TO Rijeka od 25. kolovoza do 30. rujna 1991.

Rođen sam 19. rujna 1941. godine u Vranjicu. Završio sam osnovnu, tehničku školu i Tehnički fakultet brodostrojarskog smjera u Rijeci.

U svibnju 1991. godine pozvan sam u MUP Rijeka kod Josipa Kukuljana gdje sam se uključio u obrambene pripreme za obranu Rijeke i RH. Formiranjem Teritorijalne obrane od prvog dana radim na organizaciji postrojbi HV-a u funkciji načelnika Ratnog štaba TO

U krugu „Lovorke Kukanić“ od 2. do 5. rujna 1991. izvršena je smotra novoformirane brigade TO. Odaziv je bio 93 posto od pozvanih vojnih obveznika. Brigada je tijekom rujna i listopada, po bataljunima na Platku, uvježbana i popunjena do pune formacije.

Nakon formiranja brigade TO raspoređen sam na funkciju načelnika štaba brigade i s njom odlazim u Gospić na ličko ratište.

Brigada TO Rijeka je 22. listopada 1991. preimenovana u 128. brigadu HV-a „Sveti Vid“.

S ratišta se vraćam svom civilnom radnom mjestu u Brodogradilište Viktor Lenac.

Ivan Juričić

Rođen sam 21. svibnja 1954. u mjestu Naudovac, pokraj Virovitice. Po zanimanju sam brodostrojarski tehničar.

Vojno stručno obrazovanje stekao sam u PšRO Blleća i kroz sustav obrazovanja rezervnog sastava osposobljen sam za zapovijedanje izviđačkim vodovima, teritorijalnim četama i odredima TO.

Početak 1991. dočekao sam na rasporedu u Štabu TO Općine Rijeka kao operativac iz rezervnog sastava. U srpnju 1991. odlukom predsjednika dr. Franje Tuđmana postavljen sam za člana Regionalnog kriznog stožera za primorsko-goranski prostor. Zaduženje u stožeru sastojalo se u aktiviranju općinskih štabova TO-a i pripadajućih postrojbi u sredinama u kojima je to bilo moguće.

Po ukidanju kriznog stožera priključujem se štabu TO do njegova ukidanja kada ulazim u pričuvni sastav u kojemu obnašam dužnost načelnika operativnih poslova do njegovog rasformiranja.

Odlukom o formiranju domobranskih postrojbi postavljen sam za načelnika 8. domobranske pukovnije u formiranju. U ovoj pukovniji obnašam dužnost zapovjednika pukovnije s kojom odlazim na ličku bojišnicu. Po razrješenju dužnosti zapovjednika 8. domobranske pukovnije postavljen sam za operativca u ZP Gospić. Sudjelujem u vojnim operacijama Bljesak i Oluja.

Umirovljen sam u činu pukovnika 2002. godine. Za svoj rad višestruko sam odlikovan, pohvaljivan i nagrađivan.

Jasenko Kolić, satnik, pomoćnik zapovjednika za sigurnost

Rođen sam u Rijeci 22. siječnja 1951. godine (otac Slavko, majka Nela). Osnovnu školu „Nikola Tesla“, Prvu riječku gimnaziju i Ekonomski fakultet pohađao sam u rodnom gradu.

U braku sam sa suprugom Vesnom (Feca) rođenoj u Žminju, s kojom imam dvoje djece (sina Ognjena rođenog 1985. i kćer Tamaru rođenu 1988.) i imamo unuka Vala.

Kao diplomirani ekonomist radio sam u THP Brodokomerc, Jugoliniji, Zajednici općine Rijeka i Carinarnici Rijeka. Danas sam umirovljenik.

Što se tiče školovanja u JNA, završio sam artiljerijsku školu rezervnih oficira u Zadru (kasarna JNA „Marko Orešković“) od 4. svibnja do 26. studenog 1975. (bio sam prvi u rangu 49. klase rezervnih oficira) i stekao čin vodnika. Nakon stažiranja u Puli (kasarna JNA „Vladimir Gortan“), dobio sam čin potporučnika.

Ubrzo nakon toga upućen sam na osposobljavanje za oficira sigurnosti u Centar sigurnosti u Pančevu (od 15. ožujka do 13. travnja 1977.) i potom raspoređen najprije u zapovjedništvo 4. bataljuna riječke brigade TO „Vitomir Širola – Pajo“ kao pomoćnik zapovjednika za sigurnost, a nakon toga za načelnika za sigurnost u Zapovjedništvu riječke brigade TO Vitomir Širola – Pajo“, gdje me i zatekao Domovinski rat u činu kapetana I. klase.

Ukazom predsjednika Republike Hrvatske, dr. Franje Tudmana, od 22. svibnja 1992. preveden sam u časnika Hrvatske vojske s činom satnika.

Od 1. lipnja 1991., kada su već bila započela ratna događanja u bivšoj državi, tek sam bio počeo s radom u tadašnjoj Carinarnici Rijeka (kao savjetnik u kadrovskoj službi), koja se nalazila u sastavu Savezne uprave carina, a prije toga sam bio praktički bez posla i na raspolaganju 11 mjeseci nakon ukidanja nekadašnje Zajednice općine Rijeka (tamo sam bio viši stručni savjetnik u Komitetu za privredu).

Priznanja:

– Spomenica domovinske zahvalnosti
– Spomenica Domovinskog rata
– Zlatna plaketa „Štit '91.“
– veliki srebrnjak za 75 puta darovanu krv.

Ljubomir Mičetić, satnik, pomoćnik zapovjednika Ratnog štaba TO Rijeka za obavještajne poslove

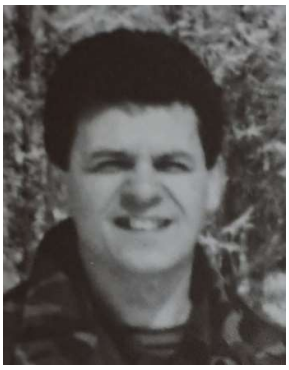

Rođen sam 1951. godine i cijeli svoj život živim u Rijeci. Živio sam život primjeren ocu obitelji uz dvoje divne djece i uz potporu supruge. Do 1991. godine radio sam u hotelijerstvu, bankarstvu, trgovini i uslužnim djelatnostima. Nikada nisam razmišljao o vojnom pozivu, ali sudbina me uključila i u taj posebni i specifičan vid djelatnosti.

Redovni vojni rok proveo sam 1973./74. godine u Školi za rezervne oficire (ŠRO) u Karlovcu i to u prvoj generaciji pitomaca pješadijske obuke za potrebe novih kadrova u Teritorijalnoj obrani Republike Hrvatske. Kao treći pitomac u klasi upućen sam i na daljnje školovanje za diverzantsko i protudiverzantsko djelovanje, a nakon toga za izviđačko-obavještajno djelovanje u Batajnicu, Pančevo i Pazovu.

Po odsluženju vojnog roka raspoređen sam u brigadu TO „Vitomir Širola – Pajo“ kao pomoćnik zapovjednika brigade za obavještajne poslove.

Svake godine po pozivu sektora za narodnu obranu sudjelovao sam na vojnim vježbama bilo kao član štaba brigade ili pojedinog bataljuna brigade ili na komandno-štabnim vježbama jedinica TO ex. Zajednice općine Rijeka.

Pored toga završio sam i nekoliko dodatnih osposobljavanja i usavršavanja obavještajnih oficira ex. SFRJ – širom Hrvatske.

Domovinski rat me zatekao u činu kapetana, a ukazom predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana preveden sam u časnika HV s činom satnika. Dana 25. kolovoza 1991. godine kao dragovoljac priključio sam se Ratnom štabu Teritorijalne obrane za obranu Rijeke na dužnosti pomoćnika zapovjednika za obavještajne poslove.

Danas uživam u umirovljeničkim danima nakon 43 godine radnog staža.

Priznanja:

– više priznanja za rad u Brigadi TO „Vitomir Širola – Pajo“
– Medalja dragovoljca Domovinskog rata
– Spomenica Domovinskog rata
– Zlatna plaketa „Štit '91.“

Zdrave Zafirov, bojnik, načelnik za ONP

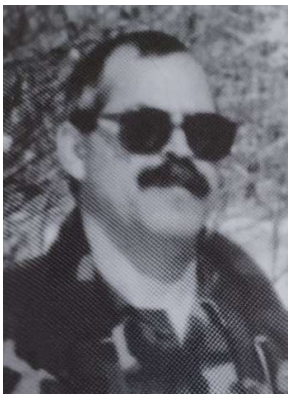

Rođen sam u Makedoniji 15. ožujka 1946. u selu Gorni Lipović, gdje sam živio s babom i dedom do desete godine. Po završetku četvrtog razreda osnovne škole preselio sam se k roditeljima i braći u grad Radoviš gdje sam nastavio školovanje.

Nakon završene gimnazije prirodno matematičkog smjera nastavio sam školovanje u Beogradu na Vojnoj akademiji, opći smjer dvije godine, a sljedeće dvije specijalnost – artiljerija u Sarajevu. Bio sam u prvoj generaciji četverogodišnjeg studija sa statusom visoke školske spreme.

Prvo radno mjesto mi je bilo u Hrvatskoj u Petrinji od 20. kolovoza 1970. godine. Već sljedeće godine dobio sam premještaj na dužnost zapovjednika bitnice haubica 155 mm. Na toj dužnosti sam ostao do rujna 1980. kad sam premješten u Delnice za načelnika artiljerije u Šestoj brdskoj brigadi.

Zahtjev za demobiliziranje podnio sam 25. veljače 1981., a po Zakonu u Oružanim snagama morao sam ostati još godinu dana i 25. veljače 1982. sam napustio JNA.

Od 1. ožujka 1982. zasnovao sam radni odnos u Štabu teritorijalne obrane Općine Rijeka kao pomoćnik načelnika Štaba TO za operativno nastavne poslove, ujedno i zamjenik načelnika Štaba teritorijalne obrane. Na tom radnom mjestu sam ostao do formiranja Ratnog štaba za obranu Rijeke, kada sam se 23. kolovoza 1991. i uključio u Oružane snage Republike Hrvatske.

U oslobodilačkoj akciji Oluja '95. bio sam zapovjednik Topničko raketnog diviziona u 128. brigadi Hrvatske vojske.

Oženio sam se 1974. Moja supruga i ja imamo dvoje djece: sin – poduzetnik i kći – znanstvenica u oblasti molekularne biologije. Oboje imaju svoje obitelji, sin živi i radi u Irskoj, a kći u Francuskoj.

Za svoj rad sam više puta pohvaljivan, a dobio sam:

– Medalju za vojne zasluge –- od JNA
– Orden sa srebrnim mačevima – od JNA
– Spomenica domovinske zahvalnosti od OS RH
– Medalja „Oluja '95“ – od OS RH.

Zdravko Turk, bojnik, načelnik inženjerije

Rođen sam u Hribu, općna Čabar, 10. travnja 1947. godine. Cjelokupno obrazovanje stekao sam u Rijeci. Po struci sam građevinski inženjer. Radni vijek proveo sam u Rijekaprojektu, od 1969. do 2012. godine, na mjestu odgovornog projektanta složenih objekata.

U trenutku formiranja Ratnog štaba TO 28. srpnja 1991., kojem sam pristupio, imao sam 44 godine, bio oženjen (supruga doktorica medicine), otac dvoje djece od 11 i 17 godina, što ni u jednom trenutku nije dovodilo u pitanje moju odluku da se aktivno uključim u obranu Rijeke.

Moje vojno obrazovanje započelo je 1974. godine u Karlovcu gdje završavam školu rezervnih oficira, smjer inženjerija i stječem čin vodnika. U činu kapetana I klase pridružujem se Ratnom štabu TO.

Ukazom predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana promaknut sam u čin bojnika 28. svibnja 1992.

Kada je koncem kolovoza 1992. rasformirano Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka nakon formiranja 8. domobranske pukovnije, vraćam se u Rijekaprojekt i nastavljam raditi. Umirovljen sam 2012, nakon 41 godine radnog staža.

Igor Štrucelj, bojnik, načelnik PZO

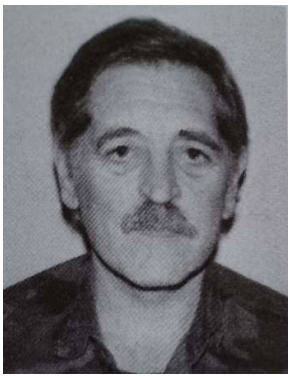

Rođen sam 18. kolovoza 1947. godine u Rijeci. Osnovnu školu i srednju tehničku školu brodostrojarski smjer završio sam u Rijeci.

Nakon srednje škole zaposlio sam se u Rafineriji nafte Rijeka. Iz INE sam otišao na odsluženje vojnog roka u školu rezervnih oficira PVO koju sam završio 1968. godine.

Povratkom u Rafineriju raspoređen sam u bitnicu PZO 20/4 (radnička baterija INA) na dužnost zapovjednika voda. Tijekom godina do 1986. unaprijeđen sam u čin kapetana prve klase.

Pri prvim znakovima agresije na Hrvatsku pridružio sam se postrojbama Ratnog štaba TO gdje sam bio raspoređen na dužnost načelnika PZO. Na samom početku PZO je raspoređena na vatrene položaje i bila je osposobljena za borbeno djelovanje.

Poslije izvjesnog vremena od „radničkih baterija“ ustrojen je 101. puk PZO, a u danima koji su uslijedili u 203. brigadu PZO.

Nakon rasformiranja PS HV Općine Rijeka u kolovozu 1992. godine, premješten sam u zborno mjesto (ex operativna zona) Rijeka na dužnost načelnika za topničko raketne jedinice PZO.

Po potrebi popune 203. brigade PZO HV, 15. veljače 1993. stupio sam na dužnost u 203. topničko raketnoj brigadi PZO. Na toj dužnosti ostao sam sve do demobilizacije 14. ožujka 1994. godine.

Veselko Dika, bojnik, načelnik veze

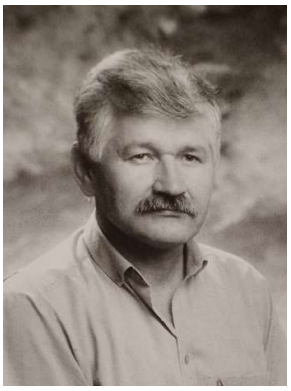

Rođen sam 28. svibnja 1948. u Bačkoj Palanci gdje je otac Mate bio na službi. Otac Mate i majka Nevenka rodom su iz Bribira, gdje provodim nekoliko prvih godina kod none Kristine.

Nakon preseljenja u Rijeku, gdje je otac bio direktor Brodogradilišta Viktor Lenca, školujem se u Rijeci, te nakon obaveznog vojnog roka u Školi rezervnih oficira veze u Beogradu, odlazim ploviti kao brodski radiotelegrafist. Od 1976. godine zapošljavam se u firmi Belam, specijaliziranoj za prodaju, montažu i servis brodskih elektronskih uređaja, gdje počinjem kao serviser i do umirovljenja 2007. godine radim kao voditelj nabave i konsignacije. Nakon privatizacije firme postajem njezin suvlasnik.

Po umirovljenju selim se u Bašku sa suprugom Zvjezdanom gdje umirovljeničke dane provodimo uz svoje hobije – ribarenje i vrtlarstvo.

Po izbijanju rata u Hrvatskoj dragovoljno se javljam i služim kao načelnik veze u Pričuvnom sastavu HV do demobilizacije s činom bojnika HV-a. Nosilac sam hrvatske spomenice.

Vladimir Vuković, bojnik, pomoćnik zapovjednika za logistiku

Rođen sam 8. prosinca 1942. u Bjeljini. Osnovnu školu, gimnaziju i Višu pomorsku školu završio sam u Rijeci. Vojsku (JNA) odslužio sam 1964./65. u pješadijskoj školi za rezervne oficire Bileća, a stažiranje u Gospiću.

Godine 1985. bio sam na kursu za komandira čete u Sarajevu.

Na osnovu mobilizacijskog poziva 26. studenoga 1991. godine raspoređen sam u pričuvni sastav HV Općine Rijeka gdje sam do 3. kolovoza 1992. obnašao dužnost pomoćnika zapovjednika PS HV za logistiku.

U pričuvnom sastavu HV-a od 3. kolovoza 1992. sudjelovao sam u formiranju 8. domobranske pukovnije u koju sam bio uključen do kraja 1994. na dužnosti zapovjednika za logistiku. Od 22. srpnja do 9. rujna 1995. godine sudjelovao sam u akciji Oluja. Čin bojnika dobio sam 28. svibnja 1992. godine.

Cijeli radni vijek proveo sam u poduzeću Luka Rijeka.

Priznanja:

– Spomenica Domovinskog rata
– Medalja Oluja
– Zlatna plaketa „Štit '91.“
– pohvala generala zbora Janka Bobetka

Miro Marušić, satnik, načelnik tehničke službe

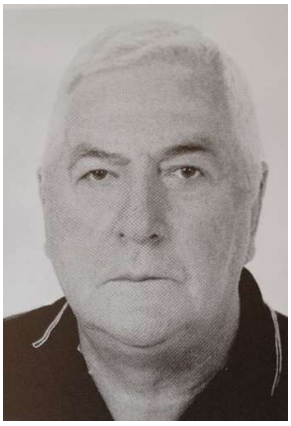

Rođen sam 14. studenoga 1941. u Omišu. Tehničku školu i prvi stupanj Tehničkog fakulteta strojarstva završio sam u Rijeci, a u Kranju sam završio Višu školu za organizaciju proizvodnje. Stekao sam višu stručnu spremu – inženjer.

Dodatno sam se osposobljavao na specijalističkom kursu brodostrojarske proizvodnje u baltičkom brodogradilištu Lenjingrad (St. Peterburg), potom sam završio specijalistički tečaj za „SEMPT-PIELSTICK“ brodske motore u Parizu (Saint-Nazaire) i ISO 14001 Environmental training for QA manager – Köln.

Nakon što sam plovio na brodovima Jugolinije, zaposlio sam se u Brodogradilištu „Viktor Lenac“ gdje sam prvo radio kao konstruktor u Konstrukcijskom uredu, potom u Tehničkoj kontroli kao zamjenik šefa OTK-a, pa u pogonu mehanike kao zamjenik rukovoditelja i glavni planer, pa u poduzeću Viktor servisi, u Službi općih i pravnih poslova kao rukovodilac službe i član kolegija i na kraju ISO 14001 QA kao manager i član kolegija.

Vojni rok odslužio sam 1965./66. u Tehničkoj školi rezervnih oficira 23. klasa u Zagrebu za specijalnost naoružanja i motorna vozila. U čin kapetana prve klase unaprijeđen sam 1986.

Sudjelovao sam u Domovinskom ratu kao član radne grupe koja se sastala u MUP-u 15. lipnja 1991. Po formiranju Ratnog štaba TO Rijeka sudjelujem u radu Štaba na funkciji pomoćnika zapovjednika tehničke službe. Aktivno sudjelujem u radu Ratnog štaba tijekom formiranja jedinica, spašavanja i izvlačenja naoružanja iz miniranih skladišta Zahum i Pulac i preuzimanja kasarni JNA u Rijeci.

Nakon formiranja 8. domobranske pukovnije demobiliziran sam 30. kolovoza 1992. u činu satnika i vraćam se na svoje radno mjesto u Brodogradilište „Viktor Lenac“. Umirovljen sam 2003. godine.

Ratko Hinić, satnik, pomoćnik načelnika za tehniku

Rođen sam 14. listopada 1949. godine u Sarajevu. Pohađao sam Prvu riječku gimnaziju i Tehnički fakultet u Rijeci na kojem sam 1974. diplomirao strojarstvo. Imam stručno zvanje ovlaštenog inženjera strojarstva, ovlaštenje br. SEUGP 568 u Hrvatskoj komori inženjera u građevinarstvu. Stručni ispit sam položio u ožujku 1980. Vojni rok odslužio sam 1975./76. godine u ŠRO LPA Zadar kao 1. u klasi.

Radno mjesto direktor RPI d.o.o., a dotadašnja zaposlenja:

– Brodoprojekt Rijeka 1976. – 1980.
– Arhitekting 1980. – 1987.
– Rijekaprojekt 1987. – 1990.
– Rijekaprojekt inženjering 1990. – 1994.
– RPI d.o.o. za projektiranje i nadzor 1994.–2012.
– Ured ovlaštenog inženjera strojarstva Ratko Hinić 2012. – 2015.
– RIEKO-LAB d.o.o. 2015. – 2021.

Branko Mrvčić, satnik, zapovjednik zaštitne čete Vojne policije Ratnog štaba TO Rijeka

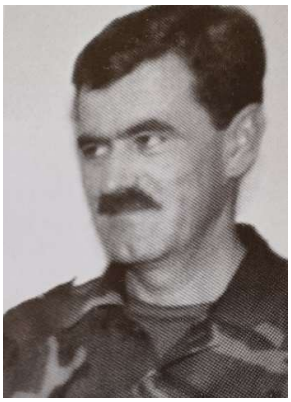

Rođen sam 30. ožujka 1949. godine u Studeni. Osnovnu školu sam završio Studeni i Klani. Srednju tehničku brodograđevnu školu završio sam u Rijeci1968. sa zanimanjem brodograđevni tehničar.

Radio sam na radnom mjestu glavnog poslovođe pripreme u Odjelu montaže brodskog trupa u 3. maju, u kojem sam bio zaposlen neprekidno od 1959. godine.

Bio sam aktivan u društveno-političkim aktivnostima u Studeni i Klani.

Sudionik sam Domovinskog rata od 1991. do 1995. godine. Bio sam pripadnik pričuvnog sastava Hrvatske vojske općine Rijeka i 8. domobranske pukovnije.

Po mobilizaciji u Pričuvni sastav Hrvatske vojske 27. studenog 1991. godine bio sam raspoređen na dužnost zapovjednika Zaštitne čete Vojne policije Ratnog štaba TO Općine Rijeka.

Obavljao sam dužnosti: zapovjednika satnije, pomoćnika zapovjednika pukovnije za nastavna pitanja, zamjenika zapovjednika bojne i zapovjednika bojne (8. domobranske pukovnije), voditelja i člana tima za obuku domobranskih postrojbi iz Zbornog područja Gospić.

Sudjelovao sam u izradi planova obrane objekata od posebnog značaja za RH u Rijeci (Luka Rijeka, Pošta Rijeka, 3. maj i dr.) i uzimao učešća u osiguranju objekata i osoba u ratu. Bio sam prisutan u vojno-redarstvenim operacijama Bljesak i Oluja.

Za svoj rad dobio sam sljedeća priznanja:
– Spomenicu Domovinskog rata
– Medalju „Oluja“
– odlikovanje „Red hrvatskog pletera“
– priznanje Zbornog područja Gospić za uspješno obavljanje povjerenih zadaća doprinosu u obrani

Dinko Tamarut, satnik, zapovjednik Komande stana

Rođen sam 6. rujna 1941. godine u Staroj Novalji na otoku Pagu. Osnovnu školu završio sam u rodnom mjestu, osmogodišnju u Rijeci, a po završetku

tehničko brodograđevne škole, brodostrojarski odjel, upisujem Strojarski fakultet u Rijeci gdje sam apsolvirao na prvom stupnju.

U poduzeću Vulkan radio sam od 1962. do 1987. godine, a u tvrtki Metis od 1987. do umirovljenja 2003. godine

Pješadijsku školu rezervnih oficira (PŠRO) u Bileći pohađao sam 1967./68. godine, a stažirao u Dugom Selu. Nakon odsluženja vojnog roka ponovno sam se zaposlio u Vulkanu.

Sudjelovao sam u brojnim vojnim vježbama u sklopu teritorijalne čete Vulkan kao pomoćnik zapovjednika za MPO (u sklopu brigade „Vitomir Širola – Pajo“) te sam unaprijeđen u čin kapetana I. klase.

U Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka uključen sam 27. studenoga 1991. i postavljen za zapovjednika komande stana. Ukazom od 28. veljače 1992. promaknut sam u čin satnika pričuvnog sastava Hrvatske vojske.

Nakon rasformiranja Zapovjedništva pričuvnog sastava HV-a Općine Rijeka, u lipnju 1992. raspoređen sam u sastav 8. domobranske pukovnije, a 1994. ukinut mi je vojni raspored.

Priznanja:

– Medalja rada
– Spomenica Domovinskog rata
– Zlatni grb Grada Rijeke za njegovanje tradicija NOB-a i antifašizma
– Red hrvatskog pletera za osobit doprinos antifašističkim temeljima RH
– Plaketa „Štit '91.“

Radenko Srdoč, satnik, zapovjednik Rajonskog štaba Kastav

Rođen sam 31. ožujka 1949. u Rijeci. Srednju školu završio sam u Rijeci i stekao zvanje elektrotehničar. Nakon srednje škole otišao sam na odsluženje vojnog roka 1968. godine u Školu rezervnih oficira veze u Beograd.

Po povratku iz vojske zaposlio sam se u struci. Nakon određenih godina stječem čin kapetana 1. klase, u kojem me dočekao početak agresije na Republiku Hrvatsku od veliko-srpskih snaga. Godine 1991. pristupam pričuvnom sastavu pri Rajonskom štabu Kastav.

Ukazom vrhovnog zapovjednika Hrvatske vojske dr. Franje Tuđmana preveden sam u čin pričuvnog satnika Hrvatske vojske.

Na poziciji zapovjednika Rajonskog štaba Kastav ostajem do razrješenja, kada sam preveden u rezervni sastav Hrvatske vojske. Danas sam umirovljenik.

Važnija događanja u gradu Rijeci i njegovoj okolici uoči formiranja i tijekom djelovanja Ratnog štaba TO Općine Rijeka do njegovog rasformiranja

27.01.1991.	Prosvjed na riječkom Korzu i pred Komandom JNA u Supilovoj ulici protiv prijetnji JNA Republici Hrvatskoj.*
31.03.1991.	Na sam blagdan Uskrsa u redarstvenoj akciji „Plitvice“ život je izgubio Josip Jović, prva žrtva Domovinskog rata.*
08.04.1991.	Prvo postrojavanje Specijalne jedinice policije „Ajkule“ (prva organizirana postrojba s riječkog područja koja se uključila u Domovinski rat).*
15.06.1991.	Formiran Vojno-operativni štab u Policijskoj upravi Rijeka.*
25.06.1991.	Hrvatski sabor donio je Deklaraciju o proglašenju suverene samostalne Republike Hrvatske.*
27.06.1991.	JNA je napala Republiku Sloveniju (desetodnevni rat).*
02.07.1991.	Ustrojena je 111. brigada ZNG (Krčki bataljun).*
24.08.1991.	Odluka o aktiviranju Štaba TO Općine Rijeka.
26./27.08.1991.	Formiranje užeg dijela Ratnog štaba TO Općine Rijeka.
27.08.1991.	Zapovijed za upotrebu jedinica TO u obrani Grada Rijeke (17.00 sati).
27.08.1991.	Pozivi vojnim obveznicima TO.
29./30.08.1991.	Zapovijed zapovjednika Ratnog štaba za obranu Rijeke, prihvaćena od strane Kriznog štaba primorsko-goranske regije.
30.08.1991.	General Puhar imenovao je Zapovjednika Ratnog štaba TO Općine Rijeka za zapovjednika obrane grada Rijeke.
30.08.1991.	Ratni štab TO Općine Rijeka u potpunosti formiran.
30.08.1991.	Do tada formiran bataljun ZNG (kasnije u sastavu 111. brigade ZNG) potčinjen je Ratnom štabu Općine Rijeka za izvršenje zadataka u rajonu Klana.
04.09.1991.	Izrađeni i postavljeni „ježevi“ (prepreke) na prilazima kasarnama JNA i određenim prometnim pravcima na prilazima gradu Rijeci.
05.09.1991.	111. brigada ZNG premještena je na lički front.*
06.09.1991.	Organizacija i početak čuvanja raketne topovnjače RTOP-11 „Kralj Petar Krešimir IV.“ u Brodogradilištu Kraljevica.
07.09.1991.	Ustrojen je Krizni štab grada Rijeke.*
09.-12.09.1991.	Smotriranje nove „Riječke brigade“ u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“.
11.09.1991.	Na položaje oko Rijeke postavljene su prve postrojbe PZO (protuzračna obrana).
12.09.1991.	Blokada kasarni u Rijeci i okolici.
12./13.09.1991.	Formiran pregovarački tim za odlazak 13. korpusa JNA iz Rijeke.*
13.09.1991.	Dan kada je spašena Rijeka.
19.09.1991.	Osvojen Centar veze JNA na planini Guslica iznad Platka.
21.09.1991.	Imenovan zapovjednik Operativne zone Rijeka.*
23.09.1991.	Prekid blokade kasarni JNA u Rijeci i okolici.
28.09.1991.	U Ratnom štabu TO Općine Rijeka izrađen je kompjuterski program za čuvanje i zaštitu vitalnih objekata u gradu Rijeci.
03.10.1991.	JRM (Jugoslavenska ratna mornarica) blokirala je riječku luku i Kvarner.*
13.10.1991.	Eksplozije u skladištima JNA Pulac iznad Sv. Katarine i Zahum na Grobničkom polju.
13.10.1991.	JRM je deblokirala riječku luku i Kvarner.*

22.10.1991.	Preimenovanje „Riječke brigade“ u 128. brigadu ZNG „Sveti Vid“.
22.10.1991.	Zapovjedništvo HRM (Hrvatske ratne mornarice) odobrilo elaborat čuvanja raketne topovnjače RTOP-11 u Brodogradilištu Kraljevica.
22.10.1991.	Bijeg nekoliko kamiona s naoružanjem i municijom iz vojne kolone na pravcu Zahum – Draga.
23.10 1991.	Početak pregovora s JNA o odlasku 13. korpusa iz Rijeke.*
26.10.1991.	Ratni štab TO Općine Rijeka preimenovan je u Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG Općine Rijeka.
30.10.1991.	Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG Općine Rijeka formira „2. riječku brigadu“.
05.11.1991.	Akcija ovladavanja skladišta JNA u Delnicama.*
08.11.1991.	Odlazak 128. brigade na ratište u Liku.*
08.11.1991.	Potpisan Sporazum o odlasku 13. korpusa JNA iz Rijeke.*
09.11.1991.	Osvojeno skladište JNA Draga.
10.11.1991.	Čišćenje podmorja od odbačenih MES (minsko-eksplozivnih sredstava) JNA u akvatoriju Pule i Medulina.
18.11.1991.	Preuzimanje skladišta JNA Studena.
20.11.1991.	Preuzimanje skladišta JNA Pulac.
20.11.1991.	Početak raščišćavanja skladišta Pulac od MES-a nakon eksplozija (raščišćavanje je trajalo do travnja 1992.).
22.11.1991.	Preuzimanje kasarne i skladišta JNA „Škola“ u Klani.
23.11.1991.	Preuzimanje skladišta JNA Lisac.
24.11.1991.	Preuzimanje kasarne JNA Klana.
27.11.1991.	Preuzimanje kasarne JNA Katarina.
27.11.1991	Zapovjedništvo pričuvnog sastava ZNG Općine Rijeka preimenovano u Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka.
10.12.1991.	Zadnji konvoj 13. korpusa JNA odlazi iz Rijeke.*
20.12.1991.	Raščišćavanje MES-a nakon eksplozije u skladištu Zahum (raščišćavanje je trajalo do travnja 1992.).
12.1991.	Protudiverzantska četa iz sastava „2. Riječke brigade“ pridodana je 128. brigadi.
02.01.1992.	Napad pet zrakoplova JNA na Rijeku.
08.01.1992.	Od radničkih baterija PZO iz sastava postrojbi Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka, formiran je 101. lap PZO (laki artiljerijski puk). Iz navedene postrojbe protuzračne obrane, formirana je 203. brigada PZO (8. siječnja 1993.).*
10.01.1992.	Čišćenje podmorja odbačenih MES-a JNA u akvatoriju Lukovog Šugarja.
15.01.1992.	Priznanje Republike Hrvatske od dijela međunarodne zajednice.
01.1992.	Pomorsko-diverzantski vod iz sastava postrojbi Zapovjedništva sastava HV Općine Rijeka, pridodan je 128. brigadi.
28.01.1992.	Nesreća u skladištu Pulac.
07.03.1992.	Nastavak čišćenja podmorja od odbačenih MES-a JNA u akvatoriju Pule.
21.03.1992.	Porinuće raketne topovnjače RTOP-11 „Kralj Petar Krešimir IV.“ u Brodogradilištu Kraljevica.

kraj 03.1992.	Odlazak raketne topovnjače RTOP-11 iz Kraljevice.
31.03.1992.	Prestanak rada Kriznog štaba Općine Rijeka.*
22.05.1992.	Republika Hrvatska primljena je u članstvo Ujedinjenih nacija.*
23.07.1992.	Zapovijed o demobilizaciji Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka.
28-29.07.1992..	Primopredaja svih dokumenata između Zapovjedništva pričuvnog sastava HV Općine Rijeka i Operativne zone Rijeka.
03.08.1992.	Formiranje 8. domobranske pukovnije.
15.08.1992.	Odluka o dodjeli plaketa „Štit '91.“ istaknutim pripadnicima Zapovjedništva pričuvnog sastava i postrojbi TO Općine Rijeka.
29.08.1992.	U neprijateljskoj zasjedi na Visočici na Velebitu, poginuo je Marino Jakominić, legendarni zapovjednik Specijalne jedinice policije „Ajkule“.*

Napomena:

Događaji označeni zvjezdicom (*) direktno su utjecali na formiranje i zadatke postrojbi pod zapovjedništvom Ratnog štaba Općine Rijeka, iako Ratni štab (Zapovjedništvo pričuvnog sastava HV Općine Rijeka) nije imao utjecaj na navedene događaje i odluke.

Objavljivanje knjige pomogli su:

Grad Rijeka

Primorsko-goranska županija

Grad Bakar

Grad Kastav

Grad Kraljevica

Općina Čavle

Općina Jelenje

Općina Klana

Općina Kostrena

Općina Vrbnik

Tvrtke:

Concord d.o.o. Rijeka

HOTEND Rijeka

KD VODOVOD I KANALIZACIJA d.o.o. Rijeka

METIS Kukuljanovo

RI-PETROL Rijeka

RIJEKAPROJEKT Rijeka

SUN ADRIA Rijeka

Zahvaljujemo i svim tvrtkama i pojedincima koji su nam pomogli u realizaciji ove knjige, a željeli su ostati anonimni.

Dodaci (VestaHR)

Domagoj Štefančić:
ratovanje generala Čada i odlazak 13. korpusa JNA iz Hrvatske[69]

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata
Prethodno priopćenje (primljeno 25.10.2019.)
UDK 355.31(497.5)“1991“

Za poznavanje zbivanja u Domovinskom ratu na područjima zapadne Hrvatske nezaobilazna je prosudba zapovijedanja i postupaka komandanta 13. riječkog korpusa JNA general-potpukovnika Marijana Čada. General je sve do potpisivanja sporazuma s predstavnicima hrvatske vlasti u studenom 1991. dosljedno izvršavao povjerene mu zadatke od strane nadređenih mu zapovjedništava JNA. Zapovijedajući postrojbama na području Like i Gorskog kotara upravljao je borbenim djelovanjima postrojbi JNA i pobunjenih Srba, u okviru napadne operacije na Republiku Hrvatsku u jesen 1991. godine. Izvlačenjem postrojbi 13. korpusa s riječkog područja general Čad je ispunio svoj ratni zadatak te povrh svega očuvao svoja građanska prava u Republici Hrvatskoj. U javnom mnijenju je za mnoge ostao spasitelj grada Rijeke od ratnih razaranja. Razmatrajući slijed događaja i pojedine manje poznate činjenice, u tekstu se nastojalo dati cjelovitu sliku i utemeljenu ocjenu njegove uloge, i odgovornosti u ratnim sukobima do potpisivanja sporazuma o odlasku 13. korpusa iz Hrvatske.

Postrojbe 13. korpusa u ratu protiv Republike Hrvatske

Prostori zapadne Hrvatske dočekali su agresiju na Republiku Hrvatsku u ljeto 1991. premreženi postrojbama Jugoslavenske narodne armije (dalje JNA). Postrojbe su pripadale 13. riječkom korpusu kojim je zapovijedao general-potpukovnik Marijan Čad[70]. Prostori jugozapadne Istre i kvarnerskog otočja potpadali su pod Vojnopomorsku oblast sa sjedištem u Splitu kojom je zapovijedao viceadmiral Mile Kandić, dok mu je zamjenik bio general-major Nikola Mladenić. Riječki korpus bio je jedan od korpusa u sastavu 5. vojne oblasti (dalje 5. VO) koja je nastala u okviru posljednjeg preustroja JNA koncem ‘80-ih godina, prema planu „Jedinstvo“. Oblast je obuhvaćala Sloveniju, sjeverozapadnu Hrvatsku, dio Istre, Gorski kotar, Liku, Kordun i Banovinu. Sredinom 1990. postrojbe 6. proleterske pješačke divizije podijeljene su između Riječkog i novoosnovanog Zagrebačkog korpusa pri čemu je Riječki korpus dobio pješački i motorizirani dio divizije. Ustrojena je 236. proleterska motorizirana brigada „R“ klasifikacije[71] sa sjedištem u Gospiću. Ondje je bilo i sjedište 35. partizanske divizije i njezine 1. partizanske brigade. Ostale snage JNA u Lici bile su: 653. nastavni centar u Otočcu i dijelovi 944. pozadinske baze iz Karlovca (MARIJAN 2006: 223). Prema podacima s početka 1991.

[69] *MemorabiLika* 2 (2019), 1; strane 191 – 214. (VestaHR).

[70] Čad, Marijan (Maribor, Slovenija, 22. 10. 1932.). Tijekom službe u JNA vršio je dužnost komandanta 6. proleterske pješačke divizije 5. armije te komandanta 13. riječkog korpusa, Nazor; Brigović. 2010. 290.

[71] Brigade „R“ klasifikacije su planirane s minimalnim potrebnim brojem vojnika za održavanje, do 15% popunjenosti prema ratnom ustroju postrojbi. MARIJAN 2003: 19, 33.

Riječki je korpus imao najmanje ljudi (3.597) u 5. vojnoj oblasti (MARIJAN 2008: 56.). Koncem 1990. godine korpus je bio sljedećeg sastava: Komanda Korpusa, Komanda stana, 13. izvidnička četa, 13. bataljun vojne policije, 13. četa ABKO, 13. bataljun veze, 13. sanitetski bataljun, 13. automobilski bataljun, 13. dopunski bataljun, 540. pontonirski bataljun, tri pontonirske čete, 35. partizanska divizija s dvije partizanske brigade i minobacačkim bataljunom, 43. partizanska divizija s tri brigade i minobacačkim bataljunom, 13. proleterska motorizirana brigada, 8. proleterska motorizirana brigada, 236. proleterska motorizirana brigada, 6. brdska brigada, 13. mješoviti artiljerijski puk, 13. mješoviti protuoklopni artiljerijski puk, 13. laki artiljerijski puk protuzračne obrane (dalje PZO) i 127. inženjerijski puk (samo u ratu) (MARIJAN 2006: 20 – 21.). U gradu Rijeci nalazila se Komanda korpusa s vojarnama na Trsatu i Katarini te vojnim skladištima na Grobničkom polju. U mjestu Klana bila je pak vojarna u kojoj se nalazio 13. mješoviti protuoklopni artiljerijski puk s dijelom tehnike 13. proleterske motorizirane brigade iz Slovenije. Naime, po okončanju ratnih sukoba u Sloveniji i odluci Predsjedništva SFRJ od 18. srpnja 1991. o povlačenju postrojbi JNA iz Slovenije, u ovu vojarnu su došli dijelovi 13. proleterske motorizirane brigade iz Slovenije. (NAJMAN; POSILOVIĆ; DUJIĆ 2004: 135 – 136.). Osma proleterska motorizirana brigada nalazila se u Logorištu (Karlovac), a u Kamenskom (Karlovac) 540. pontonirski bataljun (NAJMAN; POSILOVIĆ; DUJIĆ 2004: 130, 177; BRIGOVIĆ; ŠTEFANČIĆ 2019: 103.).

Po proglašenju ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. dolazi do otvorene agresije pobunjenih hrvatskih Srba i JNA na Republiku Hrvatsku. U srpnju i kolovozu 1991. srpski pobunjenici izvršili su napade na pripadnike hrvatske policije kod Brloga i Žute Lokve ubivši pritom ukupno pet djelatnika policije (PEITEL 2011: 58, 176). Koncem srpnja pobunjeni Srbi borbeno su djelovali prema Sincu, Čovićima, Prozoru i Otočcu (BRIGOVIĆ; ŠTEFANČIĆ 2019: 109.). Srpske snage na području Like i Gorskog kotara tijekom ljeta i jeseni 1991. sustavno napadaju hrvatska naselja nastojeći osvojiti što više hrvatskog teritorija i stvoriti razgraničenje na potezu od Karlovca, Ogulina, Brinja i senjskog zaleđa sve do Karlobaga. U svojim nastojanjima ne uspijevaju prekinuti vezu sjeverne i južne Hrvatske niti slomiti hrvatsku obranu. Tijekom jeseni 1991. vodit će se grčevite borbe za taktičke dobitke i pomake na bojištima Hrvatske. Hrvatske će snage od rujna mjeseca na ličkom bojištu u nizu akcija i operacija ostvariti značajne uspjehe dok će okružene postrojbe JNA u gradovima zapadne Hrvatske biti primorane na predaju, odlazak ili proboj.

General Čad je sve to vrijeme vjerno izvršavao naredbe nadređenog mu zapovjedništva – Komande 5. vojne oblasti. Na čelu je iste do lipnja 1991. bio generalpukovnik Konrad Kolšek, a potom generalpukovnik Života Avramović. Njezino istureno komandno mjesto[72] (dalje IKM) djelovalo je na Plitvicama, a potom na slunjskom vojnom poligonu (BRIGOVIĆ; ŠTEFANČIĆ 2019: 82). Prema zapovijedi 5. VO od 2. srpnja Riječki korpus je naredio mobilizaciju dvaju bataljuna u Lici iz motorizirane brigade i partizanske divizije (MARIJAN 2008: 266.). General Čad je isto tako, 5. kolovoza 1991., sukladno odluci Komande 5. VO, zapovjedio tajnu mobilizaciju dijela ratnih postrojbi 13. korpusa na području Like (BRIGOVIĆ; ŠTEFANČIĆ 2019: 111 –113). Dana 29. rujna 1991. naredio je pak pripremu i spremnosti postrojbi, tako da je trebalo „…jedinice u garnizonima imati u gotovosti za odbranu kasarni i objekata u garnizonima

[72] Istureno komandno mjesto je vrsta komandnog mjesta na kojem je razmješten dio komande (štaba) združenih taktičkih jedinica kopnene vojske. Osniva se radi postizanja boljeg uvida, neposrednog utjecaja na tijek borbenih djelovanja ili kada je otežano zapovijedanje s osnovnog komandnog mjesta. RATKOVIĆ 1981: 189.

i za organizovan proboj na određenom pravcu“ (BRIGOVIĆ; ŠTEFANČIĆ 2019: 131 – 133). Postrojbe su se, naime, trebale probiti preko Gorskog kotara do Slunja i Plitvica. Mjesec rujan 1991. bio je obilježen napadom hrvatskih snaga na vojarne i druge vojne objekte kako bi se došlo do značajnih količina oružja, tehnike i streljiva nužnih za obranu zemlje. Postignut je niz uspjeha diljem Hrvatske. Osvojene su vojarne i skladišta na području Otočca i većim dijelom na području Gospića čime je bitno poboljšan položaj hrvatskih snaga u Lici. Posebice je odjeknula predaja 32. varaždinskog korpusa kojim je zapovijedao generalmajor Vlado Trifunović, koji će zbog pružanja oružanog otpora biti osuđen od hrvatskog pravosuđa, ali također i od vojnog suda u Beogradu za nedovoljan otpor odnosno za krivično djelo protiv vojne i obrambene moći države (NAJMAN; POSILOVIĆ; DUJIĆ 2004: 23 – 52).[73] General Veljko Kadijević je u svojoj knjizi Moje viđenje raspada objasnio tadašnje djelovanje i zadatke JNA. Pored zaštite srpskog naroda u Hrvatskoj određena je zaštita objekata, postrojbi, pripadnika JNA i njihovih obitelji. Nadalje, Kadijević je opisao osnovne zamisli upotrebe JNA: potpuno poraziti hrvatsku vojsku, ako situacija dozvoli; ostvariti punu suradnju sa srpskim ustanicima; omogućiti dovršenje izvlačenja preostalih dijelova JNA iz Slovenije te posebno voditi računa da će uloga Srba u Bosni i Hercegovini biti ključna za budućnost srpskog naroda u cjelini te s tim u vezi prilagoditi lociranje snaga JNA. U napadnoj operaciji predviđeno je Hrvatsku blokirati u zraku i na moru, što se i provelo pa je tako blokirana i riječka luka (KADIJEVIĆ 1993: 130, 134).

U svojim poratnim izjavama Čad je isticao svoju suradnju s hrvatskom stranom, napose svoj doprinos izvlačenju riječkih policajaca koncem kolovoza 1991. iz Policijske postaje Plitvice (dalje PS) opkoljene od srpskih pobunjenika. U suradnji sa zamjenikom komandanta IKM 5. VO, pukovnikom Gojkom Vujnovićem, oficirom iz 13. korpusa, a na „zeleno svjetlo“ iz Beograda dogovorio je premještanje policajaca (BRIGOVIĆ; ŠTEFANČIĆ 2019: 83; OGURLIĆ 2008: 313). O njihovoj sudbini ovisila je sigurnost starješina 13. korpusa i njihovih obitelji na riječkom području, što potvrđuje i sjećanje Arsena Silića, policajca PS Delnice: „Mislim da neću pogriješiti ako kažem da su se oficiri ponašali dosta miroljubivo. Znam zašto. Njihove obitelji su živjele u Rijeci … budućnost njihovih obitelji ovisi o našoj budućnosti“ (CRNKOVIĆ 2014: 36). Čadovu tvrdnju da su prebačeni do Karlovca odjeveni u odijela JNA Silić u svojoj knjizi pobija – policajci su s Plitvica prevezeni u službenim odorama hrvatske policije uz pratnju jednog ili više oficira u svakom kamionu (SILIĆ 2019: 149). Tih je dana komandant Riječkog korpusa došao u otočku vojarnu na sastanak kojem su nazočili također pukovnik Pero Čavar iz gospićke vojarne i major Radoje Kunarac, komandant vojarne u Otočcu, te predstavnici hrvatske vlasti i hrvatskih oružanih snaga. Prema sjećanju sudionika sastanka Davora Peitela general Čad je na pitanje o nepoštivanju primirja „s velikom dozom cinizma izbjegavao ovakve razgovore tvrdnjama da jedinice Riječkog korpusa ne pomažu napadače na Otočac“ (PEITEL 2011: 89). Tijekom rujanskog rata za vojarne Čad je ponovo došao u Otočac na pregovore s hrvatskim predstavnicima o prekidu vatre i uspostavi primirja u Gackoj dolini. Gotovo svi nazočni hrvatski predstavnici imali su radio-uređaje na koje se javljao časnik s promatračnice izvještavajući o izravnim pogodcima tenka po civilnim objektima. Ponovno je tijekom sastanka general Čad uvjeravao predstavnike hrvatske strane u neutralnost JNA da bi njegovo izlaganje prekinulo izvješće spomenutog izviđača, koje se moglo čuti preko radio-uređaja, da je srušena jedna

[73] Posljednja Jalkovečka žrtva, *Borba*, 7.11.1991., 11., HR-HMDCDR, fond 18; https://www.centar-za-mir.hr/ps/zlocin-u-varazdinu-opt-vlado-trifunovic-i-dr/.

civilna kuća tenkovskim pogodcima. Hrvatski predstavnici stekli su u tom trenutku loš dojam „… o generalu koji je, dok je ovo slušao, mirno sjedio i pijuckao svoju kavicu. Nije pokazivao ni najmanju volju da spriječi razaranje navedene kuće, iako je to mogao“ (PEITEL 2011: 106.). Tome nasuprot, početkom istog mjeseca Čad je dao 600 automatskih pušaka riječkom Kriznom štabu, na molbu trojice riječkih dužnosnika, a zbog (navodnih) prijetnji istima od strane političkih neistomišljenika (OGURLIĆ 2008: 29, 178, 310 – 311).

Dana 13. listopada u vojnim skladištima „Pulac“ na Katarini i „Grobničko polje“ došlo je do požara i eksplozija, uzrokovanih udarima gromova. Već sutradan otpočelo je izvlačenje oružja i prevoženje u vojarnu Draga. Ondje je naoružanje bilo iznova minirano i pod kontrolom Korpusa. Na mjesta eksplozija intervenirali su i riječki vatrogasci koji su tijekom noći dio oružja i streljiva prevezli u praznim rezervoarima za vodu i držali skrivenima u tornju vatrogasnog doma. Tijekom prijevoza do Drage kamioni s oružjem i opremom, unatoč pratnji vojne policije, završavali bi u vatrogasnoj jedinici Grada Rijeke, u brodogradilištu „Viktor Lenac“ i u postrojbama Ministarstva unutarnjih poslova (dalje MUP) (OGURLIĆ 2008:182).[74] Prema kasnijim zapažanjima postoji utemeljena sumnja da su skladišta namjerno minirana, kako bi što manje oružja pripalo hrvatskoj strani. Pregledom oružja u vojarni Draga, u studenom 1991., ustanovljeno je da su izvučeni upaljači na svim težim oružjima te mehanizmima za opaljivanje gdje je to bilo moguće, a sva je tehnika, osim pušaka, bila neupotrebljiva (OGURLIĆ 2008: 21, 32 – 33).[75] Znakovita je i u mogućoj vezi s eksplozijama na riječkom području činjenica da su pripadnici JNA digli u zrak 13. listopada vojna skladišta Oštarije I i Oštarije II kod Ogulina[76], također u zoni odgovornosti Komande 13. korpusa. Trag takva mišljenja zabilježen je u tadašnjem dnevnom tisku: „Na radiju slušamo da se isto dešava i na Katarini u Rijeci i u Ogulinu. Navodno, isto je uzrok grom. Da je na jednom mjestu još bih i povjerovao, ali ovako… Prije bih rekao da je netko iskoristio gromove da aktivira pripremljene detonatore…“. Diplomirani inženjer Mirko Juretić je tada za Novi list objasnio stvarnu mogućnost da je požar namjerno izazvan odnosno da je stručnjak mogao navesti grom. Posebice je bilo nevjerojatno da su, pokraj ugrađenih specijalnih gromobranskih instalacija i ploča, gromovi udarili istodobno na dva različita mjesta i to u oba slučaja – vojna objekta (NAJMAN, POSILOVIĆ, DUJIĆ 2004: 152 – 159).[77] Glavni stožer Hrvatske vojske javno se očitovao upozorivši Generalštab JNA da se radi „… o namjerno izazvanim požarima odnosno o uništenju municije i ostale opreme“.[78]

Gotovo istodobno, kako nam svjedoči spis Komande 13. korpusa, general Čad je zatražio od Komande 5. VO posade za tenkove koji su bili smješteni na području Željave (kod Bihaća)

[74] Postrojba koja je obranila Rijeku i preuzela vojarne: Prisjećamo se uloge prve riječke vojske. novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Postrojba-koja-je-obranila-Rijeku-i-preuzela-vojarne-Prisjecamo-seuloge-prve-rijecke-vojske?meta_refresh=true (pristup 5.7.2019.)

[75] ‘Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama’: Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Rijeka-obranjena-u-Lici-a-ne-u-rijeckim-kasarnama-Sergio-Rabar-i-Gordan-Juracic-iznose-istinu-od-1991 (7.7.2019.); Dva vruća riječka dana. http://www.klub-susacana.hr/revija/clanak.asp?Num=65&C=22;

[76] Trese se ogulinski kraj. *Novi list*. 14.10.1991., 14.

[77] Grobinština u ratnom vihoru; Navođenje groma?. *Novi list*. 14.10.1991., 3; Uzrok grom – i da, i ne. *Novi list*. 17.10.1991., 5; Grom navodno aktivirao eksploziv. *Borba*. 18.10.1991., 3., HRHMDCDR, fond 18.

[78] Armija namjerno uništava municiju. *Novi list*. 14.10.1991., 1.

kako bi se „navedena sredstva mogla angažovati u borbenim dejstvima…“.[79] Valja ukazati i na to da je 23. listopada komandant 5. VO naredio formiranje Taktičke grupe-2 (TG-2), na slunjskom vojnom poligonu, koja je pak bila podčinjena IKM-u Riječkog korpusa na Plitvicama, u selu Mukinje (GODIĆ 2017: 34). Rat je u jesen 1991. na prostorima Like i Gorskog kotara i dalje bjesnio svom žestinom, dok je Komanda 13. korpusa u pregovorima s riječkim političarima održavala postojeće stanje, bez naznaka kapitulacije, strpljivo očekujući rasplet događaja na bojištima Hrvatske i vodeći se uputama iz Vrhovne komande Oružanih snaga SFRJ. Komandant Riječkog korpusa izvjesno je imao u vidu da bi mogućim prodorom snaga JNA prema Gorskom kotaru došlo do povoljnijeg položaja za 13. korpus, štoviše, u Gorskom kotaru je dio stanovnika srpske nacionalnosti bio potajno naoružavan i voljan za oružanu borbu. Naime, već su 25. srpnja 1991. iz vojnog skladišta Oštarije kod Ogulina dostavljeni oružje, oprema i streljivo u sela Gomirje, Brestovac, Vitunj, Ponikve i Popovo Selo, a dijelom i u Jasenak i Drežnicu.[80] U sličnom položaju bile su postrojbe i zapovjedništva JNA na području grada Zagreba i okolice (Jastrebarsko), koje su uperenim cijevima svojih oružja prijetile civilnom stanovništvu i vitalnim objektima, predstavljajući uteg u pregovorima i vezujući dio hrvatskih snaga koje su mogle biti upotrijebljene na bojištima diljem Hrvatske. U Rijeci je istodobno trajalo nesuglasje između dviju skupina koje su imale različite poglede na rješenje ovog stanja. Vodstvo Zbora narodne garde (dalje ZNG) bilo je voljno poduzeti odlučan oružani pothvat dok je s druge strane vodstvo Kriznog štaba i riječke policije bilo sklonije pregovaranju, nastojeći se izboriti za mirno rješenje i odlazak Riječkog korpusa. Koncem listopada 1991. hrvatski je tisak prenio vijest o pregovorima Komande 13. korpusa s kriznim štabovima Delnice i Rijeka i saznanje da je 5. VO ovlastila Čada za daljnje pregovore u vezi vojnog skladišta eksploziva „Velebit 3“ u Delnicama jer je isto pripadalo Komandi 5. VO (MARIJAN 2008: 321.).[81] Prema novinskom članku s kraja istog mjeseca, a na temelju podataka prikupljenih od strane odbjeglih vojnika i oficira, komandant korpusa je uvijek sasvim sam vodio telefonske razgovore iz korpusne centrale, a zapaženo je i paljenje dokumentacije.[82]

Padom vojarne i skladišta streljiva u Delnicama 5. studenog 1991. u ruke hrvatskih snaga, postrojbe i Komanda 13. korpusa na riječkom području našle su se u još težem položaju. Već sutradan je u tisku preneseno izvješće o susretu Čada s novinarima pod naslovom „Neću razarati Rijeku, ali...“. Čad je tom prilikom odao priznanje Kriznom štabu na korektnoj procjeni stanja zbog čega je Rijeka ostala više od dva mjeseca bez sukoba. Međutim, dok je bio voljan razgovarati i s predstavnicima MUP-a RH, izričito je bio protivan razgovorima s predstavnicima ZNG. Predsjednik riječkog općinskog Kriznog štaba Slavko Linić je izjavio da su obje strane udovoljile zahtjevima svojih pretpostavljenih s tim da je zamjerio što je „... 13. korpusu česta prijetnja silom u razgovorima“.[83] Čad je doista 5. studenog nazvao riječki Krizni štab vezano za

[79] Zahtjev komandanta 13. korpusa Komandi 5. vojne oblasti za popunu posada tenkova u oklopnom bataljunu 329. oklopne brigade, Komanda 13. korpusa, str.pov.br. 617-89, 15.10.1991. HRHMDCDR, 2., 13. korpus JNA, kut. 1.

[80] Akcije Štaba odbrane Gorskog kotara izvedene prije formiranja 21. diverzantskog odreda od 25. srpnja 1991. do 26. travnja 1992, HR-HMDCDR, 2., Štab odbrane Gorskog kotara, kut. 2.

[81] Čad kontrolira delnička skladišta. *Novi list*. 29.10.1991., 15.

[82] Kada Čad telefonira – svi u „šetnju“. *Vjesnik*. 31.10./1.11.1991., 10.

[83] Neću razarati Rijeku, ali…. *Vjesnik*. 6.11.1991.

borbe u Delnicama zaprijetivši da će od svojih pretpostavljenih zatražiti blokadu riječke luke i zračni napad na Delnice.[84]

Udare iz zraka na području zapadne Hrvatske izvodio je 5. korpus Ratnog vazduhoplovstva i protuvazdušne obrane, sa zračne baze u Željavi kod Bihaća (MARIJAN 2003: 19.).[85] Jugoslavensko zrakoplovstvo je u tim napadima pretrpjelo gubitke. Oboren je jedan MIG-21, a pilot zrakoplova, pukovnik Stevan Janjanin, zarobljen. Dva broda, raketna topovnjača i patrolni brod, uplovili su u Riječki zaljev i blokirali riječku luku (NAJMAN; POSILOVIĆ; DUJIĆ 2004: 146 – 151).[86] Na Čadove izjave da su hrvatski vojnici koji su napustili JNA „otpadnici", javno se očitovalo Zapovjedništvo HV za Rijeku smatrajući takve ocjene nedopustivim i neprihvatljivim.[87] Tih dana je u Varaždinu uhićen generalov sin koji je zadržan u pritvoru, a kako je Čad osobno kasnije tvrdio, prema njemu se odnosilo dobro (OGURLIĆ 2008: 311). Dvije godine kasnije Čad je u razgovoru za tjednik Globus obezvrijedio napor hrvatskih postrojbi pri osvajanju delničkih vojnih objekata „… znali su da ja tamo imam šačicu vojnika … tamo moji vojnici nisu ispalili ni jedan metak nego su bili dogovorili da predaju skladište bez borbe".[88] Već spomenuti Silić opovrgnuo je u istoj tiskovini njegove tvrdnje. Iz Delnica je otišlo 138 vojnika koji su ondje bili dobro opremljeni za dugotrajan otpor, a u razmjeni vatre bilo je ranjenih hrvatskih vojnika (SILIĆ 2019: 149) Savezni sekretar za narodnu obranu general armije Veljko Kadijević uputio je pismo predsjedavajućem Mirovne konferencije o Jugoslaviji lordu Peteru Carringtonu reagirajući na zauzimanje vojarne i objekata u Delnicama. Osvrnuo se i na zaključke Vlade RH od 16. listopada koji su trebali stupiti na snagu 10. studenog. Odlazak postrojbi JNA iz blokiranih vojarni trebao se provesti bez opreme, oružja i oruđa, a što prema mišljenju generala Kadijevića nije bilo „… prihvatljivo i nije bilo predmet niti jednog do sada postignutog dogovora" (ŠUŠIĆ; TERZIĆ; PETROVIĆ 2002: 544 – 545; GREGURIĆ 1998: 196 – 197).

Ljudska stradanja ipak nisu zaobišla grad Rijeku. Kod vojarne na Katarini 6. je studenog 1991. na prilaznom putu u blizini vojarne od potezne rasprskavajuće mine smrtno stradao 16-godišnji Kristinko Mrle, a ranjeni su maloljetni Zoran Starčević (17) i Alen Sertić (17). Mina se nalazila na 20 metara od bunkera na sjeverozapadnoj strani vojarne. Očevid su obavili pripadnici Policijske uprave Rijeka, istražni sudac riječkog Okružnog suda Mihovil Dulčić te pripadnici JNA – poručnik Zoran Stoimenović i zastavnik Dragan Mirković. Tada je za tisak Milan Vukušić, šef Odsjeka za suzbijanje kriminala i šefa mobilne grupe u Policijskoj upravi Rijeka rekao: „General Čad bi za to trebao krivično odgovarati, kao i zapovjednik vojarne na Katarini, jer bez njihovog znanja sigurno nisu postavljene mine 20 metara izvan žice".[89] Komandant Riječkog korpusa, po svemu sudeći, nije pokrenuo postupak istrage ili to dosad nije javno objavljeno, njemu podređeni starješine nisu kažnjeni, a niti je do danas ovaj događaj razriješen putem hrvatskog sudstva.

---

[84] Čadov ultimatum. *Novi list*. 6.11.1991; General Čad se ne šali. *Borba*. 8.11.1991., 3, HRHMDCDR, fond 18.

[85] Soldateska otišla iz Delnica. *Novi list*. 6.11.1991., 3.; Generale, srami se!. *Novi list*. 8.11.1991., 6; Pao i „Velebit-3". *Vjesnik*. 6.11.1991., 1.

[86] Srušio sam pukovnika. *Novi list*. 22.2.1992., 17.; Novi napad na Delnice. *Vjesnik*. 9.11.1991., 5.

[87] Grubi napadi generala Čada. *Večernji list*. 7.11.1991., 9.

[88] Slovenci su me željeli raznijeti raketom dok sam se vozio iz Kopra. *Globus*. 10.12.1993., 15. – 17.

[89] Mina ubila mladića. *Novi list*. 7.11.1991., 1; Tanka Čadova linija smrti. *Novi list*. 9.11.1991., 7.; Žrtve vojarne na Katarini. *Vjesnik*. 8.11.1991., 14; Krivac je general Čad. *Vjesnik*. 14.11.1991., 12.

Sporazum i odlazak 13. korpusa s riječkog područja

Admiral Stane Brovet, zamjenik saveznog sekretara za narodnu obranu, u svom izlaganju na sjednici odbora za narodnu obranu 6. studenog 1991. istaknuo je dva osnovna zadatka postrojbi JNA na teritoriju Hrvatske: zaštita srpskog stanovništva i deblokada opkoljenih garnizona (ŠUŠIĆ; TERZIĆ; PETROVIĆ 2002: 539). Snage JNA uz pomoć pobunjenih kordunaških Srba izvele su od 4. do 7. studenog proboj iz vojarne „Stjepan Milašinčić - Šiljo“, u prigradskom karlovačkom naselju Logorište, preko rijeke Korane na područje pod srpskom kontrolom. Postrojbe 8. proleterske motorizirane brigade u ovoj vojarni također su bile u zoni odgovornosti komandanta 13. korpusa, što potvrđuje i spomenuta Čadova zapovijed od 29. rujna u kojoj je naveo obvezu obrane ove vojarne i postrojbi u njoj te mobilizaciju dobrovoljaca (BRIGOVIĆ, ŠTEFANČIĆ 2019: 131–133; MARIJAN 2008: 302). Na ličkom je pak bojištu 7. studenog pukovnik Slobodan Đorđević, komandant IKM 13. korpusa, izdao zapovijed za napad na Saborsko. Tijekom silovitog napada dana 12. studenog 1991. poginuo je ili je ubijen 41 stanovnik Saborskog (TURK 2014: 204–205). Komandant 13. korpusa ogradio se u razgovoru za *Novi list* od svoje odgovornosti za djelovanje ovog IKM riječima „U posljednje vrijeme stavljeno to, da IKM opslužuje 13. korpus, ali direktno pod komandom Pete vojne oblasti, tako da ja nemam ništa s tim. Imao sam samo jedinice koje su bile u Gospiću i na osiguranju objekta u Otočcu, a po gubitku tih jedinica, osim dijela ljudstva iz komande, nemam nikoga tamo, jer je taj sastav IKM-a, sastav svih jedinica iz Pete vojne oblasti“.[90] General je ustrajno u svojim izjavama činio sve da umanji svoju ulogu u ratnim djelovanjima protiv Republike Hrvatske, a naglasi svoje pomirljivo i profesionalno držanje, prebacujući učestalo odgovornost na njemu nadređenu komandu – 5. vojnu oblast i njezine oficire. Kasno navečer 7. studenog Čadu je stigla naredba koju je potpisao generalpukovnik Blagoje Adžić, načelnik Generalštaba Oružanih snaga SFRJ. U njoj se tražilo uništenje borbene tehnike, naoružanja, opreme, streljiva i objekata kako ne bi palo u ruke hrvatskih snaga. Rok za provedbu naredbe istjecao je u 2 sata ujutro 9. studenog. Takvu Adžićevu zapovijed proslijedila je i Komanda 9. kninskog korpusa Komandi 8. vojnopomorskog sektora u Šibeniku. U točki 8. tražilo se da se borbena sredstva stave u funkciju prijetnje i odmazde „ako se ne ispune naši zahtevi ili budu ugroženi životi naših ljudi“ (BRIGOVIĆ; RADOŠ 2016: 269–270). Čad je pozvao Linića na sastanak tijekom kojeg je stupio u kraću telefonsku komunikaciju s predsjednikom Tuđmanom tražeći hitno slanje predstavnika Vlade RH. Istodobno je odlučio da podređenim oficirima neće dati do znanja primitak i sadržaj pristigle naredbe iz Beograda (OGURLIĆ 2008: 320–321; MARIJAN 2008: 282). Na naslovnici *Novog lista* 9. studenog osvanulo je priopćenje zapovjednika Operativne zone Rijeka Antuna Račkog pripadnicima garnizona Rijeka i Klana da sukladno zaključcima Vlade RH napuste postrojbe korpusa.[91] Provedba naredbe vojnog vrha JNA odnosno proboj do područja pod kontrolom JNA i srpskih pobunjenika bio je za generala i 13. korpus, zbog više čimbenika, neizvediv te bi bio zapravo put bez povratka, put u potpuni poraz. Generalovi uvjeti naišli su na prihvaćanje kodpredstavnika hrvatske strane pa se vrlo brzo došlo do za obje strane prihvatljivog dogovora. Sporazum je potpisan 8. studenog 1991. u 22 sata u prostorijama remontnog brodogradilišta „Viktor Lenac“. Potpisali su ga tadašnji ministar u Vladi RH dr.

[90] Janusov mir za hrvatsku mirovinu. *Novi list*. 11.12.1991., 6.

[91] Okrenite leđa okupatoru. *Novi list*. 9.11.1991., 1.

Davorin Rudolf, general-potpukovnik Čad u ime Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ te nizozemski brigadni general G. H. Eleveld u ime promatračke misije Europske zajednice. Potpisani sporazum je određivao da će postrojbe 13. korpusa morskim putem napustiti grad Rijeku i riječko područje do 10. prosinca. Sporazum je jamčio da šire područje Rijeke neće biti izloženo oružanim napadima JNA iz zraka, kopna i s mora. Također, postrojbe koje su napuštale ovo područje Hrvatske nisu smjele biti korištene za napade na oružane snage, osobe ili objekte RH. Pripadnicima Riječkog korpusa koji nisu htjeli napustiti Hrvatsku zajamčena je osobna sigurnost i stečena prava (NAJMAN; POSILOVIĆ; DUJIĆ 2004: 137 – 139; RUPIĆ 2007: 454 – 456; GREGURIĆ 1998: 249; OGURLIĆ 327).[92] U vojarni Draga bilo je spremljeno oružje Teritorijalne obrane Općina Rijeka, Krk, Cres i Opatija. Već 9. studenog u 15:30 pred vojarnu je stigla specijalna četa ojačana oklopnim vozilom „Hrvatina“ (proizvedeno u brodogradilištu „3. maj“) i opkolila objekt. Dân je ultimatum vojnicima od pola sata za predaju vojarne, a potom bi uslijedio napad. Zapovjednik straže bio je spreman pružiti otpor, no nakon kraćeg vremena dobio je od nadređenog zapovjedništva nalog za predaju pa je sve završilo bez borbe i žrtava.[93]

U svojoj je memoarskoj knjizi ministar Rudolf dao opis i osvrt na sporazum navodeći značajne činjenice vezane za vrijeme i okolnosti potpisivanja. Sporazum je uvjerio međunarodnu zajednicu u dobre nakane hrvatskih vlasti budući je Vlada RH prihvatila hašku odluku od 24. listopada o sigurnom povlačenju JNA. Potpisan je prije sastanka Carrington – Kadijević 14. studenog na kojem je postignut dogovor o primirju pod uvjetom da se deblokiraju vojarne JNA, kao i prije ženevskog sastanka 23. studenog na kojemu su prisustvovali Tuđman, Kadijević i Milošević te Cyrus Vance, a na kojemu je potpisan konačni sporazum o povlačenju JNA, dogovoren razmještaj Ujedinjenih nacija i nastavak mirovne konferencije (RUDOLF 1999: 180). Mogućnost napada po ciljevima u Rijeci bila je stvarna, no vjerojatnost da bi okruženi, iscrpljeni i obeshrabreni Čadovi vojnici izdržali napad hrvatskih snaga bila je mala odnosno predviđao se kratkotrajan otpor. Za mogući napad vjerojatno je najpogodnija bila vojarna „Mate Blažina“ u Klani, ponajviše izdvojena odnosno udaljena od Komande korpusa i vojarni u Rijeci. Iako se tvrdilo da je ondje preko 50 tenkova, bilo ih je zapravo 18, od toga samo 11 u ispravnom stanju. Da se napad umalo i dogodio svjedoči podatak da je tijekom sjednice Kriznog štaba 8. studenog došla obavijest iz Mjesne zajednice Klana o ultimatumu za predaju kojeg je postrojba ZNG dala opkoljenoj postrojbi u vojarni Klana (OGURLIĆ 2008: 39, 41).[94] Čad bi se zasigurno morao pomiriti s gubitkom navedene vojarne i sredstava, budući mu je glavni cilj bio da izvuče, bez borbenih djelovanja, što je više moguće postrojbi, oružja i borbene tehnike s riječkog područja. Ponajviše se strahovalo od zračnih udara, no pristiglo streljivo i prijenosni protuzračni sustavi iz delničkih skladišta promijenili su odnos snaga. Zrakoplovstvo JNA više nije moglo računati na brz i lak udar po ciljevima na riječkom području. U tom pogledu veća opasnost prijetila je od raketne topovnjače (RTOP-404 „Hasan Zahirović“) u Riječkom zaljevu koja je raspolagala protubrodskim raketama velike razorne snage, ali uz isto tako vjerojatan hrvatski protuudar oružjima s kopna. U vezi mogućeg oružanog svladavanja postrojbi korpusa

[92] Rijeka bez armije do 10. prosinca. *Vjesnik*. 10.11.1991., 3; Riječki korpus napušta Rijeku. *Novi list*. 10.11.1991.

[93] Postrojba koja je obranila Rijeku i preuzela vojarne: Prisjećamo se uloge prve riječke vojske. novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Postrojba-koja-je-obranila-Rijeku-i-preuzela-vojarne-Prisjecamo-seuloge-prve-rijecke-vojske?meta_refresh=true (6. 7. 2019.)

[94] Nestaju legla SMB-parazita. *Novi list*. 23.11.1991., 16; ‘Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama’: Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Rijeka-obranjena-u-Lici-a-ne-u-rijeckim-kasarnama-Sergio-Rabar-i-Gordan-Juraciciznose-istinu-od-1991 (7.7.2019.)

pukovnik Gordan Juračić iznio je mišljenje: „Zbog svih tih okolnosti procjenjivali smo da za 4 sata, od kojih smo si 2 sata dali kao rezervu, možemo osloboditi vojarne i imali smo pripremljenu zapovijed za napad. Trebali smo uzeti naoružanje 13. korpusa, a ne dozvoliti da odu s njim. Naši pregovarači imali su krive obavještajne podatke o snazi JNA, podatke i procjene Zapovjedništva 111. brigade nisu uvažavali i po meni su time spasili 13. korpus, a ne Rijeku“.[95] Dragocjena su razmišljanja i pogledi umirovljenog generala Darka Puhara koje je iznio za *Novi list* u studenom 1991. godine. Prema njegovim riječima, od riječkog korpusa ostao je samo naziv korpus, iako je posjedovao značajne količine tehnike, ubojitih oružja i oruđa, velike količine streljiva i eksploziva. Korpus je imao mali broj ljudstva poljuljanog morala, među kojima je bilo pojedinaca do kraja lojalnih vojnom vrhu. U vojnoj regulativi postrojba ispod 50% sastava nije se upotrebljavala za borbena djelovanja. Komandant Riječkog korpusa Puharu je u razgovoru iznio stav da ne namjerava predati korpus, uz čvrstu namjeru da slijedi sudbinu JNA kakva god ona bila. Poradi obrane rasporedio je borbena sredstva po vojarnama i skladištima. Također, dobio je i 60 mladih potporučnika koji su bili spremni pucati iz tenkova i topova. Pohvalio je suradnju s Kriznim štabom i Policijskom upravom Rijeka smatrajući da Rijeka vodi ispravnu i konstruktivnu politiku od obostrane koristi. Puhar je ocijenio da su preostale postrojbe korpusa ipak vrlo opasne, no u slučaju djelovanja po gradu hrvatske snage bi mogle brzo i uspješno zauzeti sve vojarne i skladišta. Na pitanje u vezi odlaska korpusa, Puhar se osvrnuo na odluku Vlade RH od 16. listopada smatrajući da ukoliko bi bilo dogovoreno da se 13. korpus seli iz Hrvatske sa svim ljudstvom, opremom i oružjem „što bi trebalo onemogućiti“ proces odlaska bi trajao duže, a sredstva bi mogla biti korištena na drugim područjima protiv hrvatskih snaga i stanovništva.[96] General Čad je po svemu sudeći dobro procijenio ukupno stanje na bojištima Hrvatske, tako i na položaj hrvatskih vlasti u pregovorima s predstavnicima međunarodne zajednice i JNA. Lokalne i državne hrvatske vlasti bile su voljne pristati na uvjete neprijateljske strane, radi što bržeg mirnog odlaska postrojbi JNA iz hrvatskih gradova, kao što se to dogodilo nešto kasnije u Jastrebarskom i Zagrebu. Valja reći da se u Zagrebu uspjelo primorati na predaju nekoliko vojnih objekata i vojarni (STIPČIĆ 2018: 79).

Put luke Bar u Crnoj Gori brodovima su otišla s 34 tenka, 24 „Prage“ (samohodni protuzračni dvocijevni top), 12 samohotki, 14 borbenih oklopnih vozila, 18 haubica 155 mm, 36 haubica 105 mm, 24 topa T-12 (100 mm), 12 višecijevnih bacača raketa 128 mm, 40 protuzrakoplovnih topova (PAT 20/3), 12 netrzajnih topova (BST 82 mm), 51 tona pješačkog naoružanja i 1.500 tona streljiva. Od značajnijih postrojbi riječko područje napustile su: 13. proleterska motorizirana brigada, 13. laki artiljerijski puk PZO, 13. mješoviti artiljerijski puk i 13. mješoviti protuoklopni artiljerijski puk (NAJMAN; POSILOVIĆ; DUJIĆ 2004: 134, 142). Prvo se krenulo ukrcavati tenkove i transportere s Grobnika, Klane i Trsata. Koncem studenog je predana vojarna na Katarini koja je bila najveća prijetnja gradu budući da se iz nje moglo topovima gađati bilo koji dio grada i Kvarnera. Predajom vojarne na Trsatu i Komande korpusa 9. prosinca je završen proces izvlačenja postrojbi prema sporazumu.[97] Hrvatskoj strani

[95] ‘Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama’: Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Rijeka-obranjena-u-Lici-a-ne-u-rijeckimkasarnama-Sergio-Rabar-i-Gordan-Juracic-iznose-istinu-od-1991 (7.7.2019.)

[96] Čadu je svega dosta. *Novi list*. 4.11.1991., 5.

[97] Okupator počinje odlaziti. *Večernji list*. 11.11.1991., 9; Tenkovi već na labudicama. *Vjesnik*. 11.11.1991., 5; Predano orlovsko gnijezdo. *Vjesnik*. 30.11.1991., 5; Oslobođena Rijeka, Trsat – hrvatski stijeg. *Novi list*. 9.12.1991., 1.

ostavljeno je i skladište goriva u mjestu Šapjane. Predsjednik opatijskog Kriznog štaba Ranko Štefan opisao je loše postupke majora Albina Smrkea koji je, između ostalog, ostavio hrvatskim vlastima minirano skladište goriva u Šapjanama.[98] Napuštajući prostorije trsatske vojarne pripadnici JNA ispisali su poruke „Opet dolazimo! Velika Srbija – JNA". Uništavanje i oštećivanje prostora, vozila i uređaja bilo je sustavno i namjerno. Znakovit je opis stanja tehničke radionice u vojarni: „U tehničkoj radionici, izgrađenoj prije deset godina, jednoj od najsuvremenijih takvog tipa uopće, potpuno opustošenoj, odneseno je sve što je vrijedilo" (FILKOVIĆ 1995: 13 – 16). U preuzetim objektima ostale su i mine, a po navodu načelnika inženjerije Zdravka Turka, čak 10.000 minsko-eksplozivnih sredstava trebalo je pregledati i ukloniti, ili pak dati na daljnju upotrebu i popravak.[99] Početkom prosinca vodstvo Korpusa i promatrači Europske komisije održali su novinsku konferenciju. Tom prilikom komandant korpusa je izjavio kako „Čitavo to vrijeme, a posebno u periodu blokade vojarni, bio je osiguran takav stupanj borbene gotovosti da je u svakom trenutku bilo moguće izvršiti bilo koje naređenje pretpostavljene komande". Od rujna do studenog, naglasio je Čad, „vršena je subordinacija i koordinacija s pretpostavljenom komandom, ali i sa svim osobnim suradnicima koji su sudjelovali u donošenju odluka". Nikako nije htio dopustiti da se njegovom korpusu dogodi sudbina 32. varaždinskog korpusa JNA. Na koncu je najavio svoj povratak u Rijeku po stjecanju uvjeta za mirovinu (31. prosinca).[100] Čad je u razgovoru s novinarima *Tanjuga* i *Slobodne Dalmacije* kojeg je u kraćem obliku prenijela beogradska *Borba* otklonio mogućnost napada na Rijeku po odlasku 13. korpusa: „bude li se i dalje vodila politika kakvu je do sada vodio općinski krizni štab predstoji mirna i sigurna budućnost". Na riječkom je području nakon povlačenja JNA iz Slovenije bila razmještena velika količina snaga i opreme, a on osobno je dobio velike ovlasti i samostalnost u odlučivanju. Tada je potvrdio da su, a za razliku od njegovih poslijeratnih izjava, postrojbe upućene u istočnu Hercegovinu i Crnu Goru odnosno u Bileću, Nevesinje, Trebinje i Titograd. Nadređeni starješine nisu mu nikad naredile napad, a sam je procijenio da za to i nije bilo razloga. Na koncu je najavio da će od 1. siječnja 1992. biti običan riječki umirovljenik.[101] Ostaje nedoumica zbog čega tada nije potvrdio postojanje zapovijedi za povlačenje i razorno djelovanje u razgovoru s novinarima *Slobodne Dalmacije*. Na dva izričita pitanja vezana za postojanje naredbe odgovarao je na nejasan način: „Kazao sam vam da sam procijenio kritični moment… To nije bitno. Kazao sam da je bio momenat koji sam procijenio kao krizni i da sam donio odluku da pozovem Krizni štab, da ih upozorim, da im predočim…". Čad je istaknuo zasluge svog „protivnika" Slavka Linića što nije došlo do prolijevanja krvi. U vrijeme borbi za Delnice prijetio je blokadom riječke luke, a potpukovnika Ljubomira Buljina, komandanta delničke vojarne obavijestio je da će zatražiti podršku zrakoplovstva JNA. Buljin je ipak predao vojarnu, ali i završio u vojnom zatvoru, po Čadovim riječima: „Da. Zna se, po tom i tom članu, onaj tko ne pruža otpor: izdaja". Buljin i njegov zamjenik potpukovnik Đuro Vitanović osuđeni su u Beogradu svaki na po 12 godina zatvora. Generalovu ulogu u ratu ponajbolje prikazuje dio odgovora na pitanje o njegovoj budućnosti „Moj zadatak je da ovaj korpus sačuvam, da

[98] Učenik generala Čada. *Novi list*. 21.12.1991., 10.

[99] Postrojba koja je obranila Rijeku i preuzela vojarne: Prisjećamo se uloge prve riječke vojske. novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Postrojba-koja-je-obranila-Rijeku-i-preuzela-vojarne-Prisjecamo-seuloge-prve-rijecke-vojske?meta_refresh=true.

[100] Dislokacija Riječkog korpusa pri kraju. *Novi list*. 2.12.1991., 3.

[101] Rat je završen. *Borba*. 2.12.1991., 3, HR-HMDCDR, fond 18.

sačuvam objekte, da izvršim predislokaciju jedinica 13. korpusa iz garnizona Rijeka i Klana, da ih odvedem u novi rajon… Ja sam do 31. prosinca general" (CRNKOVIĆ 2014: 10).[102]

U svom svjedočenju za knjigu *Rijeka u Domovinskom ratu* Čad je naveo kako je predao hrvatskoj strani preko 15.800 cijevi, cijeli divizijun minobacača 120 mm, bateriju protuzrakoplovnih topova te oružje Teritorijalne obrane u Drazi. Također, predao je digitalnu centralu u Komandi korpusa. Oružje i postrojbe Korpusa nisu upotrijebljene protiv HV-a već su otišle u Han Pijesak i Kalinovik, gradove u istočnoj Bosni (OGURLIĆ 2008: 322, 326 – 327). U istoj knjizi dostupni su nam drukčiji pogledi i podatci. Protuzračno naoružanje s radarima, sustavima motrenja i izvještavanja, te sustavom veza izvezeno je iz Rijeke, čak i baterija topova 20/3 koja je bila preko formacije, odnosno višak, kao i velik broj prijenosnih protuzračnih raketnih sustava „Strijela 2M" (OGURLIĆ 2008: 283). Novinar *Novog lista* pri razgledanju vojarne na Katarini zapazio je u spremištu četiri namjerno pokvarena i razbijena protuzrakoplovna topa.[103] O djelovanju pripadnika 13. korpusa do odlaska iz Hrvatske upečatljivo svjedoči i molba zastavnika Pane Đermanovića: „… početkom ratnih dejstava zajedno s Riječkim korpusom odlazim na ratne zadatke… bio sam u Gospiću, Plitvicama, Pazinu i Puli i aktivno radio na izvlačenju ratne tehnike iz već okupiranih područja od ustaša. Posle izvlačenja tehnike iz RH u Nevesinje….".[104] U prosincu 1991. zamijećen je značajan broj preleta zrakoplova pa je zapovjedništvo riječkog 101. puka PZO prosudilo da se radi o pripremama za napad na grad i na industrijske objekte na riječkom području. Drugog siječnja 1992., dan uoči stupanja na snagu Sarajevskog primirja, iz zrakoplovne baze Željava kod Bihaća dolijeće pet zrakoplova JNA koji izbacuju rakete na istok grada, na njegovu industrijsku zonu (OGURLIĆ 2008: 280 – 287). Rijeka je, dakle i dalje bila, unatoč potpisanom sporazumu, jedna od meta strateških udara JNA po vitalnim ciljevima u Hrvatskoj. Kadijević se u svojim sjećanjima osvrnuo i na položaj snaga JNA u okruženju, istaknuvši kako Vrhovna komanda nije dala dopuštenje za predaju ijednog garnizona. Štoviše, istakao je „… bilo je garnizona u Hrvatskoj u sličnoj ili težoj situaciji, pa su upornom i dobro organizovanom odbranom doprinijeli izvršenju zadatka koga je JNA imala u ratu u Hrvatskoj i dočekali da budu deblokirani".

Komandant 13. korpusa u svijetlu izvora i svjedoka vremena

Osvrti i pogledi na generalovo držanje i vođenje Riječkog korpusa u javnost su stigli već do kraja 1991. godine. Predsjednik Skupštine općine Opatija Daroslav Ćiković ocijenio je njegove javne nastupe kao pokušaje predstavljanja sebe mirotvorcem. Naveo je primjer oduzimanja oružja od vojnika Vojne bolnice u Ljubljani zbog čega je bio pozvan na razgovor u kojem mu je Čad prijetio udarima zrakoplovstva JNA po Opatiji pa je oružje vraćeno.[105] U *Hrvatskom vojniku* iz prosinca 1991. godine o odlasku 13. korpusa ispravno je ocijenjen učinak Čadove vještine pregovaranja „Ukratko, Riječki korpus odnio je u Bar gotovo sve… stječe (se) gorak dojam da je general Čad svojom drskom pregovaračkom politikom, koja je uključila i

[102] Mislim da je rat završen. *Slobodna Dalmacija*. 3.12.1991., 12.

[103] Hrvatski stijeg na Katarini. *Novi list*. 3.12.1991., 13.

[104] Molba Pane Đermanovića Komandi 18. korpusa za prijem u aktivnu vojnu službu Vojske Jugoslavije, četa vojne policije 18. korpusa Okučani, 14.7.1994.; prijemni pečat: Vojna pošta 9162, pov.br. 84-1, 14.7.1994., Okučani; HR-HMDCDR, 2., 18. korpus SVK.

[105] Dvostruke igre majora Smrkea. *Novi list*. 21.12.1991., 10.

bombardiranje civilnih ciljeva (u Gorskom kotaru) postigao više“.[106] Tome nasuprot, s dvije godine odmaka, tadašnji je riječki gradonačelnik Slavko Linić za *Večernji list* pohvalio Čada što je ostavio „goleme količine oružja“. Štoviše, Linić je objasnio da je Čad po dolasku u luku Bar otišao u Beograd „gdje su ga Adžić i Kadijević proglasili izdajicom, prijetili mu revolverom, te je zaključio da to više nije njegova vojska, da su na suprotnim stranama. Vratio se u Rijeku, gdje i danas živi. Ima hrvatsko državljanstvo“.[107] Sličnu tvrdnju iznio je i Čad osobno u razgovoru za tjednik *Globus* u prosincu 1993. godine. Po dolasku u Beograd svratio je s generalom Avramovićem do generala Adžića koji ga je napao na „pasja kola što nisam porušio Rijeku i zaprijetio da će on to učiniti“. Kadijeviću je prikazao što se sve događalo u Rijeci na što mu je Kadijević rekao da je pravilno postupio što nije izvršio zapovijed. Svoj odgovor na novinarsko pitanje Čad je završio riječima „To su bile njegove posljednje riječi. To je prava istina“.[108] Srpski izvori iz 1991. godine govore drukčije i značajno opovrgavaju navedene tvrdnje. U *Politikinom* članku od 16. studenog 1991. „Čad izvan svake sumnje“, predstavnik Saveznog sekretarijata za narodnu obranu pukovnik Milan Gvero objasnio je deblokadu vojarni i premještanje postrojbi JNA, pa tako i premještanje Riječkog korpusa, kao „deo armijskih aktivnosti na ostvarivanju zadataka obezbeđenja mira, zaštite srpskog naroda od ponovljenog genocida i stvaranja uslova za mirno rešenje jugoslavenske krize političkim sredstvima“. Za postupke generala Čada pukovnik je Gvero iznio sljedeću ocjenu „Nema nijednog elementa za sumnju u moralni i profesionalni integritet generalpotpukovnika Marijana Čada. On je sporazume vodio dobro, odgovorno, visokoprofesionalno i po armiju i njene interese korisno i uspešno“. Posebno je bilo značajno što se postrojbe JNA s riječkog područja izvlače bez gubitaka, organizirano i planski.[109] General Čad je nedugo zatim u istoj tiskovini iznio svoja mišljenja o proteklim događajima i svojim postupcima. Za vođenje pregovora imao je dopuštenje od Komande 5. VO. U pogledu oružja i tehnike naglasio je „nijednog trenutka nisam dozvolio da se postavi pitanje da li s oružjem ili bez njega. Tu dilemu sam i unapred isključio“. Istaknuo je i da „nijednu stvar nisam uradio za koju nisam kao vojnik dobio odobrenje od svog pretpostavljenog, nijedan razgovor vodio u Kriznom štabu ili s predstavnicima Evropske zajednice, a da nisam informisao pretpostavljenog. Mogu reći da nikad nisam imao nesporazum s pretpostavljenima. Dobio sam odobrenje iz Generalštaba od generala Simovića[110], načelnika Prve uprave, da mogu da vodim razgovore o svim pitanjima“. Sve vrijeme nastojao je da ne doživi sudbinu Varaždinskog korpusa, a hrvatski ministar Rudolf ga je prilikom potpisivanja sporazuma nazvao lukavim generalom.[111] Prema ocjeni brigadnog generala Sergia Rabara, negdašnjeg zapovjednika 111. riječke brigade, bio je to uspjeh generala Čada „jer je on u potpunosti realizirao ono što je obećao svojoj vrhovnoj komandi, a to je da neće predati 13. korpus“. Najlošije stanje u Korpusu bilo je u pogledu broja ljudstva i njihova morala. Primjerice, nije bilo dovoljno vozača za

[106] Posljednji vojnik okupatorske vojske napustio riječko područje. *Hrvatski vojnik*. br. 2, 16. – 18., HR-HMDCDR, fond 40.

[107] Nisam lokalni moćnik. *Večernji list*. 1. 9. 1993., 7.

[108] Slovenci su me željeli raznijeti raketom dok sam se vozio iz Kopra. *Globus*. 10.12.1993., 15. – 17.

[109] Čad izvan svake sumnje. *Politika*. 16.11.1991., 9, HR-HMDCDR, fond 18.

[110] Simović, Tomislav (Vrbava, Takovo, Gornji Milanovac, Srbija 16. 9. 1934.), načelnik štaba 1. VO do lipnja 1991., potom komandant 3. VO; ministar obrane Srbije od rujna 1991. do siječnja 1992.; BRIGOVIĆ, NAZOR 2010: 315.

[111] Posljednji zadatak generala Čada. *Politika*. 20.11.1991., 9, HR-HMDCDR, fond 18; Zahtjev za umirovljenje General bez vojske. *Novi list*. 11.12.1991., 7.

tenkove, što se očitovalo prilikom ukrcaja borbene tehnike na brodove koja se morala izvršiti u više navrata. Rabar je ovom dodao osvrt na njegov povratak u RH i umirovljenje: „Na kraju svega možemo vidjeti i što je Čad napisao u svom zahtjevu za mirovinu… tamo navodi kako je časno obavljao svoju dužnost, kao i da nije bilo te sile koja ga može prisiliti da izda ideale JNA, da je čvrsto stajao na izvršenju dislokacije 13. korpusa, kao i evakuacije tehnike i ljudstva“.[112] A da je komandant Riječkog korpusa zaista odradio generalski posao i zadužio JNA ponajbolje svjedoči podatak iz *Narodne armije* od 22. prosinca 1991. gdje je u članku „Odlikovani generali i admirali“ navedeno da je Ordenom rada s crvenom zvijezdom odlikovan Marijan Čad, generalpotpukovnik. Sukladna ovome jest i izjava Antuna Tusa, stožernog generala u mirovini, tada načelnika Glavnog stožera HV „…uz sulude prijetnje da će tući Rijeku, što bi bio ratni zločin, izvršava zadaću GŠ JNA… zato je unaprijeđen u viši čin te ga se ne može smatrati našim prijateljem i dobročiniteljem“ (OGURLIĆ 2008: 41).[113]

Sudbina Riječkog korpusa

Postrojbe i borbena sredstva Riječkog korpusa bit će razmještena na području jugoistočne Hercegovine. Ostaje nepoznanica jesu li korištena protiv hrvatskih snaga i civilnog pučanstva na dubrovačkom području tijekom studenog i prosinca 1991. godine. Ista će poslužiti ustroju Hercegovačkog korpusa kojim će u proljeće i ljeto 1992. zapovijedati general-major Momčilo Perišić. Naime, prema Perišićevoj zapovijedi sve snage na prostoru istočne Hercegovine stavljene su od 26. svibnja 1992. pod jedinstvenu Komandu Hercegovačkog korpusa, a među postrojbama navedene su i one 13. korpusa. Ispod njegova potpisa udaren je pečat „Komanda 13. korpusa“. Postrojbe 13. korpusa u sudjelovanju s drugim snagama JNA uspješno su izvele operaciju izvlačenja ljudstva iz blokirane vojarne u Čapljini. Djelovanje Riječkog korpusa potvrdio je u *Narodnoj armiji* i potpukovnik Milomir Božović, posljednji zapovjednik garnizona JNA u Čapljini.[114]

Zaključak

Temeljem svega iznesenog nastaje jedna drugačija slika generala Čada od one koja se godinama stvara i prevladava u hrvatskoj javnosti. Kao vjerni i poslušni vojnik JNA, odigrao je važnu ulogu u vođenju podređenih mu postrojbi JNA na prostorima Like i Gorskog kotara zbog čega je nezaobilazna njegova zapovjedna odgovornost. Podržavan od zračnih i pomorskih snaga JNA general je uspio održati svoje postrojbe i borbena sredstva na riječkom području netaknute, vezujući tako dio hrvatskih postrojbi koje su mogle biti iskorištene za obranu Republike Hrvatske. Po dobivanju naredbe o nasilnom povlačenju korpusa iskazao je hrvatskim vlastima volju za mirnim odlaskom 13. korpusa čime se prikazao mirotvorcem iako to kao general agresorske vojske nije bio. U skladu sa strateškim promišljanjima Vrhovne komande

[112] ‘Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama’: Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Rijeka-obranjena-u-Lici-a-ne-u-rijeckimkasarnama-Sergio-Rabar-i-Gordan-Juracic-iznose-istinu-od-1991 (7.7.2019.)

[113] Odlikovani generali i admirali. *Narodna armija*. 22. 12.1991., 4., HR-HMDCDR, fond 18.

[114] Zapovijed Komande hercegovačkog korpusa za daljnja djelovanja, Komanda hercegovačkog korpusa, str.pov.br. 229-90, 25.5.1992., prijemni broj: sp 73/340, 26.5.1992., u posjedu autora; Crvena raketa nad kasarnom. *Narodna armija*. 7.5.1992., 14. – 15., HR-HMDCDR, fond 18.

OS SFRJ, nakon što je umalo dva mjeseca držao riječko područje pod cijevima oružja, a istodobno rukovodio podređene postrojbe, postiže povoljan sporazum za napuštanje hrvatskog teritorija. U sporazumu uspijeva nametnuti uvjete kojima je omogućen odlazak cjelokupne tehnike i oružja Riječkog korpusa. Postrojbe su potom premještene na područje jugoistočne Hercegovine gdje su u proljeće 1992. iskorištene za ratne ciljeve bosanskohercegovačkih Srba. Za svoj ratni doprinos i zapovijedanje odlikovan je u prosincu 1991. od vojnog vrha JNA, a potom se vratio u okrilje Republike Hrvatske. Nasuprot tome stoji sudbina generalmajora Nikole Mladenića koji je uhićen i osuđen od pravosuđa RH, da bi 1997. godine bio pomilovan (RUDOLF 1999: 200 – 202).[115] Zasigurno postoji odgovornost komandanta 13. korpusa za borbena djelovanja postrojbi JNA na područjima zapadne Hrvatske tijekom ratne 1991. godine. Nije lako biti general poslije bitke, ali se za generala Marijana Čada može reći da je bio vješt general bitke kojom je očuvao, unatoč mnogim preprekama, svoju budućnost u državi i poretku protiv kojeg je ratovao.

Izvori

- HR-HMDCDR, Fond 2, Paradržavne i paravojne postrojbe na okupiranom teritoriju Republike Hrvatske.
- HR-HMDCDR, fond 18, Digitalna zbirka.
- HR-HMDCDR, fond 40, Zbirka tiskovina.

Literatura

- Armija namjerno uništava municiju. *Novi list*. Rijeka. 14.10.1991., 1.
- BEČEJIĆ, MILAN. Posljednja Jalkovečka žrtva. *Borba*. Beograd. 7.11.1991., 11
- BRIGOVIĆ, IVAN; RADOŠ, IVAN. 2016. (ur.) *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. dokumenti – knjiga 19. 9. korpus JNA (1991.).* Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata.
- BRIGOVIĆ, IVAN; ŠTEFANČIĆ, DOMAGOJ (ur.). 2019. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. dokumenti – knjiga 21* Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata; *Prilozi za povijest Like knjiga 27. Agresija JNA i srpskih postrojbi (Lika, 1991. – 1992.).* Gospić: Državni arhiv u Gospiću.
- CRNKOVIĆ, ANTON. 2014. *Rat u oazi mira*. Delnice: Hrvatski memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata, Grad Delnice.
- Crvena raketa nad kasarnom. *Narodna armija*. Beograd. 7.5.1992., 14. – 15.
- Čad izvan svake sumnje. *Politika*. Beograd. 16.11.1991., 9.
- DAMJANOVIĆ, DUŠA. 1991. Posljednji zadatak generala Čada. *Politika*. Beograd. 20.11.1991., 9.
- FILKOVIĆ, MARKO. 1995. *305. logistička baza Rijeka*. Rijeka: 305. logistička baza Rijeka.
- General bez vojske. Novi list. Rijeka. 11.12.1991., 7.
- General Čad se ne šali. *Borba.* Beograd. 8.11.1991., 3.

[115] https://www.documenta.hr/assets/files/Sudjenja/sudjenja/CC-Verdict4(1).pdf

- GODIĆ, DARJAN. 2017. *Oružane snage pobunjenih Srba na području Like 1990. – 1995*. doktorski rad. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
- GREGURIĆ, FRANJO. 1998. *Vlada demokratskog jedinstva Hrvatske 1991. – 1992*. Zagreb: Naklada Zadro – Grafički zavod Hrvatske.
- Grom navodno aktivirao eksploziv. 1991. *Borba*. Beograd.
- Grubi napadi generala Čada. *Večernji list*. Zagreb. 7.11.1991., 9.
- HERCEG, DAMIR. Kada Čad telefonira – svi u „šetnju". *Vjesnik*. 31.10./1.11.1991., 10.
- HERCEG, DAMIR. Krivac je general Čad. *Vjesnik*. Zagreb. 14.11.1991., 12.
- HERLJEVIĆ, D., LONČAR, D. Soldateska otišla iz Delnica. *Novi list*. Rijeka 6.11.1991., 3.
- IVANKOVIĆ, DAVOR. Nisam lokalni moćnik. *Večernji list*, 1.9.1993., 7.
- JURKOVIĆ, EDI; OGURLIĆ, GORAN. Čadu je svega dosta. *Novi list*. 4.11.1991., 5.
- KADIJEVIĆ, VELJKO. 1993. *Moje viđenje raspada*. Beograd: Politika.
- KIRIGIN, IVO. Dvostruke igre majora Smrkea. *Novi list*. Rijeka. 21.12.1991., 10.
- KOJIĆ, D. Riječki korpus napušta Rijeku. *Novi list*. Rijeka. 10.11.1991.
- KRNJAJIĆ-PETKOVIĆ G.; VLAŠIĆ, N. Čadov ultimatum. *Novi list*. Rijeka. 6.11.1991.
- KUREVIĆ, SANJIN. Generale, srami se!. *Novi list*. 8.11.1991., 6
- LONČAR, D. Čad kontrolira delnička skladišta. *Novi list*. Rijeka. 29.10.1991., 15.
- MARIJAN, DAVOR. 2003. Jedinstvo – posljednji ustroj JNA. *Polemos*, 11-12, 11 – 47.
- MARIJAN, DAVOR. 2006. Djelovanje JNA i pobunjenih Srba u Lici 1990. – 1992. godine. *Senjski zbornik*, 33, 217 – 241.
- MARIJAN, DAVOR. 2008. *Slom Titove armije*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga; Hrvatski institut za povijest.
- MIKULIČIĆ, ICO. 1991. Grobinština u ratnom vihoru. *Novi list*. Rijeka. 14.10.1991, 3.
- MIKULIČIĆ, ICO. Uzrok grom – i da, i ne. *Novi list*. Rijeka. 17.10.1991., 5.
- Mina ubila mladića. *Novi list*. Rijeka. 7.11.1991., 1.
- NAJMAN, DRAŽEN; POSILOVIĆ, IVAN; DUJIĆ, MARIJA. 2004. *Blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj 1991.* Zagreb: Udruga dragovoljaca Narodne zaštite Domovinskog rata.
- Novi napad na Delnice. *Vjesnik*. Zagreb. 9. 11.1991., 5.
- Odlikovani generali i admirali. *Narodna armija*. Beograd. 22.12.1991., 4.
- OGURLIĆ, DRAGAN. 2008. *Rijeka u Domovinskom ratu*. Rijeka: Grad Rijeka.
- Okrenite leđa okupatoru. *Novi list*. Rijeka. 9.11.1991., 1.
- Okupator počinje odlaziti. *Večernji list*. Zagreb. 11.11.1991., 9.
- Oslobođena Rijeka. Trsat – hrvatski stijeg. *Novi list*. Rijeka. 9.12.1991., 1.
- PAJIĆ, DARKO. 2016. 'Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama': Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Rijeka-obranjena-u-Lici-a-neu-rijeckim-kasarnama-Sergio-Rabar-i-Gordan-Juracic-iznose-istinu-od-1991 (7.7.2019.)
- PAJIĆ, DARKO. 2016. Postrojba koja je obranila Rijeku i preuzela vojarne: Prisjećamo se uloge prve riječke vojske. http://www.novilist.hr/Vijesti/Rijeka/Postrojba-koja-je-obranila-Rijeku-ipreuzela-vojarne-Prisjecamo-se-uloge-prve-rijecke-vojske (7.7.2019.)
- PEITEL, DAVOR. 2011. *Na prvoj crti protiv smrti*. Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata.

■ Posljednji vojnik okupatorske vojske napustio riječko područje. 1991. *Hrvatski vojnik*, br. 2, 16 – 18.
■ Predano orlovsko gnijezdo. *Vjesnik*. Zagreb. 30.11.1991., 5
■ PRODAN, EDI. Nestaju legla SMB-parazita. *Novi list*. Rijeka. 23.11.1991., 16.
■ RADIVOJEVIĆ, HERCEG. Pao i „Velebit-3“. *Vjesnik*. Zagreb. 6.11.1991., 1.
■ RADIVOJEVIĆ, GRADIMIR. Neću razarati Rijeku, ali… *Vjesnik*. Zagreb. 6.11.1991.
■ RADIVOJEVIĆ, GRADIMIR. Rijeka bez armije do 10. prosinca. *Vjesnik*. Zagreb. 10.11.1991., 3.
■ RADIVOJEVIĆ, GRADIMIR. Tenkovi već na labudicama. *Vjesnik*. Zagreb. 11.11.1991., 5.
■ Rat je završen. *Borba*. Beograd. 2.12.1991., 3.
■ RATKOVIĆ, BORISLAV. 1981. *Vojni leksikon*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
■ RUDOLF, DAVORIN. 1999. *Rat koji nismo htjeli*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
■ RUPIĆ, MATE (ur.). 2007. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku. Dokumenti - knjiga 1*. Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata
■ SILIĆ, ARSEN. 2019. *Plitvice iz rova*. Delnice: vlastita naklada.
■ Slovenci su me željeli raznijeti raketom dok sam se vozio iz Kopra. *Globus*. Zagreb. 10.12.1993., 15 – 17.
■ Srušio sam pukovnika. *Novi list*. Rijeka. 22.2.1992., 17.
■ STIPČIĆ, RUDI. 2018. *Zagrebački korpus ZNG. 3. operativna zona Zagreb*. Sisak: Karmen komunikacije.
■ SUZIĆ, SLAVKO. 2009. Dva vruća riječka dana. *Sušačka revija*, broj 65. http://www.klub-susacana. hr/revija/clanak.asp?Num=65&C=22 (7. 7. 2019.)
■ ŠUMELJ-PRSKALO, ORNELA. Dislokacija Riječkog korpusa pri kraju. *Novi list*. Rijeka. 2.12.1991., 3.
■ ŠUŠIĆ, SLAVOLJUB; TERZIĆ, ZORAN; PETROVIĆ, NIKOLA. 2002. *Zbornik dokumenata iz oblasti odbrane i bezbednosti Jugoslavije 1990. – 1991.* godine. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
■ Trese se ogulinski kraj. *Novi list*. Rijeka. 14.10.1991., 14.
■ T. TOMIČIĆ. 1991. Navođenje groma? *Novi list*. Rijeka. 14.10.1991, 3.
■ TURK, IVO. 2014. Saborsko 1991. – zločin i posljedice. // Vukovar ’91. – Genocid i memoricidna baština Europske unije. / Živić, Dražen; Špoljar Vržina, Sanja; Cvikić, Sandra, Žebec Šilj, Ivana (ur.). Zagreb – Vukovar: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb; Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar, 201 – 213.
■ Učenik generala Čada. *Novi list*. Rijeka. 21.12.1991., 10.
■ VLAŠIĆ, NELA. Hrvatski stijeg na Katarini. *Novi list*. Rijeka. 3.12.1991., 13.
■ VLAŠIĆ, NELA. Janusov mir za hrvatsku mirovinu. *Novi list*. Rijeka. 11.12.1991., 6.
■ Žrtve vojarne na Katarini. *Vjesnik*. Zagreb. 8.11.1991., 14.
■ https://www.centar-za-mir.hr/ps/zlocin-u-varazdinu-opt-vlado-trifunovic-i-dr/ (7.7.2019.)
■ https://www.documenta.hr/assets/files/Sudjenja/sudjenja/CC-Verdict4(1).pdf (7.7.2019.)

***Marijan Čad: Priča sa suprotne strane*[116]**

Generalpotpukovnik JNA u mirovini na 15. Obljetnicu odlaska JNA iz Rijeke ekskluzivno za Novi list govori o događajima, ljudima i situacijama u ratnoj rijeci 1991.
Piše Dragan OGURLIĆ (09.12.2006.)

Rijeka treba zahvaliti svom Kriznom štabu

Ja sam početkom rujna 1991. dao hrvatskim snagama 600 cijevi kalašnjikova. Novih! U riječkom Kriznom štabu, gospoda Linić, Buršić i Vrhovnik, došli su mi i rekli da Merčep i njegovi prijete Općini Rijeka jer je navodno komunistička. I da nemaju oružja. Da nije bilo tog Kriznog štaba, tih ljudi, te suradnje, ne bi se ovako pozitivno završilo. Najzaslužniji za to su Linić i Kukuljan. I svi u i oko štaba, ali posebno ta dvojica.

Marijan Čad: Od početka sam bio protiv rata. Moje emocije su bile na strani sporazumijevanja

Petnaest godina je prošlo otkako su jedinice JNA napustile Rijeku i otprilike isto toliko vremena kako je general Marijan Čad dao svjedočanstvo za neki riječki medij.

Godinama je uporno odbijao riječke novinare, a ni ostalima se nije klanjao; tek je jednom primio „*Nacionalovog*“ šefa Pukanića te Peru Zlatara za tekst u *Areni* prije desetak godina. Početkom devedesetih na objede o sebi znao bi reagirati pismom. No, i od toga je davno odustao.

Vitalan i vrlo dobrog pamćenja, potkrijepljenog dokumentima, 75-godišnji Marijan Čad danas živi na relaciji Rijeka – Dol pri Ljubljani, gdje ima starinu. Početkom rata u Hrvatskoj imao je 59 godina. Danas izgleda kao i onda kada je njegova pojava unosila nemir među stanovništvo Rijeke i okolice; visok, krupan, a govori glasom koji dramatski podiže do vike i spušta do šapata.

[116] Preuzeto sa: http://forum.lokalpatrioti-rijeka.com/viewtopic.php?f=28&t=471&start=15 (VestaHR).

Odmah primjećujemo da je pratio sve što se u posljednje vrijeme pisalo o riječkim brigadama jer i bez uvodnog pitanja počinje:

– Prvo, moram demantirati, ono što je Joko Đipalo kazao da su mi Slovenci pripremali vješala u rodnim Domžalama. Ja naime, nisam rođen u Domžalama. Ja sam skroz suprotno, u Šent Jakovu prema Litiji, u Dolu pri Ljubljani, adresa Kamnica številka 6, i uopće veze nemam sa Domžalama. A drugo, ja imam zlatnu plaketu grada Domžala jer sam pobratimio Koprivnicu i Domžale, kad sam bio komandant puka u Koprivnici. Nijedne riječi protiv mene nikad nitko u Domžalama nije rekao.

Ipak, neko vrijeme vam je bio zabranjen ulaz u Sloveniju. Kako je došlo do toga da su vas početkom travnja 1992. na slovenskoj granici s Linićem vratili nazad?

– Zato što su Slovenci napravili popis oficira koji su bili u JNA i kojima se ne dopušta ulaz u Sloveniju. Nakon toga sam 8. travnja 1992. pisao slovenskom veleposlaniku u Zagrebu, kao i predsjedniku Kučanu. I iz kabineta predsjednika 24. travnja 1992. godine dobio sam ovakav odgovor: „Potvrđujemo da je protiv vas započet kazneni postupak radi djelovanja po čl. 3. 166. Kaznenog zakona Republike Slovenije na Općinskom sudu u Kopru od MUP-a Slovenije, pa vam prosljeđujemo informaciju da vam glede činjenice da ste rođeni u Sloveniji i imate slovensko državljanstvo ulaz u Sloveniju nije zabranjen.“ Protiv mene je pokrenut postupak zbog onih kontejnera u Jelšanama, ali kad sam prvi put došao na sud u Kopar saznao sam da postupak nije uzet u razmatranje jer je gosp. Slavko Linić dao potvrdu da se ta dva kontejnera nalaze u poduzeću „Viktor Lenac“. Ja sam zapovjedništvo u Postojni obavijestio o tome, no oni nisu došli po njih.

To je prvi sud. Drugo, tužio me Janša da sam zajedno s generalom Kolšekom bio agresor u neprijateljskoj vojsci. Također u Kopru, gdje sam se pojavio 10. kolovoza 1998. na prvom ročištu. Istražni sudac je Janšin zahtjev za pokretanjem postupka odbio i postupak stavio ad acta. Jer, kazneni postupak protiv mene mogla je pokrenuti samo JNA. U rješenju Suda u Kopru čak piše da sam pridonio da je Slovenija spašena i da nije došlo do rušenja.

Ja danas imam slovenski pasoš i legitimaciju, i broj računa. Nijednom nikakav problem nisam imao. I redovno izlazim na izbore, u Dolu pri Ljubljani gdje imam kuću, starinu od oca.

Merčep prijeti komunističkoj vlasti u Rijeci

Spomenuli ste brigadira Đipala, prvog zapovjednika 128. brigade. Koga od vaših bivših suradnika, oficira iz 13. korpusa, koji su prešli u redove Hrvatske vojske, najviše cijenite?

– Najviše sam cijenio Antuna Račkog. Može se reći da je bio moj ljubimac, ali smatram da je bio najsposobniji i najinteligentniji gospodin oficir. Postao je, uostalom, zapovjednik Operativne zone Rijeke. I tu moram još nešto demantirati. Sada gospodin Đipalo kaže da je on dao prijedlog da Rački postane zapovjednik Operativne zone, što nije točno! Došao je Linić kod mene i rekao da Zagreb traži osobno od mene koga od mojih oficira koji prelaze u hrvatsku vojsku predlažem za komandanta zone. I ja sam predložio Račkog!

Vi ste ga predložili?

– Evo, izvolite, pitajte gospodina Linića.

Vi ste kao pripadnik agresorske JNA predložili zapovjednika neprijateljskoj vojsci?

– Da, kao agresorski vojnik, pravo kažete. Nije istina da je Lužavec predlagao Antu Grubišića. Istina je što vam kažem.

Što to znači? Da ste u kolovozu 1991. surađivali s hrvatskom vojskom u njenom formiranju na području Rijeke?

– Pa naravno! Ja sam početkom rujna 1991. dao hrvatskim snagama 600 cijevi kalašnjikova. Novih! Prebacio ih je u Krizni štab Gojko Vujnović, moj pomoćnik za pozadinu, jedne nedjelje prijepodne. U riječkom Kriznom štabu, gospoda Linić, Buršić i Vrhovnik, došli su mi i rekli da Merčep i njegovi prijete Općini Rijeka jer je navodno komunistička. I da nemaju oružja. Ja sam gradu dao to oružje i tri puta sam poslije pisao objašnjenje u Beograd! Jer su mi prijetili da će me smijeniti i maknuti zbog toga što sam dao to oružje.

Kako ste to opravdali?

– Opravdao sam se s time da je to bilo oružje milicije, a nije bilo. Jer je u jednom našem aktu pisalo da miliciji možemo ustupiti oružje. To je bilo moje objašnjenje.

O nacionalnom sastavu komande 13. korpusa

– Od ovih oficira koji su prelazili u redovne hrvatskih snaga, nastavlja Čad, prvi je otišao Serđo Rabar. Zatim Frano Primorac, Đipalo… Dobio sam nalog još u kolovozu 1991. da Rabara, Đipala i Primorca uhapsim i prebacim u Beograd. Ja to nisam učinio.

Bilo je i onih oficira koji su otišli u HV i uredno mi se javili. Od onih koji su išli u Hrvatsku vojsku, kod mene je došao Rački. Popili smo kavu, viski. Ja sam mu rekao: to je tvoja odluka, ti si Hrvat, ti možeš. Isto tako sam primio Vladu Hodalja, a i s Primorcem sam imao jedan razgovor. S Đipalom i Rabarom nikad nisam razgovarao. S Rabarom sam čak na sudu.

Kad je Rabar dva puta pisao neistine protiv mene, ja sam reagirao. U jednom reagiranju naveo sam, što i danas potvrđujem, da je bio među slabije ocijenjenim oficirima u mome Korpusu, a tu ocjenu sam dao naprosto na osnovi mišljenja mog Kadrovskog savjeta te njegovog komandanta Smiljanića, komandanta MAP-a na Katarini. Kadrovski savjet nije mu nijednom prema Korpusu dao pozitivnu ocjenu da bi ga trebalo unaprijediti. Ali su se zato svi slagali da bi trebalo unaprijediti Enia Maglicu u pukovnika i ova tri Hrvata koji su su bili moji komandanti. Jednom mi je Špegelj rekao da previše forsiram Hrvate, koji je, da se razumijemo, to podržavao. Drugi korpusi nisu imali takvu situaciju. Imao sam osamdeset posto komandanata Hrvata. Izvolite: komandant 35. partizanske divizije Ante Grubišić – Hrvat, komandant 13. pješadijske brigade Ilirska Bistrica Vlado Hodalj također, Rački u Delnicama – Hrvat. Zbog toga sam najviše problema imao s generalom Rašetom, načelnikom 5. VO koji je stalno „gurao“ postavljanje oficira srpske nacionalnosti s područja Like.

A znate što na sudu gospodin Rabar kaže? Da sam ja imao srpsku komandu, da je korpus bio srpski! Naravno, rekao je i to da sam samo svoju glavu čuvao te da sam bio najveći Srbin u Korpusu.

E sada, pogledajte: u komandi riječkog Korpusa, komandant Slovenac, načelnik štaba (Trajče Krstevski) Makedonac, pomoćnik za pozadinu Bogdanović iz Metlike, a personalac Džemalj Bikić – Musliman iz Sandžaka. Crnogorci: Vukanović je bio pomoćnik za politički rad i

Pejović predsjednik Komiteta SK, oficir bezbjednosti Janković bio je Srbin, pomoćnik za pozadinu Krtinić te Obradović koji je kasnije zamijenio Bikića kad je ovaj išao u penziju. Načelnik inžinjerije Petruševski, Makedonac. Moj stalni prevodilac bio je Veljko Božić, Hrvat, stalno kod mene u kancelariji. I gdje je tu sad srpska komanda? Na svim čelnim pozicije sam imao Hrvate, Slovence i Crnogorce.

Spašavanje riječkih policajaca na Plitvicama

Koliko ste vojnika imali u Korpusu?

– Mirnodopska formacija se stalno vrtila do 6.000 vojnika, s oko 900 do 1.000 starješina. A ratna formacija Korpusa je bila 75.000 – toliko smo imali naoružanja u rezervi. U Bistrici je bila 13. pješadijska brigada, u Rijeci su bile prištapske jedinice, MAP, 13. divizija, u Gospiću sam imao 10. puk i 35. diviziju kojoj je bio komandant Čavar te u Delnicama 7. brigadu kojoj je bio na čelu Rački. Jedno vrijeme sam imao i Sisak i Petrinju, ali su oni otpali kad se formirao zagrebački korpus.

Korpus je krajem osamdesetih zaposezao područje od Sežane do Siska. No, nakon Siska, i Gospić je izašao s područja 13. Korpusa odmah nakon Krvavog Uskrsa 1991. godine i tamo se u Plitvicama formiralo istureno komandno mjesto (IKM) pod komandom Armije 5. vojne oblasti. Svi su ga korpusi podjednako osiguravali sa starješinama, vojnicima i materijalno, pa je prvo bio komandant Rašeta, pa Stipetić, pa Štimac, pa bi svaki korpus davao načelnika… Ali, od svibnja 1991. ja više tamo nisam imao ovlasti.

U Plitvicama smo pored toga imali zadatak da osiguravamo hrvatske policajce, da Krajina ne napadne policijsku postaju. To smo jedno vrijeme osiguravali, a onda smo saznali, imali smo podatke „bezbjednosti“, da se Krajišnici spremaju napasti. Tada smo nakon intervencije PU Rijeka (Josipa Kukuljana) i Linića, preko Beograda (načelnika bezbednosti Vasiljevića) dobili odobrenje da te policajce izvučemo. Bili su okruženi u motelu „Plitvice“, bez hrane i vode, četiri dana pili su vodu iz radijatora, pod opsadom, i mi smo preduzeli mjere evakuacije. Nismo htjeli biti odgovorni da Krajišnici preko nas napadnu, tog sukoba smo se plašili, jer smo bili samo tampon zona i nismo imali toliko vojske da bismo ih obranili, pa smo radili na tome da ih izvučemo.

Nažalost, 5. vojnoj oblasti u Zagrebu nije bilo stalo da se ti ljudi izvuku! Da bi lakše vršili represiju prema riječkog Korpusu. General Štimac nije sa mnom htio razgovarati. Ja sam onda otišao na Slunj, razgovarati s komandantnom IKM-a Vujnovićem, dobio je zeleno svjetlo iz Beograda i dogovoreno je da izvučemo te momke. Bilo ih je 91 i prebačeni su vojnim kamionima sa spuštenim ceradama u Bihać, dok je komandir te policije (Bendelja op. a.) imao perforaciju čira pa smo po njega poslali naš helikopter da ga se iz Plitvica prebaci u bolnicu. Oni vam danas mogu potvrditi da sam im spasio život. A to sve potanko znaju gospoda Kukuljan, Lenac i Linić.

I zanimljivo je da nitko od vaših sugovornika to ne ističe. Nitko to ni u Zagrebu spominje. Kasnije su me neki od tih momaka nekoliko puta na granici u Jelšanama zaustavljali: „Jeste vi Čad? Vi ste nas spasili.“

Pokušaj atentata u Kozini

Vama je vojska bila sve. Kako ste pratili i doživljavali raspad zemlje?

– Na početku, postupak u Sloveniji sam osuđivao. Zato što su Slovenci počeli „dejstvovati“ po nama. Istina, ja sam dobio zadatak. I izbjegao sam sve barikade i izašao na granicu. Jer sam imao zadatak zauzimanje graničnih prijelaza da se tamo spuste helikopteri s milicijom i carinicima. Samo to je bio naš zadatak. Svakom vojniku smo dali do znanja da će odgovarati ako upotrijebi oružje. Tenkove nismo ni naoružali.

Jeste li imali dogovore s lokalnim vlastima, za nesmetan prolaz?

– Jesam. Non-stop sam održavao veze s predsjednikom Općine Sežana Vodopivcem. A kad se onaj slučaj u Škofijama desio, kad su mi ubili jednog vojnika, građansko lice i kapetana, i dva vojnika teško ranili (koja su potom podlegla ranama u Beogradu), znači pet ljudi – to je napravljeno 29. lipnja u 9 sati, a dan ranije, 28. lipnja, je potpisano primirje u Ljubljani i moji su mislili da je gotovo. I išli su iz karaule na prijelaz, i tu su upali u zasjedu. To znači, ja osuđujem slovenske postupke zato što su poslije pregovora pucali po nama. A mi nijedan metak opalili nismo.

U Sloveniji nijedan ranjen, nijedna kuća porušena… I još sam preduzeo mjere da sačuvam asfalt koliko je moguće pa sam po kolskim putevima vozio tenkove nazad. Dogovorio sam s lokalnim vlastima da se mojoj vojsci osigura voda i hrana te da nas se ne napada, a ja sam povukao vojnike, tenkove i vozila s glavne komunikacije. Nažalost, kad sam se vraćao, bilo je predviđeno moje ubojstvo.

Recite nam više o tome.

– Jedan je fićo zaglavio među preprekama na cesti nedaleko Kozine i mi smo se iskrcali. Vojnik, koji je trebao ambrustom da me tuče, nije se usudio. Kad sam nakon toga došao u Kozinu u policijsku stanicu, oni stali i gledaju. Zašto sam živ? Kasnije je predsjednik Općine Sežana na Sudu u Kopru rekao: Gospa sudija, zapišite, dobili smo nalog iz Ljubljane da Čada ubijemo!

Slovenci, vaši sunarodnjaci?

– Jest.

To je bilo prvi put da su vas htjeli ubiti? Bilo je još pokušaja?

– Da. Ali ne od Hrvata. Nažalost, poslije od mojih.

Između čekića i nakovnja

Vi ste, ako mogu evocirati to vrijeme, bili u novinama neprestano prozivani kao komandant neprijateljske vojske koja ugrožava mir Rijeke i riječkog okruga, što je u vojnom smislu – istina. Niste bili baš omiljen, niste ni danas. S druge strane, ljudima nije bilo jasno, bili ste stalno s Linićem i Kriznim štabom, što se tu zbiva, čiji ste vi čovjek? Imali ste pritiske i od svojih nadređenih zbog suradnje sa Kriznim štabom…

– Ljudi ne shvaćaju da sam ja bio između čekića i nakovnja! Ja sam morao ugađati svojima i istovremeno dogovarati se s Kriznim štabom. Ali, svaki dan sam bio skupa sa članovima Kriznog štaba, i to najviše s Linićem, zatim Kukuljanom (kasnije Lencem), Buršićem, Vrhovnikom, nekad i Sušnjem. Dobro sam surađivao i s Franjom Butorcem, s njime sam i danas

prijatelj. Svake večeri su bili kod mene, sve je bilo u dogovoru. Jednom je bio došao i Račan u posjetu. I zato sam morao dva puta pisati izjavu Beogradu, zašto sam ga primio.

Slovenska opereta, a ne rat

Pitao sam vas ranije kako ste doživljavali očiti raspad države. Što ste mislili?

– Da vam kažem otvoreno, doživljavao sam taj raspad – teško. Teško. Ali, sam poslije, kad je već zaglibilo, osuđivao brutalne postupke prema civilima, ubojstva i drugo. Jer, to nije vojno! I sad to osuđujem. Jednako, i srpske postupke, i ako su drugi činili nedjela. Kod mene to ne prolazi.

Od početka sam bio protiv rata. Moje emocije su bile na strani sporazumijevanja. Mislim da su se rukovodioci mogli dogovoriti da ne bude rata. Najviše me boljelo to što je došlo do rata u Hrvatskoj. U Sloveniji nije bilo rata. Lijepo je kazao gospodin Tuđman da je to bila opereta, a ne rat. I Tuđman je još kazao da su u V. vojnoj oblasti sve Slovenci bili na vlasti. I bili su, generali: Kolšek, ja, Župan, Tominc, Gorinšek. General Kolšek je kasnije napisao memoare. Rekli su mi da mi je posvetio četiri stranice i da je to korektno napisano.

Zamoljen da ostane komandant Korpusa

Ljeto 1991., nakon mirnog povratka iz Slovenije, imali ste relativno mirno.

– Da, do Baranje, u kolovozu.

Ali, morali ste znati da se za to vrijeme okupljaju snage, buduća hrvatska vojska.

– Da, to sam znao. Ja sam non-stop bio i s Kukuljanom i s Linićem, i nije bilo posebnih tajni među nama. Trebate znati i ovo – otkriva Čad i vadi jedan papir. – Nakon slovenskih događanja, u lipnju, ja sam htio ići u penziju. U jednoj izjavi od 20. srpnja 1995. koju ću vam sada pokazati i pročitati, a koju je poslao Sudu u Kopru, gradonačelnik Slavko Linić je objasnio zašto su mi ponudili da ostanem u službi:

„Nakon završetka ratnih operacija u Sloveniji, kao predsjednik Izvršnog vijeća tadašnje Općine Rijeka, imao sam razgovor s generalpotpukovnikom Marijanom Čadom. (...) Bilo je evidentno da ga je rat u Sloveniji duboko pogodio. Rekao je da odmah podnosi zahtjev za mirovinu jer je u to vrijeme već imao uvjete za mirovinu te da misli ostati živjeti u Rijeci, odnosno rodnoj Sloveniji. Odmah tada sam mu predložio, naslućujući što se sprema u Hrvatskoj, da ne bi trebao žuriti s odlaskom u mirovinu i zamolio sam ga da ne podnosi zahtjev za mirovinu. Tijekom ljeta još smo u nekoliko navrata o tome razgovarali. Tada je gospodin Čad zatražio da razgovaram s gospodinom Račanom i Tomcem te da oni prenesu gosp. Kučanu našu želju da gosp. Čad ne ode u mirovinu već da ostane na čelu 13. korpusa tadašnje JNA u Rijeci. Obavio sam taj razgovor s gospodom Račanom i Tomcem, a oni su tada razgovarali o ostanku Čada na mjestu zapovjednika 13. korpusa s gosp. Gregurićem, predsjednikom Vlade i Kriznog štaba i s gospodinom Kučanom. Kao predsjednik Kriznog štaba općine Rijeka imao sam neprestani kontakt s gospodinom Čadom koji je pokazivao visoko razumijevanje za suradnjom na očuvanju Rijeke od uništenja.“

Procjena je, dakle, bila da će s vama lakše pregovarati nego s nekim „jastrebom“?

– Ja vam još jednom kažem, da nije bilo tog Kriznog štaba, tih ljudi, te suradnje, ne bi se ovako pozitivno završilo. Najzaslužniji za to su Linić i Kukuljan. I svi u i oko štaba, ali posebno ta dvojica.

Vi znate da su Linića htjeli smijeniti, ali to bi bilo pogibeljno za miran rasplet situacije u Rijeci. Da nije bilo te suradnje, ne bismo izdržali cijelu stvar završiti bez krvoprolića i razaranja Rijeke. Ja sam u studenom otvoreno na Trsatu moje pozvao, okupivši 3.600 vojnika, starješina i civila – kazao sam, nećemo napasti, ali nećemo dozvoliti ni da nas napadnu. Ako mislite da ću vas iznevjeriti, rekao sam, pucajte u mene, tko god želi. A nacionalni sastav svog tog ljudstva u tom trenutku bio je 97 posto Srba i Crnogoraca. Nijedan incident u Korpusu nisam imao za trajanja svih tih napetosti. Valjda u teškim trenucima ljudi cijene sposobnost čovjeka.

Ignorirao sam naredbu Generalštaba da rušim Rijeku

Trebao sam „dejstvovati“ po svim vitalnim objektima u Rijeci: most na Krku, rafinerija na Mlaki, termoelektrana Urinj... Komandant 5. VO mi je rekao da izvršavam točku po točku, a tek onda da pitam što s ljudima. Budući da je bilo očito da su Rijeka i 13. korpus žrtvovani, bilo mi je jasno da moram pronaći način da se to izbjegne i raditi prema vlastitoj procjeni, kaže Marijan Čad

Zapovjedništvo 13. korpusa (slijeva: potpukovnici Samardžić, Adamović, Petruševski, pukovnik Vujnović i general Čad) i misija Europskih promatrača 2. prosinca 1991. na zajedničkom obraćanju javnosti uoči odlaska JNA iz Rijeke (krajnje desno prevodilac Veljko Božić)

U studenome 1991. JNA u Rijeci bila je u pomalo izgubljenoj situaciji. Iako je u dogovorima s Kriznim štabom održavan mir, bilo je očito da Rijeka i narastajuće obrambene snage neće još dugo tolerirati nekoliko tisuća vojnika i starješina omrzle vojske. Riječka 111. brigada već je u Lici, a 5. studenoga nakon borbi u Delnicama hrvatske snage osvajaju skladišta municije. Iz Beograda stiže naredba generalu Marijanu Čadu, zapovjedniku 13. Korpusa, osobno.

Dana 7. studenoga 1991. oko 22 sata dobili ste dramatičnu naredbu Generalštaba iz Beograda...

– Naredbu od Blagoja Adžića i Generalštaba JNA dobio sam 7. studenoga u 22.30 sati. Ovdje je original. Vidite…

Primio sam šifriranu depešu, naslovljenu lično na mene, od komandanta 5. VO Živote Avramovića, koji mi je proslijedio u originalu naređenje načelnika GŠ Adžića. U tom naređenju je stajalo (iznosim najbitnije): pristupiti uništenju sve tehnike i cjelokupnog naoružanja (zaribavanjem motora, paljenjem, siječenjem, zavarivanjem, eksplozivom); dizanje u zrak svih skladišta, naoružanja i municije i goriva; paljenje svih objekata; „dejstvovati“ po svim vitalnim objektima u garnizonima u kojima imam jedinice. Komandant 5. VO mi je rekao da izvršavam točku po točku, a tek onda da pitam što s ljudima.

Samoubilački.

– Da. Budući da je bilo očito da su Rijeka i 13. korpus žrtvovani, bilo mi je jasno da moram pronaći način da se to izbjegne i da moram raditi prema vlastitoj procjeni i mišljenju.

„Ti si kršćan, ti si kršćan...“

Što je trebalo konkretno rušiti u Rijeci?

– Objekte, točno one koje smo imali na nišanu, one koji su kritični, pojašnjava Čad, od mosta na Krku, rafinerije na Mlaki, termoelektrane Urinj, i svih vitalnih objekata za privredu. Na Trsatu smo imali kompletan tenkovski bataljon, i samohodnu bateriju. Na Katarini tri artiljerijska puka. Sve je to bilo upereno na ciljeve u Rijeci. Sva tehnička priprema izvršena, elementi uzeti, sve parabole su bile izračunate i upisane.

Što ste tada učinili?

– U trenutku kad sam dobio naređenje iz Beograda da se probijem iz Rijeke i da dejstvujem po gradu, ja sam pozvao Linića.

Pored Linića, odmah su došli saborski zastupnici Vrhovnik i Buršić iz Zagreba, najavili da će doći predstavnik Vlade. I mi smo imali sastanak. Ja sam im objasnio kakva je situacija. A oni svi, ukočeni, pomalo uplašeni, samo su ponavljali: „Kako vi kažete, kako vi kažete“.

U jednom trenutku, spojili su me telefonski s Tuđmanom. Njega nisam ništa razumio. Samo sam razumio da je Tuđman govorio: „Ti si kršćan, ti si kršćan...“ Samo to sam shvatio. I da će poslati nekog iz Vlade. Gospodin Tuđman, rekao sam, šaljite najhitnije predstavnika.

Jedina dilema je bila kod mene – da li da svojim komandantima kažem kakvo sam naređenje došlo ili ne. Ja sam donio odluku da neću! Da ne bi bilo samovolje. Jer, da jedna granata padne, to više ne možeš zaustaviti.

Zato sam bio izrazito ljut kad su budale na bolnicu iznad kasarne na Trsatu stavile mitraljez. Nije bila potrebna ta provokacija jer je i u vojsci vladao pritisak i to je trebalo držati pod kontrolom. Nije bilo neposluha, ali što bi bilo da se dogodila samovolja?

A mogla se dogoditi. Ja sam Liniću jednom i rekao: „Liniću, mene sada može na kapiji da ubije neki Srbin i da se postavi za zapovjednika“.

I zato sam tek poslije komandantima i starješinama pokazao naređenje, tek nakon potpisanog sporazuma. Zapamtite, to nije sporazum Linić – Čad, nego sporazum između Vlade Hrvatske, predstavnika Europskih promatrača i mene u ime Vrhovne komande JNA. Potpisao

sam ga s Vladom RH, koju je zastupao ministar Davorin Rudolf i predstavnikom Europskih promatrača generalom Olivetom iz Danske.

Prijedlog za preseljenje Korpusa

A evo vam i mog odgovora na depešu iz Generalštaba. Na poziv za rušenje Rijeke, predložio sam preseljenje Korpusa izvan Republike Hrvatske...

»Komanda 13. korpusa – Komandi 5. vojne oblasti

Mrakovčina/Kozara, na ličnost komandanta

U vezi sa situacijom u Garnizonu Rijeka, na osnovu vašeg akta u cilju preduzimanja mera da što manji dio tehnike i ubojnih sredstava padne u ruke oružanim formacijama Hrvatske, preduzeo sam sledeće:

Pozvao sam Krizni štab Rijeka i ovlaštenog predsednika vlade Hrvatske da ih upoznam i ponudim predlog o premeštanju jedinica 13. korpusa sa područja Rijeke a u skladu Haškog sporazuma. U skladu sa vašim odobrenjem i ovlaštenjem da mogu pregovarati sa predsednikom vlade Hrvatske gospodinom Gregorićem, sa njegovim ovlaštenikom. U načelu su dogovoreni uvjeti o načinu premeštanja jedinice 13. korpusa.

Postavio sam sledeće uslove za premeštanje jedinica:

a) Da se premeštanje dozvoli svim jedinicama 13. korpusa iz Garnizona Rijeka (uključujući i Klanu) i sa svim formacijskim sredstvima.
b) Da se premeštanje izvrši u vremenu od 28.11. (kao što je bio predlog SSNO).
c) Da se premeštanje izvrši brodovima koje bi obezbedio Krizni štab Rijeka uz kompenzaciju troškova kroz davanje određenih količina goriva.
d) Da se u sklopu premeštanja jedinica obezbedi brod za premeštanje porodica svih avl i gl koje to žele.
e) Tražio sam garanciju bezbednosti jedinica u toku realizacije ovih zadataka.
f) Također sam tražio garancije za bezbednost porodica avl i gl koje ostaju u Rijeci.

Zahtevi hrvatske strane su sledeći:

1. Traže garanciju Vrhovne komande ili Štaba vrhovne komande da u toku produžetaka rata sa Hrvatskom šire područje riječke regije neće biti izloženo dejstvima sa kopna, mora i vazduha.
2. Da misija EZ bude supotpisnik ovog sporazuma i garant sprovođenja istog.
3. Da Vrhovna komanda i misija Europske zajednice garantuju da oružje, oprema i ljudi koje u sklopu premeštaja 13. korpusa odlazi iz Rijeke neće biti upotrebljeni u ratu protiv Hrvatske.
4. Konačnu verifikaciju (potpis) izvršit će predstavnik Vlade Hrvatske.

Molimo hitno odobrenje kako bi sa vašim odgovorom mogao upoznati predsednika Vlade.

Komandant general potpukovnik Marijan Čad«

Oproštaj u Beogradu

Znate, u tom vremenu, ja zovem komandanta 5. VO generala „Ledenog“ Životu Avramovića, nekad mi je bio u Varaždinu komandant, nedavno je umro, i znate što mi je kazao:

„Ma, nisi ti lud“, i dao mi do znanja da ću ispravno postupiti ako se oglušim o naredbu Generalštaba. „Ako ne bude one budale (Adžića), Kadijević će pristati“. I da predložim preseljenje i sve što je uslijedilo.

Ja tog Adžića dobro poznajem. Bio mi je cimer u sobi na postdiplomskim studijama, dok nisam našao stan. Bio je krut... Da vam kažem, on je tamo iz Nevesinja, gdje su mu ustaše 13-oro iz familije ubili u jedan dan. I bio je u tom pogledu zagrižen.

Koliko je s vaše pozicije bilo riskantno suprotstaviti se nadređenoj komandi?

– Sad ću vam kazati... Kadijević me zvao u Beograd, 1. prosinca 1991. da me službeno otpremi u penziju. Ovdje su mi svi govorili da ne idem... Uzeo sam dvoja vozila, dva oficira, išao sam brodom do Bara, i onda gore za Beograd. Isto tako nazad.

U Beograd sam odmah došao u Operativni centar. Odveli su me Generalštab. Imali su tamo sastanak svih komandanata, i ja gledam, vidim tamo Ratka Mladića. Što ti radiš ovdje, pitao sam? General Uzelac, koji je tada bio u Banja Luci, kaže meni: „Imate pametnija posla nego postavljati pitanja“.

I dođe Kadijević, i naglas kaže pred svima: „Marijane, imao si pravo da nisi rušio Reku“. To je bilo iznenađujuće. Adžić je samo dobacio: „Videćemo kako se sprovodi taj sporazum. Ispravićemo to ako treba“.

Malo kasnije, u kancelariji kod Kadijevića, on me pita: „Kako ideš nazad?“.

„Imam prekosutra brod za Rijeku i idem za Bar“, odgovorim. „Čim pre idi“, kaže ovaj.

Na hodniku sretnem Stane Broveta, admirala, obavještajca, s još par njih. Kaže on, onako vulgarno: „Pa kako si ti zaj… Tuđmana, mi uopšte nismo mislili da će on na to pristati“. Ja sam samo odgovorio da sam uspio uz pomoć Kriznog štaba i promatrača. S druge strane, rekao sam im, znate li da je na tom području 40 hiljada Srba, znate li da imam 10 hiljada vojnih penzionera, znate li čime bi rezultirao sukob? Ja bih se probio, drugi bi se ubijali!

Vikao sam... I to je bilo to. S time sam otišao iz Beograda. To su bili svi moji susreti.

Znači, u vrhu JNA su smatrali da ste nadmudrili Tuđmana?

– Pa zapravo, na preseljenje 13. korpusa je Tuđmana primorao lord Carrington. Sve je već bilo dogovoreno. Samo, ja sam iskoristio ta saznanja da to predložim. Vojska me ustvari otpisala. Bio sam praktički žrtvovan, nisu puno očekivali od 13. korpusa.

Dao sam Hrvatskoj vojsci 15.800 cijevi

Uspjeli ste izvući puno oružja i tehnike…

– Ali sam puno dao i Hrvatskoj.

Zanima me koliko ste dali, a koliko izvukli.

– S Vladom RH je dogovoreno da izvučem sva formacijska sredstva. No, „Ledeni“ me tri puta pitao: „Gdje je ono oružje što je bilo na Dragi?“ Naime, ja sam kompletno naoružanje 43. partizanske divizije dao Kriznom štabu, izuzev jedne brigade koje je oružje izgorjelo na Grobniku. To će vam potvrditi Radulić, šef Štaba TO, korektan čovjek. Malo je preuveličao događaj oko primopredaje Drage, nemojmo se igrati vojske.

Za razliku od Avramovića, ja s Rašetom, načelnikom štaba 5. vojne oblasti, nisam mogao, znate. S njim tri mjeseca nisam razgovarao. On je nešto htio trgovati, namjestiti neke tvrtke kako bi se izvuklo gorivo iz Šapjana, ali ja nisam dao. Želio sam čiste ruke. Htio sam da primopredaja svih objekata JNA teče onako kako je dogovoreno i potpisano. A iz Šapjana je kasnije INA mjesec dana izvlačila gorivo, to su bile tone i tone goriva, cijela vrhovna rezerva.

Eksplozije na Grobniku i Katarini uništile su dosta oružja. Problem je bio u načinu miniranja; svako toliko je trebalo postaviti detonator, te uređaj za zaštitu od groma. To se nije napravilo, a došlo je do nevremena... Tehnička komisija iz Grada je potvrdila da je eksplozije izazvao grom.

Inače, priče o tome da su kasarne minirane nisu bile točne. U Rijeci su bili minirani samo RR objekti, gdje se čuvala ratna rezerva, Grobnik i Pulac. Kasarne, osim Drage gdje su bili magazini, nisu bile minirane.

Od cjelokupnog naoružanja 13. korpusa koliki je dio stradao u miniranju, koliko ste dakle izvukli u Bar, a koliko je ostalo Hrvatskoj vojsci?

– Hrvatskoj vojsci sam dao preko 15.800 cijevi! Samo u Rijeci. Dao sam kompletan divizion minobacača 120 mm, bateriju PVO (PZO)... Cijela divizija, koja je bila ovdje u Dragi ostala je u sastavu TO. Plus svo oružje Teritorijalne obrane koje je izvučeno s Grobnika.

Da li su borbena vozila i oružje izvučeno iz Rijeke kasnije upotrebljeni protiv Hrvatske? Da li je poštovana odredba iz sporazuma s hrvatskom Vladom?

– Ne, nisu upotrebljena. Ste vi pametni? Znate li koliko se jedna jedinica formira kad je rasformirana. To je tri, četiri, šest mjeseci. Ovo oružje je otišlo i u Leskovac, i u Han Pijesak, i u Kalinovik kod Foče. Europska komisija je to zabilježila i poslala promatrače i u Srbiju, jer su željeli biti tamo kad je stizalo oružje. Dajmo, nemojmo nasjedati.

Ni u jednu vojsku više

Kad je vojska napustila Rijeku, točno prije 15 godina, kakvi su obični ljudi bili prema vama?

– Nemam nijednog ispada. Nikad.

Koliko ste vremena aktivne karijere proveli u Rijeci?

– Došao sam 16. julija 1984. za komandanta. I bio tu do kraja, do 9. decembra 1991., kad je vojska napustila Rijeku. Prije toga, bio sam komandant 6. ličke divizije u Karlovcu od 1980. do 1984., a ranije načelnik divizije u Varaždinu, dok mi je prva dužnost nakon ratne škole bila dužnost komandanta u Koprivnici 1973., i od te godine sam stalno u Hrvatskoj.

Ali, vi ste u novinama izražavali želju, i kad je bilo gusto i kad ste bili posve nepoželjni, da ostanete živjeti u Rijeci.

– Da, zato što mi je bila bolesna žena. Bila je srčani bolesnik, i težak astmatičar. Ali, ne samo zbog toga. Vidite, ja sam se 11 puta s familijom selio. Jedanaest garnizona sam promijenio, i bilo mi je dosta. Bio sam svojedobno dobar sa generalom Čanadijem, koji me

najviše podržao da dobijem čin generala, i kad sam došao u Karlovac čuo sam da će zapovjednik riječkog korpusa Biondić otići, a Čanadi me podržao u odluci da dođem u Rijeku.

U mirovinu sam otišao kao general potpukovnik, sa četvrtom grupom, 31.12.1991.

Je li istina da vam je bilo nuđeno da prijeđete u hrvatske redove?

– Bio sam pozivan tri puta da pređem u Hrvatsku vojsku! Prvi put preko pulskog gradonačelnika Delbianca i pulskog komandanta Pogačnika. Delbianco je dobio zadatak u Zagrebu da me privoli da pređem. Ja sam mu kazao: „Ni u jednu vojsku više!“ Poslije me zvao Kukuljan, šef riječke policije 1991. i to zvanično. Njemu sam također rekao da ne trebam ništa, da imam pravo na penziju, i da želim ovdje živjeti. I na kraju, kad smo potpisivali sporazum – ministar Davorin Rudolf 8. prosinca uvečer u „Viktor Lencu“ pred svima me zamolio da se pridružim HV-u. Ostao sam dosljedan.

Nemam slovensku penziju

Zašto vas traže za suradnju iz Haaga?

– Ured za suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom bio je tri puta kod mene. Ja im nisam ništa rekao. Jednostavno, ne želim, i imam na to pravo. Naime, tražili su da ocjenjujem generale koji su otišli u Hrvatsku vojsku, i neke druge. Ne želim u tome sudjelovati.

Jeste li danas član neke stranke, organizacije, zadruge?

– Jedina organizacija koje sam danas član je Savez antifašista. To zbog uvjerenja i zbog obiteljske tradicije. Meni su dva brata poginula u partizanima. Moja obitelj je bila u zbjegu od fašista od 1943. godine.

Kako danas živite? Kolika vam je mirovina?

– Ja sam jedini general bivše JNA Slovenac koji nema slovensku penziju. Starješine moga ranga imaju u Sloveniji oko 1.800 eura. A ja imam hrvatsku penziju, i to ravno 5.300 kuna. Od toga živim. Dobro, ajde, ja sam agresor, sa svim najvišim školama, i ne treba mi. Pola vremena provodim u Rijeci, pola sam u Sloveniji. Žena mi je umrla prije deset godina. Pokušavam od ovog života koji mi je ostao proživjeti što bolje.

Problemi sa stanom i intervencija Kuharića

Imao sam i problema sa stanom. Željeli su mi uzeti ovaj stan od 114 kvadrata i staviti u kvotu za manji. Bilo je nekih časnika HV koji su bacili oko na moj stan. Pisao sam tada svima, od Tuđmana, Pavletića, Šuška, do kardinala Kuharića. I svi su mi odgovorili osim Šuška. Kardinalov tajnik mi je napisao da su pozitivno mišljenje s potpisom nadbiskupa Kuharića poslali stambenoj komisiji MORH-a. A zašto je to crkva uradila? Naime, ja sam dva puta od monsinjora Ivoslava Linića dobio spisak, da izvučem svećenike iz Knina i SAO Krajine. I tada sam preko Bezbjednosti, Vasiljevića, sve preduzeo da izvučemo te svećenike. Posebno se sjećam svećenika Pere iz Vaganca – potpuno pretučenog, polumrtvog smo ga izvukli iz Knina. I vidite, svega pet dana nakon što je Kuharić potpisao pozitivno mišljenje, dobio sam rješenje od premijera Mateše da mi se odobrava kupovina stana.

Detalji primopredaje

Evo, ovo je moje naređenje o urednoj primopredaji objekata JNA, pokazuje Čad dokument od 13. studenog 1991. I sve kako je dogovoreno, sve sam ispoštovao.

Dao sam i puno više od onoga što je predviđeno Sporazumom. Naravno, u vrijeme njegove realizacije to se nije smjelo znati, pa sam zamolio ministra Rudolfa da to ostane u tajnosti, da ne bih bio smijenjen i da mir na ovom području ne bude doveden u pitanje.

Dva dana pred odlazak odveo sam Lužavca i Linića u Dom Armije (Filodrammatica) da vide da Dom može odmah početi raditi. Da li ste poslije vidjeli slike unutrašnjosti Doma JNA? Sve je devastirano, pokradeno.

Još nešto da vam kažem. Trinaest puta mi je naređeno iz Beograda da demontiram digitalnu centralu iz Komande Korpusa. Nisam dozvolio. Zvao me komandant iz Beograda, nisam pristao, jer sam potpisao sporazum. I nakon primopredaje ta je centrala odmah stavljena u funkciju.

Uzbune, ucjene i atentati

Rijeka je bila pošteđena odlazaka u skloništa i zračnih napada? Koliko ste vi imali utjecaja na to?

– Prvo, ni Krizni štab nije znao, kad je iz Zagreba tajnim kanalima došlo da se da uzbuna u Rijeci. To je trebalo biti stvaranje ratne psihoze u Rijeci, uznemiravanje grada. Jer me Linić stalno pitao treba li uzbunjivati. Ja nikad nisam rekao: dajte uzbunu. Bio sam protiv uzbunjivanja jer nije bilo potrebe. Bila je data uzbuna jednom u januaru 1992., ali ja tada više nisam bio aktivan. Svojedobno, kad sam nastupio u Sloveniji, ponudili su mi 160 preleta kao podršku. Odbio sam, i mirno došao do granice.

U vrijeme napetosti u Rijeci bilo je pritisaka i na vašu obitelj?

– Pritisak je bio na mog sina, koji živi u Varaždinu. Dvaput ga je zvao Boljkovac, ali je bio korektan. Imao je prijetnje da će ga vezati za skladište municije ako bude napada u Varaždinu. U one dane kad je bio napad na vojarnu u Delnicama moj sin Sašo bio je prebačen i zatvoren u hotelu „Panorama“ u Zagrebu. Glavni obavještajac Perković je s njim razgovarao, ali je bio korektan. Imao je hranu, imao je sve, nije bilo fizičkog zlostavljanja.

Vama je pak bila glava u torbi i od vaših?

– Nažalost, jeste, i to cijelo vrijeme. Kad smo pola vojske i sredstava preselili, pred kraj novembra u riječku luku uplovio je brod „Lovćen“. Uvečer sam otišao na taj brod, i kad sam nakon sastanka s Linićem s tog broda sišao i napravio 20-tak metara po obali, došlo je do eksplozije. Podvodna eksplozija digla je brod metar uvis, ali se nije prevrnuo. Odmah sam zamolio Linića da stavi embargo na tu informaciju, jer sam procijenio da je bio cilj ubiti mene da bi se mogla izvršiti odmazda. Možete misliti, to bi tek bio pravi povod da se prekine ugovor i naredi bombardiranje Rijeke. Linić mi je jednom kazao, poslije toga, da je sudeći po podacima koje je dobio, vojna obavještajna služba dobila naređenje iz Beograda da me smaknu: „To su bili tvoji“, rekao mi je.

Marijan Čad: Čovjek čiji je neposluh spasio Rijeku[117]

Novosti, broj 543, Datum objave: 14.05.2010. Piše: Ernest Marinković

Do Marijana Čada, umirovljenoga generala JNA, nije bilo lako doći. U više smo ga navrata tražili na njegovoj riječkoj adresi, ali smo redovito nailazili na zatvorena vrata.

– Čad vam je uglavnom u Sloveniji. Do Rijeke navrati samo nekoliko dana mjesečno, da pokupi mirovinu, a tek je ljeti nešto češće ovdje – objašnjavali bi susjedi.

I doista, prošle smo ga nedjelje, u vrijeme isplate mirovina, uspjeli uloviti: sjedio je s dvojicom pajdaša u vrtu kuće u kojoj ima stan. Kad smo se predstavili i rekli kakve su nam namjere, hladno nas je odbio (nije se želio ni rukovati!), baš kao i većinu novinara u protekla dva desetljeća. Trebalo je dulje od pola sata da ga privolimo na intervju – navodili smo kao razlog i Dan pobjede nad fašizmom i Dan oslobođenja Rijeke i njegovu ulogu na početku Domovinskog rata… Naposljetku je omekšao:

– Ali samo o događajima u Rijeci, ne želim pričati ni o čemu drugome.

Jeste li podigli mirovinu? Smije li se znati kolika je?

– Posljednja je bila nešto veća od šest tisuća, što je sramotno! Oficiri mog ranga u Sloveniji imaju oko 2.400 eura penzije, a ja sam na ovoj hrvatskoj. Imam sve moguće škole i najviše moguće obrazovanje, ali zato moji bivši oficiri, koji su se početkom rata prebacili u ZNG i Hrvatsku vojsku, danas imaju i velike mirovine i invalidske dodatke i tko zna što još. Što ću, ja sam valjda bio agresor, pa i ne zaslužujem više!

S Kadijevićem u Beogradu

Vaša uloga komandanta 13. korpusa JNA, čije je sjedište bilo u Rijeci a nadležnost se protezala od Slovenskog primorja preko Gorskog kotara sve do Like, tijekom prve ratne godine mnogima ni danas nije jasna: za neke ste bili agresor, za druge najzaslužniji što Rijeka i njezina okolica nisu razorene. Kad ste prvi put pomislili da bi se ratna zbivanja mogla proširiti i na riječki kraj?

[117] https://arhiva.portalnovosti.com/2010/05/covjek-ciji-je-neposluh-spasio-rijeku/ - uvid ostvaren 30.08.2023. (VestaHR)

– Bilo je to u rujnu 1991., no ne zato što je prijetila izravna opasnost od širenja sukoba između jedinica 13. korpusa i hrvatskih snaga. Danas možda zvuči smiješno, ali prva je opasnost bio Tomislav Merčep, koji je tada vedrio i oblačio Gospićem. Pjenio se i prijetio da će se uskoro obračunati s komunističkom Rijekom. Na to mi se požalio Slavko Linić, koji je vodio Krizni štab općine, dodavši da Rijeka nema nikakvog oružja kojim bi se branila, pa sam im dao 600 potpuno novih automatskih pušaka, kalašnjikova, za eventualnu obranu od Merčepa i njegovih. JNA je, dakle, dala oružje hrvatskim snagama da se brane od hrvatskih snaga. Imao sam kasnije problema u Beogradu zbog toga, prijetili su mi i smjenom, ali sam se nekako opravdao: rekao sam im kako je riječ o oružju koje pripada miliciji i koje imam pravo ustupiti. Naravno, rekao sam neistinu.

Ipak, u Rijeci su se u dva navrata oglasile sirene za uzbunu, ali ne zbog Merčepa?

– Te uzbune nikada nisu trebale biti oglašene. Za njih je zaslužan Zagreb, koji je inzistirao na stvaranju ratne psihoze. Stvarnih razloga za uzbunu nije bilo. Više mi je puta Linić dolazio s pitanjem treba li uzbunjivati, ali mu nikada nisam dao potvrdan odgovor.

Malo kasnije, u početku studenoga, Rijeka je bila na pragu razaranja: samo dva dana nakon što su hrvatske snage zauzele skladišta municije u Delnicama, naređeno vam je da krenete u akciju. Kako je glasila ta naredba?

– Prvo treba reći da sam u Delnicama izigran, jer je postignut dogovor po kojem sam najprije trebao izvući svoje ljude i puna skladišta ostaviti Hrvatskoj. Međutim, došlo je do čega je došlo i dva su čovjeka poginula. Uglavnom, 7. studenoga, oko 22:30, dobio sam depešu od komandanta 5. vojne oblasti Živote Avramovića, koji mi je proslijedio naređenje načelnika Glavnog štaba JNA Blagoja Adžića. Veljko Kadijević bio je tada u Moskvi, pa je Adžić odlučivao i slao naređenja. Evo naredbe ovdje, u originalu: tražio je od mene da uništim i porušim sve čime sam raspolagao, cjelokupnu tehniku i naoružanje, da dignem u zrak sva skladišta naoružanja i municije, zapalim vojne objekte… Naredio je i uništenje svih vitalnih gradskih objekata – raketnim sredstvima trebalo je gađati rafinerije, termoelektranu, Krčki most, 3. maj, luku… U slučaju bilo kakvog otpora, naredio je i, kako je naveo, odmazdu nad izdajnicima. Kraće, naređeno mi je da raketiram i granatiram što i koga stignem. Kad je stigla depeša, moj se sekretar doslovno tresao od straha. Dobio sam rok od dva dana da izvršim naređenje, točku po točku.

Odlučili ste se oduprijeti tome, no jeste li bar u trenutku pomislili da biste trebali postupiti prema naređenju?

– Ma ne, baš ni sekunde. Već u 4 ujutro poslao sam odgovor u kojem predlažem preseljenje Korpusa u Srbiju, prvo morem do Bara a potom dalje. Informirao sam o tome Ledenoga, Avramovića. „Ako ne bude one budale Adžića, Kadijević će pristati na tvoj prijedlog!“, rekao je. Nakon kraćeg razmišljanja, odlučio sam svojim komandantima prešutjeti naređenje. Bojao sam se pojedinačnih reakcija – netko bi, osokoljen Adžićevom naredbom, možda nešto učinio, a bio je dovoljan tek metak ili granata da sve ode k vragu. Odmah sam nazvao i Linića, došao je k meni na sastanak zajedno s Damirom Vrhovnikom i Josipom Buršićem iz Kriznog štaba. Objasnio sam im što se dogodilo, bili su skamenjeni i čekali su moju reakciju. Razgovarao sam telefonski i sa Zagrebom (ne i s Tuđmanom), pa je došao ministar Davorin Rudolf. S njim sam,

mislim, razgovarao u „Viktoru Lencu“. Kako bilo, dobio sam od Beograda dopuštenje da provedem plan o preseljenju Korpusa, stiglo je i pozitivno mišljenje hrvatske vlade, pa uvečer 8. studenoga potpisujemo taj sporazum – ja u ime JNA, Rudolf u ime Vlade RH i jedan danski general u ime europskih promatrača.

Zamjerili su vam onih 600 pušaka, izmigoljili ste Adžiću… Kako je vrh JNA uopće gledao na vaše izbjegavanje otvorenih sukoba s hrvatskim snagama?

– Ja sam, a to su oni znali, uvijek bio Jugoslaven. I danas sam jugonostalgičar, ne pada mi na pamet to poricati. Možda je najbolje odgovor na vaše pitanje ilustrirati jednom situacijom s početka prosinca ’91., kad sam odlazio u mirovinu: pozvao me Kadijević u Beograd, da i službeno odradimo umirovljenje. Bilo je prilično opasno putovati do Beograda, pa mi je ponudio prijevoz preko Mađarske. Ja sam ustrajavao da idem brodom do Bara, pa sam tim putem, u pratnji dvojice oficira i s dva terenca, stigao do Srbije. Kad tamo – iznenađenje: kod Kadijevića svi armijski komandanti, među njima i Ratko Mladić. Taman je bio srušen Maslenički most. Izderah se na njega: „Što ti radiš ovdje? Tebi nije mjesto tu, nego u Kninu, tamo si načelnik!“ Tad je ušao Kadijević, pružio mi ruku, poljubio me: „Marijane, imao si pravo što nisi ubijao i rušio po Sloveniji, ali i što nisi razarao Reku!“ Pred svima je to rekao, a tek me onda pozvao u svoju kancelariju. Zašto je to učinio pred svima, ni danas ne znam. Još je dodao da je najpametnije da što prije krenem za Rijeku. To je bio moj posljednji susret i s njima i s Beogradom.

Rašetina trgovina naftom i benzinom

A kako je reagirao Adžić, čije naređenje niste izvršili?

– Poslije Kadijevićeva istupa, dodao je nešto u stilu da će vidjeti kako se provodi taj moj sporazum, pa će reagirati. Vidite, ja Adžića jako dobro znam, četiri smo godine zajedno pohađali Ratnu školu. Bio je strahovito tvrd, krut čovjek, ali mu se možda i ne treba čuditi, ustaše su mu pobili 12 članova obitelji. A govoreći danas o JNA, mogu reći da je najveća katastrofa bila što se njezin najveći dio otvoreno priklonio Miloševićevoj politici i bio prosrpski orijentiran. Znate, kod mene su dvaput na razgovor dolazili neki lokalni Srbi, bivša vojna lica, i tražili da im dam sve oružje za obranu od Hrvata. Nisam za to, naravno, htio ni čuti. Na koncu, rekli su da su im Slovenci prodali oružje, koje je platio Milošević. Da, tako je bilo.

Ni s generalom Andrijom Rašetom, načelnikom štaba 5. vojne oblasti, niste bili u naročitim odnosima?

– Nisam ga cijenio, neko vrijeme nismo ni razgovarali. Ma dajte, u tim me teškim vremenima nagovarao da trgujem s nekim Bosancima naftom i benzinom iz mojih skladišta u Šapjanama. Došao je u kontakt s nekim švercerima i sklopio s njima posao oko trgovine gorivom. Odmah sam mu dao do znanja da ne želim biti dio toga i da Šapjane nitko neće dirati.

S koliko je naoružanja raspolagao 13. korpus i koliko ste ostavili za sobom?

– Pod sobom sam imao 76 tisuća ljudi, pa možete zamisliti koliko je tu oružja bilo. U sastavu Korpusa bila su tri artiljerijska puka, imao sam 90 tenkova. S Vladom je dogovoreno da izvučem sve formacijsko oružje, ali nisam to učinio. Nisam ni dirnuo oružje Teritorijalne obrane, sve sam

ostavio. Ostavio sam i kompletnu partizansku brigadu, odnosno njezino naoružanje, a to su tri bataljuna i jedan divizion sa 120-mm bacačima, bateriju protuzračne obrane… Ledeni me više puta zvao i tražio objašnjenje za oružje iz Drage, ali sam našao izgovor – nisam mogao doći do skladišta u Dragi. Hrvatskoj sam tako ostavio oko 16 tisuća cijevi raznih kalibara.

Vrlo brzo po izbijanju rata neki oficiri hrvatske nacionalnosti napustili su 13. korpus i pristupili hrvatskim vojnim formacijama. Dobar dio njih ni danas ne priznaje vašu ulogu u spašavanju Rijeke?

– Je, neki su otišli odmah. Prvi je bio Serđo Rabar, za njim su pošli Frano Primorac, Joko Đipalo… Baš su se oni najviše i okomili na mene. Reći ću samo da sam odmah po njihovu odlasku, u kolovozu ’91., dobio naređenje da ih uhapsim i sprovedem u Beograd, u vojni zatvor. Nisam to učinio: Hrvati su i njihovo je pravo bilo otići u hrvatske redove. Iako su, ustvari, bili dezerteri JNA. Bilo je i onih koji su me obavijestili o namjeri da odu iz JNA, među njima i Rački, odličan oficir i korektan čovjek. Sa svima sam se njima kulturno pozdravio, popio piće. A taj Đipalo – pa kakav to oficir dopušta onakvu tragediju u Čanku? Poslao je ljude u akciju bez izviđanja, zato ih je toliko stradalo! I za Rabara baš svi oficiri 13. korpusa znaju koliko je bio loš. Pa i Tuđman ih je prve poslao u mirovinu. Imam dojam da pokušavaju od sebe stvoriti neka imena kako bi im riječke vlasti dale neko poštovanje, a vjerojatno i više od toga.

Oteli su mi sina, ali ga nisu maltretirali

Nije tajna da se i Hrvatska, unatoč sporazumu o preseljenju Korpusa, željela domoći oružja te da je i s te strane bilo pritisaka?

– Bilo je svakakvih pokušaja. Jednom mi je Miljenko Kurobasa, tadašnji predsjednik riječkog HDZ-a, rekao da ću postati nova Karolina Riječka ostavim li oružje i spasim grad. Pokušali su utjecati na mene i preko moga sina Saše: Josip Boljkovac dvaput je razgovarao s njim u studenome ’91. Iako ih je Sašo uvjeravao da oružje neću upotrijebiti protiv Hrvatske, oteli su ga i držali u zagrebačkom hotelu „Panorama“. Bili su korektni, nisu ga maltretirali; na kraju ga je pustio šef hrvatskih obavještajaca, stari Perković.

Nakon umirovljenja, odlučili ste ostati u Rijeci. Rat je bio u punom jeku, JNA omražena, a malo tko je znao za vašu ulogu 1991. Niste li osjećali nelagodu, strah?

– Moja pokojna žena bila je tada jako bolesna, pa sam odlučio ostati ovdje. Smatrao sam da i riječko rukovodstvo i Riječani znaju koliko sam pridonio da grad ne strada. Nikakva druga opcija u to vrijeme nije dolazila u obzir. Problema je poslije ipak bilo: neki nadobudni pukovnici Hrvatske vojske, moji bivši oficiri, smatrali su da ne zaslužujem ovoliki stan i da bih trebao u manji. Žestoko sam se tome suprotstavio, pisao sam svima: Tuđmanu, predsjednicima Vlade i Sabora, ministru Šušku, kardinalu Kuhariću… Svi su mi pozitivno odgovorili, osim Šuška. Kuharić je otpisao da će učiniti sve da riješi problem, zahvalivši mi što sam iz Krajine izvukao i spasio sedam svećenika.

Kad se danas osvrnete na to vrijeme, što mislite – tko je najzaslužniji za činjenicu da je Rijeka u ratu ipak ostala neokrznuta?

– Krizni štab i ljudi u njemu. Linić je tu bio broj jedan, ali su strašno puno napravili i Kukuljan, Lenac, Butorac, Vrhovnik i još neki. Rijeku je spasila vrlo dobra suradnja, odličan odnos Kriznog štaba, policije i nas u Korpusu. A ne smiju se zaboraviti ni građani Rijeke i Primorja: niti jednog napada na mog vojnika nije bilo. Niti jednog incidenta.

U vrijeme preseljenja Korpusa iz Rijeke na vas je pokušan atentat?

– Oko desetog dana selidbe, kad je grad već napustila polovica vojnika, imao sam sastanak na brodu „Lovćen". Bio sam u žurbi, pa sam brzo napustio brod. Udaljio sam se od njega 50-ak metara, kad je drmnulo. Dobro je drmnulo, podvodna je eksplozija odigla brod, ali nisu dobro postavili eksploziv. Odmah sam kontaktirao Linića i rekao da ta informacija ne smije u javnost. Taj je atentat bio planiran, a isplanirali su ga moji iz JNA da bi mogli optužiti hrvatsku stranu za moje ubojstvo i tako imati odriješene ruke za bombardiranje Rijeke. Linić mi je kasnije potvrdio da je atentat naređen u Beogradu.

U prijedlogu dislokacije 13. korpusa iz Rijeke u Srbiju, čime je odbio naredbu da ruši grad, Čad je, uz ostalo, zatražio „(…) garanciju Vrhovne komande ili Štaba Vrhovne komande da u toku produžetka rata s Hrvatskom šire područje riječke regije neće biti izloženo dejstvima s kopna, mora i vazduha, (…) da misija EZ bude supotpisnik ovog sporazuma i garant sprovođenja istoga, (…) da Vrhovna komanda i misija Evropske zajednice garantuju da oružje, oprema i ljudi koje u sklopu premeštaja 13. korpusa odlazi iz Rijeke neće biti upotrebljeni u ratu protiv Hrvatske (…)". Začudo, vrh JNA pristao je na sve njegove uvjete.

Rijeka obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama: Sergio Rabar i Gordan Juračić iznose istinu od 1991.

Vedrana Spadoni Štefanić, 27. Prosinca 2016.

Svjedoci domovinskog rata

Rijeka se branila i obranila na ratištu u Lici, a osvajanja kasarni JNA na riječkom području u stvari nije ni bilo, jer su one predane dogovorno u suradnji sa zapovjedništvom 13. korpusa JNA, kojemu se nažalost dozvolilo da izvuče naoružanje i vojnu tehniku iz Rijeke. Ovaj stav dijele brigadni general Sergio Rabar i pukovnik Gordan Juračić, koji su osjetili potrebu ispraviti dio argumenata i stavova iznesenih u Novom listu 27. studenog ove godine u tekstu koji govori o važnosti uloge Pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka i Ratnog štaba Teritorijalne obrane u obrani Rijeke i preuzimanju kasarni od JNA.

Rabar i Juračić istupaju kao predstavnici 111. brigade, Rabar je obnašao dužnost prvog zapovjednika 111. brigade, a Juračić bio zamjenik zapovjednika i načelnik Stožera 111. brigade. Obojica pritom naglašavaju kako su se na javni istup odlučili u ime Kluba 111. brigade, ali i u ime oko 5.000 pripadnika postrojbe, svih ranjenih i poginulih pripadnika u Domovinskom ratu, koji zaslužuju imati adekvatno i istinito mjesto u povijesnim događajima obrane Rijeke.

– Namjera našeg javljanja nije umanjiti značaj i doprinos Pričuvnog sastava Hrvatske vojske Općine Rijeka i Ratnog štaba TO i njihovog zapovjednika Šime Radulića. Oni su u Domovinskom ratu imali svoje mjesto, ulogu i zadaće koje su odradili dobro. Međutim nisu bili ni blizu „prvog reda“ i ne želimo dozvoliti da se zanemaruje značaj, uloga i obavljene zadaće hrvatske policije, kao i više od 5.000 dragovoljaca, organiziranih, opremljenih, naoružanih i dijelom mobiliziranih u 111. brigadi ZNG-a. Njih se ne spominje kao da nikada nisu ni postojali i smatram da je to klasičan primjer prekrajanja povijesti po modelu „kumrovečke škole“, ističe Gordan Juračić na čije se riječi nadovezuje Rabar.

Kasarne preuzete dogovorno

– Određene neistine, prešućene činjenice, kao i konstrukcije tumače da je iz Teritorijalne obrane nastajala Hrvatska vojska na području Rijeke, a to nije istina i brojne činjenice dokazuju suprotno. Nadalje, kod preuzimanja kasarni JNA na području Rijeke nije bilo ratnih akcija i borbi, one su preuzete dogovorno, a kvaliteta tog dogovora je po meni jako upitna i treba vidjeti kakva je doista bila uloga Kriznog štaba i zapovjednika 13. korpusa JNA generala Marijana Čada, odnosno može li se uopće miran odlazak JNA iz Rijeke smatrati uspjehom Kriznog štaba. Osobno smatram da je to ipak uspjeh generala Čada, jer je on u potpunosti realizirao ono što je obećao svojoj vrhovnoj komandi, a to je da neće predati 13. korpus. U pregovorima su djelovale dvije strane, na jednoj je bio zapovjednik 13. korpusa, školovan, sposoban i lukav časnik, a s druge strane po meni nedovoljno kompetentni ljudi barem što se tiče vojnog obrazovanja. Čad ih je uvjerio da ima jaku vojsku, koja može raditi Rijeci što god hoće, a to nije bila istina, jer on ništa nije mogao učiniti, pa čak niti izmjestiti korpus bez vanjske pomoći. Rijeka je bila u opasnosti samo u teoriji, u gradu je bilo i dosta građana srpske nacionalnosti, kao i obitelji oficira JNA, ne bi valjda po svojima pucali. Iako su luđaci vladali sa JNA iz Beograda, uvjeren sam da ne bi naredili razaranje rafinerije, jer bi onda svi nastradali. Osim toga,

artiljerijski puk 13. korpusa u Rijeci nije to ni mogao napraviti, jer nije imao domet niti dovoljno ljudi koji to mogu izvršiti, tvrdi Rabar.

Juračić navodi kronologiju osnivanja prvih ratnih postrojbi na području Rijeke dodajući kako nikako jezgra i temelj tih postrojbi nije mogla biti Teritorijalna obrana jer ju je JNA uz pomoć tadašnje vlade RH na čijem je čelu bio SKH, a temeljem odluke SSNO iz svibnja 1990., razoružala. Za razliku od hrvatske, slovenska vlada nije dozvolila razoružavanje svoje TO.

Dva policijska bataljuna

– Već do kraja siječnja 1991. u PU primorsko-goranskoj formirana su dva policijska bataljuna, koji su bili vojni, ali su se formalno zvali policijskima. Nadalje, u svibnju 1991. u PUPG je formiran i stožer policijske brigade. Taj je stožer radio na popuni i mobilizaciji brigade, na uspostavi obavještajne mreže i naoružavanju. Uz ta dva policijska bataljuna dalje su se formirali krčki, senjski i delnički bataljun plus dio snaga s Malog Lošinja. Sve se to događalo u svibnju 1991., a već 2. srpnja stigla je zapovijed o formiranju 111. brigade od predsjednika Tuđmana. Bili smo već tada 90 posto vojnički popunjeni i imali 40 posto časničkog sastava, ukupno je bila riječ o oko 2.500 ljudi. U zapovjedništvo brigade javilo se preko 500 vrhunski obučenih i motiviranih mladih ljudi i zaključili smo da moramo formirati jednu elitnu postrojbu, što je postala A-bojna. Formiranje tog bataljuna je odobreno i 24. kolovoza 1991. je došla zapovijed o formiranju, a okupljanje je počelo u Motelu Sv. Lucija u Kostreni. Treba reći i to da se Riječki štab i Teritorijalna obrana nisu stavili na raspolaganje odmah, oni su to učinili u kolovozu, dok su se opatijski, senjski i krčki teritorijalci stavili na raspolaganje u lipnju. Upravo zbog toga smo u to vrijeme morali raditi paralelni mobilizacijski sustav preko PU, govori Juračić.

Rabar navodi i kako su se već u to vrijeme pripremali sasvim konkretni planovi za obranu Rijeke.

– Već 4. srpnja 91. bilo je izvjesno da JNA gubi rat u Sloveniji, ali se nije znalo kuda će ići iz Slovenije. Zato smo pripremili i proveli zapovjedno izviđanje sa zapovjednicima bataljuna, satnija, vodova i pripremili inženjeriju za zaprječivanje prolaska JNA. Izdali smo zapovijed za obranu i bili u spremnosti za mobilizaciju. Na sastanku održanom u Fažani Onesin Cvitan, tadašnji ministar unutarnjih poslova dao je zapovijed da pod svaku cijenu spriječimo dolazak JNA iz Slovenije u Rijeku i tada smo napravili plan obrane grada s točno utvrđenim položajima obrane oko Rijeke, na području Klane i okolici, navodi Rabar. Kasnije se pokazalo da tada ipak neće biti aktivirana zapovijed o obrani Rijeke.

13. Korpus JNA bio nesposoban

O sastanku koji se dogodio 13. rujna, a ticao se odluke o napadu na riječke vojarne Rabar smatra da taj sastanak uopće nije imao tako veliki značaj, kao i da je odluka o odlasku JNA iz Rijeke na više načina bila problematična.

– Kad smo sagledali snage koje prijete Rijeci i što bi značio jedan ozbiljan sukob u Rijeci, zaključili smo da taj 13. korpus JNA nema ni snage ni moći ni uvjete da bilo što napravi. Bili su nesposobni, bez ljudi, imali su samo tehniku koja se nije mogla upotrijebiti. Tko je pobijedio u tim pregovorima, Krizni štab, Slavko Linić i Šime Radulić ili Marijan Čad? Smatram da je Čad pretvorio nedovoljno stručan Krizni šab u svog glasnogovornika koji je slao krive informacije o stanju JNA i posljedica je na kraju da je JNA otišla nedirnuta. Nama je vojna tehnika otišla iz

Rijeke, a bila nam je silno potrebna. Važno je znati i to da predsjednik Tuđman uopće nije naredio napad na vojarne, već samo blokiranje vojarni, kao i da je tu zapovijed dobio Krizni štab i ja kao zapovjednik ZNG-a. Razgovarao sam tada s Linićem o tome i rekao da ne možemo to napraviti, jer nemamo dovoljno snaga na raspolaganju, koje garantiraju da možemo blokirati i spriječiti eventualni izlazak JNA iz vojarni. Tražio sam mobilizaciju 1. i 2. bataljuna i samostalne čete kako bismo mogli djelovati, ali je Sekretarijat narodne obrane to odbio. Predvečer istog dana došao je Ivica Račan u Rijeku i pitao zašto nije izvršena blokada, pa sam mu objasnio argumente i on se složio, ali je također kazao kako vojarne nisu blokirane samo tamo gdje je SDP na vlasti. Ujutro idućeg dana dogovor je bio da vojarne blokira dio snaga TO i policija s malim snagama. To je objektivno bilo samo „fintiranje" blokade, jer je JNA u kasarnama imala struju i vodu, kao i dopremu hrane iz Slovenije. No, naredba da se napadaju vojarne nikada nije izdana, kaže Rabar.

Nije bilo groma

– Enigmu također konačno treba riješiti i oko te famozne eksplozije u skladištima JNA, tom famoznom gromu. JNA je ovdje bila 45 godina i nikada ranije grom nije zapalio skladište, niti je to bilo moguće, jer su bili višestruko osigurani od takvih događaja. Smatram da je Zapovjedništvo 13. korpusa u onom trenutku kad je znalo da mora otići iz Rijeke, kad su vidjeli da ne mogu uzeti svu tehniku i naoružanje, odlučilo minirati skladišta i dići ih u zrak kako bi se uništila tehnika, koju JNA realno nije mogla ponijeti. Dokaz toj tvrdnji dobio sam kad sam bio u skladištima nakon eksplozije. Vidjeli su se ostaci pušaka koje su bile naslagane na gomilu kako bi izgorjele, minobacači su bili napuhani u sredini, jer je unutra stavljen eksploziv kako bi bili uništeni. Činjenica je također da je 13. korpus predao vojarnu Draga, ali nitko ne priča o tome da su prethodno izvukli upaljače na svim težim oružjima i mehanizme za opaljivanje gdje god su mogli, kao i da je sva tehnika, osim pušaka, bila neupotrebljiva. Kakva je doista bila snaga tog 13. korpusa najbolje se vidi u tome da se po prvi put u povijesti ratovanja dogodilo da jedna neprijateljska vojska nosi i pomaže evakuaciju druge vojske. Oni čak ni to nisu bili u stanju sami organizirati i provesti i po tome se vidi koliko je taj 13. korpus bio snažan u tom trenutku. Na kraju svega možemo vidjeti i što je Čad napisao u svom zahtjevu za mirovinu. Između ostalog tamo navodi kako je časno obavljao svoju dužnost, kao i da nije bilo te sile koja ga može prisiliti da izda ideale JNA, da je čvrsto stajao na izvršenju dislokacije 13. korpusa, kao i evakuacije tehnike i ljudstva. Sve je to bio samo dogovor, a navodni gromovi tek isprika da se dogovor provede, ističe Rabar.

Juračić pak podsjeća da je još 27. kolovoza Zapovjedništvo 111. brigade preselilo na Trsat, točno preko puta kasarne, doslovno na 200 metara udaljenosti od navodno snažnog neprijatelja.

– Jedna od aktivnosti bilo nam je zbrinjavanje dezertera iz JNA. Postojala su nepisana pravila, vojnici bi iskočili iz kasarne, najčešće preko stražarskih mjesta, došli kod nas, ostavili puške, a mi smo ih odvezli u krizni stožer koji ih je presvukao i organizirao povratak njihovim kućama. I na taj način smo se naoružavali. Samo u razdoblju od 27. kolovoza do 15. rujna tako smo dobili više od 100 pušaka. U svim vojarnama imali smo svoje obavještajce, a operativci, uključivo načelnika obavještajne službe i načelnika stožera, dnevno su bili u tim vojarnama. Treba reći i to da su topničke postrojbe JNA na Katarini imale određeni domet, ali su također imale i manje

od trećine potrebnih posada za provedbu gađanja. Nije točno ni to da je u Klani bilo više od 50 tenkova, već je bila riječ o svega 18 tenkova od čega je samo 11 tenkova bilo u ispravnom stanju. Imali su za te tenkove samo 4 do 5 vozača. Kada su odlazili iz Rijeke, vozila su na brodove prevozili u tri ture, jer nisu imali dovoljno vozača. Moral vojnika u tim kasarnama bio je na najnižem nivou, svi ti dezerteri govore o rasulu koje je tamo vladalo. Među dezerterima je bilo vojnika iz svih krajeva bivše Jugoslavije, to su doslovno bila djeca, ništa nisu znali ni razumjeli, a oko 60 posto tih dezertera bili su Srbi. Zbog svih tih okolnosti procjenjivali smo da za 4 sata, od kojih smo si 2 sata dali kao rezervu, možemo osloboditi vojarne i imali smo pripremljenu zapovijed za napad. Trebali smo uzeti naoružanje 13. korpusa, a ne dozvoliti da odu s njim. Naši pregovarači imali su krive obavještajne podatke o snazi JNA, podatke i procjene Zapovjedništva 111. brigade nisu uvažavali i po meni su time spasili 13. korpus, a ne Rijeku, govori Juračić.

Posebna tema odnosi se na naoružavanje u vrijeme formiranja prvih postrojbi HV-a na području Rijeke.

Napad na vojarne

– Mi smo slali naše dečke u napade na vojarne po Hrvatskoj i uzeli dio pušaka, tenkove smo zaradili u Bjelovaru, nisu nam dodijeljeni, išli smo tamo, popravili ih i vratili u Rijeku. Nismo čekali da nam netko nešto da, jer onda ništa ne bi napravili. Naše postrojbe bile su praktično svugdje gde su se oslobađale vojarne, u Bjelovaru, Gospiću, dovlačila se oprema, tenkovi, bacači i već u listopadu 91. imali smo dosta naoružanja, pa smo tada mogli prebaciti 1. i 2. bataljun u vojarnu u Mučićima, gdje se obavljala intenzivna obuka, pješadijska gađanja na Kovačevu i artiljerijska gađanja u Munama i Vodicama. Krizni štab je pomagao koliko je mogao i smatrao da treba. Tako je pripremio vojarnu u Mučićima za boravak u njoj, osigurao labudice za prijevoz tenkova i transportera iz Bjelovara, pomagao u organizaciji zaprječivanja i sl. Kada smo dobili minobacače, haubice i topove, nabavili kamione za dopremu iz Krasnog, koji je bio tada bombardiran, tražio sam od Kriznog štaba da prođemo sa svom tom tehnikom kroz Rijeku kako bi hrvatski narod vidio da i mi nešto imamo, da smo spremni. Krizni štab je to zabranio, iako je ideja bila da i Čad vidi kako i mi možemo njih granatirati po njihovim kasarnama. Nakon svega toga zaključili smo da 111. brigada nema što raditi u Rijeci i otišli smo braniti Rijeku tamo gdje se branila Hrvatska. Rijeka je obranjena u Lici, a ne u riječkim kasarnama. Smatram da je postrojba TO-a Vitomir Širola Pajo bila jedna viralna postrojba, postojala je na papiru, ali nikada nije bila dignuta i svela se na jednu bojnu koja se obučavala na Platku. Ta brigada nije sudjelovala u borbi, pa čak i ako je bila naoružana, nije imala svoju svrhu. Niti tih 6.000 pripadnika nije postojalo u to vrijeme, ističe Rabar.

Kronologija formiranja postrojbi HV-a koju navodi Juračić govori kako je u listopadu 1991. formirana 128. brigada. Istovremeno je Zapovjedništvo 111. brigade procijenilo da snage 13. korpusa ne predstavljaju više opasnost za Rijeku, kao i da situacija u Lici postaje sve teža, jer postoji opasnost presijecanja Hrvatske već u blizini područja Senja.

Napad na Drenov Klanac

– Zbog svega toga počele su pripreme za odlazak na ličko ratište i zapovjedništvo, stožerne postrojbe i 1. bataljun premještamo na šire područje Novog Vinodolskog, točnije u kamp Zagori, dok A-bojnu selimo u Povile. Tu se obavlja intenzivna obuka, koja završava brigadnom

vježbom s bojnim gađanjem u Brezi. Početkom studenog 1991. dobivamo zapovijed za odlazak na ličko ratište, te zapovjedništvo brigade i zapovjednici bojni i stožernih postrojbi, sa kolegama iz 133. otočke brigade kreću na zapovjedno izviđanje. Tijekom 2. i 3. studenog 1991. postrojbe su iz Novog prebačene na polazne položaje u okolici Otočca, da bi 4. studenog zajedno sa 133. brigadom krenuli u napad na Drenov Klanac. Bitka je imala prekid od 2 dana zbog potpisanog (jednog od mnogih) primirja, nastavljena je 7. studenog 1991. i završila porazom srpskih snaga, te ispunjenjem cilja napada: razbiti srpske snage u rajonu Drenov Klanac i poravnati liniju fronta Dabar – Glavace – Otočac. Ovom akcijom zajedno sa 133. brigadom oslobodili smo preko 100 četvornih kilometara hrvatskog teritorija, što je 1991. godine bio rijedak događaj, možda čak i jedinstven. Sve to se događalo dok je Štab TO „postupno obučavao i naoružavao braniteljske jedinice, na temelju čega su kasnije formirane riječke postrojbe Hrvatske vojske". Zato u ime, poginulih, ranjenih i preživjelih više od 5.000 dragovoljaca 111. brigade ZNG-a iz Rijeke i okolice najiskrenije svima koji to čine poručujem da ih može biti sram što prešućuju mjesto, ulogu i postignuća tih ljudi, zaključuje Juračić.

Za kraj izlaganja Rabar se prisjeća i naknadnog rasformiranja Pričuvnog sastava, koji je u Rijeci ostao djelovati duže nego bilo gdje drugdje u Hrvatskoj.

– Odluka je bila da se TO mora rasformirati, ali se onda netko dosjetio i izmislio pričuvni sastav osnovan 27. studenog 1991. Tada sam bio načelnik stožera OZ Rijeka, 111. brigada je već ratovala i oslobađala područja u Lici, a taj pričuvni sastav trebao je služiti za popunu ratnih jedinica. Upotrijebljen je za čuvanje kasarni, iako ni danas ne znam od koga, jer su kasarne bile devastirane i opljačkane. Pričuvni sastav je ukinut tri mjeseca kasnije, jer se uvidjelo da je takav koncept pogrešan. U Rijeci je ugašen tek u lipnju 1992. i pet mjeseci je pričuvni sastav postojao samo u Rijeci, jer su se tako neki čuvali da ne idu u Liku. Ljepše je bilo biti dragovoljac u Rijeci nego u Lici, zaključuje svoje izlaganje Rabar uz napomenu kako su povijesne istine o stvaranju HV-a u Rijeci njegov najvažniji motiv za javni istup, kao i želja da se ne dozvoli minoriziranje uloge svih pripadnika 111. brigade u Domovinskom ratu.

128. brigada HV „Sveti Vid“[118]

Povijest 128. brigade usko je vezana s ustrojem Teritorijalne obrane na području grada Rijeke. Brigada koja će nositi ime 128. prvi put se postrojila u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“ na Rujevici. U periodu od 4. do 8. rujna 1991. godine izvršeno je smotriranje svih jedinica, a pozivu za postrojavanje brigade TO se odazvalo 87,80 posto vojnika, tj. njih oko 6.700.

Brigada TO (kasnije nazvana 128. brigadom) u prvih petnaest dana rujna bila je formirana u četiri bataljuna, sa specijalnom četom za protudiverzantsku borbu, pionirsko-inženjerijskom četom, dva odreda za podmorska djelovanja, zaštitnom četom vojne policije, jedinicom protuzračne obrane, stražarskim jedinicama (Zamet, Kozala, Sušak), pratećom četom (mitraljezi, minobacači, topnici), pozadinskom jedinicom i logističkom bazom – u samom početku 128. brigada imala je 4.600 ljudi.

Legendarna riječka postrojba, 128. brigada, utemeljena je 22. listopada 1991. godine .U sastavu brigade tijekom rata je sudjelovalo više od 7.500 branitelja, uglavnom iz Rijeke i okolice, od kojih su 25 dali svoje živote za obranu Hrvatske, a 150 ih je ranjeno.

Formiranje Ratnog štaba TO.

Sjedište Ratnog štaba TO na adresi Riva 10, potkrovlje. Na prvom okupljanju 25. kolovoza 1991. govori Šime Radulić

Povijest 128. brigade usko je vezana s ustrojem Teritorijalne obrane na području grada Rijeke.

Uoči desetodnevnog rata u Sloveniji, 15. lipnja 1991., u riječkom MUP-u sastali su se predstavnici MUP-a (Zlatko Lenac, Josip Kukuljan, Svetozar Vukelić, Dragutin Šimunjak), predstavnici Sekretarijata za narodnu obranu (Mladen Vukelić, Dušan Širola) i grupa časnika (Damir Vrhovnik, Šime Radulić, Arsen Ivić, Miro Marušić, Ivica Jurčić, Zdravko Turk, Emil Gračan, Sergio Rabar i Mile Biondić). Nakon procjene situacije donesena je odluka o neophodnosti vojnih priprema za obranu grada.

No, čini se da se cijelo to ljeto tapkalo u mjestu. Zbog sporosti u formiranju jedinica za obranu Rijeke, 24. kolovoza 1991. godine u izvršnom vijeću Općine Rijeka održan je sastanak (S. Linić, M. Vukelić, D. Širola i Š. Radulić) sa zaključkom da se aktivira štab Teritorijalne obrane. Šime Radulić, građ. inženjer koji je obnašao dužnost zapovjednika brigade TO „Vitomir Širola-Pajo“ postavljen je za zapovjednika Ratnog štaba TO.

– Osim što sam deset godina vodio brigadu TO, jednu od najboljih u ono vrijeme bivše države, imao u nogama i glavi cijeli teren od Kozine do Senja, pored Škole rezervnih oficira završio sam kurseve za vođenje specijalnih jedinica, komandno-štabnu akademiju za ratne zapovjednike pukova i brigada itd., prema tome imao sam edukaciju i dovoljno iskustva da bez rezerve prihvatim svaki zadatak u formiranju jedinica do realizacije ratnih operacija. Vjerojatno me zbog toga general Puhar, koji je tada bio u Kriznom štabu primorsko-goranske regije, postavio za zapovjednika Ratnog štaba u Rijeci.

Nakon postavljanja na dužnost zapovjednika štaba Radulić je pročistio sastav mirnodopskog štaba i od 11 zadržao tri djelatnika, a ostale stavio na raspolaganje kadrovskoj službi Općine Rijeka.

[118] Preuzeto sa: http://forum.lokalpatrioti-rijeka.com/viewtopic.php?f=28&t=471&start=30 (VestaHR).

Od 25. do 27. kolovoza 1991. godine formiran je Ratni štab TO od časnika i dočasnika koji su bili raspoređeni i obnašali dužnost u zapovjedništvu Brigade TO. Pojedinačno su obavljeni razgovori s oko pet stotina tadašnjih rezervnih oficira, a sa dočasnicima razgovaralo se grupno. Bilo ih je preko osam stotina, i razgovori i provjere su trajale 15 dana, sjeća se Radulić. To je bio početak, nukleus stvaranja 128. brigade i ostalih postrojbi koje će iz nje proizići: 101. pukovnija PZO (kasnije 203. br. PZO i 8. domobranska pukovnija.

– U razgovoru su časnici upoznati s ciljem pozivanja, predložena im je dužnost u ratnom štabu i zatražena spremnost sudjelovanja u obrani Republike Hrvatske i grada Rijeke. To su ljudi koji su radili svoj posao u radnim organizacijama, nisu bili nikakvi profesionalni vojnici, a znali smo se kroz vježbe i okupljanja teritorijalne obrane. Oni su svi dali pristanak; jedan jedini je rekao: „Čuj, ja sam šećeraš, evo tu su mi lijekovi, ne mogu“.

Istupila 18-orica od 6.700 vojnika

Paralelno s formiranjem Ratnog štaba užurbano su se odvijale pripreme za formiranje jedinica obrane Rijeke s težištem u osnivanju većih vojnih kolektiva (bataljuna i samostalnih četa). Provjeravani su spiskovi vojnika koji su postojali u štabu TO, i vojnici su raspoređivani po vojno-evidencijskoj sposobnosti. Izrađen je i plan pozivanja i smotriranja jedinica.

Dana 28. kolovoza 1991. godine u 17 sati donesena je odluka o upotrebi jedinica za obranu Rijeke, a sutradan 29.08. odluku je odobrio Krizni štab primorsko-goranske regije (general D. Puhar, M. Biondić, I. Jurčić). Toga dana štab TO poslao je izvještaj Ministarstvu obrane da su jedinice TO popunjene ljudstvom 94,15 posto, intendantskom opremom (SMB) 73 posto i oružjem 0 posto! Sutradan 30. 08. 1991. godine general Darko Puhar donio je odluku kojom se Šime Radulić postavlja za zapovjednika obrane Rijeke, a do tada formirani 1. bataljon ZNG-a „podčinjuje“ se štabu TO za izvršenje borbenih zadataka u zoni Klana.

Brigada koja će nositi ime 128. prvi put se postrojila u Omladinskom naselju „Lovorka Kukanić“ na Rujevici. U periodu od 4. do 8. rujna 1991. godine izvršeno je smotriranje svih jedinica obrane Rijeke. Pozivu za postrojavanje brigade TO se odazvalo 87,80 posto vojnika, a ostatak od 12,20 posto nije se odazvao prvenstveno zbog neažurnih podataka o mjestu stanovanja i adresi.

– Ja sam pred svima istupio i rekao im da stvaramo Hrvatsku vojsku, sa zadatkom obrane Rijeke i RH, te od svih zatražio spremnost za tu zadaću. Na koncu konca, od svih tih ljudi u formiranju 128. brigade, 18 ljudi je istupilo iz stroja zbog toga što nisu bili spremni priključiti se budućoj Hrvatskoj vojsci. Istupila su 18-orica, od 6.700 ljudi koji su se odazvali na pozive u ta tri dana! Tada se 128. još nije tako zvala, ali bila je na ovaj način popunjena, formirana za ratne zadatke. Kako nije imala imena, zvali smo je brigadom Ratnog štaba TO za obranu Rijeke. Nedostajalo je naoružanje, kaže Radulić i dodaje:

– Zato mi je žao što se za datum formiranja 128. brigade nije uzeo datum kad smo brigadu postrojili u „L. Kukanić“, a ne ovaj kad je brigada pošla u Liku. Tu su mnogi ljudi oštećeni. Jer, mi smo Ministarstvo obrane precizno informirali što smo i kada formirali.

Tek mjesec i pol dana od svoga nastanka brigada će dobiti današnje ime.

Na prvom popisu Ratnog štaba za obranu Rijeke koncem kolovoza 1991. bili su:

Šime Radulić, zapovjednik TO, Arsen Ivić, načelnik Štaba TO, Gverino Černeka, ref. opće nastavnih pitanja (obuka), Zdrave Zafirov, ref. ONP-a, Željko Brnić, ref. ONP-a, Nedeljko Rak, ref.

ONP-a, Klaudio Lazarić, načelnik artiljerije, Marko Marinović, načelnik protuoklopnog diviziona, Slobodan Cuculić, načelnik inžinjerije, Zdravko Turk, načelnik inžinjerije, Boris Detan, načelnik ABKO, Ivica Fudurić, načelnik veze, Ljubo Mičetić, načelnik za obavještajne poslove, Vlado Manola, pomoćnik nač. za obavještajne poslove, Jasenko Kolić, načelnik za sigurnost, Goran Kukić, načelnik inf.-prop. poslova, Mladen Medić, pomoćnik nač. inf.-prop. poslova, Emil Gračanin, pomoćnik komandanta za pozadinu, Željko Tomac, načelnik intendantske službe, Božo Brkljača, načelnik prometne službe, Vladimir Smešny načelnik sanitetske službe, Miro Marušić, načelnik tehničke službe.

Otprilike polovica ovog sastava zapovjedništva nastavila je djelovati u 128. brigadi ZNG-a na ratištu u Lici.

Četvorica poginula u Čanku

Brigada je proizašla iz postrojbi Teritorijalne obrane Rijeke, a formirana je u rujnu 1991. godine. Od početka su bili suočeni s brojnim teškoćama, od naoružanja i opreme, do problema s ishranom vojnika. Na ličko su ratište stigli početkom prosinca 1991. godine, a već 9. prosinca doživjeli su jednu od najtežih bitaka u ratu, u selu Čanak, kada su poginula četvorica pripadnika brigade, a još pet ih je zarobljeno. Usprkos svim nedaćama, brigada je prerasla u jednu od najvećih postrojbi na području Like, s nemjerljivim doprinosom u obrani Hrvatske.

Ultimatum Vlade za napad na vojarne

Jasenko Kolić, od kolovoza 1991. načelnik za sigurnost u ratnom Štabu TO za obranu Rijeke, svjedoči da im je oznaka Teritorijalne obrane u početku stvarala probleme „jer su neki mislili da smo mi indoktrinirani bivšim sustavom, da smo komunisti, što nije imalo veze s istinom. S druge strane, službe KOS-a su tada aktivne, peta kolona je radila, bilo je nerazumijevanja situacije i među građanstvom... U gradu je bilo pet vojarni, komanda garnizona, sa nesrazmjerno većim i opremljenijim snagama nego što su bile naše u početku“.

– Imali smo posla s dobro osposobljenim, lukavim i spremnim neprijateljem. Oficir Janković, koji je bio pomoćnik Čada za sigurnosna pitanja, učio je i nas. Nije tu bilo velikih tajni, ali je bilo dosta međusobnih igara. Moj zadatak je bila zaštita ljudstva, materijalno-tehničkih sredstava jedinica, pokrivanje teritorije razmještaja i mogućeg djelovanja jedinica, kontrola centara veze i komunikacija, zaštita kolanja dokumentacije, tajnost sastava postrojbi, identitet zapovjedništava.

Posebnu smo komunikaciju ostvarili s MUP-om, PU Rijeka i njihovim operativcima koji su nas opskrbili vrijednim operativnim podacima. Štitili smo pitku vodu, pregledavali hranu, vodili računa o svemu čega smo se mogli dosjetiti da bi neprijatelj mogao iskoristiti. O sigurnosnoj i obavještajnoj situaciji, logistici i ostalome, izvješća su bila svakodnevna, svjedoči Jasenko Kolić.

Jedna od najopasnijih situacija za grad Rijeku uslijedila je, smatra Šime Radulić, iz nerazumijevanja hrvatske vlasti u Zagrebu oko situacije s vojskom u Rijeci.

– Već u rujnu 1991. gorjeli su mnogi hrvatski gradovi, a 13. 09. ovdje su došli Ivica Račan i tadašnji ministar pravosuđa Stjepan Ivanišević da prenesu ultimatum hrvatske Vlade i predsjednika Tuđmana da moramo napasti kasarne: Katarinu, Dragu, Klanu, Trsat, po svaku cijenu. Jer, rekli su, „cijela Hrvatska gori“. E, ako cijela Hrvatska gori mora li nužno gorjeti i Rijeka? Mi smo tada rekli „ne“, jer nisu bili stvoreni uvjeti da odradimo zauzimanje vojarni. Navlačili smo se oko toga, na koncu sam zajedno s Linićem i Rabarom bio u Zagrebu, gdje je

Tuđman na koncu prihvatio taj plan da treba selektivno ući u kasarne, prema uvjetima. Jer mi smo imali ljude, dvostruki sustav zapovijedanja, gotovo stopostotnu popunjenost jedinica, odore (još uvijek) SMB s plavom kapom i oznakama TO, ali nismo imali naoružanja: pod oružjem je bilo svega 120 ljudi, a sjećam se i da je u ratnom štabu TO bilo je svega 20 pištolja TT 7.62 dobivenih od poduzeća „Sigurnost“.

Cijevi uperene na grad

Tadašnji načelnik sigurnosti u Ratnom štabu TO Jasenko Kolić također se sjeća ove situacije otprije 15 godina.

– Nakon ultimatuma Vlade da se napadnu vojarne u Rijeci, Zapovjedništvo TO imalo je jedan veliki sastanak, gdje su neki inzistirali da se izvede napad, međutim, prevladala je ocjena da bi to bilo strašno opasno za Rijeku. Samo jedan pogodak u rezervoar DINE Petrokemije izazvao bi ekološku katastrofu, a to je neprijatelj s Katarine mogao bez problema pogoditi. U Klani je bilo 60 tenkova, na Katarini haubice od 155 mm, višecijevni bacači raketa, minobacači... Bili smo na velikom čudu, ali smo procijenili da bi bila ludost napasti u tom odnosu snaga.

– I danas tvrdim da je ugroza Rijeke tada bila velika, kaže Radulić. Da smo imali naoružanje, možda bismo posegnuli za radikalnijim rješenjima, a tada bi došlo do razaranja Rijeke. Ne slažem se s onima koji minimiziraju opasnost od topovskih cijevi koje su bile uperene na grad. Na Katarini i Trsatu bile su cijevi uperene u osamdesetak vitalnih ciljeva po Rijeci. Naši obavještajci Mičetić i Kolić o tome su imali precizna saznanja koji top gdje ima zauzete elemente. Rafinerija, grad, Mlaka, 3. maj, TT centar...

No, ni ljudima koji su bili s one strane ograde nije bilo potpuno svejedno. Strahovali su za familije koje su bile tu; mi smo im direktno i indirektno slali jasne poruke. Na primjer, preko pekara bismo određenom oficiru dostavili poruku: „Čuvamo ti familiju. Razmisli o svojim postupcima“. Nisu to bile ucjene, ali to su bila teška vremena. Naši obavještajci odlazili su razgovarati s tim familijama. U pomanjkanju oružja mi smo morali upotrijebiti sve blefove, varke i vještine da sačuvamo Rijeku. I meni je osobno to jedino priznanje da je Rijeka ostala netaknuta.

111. brigada HV[119]

111. brigada Zbora narodne garde, odnosno Hrvatske vojske, Rijeka, utemeljena je 2. srpnja 1991. godine.

Za nadnevak osnivanja uzima se dan, za vrijeme trajanja desetodnevnog rata u Sloveniji, kada je jedan dio tada ustrojenog Krčkog bataljuna 111. brigade zauzeo položaje na osiguranju Zračne luke Rijeka na otoku Krku kako bi se spriječio mogući desant. Nekoliko dana kasnije, zapoviješću predsjednika Franje Tuđmana i službeno je potvrđeno formiranje. Stanovnici otoka Krka uglavnom su bili okupljeni u krčku bojnu 111. riječke brigade Hrvatske vojske.

U sastavu 111. brigade borilo se devet tisuća bojovnika. U bojnim djelovanjima svoje živote na oltar domovine su položila 53 bojovnika, a ranjena su 282 pripadnika 111. brigade. Odlikovana je Redom Nikole Šubića Zrinskog, a za iskazano junaštvo njezinih pripadnika u Domovinskom ratu.

Osnivanje

Dana 27. siječnja 1991. g. na riječkom Korzu je održan prosvjed protiv prijetnji tadašnje JNA Hrvatskoj, a u MUP-u počinju u strogoj tajnosti pripreme za formiranje policijskih četa. Osnivanjem Zbora narodne garde 10. travnja, dio je redarstvenih snaga MUP-a stavljen pod Ministarstvo obrane, a u Rijeci se 8. travnja formirala pri MUP-u specijalna jedinica policije nazvana „Ajkule“.

U lipnju 1991. general Marijan Čad, kao zapovjednik 13. (riječkog) korpusa JNA prosvjeduje pismom protiv prikazivanja vojske kao opasnosti za hrvatske građane. Taj 13. korpus bio je lociran na riječkom području i sastavljen od više brigada i pukova. U mirnodopskoj formaciji imao je najviše 5.000 vojnika i starješina, a zapovjednici su bili uglavnom srpske nacionalnosti, uz nešto Makedonaca i ostalih. Hrvata je bilo samo 9 u starješinskom kadru.

Za vrijeme trajnog zasjedanja Sabora, njegovog šestog dana 25. lipnja 1991. g. donijeta je Ustavna odluka o samostalnosti i suverenosti kojom je Hrvatska proglašena samostalnom državom. Istoga je dana današnja Slovenija na temelju plebiscita proglasila neovisnost od SFRJ. To je bio razlog za pokretanje agresije JNA i uslijedili su pokreti tenkova iz slovenskih i hrvatskih vojarni na zapadne slovenske granice.

Inače je brigada u tajnosti ustrojavana i ranije, a zapravo je nastala kao nastavak jedne policijske bojne koja je tada, po važećim zakonima mogla postojati. Prvi njen zapovjednik bio je sada umirovljeni brigadni general Sergio Rabar, a brigada je svojim sastavom, svojim ljudstvom, obuhvaćala ne samo područje grada Rijeke nego i Gorski kotar, Hrvatsko primorje s otocima i Istru. Po osnivanju, brigadu su tvorile dvije bojne s područja Rijeke, te po jedna iz Senja, Krka, Delnica i Cresa, odnosno Lošinja.

Ratni put

[119] https://hr.wikipedia.org/wiki/111._brigada_HV (VestaHR).

Koncem kolovoza 1991. g. odlukom predsjednika Republike Hrvatske brigada je dopunjena u svom ustroju djelatnom „A“ bojnom koja je ubrzo prerasla u glavnu udarnu silu brigade.

Tijekom odlučnih bojnih djelovanja brigadi se priključuju Opatijska pješačka satnija i dragovoljački vod iz Crikvenice. Ubrzo dio brigade odlazi na ličko bojište gdje dobiva prve zadaće: da odbaci četnike s prometnice Žuta Lokva - Brlog - Otočac te da razbije i samu opsadu Otočca i potom produži napadaj u smjeru Brlog - Drenov Klanac - Glavace što je s uspjehom izvršeno.

Vatreni okršaj krčke bojne bio je već prvog dana kod Drenovog Klanca.

Ostali dijelovi brigade imali su zadaću spriječiti prodor dijelova 13-og ozloglašenog korpusa tzv. JNA u smjeru Rijeka - Grobnik - Delnice te spriječiti spajanje tih postrojbi s onima u Gorskom kotaru. Pored ovih zadaća brigada ima i zadaću sprječavanja mogućeg prodora istih postrojbi JNA u smjeru Rijeka - Crikvenica - Drežnica.

Jedna bojna imala je zadaću vršiti opsadu Delničkih vojarni dok je Krčka bojna osiguravala zračnu luku Krk od mogućeg desanta, a sam otok od prijetećeg pomorskog napadaja.

Samostalni inženjerijski vod imao je zadaću zapriječiti izlaze iz vojarne „Klana“. Nakon izvrsno obavljenih zadaća 111. brigada postupno se premješta na ličko bojište gdje postiže iznimne bojne uspjehe: oslobađa Brlog i Drenov Klanac, u žestokom sukobu s tzv. „belim orlovima“ obranjuje vojarnu Ramljane u kojoj se nalazilo 7.000 tona goriva, te produžava napadna djelovanja prema Čanku, gdje su neprijatelju naneseni veliki gubitci u ljudstvu i tvarnim - tehničkim sredstvima.

Usporedno sa spomenutim akcijama postrojbe 111. brigade u brzom naletu protjeruju četnike iz smjera Lipice - Glibodol- (Ljuštine). Kroz navedena djelovanja i uz sudjelovanje drugih postrojbi oslobođeno je 150 km^2 Hrvatske zemlje te je kroz sve ove godine i očuvan vitalni prometni smjer Karlovac - Mala Kapela - Brinje - prijevoj Vratnik - Senj. Nažalost, brigada je u ovim operacijama imala i prve žrtve: 13. studenog pogibaju Kristijan Ladavac, Nebojša Đikić, Zlatko Filić i Bruno Prpić.

Oko Božića 1991. 111. je oslobodila dosta prostora te došla do polovice strateškog srpskog uporišta Glavaca. Srbi uzvraćaju radi vraćanja izgubljenog teritorija. Za to su zatražili dodatne snage te su im u pomoć stigli profesionalni oficiri JNA s tenkovima i dobrovoljci iz Srbije. Po pronađenim ispravama utvđeno je da su se na gacko ratište došli boriti vojnici iz Požarevca, Pančeva, Stare Pazove, odnosno iz Srbije. Srpski protunapad izveli su pješaštvo, tenkovi i zrakoplovstvo. Najteži udar primio je 31. prosinca senjski dio brigade pa je pozvao ostatak 111. brigade u pomoć. U pomoć su pritekli suborcima i Krčani.

1. siječnja 1992. godine krenuo je najžešći napad srpskih snaga. Napali su pješaštvom, tenkovima, zrakoplovima i topništvom. Tenk T-84 pogodio je kuću u kojoj su bili smješteni Krčani i na mjestu su poginuli Boris Mršić i Milan Nedić. Kad je udarila granata poginuli Mršić imao je raketni bacač koji je od udara također opalio što je stvorilo kaos. Mnogo je hrvatskih vojnika ranjeno, od kojih petorica teško. Jedva su ih uspjeli izvući. Zapovjednik bojne Ante Čakarun je za primjer ostalima nosio ranjenog Fuada Kočića četiri kilometra na leđima. Borbi

se priključila A-bojna 111. brigade koja je zaustavila neprijateljski prodor. Tijekom noći neutralizirani su srpski dragovoljci koji su zalutali iza crte razdvajanja. Zbog takve pogibije Krčana zavladao je šok kod njihovih suboraca te je idućeg dana 220 Krčana došlo je na ličko bojište kao smjena svojim otočanima.

2. siječnja svježe snage prigodom zauzimanja položaja u Tukljacima bile su napadnute iz svih topničkih oruđa. Nije bilo gubitaka. Poslijepodne su hrvatske snage ušle u Tukljace i zauzeli položaje. Pod neprestanom paljbom i drugim napadima bili su puna tri dana, a nisu se mogli maknuti s borbenih položaja zato što je stalna vatra po hrvatskim snagama onemogućavala smjeni doći do položaja. Brojni Primorci i Boduli našli su se u neprirodnom im okružju, tri dana i tri noći u rovu na minus 24. Tri su dana trpjeli glad i žeđ, jer nisu mogli zapaliti vatru a prvog se dana smrznulo im se jelo i piće.

Potpisivanjem primirja 3. siječnja 1992. g. ne prestaju sasvim borbena djelovanja - krajem siječnja dolazi do sukoba kod mjesta Dabar. Daljnjim razvojem mirovnog plana tijekom srpnja 1992. godine demobiliziraju se 2. i 3. bojna, te brigada nadalje djeluje pod ustrojbenim oblikom taktičke grupe (TG 111).

Izuzetnim borbenim moralom i osposobljenošću TG-111 odlazi na Istočno-Slavonsko ratište odnosno u Posavinu. Tu bilježi značajne rezultate u borbama oko Bosanskog Broda gdje neprijatelju zadaje teške gubitke. Po izvlačenju iz okolice Bosanskog Broda odlazi na vruće i krizno ratište Orašja gdje direktno sudjeluje u oslobađanju sela Vidovice i Kopanica, te na taj način oslobađa Orašje od stalnog napada četnika iz okolnih sela.

Po povratku u Rijeku TG-111 je preustrojena u ročnu brigadu s osnovnom zadaćom naobrazbe i osposobljavanja vojnika u završnom dijelu služenja vojnog roka. Potom slijedi ponovni odlazak na ličko ratište, stacioniranje u okolici Perušića te nastavak s izobrazbom ročnih vojnika ali i učestvovanjem u svim obrambenim djelovanjima na području Like te u napadnim djelovanjima i oslobađanju „Medačkog džepa“ u širem prostoru Gospića.

Munjevitom ali ograničenom akcijom Bljesak i 111. brigada se stavlja u pripravnost za eventualno djelovanje prema neprijatelju.

U Oluji 111. brigada dobiva iznimno značajnu i tešku zadaću koju u potpunosti izvršava: sudjeluje u oslobađanju Ličkog Osika, Urija, Polovina, Barleta, Vrebca i ostalih mjesta uključujući i dio zloglasnog četničkog uporišta Mogorić.

Jedno od najčvršćih uporišta četnika - kota „Zubar“ u neposrednoj blizini Ličkog Osika nije se uspjela održati u naletu bojovnika 111. brigade i na tom pravcu zadati su najteži udarci srpskim fanaticima. O žestini borbi govori i podatak da je nažalost poginulo šest a ranjeno četrdeset i četiri pripadnika postrojbe. Nakon čišćenja terena na spomenutim pravcima brigada se razmješta u Korenicu gdje ostaje kraće vrijeme, do povratka u Rijeku.

Osim već spomenutog, brigadom su u proteklih petnaest godina zapovijedali stožerni brigadir Frano Primorac, brigadir Svetko Šare, brigadir Nikola Škunca, brigadir Ivica Nekić, bojnik Denis Deković sve do njenog gašenja i preimenovanja u 638. pješačku brigadu.

Devet tisuća bojovnika borilo se u sastavu 111. brigade, a kasnije kad je preustrojena u ročnu, obučilo se preko 17 tisuća vojnika čime su stekli teorijska i praktična znanja koja će kasnije ako ustreba koristiti u nekim drugim brigadama i pukovnijama u obrani Hrvatske domovine.

Izložba ratne tehnike

U Rijeci je na Trgu 111. brigade HV-a u listopadu 2011. bila održana izložba ratne tehnike iz Domovinskoga rata iz fundusa Vojnoga muzeja MORH-a. Glavninu eksponata činila je ratna tehnika proizvedena u riječkim tvrtkama, kao i tehnika koju su rabile brigade većinom sastavljene od branitelja iz Primorsko-goranske županije. Na izložbi su bili izloženi: minobacač 120 mm UBM52, minobacač 120 mm M75, haubica 152 mm D-20, borbeno vozilo pješaštva M 80, tenk T-55, oklopni transporter BVP, oklopno vozilo ručne izrade – Hrvatsko inženjerijsko antiteroristično vozilo „Straško“, oklopni vozilo ručne izrade „Hrvatina“ te protuzrakoplovni top 20/1.

Oklopna vozila ručne izrade „Straško“ i „Hrvatina“ proizvedena su u Rijeci, pa su tako „Hrvatinu“ od kamiona Komunalnog društva „Čistoća“ izradili u brodogradilištu „3. maj“, a „Straška“ u Torpedu, dok su svu ovu tehniku, osim haubica, koristile postrojbe s područja Primorsko-goranske županije. Izložba ratne tehnike iz Domovinskog rata priređena je u sklopu obilježavanja 20. obljetnice osnutka Operativne zone, odnosno Zbornoga područja Rijeka i 20 godina hrvatske neovisnosti, kojeg su Grad Rijeka i Primorsko-goranska županija organizirali u suradnji s udrugama proizašlim iz Domovinskoga rata.

Riječki 13. korpus JNA u Lici 1991. godine

8. svibnja 2023. by Domagoj Štefančić

U sjeni mnoštva zbivanja na hrvatskom ratištu ratne 1991. ostalo je postojanje i djelovanje postrojbi 13. korpusa JNA i njegovog Izdvojenog komandnog mjesta (IKM) u Lici, kao i onih postrojbi koje su naknadno podređene ovom zapovjedništvu. Vrlo mali broj dostupnih podataka otežava istraživanje, ali nam isti ipak omogućavaju rekonstrukciju osnovnih činjenica o rasporedu, djelovanju i učinku ovih snaga JNA na ličkom, ali i dijelu kordunskog bojišta.

Riječki korpus, predvođen general-potpukovnikom Marijanom Čadom, imao je u Lici 236. proletersku motoriziranu brigadu (pmtbr) i 35. partizansku diviziju (partd) s dvije partizanske brigade. Južni pak dio Like bio je u nadležnosti 9. kninskog korpusa odnosno Vojnopomorske oblasti JNA. Od plitvičkog krvavog Uskrsa 5. vojna oblast osnovala je svoje IKM na Plitvicama, a 13. korpus IKM u otočačkoj vojarni JNA, ali je ono prestalo s radom 30. travnja. Na dužnosti zamjenika zapovjednika IKM 5. VO izvjesno vrijeme bio je pukovnik Gojko Vujnović iz Riječkog korpusa.

Na širem plitvičkom području prikupljeni su dijelovi više postrojbi iz 5. i 1. VO. U Lici je od konca ožujka 1991. bio raspoređen mehanizirani bataljun i izviđačka četa 4. oklopne brigade (okbr) Jastrebarsko i 1. oklopni bataljun 329. okbr 5. banjalučkog korpusa JNA kojim je tijekom jeseni 1991. zapovijedao kapetan 1. klase Branko Suzić. Riječki korpus razmjestio je u Lici bataljun delničke 6. brdske brigade (bez jedne čete), četu 13. bataljuna vojne policije, bateriju protuzračnih topova i izviđačku četu 13. pmtbr. Od 22. travnja 1991. baterija protuzračne obrane 13. pmtbr raspoređena je u mjestu Sveti Rok radi kontrole šireg područja, gdje je djelovala barem do lipnja 1991. godine. U lipnju 1991. Korpus je na kriznom području za sprečavanje sukoba angažirao 31 oficira, 15 podoficira, 412 vojnika, 54 motorna vozila i šest borbenih oklopnih vozila. Drugog srpnja 1991. general Čad naredio je 236. pmtbr i 35. partd mobilizaciju ratnih postrojbi odnosno dva bataljuna koji se mogu „najbrže i najefikasnije angažovati u borbenim dejstvima“. Sredinom srpnja 1991. general je za beogradsku Borbu izjavio je: „Stanje u jedinicama je doista dobro. A i stanje na čitavom našem području, posebno u Gorskom kotaru i Lici… Mi ćemo i dalje izvršavati bez dvoumljenja sva naređenja“.

Čad je 5. kolovoza 1991. naložio komandi 35. partizanske divizije provedbu tajne mobilizacije dijela ratnih postrojbi 13. korpusa. Snage pobunjenih Srba tijekom kolovoza 1991. vršile su artiljerijske napade na Otočac i okolna naselja, što su nastavile i tijekom rujna. Na sastanku u otočačkoj vojarni, pored hrvatskih predstavnika i oficira JNA, našao se i sam Čad koji je negirao podršku koju su njegove postrojbe pružale ličkim Srbima. Tijekom sastanka u Otočcu 13. rujna general nije spriječio tenkovsko djelovanje iz vojarne u Špilniku, kao ni minobacačko djelovanje lokalnih pobunjenika koje se odvijalo za vrijeme pregovora. Početkom rujna 1991. kratko je boravio i u gospićkog vojarni „Staniša Opsenica“.

IKM 13. korpusa po svemu sudeći ponovno je zaživjelo u Otočcu tijekom kolovoza ili rujna, a isto je nakon pada garnizona u Otočcu i Gospiću premješteno na Plitvice, u naselje Mukinje. Naime, zapovjednik Korpusa je u svom dopisu 14. rujna 1991., pored postrojbi u Gorskom kotaru, Lici i Kordunu, naveo i „… ikm Plitvice, ikm Otočac…“. Za vrijeme svog postojanja IKM 13. korpusa imalo je odgovornost za organizaciju i upravljanje bojnim

djelovanjima srpskih snaga u Lici i na krajnjem jugoistočnom dijelu Korduna. Do druge polovine listopada 1991. komandant riječkog IKM-a bio je pukovnik Savo Jurasović, koji je potom imenovan zapovjednikom 6. ličke divizije. Novi zapovjednik IKM-a postao je potpukovnik Slobodan Đorđević, bivši načelnik štaba Ljubljanskog korpusa JNA.

Pukovnik Jurasović vodio je napadnu akciju od 8. do 10. listopada na Vaganac i Drežnik-Grad, a povod je bilo navodno vatreno djelovanje tamošnjih hrvatskih snaga po vojnoj zračnoj bazi Željava kod Bihaća. Nositelj napada bila je tenkovska četa oklopnog bataljuna 329. okbr ojačana mehaniziranim vodom. Udružene snage JNA, ličkih teritorijalaca, dobrovoljaca Srpske garde te jedna „banijska diverzantska jedinica“ izvršile su zadatak uz masovno uništavanje imovine i ubijanje civila.

General Čad zatražio je 15. listopada 1991. popunu oklopnog bataljuna 329. okbr s tri tenkovske posade, za tenkove smještene u području sela Željave, kako bi se isti mogli „angažovati u borbenim dejstvima“. Komanda 5. VO je 25. listopada proslijedila zahtjev Generalštabu Oružanih snaga SFRJ tražeći hitnu popunu „jedinica 13. K koji su na izvršavanju zadataka na području Like“ s po pet ciljača, vozača i poslužitelja za tenk T-55 i 11 odjeljenja (110 vojnika) za oklopni transporter M-60.

Kapetan Čedo Grbić iz 1. oklopnog bataljuna 4. oklopne brigade, koji se nalazio tada na slunjskom poligonu, poslan je 19. listopada 1991. na IKM 13. korpusa radi formiranja novog oklopnog bataljuna sastavljenog od dijela mehaniziranog bataljuna 4. oklopne brigade i dijela oklopnog bataljuna 329. oklopne brigade. Komanda 5. VO zapovjedila je 23. listopada 1991. formiranje Taktičke grupe 2 (TG-2) u svrhu usklađivanja bojnih djelovanja postrojbi JNA na slunjskom poligonu i Teritorijalne obrane Veljuna i Plaškog. Prištabne postrojbe IKM-a u prvoj polovini studenog 1991. bile su četa veze 367. puka veze, vod vojne policije 13. korpusa, izviđačka četa 4. oklopne brigade i mješoviti pozadinski vod.

Na otočačkom dijelu ličke bojišnice „pridati had 122 iz sastava 13. K“ djelovao je 4. studenog 1991. po području Prozor – Švica s 336 granata. Pukovnik Đorđević izdao je 7. studenog 1991. zapovijed Komandi TG-2 Slunj da svojim i pridruženim snagama „razbiju i unište snage neprijatelja u rejonima s. Saborsko, s. Funtana i s. Kuselj“. Istog dana zapovjednik TG-2 pukovnik Čedomir Bulat u izvješću Komandi 5. VO potvrdio je pripreme za bojna djelovanja sa „jedinicama TO Plaški i jedinicama IKM-13. K“. Za napad iz smjera Plitvica, pravcem Kuselj – Funtana određene su snage: 5. partizanska brigada s haubičkim artiljerijskim divizijunom 122 mm, pet tenkova iz 1. oklopnog bataljuna (329. oklopne brigade op. a.), tri oklopna transportera M-60, četiri oklopno-izviđačka vozila (BRDM-2) iz izviđačke čete i grupa „zolja“. Prema Grbićevim zapisima njegov bataljun je svakodnevno izvodio „borbena dejstva u rejonu Gospića, Perušića, Pocrnića i Čanka“, sudjelujući i u napadu na Saborsko; naselje je 12. studenog 1991. uništeno uz masovne zločine nad civilima.

Komandant 5. VO general-pukovnik Života Abramović naredio je 10. studenog 1991. da se, najkasnije do 14. studenog, formira 3. operativna grupa (OG), čime je IKM 13. korpusa trebalo prestati s radom, a postrojbe ugraditi u novi vojni sastav. I dok su snage Riječkog korpusa na Kvarneru tijekom studenog i prosinca 1991. vršile organizirani premještaj morskim

putem izvan Hrvatske, izdvojeni dijelovi postrojbi Korpusa, vojnici i starješine, nastavili su svoj ratni put u sastavima JNA na ličkom bojištu.

Nepoznati Linić: Kad su Slovenci izvadili kofer pun love, rekao je: „Pa nismo mi trgovci konjima!“[120]

Večernji List, 19.03.2014. – Autor Ivica Radoš

U prvoj polovici 1990. u Hrvatskoj su se održali prvi višestranački izbori. Na razini države pobijedio je HDZ, ali je u Rijeci zajedno s koalicijskim partnerima trijumfirao SKH-SDP. Dugogodišnji član Saveza komunista Slavko Linić, kojega su samo nekoliko godina prije drugovi htjeli izbaciti iz Partije zbog afere Agrokomerc, u to je vrijeme radio u Sloveniji.

No Željko Lužavec, predsjednik Skupštine općine Rijeka s liste SDP-a, u lipnju 1990. otišao je u Ljubljanu i pozvao Linića da kao operativac preuzme mjesto predsjednika Izvršnog vijeća Skupštine općine Rijeka. Bila je to treća najveća općina u Jugoslaviji, a čim je Linić došao, uslijedila je reorganizacija uprave, i to – otkazima.

– Zagrizao je u tvrd orah. Imali smo više od 25 općinskih računa koje nitko nije kontrolirao. Nije se znalo tko pije, tko plaća. Mnogi su ljudi dobili otkaze, ali su napravljeni rezovi. On je vrlo brzo shvatio bit prijelaza iz socijalizma u kapitalizam. Osim toga, brzo smo društvenu imovinu upisali kao općinsku – prisjeća se Franjo Butorac, šef Linićeva kabineta i potpredsjednik Općine za društvene djelatnosti.

No bližila se 1991., a nad Hrvatskom se nadvila ratna opasnost. Na području Rijeke i okolice bio je stacioniran 13. korpus JNA kojim je zapovijedao general Marijan Čad, Slovenac jugoslavenskih uvjerenja, blizak generalu JNA Veljku Kadijeviću. Lužavec je poznavao Čada prije rata pa je s njim redovito pio kavu u bivšem Domu JNA. A kad su napadi na Hrvatsku postali sve jači, prekinuo je komunikaciju s Čadom i počeo se približavati HDZ-u. Linić se i dalje sastajao s Čadom te smatrao da je to potrebno.

[120] https://www.vecernji.hr/vijesti/kad-su-slovenci-izvadili-kofer-pun-love-rekao-je-pa-nismo-mi-trgovci-konjima-927649 – uvid izvrsen 31.08.2023. (VestaHR).

U Rijeci je situacija bila delikatna

Krajem lipnja počinje rat u Sloveniji te je Čad bio uključen u rat protiv svojih. Po završetku Desetodnevnog rata u Deželi na redu je bila Hrvatska. U Rijeci je situacija bila delikatna: grad je bio premrežen KOS-ovcima, jugoslavenskim vojnim obavještajcima, udbašima i doušnicima; 13. korpus bio je jak i do zuba naoružan; vojna skladišta puna oružja i dobro čuvana, a strahovi zbog mogućeg napada JNA na skladišta goriva i na Rafineriju veliki. Počinje se sastajati Operativni stožer, a Sergio Rabar u okrilju MUP-a popunjava i vodi 111. brigadu ZNG-a koja se bori izvan Rijeke. Krajem srpnja 1991. u Rijeci se formira Teritorijalna obrana (TO), a za zapovjednika je postavljen Šime Radulić. Štab TO-a bio je potpuno odan Liniću i SDP-u. Zapovjedni kadar toga štaba bio je jezgra buduće 128. brigade HV-a.

Naime, Vlada nacionalnog jedinstva donijela je u kolovozu odluku o formiranju kriznih štabova koje će voditi predsjednici izvršnih vijeća općina. Ljudi bliski HDZ-u nisu vjerovali Liniću jer je na sastanke, po njima, dovodio sumnjive ljude. Nepovjerenje je bilo na vrhuncu. Kako je u to vrijeme postojao Regionalni krizni štab na čelu s Milom Biondićem, došlo je do oštrih sukoba s Linićem. Vlada RH na kraju je, pod utjecajem svog člana Zdravka Tomca, SDP-ovca, rasformirala Regionalni štab. Tako je razriješen paralelizam.

Na listama za likvidaciju

U međuvremenu se Čad vraća iz Slovenije, a pukovnik Antun Rački napušta JNA i priključuje se hrvatskim snagama, postaje zapovjednik Operativne zone Rijeka. U Kriznom štabu Općine Rijeka, koji je vodio Linić, bili su, među ostalim, Antun Rački, Šime Radulić, Sergio Rabar i drugi, a stručnu službu vodila je Linićeva tajnica Ksenija Čule, koja će mu poslije postati supruga. Linićeva taktika bila je približiti se Čadu i vršiti pritisak na njega. Sastajali su se svake večeri oko 21 sat u Domu JNA. Čada su okruživali vojni obavještajci, a s Linićem je često išao Franjo Butorac. I jedni i drugi ispipavali su teren. Zbog velike koncentracije oružja, ali i skladišta goriva Rijeci je prijetila opasnost kataklizmičkih razmjera.

Linić se pripremao za najgore. Odlučio je od Janeza Janše, slovenskog ministra obrane, nabaviti 2.000 pušaka i 100.000 metaka. Formalno su odluku o kupnji oružja donijeli MUP, Krizni štab i Izvršno vijeće Rijeke. Stoga je, prema priči F. Butorca, početkom rujna 1991. Općina uplatila Slovencima 760.000 dolara preko računa Jugolinije (Croatia line) na račun newyorške Morgan banke. S njega je novac prebačen na račun tvrtke Kompas international u Frankfurtu. Ostalo je samo čekati oružje koje nikako da dođe. Događaji su se zgušnjavali, trebalo je nešto poduzeti. Linić je na sastancima s Čadom htio barem „iščupati“ oružje TO-a.

– Načelnik policije Kukuljan i ja otišli smo Čadu i rekli mu da će nas vjerojatno likvidirati, ili vojska ili HDZ, i da želimo otvoreno razgovarati. Znali smo da smo bili na listama za likvidaciju, zajedno s oficirima JNA. Rekli smo da se pokušavamo organizirati i odgovorno razmišljati o Rijeci. To nam je otvorilo vrata kod generala Čada. I to je bio razlog da smo otvorili priču o oružju TO-a, koje je bilo čuvano u skladištima na Grobniku. Na naše inzistiranje da dođemo do svog oružja, Čad je našao rješenje da nam od cijelog oružja TO-a dade samo naoružanje gradske uprave, a to je bilo negdje za šesto ljudi. Čad je to uspio isposlovati s Beogradom objasnivši da nam to oružje treba ako dođe do unutarnjih sukoba u gradu zbog političkih razlika. Otvorila se

time mogućnost da tim naoružanjem obučavamo ljude koji su se okupljali kroz naše brigade – kazao je Linić Draganu Ogurliću, autoru knjige „Rijeka u Domovinskom ratu“.

„JNA je dala oružje hrvatskim snagama da se brane od hrvatskih snaga“

No general Čad za srpske je Novosti 2010. otkrio prave razloge zbog kojih je dao šesto pušaka TO-a Rijeka. – JNA je dala oružje hrvatskim snagama da se brane od hrvatskih snaga – izjavio je. Čad se nadao obračunu hrvatskih dragovoljaca s „crvenom Rijekom“. Ovisno o kutu gledanja, do daljega će dvojbenim ostati pitanje naravi i svrhe susreta između Čada i Linića.

Krizni štab bavio se, uz ostalo, i pljenidbom imovine u vlasništvu Srbije i Crne Gore koja se zatekla u Luci Rijeka. Linić je, primjerice, zaplijenio nekoliko brodova drvne građe beogradskog Genexa. Te je daske poslao na ličko bojište te ustanovama u Rijeci radi zaštite spomenika od granatiranja. No oporba u gradu poslije ga je optuživala da su on i njegovi ljudi trgovali i zaradili na tim daskama. U listopadu veći broj vojnika i oficira napušta 13. korpus, a mornarica JNA blokira luku. Linić je s pritiscima na Čada nastavio.

– Kad je JNA počela s blokadama u Rijeci, kompletne pregovore s Čadom preuzeli su Linić, Damir Vrhovnik i Šime Radulić. Ja sam bio s Linićem barem 10 - 15 puta na razgovorima. U njima se ispitivao teren, dokle je tko bio spreman ići. Sjećam se jedne noći kad smo Čad i ja popili bocu viskija, a Linić 20 coca-cola – ističe Butorac. Ipak, u nedjelju 13. listopada oko 14 sati događaju se eksplozije u skladištima oružja JNA.

Zbog udara groma?

– U zrak lete skladišta oružja, ali nisu sve vojarne minirane, mi izvlačimo mnogo oružja. Vozila, tenkovi, topovi, sve je to završilo na našem ratištu. Mislim da su to dobro odradili naši obavještajci koji su sve dogovorili s Čadovima. Bilo je tu puno trgovine, oficire JNA ucjenjivalo se starom deviznom štednjom. Znam nekoliko oficira kojima je iz Riječke banke izvučena stara devizna štednja da bi zauzvrat nešto napravili – govori Butorac.

No što je bilo sa skladištima na Grobniku i na Katarini koja su eksplodirala? JNA je „prodala priču“ da su eksplodirala zbog udara groma, ali u Rijeci mnogi u to sumnjaju. – Čad ih je minirao i zapalio u dogovoru s Kriznim štabom. Onda su rekli da je to učinio grom. Policijski inspektori došli su na očevid i bez srama potpisali da je uzrok grom. Bit je bila u tome da to oružje dođe u hrvatske ruke – kaže jedan visoki časnik HV-a u mirovini.

Vama je glava u torbi

Bilo kako bilo, polovicom rujna Rijeka je došla do određene količine oružja. Naime, postrojbe TO-a izvlačile su ga iz skladišta pa je od 18 kamiona na izlazu Orehovica na putu skrenulo 16 unatoč kontrolama Vojne policije JNA.

No uplaćeno oružje od Slovenaca nije stizalo. Stoga se 15. listopada 1991. Linić s Butorcem odlučio na put u Ljubljanu, i to ravno do slovenskog ministra obrane Janeza Janše. Željeli su vratiti općinski novac. Butorac se dobro sjeća toga dana.

– Imali smo u 11 sati dogovoren sastanak s Janšom u slovenskom ministarstvu obrane. Prije toga našli smo se s čovjekom iz Kompasa, kojeg je Linić znao iz vremena dok je radio u

Ljubljani. On nam je dao podatke o tome tko je sve dizao lovu, kako je to išlo itd. Kazao nam je: „Ja vam ništa nisam rekao, inače mi glava leti!“ Ali Janša nije želio razgovarati s nama o tome. „Nemam ja s tim ništa, idite u policiju, s njima to rješavajte!“, rekao je. U predvorju njegova kabineta sretali smo ljude iz Slavonskog Broda i Zadra koji su uplatili milijune maraka, ali nisu dobili oružje. Nije, dakle, Rijeka bila usamljena, osim što smo mi šizili na svoj način, htjeli smo novac natrag. Nakon toga idemo u MUP Slovenije. Ondje nas prima jedan od pomoćnika i neki njegovi suradnici. Natežemo se i u 12:30 sati ja kažem da bih morao telefonirati jer tada nije bilo mobitela. Blefirao sam. I kažem ja na telefon: „Ivanka, nemojte još ništa davati u medije, izgleda da smo napravili dogovor.“ Situacija je zakuhala. Jedan Slovenac u MUP-u nam govori: „Je li vama jasno da su najopasniji poslovi droga i oružje?! Vama je glava u torbi!“ U jednom trenutku oni donesu kofer love na stol ispred nas. Unutra su bili dolari, lire, marke, ne znam ni sam koje valute nije bilo. Brdo love. Mi taj novac nismo brojili. Linić je sve to gurnuo preko stola i rekao: „Nismo mi trgovci konjima, izvolite vratiti novac na račun kako je i došao“ – kaže Butorac koji je uvjeren da bih ih Slovenci likvidirali da su uzeli novac sa stola.

„Linić je kroz Ljubljanu vozio kao lud“

– Nakon toga smo šmugnuli. Linić je kroz Ljubljanu vozio kao lud po sporednim ulicama jer su nas pratila dva auta. I u jednom dijelu Ljubljane ušli smo u garažu i zatvorili vrata. „Gdje smo, Slavko?“, pitam. „Kod moga prijatelja.“ Ušli smo kroz garažu u kuću. I predvečer, oko pet-šest sati, kad je već pao mrak, mi smo od Ljubljane vozili starom cestom, a u Hrvatsku smo ušli preko nekog šumskog prijelaza. Izvukli smo živu glavu – prisjeća se Butorac.

Novac je za 15-ak dana vraćen na račun Jugolinije. U čudnoj priči o raznim transakcijama njime je poslije popločan riječki Korzo, i to kamenom iz Skandinavije. No je li se priča o kupovini oružja od Slovenaca doista dogodila kako je Linić i Butorac pričaju?

U igri 1,2 milijuna maraka

– U igri je bilo 1,2 milijuna maraka. Iako nije isporučio oružje, Janša je uzeo 200 tisuća maraka, najmanje – tvrdi jedan ugledni časnik HV-a, koji je za vrijeme rata igrao važnu ulogu na širem području Rijeke i okolice. No kad je Rijeka u pitanju, još ništa nije bilo gotovo. Zapovjednik Operativne zone Rijeka Antun Rački iskoristio je 5. studenog maglu, zbog koje avioni nisu mogli djelovati, te osvojio vojarne i skladišta JNA u Delnicama. Zaplijenjeno oružje i streljivo bili su važna injekcija Hrvatskoj vojsci. U tom trenutku Čad i njegov 13. korpus bili su u šah-matu. Jednostavno su bili okruženi. Dva dana poslije, 7. studenog, oko 22 sata uvečer, Čadu dolazi šifrirana poruka iz Beograda koja bi se mogla svesti na ove riječi: iz svih raspoloživih sredstava tući po Rijeci, razoriti vitalne objekte i uništiti i zapaliti sva skladišta te se povezati s JNA i srpskim snagama u Lici! Odmazda nad Rijekom morala se izvršiti do dva sata ujutro 9. studenog. Naredbu je potpisao zloglasni general JNA Blagoje Adžić. U tom trenutku Linić je kod Čada pio coca-colu.

– Čad je znao da je došla nekakva posebna šifrirana poruka. Dešifranti su radili sporo. Negdje oko deset sati zamolio me da odem jer mora nešto obaviti i da je situacija kritična. U to vrijeme su europski promatrači, koje smo posprdno zvali sladoledarima, bili ovdje u misiji i ja sam se s njima našao u gradskoj upravi. I negdje iza pola noći Čad je opet tražio da dođem do njega. Tamo su bila dva obavještajca, jedan je bio Veljko Božić, koja su mu očito dala potporu

u ideji da počne razgovor o mirnom izlasku iz Rijeke. Jer je dobio depešu Generalštaba iz Beograda da je daleko od fronte, da je okružen, te ultimativnu zapovijed da se probije i vojnim akcijama pokuša spojiti s Likom. Znači da borbenim djelovanjem izvuče jedinice jer je u okruženju, a sva oprema i imovina koja se ne može izvući – da se uništi! On mi je tu naredbu i pokazao. Smatrao je da, ako vidim taj dokument, bit ću svjesniji situacije. Čad je tada samo rekao: nađi vezu s Gregurićem i probajte se dogovoriti da potpišemo mirni sporazum o odlasku JNA. Ja ću uvjeriti Beograd, samo mi dajte signal je li to moguće. Bio je svjestan da takva zapovijed znači uništenje Korpusa, golemu materijalnu štetu na vojnim i civilnim objektima te odmazdu iz zraka i s mora. On je sa suradnicima u sljedeća dva-tri sata razradio plan prebacivanja vojne opreme i ljudstva brodom – kazao je Linić za knjigu „Rijeka u Domovinskom ratu“.

Te večeri Linić hitno napušta Čada i saziva u dva sata ujutro sastanak Kriznog štaba. Brodovi JNA blokiraju Rijeku, a zapovjednik HV-a za Rijeku Rački zapovijeda blokadu vojarne Klana. Linić divlja: „Koji sam ja k.... kad ne znam što se u ovom gradu događa!?“. Linić, naime, nije razumio pravo značenje vojne tajne. U štabu su se gotovo svi tresli od straha iščekujući reakciju JNA i Čada. Netko se požalio Račkom da su brodovi JNA blokirali Rijeku, a on je hladno odgovorio: „Ako nešto pokušaju, potopit ćemo ih!“

Stradali civili

– Negdje iza ponoći Čad je zvao Linića i rekao mu: „Ja nemam namjeru razarati Rijeku, ‘ajmo se dogovoriti što napraviti.“ Tijekom noći nazirale su se konture dogovora, mi smo panično zvali Tomca i Račana da se probudi Tuđmana. I da se kaže: idemo u pregovore. Nitko se nije usudio Tuđmana probuditi. Ni Račan ni Tomac. Kad je Tuđman doznao, u Rijeku je došao ministar Davorin Rudolf kao ovlašteni pregovarač Vlade. Došao je na pripremljen koncept, samo su dorađene neke finese – govori Butorac.

Do podne 8. studenog bio je postignut dogovor i pregovori su krenuli. Čad je tražio da jedinice 13. korpusa JNA iznesu iz RH sve naoružanje iz kasarni Klana, Trsat i Katarina, a ostavili bi naoružanje u Dragi i Liscu, kao i svu količinu goriva u Šapjanama. Istoga dana potpisan je protokol o odlasku 13. korpusa iz Rijeke. Sporazum su potpisali Čad u ime JNA, Rudolf u ime Vlade RH i jedan danski europski promatrač. Zadnji konvoj JNA iz Rijeke je izišao 10. prosinca 1991.

Na kraju, razlog zbog kojega se Čad nije odlučio na razaranje Rijeke i zbog kojega je, na neki način, bio kooperativan možda leži u činjenici što mu je sin Aleksandar, koji je živio u Varaždinu, bio pod „kontrolom“. Ministar unutarnjih poslova Josip Boljkovac „izolirao“ je Sašu Čada u jednom zagrebačkom hotelu, a ocu poslao tople pozdrave iz Zagreba. Među oficirima 13. korpusa prevagnula je, dakle, zabrinutost za vlastite obitelji.

Kad je sve završilo, Čad je od Generalštaba i Veljka Kadijevića dobio pohvale, a ne kritike. Zbog takvog razvoja događaja Linić je napadan, prigovarali su mu da je oružje koje je JNA odvezla iz Rijeke pucalo po Dubrovniku, što je njega jako pogađalo. Sergio Rabar, zapovjednik 111. brigade, ima svoje viđenje uloge Slavka Linića i njegovih ljudi za vrijeme rata. – Bili su bliski s Čadom, s njim su surađivali, sastančili i dogovarali se. Kad je vidio kako se stvari odvijaju, Čad je čupao i spašavao sebe. Ali kako?! Da zadovolji JNA! Linić i njegovi sve su dogovarali mimo

nas, mimo HV-a, a Čad je bio lukav. On je preko Linića i Kriznog štaba provodio svoju politiku i svoju zamisao. Čad je manipulirao Linićem i davao informacije koje je on htio, a to su uvjeravanja da je on jak i da može razoriti Rijeku itd. Onda se u sve to ubacio Linić, prikazao se kao spasitelj: vidite kako sam ja zaslužan, ja sam Čada uvjerio da ne djeluje po Rijeci – kaže Rabar i dodaje da je HV već imao pripremljenu brigadu da neutralizira Čada, ali nisu dobili takvu zapovijed.

Zbog Čadova miniranja skladišta oružja i vojarni stradali su i nevini ljudi, civili, a na Katarini su stradala tri dječaka, jedan sa smrtnom posljedicom. Na žalost, Čadu se zbog toga nije sudilo u Hrvatskoj. Budući da ratni zločin ne zastarijeva, još nije kasno.

* * *

To je naredba predsjednika!

Gradonačelnik Rijeke bio je od 1993. do 2000., kada postaje potpredsjednik u Račanovoj vladi. Prvi njegov gradonačelnički mandat svakako je obilježen ratnim zbivanjima. Liniću, kao predsjedniku Kriznog štaba, malo će tko osporiti da je dugim i mučnim pregovorima s generalom JNA Marijanom Čadom poštedio grad i najmanjeg razaranja. S Čadom se pregovaralo iz noći u noć. Uvjeravao je Linića da neće napasti prvi jer voli Rijeku, ali će žestoko odgovoriti na svaki napad. Linić je, pak, pokazujući beskrajnu strpljivost i taktičnost, što se danas čini teško shvatljivim, Čadu dao do znanja da neće biti povoda za i jedan pucanj. Dok je Čad trusio viskije, Linić je, kažu, tih noći ispio litre cole jer, poznato je, gotovo nikada ne pije alkohol. U to je vrijeme bio pod velikim pritiskom, mnogi su mu zamjerali što uopće pregovara, nazivali su ga i izdajnikom, no epizoda iz rujna 1991. o kojoj nikada nije progovorio, a ni drugi, svjedoči suprotno.

U Krizni štab stigla je naredba predsjednika Franje Tuđmana da se jugovojsci isključi voda, a Linić je na zadatak poslao radnike Vodovoda. Šaht u Ciottinoj ulici, u blizini jednog vojnog objekta, čuvao je stražar, pa su radnici, nakon njegova "Odbij, pucat ću!", prestrašeni otišli neobavljena posla.

– Kukavice, niškoristi, to je naredba predsjednika i ima se izvršiti – vikao je Linić na komunalce koji se nisu htjeli vratiti, prisjetio se naš sugovornik. Bijesan, uzeo je od njih alat i s jednim od suradnika iz Kriznog štaba otišao s Korza ravno u Ciottinu. Isti ih je stražar dočekao i vikao im "odbij", prijetio da će pucati, repetirao je pušku, ali Linić se nije dao omesti. Nije to kratko trajalo, a na kraju – Linić je ventile zatvorio. Toliko je bio ljutit na komunalce da s njima, koji su virili iza ugla, kasnije nije htio popiti ni piće. Kolega ga je umirivao govoreći mu da pusti ljude, jer imaju pravo na strah, na što je Linić odgovorio: "A što ti misliš, da mene nije bilo strah!?"

Komentari s druge strane[121]

Re: Osvajanje vojarni u Rijeci, 1991.

Post broj:#4 Post Postao/la „sajberx“ 18.3.2010, 18:24

Nije bilo nikakvog osvajanja u Rijeci. Tačnije na Trsatu i Katarini . Bio sam vojnik na Svetoj Katarini i vojska se povukla sporazumno iz Trsata i iz Katarine. U Katarini su ostale samo puške M 48, par pokvarenih vozila i ništa više. Tko kaže drugačije laže kao pas. Grobnik i Pulac su bili minirani ali ne i od strane vojske dignuti u vazduh već je to bila viša sila (grmljavina). Delnice jesu osvojene, to ne sporim. Klana se isto povukla kao i mi. Katarina je imala 50 vojnika i bila je praktički neosvojiva kao i što je u prošlosti bila. Jedan pogrešan potez tadašnje ZNG uništio bi zauvjek Rijeku kao grad jer su topovske cevi bile uperene u objekte rafinerije INE i pitanje bi bilo dali bi taj grad imao ikakvu budućnost da su napali kasarnu bilo koju u tom gradu. Mornarica je pratila naše povlačenje iz kasarne svojim topovnjačama. Toliko sreće je Rijeka imala da treba da slavi te vojnike koji su služili vojsku tu. Mogao je bilo tko da dođe i da povuče konopac i da vas lansira u kameno doba i to bez ikakvog povoda. Vojska je na Katarini, umjesto pušaka koje su bile sekundarno oružje, imala na svakom ćošku protivavionske topove koje je mogla da upotrebi na bilo koji šum. Žao mi je dece koje su pojedine kretenčine slale da razminiraju deo terena oko kasarne. Prvi put su razminirali obične usmeravajuće mine da bi posle toga bile postavljane odskočne na kojima su ta jadna deca pali na ispitu. Nekoliko dece je tada poginulo. Rat je sranje ali kada pročitam laž muka mi je. Poznavao sam i generala Čada i pukovnika Smiljanića koji je bio komandant kasarne na Katarini i nije bilo plakanja sa ničije strane, osim kapetana Crnice koji je ostavio svoju porodicu u Rijeci.

* * *

Post broj:#43 Post Postao/la „bobanss“ 3.1.2012, 14:20

Ja sam služio u to vreme kad se predavala Draga. Bio sam komandir obezbeđenja – straže. I to sto kažeš da ste doneli flašu sa rakijom – jeste, samo što nismo uzeli. Kao drugo – komandir je bio Pupovac. I treće – nije bilo nikog od starešina u Dragi kad se to dešavalo. Taj Mulov je bio u kadi kad sam ga zvao. Ja sam bio zadužen za dizanje u vazduh. Kod mene je bio ključ. Ima tu što šta što mi se nije sviđalo, al' šta da radim. Radio sam i protiv vojske. I ne žalim – sve vojnike sam sačuvao i izveo žive. Imam mnogo toga da pričam o tim danima.

Datuma se bas i nekih ne sećam. Zadesio sam se u Petrinji kad je sve počelo. Sećam se kad je počela pucnjava u Petrinji. Odatle sam dobo prekomandu u Rijeku. Bio sam prebačen u komandu stana VP 3110, na Trsatu. Posle nekog vremena su počeli da pristižu iz Slovenije. Posle nekog vremena smo poslati nas 4 kao obezbeđenje straže. Tada sam bio desetar. Posle su se desile one eksplozije na Grobniku. Svo naoružanje su donosili u Dragu, ma sve što su tamo našli. Sećam se – kad pogledaš preko uvale, gore na bregu 2 straže. Pod svetlima su nas stalno pratili. Kao što sam pisao, magacini jesu bili minirani. Samo ja i komandir smo imali ključ. Struja i voda nije bila isključena kad se predavalo nego mnogo ranije jer smo imali agregat. Kad su postavljeni ježevi i barikade hrana je prestala da dolazi. Nismo imali šta da jedemo, pa sam,

[121] Preuzeto sa: http://forum.lokalpatrioti-rijeka.com/viewtopic.php?f=28&t=471 (VestaHR).

pošto sam bio tamo glavni, odlučio da obijem magacin, pošto sam mislio da će biti dignut u vazduh. Najvažnije je bilo da ih nahranim pošto su bili gladni i ne žalim. Uvek bih to uradio. A i komandira nije bilo briga. Retko je i bio tamo a o noćima da ne pričam. Dođu pa odu. Jedan dan došao i video – magacin obijen. I na mene. Postrojavanje. Pozvan je i komandant. I tko je, šta je. Kažem šta je bilo. Onda dobijem 5 dana pritvora i dobijem čin vodnika što sam pred svima odbio. Posle nekoliko dana dolaze na kapiju kao što si pisao. Samo je straža mene zvala. Mene su čekali na kapiji i dali potpisan papir o predaji. Flaša jeste bila ali nismo uzeli. Morao sam da zovem komandira da dođe a on se kupao čovek.

Skladište Draga iz zraka

* * *

Post broj:#49 Post Postao/la „sajberx“ 19.6.2012, 17:13

QUOTE:

Na Katarini poginuo je dječak Kristinko Mrle a ranjeni su Zoran Starčević i Alen Sertić. Stradali su od eksplozije mine na mjestu bez upozorenja o postojanju mina blizu vojarne Sv. Katarina, ne bi li se domogli streljiva i ostalog naoružanja, koje je u to vrijeme armija mijenjala za kutiju cigareta, kilogram voća i slično. Zapovjednik tadašnje vojarne bio je Svetoslav Smiljanić.

Imam dokumentirano i u svojem pismu kojem sam poslao tati, ja sam tada tek krenuo u školu i sva su djeca, odnosno svi su bili zaprepašteni ovom viješću.

UNQUOTE

Ja bi ovde nešto dodao pošto sam služio vojsku u datoj kasarni. Ja sam postavljao mine kao i kućice za pse bez pasa (samo žica i lanac koji ulazi u kućicu). Nije tačno da nije bilo obeleženo gde su mine. Bile su table sa upozorenjima i gde treba i gde ne treba, a sve u cilju odbijanja civila i drugih radoznalaca da uđu u krug kasarne. Najmanje 3 puta nam je neko razminirao minsko polje i to je bio povod da se postave zamke i druge mine. Prve su bile usmeravajuće a ove kasnije odskočne mine. Imali smo i problem sa psima koji su pratili vojnike u patrolama, gde su i oni aktivirali barem 5 mina, koliko je meni poznato. Dva puta sam „fasovao“ geler po šlemu, ali ništa strašno. Tek posle postavljanja tih odskočnih mina desio se incident sa tom decom. Na žalost, ja sam ih morao vaditi iz šume i dovući ih u sanitetsko vozilo. To mi je bio jedan od najgorih trenutaka u životu. Ja ne znam za tu trgovinu oružjem iako sam bio komandir straže mada ne isključujem da je bilo u periodu posle eksplozije magacina gde je bilo oružja svuda.

Sećam se jednog trenutka koji će mi ostati u sećanju dok sam živ a to je kada sam neobavezno jedne kišne noći seo u potivpožarnu kućicu odakle se bukvalno vidi cela panorama Rijeke, uključio tranzistor, našao neku italijansku ili neznam čiju („Radio one“) (radio stanicu) kada su mi se pojavile tri siluete iz pravca grada. Pomislio sam: 'bem ti sunce – kada je neko prošao kroz sav onaj šibljak koji okružuje taj deo, pa bodljikavu žicu i bukvalno izašli na čistinu gde su bile ukopane 2 haubice onda je to NAPAD. Mogao sam odmah da otvorim vatru ali nisam. Pustio sam da malo priđu kako bih ustanovio dali ih ima još ili su to samo neke budaletine koje ne znaju gde su izašle. Kada su mi prišli na jedno 15 metra zaustavio sam ih, rekao da bace sve što imaju u rukama i da stave ruke na potiljak i ukrste prste. Poslao sam ih bez izlaženja iz zaklona ka reflektoru da bi ih bolje pogledao. Kada sam ustanovio da su civili

izašao sam im iza leđa i sproveo do dežurnog oficira. Pre nego što su stigli kod dežurnog oficira pitao sam ih: „Zašto ste došli u kasarnu?“ Odgovor je bio: „Tražimo perzijsku mačku.“ Ništa, predam ja ovu trojicu dežurnom. Dežurni sav izbezumljen: kako sam ih doveo žive. Da mi se ne desi više da privodim nikog već likvidacija čim proviri neko njušku u krug kasarne. Dežurni oficir pozva MUP. Mupovci došli i na naše oči prebiju tu trojicu do besvesti. Ja umesto da budem pohvaljen što sam odreagovao dobio sam 36 sati neprekidne patrole na Pulcu.

Oklopno vozilo ručne izrade „Hrvatina“

Nakon razmatranja raznih mogućnosti izrade transportera od kamiona, donesena je odluka na razini grada Rijeke o izradi transportera. Komunalno poduzeće „Čistoća“ iz Rijeke dalo je 8.listopada 1991. na raspolaganje kamion TAM 190 T 15 iz svog voznog parka. Rijekaprojekt iz Rijeke prišao je izradi tehničke dokumentacije, a brodogradilište „3.maj“ izradilo je transporter pod izravnim vođenjem Rijekaprojekta. Zbog žurnosti većina je nacrta rađena prostoručno, a po njima su se izrađivali svi elementi vozila i obavljala završna ugradnja. Vozilo je rađeno u tzv. sendvič inačici, s dva čelična lima između kojih je ubačena guma s čeličnom žicom, što praktički izgleda kao da su se izrađivala dva vozila. Predviđala se ugradnja strojnice kalibra 12,8 mm, ali budući da takve nije bilo, ugrađen je PM 9,9 mm M53. Vozilo je kompletirano i predano na uporabu Kriznom štabu grada Rijeke 8.studenog 1991., koji ga predaje pripadnicima 128. brigade Rijeka . Korišteno je tijekom cijelog Domovinskog rata na ličkoj bojišnici, u Perušiću i okolici.

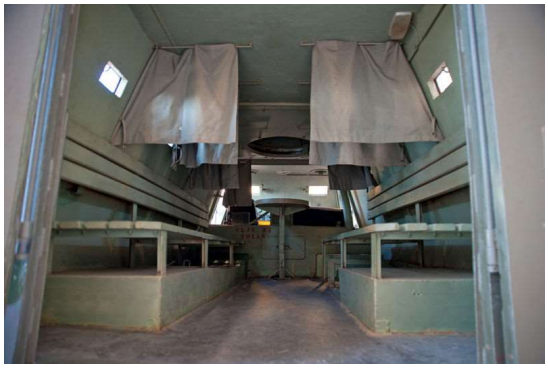

Prozivodnja: Brodogradilište „3 maj“, Rijeka
Podvozje: Tam 190 T 15
Vanjska nadogradnja vozila : lim debljine 8 mm. U sredini guma debljine 15 mm, ojačana pletenom čeličnom mrežom. Unutarnja nadogradnja vozila: lim debljine 6 mm
Datum izrade 8.listopada 1991., predano 8.listopada 1991.

Straško (HIAV)

Ova serija oklopnjaka, popularno nazvanih „Straško M91“, izrađena je po narudžbi Zbora narodne garde. Izrađivani su u riječkom „Torpedu“, a kao osnova je poslužilo podvozje rovokopača GTR 75A s motorom snage 70 KS. Ova je oklopnjak bio zamišljen kao transporter ali i borbeno vozilo. Oznaka koju je nosio je bila HIAV što je bila kratica za Hrvatsko Inžinjerijsko Antiteroristično Vozilo. Okretna je kupola bila opremljena protuzrakoplovnim topom 20 mm, teškim mitraljezom Browning 12,7 mm ili bestrzajnim topom 82 mm. Osim borbenim djelovanjima, bio je namijenjen i rušenju raznih zapreka s obzirom da je prilikom izrade zadržana prednja žlica. Osim vozača i ciljača, ovaj je oklopnjak mogao prevoziti do 6 osoba. Sudbina većine ovih vozila nije poznata.

Oklopno vozilo ručne izrade – HIAV (Hrvatsko inženjerijsko antiteroristično vozilo)
Izrada: „Torpedo, Rijeka“
Podvozje: rovokopač-utovarivač GRT 75A
Nadogradnja: 6.000 kg. Za nadogradnju su korišteni čelični limovi debljine 6, 10, 12 i 15 mm.
Ukupna težina praznog vozila: 9.200 kg. Vozilo je moglo voziti 1.500 – 2000 kg dodatnog tereta
Izrađeno je ukupno 15 + 2 komada
Izrada: listopad 1991. Predano: studeni 1991.
Namijenjeno je različitim aktivnostima kao što su izviđanje, raščišćavanje zapreka i prijevoz ranjenika., uklanjanje snajperskih gnijezda i slično. Velika prednja dozerska daska služila je za učinkovito raščišćavanje zapreka i izgradnju zaštitnih grudobrana te omogućavala da stroj služi kao dizalica za podizanje predmeta težine dvije tone na visinu do tri metra.
Uz vozača, u vozilu je bilo još šest sjedećih mjesta ili mjesta za troja nosila. Na kabini je bilo osam otvora koji su služili kao puškarnice, a na krovu su bila tri otvora na kojima su se montirala

razna oružja. Na vozilo se mogao montirati zrakoplovni top PAV 20 mm M-55 Hispano-Suiza. Gume su bile prilagođene terenskoj vožnji, punjene specijalnom TYRFIL masom koja ih je činila otpornima na metak.

Jednim od vozila se koristila 131. brigada – Županja tijekom cijelog Domovinskog rata.

Riječka tvornica „Torpedo“ nekada jedan od vodećih proizvođača torpeda u svijetu, početkom devedesetih bavila se, uglavnom licencnom, proizvodnjom pogonskih motora, građevinskih i poljoprivrednih strojeva.

Razvojem situacije na tlu Hrvatske 1991. godine javila se potreba za većim brojem oklopljenih vozila za prijevoz ljudstva pa ZNG/HV kontaktira riječki „Torpedo“ koji isprva planira serijsku proizvodnju oklopljenih kamiona, ali u nedostatku istih pristupa oklapljanju licencno rađenog rovokopača GTR 75A s motorom 70 KS. Nakon ispitivanja prototipa nazvanog HIAV - Hrvatsko Inžinjerijsko Antiteroristično Vozilo, ugovorena je serijska proizvodnja 15 primjeraka ovog vozila poznatog pod oznakom „M-91 Straško“, koji su svi isporučeni do kraja godine. Naknadno je izrađeno još jedno vozilo, pa se ukupan broj popeo na 17 komada (prototip + 15 +1).

Tvornica „Torpedo“ je ubrzo nakon toga počela izradu prvog hrvatskog serijskog lakog oklopnog vozila LOV-1.

Lako Oklopno Vozilo LOV-1[122]

LOV-1 (Lako oklopno vozilo) je neamfibijski oklopni transporter na kotačima koji se trenutno koristi u Hrvatskoj vojsci i EULEX-u.

LOV-ED - vozilo za elektroničko ratovanje

LOV-RAK 24/128 mm – opremljen MLRS-om od 24 cijevi 128 mm, napravljena samo 2 prototipa

Povijest

Tijekom Domovinskog rata Hrvatskoj vojsci nedostajao je odgovarajući laki oklopni transporter. Ministarstvo obrane RH zatražilo je od domaćih tvrtki rješenje za lagani, brzi i pouzdani oklopni transporter koji bi se mogao proizvoditi brzo i u velikim količinama, bez potrebe za uvozom dijelova iz inozemstva zbog UN-ovog embarga na oružje koji je Hrvatskoj uveden u to vrijeme.

„Torpedo“, lokalna tvrtka iz Rijeke, razvila je osnovni oklopni transporter temeljen na vojnom kamionu TK-130 T-7 4x4, koji je i sam licencno proizveden i poboljšan TAM 110

[122] https://en.wikipedia.org/wiki/LOV-1#Versions (VestaHR).

slovenskog „TAM“-a. Vojska je krajem 1993. naručila 50 vozila LOV-1, a prva je serija isporučena 1994. i predstavljena javnosti na vojnoj paradi u svibnju 1995. u Zagrebu.

LOV-OP - osnovna varijanta naoružana mitraljezom M2 Browning za prijevoz do osam pješaka

Svi LOV-1 trenutno se zamjenjuju brojnim Patria AMV i MRAP vozilima koja su nedavno nabavljena. Međutim, nekoliko specijaliziranih vozila još uvijek se aktivno koristi od 2015. – 2016. Ostatak, zajedno s ostalom starijom, ali operativnom opremom, treba čuvati u operativnom stanju za potrebe rezervnih snaga od 20.000 vojnika koje se trenutno stvaraju. U tu svrhu redovito se obavljaju godišnji pregledi i osnovni radovi na održavanju vozila koja se drže u hangarima i pod natkrivenim skloništima.

Verzije

LOV-OP - osnovna varijanta naoružana mitraljezom M2 Browning za prijevoz do osam pješaka
LOV-Z - nenaoružana zapovjedna varijanta s dodatnom radio opremom, klima uređajem i zvučnom izolacijom
LOV-IZV - izviđačko vozilo naoružano teškom snajperskom puškom RT-20 kalibra 20 mm i lakim MLRS-om kalibra 60 mm s 8 metaka Obad (Horse-fly)
LOV-ABK - NBC ratno vozilo
LOV-RAK 24/128 mm - opremljen MLRS-om od 24 cijevi 128 mm, napravljena samo 2 prototipa
LOV-UP1 - topničko motriteljsko vozilo za navođenje topničke vatre i uočavanje neprijateljskih topničkih položaja opremljeno GPS-om, termovizijom, laserskim daljinomjerom i kopnenim topničkim radarom
LOV-UP2 - topničko zapovjedno vozilo
LOV-ED - vozilo za elektroničko ratovanje
LOV T2 - poboljšana varijanta koja je ušla u službu 1997., izgrađeno samo nekoliko komada

Povijest borbene uporabe

LOV-1 je djelovao u Domovinskom ratu, posebice u operacijama Bljesak i Oluja.

Tehnički podaci

Težina: 8.800 kilograma
Duljina: 5,89 metara
Širina: 2,36 metara
Visina: 2,10 metara
Posada: 2 + 8
Oklop: 7 - 8 mm čelik
Glavno naoružanje: 12,7 mm mitraljez M2 Browning sa 1.000 metaka
Motor: Torpedo BT6L 912S (dizel) 97 kW (132 KS)
Snaga/težina: 15,0 KS/tona
Torziona poluga ovjesa
Operativni domet: 500 kilometara
Brzina: 85 kilometara na sat

Riječki „band aid"

Početkom Domovinskog rata nastaje ekspanzija „band aid" projekata. Jake riječke glazbene snage priključuju se s dva projekta: Rijeka mira pjesmom „Bedem ljubavi" i Ri-val pjesmom „Go Home". Ri-val se okuplja po drugi put te odličnom skladbom „Go Home" daju svoj glas protiv podivljale ratne agresije na Hrvatsku. Ovo je ujedno bio najneobičniji band aid u Hrvatskoj, zanimljiv po spretno složenim elementima rocka, opere, istarskog etna i rapa. U pjesmi „Go Home" osim „rockerskog" Ri-vala sudjeluju glumci Alen Liverić i Galliano Pahor koji pjevaju operne dionice, te Nenad Polonijo, Oliver Buček i Dubravko Seršić na sopilama.